

שבוע פרשת ויקרא

(6 - 12 March 11)

ל' אדר א' - ו' אדר ב' ה'תשע"א

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתָם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מָטָר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דֶגְגְּךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבִהְמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּכָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּרַת דְּבָרְךָ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרַתְּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצַת הַפָּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אוֹתָם לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלִי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ בְּמוֹךְ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְחָלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַדְךָ: יֵשֹׁא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קט

א לַמְנִצַּח לְדָוִד מְזֻמֹּר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי כִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתַחוּ דִּבְרוּ אֹתִי לְשׁוֹן שָׁקֶר: ג וּדְבָרֵי שִׁנְאָה סִבְבּוּנִי וַיִּלְחַמּוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי יִשְׁטֹנּוּנִי וְאֲנִי תַפְלָה: ה וַיִּשְׁמְעוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַּחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלָיו רָשָׁע וְשָׁמֹן יַעֲמֹד עַל־יְמִינוֹ: ז בַּהֲשַׁפְטוּ יֵצֵא רָשָׁע וְתַפְלָתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲטִים פִּקְדָתוֹ יִקַּח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְגוֹעַ יָנוּעוּ בָנָיו וְשִׁאלוּ וְדָרְשׁוּ מִחֲרֻבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ נִוְשָׁה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּבְזוּ זָרִים יִגְיעוּ: יב אֶל־יִהְיֶה־לוֹ מִשְׁךְ חֶסֶד וְאֶל־יִהְיֶה חֹזֶן לִיתוּמָיו: יג יִהְיֶה־אַחֲרֵיתוֹ לַהֲכָרִית בְּדוֹר אַחֵר יִמַּח שְׁמֹם: יד יִזְכֹּר אֶנְיָ אֲבֹתָיו אֶל־יִהְיֶה וְחַטָּאת אֲמוֹ אֶל־תִּמַּח: טו יִהְיוּ נִגְדֵי־יְהוָה תָּמִיד וַיִּכְרַת מֵאֶרֶץ זָכָרָם: טז יַעַן אֲשֶׁר אֵל זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֶבְיוֹן וְנִכְאָה לִבָּב לְמוֹתָת: זי וַיִּאֱהָב קָלָלָה וְתִבּוּאָהּ וְלֹא־חָפֵץ בְּבִרְכָּה וְתִרְחַק מִמֶּנּוּ: ח וַיִּלְבֹּשׁ קָלָלָה כְּמָדוֹ וְתִבָּא כַּמִּים בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצֻמוֹתָיו: חט תִּהְיֶה־לוֹ כִּבְגָד יַעֲמָה וְלִמְזוּחַ תָּמִיד יַחְגֹּרֶה: כ זֹאת אֶפְעֹל שְׁמוֹנִי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַע עַל־נַפְשִׁי: כא וְאַתָּה יְהוָה אֲדֹנָי עֲשֵׂה־אֹתִי לְמַעַן שִׁמְךָ כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הַצִּילָנִי: כב כִּי־עֵנִי וְאֶבְיוֹן אֲנִי וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי: כג בְּצַל־כְּנֻסוֹתָיו נִהַלְכְתִּי נִנְעַרְתִּי כְּאַרְבֶּה: כד בְּרַפִּי כִשְׁלוֹ מִצּוֹם וְכִשְׁרִי כִחַשׁ מִשְׁמֵן: כה וְאֲנִי הִיִּיתִי חֲרִפָּה לָהֶם יִרְאוּנִי יִנְעִיוֹן רֹאשָׁם: כו עֲזַרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כַּחֲסִדְךָ: כז וַיִּדְעוּ כִּי־יִרְדֹּף זֹאת אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָה: כח יִקְלָלוּ־הֵמָּה וְאַתָּה תִּבְרָךְ קָמוּ וַיִּבְשׁוּ וַעֲבָדְךָ יִשְׁמַח: כט יִלְבְּשׁוּ שׁוּטָנִי כְלִמָּה וַיַּעֲטוּ כַּמְעִיל בְּשֹׁתָם: ל אֹדָה יְהוָה מְאֹד בְּפִי וּבְתוֹדָה רַבִּים אֶהְלֹלָנוּ: לא כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נַפְשִׁי:

קי

א לְדָוִד מְזֻמֹּר נָאִם יְהוָה אֶל־אֲדֹנָי שֶׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֲיֹכִיד הָדָם לְרוֹגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזָךְ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן יָדָה בְּקִרְבִּי אֲיֹכִיד: ג עֲמֹךְ נִדְבַת־בֵּינוֹם חִילָךְ כַּהֲדַר־יִקְדָּשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לֹךְ טַל יִלְדְּתֶךָ: ד נִשְׁבַּע יְהוָה וְלֹא יִנָּחֵם אַתָּה־כִּתְּוֹן לְעוֹלָם עַל־דְּבָרְתִּי מִלִּפְי־צֶדֶק: ה אֲדֹנָי עַל־יְמִינֶךָ מִחֵץ כְּיוֹם־אִפּוֹ מְלָכִים: ו יָדִין בְּגוֹיִם מִלֵּא גִוִּיֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנְחַל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־כֶּן יָרִים רֹאשׁ:

קיא

א הַלְלוּיָהּ אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵבב בְּסוֹד יִשְׁרָיִם וְעֵדָה: ב גְּדִלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִו־וְהִדָּר פָּעִלוּ וְצִדְקָתוֹ עֲמַדַת לְעַד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלֹאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירְאָיו יוֹכֵר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשֵׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לְתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נֹאמָנִים כַּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֱמֶת וַיִּשָּׁר: ט פְּדוּת אֶשְׁלַח לְעַמּוֹ צוּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוּשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רֹאשִׁית חֲכָמָה אֶרְאֵת יְהוָה שְׂכָל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהִלָּתוֹ עֲמַדַת לְעַד:

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין.....ב	יט) מסכת מנחות עם ביאורים
ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י קי"א.....ג	מדף ב עד דף ג קלח
ג) מאמר ד"ה ויקרא אל משה (עם ביאור בדרך אפשר) ש"פ ויקרא, ג' ניסן, ה'תשל"ב ו	מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:
ד) שיחת יום ד' פרשת צו, יו"ד אדר שני, ה'תשד"מ.....יד	כ) שולחן ערוך הלכות שבת אדמו"ר הזקן קמו
ה) לקוטי שיחות פרשת ויקרא (בלה"ק) כרך יז כא	כא) שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות אדמו"ר הזקן קמו
ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כו	כב) לקוטי תורה – ד"ה שיר השירים אדמו"ר הזקן קמז
ז) ילקוט גאולה ומשיח על פרשת ויקרא כז	כג) שערי אורה אדמו"ר האמצעי קמט
ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ויקרא.....לב	כד) דרך מצותיך – ספר המצוות אדמו"ר ה"צמח צדק" קנ
ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויקרא.....ס	כה) תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש קנא
י) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת ויקרא סא	כו) קונטרס החלצו אדמו"ר מוהרש"ב קנב
יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויקרא.....ע	כז) ספר המאמרים ה'תש"י אדמו"ר מוהרי"צ קנב
יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....עב	כח) לקוטי דיבורים אדמו"ר מוהרי"צ קנג
שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:	כט) ספר הזכרונות אדמו"ר מוהרי"צ קנד
יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויקרא עה	ל) אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ קנו
יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויקרא קד	לא) חומש לקריאת התורה פרשת ויקרא ע"פ חומש "תורה תמימה" קס
טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויקרא קי	לב) לוח זמנים לשבוע פרשת ויקרא קסו
טז) נביאים וכתובים שמואל-א פרק כו-כו, תהלים פרק טז-יז קטו	לג) סדר הדלקת נרות לשבת קודש קסז
יז) עין יעקב מסכת שבת.....קיז	
יח) מסכת זבחים עם ביאורים מדף קטז עד דף קכ קיח	

אוריאל תליתאי [=תורה משולשת. שניתנה בחודש שלישי (סיון) וביום
שלישי (היום השלישי בשלושת ימי ההגבלה) לעם שהוא משולש (כהנים
לויים וישראלים) על ידי שלישי (משה, שהוא שלישי לאהרן ומרים)]⁷ הוא
בגלוי יותר בדיני הקרבנות דתורה. וזהו גם שענין זה שלכל
הדברות דתורה קדמה
קריאה לשון חבה למדין
דוקא מכאן, ממה שכתוב
בפרשת הקרבנות, כי גם
מעלה זו ענין הקריאה קודם
כל הדיברות דתורה, עקר
הגלוי שלה הוא בדיני
הקרבנות.

(ב) ויש לבאר זה על-פי
מה שכתב אדמו"ר
(מהורש"ב) נשמתו-עדן
פעל ההלולא דב' ניסן
במאמרו 'דבור המתחיל'
אדם כי יקריב⁸,
דלקאורה הנה ליה
למימר [=היה לו (לכתוב)
לומר] כי תקריבו ללא תיבת
"אדם", היינו לבאר רק תוכן ענין
המצוה⁹ ומבלי להזכיר מי
הוא המקריב. ומביא
בהמאמר¹⁰, דאיתא
[שמוכח] בזהר¹¹ זכאין
אינון ישראל דקודשא-
בריה-הוא קרא לון אדם
[= זכאים הם ישראל שהקב"ה
קראם אדם] כו' דכתיב אדם
כי יקריב מכם, מאי
טעמא קרא לון אדם
משום דכתיב¹² ואתם
הדבקים בהוי' אלקיכם
[מה] הטעם שקראם אדם,
משום שכתוב "ואתם הדבקים
בה' אלקיכם". אתם (ישראל

ויקרא אל משה וידבר הוי' אליו מאהל מועד גו' אדם כי
יקריב מכם גו'¹, וצריך להבין, הרי לכל דברות ולכל
אמירות ולכל צווים קדמה קריאה לשון חבה², ולמה
נאמרה הקריאה (בפרוש) בפרשת קרבנות דוקא המפרשים

מבארים כי הקדמת הקריאה
לדיבור היא משום היות הקריאה
לשון חיבה וזירח, שתחילה
קודמת הקריאה, ורק לאחר מכן
פותח ה' בעיקר הדיבור. אבל לא
מובן מדוע נלמד דבר זה דוקא
כאן מפרשת הקרבנות?³
והנה בפשטות יש לומר,
דמה שכתוב ויקרא
בפרשת קרבנות הוא,
לפי שתחלת הדבור
מאהל מועד היתה
פרשה זו ולאחריה באו
הפרשיות האחרות⁴. אבל זה
גופא צריך באור, מה
שהתחלת הדבור מאהל
מועד היתה פרשת
הקרבנות דוקא⁵ ולא
התחיל את דיבורו בנושאים
אחרים. ומזה משמע,
שהגלוי דתורה (ענינו
של אהל מועד) הוא
בעקר בדיני קרבנות. ויש
לומר, דזהו גם מה
שספר ויקרא (הנקרא ספר
הקרבנות על שם שעוסק
ברובו בדיני הכהנים
והקרבנות⁶) הוא החמור
שבספרים - שיש בו שמונים
פרשיות⁶. וזהו גם מה
שהוא ספר השלישי דה'
הספרים שבתורה, מאי
טעמא קרא לון אדם
משום דכתיב¹² ואתם הדבקים בהוי' אלקיכם גו'.

בס"ד. שבת פרשת ויקרא, ג' ניסן ה'תשל"ב*

ויקרא אל משה וידבר הוי' אליו מאהל מועד גו' אדם
כי יקריב מכם גו'¹, וצריך להבין, הרי לכל
דברות ולכל אמירות ולכל צווים קדמה קריאה לשון
חבה², ולמה נאמרה הקריאה (בפרוש) בפרשת קרבנות
דוקא³. והנה בפשטות יש לומר, דמה שכתוב ויקרא
בפרשת קרבנות הוא, לפי שתחלת הדבור מאהל מועד
היתה פרשה זו⁴. אבל זה גופא צריך באור, מה
שהתחלת הדבור מאהל מועד היתה פרשת הקרבנות
דוקא⁵. ומזה משמע, שהגלוי דתורה (ענינו של אהל
מועד) הוא בעקר בדיני קרבנות. ויש לומר, דזהו גם
מה שספר ויקרא (ספר הקרבנות⁶) הוא החמור
שבספרים⁶. וזהו גם מה שהוא ספר השלישי דה'
הספרים שבתורה, דמעלת התורה שהיא אוריאל
תליתאי הוא בגלוי יותר בדיני הקרבנות דתורה. וזהו
גם שזה שלכל הדברות דתורה קדמה קריאה לשון חבה
למדין ממה שכתוב בפרשת הקרבנות, כי גם מעלה זו
דתורה, עקר הגלוי שלה הוא בדיני הקרבנות.
(ב) ויש לבאר זה על-פי מה שכתב אדמו"ר
(מהורש"ב) נשמתו-עדן פעל ההלולא דב'
ניסן במאמרו 'דבור המתחיל' אדם כי יקריב⁸,
דלקאורה הנה ליה למימר כי תקריבו⁹ ומבלי להזכיר
מי הוא המקריב. ומביא בהמאמר¹⁰, דאיתא בזהר¹¹
זכאין אינון ישראל דקודשא-בריה-הוא קרא לון אדם
[= זכאים הם ישראל שהקב"ה קראם אדם] כו' דכתיב
אדם כי יקריב מכם, מאי טעמא קרא לון אדם
משום דכתיב¹² ואתם הדבקים בהוי' אלקיכם גו'.

(*) יצא לאור בקונטרס ב' ניסן - תשנ"ו, "לקראת ב' ניסן, יום מלאות שבעים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע . . . ר"ח ניסן יום שהוכפל בו כי טוב פ' ויקרא, שנת ה'תשנ"ו". (1) פרשנו א, א"ב. (2) פרש"י עה"פ. (3) כמו שמדייק במאמר ד"ה זה דשנת תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ס"ע תתקי). (4) ראה רמב"ן כאן. (5) ראה פתיחת הרמב"ן לס' ויקרא. (6) ברכות יח, ב ובתוס' שם. (7) שבת פח, א. (8) דשנת תרס"ו (המשך תרס"ו ע' קפז). וראה גם ד"ה זה תרס"ט (סה"מ תרס"ט ע' קנז). (9) כ"ה בד"ה זה תרס"ט שם. בהמשך תרס"ו שם, דהול"ל סתם כי יקריב. וצ"ע, דכשמיטיב תיבת "אדם" אין נופל לשון "יקריב". ואולי יש לומר, שהכוונה במ"ש "דהול"ל סתם כי יקריב" היא לתוכן הענין (לא שיהי' כתוב "כי יקריב", אלא) שישימט תיבת "אדם" (אלא שמעתיק התיבות כי יקריב מהפסוק). (10) דשנת תרס"ו שם. (11) ח"ב פו, א. (12) ואתחנן ד, ד.

ביאור בדרך אפשר

1 קרואים אדם), ולא שאר העמים] גו'. וְעַל-פִּי־זֶה מִבָּאָר מַה
2 שֶׁכָּתוּב אָדָם כִּי יִקְרִיב (אָדָם דּוֹקָא), כִּי הִפֵּחַ שֵׁשׁ
3 בִּישְׂרָאֵל¹³ לְהִקְרִיב קִרְבָּנוֹת (בִּירוֹד חִיכוֹךְ הִבְהֵמָה הַגִּשְׁמִית לַהֲעֹלֹתָהּ
4 לַשֶּׁרֶשֶׁה לַמַּעֲלָה) הוּא לְפִי שֶׁהֵם בְּחִינַת אָדָם - לִשׁוֹן אֲדָמָה לַעֲלִיּוֹן,
5 שֶׁהֵם דְּבוּקִים בַּהֶקֶץ"ה.

6 וּמִמָּשִׁיף בַּהֲמָאָמֶר, 1
7 שְׁעַל-דִּרְדֵּי־זֶה אֵיתָא 2
8 [=מובא] בַּמִּדְרָשׁ¹⁴, דְּזֶה 3
9 שֶׁהֶקֶץ"ה צִוָּה אֶת 4
10 יִשְׂרָאֵל לְהִקְרִיב קִרְבָּנוֹת 5
11 הוּא מִפְּנֵי שֶׁהֵן דְּבוּקִין לִי 6
12 מִשָּׁל לַמֶּלֶךְ שֶׁהִיָּה לוֹ פֶּרֶסְקִין 7
13 [מִלְבוּשׁ שְׁלֹבָשִׁים עַל הַבֶּשֶׂת] 8
14 וְהִיָּה מִצְוָה אֶת עֲבָדָיו: קָח אֶת 9
15 הַבְּגָד הַיָּקָר קִפְלו וְנָעֲרוּ וְתֵן 10
16 דַּעֲתָךְ עֲלֵיו. אָמַר לוֹ עֲבָדוֹ מִכָּל 11
17 פֶּרֶסְקִין שֵׁשׁ לֶךְ אֶתָּה מִצְוָה 12
18 אוֹתִי דּוֹקָא לִקְחַת בְּגָד זֶה. אָמַר 13
19 לוֹ בְּגָד זֶה מִיּוֹחַד הוּא בִּכְךָ שְׁאִין 14
20 מִדְּבִיקוֹ עַל גּוֹפִי. כֵּךְ אָמַר מֹשֶׁה 15
21 לְפָנַי הֶקֶץ"ה: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם 16
22 מִשְׁבַּעִים אוֹמוֹת וּמִשְׁלֹת שֵׁשׁ 17
23 לֶךְ בַּעֲוֹלָמָן אֵינֶן מִצְוָה אֵלָּא אֶת 18
24 יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר "צוּ אֶת בְּנֵי 19
25 יִשְׂרָאֵל", דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", 20
26 אָמַר לוֹ: מִפְּנֵי שֶׁהֵן דְּבוּקִין בִּי, 21
27 הִדָּא הוּא דְּכָתִיב [=הוּא] הוּא 22
28 שְׁכַחוּ¹⁵ כִּי פֶּאֶשֶׁר יִדְבֹק 23
29 הָאָזוֹר אֶל מִתְּנֵי אִישׁ 24
30 כְּדוּגְמַת הָאָזוֹר שֶׁדְּבוּק לַמֶּתִי 25
31 הָאָדָם גּו'. וּמִבָּאָר 26
32 בַּהֲמָאָמֶר¹⁶, שֶׁהִמְשַׁל 27
33 בַּמִּדְרָשׁ מִדְּבַר בַּעֲנִין 28
34 הַדְּבָקוֹת דְּכָלִים, 29
35 שֶׁהִפְלִים הֵם¹⁷ בְּבַחֲנֵי 30
36 מִצִּיאוֹת שֶׁהִכִּיל מִקְבַּל וּמִגְבִּיל

37 אֶת הָאָזוֹר וְהַשֹּׁפַע, וְהִיָּחֹד (הַדְּבָקוֹת) שֶׁלָּהֶם אֵינִי יָחִיד עֲצָמִי כִי
38 הִיָּת שֶׁבְּכָלִי אֵין נִיכָר וְנִרְגַּשׁ כָּל כֵּךְ ה'אֵין' הָאֱמִיתִי שֶׁל אֹרֵר הַמֶּאֱצִיל, לִכֵּן
39 מִשְׁתַּרְבֵּבַת בְּדָקוֹת בְּכָלִי אִיזוֹ מִצִּיאוֹת נִפְרֹדָת, שֶׁעַל כֵּן אֵינוֹ בְּבַחֲנֵי דְבִיקוֹת
40 נִיכָרָת וּמִוִּרְגַּשְׁתָּהּ. כִּמְשַׁל הַבֵּן, הַגֵּם שֶׁהוּא חֵלֶק מֵעֵצָה הָאֵב וְדְבוּק וּמֵאוֹחַד עִם
41 אֲבִיו, מִכָּל מְקוֹם, בְּהִיּוֹתוֹ מִצִּיאוֹת בְּפָנֵי עֲצָמָה הִרִי שְׁאֵין הַדְּבִיקוֹת נִרְגַּשְׁתָּהּ בִּכֵּן

ביאור בדרך אפשר

42 תָּמִיד. אָמַנְס בְּשַׁל דְּבוּקוֹתָם בְּמִקְוִים, הִרִי שֶׁהִכִּלִּים דְּאִצִּילוֹת הֵם אֱלוֹקוֹת
43 בְּתַכְלִית), וּכְמוֹ פֶּאֶשֶׁר יִדְבֹק הָאָזוֹר גּו'. שֶׁהָאָזוֹר הוּא מִצִּיאוֹת
44 לַעֲצָמוֹ אֵלָּא שֶׁדְּבוּק לְהָאָדָם, וּבִזְהָר מִדְּבַר בְּדְבוּקוֹת נַעֲלָה לֵאמֹר
45 עֵרוֹךְ, הֵינִי בַּעֲנִין הַדְּבָקוֹת דְּאִזְרוֹת בְּאִזְרוֹת דְּאִצִּילוֹת נִיכָר וְנִרְגַּשׁ בְּחִינַת
46 ה'אֵין' הָאֱמִיתִי שֶׁל הָאָזוֹר

47 הַמֶּאֱצִיל, וְלִכֵּן הָאָזוֹר הוּא בְּבִיטוֹל
48 וְהַעֲדָר הַמִּצִּיאוֹת לְגַמְרִי וּמֵתָאֲחַד
49 בְּתַכְלִית עִם מִקְוִי, 1
50 שֶׁהַדְּבָקוֹת וְהִיָּחֹד 2
51 דְּאִזְרוֹת הוּא יָחִיד 3
52 עֲצָמִי¹⁷, וְלִכֵּן בּוֹהֵר מִבִּיא 4
53 הַכְּתוּב וְאַתֶּם הַדְּבָקִים 5
54 בַּהֲוִי' אֱלֹקֵיכֶם, דְּבָקוֹת 6
55 מִמֶּשֶׁה.

56 (ג) וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לֹמַר, 7
57 דְּזֶה שֶׁבַּהֲתַחֲלַת סִפֵּר 8
58 הַקִּרְבָּנוֹת כְּתִיב אָדָם כִּי 9
59 יִקְרִיב שֶׁמוֹכֵר מִי הוּא הַמִּקְרִיב 10
60 כִּבֵּר בַּהֲתַחֲלַת כָּל עֵנִין הַקִּרְבָּנוֹת, 11
61 דְּזֶה שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִקְרָאִים 12
62 אָדָם הוּא מִשׁוּם דְּוָאֲתָם 13
63 הַדְּבָקִים גּו', שֶׁהוּא 14
64 הַדְּבָקוֹת דְּאִזְרוֹת עֵנִין 15
65 הַדְּבָקוֹת בְּדִרְגַּת הִיָּחֹד הַעֲצָמִי, 16
66 הוּא, כִּי הִפֵּחַ שֵׁשׁ 17
67 בִּישְׂרָאֵל לְהִקְרִיב קִרְבָּנוֹת 18
68 הוּא (בַּעֲקָר) לְפִי 19
69 שֶׁדְּבִיקוֹתָם בַּהֶקֶץ"ה הִיא 20
70 בְּדִרְגַּת הַדְּבָקוֹת דְּאִזְרוֹת. 21
71 וְזֶה שֶׁאֵיתָא [=מובא] 22
72 בַּמִּדְרָשׁ דִּהִקְרַבְתָּ קִרְבָּנוֹת 23
73 קְשׁוּרָה עִם דִּרְגַּת 24
74 הַדְּבָקוֹת (דְּאִזְרוֹת) דְּכָלִים 25
75 שֶׁבְּדִרְגַּת דְּבִיקוֹת זֶה יִשְׁנָה נִתִּינָת 26
76 מְקוֹם לַמִּצִּיאוֹת, יֵשׁ לֹמַר, 27
77 כִּי עָקָר הַקִּרְבָּנוֹת הוּא

78 שְׁעַל-יָדָם הוּא קִיּוֹם הָעוֹלָם, [כְּדִאֵיתָא [=מובא] בִּירוֹשְׁלָמִי¹⁸ 1
79 עַל הַפֶּסֶק¹⁹ לְנִטְעָ שְׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ אֱלוֹ הַקִּרְבָּנוֹת, כִּי 2
80 עַל-יָדֵי הַקִּרְבָּנוֹת מִתְקַיְּמִים חֻקּוֹת שְׁמַיִם וְאֶרֶץ (קִיּוֹם מִצִּיאוֹת 3
81 הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי)²⁰, אֵלָּא שֶׁהִפֵּחַ הִזָּה שֵׁשׁ בַּקִּרְבָּנוֹת הוּא עַל-יָדֵי 4
82 שֶׁהִמְקָרִיב אֶת הַקִּרְבָּנוֹת הוּא אָדָם (שֶׁלְמַעֲלָה מֵעוֹלָם), 5

(13) וצ"ע ביאור קרבנות של גוים. ואכ"מ. (14) ויק"ר פ"ב, ד. (15) ירמ' יג, יא. (16) בסופו (ס"ע קצה ואילך). (17) ראה ד"ה הנ"ל תרס"ו (ע. קץ). ובכ"מ. (18) תענית פ"ד סוף ה"ב. וכ"ה בוצ"ג לה, א (הובא באוה"ת ויצא ריג, ב. דברים ע' לו. נ"ך עה"פ ס"ע צז). ירושלמי מגילה פ"ג סוף ה"ו. (19) ישע"י נא, טז. (20) קה"ע לירושלמי שם. הובא באוה"ת שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כְּדֹאִיתָא [מובא] בְּזֶהֱרָה²¹ דְּמָה שְׁכָתוּב אָדָם כִּי יִקְרִיב [שְׂבָד'
2 הַשְּׁמוֹת אָדָם גָּבֵר אֲנוֹשׁ אִישׁ²², שֵׁם אָדָם מוֹרָה עַל מִדְרָגָה
3 הָכִי עֲלִיּוֹנָה הֵינּוּ נִשְׁמוֹת דֹּאֲצִילוֹת – זֶרַע אָדָם דְּכֶתִיב²³ וַיִּבְרָא
4 אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ גוֹ' הוּא לְפִי דְקִיּוּמָא דְעֻלְמִין
5 עֲלָאִין וְתַתָּאִין [=הקיום של
6 העולמות העליונים והתחתונים]
7 הוּא עַל-יְדֵי הַקְרָבָנוֹת.
8 וְלָכֵן, גַּם בְּעֻבּוּדָתוֹ שֶׁל
9 אָדָם הַמְקָרִיב צָרִיכִים
10 לִהְיוֹת שְׁנֵי עֲנִינִים. א.
11 דְעֵנִין הַקְרָבָנוֹת עֲצָמָם
12 הוּא עַל-יְדֵי עֻבּוּדָת
13 הָאָדָם בְּדֶרֶגַת הַפְּלִים
14 שָׁבוּ. [זֶהָה שֶׁהַקְרָבָנוֹת
15 הֵם קִיּוּמָא דְעֻלְמָא הוּא
16 עַל-יְדֵי שֵׁשׁ בָּהֶם מְכַל
17 הַסּוּגִים דּוּמָם-צוּמָח-חַי
18 מְדַבֵּר דְּעוּלָם, הַקְרָבָנוֹת
19 עֲצָמָם שְׂבָאִים מְדוּמָם-
20 צוּמָח-חַי, וְהָאָדָם
21 הַמְקָרִיב (דֶּרֶגַת הַדְּבֻקָּה שָׁבוּ
22 הַשִּׁיכָה לְהַתְעַסְקוֹת בְּבִירוֹר
23 חִיכּוּךְ הַגִּשְׁמִיּוֹת)²⁴. ב.
24 וְהִכָּח בַּקְרָבָנוֹת לְקִים
25 הָעוֹלָם עַל-יְדֵי שֶׁהַמְקָרִיב
26 אוֹתָם הוּא אָדָם שֶׁמְבַדֵּל
27 מִ'עוֹלָם', הוּא עַל-יְדֵי
28 עֻבּוּדָת הָאָדָם בְּדֶרֶגַת
29 הָאוֹרוֹת שָׁבוּ (דֶּרֶגַת
30 הַרְבּוּקוֹת הָעֲצָמִית שָׁבוּ שְׁלֵמַעֲלָה
31 מִהָעוֹלָם).
32 וְזֶהוּ שֶׁעֲנִין אָדָם כִּי
33 יִקְרִיב הוּא דּוֹקָא בְּתַחֲלָת
34 סִפְרֵי הַקְרָבָנוֹת (נְתִינָה הַכָּח
35 כֹּכַר בְּתַחֲלִיל כִּלְלוֹת הַצִּיּוּרִים
36 בַּעֲנִין הַקְרָבָנוֹת), כִּי
37 הַקְרָבָנוֹת עֲצָמָם הֵם מִן
38 הַבְּהֵמָה וְגוֹ', שְׂבָדָה
39 נִכְלָלָת גַּם עֻבּוּדָת הַקְרָבָת
40 הַבְּהֵמָה שְׂבָאָדָם, נִפְשׁ
41 הַבְּהֵמָה²⁵. וְזֶה נַעֲשֶׂה
42 עַל יְדֵי בְּחִינַת בִּ"ן דְּנִפְשׁ
43 הָאֱלֹקִית²⁶, בִּ"ן
44 בְּגִימָטְרִיא בְּהֵמָה²⁷,
45 דְּבִכְלָלוֹת הוּא²⁸ הַנִּשְׁמָה
46 כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּשִׁיכּוֹת

47 לְהַתְעַסְקוֹת בְּבִירוֹר חִיכּוּךְ נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה וְהָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי דְרָגַת פְּלִים – דֶּרֶגַת
48 כֹּה הָאוֹר יִרְדּוּ וְנִמְשָׁךְ לִהְיוֹת בְּבִחִינַת מְצִיאוֹת נֶאֱצַל שְׁלֵא כְּפִי מְקוּרוֹ. אֱלָא
49 שֶׁהִכָּח לָזֶה הוּא עַל-יְדֵי בְּחִינַת מִ"ה דְּנִפְשׁ הָאֱלֹקִית, מִ"ה
50 בְּגִימָטְרִיא אָדָם הֵינּוּ מֵה שֶׁהָאוֹר הוּא מְעִין הַמָּאוֹר, שְׂמָאִיר כְּפִי אוֹפֵן
51 הָעֵצָם. הֵינּוּ שְׂבִחִינָה בִּ"ן
52 שְׁבִנְפֵשׁ הָאֱלֹקִית הַמְתַּעֲסֶקֶת
53 בְּבִירוֹר חִיכּוּךְ נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה,
54 פּוֹעֵלֶת בְּכַח בְּחִינַת מִ"ה שְׁבִנְפֵשׁ
55 הָאֱלֹקִית²⁹, דְּבִכְלָלוֹת
56 הוּא²⁸ דְרָגַת הָאוֹרוֹת
57 דְּהַנִּשְׁמָה, וְלָכֵן הַפְּתִיחָה
58 דְסִפְרֵי הַקְרָבָנוֹת הוּא אָדָם
59 (בְּגִימָטְרִיא מִ"ה) כִּי יִקְרִיב
60 שְׂמָדְרָגָא זֶה שְׁבִנְפֵשׁ יִשְׁנָה
61 נְתִינָה כֹּחַ לְדֶרֶגַת הַכֹּלִים
62 שְׁבִנְפֵשׁ לְכִלְלוֹת עֻבּוּדָת
63 הַקְרָבָנוֹת "כִּי יִקְרִיב".
64 (ד) וְהֵנָּה יְדוּעָה³⁰ דְּתוֹרָה
65 וּמִצְוֹת הֵם דְּגִמְתָּ אוֹרוֹת
66 וְכֹלִים. וְעַל-פִּיִּזָּה יֵשׁ
67 לוֹמַר, דְּשִׁתִּי דְרָגוֹת הַנִּ"ל
68 בְּהַדְּבִיקוֹת דִּישְׁרָאֵל
69 בְּהַקְבָּה, נַעֲשִׂים עַל-יְדֵי
70 לְמוֹד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם
71 הַמִּצְוֹת. עַל-יְדֵי קִיּוּם
72 הַמִּצְוֹת – הַדְּבִיקוֹת

עַל-יְדֵי בְּחִינַת מִ"ה דְּנִפְשׁ הָאֱלֹקִית, מִ"ה בְּגִימָטְרִיא אָדָם²⁹, דְּבִכְלָלוֹת הוּא²⁸
דְרָגַת הָאוֹרוֹת דְּהַנִּשְׁמָה, וְלָכֵן הַפְּתִיחָה דְסִפְרֵי הַקְרָבָנוֹת הוּא אֲדָם כִּי יִקְרִיב.

(ד) וְהֵנָּה יְדוּעָה³⁰ דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת הֵם דְּגִמְתָּ אוֹרוֹת וְכֹלִים. וְעַל-פִּיִּזָּה יֵשׁ לוֹמַר,
דְּשִׁתִּי דְרָגוֹת הַנִּ"ל בְּהַדְּבִיקוֹת דִּישְׁרָאֵל בְּהַקְבָּה, נַעֲשִׂים עַל-יְדֵי לְמוֹד
הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת. עַל-יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹת – הַדְּבִיקוֹת דְּכֹלִים, וְעַל-יְדֵי עֲסָק

(21) ח"ג מח, א – הובא באוה"ת פרשתנו ע' ב. (22) כ"ה סדרם בזהר שם. ולהעיר מלקו"ת שה"ש כה, א. סה"מ תרכ"ט ע' קנז. ועוד. (23) בראשית א, כז. (24) ע"ח שער נ (שער קיצור אבי"ע) פ"ב. (25) לקו"ת פרשתנו ב, ג ואילך. ד"ה באתי לגני ה'שית פ"ב (סה"מ ה'תשי" ס"ע 112 ואילך). ובכ"מ. (26) ראה לקו"ת פרשתנו ג, ד (ובכ"מ), דבחי" מ"ה דנפש האלקית היא האהבה שבפנימיות הלב ובחי" ב"ן דנפש האלקית היא האהבה שבחיצוניות הלב. וראה סה"מ עת"ר ע' יד, שהבירור דנה"ב הוא דוקא ע"י האהו"ר שבחיצוניות הלב. (27) ראה כנפי יונה (לרמ"ע מפאנו) חלק שני סק"ה. מגלה עמוקות אופן קמ (מו, א). קהלת יעקב בערכו. שבת קמח, ב. הנסמן ב"מראי מקומות" ללקו"ת (הוצאת תשד"מ ואילך) אמור לה, ד. וראה גם לקו"ת שבעה ערה הקודמת. (28) ראה סה"מ תרס"א ע' קסד. ובכ"מ. (29) ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) בערכו. ע"ח שער י (שער התיקון) פ"ג. שער לח (שער לאה ורחל) פ"ב. שער לט (שער מ"ז ומ"ד) דרוש ה. מאורי אור מערכת אדם סקס"ו. וראה גם לקו"ת שבעה ערה. (30) קיצורים והערות לתניא פכ"ג (ע' קה ואילך). המשך תער"ב ח"א

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 דְּכָלִּים, וְעַל-יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה - הַדְּבָקוֹת דְּאוֹרוֹת. וְעַל-פִּי-זֶה
2 יֵשׁ לְקֶשֶׁר זֶה עִם מָה דְּאִיתָא [שְׁמוּבָא] בְּתַקּוּנֵי זְהֵר³¹, שְׁעַל
3 יְדֵי ג' הַתְּפִלּוֹת שְׁחֲרִית מִנְּחָה וְעֶרְבִית שֶׁהֵם כְּנֶגֶד אֲרִיָּה שׁוֹר
4 וְנֶשֶׁר נַעֲשֶׂה גִילּוּי בַּחֲנִית ב"ן שְׁבַנְשֵׁמָה. הִיא דְּרַגַּת הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁשִּׁיכַת
5 לְמַצִּיאוֹת, עַל דֶּרֶךְ תְּפִילָּה בָּהּ

6 מִבְּקֵשׁ הָאָדָם אֶת צִרְכּוֹ
7 הַגִּשְׁמִיִּים. וְכֵּה נֹאמַר "לִפְנֵי ה'
8 יִשְׁפּוֹךְ שִׁיחוֹ", שְׁדִּיבּוּרֵי הַתְּפִלָּה
9 הֵם דִּיבּוּרֵי עֲצֻמוֹ וְנוֹבְעִים מִמֶּנּוּ,
10 כְּלוּמַר שִׁישְׁנָה כָּאֵן מַצִּיאוֹתוֹ שֶׁל
11 הַמִּתְפַּלֵּל (יֵשׁ מִי שֶׁאוֹהֵב וּרְוָצָה
12 וּמִבְּקֵשׁ וְכו') הֵינּוּ שְׁבַעֲשֶׁת
13 הַתְּפִילָּה יֵשׁ נִתְיֵנָה מִקּוֹם
14 לְמַצִּיאוֹת, וְעֵנִין אָדָם כִּי
15 יִקְרִיב דָּא אֲוִרִיָּתָא שְׁעַל
16 יְדֵי לִימּוֹד הַתּוֹרָה נַעֲשֶׂה גִילּוּי
17 בַּחֲנִית מ"ה שְׁבַנְשֵׁמָה. דְּרַגַּת
18 הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא דְּבוּקָה בְּעֵצִים
19 עִם הַקֶּבֶ"ה שְׁבַדְרָגָה זֹו אִינָה
20 שִׁיכַת לְמַצִּיאוֹת בְּשֶׁל דְּבִקּוּתָהּ
21 בַּתְּכִלִּית בְּמִקּוּרָה, עַל דֶּרֶךְ
22 הַתּוֹרָה הַמִּתְגַּלָּה כָּאֵן לְמִטָּה כְּמוֹ
23 שֶׁהִיא לְמַעֲלָה. וְכֵּנִין דָּא
24 תְּקִינּוּ בְּצִלּוֹתָא לְמִשְׁמַע
25 בָּהּ סִפֵּר תּוֹרָה, לְמַהְיֹו
26 בָּהּ קֶרְבְּנָא שְׁלִים בְּאָדָם
27 [=] וּמִשּׁוֹם זֶה תִּקְיָנוּ בַּתְּפִלָּה
28 לְשִׁמּוּעַ בָּהּ קִרְיַת סִפֵּר תּוֹרָה,
29 כְּדֵי שֶׁתַּהֲיֶה בַּתְּפִילָּה גַּם נִתְיֵנָה
30 הַכַּח הַשְׁלִימָה לְעִבּוּדַת הַקֶּרְבָּנוֹת
31 בְּאֹדָם כֹּי זֹאת³² הַתּוֹרָה
32 אָדָם. וְיֵשׁ לֹאמַר הַבְּאוֹר
33 בְּזֶה, דְּזֶה שְׁתַּפְּלוֹת הֵם
34 כְּנֶגֶד קֶרְבָּנוֹת³³ הוּא כְּנֶגֶד
35 הַקֶּרְבָּנוֹת עֲצָמָם [דְּעֵנִין]
36 הַתְּפִלָּה הוּא בְּרוּר נֶפֶשׁ
37 הַבְּהֵמָה עַל-דֶּרֶךְ הַקֶּרְבָּת
38 הַבְּהֵמָה, וְעֵנִין אָדָם כִּי
39 יִקְרִיב דָּא אֲוִרִיָּתָא [=] וְזֹו
40 הַתּוֹרָה הוּא הַכַּח דִּישְׁרָאֵל
41 לְהִקְרִיב קֶרְבָּנוֹת לְהִיּוֹתָם
42 בַּחֲנִית אָדָם, דְּבִקּוֹת
43 דְּאוֹרוֹת שְׁנַעֲשִׂית עַל-יְדֵי
44 עֶסֶק הַתּוֹרָה.

וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר זֶה שֶׁהִתְחַלַּת הַדְּבּוּר מֵאֵהָל
מוֹעֵד הֵיטָה פֶּרֶשֶׁת קֶרְבָּנוֹת, כִּי הַגִּלּוּי
תּוֹרָה הוּא בְּעֶקֶר בְּדִינֵי קֶרְבָּנוֹת (כְּנ"ל סְעִיף א), כִּי זֶה
שְׁעַל-יְדֵי הַקֶּרְבָּנוֹת נַעֲשֶׂה הַבְּרוּר דְּעוֹלָם, וְכֵּן זֶה שְׁעַל-
יָדָם הוּא קִיּוֹם הָעוֹלָם, הוּא בְּכַח הַתּוֹרָה, אָדָם כִּי יִקְרִיב
דָּא אֲוִרִיָּתָא. וְיֵשׁ לְקֶשֶׁר זֶה עִם יוֹם הַשְּׁנִי בְּנִיסָן, בּוֹ
הַקְּרִיב נִתְנָאֵל בֶּן צוּעֵר נָשִׂיא יִשְׁשַׁכָּר³⁴, דְּזֶה שְׁזָכָה
לְהִקְרִיב שְׁנֵי לְשִׁבְטִים הוּא לְפִי שְׁבִטֵי יִשְׁשַׁכָּר הֵי
יּוֹדְעִים בַּתּוֹרָה וּלְפִי שֶׁהֵם נִתְנוּ עֲצָה לְנִשְׂאִים לְהִתְנַדֵּב
קֶרְבָּנוֹת הַלְלוּ³⁵. דִּישׁ לֹאמַר שְׁשִׁנֵּי הָעֵנִינִים תְּלוּיִים זֶה
בְּזֶה, דְּלְפִי שֶׁהֵי יּוֹדְעִים בַּתּוֹרָה, וְגִלּוּי הַתּוֹרָה הוּא
בְּעֵנִין הַקֶּרְבָּנוֹת, לְכֵן נִתְנוּ עֲצָה לְהִתְנַדֵּב קֶרְבָּנוֹת.
(ה) וְצִרִּיף לְהִבִּין, הֲרִי תּוֹרָה הִיא לְמַעֲלָה מֵהָעוֹלָם,
וְכַמְבָּאֵר בַּתְּנִיָּא³⁶ דְּזֶה שְׁדוּד נַעֲנֵשׁ עַל
שְׁקָרָא דְּבָרֵי תּוֹרָה בְּשֵׁם זְמִירוֹת³⁷ הוּא לְפִי שְׁדוּד הִיא
מִשְׁבַּח אֶת הַתּוֹרָה בְּזֶה שְׁכָל הָעוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בְּדִקְדּוּק
אֶחָד מִדְּקִדּוּקֵי הַתּוֹרָה, וְנַעֲנֵשׁ עַל זֶה, כִּי לְגַבִּי הַתּוֹרָה,
לְהִיּוֹתָהּ מִיְחָדָת בְּאוֹר אֵין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא, כָּל הָעוֹלָמוֹת
הֵם לֹא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבִי, וְאִיף שִׁיף שֶׁהַגִּלּוּי דְּתּוֹרָה הוּא
בְּעֵנִין הַקֶּרְבָּנוֹת שֶׁהֵם בְּרוּר וְקִיּוֹם הָעוֹלָם.

מוֹעֵד הֵיטָה פֶּרֶשֶׁת קֶרְבָּנוֹת, כִּי הַגִּלּוּי דְּתּוֹרָה (עֵנִינוּ שֶׁל אוֹהֵל
מוֹעֵד) הוּא בְּעֶקֶר בְּדִינֵי קֶרְבָּנוֹת (כְּנ"ל סְעִיף א), כִּי זֶה
שְׁעַל-יְדֵי הַקֶּרְבָּנוֹת נַעֲשֶׂה הַבְּרוּר דְּעוֹלָם, וְכֵּן זֶה שְׁעַל-יָדָם
הוּא קִיּוֹם הָעוֹלָם, הוּא בְּכַח הַתּוֹרָה, אָדָם כִּי יִקְרִיב דָּא
אֲוִרִיָּתָא. וְיֵשׁ לְקֶשֶׁר זֶה

עִם יוֹם הַשְּׁנִי בְּנִיסָן -
הַיּוֹם הַשְּׁנִי לַחֲנוּכַת הַמִּשְׁכָּן, בּוֹ
הַקְּרִיב נִתְנָאֵל בֶּן צוּעֵר
נָשִׂיא יִשְׁשַׁכָּר³⁴, דְּזֶה
שְׁזָכָה לְהִקְרִיב שְׁנֵי
לְשִׁבְטִים (לְמִירוֹת שֶׁהִיא הֵבֶן
הַתְּשִׁיעִי) א. הוּא לְפִי שְׁבִטֵי
יִשְׁשַׁכָּר הֵי יּוֹדְעִים
בַּתּוֹרָה ב. וּלְפִי שֶׁהֵם נִתְנוּ
עֲצָה לְנִשְׂאִים לְהִתְנַדֵּב
קֶרְבָּנוֹת הַלְלוּ³⁵. דִּישׁ
לֹאמַר שְׁשִׁנֵּי הָעֵנִינִים
תְּלוּיִים זֶה בְּזֶה, דְּלְפִי
שֶׁהֵי יּוֹדְעִים בַּתּוֹרָה,
וְגִלּוּי הַתּוֹרָה הוּא בְּעֵנִין
הַקֶּרְבָּנוֹת (כְּנ"ל. בִּירוּר וְיִכּוּר
הָעוֹלָם), לְכֵן נִתְנוּ עֲצָה
לְהִתְנַדֵּב קֶרְבָּנוֹת.
(ה) וְצִרִּיף לְהִבִּין, הֲרִי
תּוֹרָה הִיא לְמַעֲלָה
מֵהָעוֹלָם, וְכַמְבָּאֵר
בַּתְּנִיָּא³⁶ דְּזֶה שְׁדוּד נַעֲנֵשׁ
עַל שְׁקָרָא דְּבָרֵי תּוֹרָה
בְּשֵׁם זְמִירוֹת בְּסוּף "זְמִירוֹת"
הֵי לִי חוֹקִיד³⁷ הוּא לְפִי
שְׁדוּד הִיא מִשְׁבַּח אֶת
הַתּוֹרָה בְּזֶה שְׁכָל
הָעוֹלָמוֹת תְּלוּיִים
בְּדִקְדּוּק אֶחָד מִדְּקִדּוּקֵי
הַתּוֹרָה, וְנַעֲנֵשׁ עַל זֶה, כִּי
לְגַבִּי הַתּוֹרָה, לְהִיּוֹתָהּ
מִיְחָדָת בְּאוֹר אֵין-סוּף
בְּרוּךְ-הוּא, כָּל הָעוֹלָמוֹת
הֵם לֹא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבִי
[=הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם אֵינֶם תּוֹפְסִים
מִקּוֹם], וְאִיף שִׁיף שֶׁהַגִּלּוּי
דְּתּוֹרָה (שֶׁלְמַעֲלָה מֵהָעוֹלָם)
הוּא בְּעֵנִין הַקֶּרְבָּנוֹת
שֶׁהֵם בְּרוּר וְקִיּוֹם הָעוֹלָם.

פַּקַע"ט (ע' שְׁסו וְאִילָךְ). (31) תִּיקוֹן כֹּא (סב, ב וְאִילָךְ) - הוֹבֵא בְּאוֹה"ת
פֶּרֶשְׁתָּנוּ ע' ב. (32) חוֹקֵת יֵט, יֵד. (33) בְּרִכּוֹת כו, ב. זח"ב כ, ב. (34) נִשְׂא
ז, יח. (35) פֶּרֶשׁ"י עה"פ (36) קו"א ד"ה דוֹד זְמִירוֹת (קס, א וְאִילָךְ). (37) סוּטָה לה, א. בַּמִּדְבָּר פ"ד, כ.

וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר זֶה
שֶׁהִתְחַלַּת הַדְּבּוּר מֵאֵהָל

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וַיֹּשֶׁ לומר הבאור בזה, דוֹה שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לְמַעַלָּה מֵעוֹלָמוֹת
2 הוּא הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מֵצֵד עֲצָמָה. אָכֵל מֵצֵד שְׂרֵשׁ הַתּוֹרָה
3 כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת, כִּינֵן שֶׁעֲצָמוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ אֵינוֹ
4 מְגִדֵּר חֶסֶד וְשִׁלּוּם בָּשׂוּם גָּדֵר, גַּם לֹא בָּזָה שְׂכָל הָעוֹלָמוֹת הֵם
5 לֹא חָשִׁיב לְגַבִּיָּה = אינם

6 נחשבים לגביו, הנה על-ידי 1
7 שֶׁמֵּצֵד עֲצָמוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ 2
8 הַקִּבֹּה לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה 3
9 בְּתַחְתּוֹנִים³⁸, שִׁיְהִיָּה לוֹ 4
10 נַחַת רוּחַ וְתַעֲנוּג מֵעֲבֹדֶת 5
11 הַתַּחְתּוֹנִים (שַׁעֲרָה עֲבֹדֶת 6
12 הַקִּרְבָּנוֹת), נַעֲשֶׂה עַל-דֶּרֶךְ- 7
13 זֶה גַם בַּתּוֹרָה, שֶׁעֲנִינִי 8
14 הָעוֹלָם תּוֹפְסִים מְקוֹם 9
15 כְּכִיכּוֹל לְגַבִּי הַתּוֹרָה. 10
16 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר מָה 11
17 שְׂדוּד הִיָּה מִשְׁבַּח אֶת 12
18 הַתּוֹרָה בָּזָה שְׂקִיּוֹם כָּל 13
19 הָעוֹלָמוֹת תְּלוּי בְּדִקְדוּק 20
21 אֶחָד מִדִּקְדוּקֵי הַתּוֹרָה, 21
22 אֵף שֶׁהַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מֵצֵד 22
23 עֲצָמָה הִיא לְמַעַלָּה 23
24 מֵעוֹלָמוֹת, כִּי מֵצֵד 24
25 הַשְּׂרֵשׁ דִּתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהִיא 25
26 מְשַׁרְשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת, 26
27 שֶׁנִּתְאַוָּה לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה 27
28 בְּתַחְתּוֹנִים תְּהִיָּה עַל-יְדֵי 28
29 הַתּוֹרָה, הִרִי זֶה שְׁחִיּוֹת כָּל 29
30 הָעוֹלָמוֹת תְּלוּי בְּדִקְדוּק 30
31 אֶחָד דִּתּוֹרָה הוּא דוּקָא 31
32 שְׂבָחָה שֶׁל הַתּוֹרָה 32
33 כְּכִיכּוֹל. [וְמָה שֶׁנַּעֲנֵשׁ עַל 33
34 זֶה הוּא לְפִי שְׂשֻׁבָּחִים 34
35 שִׁיף לְגִלּוּי, וְהִרִי מֵצֵד 35
36 הַגִּלּוּי דִּתּוֹרָה, כָּל 36
37 הָעוֹלָמוֹת הֵם לֹא חָשִׁיב. 37
38 (ו) וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר 38
39 מָה שְׂבָחָה בַּתְּנִיָּא³⁹, 39
40 לְאַחֲרֵי שֶׁאֻמֵּר שֶׁעֲצָמָם 40
41 הַקִּבֹּה רְצוֹנוֹ וְחֻקְמָתוֹ 41
42 וְהוֹרִידֵם לְמִטָּה, מוֹסִיף 42
43 וְאוֹמֵר שֶׁלֹּכֵן נִמְשָׁלָה 43
44 הַתּוֹרָה לְמִיָּה⁴⁰, כִּי מָה 44
45 מִיָּה יוֹרִידִים מִמְּקוֹם גְּבוּהָ 45
46 לְמִקְוֵה נִמּוּךְ כִּף הַתּוֹרָה 46

47 יִרְדָּה מִמְּקוֹם כְּבוֹדָה שֶׁהִיא רְצוֹנוֹ וְחֻקְמָתוֹ יִתְבָּרֵךְ דְּלִית
48 מִחֻשְׁבָּה תְּפִיסָא בֵּיה כָּלָל [=אין מחשבה ה'תופסת' בו כלל]⁴¹,
49 וּמִשֵּׁם נִסְעָה וְיִרְדָּה עַד שֶׁנִּתְלַבְּשָׁה בְּדִבְרֵים גְּשָׁמִיִּים וְעֲנִינִי
50 עוֹלָם הָזֶה. דְּלִכְאוּרָה צָרִיף בְּאוּר, הִרִי זֶה שֶׁהַתּוֹרָה יִרְדָּה
51 מִלְּמַעַלָּה לְמִטָּה מוֹכֵן גַּם

52 בְּלִי הַמָּשָׁל דְּמִיָּה, וְמָה 52
53 מִתּוֹסֵף בְּהַכְנַת הָעֲנִינִי 53
54 דִּירִידַת הַתּוֹרָה מִלְּמַעַלָּה 54
55 לְמִטָּה עַל-יְדֵי הַמָּשָׁל 55
56 דְּמִיָּה. וַיֹּשֶׁ לומר הַכְּנָה 56
57 בָּזָה, דְּכְמוֹ שְׂמִיָּה, זֶה 57
58 שִׁיּוּרִידִים מִמְּקוֹם גְּבוּהָ 58
59 לְמִקְוֵה נִמּוּךְ הוּא לְפִי 59
60 שְׂגָם כְּשֶׁהִיּוֹ מִמְּקוֹם גְּבוּהָ 60
61 אֵין לָהֶם שְׂיָכוֹת לְהַמְּקוֹם 61
62 (הַגְּבוּהָ) שְׁנִמְצָאוּ שָׁם, 62
63 וְאַדְרָכָה זֶה שְׂבָטָבָעִם הֵם 63
64 נִמְשָׁכִים לְמִקְוֵה נִמּוּךְ 64
65 דוּקָא מוֹרָה עַל שְׂיָכוֹתָן 65
66 דְּהִמִּים (גַּם בְּהִיּוֹתָן 66
67 בְּמִקְוֵה גְבוּהָ) לְמִקְוֵה 67
68 הַנִּמּוּךְ, כְּמוֹ כֵּן הוּא 68
69 בַּתּוֹרָה שְׁנִמְשָׁלָה לְמִיָּה, 69
70 דְּזֶה שִׁיּוּרִידָה מִלְּמַעַלָּה 70
71 לְמִטָּה אֵין זֶה שְׂמִקְוֵמָה 71
72 הוּא לְמַעַלָּה⁴² וּבִירִידָתָה 72
73 לְמִטָּה הִיא נִמְצָאת שְׁלֹא 73

וַיֹּשֶׁ לומר הבאור בזה, דוֹה שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לְמַעַלָּה
מֵעוֹלָמוֹת הוּא הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מֵצֵד עֲצָמָה.
אָכֵל מֵצֵד שְׂרֵשׁ הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת,
כִּינֵן שֶׁעֲצָמוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ אֵינוֹ מְגִדֵּר חֶסֶד וְשִׁלּוּם בָּשׂוּם גָּדֵר,
גַּם לֹא בָּזָה שְׂכָל הָעוֹלָמוֹת הֵם לֹא חָשִׁיב לְגַבִּיָּה, הִנֵּה
עַל-יְדֵי שֶׁנִּתְאַוָּה לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים³⁸, שִׁיְהִיָּה לוֹ
נַחַת רוּחַ וְתַעֲנוּג מֵעֲבֹדֶת הַתַּחְתּוֹנִים, נַעֲשֶׂה עַל-דֶּרֶךְ-זֶה
גַּם בַּתּוֹרָה, שֶׁעֲנִינִי הָעוֹלָם תּוֹפְסִים מְקוֹם כְּכִיכּוֹל לְגַבִּי
הַתּוֹרָה. וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר מָה שְׂדוּד הִיָּה מִשְׁבַּח אֶת
הַתּוֹרָה בָּזָה שְׂקִיּוֹם כָּל הָעוֹלָמוֹת תְּלוּי בְּדִקְדוּק אֶחָד
מִדִּקְדוּקֵי הַתּוֹרָה, אֵף שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לְמַעַלָּה מֵעוֹלָמוֹת,
כִּי מֵצֵד הַשְּׂרֵשׁ דִּתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת,
שֶׁנִּתְאַוָּה לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים וְשֶׁהִדִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים
תְּהִיָּה עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה, זֶה שְׁחִיּוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת תְּלוּי
בְּדִקְדוּק אֶחָד דִּתּוֹרָה הוּא שְׂבָחָה שֶׁל הַתּוֹרָה כְּכִיכּוֹל.
[וְמָה שֶׁנַּעֲנֵשׁ עַל זֶה הוּא לְפִי שְׂשֻׁבָּחִים שִׁיף לְגִלּוּי, וּמֵצֵד
הַגִּלּוּי דִּתּוֹרָה, כָּל הָעוֹלָמוֹת הֵם לֹא חָשִׁיב].

(ו) וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר מָה שְׂבָחָה בַּתְּנִיָּא³⁹, לְאַחֲרֵי
שֶׁאֻמֵּר שֶׁעֲצָמָם הַקִּבֹּה רְצוֹנוֹ וְחֻקְמָתוֹ
וְהוֹרִידֵם לְמִטָּה, שֶׁלֹּכֵן נִמְשָׁלָה הַתּוֹרָה לְמִיָּה⁴⁰, כִּי מָה

מִיָּה יוֹרִידִים מִמְּקוֹם גְּבוּהָ לְמִקְוֵה נִמּוּךְ כִּף הַתּוֹרָה יִרְדָּה מִמְּקוֹם כְּבוֹדָה שֶׁהִיא
רְצוֹנוֹ וְחֻקְמָתוֹ יִתְבָּרֵךְ דְּלִית מִחֻשְׁבָּה תְּפִיסָא בֵּיה כָּלָל⁴¹, וּמִשֵּׁם נִסְעָה וְיִרְדָּה עַד
שֶׁנִּתְלַבְּשָׁה בְּדִבְרֵים גְּשָׁמִיִּים וְעֲנִינִי עוֹלָם הָזֶה. דְּלִכְאוּרָה צָרִיף בְּאוּר, הִרִי זֶה
שֶׁהַתּוֹרָה יִרְדָּה מִלְּמַעַלָּה לְמִטָּה מוֹכֵן גַּם בְּלִי הַמָּשָׁל דְּמִיָּה, וְמָה מִתּוֹסֵף בְּהַכְנַת
הָעֲנִינִי דִּירִידַת הַתּוֹרָה מִלְּמַעַלָּה לְמִטָּה עַל-יְדֵי הַמָּשָׁל דְּמִיָּה. וַיֹּשֶׁ לומר הַכְּנָה
בָּזָה, דְּכְמוֹ שְׂמִיָּה, זֶה שִׁיּוּרִידִים מִמְּקוֹם גְּבוּהָ לְמִקְוֵה נִמּוּךְ הוּא לְפִי שְׂגָם כְּשֶׁהִיּוֹ
בְּמִקְוֵה גְבוּהָ אֵין לָהֶם שְׂיָכוֹת לְהַמְּקוֹם (הַגְּבוּהָ) שְׁנִמְצָאוּ שָׁם, וְאַדְרָכָה זֶה
שְׂבָטָבָעִם הֵם נִמְשָׁכִים לְמִקְוֵה נִמּוּךְ דוּקָא מוֹרָה עַל שְׂיָכוֹתָן דְּהִמִּים (גַּם בְּהִיּוֹתָן
בְּמִקְוֵה גְבוּהָ) לְמִקְוֵה הַנִּמּוּךְ, כְּמוֹ כֵּן הוּא בַּתּוֹרָה שְׁנִמְשָׁלָה לְמִיָּה, דְּזֶה שִׁיּוּרִידָה
מִלְּמַעַלָּה לְמִטָּה אֵין זֶה שְׂמִקְוֵמָה הוּא לְמַעַלָּה⁴² וּבִירִידָתָה לְמִטָּה הִיא נִמְצָאת

(38) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. (39) פ"ד (ח, ב).
(40) ראה תענית ז, א. (41) תקו"ז בהקדמת "פתח אליהו" (יז, א). (42) ויש לומר, דזהו מה שמדייק
בתניא שם "שהתורה ירדה ממקום כבוד", דהגם שמצד הגילוי דתורה, זה שהתורה היתה למעלה
הוא לפי ששם הוא "מקום כבודה", מ"מ, נמשלה התורה למים, דמה שהיו תחלה במקום הגבוה

ויקרא אל משה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 במקומה, כי אם, שִׁמְקוּמָהּ הָאֲמָתִי (גם בהיותה למעלה) 35
 2 הוא למטה. 36
 3 וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף, דָּוָהוּ מַה שְּׂאוֹמֵר בַּתְּנִיָּא שֵׁם בְּסוֹף הַפֶּרֶק⁴³, 37
 4 דְּמַה שֶּׁכְּתוּב⁴⁴ וַיִּמְיֵנו תַּחֲבֻקֵּי קָאִי [=מוסב] על התורה שהיא 38
 5 בַּחֲנִינָת חֶסֶד וּמִים, 39
 6 שְׁמִדִּיק חֶסֶד וּמִים (אף) 40
 7 שֶׁבְּכִדִי לְבָאֵר הַטַּעַם עַל 41
 8 זֶה שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרָאת יְמִינוֹ 42
 9 הִיָּה דִי לְכַאוּרָה לּוֹמֵר 43
 10 שֶׁהִיא בַּחֲנִינָת חֶסֶד, 44
 11 הוּא, כִּי הַהִמְשָׁכָה 45
 12 מִלְּמַעְלָה לְמִטָּה שֶׁבְּחֶסֶד 46
 13 הִיא בְּאֶפֶן שֶׁהַמַּעְלָה 47
 14 תּוֹפֵס מְקוֹם. וְכֵמוֹ. 48
 15 הַהִשְׁפָּעָה שֶׁל אִישׁ 49
 16 הַחֶסֶד, דְּבִזָּה שֶׁהוּא 50
 17 מִשְׁפִּיעַ לְזוּלָתוֹ (הַמְשָׁכָה) 51
 18 (לְמִטָּה) נִרְגָּשׁ שֶׁמִּקְוֵמוֹ 52
 19 הָאֲמִיתִי שֶׁל הַחֶסֶד הוּא 53
 20 (לְמַעַל) אֲצֵל דְּהַמְשָׁפִיעַ. 54
 21 מַה־שְּׂאִי־כֵן הַהִמְשָׁכָה 55
 22 שֶׁמִּלְּמַעְלָה לְמִטָּה דְּמִים, 56
 23 הִיא בְּאֶפֶן שֶׁהִם מְנִיחִין 57
 24 מְקוֹם גְּבוּהָ וְהוֹלֵכִין 58
 25 (דוֹקָא) לְמְקוֹם נְמוּדָה⁴⁵. 59
 26 וְזֶהוּ שֶׁמּוֹסִיף שֶׁהַתּוֹרָה 60
 27 הִיא בַּחֲנִינָת (חֶסֶד וּ) מִים, 61
 28 דָּוָה שֶׁהַתּוֹרָה יֵרְדָה 62
 29 מִלְּמַעְלָה לְמִטָּה הוּא 63
 30 בְּדִגְמַת יְרִידַת הַמִּים⁴⁶ 64
 31 שֶׁמְנִיחִין מְקוֹם גְּבוּהָ, 65
 32 שֶׁעָקַר הַתּוֹרָה (מִקְוֵמָה) 66
 33 הָאֲמִיתִי הוּא דוֹקָא לְמִטָּה. 67
 34 וְכַמְבָּאֵר בְּמְקוֹם אַחֵר⁴⁷ 68
- (ז) וְזֶהוּ זֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם, שֶׁהַתּוֹרָה נִמְשָׁלָה לְאָדָם, כִּי 20
 בְּאָדָם שְׁנֵי עֲנִינִים. זֶה שֶׁנִּקְרָא אָדָם עַל שֵׁם 21
 אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן⁴⁹, וְזֶה שֶׁנִּקְרָא אָדָם עַל שֵׁם שְׁנוּצַר מִן 22
 הָאֲדָמָה, כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ⁵⁰ שֶׁאָמַר אָדָם הָרָאוּשׁוֹן אֲנִי 23
 (ז) וְזֶהוּ זֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם, שֶׁהַתּוֹרָה נִמְשָׁלָה לְאָדָם, כִּי 24
 בְּאָדָם שְׁנֵי עֲנִינִים. זֶה שֶׁנִּקְרָא אָדָם עַל שֵׁם 25
 אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן⁴⁹, וְזֶה שֶׁנִּקְרָא אָדָם עַל שֵׁם שְׁנוּצַר מִן 26
 הָאֲדָמָה, כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ⁵⁰ שֶׁאָמַר אָדָם הָרָאוּשׁוֹן אֲנִי 27
 (ז) וְזֶהוּ זֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם, שֶׁהַתּוֹרָה נִמְשָׁלָה לְאָדָם, כִּי 28
 בְּאָדָם שְׁנֵי עֲנִינִים. זֶה שֶׁנִּקְרָא אָדָם עַל שֵׁם 29
 אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן⁴⁹, וְזֶה שֶׁנִּקְרָא אָדָם עַל שֵׁם שְׁנוּצַר מִן 30
 הָאֲדָמָה, כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ⁵⁰ שֶׁאָמַר אָדָם הָרָאוּשׁוֹן אֲנִי 31
 (ז) וְזֶהוּ זֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם, שֶׁהַתּוֹרָה נִמְשָׁלָה לְאָדָם, כִּי 32
 בְּאָדָם שְׁנֵי עֲנִינִים. זֶה שֶׁנִּקְרָא אָדָם עַל שֵׁם 33
 אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן⁴⁹, וְזֶה שֶׁנִּקְרָא אָדָם עַל שֵׁם שְׁנוּצַר מִן 34
 הָאֲדָמָה, כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ⁵⁰ שֶׁאָמַר אָדָם הָרָאוּשׁוֹן אֲנִי 35
- אֲדָם שְׁמוֹת לְבַהֲמָה וְחִי, אָמַר לוֹ 55
 הַקִּבְיָה לְאָדָם וְאֵתָה מַה שֶׁמֶךְ, 56
 אָמַר אָדָם הָרָאוּשׁוֹן אֲנִי 57
 נָאֶה לְהַקְרִיא אֲדָם 58
 שֶׁנִּבְרָאתִי מִן הָאֲדָמָה. 59
 וּמִבְּאֵר בַּחֲסִידוּת⁵¹, דָּוָה 60
 שֶׁקָּרָא אָדָם הָרָאוּשׁוֹן 61
 שֶׁמּוֹ עַל שֵׁם הַחֲמֹר (גּוֹף) 62
 – שְׁנוּצַר וְנִבְרָא מִן הָאֲדָמָה) 63
 וְלֹא עַל שֵׁם הַצּוּרָה 64
 (נֶפֶשׁ), כִּי אָדָם הָרָאוּשׁוֹן 65
- אֲדָם שְׁמוֹת לְבַהֲמָה וְחִי, אָמַר לוֹ 55
 הַקִּבְיָה לְאָדָם וְאֵתָה מַה שֶׁמֶךְ, 56
 אָמַר אָדָם הָרָאוּשׁוֹן אֲנִי 57
 נָאֶה לְהַקְרִיא אֲדָם 58
 שֶׁנִּבְרָאתִי מִן הָאֲדָמָה. 59
 וּמִבְּאֵר בַּחֲסִידוּת⁵¹, דָּוָה 60
 שֶׁקָּרָא אָדָם הָרָאוּשׁוֹן 61
 שֶׁמּוֹ עַל שֵׁם הַחֲמֹר (גּוֹף) 62
 – שְׁנוּצַר וְנִבְרָא מִן הָאֲדָמָה) 63
 וְלֹא עַל שֵׁם הַצּוּרָה 64
 (נֶפֶשׁ), כִּי אָדָם הָרָאוּשׁוֹן 65

הוא רק שנמצאו שם – כי זה ש"מקום כבודה" הוא למעלה הוא רק מצד הגילויים דתורה ולא מצד עצמותה. ואולי יש לומר, דזה שמדייק "מקום כבודה" (ולא "מקומה"), כי כבוד שייך לגילוי. (43 ט, א. 44) שה"ש ב, ו. שם ח, ג. 45) לשון הגמרא תענית שם. 46) וזה שאומר (גם) בחינת חסד הוא ביאור על זה שהתורה היא "ימינו". וראה לקמן הערה 48. 47) המשך תרס"ו ע' כג. 48) בהמשך תרס"ו שם (ע' כב), דזה שהתורה היא בכל מקום בשוה הוא לפי ששרשה הוא באו"ס שלפני הצמצום. ועפ"ז נמצא, דבתורה – ג' דרגות: כמו שנמשכה בסדר השתלשלות, שמצד בחינה זו היא בעיקר למעלה (וכל מה שנמשכת למטה יותר היא מתצמצמת יותר); כמו שהיא מצד או"ס הבל"ג – בכל מקום בשוה; וכמו שהיא מצד העצמות – דוקא למטה. ואולי יש לומר, דזה שהתורה היא בכל מקום בשוה שייך לזה שהתורה היא בחינת חסד – חסד בלתי מוגבל, שלכן המשכתו היא בכל מקום בשוה; וזה שהתורה היא דוקא למטה הוא בחינת מים דתורה, כבפנים. 49) עש"מ (לרמ"ע מפאנו) מאמר אם כל חי סל"ג (קצג, ב). של"ה ג, א. כ, ב. שא, ב. ובכ"מ. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' קכב. ושו"נ. 50) ב"ר פי"ז, ד. 51) סה"מ ה'תשי" ע' 96 ואילך.

ביאור בדרך אפשר

1 בְּחֻמָּתוֹ הַשִּׁיג דָּזָה שְׁגוּפּוֹ נּוֹצֵר מִן הָאֲדָמָה גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם
2 הָרָאשׁוֹן לֹא נִבְרָא וְנִצְמַח מִן הָאֲדָמָה עַל יְדֵי מֵאֵמֶר אֱלֹקֵי כְמוֹ שֶׁאֵר הַנִּבְרָאִים,
3 אֲלֵא הַקִּבְ"ה צָבַר אֶת עֲפָרוֹ עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה, כְּכִיכּוֹל, וַעֲשֵׂה בּוֹ צוּרָה גִשְׁמִית מִן
4 הָעֶפֶר הַגִּשְׁמִי [דְּוִמָּם, וְלֹא כִשְׂאֵר הַנִּבְרָאִים שְׁגוּפָם הִיָּה צוּמָח
5 וְכֹאשֶׁר נֹאמֵר הַמֵּאֵמֶר הָאֱלֹקִי

6 "תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה", אוֹי
7 הַצְמִיחָה הָאָרֶץ אֶת גּוּפָם וְנִפְשָׁם
8 שֶׁל הַבְּהֵמָה וְחַי' וְכוּ'⁵²], יֵשׁ
9 בָּזָה (דּוֹקָא בְּהוּצָרוֹת גּוּפוֹ שֶׁל
10 הָאָדָם מִן הַחוּמֵר הַנִּמּוּךְ בִּיּוֹתֵר)
11 יִתְרוֹן גַּם לְגַבִּי מַעֲלָת
12 נִשְׁמָתוֹ, כִּי כָּל⁵³ הַגְּבוּהָ
13 גְּבוּהָ יוֹתֵר נּוֹפֵל לְמִשְׁהָ
14 מִשְׁהָ יוֹתֵר שֶׁלֹּכֵן נּוֹצֵר גּוֹף
15 הָאָדָם בַּחֲרֵי הַנִּבְרָאִים מִן הָדוּמָם
16 שֶׁהוּא הַנִּמּוּךְ בִּיּוֹתֵר, עַל מִנַּת
17 שִׁיכּוֹל לְבַצֵּעַ וְלַהֲשִׁילִים אֶת
18 תְּכֵלֶת בְּרִיאָתוֹ - לְתַקֵּן, לְרוֹמֵם
19 וְלַהֲגִבִּיהַ ע"י עֲבוּדַת הַבִּיּוּרִים
20 אֶת הַתַּחֲתוֹן בִּיּוֹתֵר. וְזֶהוּ זֹאת
21 הַתּוֹרָה אָדָם, כִּי גַם
22 בַּתּוֹרָה דְּגִמַּת שְׁנֵי עֲנִינִים
23 אֵלֶּה. א. דָּזָה שֶׁהַתּוֹרָה
24 הִיא לְמַעֲלָה מִהָעוֹלָם,
25 וְעַד שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת הֵם
26 לֹא חָשִׁיב לְגַבִּיהָ, הוּא
27 עַל-דֶּרֶךְ שֶׁם אָדָם עַל שֶׁם
28 אֲדָמָה לְעִלְיוֹן, ב. וְזֶה
29 שֶׁהַתּוֹרָה יֵרֶדָה לְמִשְׁהָ
30 דְּוִקָא לְמִקּוּמָה הָאִמִּיתִי מִצַּד
31 זֶה שֶׁשְׂרָשָׁה הוּא
32 בְּהַעֲצָמוֹת, הוּא עַל-דֶּרֶךְ
33 שֶׁם אָדָם עַל שֶׁם שְׁנוּצֵר
34 מִן הָאֲדָמָה מִצַּד זֶה
35 שֶׁשְׂרָשׁוֹ הוּא בְּהַגְבוּהָ
36 גְּבוּהָ יוֹתֵר.

37 (ח) וְהִנֵּה שְׁנֵי הָעֲנִינִים
38 בְּבַחֲרֵינָת הַמִּים דְּתוֹרָה, א. שֶׁהַתּוֹרָה יוֹרֶדֶת לְמִשְׁהָ, ב. וְשֶׁעַל-
39 יְדֵי הַיִּרְיָדָה לְמִשְׁהָ דְּוִקָא מִתְגַּלָּה שֶׁזֶה הוּא מִקּוּמָה הָאִמִּיתִי, הֵינּוּ

ביאור בדרך אפשר

40 שְׂדוּקָא לְמִטָּה מִתְגַּלָּה שְׂרָשׁ הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁשְׂרָשָׁתָּהּ בְּהַעֲצָמוֹת,
41 הוּא בְּעֶקֶר בְּהַלְכוֹת דְּתוֹרָה. א. דְּעִנְיָן הַהֲלָכוֹת הוּא פֶּסֶק-דִּין
42 בְּנוֹגֵעַ לְמַעֲשֵׂה - יִרְיָדָה לְמִשְׁהָ בִּיּוֹתֵר, ב. וְשְׂרָשׁ הַהֲלָכוֹת הוּא
43 לְמַעֲלָה יוֹתֵר מִהַשְׂרָשׁ דְּשִׂאֵר חֲלָקֵי הַתּוֹרָה, וְכִמְבָּאֵר בְּהַמְשָׁךְ
44 תַּרְס"ו⁵⁴ דָּזָה שְׂאֵמֶר חוּ"ל

45 עַל חִילּוּקֵי הַדִּיעוֹת בֵּין חֻמֵּינֵי
46 ז"ל אֵלֶּה וְאֵלֶּה דְּבָרֵי
47 אֱלֹקִים חַיִּים⁵⁵ הוּא
48 בְּחִינַת אֱלֹקִים דְּוִקָא שֶׁשֵּׁם
49 אֱלֹקִים מוֹרֵה עַל חַיּוֹת אֱלֹקִית
50 מְצוּמָצֵמֶת הַיּוֹרֶדֶת לַהֲיוֹת מְקוֹר
51 לְרִיבֵי נִבְרָאִים. הֵינּוּ שֶׁשֵּׁם
52 אֱלֹקִים, לְשׁוֹן רַבִּים, הוּא מְקוֹר
53 רִיבֵי הַדִּיעוֹת בַּתּוֹרָה, וְהַלְכוֹת
54 שֶׁהֵן פֶּסֶק הַהֲלָכָה בְּנוֹגֵעַ לְמַעֲשֵׂה
55 (שְׂבוּהָ אֵין מְקוֹם אֲלֵא לְדַעַה
56 אַחַת בְּלִבָּד) הֵם מִשְׁם הַיְוִ' ⁵⁶
57 הַמּוֹרֵה עַל אַחֲדוֹת פְּשׁוּטָה
58 כְּמֵאֵמֶר רַבּוּתֵינוּ ז"ל⁵⁶
59 (לְגַבִּי מִכּוּוֹן הַלְכָה לְאִמִּיתִתָּה)
60 וְהַיְוִ' עֲמוּ⁵⁷ שֶׁהַלְכָה
61 כְּמוֹתוֹ, דְּהַפְּנוּהָ בְּשֵׁם
62 הַיְוִ' כָּאֵין הִיא עַד
63 לְבַחֲרֵינָתָה שְׁמוֹ הַכָּלוּל
64 בְּעַצְמוֹתוֹ, יְכַלֵּת
65 הַעֲצָמוֹת.

66 וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף, דָּזָה
67 שֶׁבַחֲרֵינָת הַמִּים דְּתוֹרָה
68 הוּא בְּעֶקֶר בְּהַלְכוֹת
69 הַתּוֹרָה הוּא גַם בְּנוֹגֵעַ
70 לְזֶה שְׂאֵמֶר רַבּוּתֵינוּ
71 ז"ל⁵⁸ שְׂדָבְרֵי תוֹרָה
72 נִמְשָׁלוּ לְמִים כִּי כְּמוֹ
73 שְׁמִים מְנִיחִין מְקוֹם
74 גְּבוּהָ וְהוֹלְכִין לְמְקוֹם
75 נְמוּף, כִּף דְּבָרֵי תוֹרָה אֵין
76 מִתְקַיְמִין הֵינּוּ שְׂמַגִּיעִים
77 לְמִקּוּמָם הָאִמִּיתִי לְמִטָּה לְפֶסֶק הַהֲלָכָה בְּמַעֲשֵׂה בְּפִעוּלָה אֲלֵא כְּמִי שֶׁדַּעַתוֹ
78 שֶׁפִּעוּלָה. וְכִמְבָּאֵר בְּהַמְשָׁךְ תַּרְס"ו⁵⁹ שְׂבַכְדִּי לְכוֹן הַלְכָה

בְּחֻמָּתוֹ הַשִּׁיג דָּזָה שְׁגוּפּוֹ נּוֹצֵר מִן הָאֲדָמָה [דְּוִמָּם, וְלֹא
כִשְׂאֵר הַנִּבְרָאִים שְׁגוּפָם הִיָּה צוּמָח⁵²], יֵשׁ בָּזָה יִתְרוֹן גַּם
לְגַבִּי מַעֲלָת נִשְׁמָתוֹ, כִּי כָּל⁵³ הַגְּבוּהָ גְּבוּהָ יוֹתֵר נּוֹפֵל
לְמִשְׁהָ מִשְׁהָ יוֹתֵר. וְזֶהוּ זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם, כִּי גַם בַּתּוֹרָה
דְּגִמַּת שְׁנֵי עֲנִינִים אֵלֶּה. דָּזָה שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לְמַעֲלָה
מִהָעוֹלָם, וְעַד שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת הֵם לֹא חָשִׁיב לְגַבִּיהָ, הוּא
עַל-דֶּרֶךְ שֶׁם אָדָם עַל שֶׁם אֲדָמָה לְעִלְיוֹן, וְזֶה שֶׁהַתּוֹרָה
יֵרֶדָה לְמִשְׁהָ דְּוִקָא מִצַּד זֶה שֶׁשְׂרָשָׁתָּהּ הוּא בְּהַעֲצָמוֹת,
הוּא עַל-דֶּרֶךְ שֶׁם אָדָם עַל שֶׁם שְׁנוּצֵר מִן הָאֲדָמָה מִצַּד
זֶה שֶׁשְׂרָשׁוֹ הוּא בְּהַגְבוּהָ גְּבוּהָ יוֹתֵר.

(ח) וְהִנֵּה שְׁנֵי הָעֲנִינִים בְּבַחֲרֵינָת הַמִּים דְּתוֹרָה, שֶׁהַתּוֹרָה
יוֹרֶדֶת לְמִשְׁהָ, וְשֶׁעַל-יְדֵי הַיִּרְיָדָה לְמִשְׁהָ דְּוִקָא
מִתְגַּלָּה שְׂרָשׁ הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁשְׂרָשָׁתָּהּ בְּהַעֲצָמוֹת, הוּא
בְּעֶקֶר בְּהַלְכוֹת דְּתוֹרָה. דְּעִנְיָן הַהֲלָכוֹת הוּא פֶּסֶק-דִּין
בְּנוֹגֵעַ לְמַעֲשֵׂה - יִרְיָדָה לְמִשְׁהָ בִּיּוֹתֵר, וְשְׂרָשׁ הַהֲלָכוֹת
הוּא לְמַעֲלָה יוֹתֵר מִהַשְׂרָשׁ דְּשִׂאֵר חֲלָקֵי הַתּוֹרָה,
וְכִמְבָּאֵר בְּהַמְשָׁךְ תַּרְס"ו⁵⁴ דָּזָה שְׂאֵלֶּה וְאֵלֶּה דְּבָרֵי אֱלֹקִים
חַיִּים⁵⁵ הוּא בְּחִינַת אֱלֹקִים דְּוִקָא, וְהַלְכוֹת הֵם מִשְׁם הַיְוִ' ⁵⁶
כְּמֵאֵמֶר רַבּוּתֵינוּ ז"ל⁵⁶ וְהַיְוִ' עֲמוּ⁵⁷ שֶׁהַלְכָה כְּמוֹתוֹ,
דְּהַפְּנוּהָ בְּשֵׁם הַיְוִ' כָּאֵין הִיא עַד לְבַחֲרֵינָתָה שְׁמוֹ הַכָּלוּל
בְּעַצְמוֹתוֹ, יְכַלֵּת הַעֲצָמוֹת.

וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף, דָּזָה שֶׁבַחֲרֵינָת הַמִּים דְּתוֹרָה הוּא בְּעֶקֶר
בְּהַלְכוֹת הַתּוֹרָה הוּא גַם בְּנוֹגֵעַ לְזֶה שְׂאֵמֶר
רַבּוּתֵינוּ ז"ל⁵⁸ שְׂדָבְרֵי תוֹרָה נִמְשָׁלוּ לְמִים כִּי כְּמוֹ שְׁמִים
מְנִיחִין מְקוֹם גְּבוּהָ וְהוֹלְכִין לְמְקוֹם נְמוּף, כִּף דְּבָרֵי
תוֹרָה אֵין מִתְקַיְמִין אֲלֵא כְּמִי שֶׁדַּעַתוֹ שֶׁפִּעוּלָה. וְכִמְבָּאֵר
בְּהַמְשָׁךְ תַּרְס"ו⁵⁹ שְׂבַכְדִּי לְכוֹן הַלְכָה לְאִמִּיתִתָּה הוּא

(52) ראה בארוכה תו"א בראשית ד"ה להבין הטעם שנשתנה יצירת גוף האדם (ג, ד ואילך. ועם הגהות וכו' – באוה"ת בראשית כרך ו תתרנא, סע"א ואילך). תו"ח ד"ה זה (יח, ד ואילך). (53) ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' כד ואילך, ובהנשמך שם הערה 86, 88. שם ע' קפא, ובהנשמך שם הערה 39. (54) ע' תכט ואילך. וראה גם סה"מ תרכ"ז ע' רפ ואילך. שם ע' רצ ואילך. (55) עירובין יג, ב. וש"נ. (56) סנהדרין צג, ב. (57) שמואל"א טז, יח. (58) תענית שם. (59) ע' תלט ואילך. וראה גם סה"מ תרכ"ז שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לאֲמִיתָתָהּ הוּא עַל-יְדֵי הַבָּטוּל וְהַשְּׁפֹלוֹת. דָּוָהוּ שְׁנִקְבְּעָה
2 הֶלֶכָה כְּבִית הֶלֶל מִפְּנֵי שְׁנוּחִין וְעֹלֹבִין הִיוּ⁵⁵, כִּי עַל-יְדֵי
3 הַבָּטוּל שְׁלָהֶם הִגִּיעוּ לְהַעֲלֵם הָעֶצְמִי.

4 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְהוֹסִיף בָּאוֹר בְּזֶה שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל (סְעִיף ד')

5 דָּוָה שְׁבָנִי יִשְׁשָׁכָר נִתְּנוּ

6 עֲצָה לְהִתְנַדֵּב קֶרְבָּנוֹת

7 הוּא לְפִי שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים

8 בַּתּוֹרָה וְהַגְלוּי דַּתּוֹרָה

9 הוּא בַּעֲנֵן הַקֶּרְבָּנוֹת, כִּי

10 זֶה שֶׁשָּׁכַט יִשְׁשָׁכָר לֹא

11 הִקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן (אִף שֶׁהָיָה

12 רֹאוּי לַכֹּהֵן) וּבִפְעֻלַּת הִקְרִיב

13 בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהַקָּדִים לִפְנֵי

14 אֶת שָׁכַט יְהוּדָה, הוּא

15 מִצַּד הַבָּטוּל שָׁלוּ [וְעַל-

16 דֶּרֶךְ שְׁבִית הֶלֶל הַקָּדִימוֹ

17 דְּבָרֵי בֵּית שְׁמָאִי

18 לְדַבְרֵיהֶם⁵⁵], וְלִכֵּן, הֵגֵם

19 שִׁדְעוּ מַעֲלוֹת עֲצָמָם וּמִכָּל מָקוֹם

20 לֹא הִחֲשִׁיבוּ אֶת עֲצָמָם, זָכוּ

21 לִכְנוֹן הַהֶלֶכָה לְאִמִּיתָתָהּ,

22 כַּמְבָּאֵר בְּדְרוּשֵׁי אֲדָמוֹר

23 מִהֶר"ש⁶⁰. וְעַל-פִּי-זֶה

24 יֵשׁ לֹאמֹר, דָּוָה שֶׁיִּדְעֶתָם

25 בַּתּוֹרָה הַבִּיָּאָה אוֹתָם

26 לְעֲנֵן הַקֶּרְבָּנוֹת, בְּרוּר

27 וְקִיּוּם הָעוֹלָם, הוּא, כִּי

28 עַל-יְדֵי שְׁעָסֶק הַתּוֹרָה

29 שְׁלָהֶם הָיָה כַּבָּטוּל⁶¹,

30 הִגִּיעוּ לְעֶצֶם הַתּוֹרָה כְּמוֹ

31 מְשֻׁרֶשֶׁת

32 בְּהַעֲצָמוֹת, וְלִכֵּן הָיָה

33 נִרְגָּשׁ אֲצֵלָם שֶׁהִתְקַלְּתָה

34 דִּידִיעַת הַתּוֹרָה הִיא

35 לְהַשְׁלִים כְּוִנַּת הָעֶצְמוֹת,

36 לְעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרֵךְ דִּירָה

37 בְּתַחְתּוֹנִים. וְעַל כֵּן נִתְּנוּ בְּנֵי

38 יִשְׁשָׁכָר עֲצָה לְנֹדֵב קֶרְבָּנוֹת

39 בִּיּוֹדָעִם שֶׁהַגְלוּי דַּתּוֹרָה הוּא

40 בַּעֲנֵן הַקֶּרְבָּנוֹת.

41 (ט) וְזֶהוּ וִיקְרָא אֶל מֹשֶׁה

42 וַיְדַבֵּר ה' גו' אָדָם כִּי

43 יִקְרִיב גו', דָּוָה שְׁלָל

44 דְּבָרוֹת וְכו' קִדְמָה קְרִיָּאָה

45 לְשׁוֹן חֲבֵה הוּא גַם

46 קְדִימָה בְּמַעֲלָה,

עַל-יְדֵי הַבָּטוּל וְהַשְּׁפֹלוֹת. דָּוָהוּ שְׁנִקְבְּעָה הֶלֶכָה כְּבִית הֶלֶל מִפְּנֵי שְׁנוּחִין וְעֹלֹבִין הִיוּ⁵⁵, כִּי עַל-יְדֵי הַבָּטוּל שְׁלָהֶם הִגִּיעוּ לְהַעֲלֵם הָעֶצְמִי.

וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְהוֹסִיף בָּאוֹר בְּזֶה שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל (סְעִיף ד') דָּוָה שְׁבָנִי יִשְׁשָׁכָר נִתְּנוּ עֲצָה

לְהִתְנַדֵּב קֶרְבָּנוֹת הוּא לְפִי שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים בַּתּוֹרָה וְהַגְלוּי דַּתּוֹרָה הוּא בַּעֲנֵן הַקֶּרְבָּנוֹת, כִּי זֶה שֶׁשָּׁכַט יִשְׁשָׁכָר

הִקְרִיב בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהַקָּדִים לִפְנֵי אֶת שָׁכַט יְהוּדָה, הוּא מִצַּד הַבָּטוּל שָׁלוּ [וְעַל-דֶּרֶךְ שְׁבִית הֶלֶל הַקָּדִימוֹ בֵּית שְׁמָאִי לְדַבְרֵיהֶם⁵⁵], וְלִכֵּן זָכוּ לִכְנוֹן הַהֶלֶכָה

לְאִמִּיתָתָהּ, כַּמְבָּאֵר בְּדְרוּשֵׁי אֲדָמוֹר מִהֶר"ש⁶⁰. וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לֹאמֹר, דָּוָה שֶׁיִּדְעֶתָם בַּתּוֹרָה הַבִּיָּאָה אוֹתָם לְעֲנֵן הַקֶּרְבָּנוֹת, בְּרוּר וְקִיּוּם הָעוֹלָם, הוּא, כִּי עַל-יְדֵי שְׁעָסֶק

הַתּוֹרָה שְׁלָהֶם הָיָה כַּבָּטוּל⁶¹, הִגִּיעוּ לְעֶצֶם הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה מְשֻׁרֶשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת, וְלִכֵּן הָיָה נִרְגָּשׁ אֲצֵלָם שֶׁהִתְקַלְּתָה דִּידִיעַת הַתּוֹרָה הִיא לְהַשְׁלִים כְּוִנַּת הָעֶצְמוֹת,

לְעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרֵךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים.

(ט) וְזֶהוּ וִיקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' גו' אָדָם כִּי יִקְרִיב גו', דָּוָה שְׁלָל דְּבָרוֹת וְכו' קִדְמָה קְרִיָּאָה לְשׁוֹן חֲבֵה הוּא גַם קְדִימָה בְּמַעֲלָה, שֶׁהַקְרִיָּאָה הִיא

לְמַעֲלָה מִהַדְּבָר⁶². וְעַד שֶׁנֶּאֱמַר וִיקְרָא סָתָם וְלֹא נֶאֱמַר מִי הוּא הַקּוֹרָא, כִּי הַקְרִיָּאָה הִיא מְעַצְמוֹת אוֹר אֵין-סוֹף שְׁלִמְעָלָה מִהוּי⁶³. אֲלָא שְׁאֵף-עַל-פִּי-כֵן, מִזֶּה שֶׁהַקְרִיָּאָה הִתְּהָ לְפָנֵי דְּבָר דְּוָקָא (אִף שֶׁהַקְרִיָּאָה לְשׁוֹן חֲבֵה הוּא עֲנֵן

בְּפִנֵּי-עֲצָמוֹ, וְלֹא הִכְנָה לְדְּבָר), מוֹכֵן, שֶׁהַקְרִיָּאָה שִׁיכָתָה גַם לְדְּבָר. וַיֵּשׁ לֹאמֹר, שֶׁהַדְּבָרוֹת וְהָאֲמִירוֹת וְהַצְּוִיִּים דַּתּוֹרָה הֵם מִהוּי, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּכָל הַדְּבָרוֹת כּו' דַּתּוֹרָה (וְגַם בְּהַדְּבָר שֶׁבְּפָסוּק זֶה) וַיְדַבֵּר ה', וְהַקְרִיָּאָה הִיא מִהַעֲצָמוֹת פִּנֵּי-ל,

וְעֵנִין וִיקְרָא וַיְדַבֵּר הוּא הַמְשָׁכָה וְגִלּוּי הָעֶצְמוֹת (שְׁלִמְעָלָה מִהַתּוֹרָה) בְּדְּבָר דַּתּוֹרָה. וּבְכָלֵלוֹת הוּא הַמְשָׁכָה הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה מְשֻׁרֶשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת. וַיֵּשׁ

לְעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרֵךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים. וְעַל כֵּן נִתְּנוּ בְּנֵי יִשְׁשָׁכָר עֲצָה לְנֹדֵב קֶרְבָּנוֹת בִּיּוֹדָעִם שֶׁהַגְלוּי דַּתּוֹרָה הוּא בַּעֲנֵן הַקֶּרְבָּנוֹת.

(ט) וְזֶהוּ וִיקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' גו' אָדָם כִּי יִקְרִיב גו', דָּוָה שְׁלָל דְּבָרוֹת וְכו' קִדְמָה קְרִיָּאָה לְשׁוֹן חֲבֵה הוּא גַם קְדִימָה בְּמַעֲלָה,

לְמַעֲלָה מִהַדְּבָר⁶². וְעַד שֶׁנֶּאֱמַר וִיקְרָא סָתָם וְלֹא נֶאֱמַר מִי הוּא הַקּוֹרָא, כִּי הַקְרִיָּאָה הִיא מְעַצְמוֹת אוֹר אֵין-סוֹף שְׁלִמְעָלָה מִהוּי⁶³. אֲלָא שְׁאֵף-עַל-פִּי-כֵן, מִזֶּה שֶׁהַקְרִיָּאָה הִתְּהָ לְפָנֵי דְּבָר דְּוָקָא (אִף שֶׁהַקְרִיָּאָה לְשׁוֹן חֲבֵה הוּא עֲנֵן בְּפִנֵּי-עֲצָמוֹ, וְלֹא הִכְנָה לְדְּבָר), מוֹכֵן, שֶׁהַקְרִיָּאָה שִׁיכָתָה גַם לְדְּבָר. וַיֵּשׁ לֹאמֹר, שֶׁהַדְּבָרוֹת וְהָאֲמִירוֹת וְהַצְּוִיִּים דַּתּוֹרָה הֵם מִהוּי, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּכָל הַדְּבָרוֹת כּו' דַּתּוֹרָה (וְגַם בְּהַדְּבָר שֶׁבְּפָסוּק זֶה) וַיְדַבֵּר ה', וְהַקְרִיָּאָה הִיא מִהַעֲצָמוֹת פִּנֵּי-ל,

וְעֵנִין וִיקְרָא וַיְדַבֵּר הוּא הַמְשָׁכָה וְגִלּוּי הָעֶצְמוֹת (שְׁלִמְעָלָה מִהַתּוֹרָה) בְּדְּבָר דַּתּוֹרָה. וּבְכָלֵלוֹת הוּא הַמְשָׁכָה הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה מְשֻׁרֶשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת. וַיֵּשׁ לְעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרֵךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים. וְעַל כֵּן נִתְּנוּ בְּנֵי יִשְׁשָׁכָר עֲצָה לְנֹדֵב קֶרְבָּנוֹת בִּיּוֹדָעִם שֶׁהַגְלוּי דַּתּוֹרָה הוּא בַּעֲנֵן הַקֶּרְבָּנוֹת.

47 שֶׁהַקְרִיָּאָה הִיא לְמַעֲלָה מִהַדְּבָר⁶². וְעַד שֶׁנֶּאֱמַר וִיקְרָא סָתָם
48 וְלֹא נֶאֱמַר מִי הוּא הַקּוֹרָא, כִּי הַקְרִיָּאָה הִיא מְעַצְמוֹת אוֹר
49 אֵין-סוֹף שְׁלִמְעָלָה מִשֵּׁם הוּי⁶³. אֲלָא שְׁאֵף-עַל-פִּי-כֵן, מִזֶּה
50 שֶׁהַקְרִיָּאָה הִתְּהָ לְפָנֵי דְּבָר דְּוָקָא (אִף שֶׁהַקְרִיָּאָה לְשׁוֹן חֲבֵה
51 הוּא עֲנֵן בְּפִנֵּי-עֲצָמוֹ,

וְלֹא הִכְנָה לְדְּבָר), מוֹכֵן, שֶׁהַקְרִיָּאָה שִׁיכָתָה גַם לְדְּבָר. וַיֵּשׁ לֹאמֹר, שֶׁהַדְּבָרוֹת וְהָאֲמִירוֹת וְהַצְּוִיִּים דַּתּוֹרָה הֵם מִשֵּׁם הוּי, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּכָל הַדְּבָרוֹת כּו' דַּתּוֹרָה (וְגַם בְּהַדְּבָר שֶׁבְּפָסוּק זֶה) וַיְדַבֵּר ה', וְהַקְרִיָּאָה הִיא מִהַעֲצָמוֹת פִּנֵּי-ל,

וְעֵנִין וִיקְרָא וַיְדַבֵּר הוּא הַמְשָׁכָה וְגִלּוּי הָעֶצְמוֹת (שְׁלִמְעָלָה מִהַתּוֹרָה) בְּדְּבָר דַּתּוֹרָה. וּבְכָלֵלוֹת הוּא הַמְשָׁכָה הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה מְשֻׁרֶשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת. וַיֵּשׁ לְעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרֵךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים.

וְעַד שֶׁנֶּאֱמַר וִיקְרָא סָתָם וְלֹא נֶאֱמַר מִי הוּא הַקּוֹרָא, כִּי הַקְרִיָּאָה הִיא מְעַצְמוֹת אוֹר אֵין-סוֹף שְׁלִמְעָלָה מִהוּי⁶³. אֲלָא שְׁאֵף-עַל-פִּי-כֵן, מִזֶּה שֶׁהַקְרִיָּאָה הִתְּהָ לְפָנֵי דְּבָר דְּוָקָא (אִף שֶׁהַקְרִיָּאָה לְשׁוֹן חֲבֵה הוּא עֲנֵן בְּפִנֵּי-עֲצָמוֹ,

וְלֹא הִכְנָה לְדְּבָר), מוֹכֵן, שֶׁהַקְרִיָּאָה שִׁיכָתָה גַם לְדְּבָר. וַיֵּשׁ לֹאמֹר, שֶׁהַדְּבָרוֹת וְהָאֲמִירוֹת וְהַצְּוִיִּים דַּתּוֹרָה הֵם מִשֵּׁם הוּי, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּכָל הַדְּבָרוֹת כּו' דַּתּוֹרָה (וְגַם בְּהַדְּבָר שֶׁבְּפָסוּק זֶה) וַיְדַבֵּר ה', וְהַקְרִיָּאָה הִיא מִהַעֲצָמוֹת פִּנֵּי-ל,

וְעֵנִין וִיקְרָא וַיְדַבֵּר הוּא הַמְשָׁכָה וְגִלּוּי הָעֶצְמוֹת (שְׁלִמְעָלָה מִהַתּוֹרָה) בְּדְּבָר דַּתּוֹרָה. וּבְכָלֵלוֹת הוּא הַמְשָׁכָה הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה מְשֻׁרֶשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת. וַיֵּשׁ לְעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרֵךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים.

וְעַד שֶׁנֶּאֱמַר וִיקְרָא סָתָם וְלֹא נֶאֱמַר מִי הוּא הַקּוֹרָא, כִּי הַקְרִיָּאָה הִיא מְעַצְמוֹת אוֹר אֵין-סוֹף שְׁלִמְעָלָה מִהוּי⁶³. אֲלָא שְׁאֵף-עַל-פִּי-כֵן, מִזֶּה שֶׁהַקְרִיָּאָה הִתְּהָ לְפָנֵי דְּבָר דְּוָקָא (אִף שֶׁהַקְרִיָּאָה לְשׁוֹן חֲבֵה הוּא עֲנֵן בְּפִנֵּי-עֲצָמוֹ,

וְלֹא הִכְנָה לְדְּבָר), מוֹכֵן, שֶׁהַקְרִיָּאָה שִׁיכָתָה גַם לְדְּבָר. וַיֵּשׁ לֹאמֹר, שֶׁהַדְּבָרוֹת וְהָאֲמִירוֹת וְהַצְּוִיִּים דַּתּוֹרָה הֵם מִשֵּׁם הוּי, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּכָל הַדְּבָרוֹת כּו' דַּתּוֹרָה (וְגַם בְּהַדְּבָר שֶׁבְּפָסוּק זֶה) וַיְדַבֵּר ה', וְהַקְרִיָּאָה הִיא מִהַעֲצָמוֹת פִּנֵּי-ל,

וְעֵנִין וִיקְרָא וַיְדַבֵּר הוּא הַמְשָׁכָה וְגִלּוּי הָעֶצְמוֹת (שְׁלִמְעָלָה מִהַתּוֹרָה) בְּדְּבָר דַּתּוֹרָה. וּבְכָלֵלוֹת הוּא הַמְשָׁכָה הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה מְשֻׁרֶשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת. וַיֵּשׁ לְעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרֵךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים.

וְעַד שֶׁנֶּאֱמַר וִיקְרָא סָתָם וְלֹא נֶאֱמַר מִי הוּא הַקּוֹרָא, כִּי הַקְרִיָּאָה הִיא מְעַצְמוֹת אוֹר אֵין-סוֹף שְׁלִמְעָלָה מִהוּי⁶³. אֲלָא שְׁאֵף-עַל-פִּי-כֵן, מִזֶּה שֶׁהַקְרִיָּאָה הִתְּהָ לְפָנֵי דְּבָר דְּוָקָא (אִף שֶׁהַקְרִיָּאָה לְשׁוֹן חֲבֵה הוּא עֲנֵן בְּפִנֵּי-עֲצָמוֹ,

וְלֹא הִכְנָה לְדְּבָר), מוֹכֵן, שֶׁהַקְרִיָּאָה שִׁיכָתָה גַם לְדְּבָר. וַיֵּשׁ לֹאמֹר, שֶׁהַדְּבָרוֹת וְהָאֲמִירוֹת וְהַצְּוִיִּים דַּתּוֹרָה הֵם מִשֵּׁם הוּי, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּכָל הַדְּבָרוֹת כּו' דַּתּוֹרָה (וְגַם בְּהַדְּבָר שֶׁבְּפָסוּק זֶה) וַיְדַבֵּר ה', וְהַקְרִיָּאָה הִיא מִהַעֲצָמוֹת פִּנֵּי-ל,

וְעֵנִין וִיקְרָא וַיְדַבֵּר הוּא הַמְשָׁכָה וְגִלּוּי הָעֶצְמוֹת (שְׁלִמְעָלָה מִהַתּוֹרָה) בְּדְּבָר דַּתּוֹרָה. וּבְכָלֵלוֹת הוּא הַמְשָׁכָה הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה מְשֻׁרֶשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת. וַיֵּשׁ לְעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרֵךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים.

וְעַד שֶׁנֶּאֱמַר וִיקְרָא סָתָם וְלֹא נֶאֱמַר מִי הוּא הַקּוֹרָא, כִּי הַקְרִיָּאָה הִיא מְעַצְמוֹת אוֹר אֵין-סוֹף שְׁלִמְעָלָה מִהוּי⁶³. אֲלָא שְׁאֵף-עַל-פִּי-כֵן, מִזֶּה שֶׁהַקְרִיָּאָה הִתְּהָ לְפָנֵי דְּבָר דְּוָקָא (אִף שֶׁהַקְרִיָּאָה לְשׁוֹן חֲבֵה הוּא עֲנֵן בְּפִנֵּי-עֲצָמוֹ,

וְלֹא הִכְנָה לְדְּבָר), מוֹכֵן, שֶׁהַקְרִיָּאָה שִׁיכָתָה גַם לְדְּבָר. וַיֵּשׁ לֹאמֹר, שֶׁהַדְּבָרוֹת וְהָאֲמִירוֹת וְהַצְּוִיִּים דַּתּוֹרָה הֵם מִשֵּׁם הוּי, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּכָל הַדְּבָרוֹת כּו' דַּתּוֹרָה (וְגַם בְּהַדְּבָר שֶׁבְּפָסוּק זֶה) וַיְדַבֵּר ה', וְהַקְרִיָּאָה הִיא מִהַעֲצָמוֹת פִּנֵּי-ל,

וְעֵנִין וִיקְרָא וַיְדַבֵּר הוּא הַמְ

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

וַיֵּשׁ לְקִשְׁרֵי זֶה עִם מַה שֶּׁכָּתוּב וַיִּקְרָא בְּאֵלֶיךָ זְעִירָא [א"ל] קִטְנָה, וּכְתוּבָת אֲדָמוֹר הִזְקֵן (שְׁאֲמַר לְהַצְמַח צֶדֶק) בְּהִיּוֹתוֹ בֶּן ג' שָׁנִים) ⁶⁴ שְׁהֶאֱלֶיךָ זְעִירָא דְּוִיקְרָא מוֹרָה עַל הָעֲנוּה וְהַבְטוּל דְּמִשָּׁה, דְּהָגַם שִׂידַע מַעֲלוֹת עֲצָמוֹ, מִכָּל־מָקוֹם לֹא הִחְשִׁיב אֶת עֲצָמוֹ בִּיּוֹדְעוֹ שִׁמְעוֹתָיו הֵן מִתְנַת שָׁמַיִם, 1 וְאֶדְרָבָא יִדְעָה זֹו הִבִּיֵּאָה 2 אוֹתוֹ לְהִיּוֹת שְׁפַל בְּעֵינָי 3 עֲצָמוֹ עוֹד יוֹתֵר, בְּחוּשְׁבוֹ 4 שְׁלוֹ הָיוּ נִיתְנוּת מַעֲלוֹת אֵלּוֹ 5 לְמִישְׁהוֹ אַחֵר, הִיָּה מִנְצֵלָן וּמִבִּיאָן 6 לְמִיּוּשׁ טוֹב מִמֶּנּוּ (כְּמִבְּאָר 7 שָׁם בְּאַרְבָּה). וַיֵּשׁ לֹמֵר 8 שְׁמַהֲטַעְמִים עַל זֶה 9 שְׁהֶאֱלֶיךָ זְעִירָא הִרְוֵמֶת 10 עַל הַבְטוּל דְּמִשָּׁה הִיא 11 דּוֹקָא בְּתַבְתּוֹ (מִילַת) וַיִּקְרָא, 12 הוּא, כִּי עַל־יָדֵי הַבְטוּל 13 שְׁלוֹ נַעֲשֶׂה כָּלִי לְהַגְלוֹי 14 דְּוִיקְרָא, הַמְשַׁכֵּת וְגַלּוֹי 15 הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת בְּהָ'עֲצָמוֹת' (וְעַל־דֶּרֶךְ 16 שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל בְּעֵנִין יִשְׁשָׁכֵר). וְעַל־פִּי־ 17 זֶה יוֹכֵן מַה שְׁנִתְבָּאָר 18 וַיִּקְרָא דּוֹקָא בְּפִרְשֵׁת 19 הַקְּרִבְנוֹת, אִף שְׁלָכֵל 20 הַדְּבָרוֹת כֹּו' קִדְמָה 21 קִרְיָאָה, כִּי עֵנִין זֶה דְּתוֹרָה 22 מְשַׁרְשֶׁת בְּהָ'עֲצָמוֹת' מִתְגַּלָּה בְּעֵקֶר 23 בְּזֶה שֶׁהַתּוֹרָה עוֹסֶקֶת 33 בְּדִינֵי הַקְּרִבְנוֹת, לְבָרֵר אֶת הָעוֹלָם וְלַעֲשׂוֹתוֹ דִּירָה לֹו תִּתְבָּרֵךְ. 34 וְהִנֵּה יָדוּעַ, דְּכָכֵל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ מִבְּחִינַת מִשָּׁה ⁶⁵, 35 כּוֹלֵל הַבְטוּל דְּמִשָּׁה ⁶⁶. וּמִזֶּה מוֹכֵן, שֶׁעֵנִין וַיִּקְרָא אֶל מִשָּׁה 36 הוּא גַם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְעוֹרְרוֹ לַעֲבֹדָה בְּכוּחוֹת עֲצָמוֹ ⁶⁷. 37 וּבִפְרָט כְּשֶׁלּוֹמֵד פֶּסוּק זֶה. וְעַל־יָדֵי־זֶה גַם נִתְיַנֵּת 38 כֹּחַ עַל עֲבוֹדַת הַקְּרִבְנוֹת בְּרוּחָנִיּוֹת, וְזֶה נַעֲשֶׂה הִכְנָה קְרוּבָה 39 לְעֲבוֹדַת הַקְּרִבְנוֹת כְּפִשּׁוּטָה, וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ כְּמִצְוֹת 40 רְצוֹנָךְ ⁶⁸, בְּכִית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי שִׁיבְנָה בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ, 41 וּבְקָרוֹב מְמָשׁ.

לְקִשְׁרֵי זֶה עִם מַה שֶּׁכָּתוּב וַיִּקְרָא בְּאֵלֶיךָ זְעִירָא, וּכְתוּבָת אֲדָמוֹר הִזְקֵן (שְׁאֲמַר לְהַצְמַח צֶדֶק) בְּהִיּוֹתוֹ בֶּן ג' שָׁנִים) ⁶⁴ שְׁהֶאֱלֶיךָ זְעִירָא דְּוִיקְרָא מוֹרָה עַל הָעֲנוּה וְהַבְטוּל דְּמִשָּׁה, דְּהָגַם שִׂידַע מַעֲלוֹת עֲצָמוֹ, מִכָּל־מָקוֹם לֹא הִחְשִׁיב אֶת עֲצָמוֹ, וְאֶדְרָבָא יִדְעָה זֹו הִבִּיֵּאָה אוֹתוֹ לְהִיּוֹת שְׁפַל בְּעֵינָי עֲצָמוֹ עוֹד יוֹתֵר (כְּמִבְּאָר שָׁם בְּאַרְבָּה). וַיֵּשׁ לֹמֵר שְׁמַהֲטַעְמִים עַל זֶה שְׁהֶאֱלֶיךָ זְעִירָא הִרְוֵמֶת עַל הַבְטוּל דְּמִשָּׁה הִיא בְּתַבְתּוֹ וַיִּקְרָא, הוּא, כִּי עַל־יָדֵי הַבְטוּל שְׁלוֹ נַעֲשֶׂה כָּלִי לְהַגְלוֹי דְּוִיקְרָא, הַמְשַׁכֵּת וְגַלּוֹי הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת בְּהָ'עֲצָמוֹת' (וְעַל־דֶּרֶךְ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל בְּעֵנִין יִשְׁשָׁכֵר). וְעַל־פִּי־זֶה יוֹכֵן מַה שְׁנִתְבָּאָר וַיִּקְרָא בְּפִרְשֵׁת הַקְּרִבְנוֹת, אִף שְׁלָכֵל הַדְּבָרוֹת כֹּו' קִדְמָה קִרְיָאָה, כִּי עֵנִין זֶה דְּתוֹרָה שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת בְּהָ'עֲצָמוֹת' מִתְגַּלָּה בְּעֵקֶר בְּזֶה שֶׁהַתּוֹרָה עוֹסֶקֶת בְּדִינֵי הַקְּרִבְנוֹת, לְבָרֵר אֶת הָעוֹלָם וְלַעֲשׂוֹתוֹ דִּירָה לֹו תִּתְבָּרֵךְ. וְהִנֵּה יָדוּעַ, דְּכָכֵל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ מִבְּחִינַת מִשָּׁה ⁶⁵, כּוֹלֵל הַבְטוּל דְּמִשָּׁה ⁶⁶. וּמִזֶּה מוֹכֵן, שֶׁעֵנִין וַיִּקְרָא אֶל מִשָּׁה ⁶⁷. וּבִפְרָט כְּשֶׁלּוֹמֵד פֶּסוּק זֶה. וְעַל־יָדֵי־זֶה גַם נִתְיַנֵּת לֹו נְתִינַת כֹּחַ עַל עֲבוֹדַת הַקְּרִבְנוֹת בְּרוּחָנִיּוֹת, וְזֶה נַעֲשֶׂה הִכְנָה קְרוּבָה לְעֲבוֹדַת הַקְּרִבְנוֹת כְּפִשּׁוּטָה, וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ כְּמִצְוֹת רְצוֹנָךְ ⁶⁸, בְּכִית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי שִׁיבְנָה בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ, וּבְקָרוֹב מְמָשׁ.

לסיכום: הטעם שכתוב "אדם כי יקריב" ולא "כי תקריבו" כי הכח שיש בישראל להקריב קרבנות הוא מצד היותם בחינת 'אדם' לפי שהם דבוקים בהקב"ה. ובוזה ב' ענינים: א. הקרבנות עצמם - ע"י עבודת האדם בדרגת דבקות דכלים שבו שנעשית ע"י קיום המצוות. ב. הכח בקרבנות לקיים את העולם - ע"י עבודת האדם בדרגת דבקות דאורות שבו שנעשית ע"י לימוד תורה. ולכן היתה התחלת הדיבור מאוהל מועד בפרשת קרבנות, כי הגילוי דתורה הוא בעיקר בדיני קרבנות. ואף שהתורה היא למעלה מהעולמות, זהו כמו שהיא מצד עצמה, אבל מצד התורה כמו שהיא מושרשת בעצמותו, שנתאוה להיות לו ית' דירה בתחתונים - הרי עניני העולם תופסים מקום כביכול לגבי התורה. ולכן מובא לגבי התורה המשל דמים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך, שזהו מצד שייכות המים למקום הנמוך דוקא. וענין בנמשל דתורה זה הוא בעיקר בהלכות התורה, שענינם פסק-דין הלכה למעשה. ב' ענינים באדם ודוגמתם בתורה: שנקרא אדם - ע"ש אדמה לעליון (ע"ש הצורה, הנפש) ושנקרא אדם - ע"ש החומר, שנוצר מן האדמה ובוזה יתרון גם לגבי מעלת נשמתו (מצד שורש הגוף בהגבוה, גבוה יותר). וכך גם בתורה: כמו שהיא למעלה מהעולם, וכמו שירדה למטה דווקא מצד זה ששורשה הוא בעצמותו ית'. וזהו שע"י ענין "ויקרא אל משה" (ובאלף זעירא המורה על הביטול והענווה דמשה) נמשכת נתינת כח על עבודת הקרבנות ברוחניות גם לבחינת משה שבכל אחד ואחד מישראל. קריאה שלמעלה מדבור (שלכל הדיברות קדמה קריאה ולא נאמר מי הקורא כי הקריאה היא מעצמותו שלמעלה משם הוי") שענינה המשכת התורה כמו שהיא מושרשת בעצמותו להתגלות למטה במקומה האמיתי בעבודת הקרבנות, לברר את העולם ולעשותו דירה לו ית' ועד לעבודת הקרבנות כפשוטה בגאולה האמיתית והשלימה.

(64) ספר השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 68. הובא ונתבאר בלקו"ש ח"ז שיחה א' לפ' ויקרא. (65) תניא פמ"ב (נט, ב). (66) לקו"ת פרשתנו ב, א. (67) ראה לקו"ת שם. (68) נוסח תפלת מוסף דשבת ויו"ט. וראה המשך וככה תרל"ז פ"ז ואילך. ובכ"מ.

בס"ד. שיחת יום ד' פרשת צו, יו"ד אדר שני ה'תשר"מ לילדים ולילדות – "צבאות השם" – שיחיו – בבית הכנסת, לאחר תפלת מנחה –

בלתי מוגה

- 1 א. אמרו את י"ב הפסוקים ומאמרי חכמינו ז"ל, ואחר-כך ניגנו "ווי וואנט משיח נאו".
- 2 ב. כנס זה מתקיים בסמיכות ובתור הכנה לימי הפורים, ולכן, לכל לראש יש להקדים ולבאר את ההוראה
- 3 הנלמדת מימי הפורים, ואחר-כך - ההוראה הנלמדת מהיום בשבוע ופרשת השבוע שבו מתקיים הכנס.
- 4 ואף שבדרך כלל הסדר הוא שמבארים תחילה את ההוראה הקשורה עם יום זה (היום שבו מתקיים הכנס),
- 5 ואחר-כך את ההוראה הקשורה עם הימים הבאים לאחר זה (שיום זה מהווה הכנה אליהם) – מכל-מקום, מכיון
- 6 שמדובר אודות כנס הקשור עם פורים, יש צורך לשנות את הסדר הקבוע, כי:
- 7 (א) מנהג ישראל שבפורים משתנים במלבושים ומסכות וכיוצא בזה, ובהתאם לכך - הרי בכנס הקשור עם
- 8 ימי הפורים יש לשנות את הסדר הקבוע.
- 9 (ב) ימי הפורים הם "ימי משתה ומשחה"¹, עד לשמחה גדולה יותר מהשמחה ד"מועדים לשמחה" בשאר
- 10 ימי השנה.² ומכיון ששמחה פורצת גדר³ - לא מתחשבים בסדר הקבוע, אלא משתדלים "לחטוף" מכל הבא
- 11 לידו דבר המביא לידי שמחה. ולכן, בכנס הקשור עם ימי הפורים, צריכים "לחטוף" ולדבר מיד אודות ענין
- 12 של שמחה - התוכן הכללי דימי הפורים.
- 13 ובפרט שתוכן הענין דימי הפורים קשור עם עצם המאורע ד"כנס" של ילדי ישראל, שכן, בסיפור דנס פורים
- 14 מודגשת גודל מעלתם של ילדי ישראל, כדלקמן.
- 15 ג. תוכן הענין דימי הפורים - מסופר במגילה [שלכן, המצוה העיקרית דפורים היא - קריאת המגילה בלילה
- 16 וביום⁴, קריאה בברכה, כולל ברכת "שהחיינו"⁵], ונקודת הענין - הנס דביטול גזירת המן, ולא ביטול הגזירה
- 17 בלבד, אלא באופן ד"ונהפוך הוא"⁶ [ולהעיר, שזהו אחד הטעמים למנהג ישראל להשתנות במלבושים שונים,
- 18 להפוך את הסדר הרגיל, כדי להרבות בשמחה], ועד ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"⁷.
- 19 ובענין זה (ביטול גזירת המן באופן ד"ונהפוך הוא") היתה לילדי ישראל השפעה רבה ומכרעת, שהרי על-ידי
- 20 הנהגתם של ילדי ישראל ברוח התורה - נתבטלה גזירת המן:
- 21 איתא במדרש⁸: "בשעה שנחתמו אותן האגרות ונתנו ביד המן, ויבוא שמח הוא וכל בני חבורתו, ופגעו
- 22 במרדכי שהוא הולך לפניו, וראה מרדכי שלשה תינוקות שהיו באים מבית הספר, ורץ מרדכי אחריהם, וכשראה
- 23 המן וכל חבורתו שהיה רץ מרדכי אחרי התינוקות, הלכו אחרי מרדכי לדעת מה ישאל מרדכי מהם. כיון שהגיע
- 24 מרדכי אצל התינוקות, שאל לאחד מהם: פסוק לי פסוקיך. אמר לו: אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים
- 25 כי תבוא⁹. פתח השני ואמר: אני קריתי היום, ובזה הפסוק עמדתי מבית הספר, עוצו עצה ותופר דברו ולא
- 26 יקום כי עמנו א-ל¹⁰. פתח השלישי ואמר: ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסכול אני עשיתי ואני אשא ואני
- 27 אסכול ואמלט¹¹. כיון ששמע מרדכי כך, שחק והיה שמח שמחה גדולה".
- 28 מרדכי פגש ברחוב ילד יהודי - ושאל אצלו: "פסוק לי פסוקיך", כלומר, איזה פסוק בתורה הוא הפסוק
- 29 שלך ("פסוקיך"), הפסוק שעמו אתה חי והולך לאורו? נענה הילד ואמר: "אל תירא מפחד פתאום ומשואת
- 30 רשעים כי תבוא" - זהו הפסוק שעמו הוא חי!

(6) אסתר שם, א.

(7) שם ח, טז.

(8) אסתר"ר פ"ז, יז (קרוב לסופו). יל"ש אסתר רמז תתרנז. ועוד.

(9) משלי ג, כה.

(10) ישע"י ח, יו"ד.

(11) שם מו, ד.

(1) אסתר ט, כב.

(2) ראה מגילה ז, ב. רמב"ם הל' מגילה פ"ב הט"ו. טוש"ע או"ח

סתרצ"ה ס"ב.

(3) ראה בארוכה המשך שמח תשמח תרנ"ז ע' 49 ואילך.

(4) מגילה ד, א - במשנה. רמב"ם שם פ"א ה"ג. טוש"ע שם ר"ס

תרפז.

(5) ראה ספר המנהגים חב"ד ס"ע 73. וש"נ.

- אמנם, כדי להראות לכל העולם שהעובדה שילד יהודי חי עם הפסוק "אל תירא גו" אינה מקרה מיוחד במינו אצל ילד זה דוקא, או אצל חלק מילדי ישראל בלבד, אלא זוהי הנהגתו של כל ילד יהודי - הנהגה לאחרית שהילד הראשון הכריז את הפסוק שלו, "פתח השני ואמר: אני קריתי היום, ובזה הפסוק עמדתי מבית הספר, עוצו עצה ותופר דברו ולא יקום כי עמנו אל", כאשר פוגשים ברחוב עוד ילד יהודי, מכריז גם הוא את הפסוק שלו - "עוצו עצה ותופר גו".
- וכדי להראות דבר גדול יותר, שענין זה הוא באופן של "חזקה", דבר קבוע ונצחי - "פתח השלישי ואמר: ועד זקנה אני הוא וגו' ואני אסכול ואמלט", שעל-ידי-זה נפעל התוקף ד"חזקה" (שהיא בשלשה פעמים¹²) גם בנוגע לתוכן דשני פסוקים הראשונים, שהרי הילד השלישי אמר את הפסוק שלו לאחר ששמע את שני הפסוקים שנאמרו על-ידי הילדים שלפניו.
- ובזה מוכיחים לכל העולם כולו, שהנהגתם הקבועה של ילדי ישראל היא - שגם כאשר פוגשים אותם ברחוב, ללא כל הכנה מוקדמת (שהרי ילדים אלו לא ידעו שמדרכי יאמר להם "פסוק לי פסוקיך", שאז היתה שהות בידם להתכונן מראש), יש ביד כל אחד מהם פסוק שלו, שתוכנו - שאין לפחד משום דבר המנגד ליהדות, מכיון ש"עמנו אל", ובודאי ש"אני אסכול ואמלט",
- וכאשר מרדכי ראה שילדי ישראל נמצאים במצב כזה - "שחק והיה שמח שמחה גדולה", בידעו שבכוחם של ילדי ישראל שהולכים ברוח התורה¹³ תבטל בודאי גזירת המן.
- ד. והנה, ככל עניני התורה - תורה מלשון הוראה¹⁴ - הרי גם הענין דפורים הוא (לא סיפור בלבד, כי אם) הוראה בנוגע להנהגתו של יהודי, היינו, שלאחרי שמאורע זה נכתב בתורה, נעשה הדבר הוראה ברורה ומוארת - "תורה אור"¹⁵, המאירה את דרכו של יהודי, בכל דור ודור ובכל מקום ומקום.
- וככל ההוראות שבתורה הרי גם הוראה זו היא באופן ד"קרוב אליך הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו"¹⁶ (כפי שאמרתם זה עתה), היינו, ש"קרוב גו' מאד" לפעול שהוראה זו תבוא בדיבור ("בפין") ובמחשבה ("בלבבך"), ועד לעשיה בפועל ("לעשותו") בחיי היום-יום.
- וההוראה היא - בפשטות:
- כשם שבימים ההם היה המן הרשע, "המן הרע הזה"¹⁷, שגזר גזירה על בני ישראל - כמו כן בימינו אלו ישנו "היצר הרע הזה" שרוצה לגזור ולהפריע חס-ושלום לבני ישראל לקיים תורה ומצוות.
- ועל זה באה ההוראה שלמדים מימי הפורים - שילדי ישראל מכריזים שאין מה לפחד משום דבר המנגד לעניני יהדות, מכיון שבטוחים בכחו של הקב"ה, ועל-ידי-זה - מבטלים הם את כל הגזירות והעצות של היצר, ועד שפועלים שכשם ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" בימים ההם - "כן תהיה לנו".
- ה. ביאור הענין בפרטיות יותר:
- הסדר¹⁸ דג' הפסוקים, "אל תירא גו'", "עוצו עצה ותופר גו'", "ועד זקנה גו' ואמלט" - הוא בהתאם לסדר המאורעות שהיו בימי הפורים, ובזה - שלשה מצבים שונים:
- (א) עצם הידיעה שבחצר המלך ישנו שר ששמו "המן גו' האגגי"¹⁹, מזרעו של עמלק שהיה ידוע בשנאתו לעם ישראל - יכולה לעורר "פחד" מ"שואת רשעים" העלולה לבוא בעטיו של המן, וזאת - עוד לפני שהמן דיבר ויעץ לגזור גזירות על בני ישראל, אלא כאשר הדברים הם עדיין במחשבתו בלבד - "מחשבת המן"²⁰.
- ועל זה בא הפסוק הראשון: "אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים כי תבוא", שתוכנו - שלילת פחד מדבר העלול לבוא כו'.
- (ב) כאשר מחשבתו של המן מתגלה בדיבור, שמדבר ומתייעץ עם שרים אחרים וכיוצא בזה, ובא אל אחשוורוש ומציע לו לגזור גזירה על בני ישראל כו' (ככל פרטי הדברים המסופרים במגילה) - אזי בא הפסוק

(17) אסתר ז, ו.

(18) ראה גם לקו"ש חכ"א ע' 206 ואילך.

(19) אסתר ג, א.

(20) שם ה, ה.

(12) ראה יבמות סד, ב.

(13) ראה גם אסתר"ר ספ"ט.

(14) ראה זח"ג נג, ב.

(15) משלי ו, כג.

(16) נצבים ל, יד.

- 1 השני: "עוצו עצה ותופר דברו ולא יקום כי עמנו אל", שתוכנו - ביטול והפרת עצות שכבר הועלו בדיבור
2 ("עוצו עצה גו' דברו דבר").
- 3 (ג) כאשר דבריו של המן נתקבלו אצל אחשוורוש - להיותו "מלך טפש"²¹, עד שנחתמו האגרות (אודות
4 הגזירה) בטבעת המלך - אזי בא הפסוק השלישי: "ועד זקנה אני הוא וגו' ואני אסכול ואמלט", שתוכנו - שגם
5 במצב כזה מציל הקב"ה את בני ישראל וממלט אותם מן הרעה.
- 6 ו. והנה, ג' מצבים אלו - ישנם גם בנוגע לגזירת ועצת "היצר הרע הזה":
7 לכל לראש - קיימת מחשבתו של היצר הרע (לפני שמדבר ומייעץ כו') לעשות חושך בעולם חסושולם,
8 "שואת (רשעים)" מלשון חושך²², היינו, שתמורת זה שחיי היום-יום של בני ישראל מוארים באור ד"תורה
9 אור", "ליהודים היתה אורה", "אורה זו תורה"²³,
- 10 - שהרי כל יהודי (וכל אדם נורמלי) יודע ש"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"²⁴, ויודע ש"ה'
11 נצב עליו ומלא כל הארץ כבודו ומביט עליו ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי"²⁵, היינו, שה"רמטכ"ל" בעצמו
12 נמצא ביחד עם כל אחד ואחת השייכים ל"צבאות השם", "מנער ועד זקן טף ונשים"²⁶, ומכיון שכן, מובן
13 שכאשר מקבל ציווי ופקודה מה"רמטכ"ל", בודאי מקיים אותה תיכף ומיד, "קרוב גו' מאד", ומתוך שמחה
14 גדולה, "ישמח ישראל בעושו"²⁷ (כפי שאמרתם זה עתה את כל הפרטים הנ"ל), כך שחיו של כל יהודי מוארים
15 באור ד"תורה אור", ועד שעל-ידי-זה מאירים הם את כל העולם כולו -
- 16 רצונו ומחשבתו של היצר הרע - לעשות חושך בעולם חסושולם, על-ידי-זה שיפעל חלישות אצל יהודי
17 בעניני התורה ומצוותיה.
- 18 ולאחרי זה מתחיל היצר הרע לחפש עצות ותחבולות כיצד להביא מחשבה זו לידי פועל, ואז פונה הוא
19 לילד יהודי עם כל מיני עצות ודיבורים - "עוצו עצה גו' דברו דבר", באמרו לו: שמע, להיות "חייל" של
20 הקב"ה - זהו דבר קשה ביותר! ולכן, עצתי - ממשיך היצר - שכאשר מגיע הזמן שצריך אתה להתפלל או
21 לומר ברכה לפני האכילה - אזי תאמר להורים, למורה או למדריך, שכרגע אתה עייף וחלש, אין לך כח להתפלל
22 ולומר ברכות, ולכן רצונך לאכול תיכף ומיד, מבלי להמתין עד לאחר אמירת הברכה, ובודאי שאין לך כח
23 להתעניין ולברר אודות כשרות המאכל או המשקה, האם זה בהתאם לרצונו של מרדכי היהודי ואסתר המלכה
24 (כפי שחינכו את הבאים אחריהם, דור לאחר דור, עד להוריו של ילד זה).
- 25 יתירה מזו: לפעמים ישנו מצב שהנהגה על-פי התורה דורשת ממך לפרוש מהחברה שמסביבך: במקום
26 מגורריך, באותו רחוב או באותה שכונה, גרים גם ילדים אינם-יהודים, ומכיון שכן, צריך אתה לחיות עמהם
27 בשלום, ומפעם לפעם הנך משתתף עמהם במשחקים. אמנם, כאשר מגיע שבת או יום-טוב, שאז יוצאים כל
28 הילדים שאינם-יהודים לשחק ב"כדור" וכיוצא בזה, צריך אתה לפרוש מהם וללכת לבית-הכנסת כדי להתפלל,
29 לשמוע "ברכו" ו"קדושה" (על-דרך שעשיתם עתה בעת תפילת המנחה), וכיוצא בזה בנוגע לשאר עניני תורה
30 ומצוותיה.
- 31 ועל זה באים ג' פסוקים הנ"ל, ובסדר האמור - "אל תירא גו'", "עוצו עצה ותופר גו'", "ועד זקנה גו'
32 ואמלט" (בסדר שאמרתם זה עתה בסוף תפילת מנחה):
- 33 לכל לראש - צריכים לדעת שאין מה לפחד מפני מחשבתו של היצר: "אל תירא מפחד פתאום ומשואת
34 רשעים כי תבוא". ואפילו לאחר שישנם כבר העצות והדיבורים של היצר ("עוצו עצה גו' דברו דבר") - אין
35 מה להתפעל מזה: "עוצו עצה ותופר דברו ולא יקום (וטעם הדבר) כי עמנו אל". ויתירה מזו: גם כאשר
36 מגיע למצב שזקוק למלט את עצמו מהסביבה - אזי "אני אסכול ואמלט", ובאופן ד"עד זקנה גו' ועד שיבה
37 גו'", כמו שכתוב²⁸ "חנוך לנער גו' גם כי יזקין לא יסור ממנה", היינו, שבמשך כל ימי חייו, "עד זקנה גו'
38 ועד שיבה", עוזר לו הקב"ה וממלט אותו מכל צרה, הן בגשמיות והן ברוחניות.

(25) תניא פמ"א (נו, סע"א).

(26) לשון הכתוב - אסתר ג, יג.

(27) תהלים קמט, ב. וראה תניא פל"ג (מב, סע"ב).

(28) משלי כב, ו.

(21) מגילה יב, א.

(22) מצ"צ ומצו"ד עה"פ.

(23) מגילה טז, ב.

(24) בראשית א, א.

- ז. וזוהי כללות ההוראה הנלמדת מסיפור המגילה ומדרשי חכמינו ז"ל המבארים את פרטי הענינים דכל
 תיבה מתיבות המגילה - הוראה המאירה את דרכו של היהודי במשך כל ימי השנה:
 כשם שבימים ההם פעלו ילדי ישראל שהתנהגו בדרכי התורה (בהדרכתו של מרדכי היהודי) את ביטול גזירת
 המן, והביאו לידי נצחון, "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", בכל מדינות המלך, מהודו ועד כוש,
 ובאופן ד"ונהפוך הוא, עד ש"עמי הארץ" סייעו להם בכל עניניהם - כמו כן בימינו אלו, בכוחם של ילדי
 ישראל לנצח את "היצר הרע הזה", ולפעול אצל כל בני ישראל "אורה ושמחה וששון ויקר".
 וכאשר ילדי ישראל יודעים שבכוחם לבטל את עצת היצר ולנצחו לגמרי, מכיון ש"עמנו א-ל" - הנה ידיעה
 זו מהווה נתינת כח לעסוק בכל עניני התורה ומצוותיה, ובפרט כאשר יודעים ש"ה' נצב עליו כו' ובוהן כליות
 ולב אם עובדו כראוי", ולעשות זאת מתוך שמחה - "ישמח ישראל בעושיו", ועל-ידי-זה - "ישמח ה'
 במעשיו"²⁹, שמחתו של הקב"ה בראותו שילדי ישראל מתנהגים בחיי היום-יום באופן המתאים ל"צבאות השם".
 ועל-ידי הנהגה זו ממשיכים "אורה ושמחה" בכל דור ובכל מקום, כולל - במדינה זו ובעיר זו ובשכונה זו,
 ובכל מושבות בני ישראל, עד - לכל העולם כולו,
 ומשמחה זו באים לשמחה הגדולה דימי הפורים - על-ידי ההנהגה המתאימה בימים הסמוכים לפורים.
 וכאשר הקב"ה רואה שבני ישראל שמחים בעניני יהדות תורה ומצוותיה, כאשר נמצאים עדיין בזמן הגלות
 - אזי ממחר ומזרז את היעוד ד"שמחת עולם על ראשם"³⁰,
 ו"מיסמך גאולה לגאולה"³¹ - מגאולת פורים לגאולה האמיתית והשלמה על-ידי משיח צדקנו, במהרה
 בימינו ממש.

* * *

- ח. לאחר ביאור נקודת ההוראה דימי הפורים (בקיצור על-כל-פנים) בכנס שמתקיים בימים הסמוכים לפורים,
 בתור הכנה לפורים,
 על-דרך ובדוגמת המסופר במגילה³²: "לך כנוס את כל היהודים", שפעולה זו היתה ההכנה לגאולה והשמחה
 פורים, וכמו כן בימינו אלו, שיהודים צריכים להתכנס יחדיו [על-ידי-זה שכל אחד ואחד משתדל לאסוף ולכנס
 את חבריו, בהתאם לציווי "ואהבת לרעך כמוך"³³, שזה "כלל גדול בתורה"³⁴ (כפי שאמרתם זה-עתה)] למטרה
 ותכלית אחת - לעשות את כל התלוי בהם כדי לבטל את גזירת המן הרשע בימים ההם, וגזירת "יצר הרע הזה"
 בימינו אלו, ולעשות זאת בזריזות, ומתוך שמחה, ככל עניני התורה ומצוותיה שצריכים להיות בשמחה³⁵, ובפרט
 ענין הקשור לפורים, שאז השמחה היא גדולה יותר משמחת המועדים -
 נחזור לסדר הקבוע - לבאר את ההוראה הנלמדת מהיום בשבוע שבו מתקיים הכנס, וכן מפרשת השבוע
 ב"תורה אור", ובפרט - חלק הפרשה השייך ליום זה.
 כנס זה מתקיים ביום רביעי בשבוע, ופרשת השבוע והיום היא - מרביעי עד חמישי בפרשת צו.
 ובודאי יש הוראה ברורה ומוארת ב"תורה אור" עבור כל אחד ואחד, "מנער ועד זקן טף ונשים", שיכול
 הוא ובמילא צריך ללמוד, ובאופן ד"קרוב אליך הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו", הן בדיבור ובמחשבה
 ("בפין ובלבבך"), ובעיקר - במעשה בפועל ("לעשותו"), שהרי "המעשה הוא העיקר"³⁶.
 ט. ההוראה מיום רביעי בשבוע:
 לכל יום ויום - מעלה מיוחדת השייכת ליום זה. ולדוגמא: יום השלישי (שבו מתקיימים מרבית הכנסים) -
 "הוכפל בו כי טוב"³⁷. ובנוגע ליום הרביעי - מספרת התורה שענינו המיוחד של יום זה, שבו נבראו "שני המאורות
 הגדולים", "המאור הגדול לממשלת היום" ו"המאור הקטן (שגם הוא גדול בערך לכוכבים) לממשלת הלילה"³⁸.

(34) תו"כ ופרש"י עה"פ שם.
 (35) ראה רמב"ם סוף הל' לולב. תניא פכ"ו. ובכ"מ.
 (36) אבות פ"א מ"ז.
 (37) פרש"י בראשית א, ז.
 (38) בראשית שם, טז.

(29) תהלים קד, לא.
 (30) ישע"י לה, יו"ד. שם נא, יא.
 (31) מגילה ו, סע"ב.
 (32) אסתר ד, טז.
 (33) קדושים יט, יח.

1 והנה, החילוק שבין החמה ללבנה הוא - בשני פרטים: (א) אור החמה גדול יותר מאור הלבנה, היינו,
2 שכאשר החמה מאירה בעולם (ביום) אזי כל העולם מואר לגמרי, ורואים כל דבר באופן ברור כו', מה-שאין-כן
3 כאשר הלבנה מאירה בעולם (בלילה), שאז אין האור בתוקף. (ב) אור החמה הוא בכל הימים בשה, ללא כל
4 חילוק בין יום ראשון בחודש ליום הי"ד בחודש (פורים), בכל יום ויום מאיר האור בשה, ללא כל שינויים,
5 אבל אור הלבנה - משתנה מיום ליום, שהרי אינו דומה אור הלבנה בלילה הקרוב (ליל י"א בחודש), ללילה
6 שלאחריו (ליל י"ב), וכן הלאה, עד לי"ד בחודש - פורים, וט"ו בחודש - שושן פורים, שאז הלבנה היא
7 במילואה.

8 כלומר: אור הלבנה משתנה מיום ליום, ואפילו כשהיא במילואה (בט"ו בחודש) אין האור מאיר בתוקף,
9 שהרי עדיין נמצאים בחשכת הלילה, מה-שאין-כן אור החמה - אין בה שינויים, ותמיד מאירה היא בתוקף
10 גדול.

11 כאשר שואלים אצל יהודי, "חייל" ב"צבאות השם", מהו התוכן הפנימי והאמיתי של "יום" (שבו מאיר
12 "המאור הגדול") ו"לילה" (שבו מאיר "המאור הקטן") - משיב הוא בפשטות:

13 "יום" פירושו - מצב שבו מאיר אור התורה ("תורה אור") בתכלית הגילוי והתוקף ובאופן תמידי, שאז
14 יכולים להתנהג על-פי "תורה אור" בשמחה ובטוב לבב ללא צורך במלחמות עם עניני חושך ("שואת רשעים")
15 המנגדים לקדושה; ו"לילה" פירושו - כאשר שורר חושך בעולם, מכיון שישנו היצר-הרע שרוצה להחשיך שלא
16 יראו את ההוראות ד"תורה אור", שאז צריכים להתגבר על החושך - "אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים
17 כי תבוא", "עוצו עצה ותופר וגו'", ולעסוק בכל עניני תורה ומצוותיה "בפיך ובלבבך לעשותו", שעל-ידי-זה
18 מאירים את חשכת הלילה - בדוגמת אור הלבנה, אף שגם לאחר זה אין זה עדיין אור היום, שהרי עדיין ישנה
19 מציאותו של היצר-הרע, ולמחרת צריכים שוב להתגבר עליו.

20 וזהו כללות החילוק שבין זמן הגלות לזמן הגאולה:

21 זמן הגלות הוא בדוגמת חשכת הלילה, שאז ישנה המציאות ד"שואת רשעים", החושך של היצר-הרע,
22 וצריכים להתגבר על חושך זה על-ידי האור ד"תורה אור", בדוגמת אור הלבנה המאירה את חשכת הלילה.
23 ובאור זה ישנם חילוקים: ישנם ימים מיוחדים, שבת, יום-טוב, פורים וכיוצא בזה, שבהם מאיר אור הקדושה
24 בתוקף יותר, כך שגם כאשר נמצאים בחשכת הגלות, "אכתי עבדי אחשוורוש אנן"³⁹ - בורח היצר-הרע מפני
25 אור הקדושה וריבוי השמחה, ואינו מפריע לו; וישנם ימים רגילים, ימי חול, שבהם אור הקדושה אינו מאיר
26 בתוקף כל כך, היינו, שאור הקדושה אינו חודר לגמרי במשך כל היום כולו, שלכן, ישנו חלק מסויים ביום
27 שבו עוסק הוא בעניני חול, ואז זקוקים להלחם עם היצר-הרע ולהתגבר עליו.

28 אמנם, לעתיד לבוא - יאיר אור הקדושה בתכלית הגילוי והתוקף, שהרי יקויים היעוד "את רוח הטומאה
29 אעביר מן הארץ"⁴⁰, "והיה לך ה' לאור עולם"⁴¹, היינו, שיתבטל לגמרי החושך של היצר-הרע, "שואת רשעים",
30 ואור הקדושה יאיר בתכלית הגילוי והתוקף ובאופן תמידי - "אור עולם".

31 וזוהי ההוראה הנלמדת מיום רביעי בשבוע, יום שבו נבראו "שני המאורות הגדולים" - שגם כאשר נמצאים
32 עדיין בליל הגלות, כאשר מאיר רק אור הלבנה, "המאור הקטן", צריך יהודי לעשות את כל התלוי בו להוסיף
33 באור הקדושה כדי לבטל את חשכת ליל הגלות, על-ידי ההוספה בכל עניני "תורה אור", ובאופן ד"אל תירא
34 גו'", "עוצו עצה ותופר גו'", בידעו ש"עמנו אל", והנהגה זו ממחרת ומקרכת את זמן הגאולה, שאז תבטל
35 לגמרי חשכת הגלות, עדי קיום היעוד "והיה לך ה' לאור עולם".

36 ובענין זה ישנה הדגשה מיוחדת בשנה זו, שנת העיבור, שענינה להשוות את החילוק שבין שנת הלבנה
37 לשנת החמה - על-דרך ובדוגמת היעוד דלעתיד לבוא: "והיה אור הלבנה כאור החמה"⁴².

38 י. ההוראה משיעור חומש היומי - מרביעי עד חמישי בפרשת צו:
39 בשיעור חומש היומי מסופר אודות התחלת ימי המילואים⁴³ - כאשר היו מוכנים כל כלי המשכן, הקרשים

(42) שם ל, כו.

(43) פרש"י פרשתנו ח, ב.

(39) מגילה יד, א.

(40) זכרי' יג, ב.

(41) ישע' ס, יט.

והיריעות וכל כלי המשכן, שאז הקים משה רבינו את המשכן והתחיל להקריב בו קרבנות, וחינך את אהרן ובניו לעבודת המשכן.

וענין זה מהווה הוראה מאירה - "תורה אור" - על כל ימי השנה, ובמיוחד - ביום זה, שבו לומדים שיעור חומש זה:

כל יהודי צריך לדעת שהכל מוכן ומזומן להקמת המשכן ומקדש ("משכן דאיכרי מקדש" 44) - בית המקדש השלישי.

נמצאים אנו בסוף ליל הגלות, ולא נותר אלא לסיים ולהשלים דברים קטנים ("קליינעקייטן") בלבד - על-ידי-זה שכל אחד ואחת מכם, בתוככי כלל ישראל, יסיים את מלחמת היצר, ויבטל את כל הדברים הקטנים שנותרו מהעצות של היצר, וישלים את עבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות מתוך שמחה, שאז - מסיימים לגמרי את ענין הגלות, ללא כל שיריים, גאולה אמיתית שאין אחריה גלות⁴⁵.

וכולם יחדיו, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"⁴⁶, ביחד עם כל הילדים שהשפעתם עליהם [בהתאם לציווי "ואהבת לרעך כמוך"] להתגייס ל"צבאות השם" ולסיים את חלקם במלחמת היצר, כולם יחדיו, יוצאים מהגלות באופן ד"שלימות העם",

ביחד עם "שלימות התורה" - על-ידי-זה שכל אחד ואחד מסיים ומשלים את חלקו בלימוד התורה וקיום מצוותיה,

ובאים לארצנו הקדושה, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁴⁷ - שלימות הארץ, ושם גופא - לירושלים עיר הקודש, ולהר הבית, ששם מוכן הכל לבנין המשכן "דאקרי מקדש" - בית המקדש השלישי.

ואז ישנם כל ג' הענינים דשלימות, שלימות העם שלימות התורה ושלימות הארץ, כולם יחדיו - בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו,

ובאופן ד"ארו עם ענני שמיא"⁴⁸, היינו, שברגע כמימרא מביט כל אחד ואחד מסביבו ורואה שבו ברגע שסיים את עבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות, נמצא הוא תיכף ומיד בארץ הקודש, בעיר הקודש, בהר הקודש ובית המקדש,

ובשמחה וטוב לבב.

* * *

יא. נהוג לסיים כל כנס עם ענין של מעשה בפועל - מכיון ש"המעשה הוא העיקר". ולכן, לאחר תפלת המנחה, ואמירת פסוקים מתורה שבכתב ומאמרי חכמינו ז"ל מתורה שבעל-פה - נסיים את הכנס בענין של מעשה בפועל ("לעשותו"), על-ידי נתינת הצדקה (כנהוג בכל כנס).

וענין זה מודגש ביותר כאשר נמצאים בכנס של ילדי ישראל הקשור עם ימי הפורים [כנס של ילדי ישראל, "עוללים ויונקים", שבכוחם "להשבית אויב ומתנקם"⁴⁹, כפי שהיה בימים ההם בנוגע לגזירות המן הרשע, ובזמן הזה בנוגע לעצת היצר הרע] - מכיון שאחת המצוות העיקריות דימי הפורים היא: "מתנות לאביונים"⁵⁰, ענין הצדקה.

ובהתאם למנהג ישראל לתת לפני פורים ג' מטבעות של מחצית השקל⁵¹ - יתנו לכל אחד ואחת ג' מטבעות: מטבע הא' - לצדקה, מטבע הב' - לצדקה דפורים, ומטבע הג' - לעשות בו כטוב בעיניכם, להשתמש בו לדבר טוב וכשר וקדוש.

(48) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א.

(49) תהלים ח, ג.

(50) אסתר ט, כב.

(51) רמ"א או"ח סתרצ"ד ס"א.

(44) עירובין ב, סע"א.

(45) ראה תוד"ה ה"ג ונאמר - פסחים קטז, ב (בשם המכילתא).

(46) בא יו"ד, ט.

(47) עקב יא, יב.

- 1 יב. וכדי להדגיש יותר את ענין השמחה - נסיים את הכנס עם ניגוני שמחה (כנהוג בכל כנס):
 2 לכל לראש - הניגון הקשור עם ימי הפורים (כנ"ל בארוכה): "אל תירא גו'", "עוצו עצה ותופר גו'", "ועד
 3 זקנה וגו'",
 4 כלומר, לא זו בלבד שלא מפחדים מהיצר, מעצותיו ותחבולותיו, אלא אדרבה - הענין ד"אל תירא" גופא
 5 נאמר מתוך ניגון של שמחה, שבוזה מתבטא הענין ד"ונהפוך הוא" - שכן, ענין זה גופא (שקיימת עצת היצר
 6 שיש להלחם כדי לבטלה) מוסיף שמחה וחשק בלימוד התורה וקיום המצוות, כולל - השפעה על החברים
 7 והחברות (ילד - על חבריו, וילדה - על חברותיה), ובודאי - השפעה בתוך ביתם,
 8 ובהמשך לזה - הניגון "אך צדיקים גו'", כפי שאמרו וניגנו מיד לאחר התפילה,
 9 וכמו כן הניגון "ווי וואנט משיח נאו" - ניגון בשפת המדינה דוקא, כדי שגם היצר-הרע - שיכול לטעון
 10 שאינו מבין אידיש, מכיון שאינו מבין "אידישקייט" - גם הוא יוכל להבין את תוכן הניגון, ועל-ידי-זה פועלים
 11 שגם "עמי הארץ" מבינים זאת, כך שלא זו בלבד שאינם מפריעים חס-ושלום לעניני יהדות, אלא אדרבה - הם
 12 עוזרים ומסייעים לבני ישראל שיוכלו לעסוק בלימוד התורה וקיום המצוות מתוך מנוחה, שמחה וטוב לבב,
 13 ולסיים - בניגון "שיבנה בית המקדש במהרה בימינו", והעיקר - לסיים "אמן כן יהי רצון", שכן יהיה בפועל
 14 ממש, למטה מעשרה טפחים, בגאולה האמיתית והשלמה במהרה בימינו ממש, "נאו", על-ידי משיח צדקנו.
 15 [ניגנו: "אל תירא גו' עוצו עצה ותופר גו' ועד זקנה גו'", "אך צדיקים גו'". "ווי וואנט משיח נאו". ואחר-כך
 16 ניגן ה'שליח-ציבור' "יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש במהרה בימינו". וסיימו: "אמן כן יהי רצון".
 17 כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן מטבעות של עשר סענט למדריכים ולמדריכות שיחיו, על מנת לחלק לכל אחד
 18 ואחת מהילדים והילדות שיחיו - ג' מטבעות, כנ"ל].

אגרות קודש

ב"ה, ג' אדי"ש, תשי"ז
 ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה' חיים אליעזר שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ה אד"ר וכן המברק שקדם לו, ואחכה להמשך בשורות הטובות לא
 רק בהנוגע להאברך אודותו הבריק, אלא גם בשאר הענינים, ויה"ר שיהי בקרוב.

כיון שאינו מזכיר ע"ד השיעורים שלומד ברבים, בודאי שנמשכים הם כדבעי, וכדבעי ע"פ שו"ע
 היינו שמתגדל השיעור מזמן לזמן וכהציווי דמעלין בקדש, ומתגדל הן בכמות והן באיכות, ז. א. הוספה
 במספר המשתתפים והן באיכות הוספה יותר בלימוד הענינים ולהעמקה יותר.

וזכות הרבים ונוסף ע"ז גם זכות שבטו מסייע, וכמ"ש שמרו אמרתך גו' יורו משפטיך גו' כל שבט
 לוי שבני חורין היו במצרים (מצרים וגבולים) ע"י אמרתך ומשפטיך*, שהוראה כללית היא על כל שית
 אלפי שנים דהווה עלמא, ובפרט בגלות האחרון ובאחרית גלות זה שדומה במיוחד לגלות מצרים וגאולה
 העתידה בדומה היא לגאולת מצרים וכמ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו, שהכוונה דוקא בגלות
 וגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו.

בברכה ובפ"ש כל המשתתפים בהשיעורים שי.

לקוטי שיחות פרשת ויקרא כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

(=אותיות גדולות, אותיות בינוניות ואותיות קטנות).
27. התורה נכתבה באותיות בינוניות. כלומר על האדם להיות
28. בינוני¹⁰, ובאמצעות התורה מגיעים לדרגת בינוני. אצל
29. אדם הראשון, שנשכל בחטא עץ הדעת בגלל הכרתו בערך
30. עצמו, כתוב¹¹ "אדם" באל"ף רבתי; אצל משה רבנו,
31. שהגיע לדרגה הגבוהה ביותר של ענוה, באמצעות העבודה
32. של הכרה בשפלות עצמו, כתוב "ויקרא" באל"ף זעירא.
33.

ב.

לשם מה ההסבר על האל"ף רבתי של אדם
הראשון?

סיפור זה דורש הסבר:
34. מדוע היה צריך אדמו"ר הזקן לומר (ובנוסף לכך –
35. להקדים) את כל ההרחבה בקשר לאדם הראשון, ועל
36. הסיבה לכך שכתובה אצלו אל"ף רבתי, כדי להסביר מדוע
37. האל"ף של "ויקרא" היא אל"ף זעירא. הלא, לכאורה, אין
38. קשר בין הענין של אל"ף רבתי של אדם הראשון לכאן, ודי
39. בהסבר שהאל"ף הזעירא של "ויקרא" מהווה רמז
40. לענוותנותו הגדולה של משה רבנו.
41. יתר על כן: ההסבר המובא לעיל לגבי אל"ף זעירא של
42. "ויקרא", שהיא רמז לענוותנותו של משה רבנו, מוזכר ע"י
43. כמה ממפרשי התורה¹², והם¹³ אינם מזכירים את האל"ף
44. רבתי של אדם הראשון; ועל-אחת-כמה-וכמה בעניינינו,
45. כאשר ה"צמח צדק" עדיין לא למד על האל"ף רבתי של
46. אדם הראשון (הכתובה רק ב"דברי הימים"¹⁰), רק עתה
47. הוא התחיל ללמוד חומש – ולכאורה, אין כל מקום להביא
48. את ענין האל"ף רבתי של אדם הראשון, ובפרט בהרחבה
49. כל-כך?
50.

ובמיוחד כאשר ההסבר של אדמו"ר הזקן¹⁴ על
51. האל"ף רבתי של אדם הראשון מביא לידי היפך שבתו של
52.

א.

שאלת ה"צמח צדק" אל אדמו"ר הזקן, ותשובתו

1 הרבי (מוהרי"צ) סיפר (בהתוועדות של פסח¹) על
2 האופן שבו הולך אדמו"ר הזקן את נכדו, אדמו"ר בעל
3 ה"צמח צדק", ל"חדר". בין השאר הוא סיפר, שאדמו"ר
4 הזקן ציוה על ה"מלמד" ללמוד עם הילד את הפרשה
5 הראשונה של "ויקרא"². לאחר שסיים המלמד את לימוד
6 הפרשה עם הילד, שאל הילד את אדמו"ר הזקן: מדוע
7 כתובה המילה "ויקרא" באל"ף זעירא?

8 אדמו"ר הזקן נכנס לדבקות זמן מה ואחר-כך אמר:
9 אדם הראשון היה יציר כפיו של הקב"ה³, והקב"ה
10 מעיד עליו שחכמתו מרובה מחכמת מלאכי השרת⁴. הוא
11 – אדם הראשון – הכיר במעלת עצמו והחשיב עצמו בכך,
12 ולכן נכשל בחטא עץ הדעת⁵.

13 גם משה רבנו הכיר במעלת עצמו, אך לא רק שלא
14 התגאה בכך, אלא, אדרבה, הדבר גרם לו ללב נשבר
15 ונדכה, והוא היה שפל⁶ בעיני עצמו, בחושבו שאם ליהודי
16 אחר, שאינו בנו של עמרם, ואינו דור השביעי לאברהם
17 אבינו, היתה נשמה גבוהה כזו, וזכות אבות כזאת, היה
18 הלה בודאי טוב יותר ממנו⁷.

19 ועל כך אומר הקב"ה בתורה⁸ "והאיש משה עניו מאד
20 מכל האדם אשר על פני האדמה". לכל אדם, ויהיה קטן
21 ופשוט בדעת ככל שיהיה, השווה משה רבנו את עצמו
22 אליו, במחשבה, שאם היו ניתנות לאחר המתנות שניתנו
23 לו, ללא עמל ויגיעה עצמית, מעלות הנשמה וזכות אבות,
24 היה הלה ודאי טוב יותר ממנו⁹.

25 בצורות האותיות שנתן הקב"ה בסיני ישנם שלושה
26 סוגי אותיות: אתון ררכיין, אתון בינוניין, ואתון זעירין.

הנסמן בהערה 9.

(8) בהעלותך יב, ג.

(9) ראה בארוכה – בענוה דמשה – לקר"ש ח"ג ע' 30 ואילך, ע' 37
ובהערות שם, ושו"נ.

(10) להעיר מרמב"ם הל' דעות פ"א ה"ד. ח' פרקים פ"ד.

(11) דה"י בתחלתו.

(12) פ"י הרא"ש (ע"ה"ת), פנחנ רזא, מושב זקנים, תולדות יצחק (מהר"י
קארו), צור המור, כלי יקר, ש"ך ע"ה"ת – ריש פרשתנו.

(13) לבד בפנחנ רזא ותולדות יצחק. וראה הערה הבאה.

(14) משא"כ במפרשים שבהערה הקודמת שמבארים האל"ף רבתי דאדמו"ר
למעלותא, כדלקמן בפנים סעיף ד.

(1) בסעודת היום שש"פ ה'ש"ת (סה"ש ה'ש"ת ע' 68).

(2) ע"פ פנחנא צו יד. ויק"ר פ"ז, ג (בסופו). וראה כלי יקר ריש פרשתנו.
ס' חסידים ס' תשנ"א. כלבו סע"ד, הובא בש"ך לשו"ע יו"ד סרמ"ה סק"ח.

(3) ראה ב"ר (פכ"ד, ה) וקה"ר (פ"ג, יא (ב)) – "יציר כפיו". אדר"נ ספ"א
(ושם הובא תהלים קלט, ה).

(4) ב"ר פ"ז, ד. ושו"נ.

(5) להעיר מתו"א ס"פ משפטים: עיקר נקודת קליפת גסות הרוח שנעשה
בטבע האדם בחטאו מעץ הדעת טו"ר.. שרואה א"ע ומכיר חסרונו או יודע
שזה טוב לו. וידוע (ד"ה להבין ענין חטא אדמו"ר בסה"מ אתהלך לאזניא. ד"ה
פרה בשלום עזר"ת. ובכ"ח) שענין חטא ע"ה"ד ה' שרצה ענין ההרגשה דוקא.

(6) ראה לקר"ש ח"ג ע' 33 הערה 28 ובשו"ג שם. וצ"ע.

(7) ראה ג"כ ד"ה ויספו ענוים בה' (לאדמו"ר בסה"מ תקס"ב ע' נא). וראה

1 אדם הראשון, ואם "בגנות בהמה טמאה לא דיבר
2 הכתוב"¹⁵, על-אחת-כמה-וכמה על יציר כפיו של הקב"ה,
3 אדם הראשון, כפי שהוא עצמו מציין (אלא אם כן יש
4 הכרח בדבר¹⁶)

ג.

קשה להבין גם את ההרחבה בהסבר על ענותנותו של משה

5 ועוד: לכאורה, היה די לציין בקיצור (כמו המפרשים
6 שצוינו לעיל), שמשה רבנו היה עניו גדול, כפי שמעיד
7 עליו הקב"ה בתורה "והאיש משה עניו מאד..."¹⁷, ולשם מה
8 כל ההרחבה בהסבר על ענותנותו?

9 אף אם נאמר שאדמו"ר הזקן רצה להסביר ל"צמח
10 צדק" כיצד אפשרי שמשה רבנו יהיה "שפל בעיני עצמו"
11 בשעה ש"הוא גם ידע מעלת עצמו" (עד כדי כך שאין אדם
12 שיכול להשתוות למשה¹⁷) – כי הוא חשב שאם ליהודי
13 אחר היו ניתנות המתנות שניתנו לו – ללא יגיעה עצמית
14 – מעלות הנשמה וזכות אבות, היה האחר בודאי טוב יותר
15 ממנו.

16 בכל זאת, לא הכל ברור:

17 (א) ענין זה עצמו דורש הסבר: מדוע חשוב להדגיש
18 כאן שמשה הכיר במעלת עצמו (וכתוצאה מכך יש הכרח
19 להסביר מדוע אין זה סותר את ענותנותו)?

20 (ב) כדי להסביר מדוע לא התגאה משה רבנו במעלתו,
21 שלא כאדם הראשון ש"ידע מעלת עצמו והחשיב עצמו
22 בכך" – די היה לומר שזה מפני שמשה חשב שאת
23 מעלותיו הוא לא "השיג ביגיעת עצמו", אלא מפני מעלות
24 הנשמה וזכות אבות שניתנו לו.

25 ומדוע הוא מרחיב ומסביר שמשה השווה את עצמו
26 לכל אדם, וחשב שאם לאחר היו ניתנות המעלות שניתנו
27 לו וכו', בודאי היה הלה טוב יותר ממנו?

ד.

סתירה לאמור לעיל

28 מעיין ראשון בהסברו של אדמו"ר הזקן נראה
29 שה"אל"ף רבתי" של אדם הראשון היא רמז להיפך מן
30 הרצוי, לכך שהרגיש את "מעלת עצמו" (להיפך מן

31 ה"אל"ף זעירא" של "ויקרא" המורה על ענותנותו של
32 משה רבנו).

33 אך לאמיתו של דבר אי אפשר לומר כך, שהרי זהו כלל
34 פשוט, שהאותיות הגדולות הכתובות בתורה הן נעלות יותר
35 מן האותיות הבינוניות, ובודאי מן האותיות הקטנות¹⁸.
36 אפילו ילד מבין, שכאשר התורה משתמשת באות גדולה,
37 הרי זה מפני שלפי תורת אמת יש כאן גדלות, חשיבות.

38 לפיכך אכן אומרים המפרשים¹⁹, שהאל"ף הרבתי של
39 אדם הראשון היא רמז לכך ש"לא היה אדם גדול כמותו..
40 או על רוב חכמה שהיה בו עד שקרא שמות".

41 יתר על כן: אדמו"ר הזקן עצמו כותב ב"לקוטי
42 תורה"²⁰ על ההבדל שבין ה"אל"ף דויקרא זעירא"
43 ו"בדברי הימים כתיב אדם באל"ף רבתי" והוא מסביר
44 שאדם הראשון הוא נעלה ממה:

45 האל"ף הרבתי של אדם הראשון היא "בחינת אדם
46 הראשון כמו שהיה לפני החטא שהיה במדרגה גבוה מאד
47 נעלה"²¹ (ולכן הוא יכול היה לקבל השפעות רוחניות
48 מדרגה גבוהה ביותר, של אל"ף רבתי, שהיא "בחינת
49 הכתר כמו שהוא במהותו ועצמותו"), אך לא כן משה,
50 עליו נאמר²² "ולא יכול משה לבוא... כי שכן עליו הענין"
51 – הענין הוא ירידת שפע רוחני "ממקום עליון ונורא
52 מאד"²³ (דרגת "כתר") – ולכן אצל משה כתוב "ויקרא"
53 באל"ף זעירא, כי הקריאה והורדת השפע למשה, מן הענין,
54 היא רק "על ידי צמצום"²⁴.

55 יוצא אפוא, במבט ראשון, שהתוספות בדברי אדמו"ר
56 הזקן שאצל אדם הראשון כתובה אל"ף רבתי היא סתירה
57 לאמור לעיל, שהרי זאת הוכחה לכך שאדם הראשון הוא
58 נעלה יותר ממשה רבנו, ויתר על כן – זהו איננו רמז על
59 שהוא "נכשל (בחטא עץ הדעת)", אלא להיפך: על
60 "בחינת אדם הראשון כמו שהיה לפני החטא"?

ה.

"הכרת מעלת עצמו" – היא חשיבות ויתרון

61 ההסבר לכך – יש לומר בדרך אפשר:
62 באומרו ל"צמח צדק" את ההסבר שהובא לעיל, לא
63 התכוון אדמו"ר הזקן לענות על שאלתו על הפסוק בלבד,

(21) שם א, ס"ב. – ובד"ה ויקרא וד"ה וידבר הנ"ל, שאלף רבתי קאי על שלישות האדם שהיה לעת"ל (שלמעלה מאדמו"ר קודם החטא).

(22) פקודי מ, לה.

(23) לקו"ת שם א, א.

(24) ראה ג"כ אוה"ת פרשתנו (כרך א) ע' ר"ט. זהו שם – הובא ונת' באוה"ת פרשתנו (כרך ג) שם, וד"ה ויקרא וד"ה וידבר הנ"ל. ל"ת להאריז"ל ריש פרשתנו (הובא באוה"ת שם ס"ע תשכו. סד"ה ויקרא הנ"ל). ולהעיר מפענח רזא כאן. ועוד.

(15) ב"ב קכג, א.

(16) ראה לקו"ש ח"ה ע' 281. ח"י ע' 26 ואילך.

(17) ראה שו"ע יו"ד סו"ס רמב.

(18) ראה ע"ד הקבלה – זהר ורמ"ז ריש פרשתנו. ועוד. אוה"ת פרשתנו (כרך ג) ע' תשכד ואילך. ד"ה ויקרא תרע"ה (ע' רלד) ותש"ה (פ"ג). ד"ה וידבר אלקים (הב') תרצ"ט. ובכ"מ.

(19) פענח רזא כאן. ועד"ז בתולדות יצחק. וראה זח"א רלט, א. ח"ג ש, א.

(20) ריש פרשתנו. וראה ג"כ ד"ה ויקרא וד"ה וידבר הנ"ל.

מעתל עצמו", שאפילו מי שיש לו באמת מעלות גדולות, 35
עד כדי כך שתורת אמת כותבת עליו באל"ף רבתי, גם הוא 36
צריך להזהר מתוצאות שליליות של הכרה בערך עצמו, כי 37
אפילו אדם הראשון נכשל על ידי כך בחטא עץ הדעת – 38
מקור כל החטאים. 39

ו.

יתרונו של אדם הראשון נשאר בו גם לאחר החטא

כיוון שאדם הראשון (גם גופו) היה "יציר כפיו של 40
הקב"ה", מובן, שלו עצמו לא היה שום קשר לענינים של 41
רע³¹ (בדומה ל"מפי עליון לא תצא הרעות"³²). גם בעולם 42
שסביבו – ידוע³³, שלפני החטא לא היה עירוב של טוב 43
ורע כי הקליפות (הטומאה) היו נפרדות, למטה מן העולם. 44
ולמרות שעל ידי חטא עץ הדעת נגרמה לו (ולכל 45
העולם) ירידה, בכל זאת, כיוון שמעשי ידיו של הקב"ה 46
הם נצחיים, מובן שיתרונו זה של אדם הראשון הוא ענין 47
נצחי שנשאר בו (לפחות בצורה נסתרת) גם לאחר החטא. 48
גם ענין זה רמוז בלשונו של אדמו"ר הזקן, שצוטט 49
לעיל – "אדם הראשון שעל ידי הכרת מעלת עצמו נכשל 50
בחטא עץ הדעת כתוב אדם באל"ף רבתי" – שהרי, 51
לכאורה, אם האל"ף רבתי של אדם הראשון היא "בחינת 52
אדם הראשון כמו שהיה לפני החטא" היה עליו לומר את 53
הדברים בסדר הפוך: "אדם הראשון שכתובה אצלו אל"ף 54
רבתי – על ידי הכרת מעלת עצמו (אחר-כך) נכשל בחטא 55
עץ הדעת?" 56

אלא שבכך הוא רומז, שגם לאחר ש"נכשל בחטא עץ 57
הדעת כתוב אדם באל"ף רבתי (שהיא "בחינת אדם 58
הראשון כמו שהיה לפני החטא" כאמור לעיל). 59

ז.

יתרונו של אדם הראשון הוא נצחי וקיים אצל כל יהודי

נצחיות יתרונו של אדם הראשון איננה מתבטאת רק 60
בכך שהיא נשארה (ולפחות בהסתר) בו עצמו גם לאחר 61
החטא, אלא בנוסף לכך קיים יתרון זה אצל כל יהודי עד 62
סוף כל הדורות. 63

1 אלא ללמד ולחנך את ה"צמח צדק". הוא הסביר לו את
2 ההוראה בעבודת ה' הרוחנית שיש ללמוד מהאל"ף הזעירא
3 של "ויקרא"²⁵.

4 ודברים אלו באים כהמשך לסיפורו של הרבי
5 (בהתוועדות קודמת לזאת²⁶) על כך שאדמו"ר הזקן
6 התמסר לחינוכו ולהדרכתו של ה"צמח צדק", ולכן הוא
7 עצמו הוליכו ל"חדר" וכו'.

8 וכדי שההוראה הנלמדת מהאל"ף זעירא תהיה
9 מושלמת, יש צורך בכל ההקדמה הנ"ל בקשר לאדם
10 הראשון.

11 על ידי הרחבת הדיבור על מעלותיו של אדם הראשון,
12 שהיתה אצלו "הכרת מעלת עצמו" לא התכוון אדמו"ר
13 הזקן לשלול את דרכו של אדם הראשון, אלא אדרבה –
14 כך צריך להיות אצל כל יהודי (מפני הניצוץ של אדם
15 הראשון שבו, כפי שיבואר להלן בסעיף ז'), וכפי הפתגם
16 הידוע²⁷ "כשם שצריך לדעת את החסרונות, כך צריך
17 לדעת גם את המעלות שלו".

18 מכך יוצא ש"הכרת שפלות עצמו" איננה באופן השולל
19 "הכרת מעלת עצמו"²⁸, אלא, שלמרות שהוא מכיר במעלת
20 עצמו – אין זה משפיע עליו, בידעו שיתרונויותיו היו "מתנת
21 – לא השגה ביגיעת עצמו – מעלת הנשמה וזכות אבות"
22 (כעין הענווה של משה רבנו²⁹ – ובכל אחד יש ניצוץ
23 מנשמתו של משה³⁰).

24 ויתר על כן: כיוון שקיימת אצלו "הכרת מעלת עצמו"
25 נדרשת ממנו עבודה בכיוון של שפלות, עד לקיצוניות
26 ההפכית "עניו מאד מכל האדם...", כפי שיובהר להלן
27 בסעיף ט.

28 ולכן אין כל סתירה בכך שהאל"ף רבתי של אדם
29 הראשון רומזת לכך שהיתה אצלו "הכרת מעלת עצמו"
30 וביחד עם כך היא מורה על גודל מעלתו – כי הענין של
31 "הכרת מעלת עצמו" הוא עבודה רוחנית לפי התורה,
32 ואדרבה – יש לו קשר עם עבודת הצדיקים דווקא (כפי
33 שיוסבר להלן בסעיף ז):

34 ולכן היא מביעה את חובת הזהירות החמורה ב"הכרת

קנ. ובכ"מ) – שלכן נרמזת באות יו"ד שיש לו צורת אות (לא "קוץ" וכיו"ב)
– שמורה על ענין של מציאות – אלא שהיא אות הכי קטנה, "בחי" נקודה
לבד" (אגה"ת פ"ד. וראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 418 ואילך).

(30) תניא רפמ"ב.

(31) תו"א ו, א. וראה בכ"ז ס' הערכים-חב"ד ע' אדה"ר (ע' קסח"ט), וש"נ.

(32) איכה ג, לח.

(33) ל"ת להאריז"ל פ' בראשית. ובכ"מ.

(25) ע"פ המבואר בפנים יומתק זה שהוצרך אדה"ז לדביקות למשך זמן
– אף שתוכן התי' נמצא במפרשים, כנ"ל.

(26) שחזמ"פ (סה"ש ה'ש"ת ע' 40).

(27) לקו"ד ח"ד תקפא, א. וראה היום יום ע' קז.

(28) ראה גם לקו"ד ח"ג תל, א.

(29) ויש לקשר זה עם הא דנשמת משה היא "חכמה דאצילות ממש"
(כמובא בהסיפור שם), דבחכמה ישנו כלי אלא שהכלי הוא בבחי' ביטול
בתכלית כמו האור עד שנק' חייה (לקו"ת מטות פז, סע"ד. אוה"ת וראה ע')

1 וכידוע³⁴, שבני ישראל נקראים על־שם אדם – "אתם
2 קרויים אדם"³⁵ כי בכל "נשמה וניצוץ מישראל" יש "חלק
3 מנשמת אדם הראשון", ולכן ניתנו היתרונות של אדם
4 הראשון לכל יהודי.

5 עד כדי כך, שגם המעלה ש"חכמתו מרובה מחכמת
6 מלאכי השרת" – שבזכותה יכול היה לקרוא "שמות" לכל
7 הנבראים לפי ה"נפש חיה"³⁶ של כל נברא³⁷ – קיים משהו
8 בדומה לה אצל כל יהודי, כפי שנאמר במספר מקומות³⁸
9 שהשם שהורים נותנים לילדיהם, ניתן במעין רוח הקודש:
10 מלמעלה נותנים להם את הרעיון לקריאת השם הזה,
11 המתאים ל"נפש חיה" של ילד זה.

12 ולכן יש בכל יהודי, בכל מצב שהוא נמצא, משהו
13 מדרגת אדם הראשון לפני החטא³⁹. ההבדל הוא: אצל
14 אדם הראשון היה יתרון זה קיים גם בגוף (כיוון שגם גופו
15 היה יציר כפיו של הקב"ה), ואצל כל ישראל קיימים
16 הדברים (בגלוי⁴⁰) רק בנשמה "חלק אלקה ממעל ממש"⁴¹,
17 ולכן אין לנשמה קשר עם ענין החטא, כפי שכתוב בזהר⁴²,
18 על הפסוק⁴³ "נפש כי תחטא" – "אורייתא וקוב"ה תוהין
19 עליה ואמרי נפש כי תחטא וגו' (בתמיהה)"; וגם כאשר
20 יהודי נכשל, חס וחלילה, בחטא, עדיין הנשמה "גם בשעת
21 החטא היתה באמנה אתו"⁴⁴.

22 וזהו הפירוש העמוק והפנימי לפסוק⁴⁵ "ועמך כולם
23 צדיקים": מצד דרגת אדם הראשון (כפי שהיה לפני
24 החטא) הקיימת אצל כל יהודי, עבודתו היא בדרגה של
25 צדיקים. אפילו אם היה שקוע לפנייך בענינים של היפך
26 וכו'. כאשר הוא עוסק בעניני תורה ומצוות, הרי זה (מפני
27 פנימיות הנשמה, דרגת אדם הראשון שבו) – לא עבודה
28 של תשובה, רחוק שנעשה קרוב, אלא עבודה מעין עבודת
29 צדיק⁴⁶ שלכתחילה אין לו קשר לרע ולחטא.

30 ומפני מעלה זו הקיימת אצל כל יהודי יכולה להיות

31 אצלו "הכרת מעלת עצמו", כי מציאותו של צדיק איננה
32 עצמית, ח"ו, אלא זוהי מציאות של קדושה, שבה אין
33 לטומאה שום כח אחיזה (שלא כבעל תשובה, שגם לאחר
34 התשובה הוא צריך "שמירה מעולה שלא יחזור לסורו"⁴⁷).

35 ואדרבה – צריכה להיות הכרה בערך עצמו, עד
36 שלפעמים זוהי הדרך (על ידי "ויגבה לבו בדרכי ה'")⁴⁸
37 כדי לנצח את ההעלמות וההסתרים של העולם הזה –
38 כשהעבודה היא בתוקף של קדושה, עבודה הדומה
39 לעבודת הצדיקים.

ח.

גם אצל צדיק יש צורך ב"הכרת שפלות עצמו"

40 יחד עם "הכרת מעלת עצמו" צריכה להיות גם "הכרת
41 שפלות עצמו", כי לולא זאת יכולה הכרת מעלת עצמו
42 לגרום, ח"ו, לירידה ונפילה וכו', ועל כך בא ההסבר.

43 ברור הוא, שאדם שאיננו צדיק – הרע⁴⁹ אצלו הוא
44 בתוקף, ובודאי הוא צריך להישמר ולהיזהר בהכרת מעלת
45 עצמו, כי הוא יכול להיגרר להרגשת 'ישות עצמית' פשוטה
46 מצד היצר הרע וכו'.

47 אך כאשר אדמו"ר הזקן רצה לחנך את ה"צמח צדיק"
48 – צדיק⁵⁰, שיגדל להיות נשיא⁵¹ בישראל – הוא רצה
49 להזהירו יותר מכך: כיוון שאפילו אצל אדם הראשון, אשר
50 היה צדיק, ובנוסף לכך יציר כפיו של הקב"ה, ולכאורה
51 לא היה לו שום קשר לחטא, ולא היה אצלו שום מקום
52 לאחיזה ל"לעומת זה" (טומאה) ובכל זאת גם אצלו גרמה
53 ההכרה בערך עצמו לכשלון בחטא עץ הדעת – וודאי שכל
54 צדיק צריך להיזהר בהכרת מעלת עצמו⁵².

ט.

הענווה האמיתית - הכרה בערכו של הזולת

55 כך יובן מדוע האריך אדמו"ר הזקן בהסבר על
56 ענוותנותו של משה, אשר בנוסף להיותו עניו בחושבו

(45) ישע"י ס, כא.

(46) ראה עד"ז לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 263.

(47) לקו"ת ואתחנן ט, ד. וראה אגה"ת ספי"א: לבלתי רום לבבו ולהיות
שפל רוח בפני כל האדם כו'.

(48) דה"ב יז, ו. תר"א צא, ב. קיט, ג ואילך. לקו"ת נשא טו, ג. ועוד.

(49) ראה תניא פי"ג.

(50) כמחז"ל בראת צדיקים (ב"ב טז, א) וכדאיאת בתיקונים (בהקדמה א,
ב) שיש בנשמות ישראל כו' צדיקים והוכיח סופו על תחלתו (ראה תניא פי"ד).

(51) שמוכרח להתנהג באופן דואתהלכה ברחבה.

(52) עפ"ז יש לבאר ג"כ המשך הסיפור שם, שאדה"ז אמר מאמר חסידות
עה"פ אדם כי יקריב מנח קרבן לה' – די"ל שמרמז בזה, שגם בבחי' אדם
(הראשון – ראה פרש"י עה"פ. לקמן ע' 15) צ"ל "מנח קרבן לה'", ש"יקריב
את נפש האדם שלמטה לה'" (לקו"ת פרשתנו ב, ג).

(34) לקו"ת נצבים מז, ב. וראה אגה"ק סי' ז.

(35) יבמות סא, רע"א.

(36) בראשית ב, יט.

(37) ראה אור"ת להח"מ פ' בראשית (ד, סע"ב ואילך). לקו"ש [המתורגם]
חט"ו ע' 14, ושו"ר.

(38) כתבי האריז"ל (ס' הגלגולים הקדמה כג. וראה עמק המלך שער א'

ספ"ד). הובא באור"ת שם. ועוד.

(39) ראה גם לקמן ע' 15.

(40) ובהעלם גם מצד הגוף כן הוא, כי בחיית העצמות היא בהגוף דוקא
(ראה בארוכה לקמן ע' 368. וראה שם ד"מעשה ידי להתפאר" קאי על הגוף).

(41) תניא רפ"ב.

(42) פרשתנו טז, א. וראה שם יג, ב.

(43) פרשתנו ה, א.

(44) תניא ספכ"ד.

י.

ההוראה לפועל

זוהי גם אחת ההוראות למעשה שיש ללמוד מן
הסיפור:

מצד אחד יש לדעת שלכל יהודי יש בירושה מעלות
נפלאות, והוא צריך להכיר בערך עצמו. כאשר הדבר נוגע
למצווה וכדומה, וידע אינש בנפשיה מעמדו ומצבו
הרוחני, הוא טוען: מי אני ומה אני שאקבל על עצמי דבר
שבקדושה? אומרים לו: אצלך קיימת ענשיו בחינת אדם
הראשון, כפי שהיה לפני החטא, ולפיכך: ללא קשר למה
שהתרחש אצלך עד עתה – ענשיו אתה צריך להתנהג
כאילו אתה נעלה לגמרי מענין החטאים.

אך מצד שני יש לזכור שכל המעלות הנפלאות הן
מתנה, ונכון הוא, שאם כל המעלות הללו היו לאחר, הוא
היה טוב יותר ממך – וכתוצאה מכך לא תגרום ההכרה
במעלת עצמו להרגשת גאווה וכדומה, ואדרבה – תביא
אותו להרגשה של "שפל בעיני עצמו".

ובאמצעות התבטלות זו הוא זוכה לגדולה אמיתית –
כמאמר⁵⁷ "מאן דאיהו זעיר איהו רב" (=מי שהוא קטן,
הוא גדול) – הוא זוכה ל"ויקרא אל משה", קריאה של
חיבה⁵⁸ לדרגת משה שבנפשו, וזה נותן את האפשרות
לעבודת הקרבנות, ועד לידי עבודת הקרבנות בשיא
שלימותה, כפי שתהיה בבית המקדש השלישי "ושם נעשה
לפניך את קרבנות חובותינו.. כמצוות רצונך"⁵⁹, בקרוב
ממש.

(משיחות י"ג ניסן תשכ"ו)

1 שמעלותיו הן מתנה, הוא חשב שאדם אחר עם אותן
2 מעלות היה ודאי טוב יותר ממנו.

3 וזאת מפני שצריך להיזהר, שכאשר נמצאים בדרגה
4 נעלית בקדושה ובהכרת מעלת עצמו, לא תתערב כל
5 הרגשת "ישות עצמית" – ולשם כך אין די בהכרה רגילה
6 של שפלות עצמו, אלא יש צורך בקצה ההפכי⁵³ – ענווה
7 והתבטלות מוחלטת:

8 וההוכחה לענווה האמיתית היא כאשר אין מחפשים
9 רק את ה"לא" שבו עצמו, אלא מחפשים את יתרונותיו של
10 הזולת.

11 וכפי שרואים במציאות: יש אנשים, המפתחים בעצמם
12 את ענין ההתבטלות העצמית, ומוכנים לסבול אפילו
13 שהזולת יבטלם, אך תוך כדי כך מתגנבת לתוכם
14 המחשבה: אמנם אני כלל אינני מציאות עצמית, אך האחר
15 הוא עוד פחות ממני...

16 הידיעה כיצד להגיע להכרה שהוא עצמו איננו כלום,
17 והאחר הוא מציאות, דורשת סדר עבודה רוחנית מיוחדת,
18 דרגה נעלית של התבטלות עצמית.

19 גודל ענוותנותו של משה רבנו מתבטא גם בכך שהוא
20 תיקן את חטא עץ הדעת [כידוע, שבמתן תורה – כשמשה
21 קיבל תורה מסיני⁵⁴ – פסקה זוהמתן מחטא עץ הדעת⁵⁵].
22 הוא לא היה עניו באופן הרגיל, אלא בקיצוניות מיוחדת
23 – "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה"⁵⁶ – הוא
24 השווה את עצמו לכל יהודי תוך מחשבה ש"אם לאחר היו
25 המעלות.. שלו.. היה ודאי טוב יותר ממנו".

ע"י חטא העגל חזרה זוהמתן (דחטא עה"ד) – זח"א נב, ב. זח"ב קצג, ב.
(56) עד שהי' לא רק עניו ושפל בעיני עצמו, אלא – בלשון הסיפור – "א'
לב נשבר ונדכה".

(57) זח"א קכב, ב. ח"ג קסח, א. ולהעיר ג"כ מפענח רזא כאן, דאל"ף
רבתי דאדה"ר קאי על משה, ע"ש.

(58) תו"כ ופרש"י עה"פ.

(59) נוסח תפלת מוסף.

(53) ע"ד מ"ש הרמב"ם בשמונה פרקים פ"ד. ה' דיעות פ"ב ה"ב. ולהעיר
ממ"ש שם ה"ג בנוגע לענווה ושפלות (ושם: לפיכך נאמר במשה רבינו עניו
מאד). וראה לח"מ שם פ"א ה"ד. שו"ע אדה"ז חאו"ח סקנה"ה סוס"א. קנו
ס"ג.

(54) אבות בתחלתה.

(55) שבת קמו, א. – ועפ"ז יש לבאר זה שהעניויות דמשה נרמזה באל"ף
זעירא דויקרא דוקא, כי השראת השכינה במשכן היא הסימן דנתכפר להם
חטא העגל (פרש"י ר"פ פקודי. שמיני ט, כג. וראה רש"י שם, ב. ועוד), אשר

פורים - מגילת אסתר

ותפול לפני רגליו . . ותקם אסתר ותעמוד לפני המלך¹.

אסתר רומזת על ספירת המלכות כפי שיורדת ומסתתרת בעולם הבריאה, שהוא הסתר כפול, כמאמר² אסתר מן התורה מנין, שנאמר³ ואנכי הסתר אסתיר פני. והוא מה שירקרקת היתה⁴, שתי פעמים ירוקה, היפך דיפת תואר ויפת מראה. וכמו שחרחורת, שחרות כפולה⁵.

והוא כשהיא בבחינת נפילה, ותפול לפני רגליו. ותקם . . ותעמוד — שיצאה משתי הבחינות של הסתר ושחרות.

(העדרות לזהר ב עמ' קנט)

ואת ויזתא⁶.

ויזתא, הבן האחרון והעשירי של המן — הוא מלכות דלעומת זה, המנגד ביותר למלכות דקדושה, הספירה העשירית.

ספירת המלכות נקראת זאת⁷, כמו שכתוב ביהודה, שלו ניתנה המלוכה, וזאת ליהודה⁸. ודוד המלך אמר⁹ בזאת אני בוטח.

וי זאת — שאינו רוצה בבחינת זאת דמלכות.

(ליקוטים ואגרות עמ' קפא)

ויכתוב מרדכי . . לקים עליהם . . ותכתוב אסתר . . לקים את אגרת הפורים . . לקיים את ימי הפורים בזמניהם, כאשר קים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה¹⁰.

ויכתוב מרדכי — איש, זכר, שייך לשם הוי"ה. לכן

(1) שם ח, ד.

(2) חולין קלט, ב.

(3) וילך לא, יח.

(4) מגילה יג, א.

(5) לקוטי תורה שיר השירים ה, ד. ז, א.

(6) אסתר ט, ט.

(7) זח"א ח, א.

(8) ברכה לג, ז.

(9) תהלים כז, ג.

(10) אסתר ט, כ-לא.

כתיב לקים ביו"ד אחת, היינו היו"ד שבראש שם הוי". ותכתוב אסתר — אשה, נקבה, שייכת לשם אדנ"י, מלכות. לכן כתיב לקים ביו"ד אחת, היינו היו"ד שבסוף שם אדנ"י.

(ואף שכתוב שם גם מרדכי, הוא מפני שאין להפריד הנוקבא מהדכורא).

לקיים את ימי הפורים — כאן יש חיבור זכר ונקבה, כי אסתר כתבה ומרדכי שלה. לכן כתיב לקיים בשתי יודי"ן, היו"ד של שם הוי" והיו"ד של שם אדנ"י.

זהו דכתיב כאן כאשר קים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה.

וכתיב בזמניהם, לשון רבים, שמזה נלמד שמגילה נקראת בי"א י"ב י"ג י"ד וט"ו¹¹, שבזה יש רמז לחיבור שני השמות:

יום הראשון והאחרון (י"א, ט"ו) הוא מספר שם הוי"ה, וכל הימים יחד עולה כמספר שם אדנ"י.

(ליקוטים ואגרות עמ' צז)

מאמרי חז"ל

מגלה נקראת ביי"א ביי"ב ביי"ג ביי"ד ביי"ה¹².

המן — ראשי תיבות ה' מגילה נקראת. המן יונק מן הה' גבורות, וקריאת המגילה בה' זמנים אלו ממתיקה את הה' גבורות ומביאה את מפלתו.

(ליקוטים ואגרות עמ' קסז)

עיקר נס פורים הוא בהוד, ולכן נקראו ישראל במגילה בשם יהודים דוקא, בחינת הוד¹³.

ובתיבת הו"ד נרמזו כל זמני קריאת המגלה.

ה"ו — היינו י"א.

ד' — היינו הד' זמנים שאחר י"א.

(ליקוטים ואגרות עמ' קסז)

(11) משנה ריש מגילה.

(12) שם.

(13) ראה פרי עץ חיים שער מקרא קדש פ"ד.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויקרא

כז

והענין הוא כי עתה בגלות כשמוזכרין פרשיות הקרבנות ובצער גדול ומצטערין על העדר ושאינן בידינו לבוא לידי מעשה, אז הדיבור היוצא מפיו בעקימה כלומר ביוגון ואנחה וזהו בעצמו אדם כי יקריב.

אבל לעתיד כתיב אז ימלא שחוק פיני ולשונינו רינה (תהלים קכו, ב). על כן לא יהי' די בדיבור רק אז יחפון זבחי עולה וצדיק אז יעלה אל מזבח פרים (תהלים נא, כא) ועתה ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד, ג).

של"ה עה"ת

א, ב – דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם

ב. כתב המורה [הרמב"ם] ז"ל שענין הקרבנות על כונה להרחיק את ישראל מעבודה זרה, לפי שהי' הרגל מפורסם להם שהיו רגילים להקריב מיני בעלי חיים בהיכלות, לא רצה ה' יתברך להניח מיני העבודות מהם כולם להיות טבע האדם נוטה למורגל, וא"א לצאת מן ההפך אם לא שיעשנה לשם יתברך וכענין שנאמר (ויקרא יז, ז) ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים.

וראיתי אחרי רואי כל רודפיו השיגוהו בזה ואני הדל ופעוט אומר אני כי לא על הרמב"ם ז"ל תלונותיהם כי אם על רבותינו ז"ל כי דברי הרמב"ם הן הנה דבריהם בויקרא רבה פרשת אחרי מות פכ"ב ז"ל רבי פנחס בשם רבי לוי אמר משל לבן מלך שגס לבו עליו והי' למוד לאכול בשר נבלות וטרפות אמר זה יהי' תדיר על שלחני ומעצמו הוא נדור, כך לפי שהיו ישראל להוטים אחר עבודה זרה במצרים והיו מביאים קרבנות לשעירים דכתיב ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים וכו' אמר הקב"ה יהיו מקריבים לפני בכל עת קרבנותיהם באהל מועד והם נפרשים מעבודה זרה עד כאן. ולפ"ז אשר אני אחזה לעניות דעתי המעט, הוא שיהי' ענין זה כעין שאמרו ביפת תואר לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע אם אין הקדוש ברוך הוא מתירה ישאנה באיסור, והיא אחת מרמז"ח מצות עשה שבתורה אלא שאין זה מרצון העצמי יתברך כמו שביארנו בדרוש אחר בשם הר"י שאראף ז"ל בביאור דבריהם בואספת דגנן שהוא בזמן שאין עושין רצונו של מקום ודברי התוספות שם (ברכות לה:).

והוא טעם המקרא (ויקרא יט, ה) **לרצונכם תזבחוהו** לומר כי לא דברתי אלא כנגד יצר הרע ואין זה אלא רצונכם, ולעתיד לבא הוא אומר (ישעי' נז, ז) **עולותיהם וזבחיהם לרצון** על מזבחי וכו' וכן (תהלים נא, כא) **אז תחפון** זבחי צדק וכו' כי אז הוא רצון העצמי כי תעקר עבודה זרה ממקומה ומסכים לדעת רבותינו ורמב"ם ז"ל הוא שרמז המקרא כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו ואל ישובו לכסלה בא בנותן טעם כי הקרבנות המה שלום לאביהם שבשמים לבל ישובו עוד לכסלה שלא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים כמ"ש הרמב"ם ז"ל.

שארי"ת יעקב'

א, א – ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמור

א. ויקרא אל משה וגו' אדם כי יקריב מכם וגו'. אדם הראשון ה' הוא בחיר מין האנושי ומקומו ה' בחיר, והי' ראוי להיות נצחי ולא לזמן קצוב, הרי ה' כולל ג' שלימות המציאה המוזכר בספר יצירה בכמה עניינים והם, עולם, שנה, נפש, שהוא סדר העולם וסדר הזמן, כי שנה הוא ענין השתנות הזמן, וכלל הנפש. כן ה' שלם בזמן וחי לעולם והוא במובחר העולם שהוא גן עדן והוא הנפש כולל כל נפשות.

ואז ה' קרבן לה' קרבן ממש על גבי מזבח של מעלה, בסוד המרכבה, והי' קרב אצל עצמו כי ה' בעצמו קרבן, והי' מקוים בו אדם כי יקריב מכם קרבן לה' כי מכם ובכם ה' קרבן לה', וסוד האכילה שציוה לו הש"י לאכול ה' הכל בקדושה ובטהרה כענין שרמזו בפסוק מכל עץ הגן אכול תאכל (בראשית ב, טז) ה' בסוד הקרבן אלא כי שלחן של אדם הוא בסוד הקרבן.

והענין האדם בעצמו ה' קרבן לה' בסוד אדם כי יקריב מכם קרבן לה' והאוכל אשר יאכל בטהרת הקודש ה' קרבן לו בסוד מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם הרי האדם "עולם" שנה "נפש".

אך ורק מיעוט שנתמעט בקלקול עצת הנחש אז ירד מגדולתו כי הנחש הטיל זוהמא ולא פסקה עד שבאו להר סיני ואז פסקה זוהמת הנחש והי' ראוי להיות מוחזר העטרה ליושנה וסימנך והר סיני **עשן** ראשי תיבות "עולם" שנה "נפש", אחר כך חזרו לקלקולם בעגל ואז חזר העולם לקלקולו ולא יתקון בתיקון האמתי כמתחלת הבריאה עד לעתיד בגאולה האמיתית.

ובזה יובן מה שבארו בזוהר (ח"ג ד, ב) בפסוק וידבר ה' אליו מאהל מועד שדיבר אתו מעסקי אהל מועד שהודיעו אין שישאל מוכנים לחטוא ויחרב בית המקדש על ידם וכן כתיב הכא ויקרא. ובחורבן בית המקדש כתיב (ישעי' כב, יב) ויקרא ה' אלקים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד, ולפי מה שכתב הזוהר יתורצו שני דקדוקים בפסוק, האחד, ויקרא **מאהל מועד** ה' לו לומר, עוד קשה באהל מועד ה' לו לומר שהרי לא יצא הקול כמו שפירש"י מלמד שהי' הקול נפסק ולא יצא חוץ לאהל, ולפי מה שאמר הזוהר נחא כי דיבר השם יתברך עם משה מחמת עסק אהל מועד שיהי' חרב.

אמנם קשה בשעת חדוה חדוה ומה לו להשם יתברך לצער את משה בשעת חינוכו לבשרו על חורבנו, אמנם נראה לי לתרץ זה שנקשה עוד קושיא, כי תיבות **לאמור** מיותר מאחר שכתוב וידבר ה' אליו ואחר כך כתיב דבר וגו' מה לו בתיבת לאמור.

אמנם לדרך הזוהר הענין הוא הקב"ה הראה עתה חיבה לישראל בענין הקרבנות ומתוך חיבה זו חיבב אותם להודיעם ענין החורבן ולמצוא להם תקנה שלא חס ושלום יתיימשו בעת החורבן מהדיבקות, ומהו התקנה היא **לאמור** כלומר שיאמר פרשיות הקרבנות, וזהו וידבר ה' אליו מאהל מועד מחורבנו ואמר **לאמור** כלומר התקנה אז תהי' באמירה ועקימת שפתיו הוה מעשה.

א, ט – וקרבו וכרעיו ירחץ במים והקטיר
הכהן את הכל המזבחה עלה אשה ריח ניחוח
לה'

ד, ב – דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי
תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה
ועשה מאחת מהנה

ה. לא יקרא לאור הנר שמא יטה אמר ר' ישמעאל בן אלישע אני אקרא ולא אטה פעם א' קרא ובקש להטות אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר, ר' נתן אומר קרא והטה וכתב על פנקסו אני ישמעאל בן אלישע קריתי והטיתי נר בשבת לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה.

שבת יב:

וצ"ע בר' ישמעאל ש"כתב על פנקסו כו' לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה" (שבת יב, ב) והרי אין מביאין חטאת נדבה. – ובכל אופן צריך עיון דלא אישתמיט שום תנא וכו' לכתוב כן. ולגודל התמי' אולי י"ל ובפשטות: ר' ישמעאל ה' בזמן ר"י בן חנניא שאז ניתנה הרשות לבנות בית המקדש (ב"ר ספס"ד) ובזמן ההוא קודם שבטלו הרשיון – קרה לר"י ששהטה וכתב על פנקסו. וראה בכל הנ"ל שיחת ו' תשרי תשמ"א.

לקוטי שיחות חלק יח עמוד 416

ד, יג – ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר
מעניי הקהל ועשו אחת מכל מצות ה' אשר לא
תעשינה ואשמו

ו. זוהר דף כג, א. בתר³ דמית משה מה כתיב וגו' כך ווי לעלמא כד יסתלק מנ"י רבי שמעון דמבועי דחכמתא יסתתמו מעלמא וכו' על ההוא זמנא כתיב ואם כל עדת ישראל ישגו, ואם ישגו באורייתא ולא ינדעון ארחא וכו' דלא אשתכח מאן דידע לגלגא עמיקתא דאורייתא ואורחא, ווי לאינון דרין דמשתכחי כדן בעלמא. אמר ר' יהודה זמין קב"ה לגלגא רזין עמיקין דאורייתא בזמנא דמלכא משיחא בגין (ישעי' יא, ט) דמלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים וכתב (ירמ' לא, לג) ולא ילמדו עוד איש את אחיו ואיש את רעהו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי וגו', ע"כ.

יש לפרש, עדת אותיות דעת, וישגו באורייתא הוא תורה שבעל פה, כי תורה היא בחי' דעת כמאמר למדע תורתך, וסימנך כ"ל עד"ת גי' תקכ"ד מספר תלמוד"ד בבבלי, ועיין

ג. ידוע שבביאת המשיח – שהקדמתו "תקע בשופר גדול לחירותינו" הוא בקרן הימיני דאילו של יצחק, וכמ"ש ב'פרקי דרבי אליעזר' (ספ"ל א, הובא גם בילקוט שמעוני פרשת וירא רמז ק"א) שקרן ימין של האיל "עתידי לתקוע בו לעתיד לבוא בקבוץ של גליות שנאמר והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול". ובספר "יום תרועה" ראש השנה כח, א (ד"ה "מה"), הקשה על זה מהא דאיתא בראש השנה שם דשופר של עולה לא יתקע בו משום דין מעילה, וכיון שהוא שופר של עולה איך מותר לתקוע בו? ועיין גם ב'אור החיים' פרשת ויקרא (א, ט). לכאורה יש לתרץ שאין לך "צרכי גבוה" יותר מהגאולה על ידי משיח צדקינו, שהרי מבואר בכמה מקומות בחז"ל, שהקב"ה נמצא כביכול בגלות ביחד עם בני ישראל, דשכינתא בגלותא וכו', וכמו שכתוב "ושב ה' אלקיך את שבותך וגו'" (דברים ל, ג) ואמרו חז"ל: והשיב לא נאמר אלא ושב מלמד שהקב"ה שב עמם וכו' (מגילה כט, א. הובא בפירוש רש"י על הפסוק שם. ספרי בהעלותך י, לה. מסעי לה, לד. וראה לקוטי שיחות חלק ט נצבים א', ובחלק כז עמוד 223 ובכמה מקומות) והגאולה היא כביכול גם להקב"ה, נמצא שהגאולה היא צורך גבוה, ואם כן מה מעילה שייך בזה.

ימות המשיח בהלכה סימן ז

ד, ב – דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי
תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה
ועשה מאחת מהנה

ד. נפש כי תחטא. א"ר יהושע דסכנין בשם ר' לוי ששה פעמים² כתיב כאן נפש כנגד ששת ימי בראשית, אמר לה הקב"ה לנפש כל מה שבראתי בששת ימי בראשית לא בראתי אלא בזכותיך ואת יוצאת וחוטאת. נפש כי תחטא. ויקרא רבה פ"ד, ב

במדרש ששה פעמים בפ' כתוב נפש כי תחטא כנגד ששת ימי בראשית וכו', י"ל בדרך אפשר עפ"י מש"כ הרמב"ן (בראשית ב, ג) דששת ימי בראשית מרמז לשיתא אלפי שני, ושבת מרמז לאלף השביעי יום שכולו שבת.

ובאלף השביעי יקויים היעוד דאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ועתידי הקב"ה לשחוט את היצ"ה"ר (סוכה נב), ואז לא יהי' עוד "נפש כי תחטא".

וזהו הרמז בקרא דרך ו' פעמים כתוב נפש כי תחטא, דרך בשיתא אלפי יהי' שייך כי תחטא, ובאלף השביעי יהי' כולו טהור, ומלאה הארץ דעה את ה'.

ר"י TIT

(3) אחר שמות משה מה כתוב "וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ". כמו כן או' לעולם כשרבי שמעון יסתלק ממנו, שמקורות החכמה יסתמו מן העולם, ויבקש אדם דבר חכמה ולא ימצא מי שיגיד לו, ויטעו כל בני העולם בהבנת התורה, לפי שלא ימצא ביניהם מי שיתעורר בחכמה.

על הזמן ההוא נאמר "ואם כל עדת ישראל ישגו" דהיינו אם ישגו בהבנת התורה ולא ידעו דרכי, מה היא סיבתה, ואמר "בגין ונעלם דבר מעניי הקהל" כלומר שלא יהי' נמצא מי שידע לגלות עומקה של התורה ודרכי, או' לדורות ההם שימצאו אז בעולם.

אמר רבי יהודה, עתידי הקב"ה לגלות סודות עמוקים שבתורה בזמן של מלך המשיח, לפי שאז יקויים מש"כ מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ועוד כתיב "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו" פירוש לא יצטרכו ללמוד עוד אחד את השני, כי כולם מעצמם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, פירוש מן הקטנים עד הגדולים. אמר כן יהי רצון במהרה בימינו אמן.

(2) ששה פעמים כתיב, והם: כאן, פסוק כז "ואם נפש אחת תחטא", ופרק ה' פסוק "ונפש כי תחטא", פסוק טו "נפש כי תמעל מעל וחטאה", פסוק יז "ואם נפש כי תחטא", פסוק כא "נפש כי תחטא". ומ"ש במדרש כאן בסוף "נפש כי תחטא" כלומר בלשון תמי'.

אבל לעתיד יקבלו גם הקטנים מהקב"ה בעצמו, ואדרבה קדים בפסוק קטנם לגדולם, כי נעוץ סופן דוקא בתחלתן, וכמובן.

ועוד למעלה יותר הרזין עמיקין שיגלה הקב"ה בזמנא דמלכא משיחא, הוא הטעמי תורה שעתה לא נתגלו, ולימות המשיח יתגלו כמ"ש (שיר השירים א, ב) ישקני מנשיות פיהו וכפרש"י שם. ולכן כולם ידעו אותי.

ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, מלכ"א משיח"א גי' ה' פעמים מים, כמ"ס ל"ם מכס"ם גי' ה' פעמים חס"ד, והוא בחי' מים, כי מים הם חסדים. וזהו שאמר זה ר' יהודה דוקא שבחינתו הוא חסד.

לקוטי לוי יצחק הערות לזוהר⁴ ויקרא דף רה ואילך – פניני לוי יצחק על התורה

ה, טז – ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישתו יוסף עליו ונתן אותו לכהן והכהן יכפר עליו באיל האשם ונסלח לו

ז. החידוש שבגאולה העתידה יהי' – ש"ל לא יכנף עוד מור"ך⁵, שאור אין סוף לא יהי' מכוסה בלבושים, ויאיר בגליו⁶. עכשיו מאיר האור כפי שבא בלבושים וכפי שמתצמצם לפי ערך העולמות, אבל לעתיד יאיר האור עצמו ללא הסתר של לבושים, בחינת האור שלמעלה מהשתלשלות.

האדם שלמטה הוא בדמות אדם העליון, וכשם שבאדם העליון ישנם שתי מדריגות, האור כפי שבא בהשתלשלות והאור שלמעלה מהשתלשלות, כך גם באדם למטה, בהנשמה, ישנם שתי מדריגות: הנשמה כפי שמלוכבת בכחות כו' – שנחלקת לד' מדריגות: נפש, רוח, נשמה וחי', כשם שהאור שבהשתלשלות נחלק לד' עולמות: עש', יצירה, בריאה ואצילות – והנשמה כפי שהיא למעלה מכחות, בחינת "יחידה", הקשורה עם "יחיד"⁷. ובכדי להמשיך מלמעלה בחי' יחיד, האור שלמעלה מהשתלשלות – צריכה להיות העבודה למטה בבחי' היחידה שבנפש, שלמעלה מכחות הגלויים⁸. וזהו הפירוש במאמר רז"ל⁹ "אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין":

הלשון "ואם לאו אין נגאלין", מלמדנו, שביאת הגאולה על ידי התשובה דוקא, אינה רק מצד ענין החטא, כיון שהתשובה תקנה את החטאים שמסתירים ומעכבים את הגאולה, אלא שבשביל ענין הגאולה עצמו נדרשת עבודת התשובה.

והטעם לזה: עיקר התשובה היא מצד בחינת יחידה שבנפש (שלכן ביכולת התשובה לקנה כל הפגמים¹⁰ שנעשים על ידי החטאים, כי הפגמים הם בכחות הגלויים, ועל ידי עשיית התשובה מומשיכים מלמעלה, מיחידה

במאורי אור מע' תלמוד בבלי ע"ש.

ולא ינדעון ארחא, ולא ינדעון היפך דדעת, והסיבה לזה מה שישגו באורייתא ולא ינדעון ארחא, הוא בגין ונעלם כו' דלא אשתכח מאן דידע לגלגלה עמיקתא דאורייתא ואורחא. אמר זה על רשב"י שכשיסתלק אז ונעלם דבר מעיני הקהל שלא אשתכח מאן דידע לגלגלה עמיקתא דאורייתא ואורחא. כי ר' שמעון בחינתו הוא דעת (כמ"ש בריש האד"ר בנצוצי אורות ע"ש).

הנה ר' שמעון ידע לגלות עמיקתא דאורייתא ואורחא, שלא נעלם ממנו דבר, ואין שגיאה בכל עדת ישראל ח"ו, משא"כ כשיסתלק רשב"י שאז אין מאן דידע לגלגלה עמיקתא דאורייתא ואורחא, והוא כמו ונעלם דבר מעיני הקהל דלית מאן דידע לגלגלה.

הנה כשרשב"י נמצא בעולם שבחינתו הוא דעת אז טוב לעלמא שדעת הוא קיום וחיות המצות, משא"כ כשיסתלק ר"ש אז ווי לעלמא, והוא כמו ונעלם דבר מעיני הקהל (עולם הוא ג"כ מלשון נעלם, והיינו כשנעלם דבר מעיני הקהל, אז ווי לעלמא).

אמר ר' יהודה זמין קב"ה לגלגלה כו'. ר' יהודה שבחינתו הוא חסד (כמ"ש בריש האד"ר בנצוצי אורות שם) הוא המנחם, שאם כשיסתלק רבי שמעון מבועי דחכמתא יסתתמו כו', ואז כל עדת ישראל ישגו מפני כי ונעלם דבר מעיני הקהל דלית מאן דידע לגלגלה כו'. לא יהי' כך לעולם ח"ו, אלא יהי' חסד ה' שקב"ה יגלה רזין עמיקין דאורייתא בזמנא דמלכא משיחא. והיינו שהקב"ה עצמו יגלה, לא כמו שהי' מקודם שמשא גילה, ורשב"י גילה, הנה הם נסתלקו ונסתתמו מעיינות החכמה.

משא"כ בזמנא דמלכא משיחא יגלה הקב"ה בעצמו והוא חי וקיים לעולם, אם כן לא יופסקו ויסתתמו עוד.

ומה יגלה רזין עמיקין דאורייתא, רזין עמיקין הוא הבחי' תורה שעלי' איתמר אלפיים שנה קדמה תורה לעולם שהוא בחי' אאלפך חכמה אאלפך בינה, השעשועים יום יום דתורה. ואיך יכולים לקבל זה הוא בגין דמלאה הארץ דעה את ה', דעה את ה' הוא בחי' דעת עליון.

ועוד זאת יהי' בזמנא דמלכא משיחא הוא ולא ילמדו איש את אחיו כו' כי כולם ידעו אותי כו'. היינו לא כמו עתה שהיודעים היו עיני הקהל וכל עדת ישראל מקבלים מהם, והוא מפני שהידיעה דעתה הוא בחי' דעת תחתון, שהוא דעת המתפשט, הנה עיני הקהל הי' בהם בחי' דעת תחתון, והם השפיעו לכל עדת ישראל, וסדר ההשפעה הוא מתחילה איש את אחיו ואחר כך ואיש את רעהו, וכל זה שייך בדעת תחתון שהוא בחי' דעת המתפשט.

משא"כ בדעת עליון הבלתי מתפשט, הנה כשמלאה הארץ דעה את ה', דעת עליון, לא ילמדו איש את אחיו ואיש את רעהו אלא כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, שהקטנים לא יקבלו מהגדולים, אלא יקבלו מפי הקב"ה בעצמו. ואם כן לא שייך שיהי' כל עדת ישראל ישגו, שזה יתכן כשמקבלים מעיני הקהל, הנה כשונעלם דבר מעיני הקהל אז כל עדת ישראל ישגו.

(4) עיין בפנים הספר להביאור על פי קבלה.

(5) ישעי' ל, כ.

(6) תניא פרק לו.

(7) ראה לקוטי תורה ראה כה, א. ובכמה מקומות.

(8) ראה גם לקוטי שיחות חלק ג עמוד 867 ואילך.

(9) סנהדרין צו, ב. וראה לקוטי תורה תצא מ, ד.

(10) ראה לקוטי תורה אחרי כו, ג.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויקרא

בלבד שהעולם כולו לא יעלים ויסתיר, אלא אדרבה, שיסייע בזה.

מלקוטי שיחות חלק ד פרשת פנחס

**ה, כד – או מכל אשר ישבע עליו לשקר
ושלם אותו בראשו וחמשיתו יסף עליו לאשר
הוא לו יתנו ביום אשמתו**

ח. נראה לפרש שאחר שאמר **והשיב את הגזילה** שהוא רמז למידת התשובה, והוא בתשובת המשקל שישקול צערו כנגד ההנאה שנהנה מן החטא, ואותה ההנאה נקראת גזל כמה דאת אמר (משלי כח, כד) גזל אביו ואמו ואומר אין פשע וגו' וכבר בארנו זה פרשה נח, או הגזל הוא שגזל שכר נשמתו, נמצא שכששוקל צערו כנגד ההנאה אז הוא כמשיב גזילה, וכן מה שנאמר **או מכל אשר ישבע עליו לשקר** גם זה קאי על והשיב, והוא שיעשה תשובה על הכל.

ומה שנאמר **ושילם אותו בראשו** יאמר שהקדוש ברוך הוא ישלם לישראל שכרן, שבזכות התשובה יהיו נגאלים שנאמר (מלאכי ג, ז) שובו אלי ואשובה אליכם נאם ה', וזהו שאמר ושילם אותו בראשו היינו שישלם להם הקדוש ברוך הוא שכרן בזה שיתנם עליון על כל גוי הארץ, וזהו **בראשו** כמה דאת אמר (דברים כח, יג) והיית לראש ולא לזנב, או **בראשו** היינו שישלם להם שכרן במה שנאמר (מיכה ד, א) והי' ביום ההוא נכון יהי' הר' ה' בראש ההרים ובמה שנאמר (תהלים כג, ה) דשנת בשמן ראשי.

ולרשעים גם כן ישלם בראשם שנאמר (יואל ד, ז) ישיב גמולם בראשם וכתוב (ירמ' כג, יט) על ראש רשעים יחול, הרי שכל הגמול והעונש נרמז בראשו הדא הוא דכתיב ושלם אותו בראשו.

ואמר **וחמשיתו יוסף עליו** היינו כשישלם הקדוש ברוך הוא לישראל השכר הטוב אשר דבר על עמו לזמן הגאולה, אז יתקיים מה שנאמר (שיר השירים ח, יב) האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פרו, פירוש רש"י שם שמאתים שהוא החמישית של אלף יוסף הקדוש ברוך הוא לנוטרים את פרו, עיין שם.

או יאמר **וחמשיתו יוסף עליו**, היינו, לפי שמצינו (יומא כא:) חמשה דברים שחסרו בבית שני כמו אורים ותומים וארון כו', ולימות המשיח יוסף ה' שנית ידו לחזור חמשה דברים אלו ליושנן, וזהו לשון יוסף הנאמר כאן שהוא מורה על דבר שהי' כבר ופסק ועתיד ה' להחזירו לנו, כמו כן ה' דברים אלו היו בבית ראשון ופסקו ולעתיד יוסף ה' שנית ידו וגו'.

או **וחמשיתו יוסף עליו** מרמז על אמרם ז"ל חמשה קנינים קנה הקדוש ברוך הוא בעולמו, תורה ובית המקדש וישראל ואברהם ושמים וארץ, המנויין בפרקי אבות (פ"ו מ"י), וחמשה קנינים אלו נעדרים בזמן הגלות, התורה שנאמר (ישעי' כט, יט) ואבדה חכמת חכמיו, והבית המקדש חרב, וישראל הלכו שבי לפני רודף, ואברהם מתאבל על חורבן כמו שלמדו ממה שאמר (ירמ' יא, טו) מה לידידי בבית, ושמים וארץ שנאמר (שם ד, כג) ראיתי הארץ והנה תהוה וגו'.

שבנפש, ובמילא נתמלאים כל הפגמים), ולכן, בשביל הגאולה העתידה יש צורך בהקדמת התשובה, בחינת יחידה, בכדי להמשיך את הגאולה שלימה, בחינת יחיד.

בחינת היחידה, שלמעלה מכחות הגלויים, מתבטאת בעבודה של מסירת נפש, כיון שגם מסירת נפש היא למעלה מכחות הגלויים, טעם ודעת, שהרי בשכל אין טעם על מסירת נפש (האמיתית – לא לשם שכר), והכח על מסירת נפש הוא מבחי' היחידה. ולכן דוקא בדורות דעקבתא דמשיחא היא העבודה דמסירת נפש – בכדי לגלות בחינת היחידה, ולהמשיך על ידי זה בחינת יחיד שתתגלה בביאת המשיח.

והגם שמסירת נפש היתה מוכרחת להיות תמיד (כמבואר בתניא¹¹ שקיום התורה ומצוות¹² תלוי בזה שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו, ולכן נצטווה גם הדור שנכנסו לארץ לקרות קריאת שמע (מסירת נפש) פעמים בכל יום, אף שהובטחו "פחדכם ומוראכם גו"¹³) – הרי אין זו עבודה של מסירת נפש בפועל; העבודה בפועל היא קיום התורה ומצוות, והמסירת נפש היא רק בכח בעבודה דתורה ומצוות. ובמילא הרי זה בחינת יחידה (מסירת נפש), כפי שמלובשת בנפש רוח נשמה חי' (העבודה דתורה ומצוות).

משא"כ בעקבתא דמשיחא, כשנדרשת מסירת נפש בתור הקדמה להגילויים דלעתיד, גילוי עצם האור, "ולא יכנף" – מוכרחת להיות העבודה דמסירת נפש בגילוי, בפועל, שבאה מגילוי היחידה ללא לבוש.

וענין זה מרומז בפסוק "ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישיתו יוסף עליו ונתן אותו לכהן והכהן יכפר עליו באיל אשם ונסלח לו". כאשר ישנם אצל יהודי חטאים – אזי העצה היא: "קרבן אשם", שענינו גילוי היחידה שבנפש¹⁴, שהרי בקרבן אשם נאמר "ואת חמישיתו יוסף עליו", שלא מספיקה העבודה בד' הבחינות נפש רוח נשמה חי', אלא צריך להתוסף גם הגילוי של בחינה החמישית – וחמישיתו – יחידה שבנפש¹⁵.

והדיוק "ואת חמישיתו יוסף עליו", בהוספה על הקרן, הוא – שבחינת היחידה תאיר **בבת אחת** עם ד' הבחינות¹⁶, דהיינו, חיבור היחידה עם נפש רוח נשמה חי'¹⁶.

ועל ידי העבודה שמגלה בחי' היחידה בהכחות הפנימיים, זוכים לגאולה העתידה על ידי משיח צדקנו, ובאופן שלא זו

(11) סוף פרק כה.

(12) סוף פרשת עקב.

(13) לקוטי תורה פרשת פנחס פ. ד.

(14) ובהו גופא לא מספיק ענין המסירת נפש (יחידה) בכח, אלא צריך להיות גם הענין דמסירת נפש בפועל – שזהו ענין הקרבן שצריך להקריב מי שחטא ופגם ועבר את הדרך, כמ"ש הרמב"ן (ויקרא א, ט) שענין הקרבן הוא "כדי שיחשוב אדם... כי... ראוי לו שישפך דמו וישרף גופו כו'" (מהנחה בלתי מוגה).

(15) שבנפש האלקית, וגם בנפש הבהמית. שהגילוי דייחידה צריך להיות לא רק בכחות הגלויים דנפש האלקית, אלא גם בנפש הבהמית. – ראה מאמר ד"ה קדש ישראל (תורת מנחם התועודיות ה'תשח"י חלק ג עמוד 181 ואילך).

(16) וזהו גם ענין עבודת התשובה, שיש בה ב' הענינים: העלאה מלמטה למעלה – "והרוח תשוב אל האלקים" (קהלת יב, ז. וראה לקוטי תורה ריש פרשת האזינו. ובכמה מקומות), שזהו ענין היציאה מכחות הגלויים עד ששב לבחי' היחידה שלמעלה מהשתלשלות שבנפשו; והמושכה מלמעלה למטה – "אשר נתנה" (שם), שמתנה הוא ענין המחשבה, כנ"ל (מהנחה בלתי מוגה).

הזכיר לשון קנין לפי שיש בו רמז על חמשה קנינים אלו שיהיו נקנין להקדוש ברוך הוא כבראשונה, וזהו שאמר הכתוב יוסף ה' שנית ידו לקנות שאר עמו וגו', אמן כן יהי רצון. עיר גיבורים

ולעתיד יחזרו חמשה קנינים אלו, ויוסיף הקדוש ברוך הוא לקנותם כבראשונה שנאמר (ישעי' סו, כב) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה וגו', וכן כולם יחזור הקדוש ברוך הוא לקנותם, וזהו שאמר הכתוב וחמשייתיו יוסף עליו והוא על דרך שנאמר יוסיף ה' שנית ידו לקנות,

אגרות קודש

ב"ה, ג' אד"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה אד"ר והקודמו, בס כותב אודות פעולות בכרס חב"ד ובמסגרת צעירי אגו"ח, ובודאי ימשיך במנהגו טוב זה להודיע על דא וכל המפרט ה"ז משובח, נוסף למ"ש כ"פ שכתבה זו מוסיפה במרץ ע"ד מרז"ל בהנוגע לשבטי י"ה, אלמלא ה' ראובן יודע וכו'...

במ"ש אודות ההצעה שקבל להכנס בהנהלת צעירי אגו"ח וכו' גם בזה כתבתי כ"פ שאודות ענינים כאלו צריכים לדון על אתר, כיון שהחלטה תלויה בכמה פרטים ופרטי פרטים, והנקודה התיכונית היא שמוכרח הפעולה בממדים היותר רחבים וגדולים בהפצת המעיינות חוצה, וכאז"א מאנ"ש ועאכו"כ מהצעירים מחוייבים בזה, ופשיטא שההתחייבות שלו לא תוגרע ע"י שלא נכנס בועד פלוני או הנהלה פלונית כי ההתחייבות באה לא ע"י בחירות או מינוי של בני אדם אלא שזהו תפקיד הנשמה להאיר חלקו בעולם ואלו שזכו למאורות החסידות באיזה אופן שיהי אם רב או מעט פשוט שהפצת החסידות בכלל זה, ולא רק בכלל זה אלא בעיקר זה, ז. א. שכל הפצת עניני היהדות צ"ל חדורים רעיון זה של החסידות, וכמובן מתואר זה הק' אשר פנימיות התורה היא נשמתא דעניני נגלה שבתורה, וק"ל, ובמילא מ"ש שאם לא יכנס בהנהלה לא יעמוד בנסיונות, אין לזה מקום וההחלטה בזה תלויה כנ"ל בפרטי פרטים הנ"ל שבהם הנקודה ניצול כשרונות ויכולת להפצת המעיינות באופן הכי פעיל.

במ"ש אודות שני אברכים שנתקרבו ואח"כ נתרחקו וכו' מובן איך הדבר מבהיל, וההבהלה לא פחותה היא גם מהפרט שכותב שלא ידעו שהנ"ל נתרחקו! היאומן כי יסופר? ועיין ב"ב ח' ע"ב תליסר שנין דלא חזיא לי והשתא נמי דעתאי עלויהו, שמשמע שאם לא ה' דעתי' עלויהו לאחר תליסר שנין, גם ע"ז קאי השאלה שלפני זה, שבקתיה להימנותך, עיי"ש ואם בזמן הש"ס דאכשור דרא ובחז"ל הדברים אמורים עאכו"כ בפלטרין של מלך ובימינו דעקבתא דמשיחא חשך כפול ומכופל, ומובן שדברי אלה מטרם שיבואו לידי פועל ולא רק בהנוגע לאחרים שתושלל אפשרית דתופעות האמורות, אלא גם בהנוגע להנ"ל, שבטח ישנו מקום לתיקון, וכידוע הלימוד דפסח שני, הובא בהיום יום פסח שני, ויה"ר שיהי התיקון ע"ד המבואר באגרת התשובה סוף פרק ט' ה' רגיל לקרות דף אחד יקרא שני דפים.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

♦ יום ראשון ל' אדר א' ♦

א (א) וַיִּקְרָא אֶל־מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו מֵאַהֲלֵ מוֹעֵד
לְאָמֹר:
א וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּמִלֵּיל יְיָ עֲמָה מִמִּשְׁכַּן וּמִנָּה
לְמִימָר:

כֹּה"ל וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה • לְכָל דְּבָרוֹת וּלְכָל אֲמִירוֹת וּלְכָל צְוִיִּים, קִדְמָה קְרִיאָה, לְשׁוֹן חֲבָה, לְשׁוֹן שְׂמֵלָאֲכִי הַשָּׂרָת מִשְׁתַּמְשִׁין בּוֹ, שְׁנָאֲמֹר: "וַיִּקְרָא זֶה אֶל־זֶה", אֲבָל לְנִבְיָא אֲמוֹת הָעוֹלָם נִגְלָה עֲלֵיהֶן בְּלִשׁוֹן עֲרָאִי וְטַמְאָה, שְׁנָאֲמֹר: "וַיִּקְרָא אֶל־בְּלָעִם". וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה • הַקּוֹל הוֹלֵךְ וּמַגִּיעַ לְאַזְנוֹ, וְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא שׁוֹמְעִין. יָכוֹל אָף לְהַפְסִקוֹת הֵיתֵה קְרִיאָה? תִּלְמוּד לומר: "וַיְדַבֵּר", לְדַבּוֹר הֵיתֵה קְרִיאָה וְלֹא לְהַפְסִקוֹת. וְמָה הָיוּ הַפְסִקוֹת מִשְׁמָשׁוֹת? לְתַן רוּחַ לְמֹשֶׁה לְהִתְבּוֹנֵן בֵּין פֶּרֶשָׁה לְפֶרֶשָׁה וּבֵין עֲנָן לְעֲנָן, קֵל וְחֹמֶר לְהִדְיוּט הַלּוּמִיד מִן הַהִדְיוּט. אֲלֵיו • לְמַעַט אֶת אֲהֶרֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: "י"ג דְּבָרוֹת נֶאֱמָרוּ בְּתוֹרָה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן. וְכַנֶּגְדָם נֶאֱמָרוּ י"ג מַעֲוִטִּין, לְלַמֵּד, שֶׁלֹּא לְאַהֲרֹן נֶאֱמָרוּ, אֲלֵא לְמֹשֶׁה שִׂיאֵמֶר לְאַהֲרֹן; וְאֵלּוּ הֵן י"ג מַעֲוִטִּין: "לְדַבֵּר אִתּוֹ", "מְדַבֵּר אֵלָיו", "וַיְדַבֵּר אֵלָיו", "וְנוֹעַדְתִּי לָךְ" – בָּלֵן בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים. יָכוֹל שְׁמַעוּ אֶת קוֹל הַקְרִיאָה? תִּלְמוּד לומר: "קוֹל לוֹ", "קוֹל אֵלָיו". מֹשֶׁה שָׁמַע, וְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמַעוּ. (מ"כ בְּשֵׁם הַר"ן שְׁדִיחָקוֹ דְּבִשְׁרִי מָמָה שֶׁהִתְבַּהֵּק הַמִּינְחָתָה הַדְּבּוּר מִרְגָּשָׁתָה בְּמִקְטָא יוֹתֵר מֵאֵלּוּ הָיָה כְּתוּב ל' שְׁגִם כֵּן תוֹרָה עַל יְחִיד הַדְּבּוּר, אֲבָל אֵינָה מִרְגָּשָׁתָה. וְכֵתִב 'אֵלָיו' שְׁגִם כֵּן הִיא תְּכָה הַמִּינְחָתָה הַדְּבּוּר, וְאֶמְנָם מִרְגָּשָׁתָה בְּמִקְטָא, לְהוֹרוֹת יְחִיד יוֹתֵר, וְהוּא, שִׁמְשָׁה שְׁמַע וְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמַעוּ, וְרִי"ק. מִצָּאֵתִי.)

מֵאַהֲלֵ מוֹעֵד • מְלַמֵּד שֶׁהֵיָה הַקּוֹל נִפְסָק וְלֹא הָיָה יוֹצֵא חוּץ לְאַהֲלֵ. יָכוֹל מִפְּנֵי שֶׁהַקּוֹל נִמּוּךְ? תִּלְמוּד לומר: "אֶת הַקּוֹל". מָהוּ הַ"קּוֹל"? הוּא הַקּוֹל הַמִּתְפָּרֵשׁ בְּתַהֲלִים: "קוֹל ה' בִּפְנֵי, קוֹל ה' בְּהֶדֶר, קוֹל ה' שֶׁבֶר אֲרָזִים". אִם־כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר "מֵאַהֲלֵ מוֹעֵד"? מְלַמֵּד שֶׁהֵיָה הַקּוֹל נִפְסָק. פִּיּוּצָא בּוֹ: "וְקוֹל כְּנָפֵי הַכְּרוּבִים נִשְׁמַע עַד הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה". יָכוֹל מִפְּנֵי שֶׁהַקּוֹל נִמּוּךְ? תִּלְמוּד לומר: "בְּקוֹל אֶל־שְׂדֵי בְּדִבּוּר". אִם־כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר: "עַד־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה"? שְׁפִינָן שְׁמַגִּיעַ שָׁם, הֵיָה נִפְסָק. **מֵאַהֲלֵ מוֹעֵד לְאָמֹר** • יָכוֹל מִכָּל הַבֵּית? תִּלְמוּד לומר: "מַעַל הַכְּפָרֶת". יָכוֹל מַעַל הַכְּפָרֶת כֻּלָּה? תִּלְמוּד לומר: "מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרָבִים". **לְאָמֹר** • צֵא וְאָמַר לָהֶם דְּבָרִי כְּבוֹשִׁין: 'בְּשִׁבְלֵכֶם הוּא נִדְּבָר עִמִּי, שְׁכֵן מְצִינוּ, שְׁכָל ל"ח שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר כְּמִנְדִּים, מִן הַמְּרַגְלִים וְאֵילָף, לֹא נִתְיַחַד הַדְּבּוּר עִם מֹשֶׁה, שְׁנָאֲמֹר: "וַיְהִי כֹאֲשֶׁר־תָּמוּ כָּל־אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה לְמוֹת... וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו לְאָמֹר" אֵלֵי הֵיָה הַדְּבּוּר. דְּבָר אַחֵר: צֵא וְאָמַר לָהֶן דְּבָרִי, וְהַשִּׁיבֵנִי אִם יִקְבְּלוּם, כְּמוֹ שְׁנָאֲמֹר: "וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶת־דְּבָרֵי הָעָם וַיִּגְו'": אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

כְּבוֹד ה' וְגו' וְהָב' וְנִבָּא מֹשֶׁה וְגו' וַיְהִי שָׁם בְּהָר אֲרָבָעִים יוֹם וְגו', וְאִחֵר זֶה אָמַר הַכְּתוּב וַיְדַבֵּר ה' לְהַעֲרִיף לְהַצְדִּיק מִה שִׁכְתָּבָנוּ, וְיִי אֱמַר שְׁדִבּוּר זֶה לֹא הָיָה אַחֵר שִׁכְתּוֹ בְּהָר עֲשָׂרִים יוֹם אוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְמָה שֶׁדָּחָה דַּעַת רַבְּנוּ הֵלֵל שְׁאָמַר פְּסוּק וַיִּקְרָא אֵלָיו ה' מִן הָהָר בְּטַעֲנָתָה שֶׁלֹּא הָיָה עֲדִין אִשׁ וְאָמַר שָׁם בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים מִה לְצַד הַשְּׁנוּה שֶׁל כְּנָה וְסִינִי שֶׁהָיוּ בָּאֵשׁ וְכו', לְהוֹיָתוּ סוֹכֵר הָרִב שֶׁהָאֵשׁ הָיָה בְּשַׁעַת הַקְרִיאָה מִקְשָׁה, וְלֹא הִיא, שְׁכֻנַּת הַתַּנָּא הִיא שְׁבָאוֹתָה נְבוּאָה הָיָה בָּהּ דְּבָר זֶה לְתוֹסֶפֶת, וּמִיָּד דִּתְּרוּהָ שֶׁהֵיתֵה בָּהּ מַעֲלָה זוֹ שֶׁהֵיתֵה בָּאֵשׁ מִה שֶׁלֹּא הָיָה בָּאֲהֵל מוֹעֵד הָיָה בּוֹ גַּם כֵּן הַקְרִיאָה לְמַעֲלָה, וְלִפִּי זֶה לֹא הָיָה שֶׁלֹּא הָיָה עֲדִין אִשׁ מִה כִּכָּף הָרִי בְּאוֹתָה הַנְּבוּאָה הָיָה אִשׁ וְנִשְׁמָנִית נְבוּאָה זוֹ וְנְבוּאָתָה כְּנָה מְנֻבּוּאָתָה אֲהֵל מוֹעֵד שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ אִשׁ, וּבָזָה אֵין קֶשֶׁא דְּרִב קֶשֶׁא, וְתַמָּה אֵין אִיךְ לֹא הָאִירוּ לְמוֹל עֲנִינוּ מִה שֶׁהִקְשִׁינוּ:

וְעוֹד לוֹ כְּפִי דְּבָרֵינוּ אִיךְ מִצִּי לְמִימָר תַּנָּא מִה לְהַצִּד הַשְּׁנוּה שֶׁבָּהֶן שֶׁהָיוּ בָּאֵשׁ, וְהֵלֵא וַיִּקְרָא אֵלָיו ה' מִן הָהָר לְאָמֹר וְגו' לֹא הָיָה

לְעֵלוֹת לְשִׁבְתָּ בְּהָר אֲרָבָעִים יוֹם כְּאָמֹר שָׁם וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וְגו' וְנִבָּא מֹשֶׁה וְגו' וַיְהִי מֹשֶׁה בְּהָר אֲרָבָעִים יוֹם, וְקְרִיאָה זוֹ בְּמִקּוֹם דְּבּוּר הִיא. וְהַקְרִיאָה שְׁאֵנוּ דִּנִּים בָּהּ קְרִיאָה שֶׁהִיא לְדְּבּוּר, וּמִזְכִּיר קְרִיאָה וְדְּבּוּר, גַּם וַיִּקְרָא ה' לְמֹשֶׁה אֶל רֹאשׁ הָהָר שֶׁקְרִיאָה זוֹ צִרְף עֲלֵיהָ הֵיתֵה כִּי הָיָה מֹשֶׁה לְמֹשֶׁה וְקָרָא לוֹ לְעֵלוֹת אֶל רֹאשׁ הָהָר וְשָׁם דְּבָר אֵלָיו, וְאִם לֹא אָמַר וַיִּקְרָא וְהָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ וְהוּא לְמֹשֶׁה מִן הָהָר, וְאֵנוּ רוֹאִים שֶׁלֹּא דְּבָר אֵלָיו עַד אַחֵר עֲלוֹת, וְאִיךְ יְהִיָּה פֶה וְלִשׁוֹן לומר שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לומר אֲלֵא וַיְדַבֵּר, אֲבָל פְּסוּק וַיִּקְרָא אֵלָיו ה' מִן הָהָר רוֹאִים אֲנוּ כִּי תְּכָלִית הַקְרִיאָה לֹא הָיָה אֲלֵא לומר אֵלָיו כֹּה תֹאמַר וְגו', וְדְּכָרִים אֵלּוּ אֶמְרָם אֵלָיו שָׁם וְהוּא לְמֹשֶׁה מְבָלִי עֲלוֹת, אִם כֵּן מִה טִיבָה שֶׁל קְרִיאָה זוֹ אֵינָה אֲלֵא קְדִימָה לְדְּבּוּר. וְמָה שֶׁנִּסְתַּיֵּעַ הָרִב בְּפְסוּק וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִמָּה שְׁאָמַר הַכְּתוּב אַחֵר אוֹמְרוֹ וַיִּקְרָא וַיְדַבֵּר וְגו' וַיִּקְחֻ לוֹ וְגו', לֹא הָאִירוּ לְמוֹל פְּנֵי הָרִב ב' כְּתוּבִים וּבָהֶם ב' עֲנִינִים שֶׁהִפְסִיקוּ בֵּין הַקְרִיאָה לְדְּבּוּר הָאֲחֵר וּמִרְאָה

א) וַיִּקְרָא וְגו'. טַעַם הַקְרִיאָה, וְלֹא הִסְפִּיק הַדְּבּוּר לְבַד, אָמַר בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים כִּי בָּג' מְקוֹמוֹת קִדְמָה הַקְרִיאָה לְדְּבּוּר, בְּסִנָּה, וְסִינִי, וְאֲהֵל מוֹעֵד, וְלֹא מִצִּינָן לְלַמֵּד אֲהֵל מוֹעֵד לֹא מִסִּנָּה וְלֹא מִסִּינִי, מִסִּנָּה שִׁישׁ בּוֹ רְבוּתָא שֶׁהָיָה תְּחִלָּה לְכָל הַדְּבָרוֹת סִינִי יֵשׁ בּוֹ רְבוּתָא שֶׁהוּא לְכָל יִשְׂרָאֵל, וְאֵין לְלַמֵּד מִמֶּה שֶׁל אֲהֵל מוֹעֵד, גַּם אֵין לְלַמֵּד אֲהֵל מוֹעֵד מִצַּד הַשְּׁנוּה שֶׁבְּסִנָּה וְסִינִי, כִּי יֵשׁ לומר מִה לְצַד הַשְּׁנוּה שֶׁהָיוּ בָּאֵשׁ מִה שְׁאֵין כֵּן אֲהֵל מוֹעֵד:

הֵנָּה מִה שְׁאָמַר שְׁנָאֲמַרְהָ קְרִיאָה בְּסִינִי כְּתִב הָרָא"ם שֶׁהוּא פְּסוּק וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְגו' (שְׁמוֹת כ"ד ט"ו) אוֹ וַיִּקְרָא ה' לְמֹשֶׁה אֶל רֹאשׁ הָהָר (שְׁמוֹת י"ט כ') אֲבָל לֹא מְדַכְתִּיב וַיִּקְרָא אֵלָיו ה' מִן הָהָר (שְׁמוֹת י"ט ג') כְּמוֹ שֶׁפֶּרֶשׁ רַבְּנוּ הֵלֵל, כִּי קָרָא זֶה לֹא עִם אִשׁ נֶאֱמַר וּבְכִרְיָתָא קְתַנִּי מִה לְצַד הַשְּׁנוּה שֶׁהָיָה בָּאֵשׁ וְכו' עַד כָּאן. וּבְמִחְלָה מְכַבּוֹר לֹא דָק בָּזָה כִּי הֵאָמַר הוּא שֶׁהִלְמוּד הוּא לְדְּבּוּר הוּא מִפְּסוּק וַיִּקְרָא אֵלָיו ה' מִן הָהָר, כִּי וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי אֵין אוֹתָהּ קְרִיאָה מִיִּתְרָת וְאֶצְטְרִיכָא לְגוּפָה שֶׁקָּרָא לוֹ

(ב) דִּבְרֵי אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַת אֱלֹהִים בִּי־יִקְרִיב מִכֶּם קִרְבֶּן לַיהוָה מִן־הַבְּהֵמָה מִן־הַבֶּקָר וּמִן־הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת־קִרְבְּנֵכֶם:

ש"י • אֲדָם בִּי־יִקְרִיב מִכֶּם • פִּשְׁיִקְרִיב, בְּקִרְבָּנוֹת נִדְבָה דִּבְרֵי הָעֵינָן. אָדָם • לָמָּה נֹאמַר? מָה אָדָם הָרָאוֹן לֹא הִקְרִיב מִן הַגִּזְלָה, שֶׁהִפְלִי הָיָה שְׁלוֹ, אִפְּ אִתָּם לֹא תִקְרִיבוּ מִן הַגִּזְלָה. הַבְּהֵמָה • יָכוֹל אִף חָיָה בְּכָלֵל? תִּלְמוּד לֹאמַר:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

וְרִאִיתִי לְהִרְאִי' שְׁנֵתָן דַּעְתוֹ לִישֵׁב הַדְּקֻדּוּקִים, וְכָל מָה שֶׁתֵּבַח הֶרֶב בָּנָה אֵין דַּעְתִּי הוֹלְכִתָּהּ, וְרִאשׁוֹנָה מָה שֶׁתֵּבַח כִּי לֹא מִצִּי לְמִילֵף סִינִי וְסָנָה מֵאֵהֶל מוֹעֵד לְצַד שְׁהִיָּתָה קִרְיָאָה לְטַעַם שְׁהִיָּה מִשָּׁה יָרָא לְבֹא לָזֶה קָרָא לֹא לְכַסֵּם, קָשָׁה לְכַשְׁנָאמֶר כִּי תִפָּא דְתוֹרַת כְּהֻנִּים חוֹשֵׁשׁ לְדִרְשָׁה זֹו, וְעַתָּה דִּלְמָא לֹא קִדְמָה קִרְיָאָה לְדִבּוּר בֵּאֵהֶל מוֹעֵד, וְקִרְיָאָה זֹו אֵינָה אֱלָא כְּדִי שִׁיכְנֵס וְלֹא יַעֲמֹד בַּחוּץ לְצַד שְׁהִיָּה יָרָא, וְדוֹקָא בְּסִינִי וְסָנָה לְצַד צִד הַשְּׁוֹה שְׁבָהֶם שְׁאִינוּ בֵּאֵהֶל מוֹעֵד הוּא שְׁקִדְמָה הַקִּרְיָאָה לְדִבּוּר:

וּמָה שִׁישֵׁב שְׂאֵחֵר הָאָמַת דַּעַת הַתַּנָּא הוּא דְלִמְדִּינָן סָנָה מִסִּינִי וְאֵהֶל מוֹעֵד, וְכִמּוֹ שְׁגָלָה דַּעְתוֹ שְׁדִּרְשׁ (שְׁמוֹת ג' ד') וְיֹאמַר מִשָּׁה מִשָּׁה שְׁאִין תִּלְמוּד לֹאמַר וְיֹאמַר אֱלָא לְלִמּוֹד עַל כָּל הַקִּרְיָאוֹת שְׁהִי מִשָּׁה מִשָּׁה, וְאִם לֹא הָיָה סוֹכֵר שְׁאִין צִרְף לְלִמּוֹד בָּהּ שְׁקִדְמָה הַקִּרְיָאָה לְצַד דִּילִיף מִסִּינִי וְאֵהֶל מוֹעֵד הָרִי אֲצִטְרִיכָא לְגוֹפָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ שְׁקִדְמָה לָהּ הַקִּרְיָאָה עַד כָּאן. בִּשְׁנֵי מִדְּבָרִים אֵלוֹ כִּי מָה שְׁאֵנוּ לֹמְדִים שֶׁהַקִּרְיָאָה קִדְמָה לְהַדְּבֹר אֵינוֹ עַל הַדְּבֹר שְׁהִיָּה בְּקִרְיָאָה עֲצָמָה אֱלָא עַל הַדְּבֹר הַנֶּאֱמָר בְּסוֹמֶךְ לָהּ, כִּי הַדְּבֹר שֶׁבְּקִרְיָאָה עֲצָמָה לֹא מִצִּינֵי אוֹתוֹ וְלֹא הָיָה בְּשׁוּם אַחַת מִג' קִרְיָאוֹת וּזְלַת בִּסְנָה פֶּרֶשׁ הַתְּכּוּב אֲפִן הַקִּרְיָאָה שְׁהִיָּתָה מִשָּׁה מִשָּׁה, וְלֹא עַל דְּבֹר זֶה אֵנוֹ אוֹמְרִים שְׁקִדְמָה קִרְיָאָה לְדִבּוּר אֱלָא עַל הַדְּבֹר הַנֶּאֱמָר לֹא אַחֵר הַקִּרְיָאָה, וְהִנֵּה לְפָנֶיךָ הַמְקוֹמוֹת שְׁאֵנוּ אוֹמְרִים בָּהֶם שְׁקִדְמָה הַקִּרְיָאָה בְּסִינִי לֹא נֹאמַר אֱלָא וְיִקְרָא וְלֹא אָמַר הַדְּבֹר שְׁהִיָּה בְּקִרְיָאָה עֲצָמָה וְאֵנוֹ אוֹמְרִים בּוֹ שְׁקִדְמָה הַקִּרְיָאָה לְדִבּוּר וּבִהְיָהֶם שְׁהוּא דְבֹר הַנֶּאֱמָר בְּסוֹמֶךְ לְקִרְיָאָה וְכִמּוֹ כֵּן בֵּאֵהֶל מוֹעֵד אֵנוֹ אוֹמְרִים שְׁקִדְמָה הַקִּרְיָאָה לְדִבּוּר גַּם שְׁלֹא נֹאמַר וְיֹאמַר מִשָּׁה, וְאִם כֵּן כִּמּוֹ כֵּן תִּהְיֶה קִרְיָאָה הַסָּנָה הַגַּם שְׁלֹא הָיָה אִתָּה אוֹמֵר הַתְּכּוּב וְיֹאמַר אֱלָא וְיִקְרָא מִשָּׁה מִשָּׁה וְגו' וְיֹאמַר שֶׁל נִעְלִיף וְגו' אֵמְרִינָן שְׁקִדְמָה קִרְיָאָה לְדִבּוּר, וְאִתֵּיר לִיָּה וְיֹאמַר לְדִרְשׁ מָה שְׁדִּרְשׁ הַתַּנָּא. וְהַמְהִנִי עָלֵי שֶׁהוּא פֶּרֶשׁ שְׁקִרְיָאָה שְׁקִדְמָה לְדִבּוּר בְּסִינִי הוּא פְּסוּק וְיִקְרָא אֶל מִשָּׁה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהַדְּבֹר שְׁאֵתִרִי הוּא וְיִקְחוּ לִי תְרוּמָה שִׁישׁ הֶרֶבָה רַחוּם מִקּוֹם בֵּין הַקִּרְיָאָה לְדִבּוּר, וּבְקִרְיָאָה סָנָה הַעֲלִים עֵינָיו מִקְרָאוֹת הַדְּבֹרִים

שֶׁם בְּמִקּוֹם הַהוּא לֹא יִקְדִּים בּוֹ הַקִּרְיָאָה תִּלְמוּד לֹאמַר מֵאֵהֶל מוֹעֵד קָרָא יִתְרָה לֹאמַר כָּל אֲשֶׁר יִדְבֹר מֵאֵהֶל מוֹעֵד תִּקְדִּים לוֹ הַקִּרְיָאָה וְהַגַּם שְׁלֹא רִבָּה הַתְּכּוּב אֱלָא בֵּאֵהֶל מוֹעֵד הָרִי זֶה בְּנֵן אֵב לְכָל, כִּי אֵין בּוֹ דְּבֹר חֲדוּשׁ מִסִּינִי וְלֹא מִסְנָה לֹאמַר שְׁלִצַד אוֹתוֹ חֲדוּשׁ הִיָּתָה הַקִּרְיָאָה. וְחִזּוֹר לֹאמַר אֵין לִי אֱלָא דְבִרְוֹת שְׁכָן דִּיק הַתְּכּוּב וְיִדְבֹר מִנֵּין לְנִבְיָאוֹת הַמִּתְחִילוֹת וְיֹאמַר אוֹ לְשׁוֹן צוּרִי. וְאוֹלִי כִי הַדְּבֹר נִגִּיד תִּגְבֻּרַת הַמְדַּבֵּר מָה שְׁאִין בֵּין הָאֱמִירוֹת וְהַצּוּרִים מִנֵּין שְׁיִקְדִּים לָהֶם הַקִּרְיָאָה תִּלְמוּד לֹאמַר דְּבֹר וְיִדְבֹר. וְרִאִיתִי גִרְסָא לְהַרְבֵּב"ד תִּלְמוּד לֹאמַר דְּבֹר וְיִדְבֹר לֹאמַר. וְלִגְרָסָא זֹו דִּרְשׁ יִתְרָה תִּבְתָּ לֹאמַר הָאֱמוּנָה בְּיִדְבֹר שְׁלֹא הָיָה צִרְף לְכַתֵּב אַחֵר שְׁאֵמֵר דְּבֹר, הָא לְמִדְתָּ שְׁבָא לְרִבּוֹת הָאֱמִירוֹת, וְהַצּוּרִים בְּגִיד אֱמִירוֹת הֵם:

וְרִאִיתִי לְכַעַל קִרְבֶּן אֲהֵרֵן שֶׁהִשִּׁיג עַל הַגִּרְסָה לָמָּה אָמַר תִּלְמוּד לֹאמַר דְּבֹר שְׁלֹא הָיָה לוֹ לֹאמַר אֱלָא תִּלְמוּד לֹאמַר לֹאמַר עַד כָּאן. וְאֵין זֹו קָשִׁיָּא, לְצַד שְׁכַח הַדִּרְשָׁה הוּא מִכְּפֹל דְּבֹר שְׁזוּלָתָה תִּבְתָּ לֹאמַר אֵינָה מִתְרַת וְאֲצִטְרִיכָא לְעֲצָמָה, לְכֵן בְּגִרְסַת הַרְבֵּב"ד עָקֵר: וְהִנֵּה מָה שְׁדֵּן הַתַּנָּא לְהַתְרִים כִּי צִרְף לֹאמַר וְיִקְרָא עַל דְּבֹר רָאוֹן שְׁבֵאֵהֶל מוֹעֵד מִשׁוּם שְׁאֵינוּ נִלְמַד לֹא מִסְנָה וְלֹא מִסִּינִי, אֵין זֶה אֱלָא הַתְּכַתֵּת הָאָמַת מִצַּד עֲצָמוֹ, כִּי וּזְלַת זֶה גַּם בֵּין הַגַּם שְׁהִיָּה נִלְמַד דְּבֹר רָאוֹן הַנֶּאֱמָר בֵּאֵהֶל מוֹעֵד מִסְנָה וְסִינִי אֵין יִתְרָה לְתִבְתָּ וְיִקְרָא, כִּי הַצִּרְף לְשֹׂא דְבִרְוֹת הַנִּרְמָזִים בִּיתְרוֹ מֵאֵהֶל מוֹעֵד וְהַנִּלְמָדִים מִיתְרָה לֹאמַר, שְׁזוּלַת זְכוּרֹן הַקִּרְיָאָה כָּאן אוֹ הֵינֵנו יוֹדְעִים דְּבָרִים הַמִּתְרָבִים:

אֱלָא שִׁישׁ לְתַת לֵב בְּבִרְיָאָה לָמָּה לֹא הִקְשָׁה יִתְרָה וְיִקְרָא הָאֱמוּנָה בְּסָנָה וְסִינִי וְיִלְמְדוּ מִיִּקְרָא הָאֱמוּנָה בֵּאֵהֶל מוֹעֵד, וְאֵין צִרְף לֹאמַר אִם יֹאמַר אֵהֶל מוֹעֵד וְסִינִי אוֹ אֵהֶל מוֹעֵד וְסָנָה וְיִבּוֹא הַג' מִצַּד הַשְּׁוֹה שְׁבִינִיָּהֶם. וְעוֹד קָשָׁה לְדְבָרִי הַתַּנָּא שְׁדִּירְשׁ אוֹמְרוֹ מֵאֵהֶל מוֹעֵד קָרָא יִתְרָה לְדִרְשָׁא לְהִבָּא כָּל הַדְּבִרְוֹת שְׁנֹאמְרוּ בֵּאֵהֶל מוֹעֵד שְׁקִדְמָה בָּהֶם הַקִּרְיָאָה וְלֹא פֶּעַם רָאוֹשׁוֹנָה בְּלִבָּד אִם כֵּן מִי גִרַע דְּבֹר רָאוֹן שְׁנֹאמְרָה בְּסִינִי שְׁלֹא תִקְדִּים בּוֹ הַקִּרְיָאָה שְׁהַצִּרְף לֹאמַר בּוֹ וְיִקְרָא, וְכִמּוֹ כֵּן בְּסָנָה לֹא הָיָה צִרְף לֹאמַר וְיִקְרָא לְפִי מָה שְׁלִמְדוֹ שֶׁם מִיתְרָה דְּבֹר לֹאמַר לְרִבּוֹת כָּל הָאֱמִירוֹת:

בֹּאשׁ, וְלִגְמֹר מֵאוֹתָה קִרְיָאָה וְקִרְיָאָה סָנָה מִצַּד הַשְּׁוֹה שְׁבָהֶם שְׁאִינִם אֱלָא דְּבֹר מִפָּה קְדוּשׁ לְמִשָּׁה וְהַקִּדִּים קִרְיָאָה לְדִבּוּר, וְהַלְעִמִיק בְּקָשִׁיָּא זֹו יִרְאָה דְּמִתְבָּרָא טַנְרִי:

וְעוֹד לוֹ לָמָּה הַצִּרְף לֹאמַר ג' קִרְיָאָה בְּסִינִי שְׁקִדְמָה קִרְיָאָה, וְלוֹ הִיָּה שְׁלֹא נִחְשָׁב פְּסוּק וְיִקְרָא אֵלֵינוּ ה' מִן הָהָר, ב' מִיָּהֶה וְשִׁנִּים שְׁקִדְמָה קִרְיָאָה לְדִבּוּר לְסִבְתָּ הֶרֶב, וְהִלֵּא כָּל טְרַחַת הַתַּנָּא הוּא עַל יִתְרָה וְיִקְרָא הָאֱמוּנָה בֵּאֵהֶל מוֹעֵד שְׁלֹא הָיָה צִרְף לְאִמְרָה וְיִגְדֵּל הַקָּשִׁיָּא בְּזִכְרוֹנָה ב' פְּעָמִים בְּסִינִי, אֱלָא וְדֹא יִשְׁדְּרִי הֶרֶב כָּאן שְׁלֹא בְּדִקְדוּק, וְלִדְבָרָנוּ אֵינוֹ מִקּוֹם לְקָשִׁיָּא אַחַת מִכָּל אֵלוֹ וְהַקִּדְמִים וְיִמְעַתָּה נִמְצִינוּ אוֹמְרִים עָקֵר לִמּוֹד שְׁקִדְמָה קִרְיָאָה לְדִבּוּר בְּסִינִי הוּא פְּסוּק וְיִקְרָא אֵלֵינוּ ה' מִן הָהָר וְגו' כֹּה תִאמַר וְעָקֵר:

וּמָה שְׁאֵמְרוּ בְּבִרְיָאָה לֹא אִם אֲמַרְתָּ בְּסִינִי שְׁהוּא לְכָל יִשְׂרָאֵל וְגו' לְכֹאמְרָה הוּא דְּבֹר תְּמוּנָה שְׁהִי אֵין לָהּ מִצָּנָה שְׁאִינָה לְכָל יִשְׂרָאֵל. וְכַעַל קִרְבֶּן אֲהֵרֵן פֶּרֶשׁ לְכָל יִשְׂרָאֵל וְלִצַּד זֶה הָיָה צִרְף שְׁהִיָּה הַקּוֹל בְּהַדְּרָנָה מוֹעֲטָה מִהַרְגִּיל לְדְבֹר עִם מִשָּׁה וְלָזֶה אָמַר וְיִקְרָא אֶל מִשָּׁה (הוֹדִיעַ שְׁדְּבָר אֵלֵינוּ בְּקוֹל הַרְגִּיל וְלֹא נִתְמַעַט מִמְדִּרְגָּתוֹ בְּשִׁבְלִי יִשְׂרָאֵל, וְלִדְרֹכוֹ צִרְף לֹאמַר כֹּאֵלוֹ אָמַר הַתַּנָּא לְצַד שְׁהִיָּה לְכָל יִשְׂרָאֵל. כִּי לֹא הַמַּעֲלָה הִיא הִיָּתוֹת לְכָל יִשְׂרָאֵל, וְאֵין דְּבָרִים אֵלוֹ מִתְקַבְּלִים בְּשִׁבְלִי. וְהִנֵּכּוֹן בְּעִינֵי הוּא שְׁהַמַּעֲלָה הוּא שְׁמִצִּינוּ שְׁשִׁנָּה ה' דְּבִרְוֹתֵינוּ שֶׁם שְׁלֹא אֲמַרְם לְמִשָּׁה לְבֹד הוּא וְדְבֹר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֱלָא מִפִּי עֲלִיוֹן הִי לְכָל יִשְׂרָאֵל, וְכַשֵּׁם שְׁנִשְׁתַּנִּית נְבוֹאָת סִינִי לְפָרֹט זֶה נִשְׁתַּנִּית גַּם בֵּין לְמַעֲלָה זֹו שֶׁל קִרְיָאָה מִשָּׁאֵר דְּבִרְוֹת הַנֶּאֱמָרִים לְמִשָּׁה לְבֹד וְלֹא הַשְׁמִיעֵם ה' לְכָל יִשְׂרָאֵל גַּם כֵּן נֹאמַר שְׁלֹא הִיָּתָה בָּהֶם מַעֲלָה זֹו שְׁקִדְמָה קִרְיָאָה לְדִבּוּר:

עוֹד סִימָּה בֹּאוֹתָה בְּרִיתָא יָכוֹל לֹא הִיָּתָה קִרְיָאָה אֱלָא לְדִבּוּר זֶה מִנֵּין לְכָל הַדְּבִרְוֹת שְׁבִתוּרָה תִּלְמוּד לֹאמַר מֵאֵהֶל מוֹעֵד יָכוֹל לֹא הִיָּתָה קִרְיָאָה אֱלָא לְדְבִרְוֹת בְּלִבָּד מִנֵּין לְרִבּוֹת הָאֱמִירוֹת וְהַצּוּרִים תִּלְמוּד לֹאמַר דְּבֹר וְיִדְבֹר לְרִבּוֹת אִף לְאֱמִירוֹת וְצוּרִים וְכו' עַד כָּאן. פֶּרֶשׁ הַדְּבָרִים כִּי מִקְרִיָּאָה אֵהֶל מוֹעֵד וְסָנָה וְסִינִי אֵין לְלִמּוֹד לְשׁוּם דְּבֹר וּזְלַתָּם, וְהַשְׁעָם לְצַד שְׁהִיָּה הַתְּחִלַּת דְּבֹר בְּמִקּוֹם הַהוּא אֲבָל אֵת אֲשֶׁר יִדְבֹר עוֹד

"בקר וצאן". מן הבהמה • ולא בלה, להוציא את הרובע ואת הנרבע. מן-הבקר • להוציא את הנעבד. מן-הצאן • להוציא את המקצה. ומן-הצאן • להוציא את הנוגח שהמית. כשהוא אומר למטה מן הענן

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

בפעם ראשונה וכו' וחזר הדין וכו' הצד השנה שבהם שהיה דבור מפי קדוש למשה אף אני אביא כל דבור מפי קדוש למשה שקדמה בו הקריאה בכל מקום שדבר עמו:

ויקרא אל משה. צריך לדעת למה לא הזכיר שם הקורא, והגם שהזכירו אחר כך, מן הראוי להזכירו בתחלה וימלא מוכן כי הוא המדבר כשיאמר ויקרא ה' וגו' ויברך ואולי שזכרנו הכתוב להודיע תעצמותו יתברך שיקרא בקול גדול ולא ישמענו וזולת את אשר יחפץ, והוא אומר ויקרא אל משה שהגם שקרא לא נשמע הדבור אלא אל משה ולא למי שלפניו, ולפי זה אם היה אומר הכתוב ויקרא ה' אל משה תבין שה' קרא בקול גדול אבל הגעת הקול למשה היה בקול נמוך שישער משה בדעתו שאפשר שאותם שרחוקים קצת ואינם בסמוך לו לא ישמעו ואין כאן חידוש פלא ה', לזה אמר ויקרא אל משה פרוש כי גם לגבי משה היה קריאה בקול גדול ששמע קול גדול, והן הן נוראותיו יתברך שלא שמע וזולתו. עוד נראה טעם שלא הזכיר שמו יתברך בקריאה, שיותר בחר למעלה השם להזכירו בדבור של מצוה מעל הקריאה שאין בה אלא הזמנה בעלמא או דרך כבוד לפי המדרש. עוד יש לתת טעם כפי המדרש (ויקרא א' ח') שאמר שהיו אהרן ובניו והזקנים ואמרים אין אנו יודעים איזה מהם חביב לפני המקום אלא למי שיקרא ה' וכו' ויקרא אל משה וגו'. הנה לפי זה אין מקום להזכיר שמו בקריאה, כי מאמר ויקרא הוא ענין ההבחנה שהיו מצפים לה גדולי ישראל למי יקרא ה', לזה אין לומר אלא ויקרא אל משה והבן. ולדרך זה תישיב מה שיש לדרש עוד, למה הוצרך לומר אל משה ולא הספיק באומר אלו שחזרו אל משה שהזכר בסמוך (סוף פסוק). ודומה לזה תמצא שאמר הכתוב תחלת פנשת ויבא אליו ולא הזכיר למי נגלה וסמך על זכרון אברהם שבפרשה הקודמת כמו כן היה לו לומר כאן, ובמה שכתבנו לא קשה:

ויברך ה' אלו מאהל מועד. טעם שהוצרך לומר אלו, שלא תאמר שלא מנע ה' קולו משמעו לזולת משה אלא בערך ישראל, אבל כשידבר באהל מועד לא ימנע שמיעת הדבור מהמזדקנים שם שהם משרתיו כהני ה', לזה אמר אלו מאהל מועד שאפילו בגזש משה לאהל מועד ולא יהיו שם אלא כהני ה' לא היה נשמע הדבור אלא למשה:

מאהל מועד וגו'. קשה כי מן הראוי להקדים הודעת המקום שמכאן הדבור ואחר כך יזכיר למי ידבר, וכאן אחר שאמר אל משה

דין ודרך כבוד שמשש ששצטער במשכן יהיה עומד בחוץ ואני בפנים אלא תריני קורא אותו שיקנס לך נאמר ויקרא, לסבא זו לא היה הדבר אלא בפעם ראשונה אבל משם ואילך הרשות נתנה לו מאת המלך לנס ואין פחד ואף על פי כן אמר הכתוב שהיה מקדים קריאה לדבור ומעשה למה לא למדינן כל הדברות ואין צריך לומר סיני וסנה מאהל מועד:

והנכון לומר הוא כי אם לא אמר הכתוב קדימת קריאה לדבור בסיני וסנה הגם שהיה אומר באהל מועד היינו אומרים כי מאהל מועד מעט סיני וסנה שלא קדמה הקריאה בו, שהסבא נותנת ללמד מאהל מועד כשם שקדמה בו קריאה לדבור כמו כן בסנה וסיני תלמוד לומר מאהל מועד, ויש טעם למעוט, כי אולי לצד שקבע ה' שכינתו עם ישראל הוסיף מעלה זו בתחלת שכינתו שקרא לו קדם הדבור, ורבו לאמר היינו דורשים דרשא אחרת. ותדע שאין לך פרשה שאין בה תור לאמר ואנו דורשים באפן אחר ותהיה זאת פאחת מהנה. ואמר שאמר הכתוב קריאה בסנה וסיני נתיבנו לומר כי מאהל מועד בא לרבות שאר הדבורים, ואמר שמצינו שרבה הכתוב הדבורים ורשינו גם כן לאמר למה שלפנינו שהם האמירות ששקול אני בהם אם יהיו בכלל הדברות, כי יותר יש לנו לדרש תור התבה למה שאנו צריכים לה במקומה מלבד דרשות, ואמר שהודיענו הכתוב כל הדברות והאמירות שנאמרו באהל מועד שקדמה להם הקריאה הוא הדין לכל הדברות והאמירות שנאמרו בתורה, והטעם כי בג' מקומות מצינו שהקדים הכתוב קריאה לאמירה סיני וסנה ואהל מועד, ואין אני יודע אם לא היה דבר זה אלא בפעם ראשונה או בכל פעם ופעם כשבאר הכתוב באחד מהם שהוא באהל מועד שהיה בו כל דבור ואמירה תרי נתיב להם שהוא הדין בכל דבורים שהיו בכל המקומות. או נאמר על זה הדרך שאמר שבאר הכתוב דבורים ואמירות שהיו באהל מועד אנו חוזרים ולומדים מסיני וסנה ואהל מועד לכל הדבורים על זה הדרך, מה סיני וכו' קדמה קריאה אף כל וכו', מה לסיני וסנה שהיה תחלת דבור במקום ההוא תאמר בשאר דבורים שלא היו תחלת דבור במקום ההוא, אהל מועד יוכיח שקדמה קריאה לכל דבור ודבור שהיה שם, ולכשנאמר מה לאהל מועד שכן היה מקום ששכן בו ה' בקביעות ונעשה אלהים שכן בתוכנו, סיני וסנה יוכיחו וכו' שקדמה קריאה

הנאמרים בסמוך. ואם תרם חשב שהקריאה לחוד ואמירת משה משה לחוד, זה שגגה הוא, והדברים בורים לעין כל בן דעת, ותמנהני אף יצאו מפי קדוש דברים אלו, ויש עוד להקשות אלא שאין צורך לדחות דברים כאלה:

ומה שישב למה לא ילמד סיני וסנה מכל הדבורים והאמירות שנתרבו בפסוק זה שקדמה בהם הקריאה, ואמר שאין פננת התנא אלא לאותם דברות ואמירות שנאמרו באהל מועד בלבד ואין ללמד ממנו לשאר דברות שנאמרו בשאר מקומות, לפי מה שהעלה שסתנוהו בסמוך, כי סנה אין בו קדימת קריאה, ואהל מועד לצד ששכן עליו הענן ולא יכול לבוא, ונדחק עצמו לפרש גם בדברי רש"י שאמר סתם לכל הדברות ואמירות וכו' קדמה קריאה וכו' שאינו אלא אותם שנאמרו באהל מועד עד כאן. דברי ז"ל אין שכלי הולקם, כי ממה שרבה הכתוב כל הדברות והאמירות שהיו באהל מועד שקדמה בהם הקריאה עין רואה ולב שומע כי לא לצד ששכן הענן ולא יכול לבוא היתה הקריאה אלא להקדים הקריאה לדבור מודיע הכתוב שאם מחמת היראה קריאה אחת תספיק לכל, ואם להודיע שבכל דבור שהיה ה' מדבר היה משה נראה לנס ויהיה צריך לקרא לו, אין דברים אלו פדאים לאמר, כי בהכרח לומר שלא היה הדבר כן בתמידות, שהרי היו הפתנים נכנסים ומשמים ומשה לא יראה ולא יפחד לנס עמם, ומן הסתם שידבר ה' עמו בתמידות, אם לא שתאמר שבכל עת שהיה רוצה ה' לדבר עמו היה הענן שכן והיו יוצאים הפתנים חוץ לאהל מועד, וזה הכל גמור:

ועוד תמצא שהעלה ר"אם בדבור המתחיל מאהל מועד כי תנא דתורת כהנים סובר כאותה ברייתא דקתני (ריש ח"ט) כתוב אחד אומר (שמות מ' ל"ה) ולא יכל משה לבא וכתוב אחד אומר (במדבר ד' פ"ט) ובא משה בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם (שמות מ' ל"ה) כי שכן עליו הענן, אמר מעתה כל זמן שהיה הענן על המשכן לא יכול, נסתלק וכו' ובא וגו' עד כאן. הנה פשט דרשה זו היא שמעולם לא נכנס משה אלא אחר שנסתלק הענן, ואף על פי כן רבה הכתוב לכל הדברות שנאמרו לו באהל מועד שקדמה להם הקריאה, ואם תאמר שלא דרש תנא כן אלא אחר שנאמר קריאה בסיני אבל זולת זה היה מחזור אחר דרשת ר' תנחומא (ריש פרשה זו) שדרש שהקריאה היתה לצד שהיה מתירא לבוא, הרי לך דרשת ר' תנחומא ז"ל, היה נראה משה לנס דחית ולא יכל משה אחר הקב"ה אינו

"מן־הבקר", שאין תלמוד לומר, להוציא את הטרפה. תקריבו • מלמד ששנים מתנדבים עולה בשתפות. קרפנכם • מלמד שהיא באה נדבת צבור, היא עולת קיץ המזבח, הבאה מן המותרות.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 7)

שהכל היה שלו (רש"י א, ב) כי תכף כשנבאר נעשה הכל שלו (על דרך מלך שפכש מדינה, שקנה את כלה, אף שלא החזיק בה), וגם אחר כך, כשנבארה חנה ונולדו בנים ובנות, שוב לא פקע קנינו. ולפי זה לא היה אפשר לו להקריב מן הגזל כל חיו, ולא רק קדם שנולדו לו בנים, שהיה זה רק שעה קלה של חיו. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

פחד מלבו וינסס בלא קריאה אלא מטעם שהקדים הקריאה לדבור הוא שקרא כנזקר, ומשה היה ירא לרא ללא לאהל מועד להזמין עצמו שיהיה מיכן כשיקרא לו ונשאר עומד בחוץ עד שקרא לו ה' כמנהגו ואז נכנס, וקול הקריאה יצא לחוץ, וקול הדבור עמד במקומו באהל מועד ולא היה יוצא לשמע אפילו הכרתו לחוץ לאהל:

ובדרך רמז ירמז שיאמר משה לישראל שם באהל מועד כל אשר יצוהו ה', לזה סמך מאהל מועד לאמר פרוש משם יאמר הוא לישראל ויש בזה טוב טעם כדי שיהיה אימת הדבור על שומעיו לפני המלך המצוה ברוך הוא, גם שיצדיקו אותו ביותר כשיאמר הדברים לפניו יתברך שלא הותיר ולא הוסיף על דבריו. עוד ירמז על זה הדרך אליו מאהל מועד פרוש שלא השיג לדבר ה' אליו אלא לצד שמחל ה' על עון העגל ושכן באהל מועד לאות ולמופת, אבל אם לא היה המחלה לישראל הרמוזה באהל מועד לא היה ה' מדבר אליו, ואמר לו שיאמר דבר זה לישראל, והוא אומר לאמר. ותמצא שאמרו שם בתורת כהנים לאמר אומר להם דברי כפוישם בשבילכם מדבר עמי וכו' עד כאן, והוא מבין לפרושנו, אלא שדרשתם כלה מתבת לאמר ולא מדקדוק הכתוב שאמרנו. ואולי שגם רבותינו ז"ל זו היא כוננם. עוד אמרו ר"ל (ת"כ פא) יכול היה מדבר עמו לצרף עצמו תלמוד לומר לאמר בשביל ישראל היה מדבר עמו ולא בשביל עצמו עד כאן. פונת דבריהם כי תבת לאמר מעוט היא למעט שלא היה דבור למשה וזולת בשביל ישראל פרוש לדבר להם, מכאן אתה למד שלא דבר ה' עם משה אלא דברי תורה שמסר לישראל, והוא מאמר התנא (אבות א) משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, הא למדת שקבל מה שקבל מר, ומכאן אתה למד שלא הודיעו ה' סוד שלא למדו את ישראל, והשוו ישראל למשה בדיעה אלא שהוא למד מפי הגבורה וישראל מפי איש:

(ב) דבר וגו' ואמר. כפל לומר דבר ואמר, גם שנה לדבר בב' לשונות ולא אמר אמר ואמר. לצד שצוה ה' שני מיני קרבן, א' הבא לרצון נדר ונדב, וא' לכפרת חטא כי יחטא אדם, כנגד זה אמר דבר כי גזרת מלך

תנאו ענין לשומע שלא ישמע אלא מהעומדים באהל מועד ולא מהעומדים חוץ. ואולי שאמר מאהל לומר למעט אותם שבאהל מועד שהם אהרן ובניו, והגם שמעטו מתבת אליו, עדין יש לטעות שאמר אליו למעט הזקנים, אבל אהרן ובניו יש מקום לומר שלא נמעטו, לזה אמר מאהל מועד:

ומה שתרגו הרב"ד לקשיא ב' שהמעוט בא לדברות שקדמו, דברים תמוהים הם, שהרי המעוט הוא בקריאתו מאהל מועד, וגם לסברת ה' תנא דממעטים מפסוק (שמות כ"ה כ"ב) ודברתי אתך וגו' (בפסוק ד' פ"ט) וקול אליו הכל באהל מועד הנה, ויותר נכון לומר שלא דרשו שהיה הקול נפסק באהל מועד אלא במה שדבר אליו באהל מועד שכן כתוב וידבר אליו מאהל מועד, אבל בקריאה מורה שיצא הקול חוץ לקרות למשה שהיה עומד בחוץ:

ומה שכתב הר"ם שתנא זה סובר שהיה משה בפנים והיה בזמן שנפסל העגל, וכאידך דרשה דרמי כתיב ולא יכול משה וגו', וכתוב ובא משה בא הכתוב הג' והקריע ביניהם כי שכן הענין וגו' מעתה כל זמן שהיה ענין וכו' עד כאן. ואני אומר כי בעל דרשה זו לא יבחישי שזמן שנאמר ויקרא אל משה הנה בזמן ששכן העגל, ורומית הכתובים היא על זה הדרך כתיב ובא משה משמע שהרשות בידו בכל עת, וכתוב ולא יכל וגו' פרוש כי אם על ידי קריאה, וכן תמצא שאמר הכתוב בסוף משפטים ויקרא אל משה ויבא משה בתוך הענין, וכמו כן במה שלפנינו, והדברים פשוטים אצלי כי אין מי שיסבר לומר שנתעכב משה חוץ לאהל מועד עד אחר שנפסל העגל וקרא לו. ותמצא דקתני רישא של אותה ברייתא וזה לשונה אוציא את כלן ולא אוציא מלאכי השרת שאין משה יכול לכנס לתוכן עד שיקרא לו תלמוד לומר קול לו וגו' מאהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק וכו' עד כאן. הרי שהתנא עצמו סובר שלא היה נכנס אלא אחר קריאה, הא למדת חוץ לאהל מועד היה. ואם תאמר אם כן מנין לתנא לדרש שקדמה הקריאה לדבור הלא קריאה זו לצרף היתה כדי שיקנס מפני שהיה ירא, נראה כי אם לא היתה צורך בקריאה להקדימה לדבור כאמור הנה יכול ה' להסיר

ואחר כך אמר מאהל מועד. והנה לפי מה שדרשו בתורת כהנים שכתבתי למעלה כי אומר מאהל מועד להודיע על כל הדברות שנאמרו אחר כך מאהל מועד שקדמה להם הקריאה, יש טעם באחר וזרזו זה לומר כי למרחוק מגדת והבן:

ובתורת כהנים דרשו עוד מאהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ מאהל מועד עד כאן. וקשה והלא כבר דרשו כמנה ענין הקריאה. עוד קשה אם היה נפסק הקול ולא יצא חוץ למה הצרך הכתוב למעט ישראל משמיעת הדבור. וקראתי להרא"ם שכתב שכת דרשתו היא ממה שלא אמר ויקרא אל משה מאהל מועד, ואמר אליו מאהל מועד דרשו שירצה לומר שמאהל מועד היה אליו באין הפסק הא למדת שלא יצא. וקשיא ב' תרגו הרב"ד שמה שהצרך הכתוב למעטם הוא מן הדברות שהיו קדם הקמת המשכן:

ואין דעתי מתלשבת בב' התרוצצים. ממה שכתב רא"ם שדורש מאחר וזרזו מאהל מועד, הלא אין השנוי עושה רשם לאשר יבין אליו, כי הגם ששמע שמאהל מועד לאזן משה אף על פי כן לא יתחייב מזה לומר שלא יצא הקול, שאולי שמשה היה עומד סמוך ולא באהל מועד ולעולם יצא חוץ. ועוד לדבריו הנה לו להקדים תחלת הקול ואחר כך תכליתו על זה הדרך מאהל מועד אליו, וממה שהקדים אליו הרי זה שולל שלא נתפסו בסמיכות זה לומר כן, כי איך יקדים שעור סוף הדבור קדם ראשיתו. ויותר נראה לומר שדורש מאמר מאהל מועד לאמר ולא אמר וידבר ה' מאהל מועד אליו לאמר, שיש להקדים מקום המדבר וזכרון הדבר אליו, וישנם לכל הדברות שקדמו. ישנה ליתור מאהל מועד לדרש שאר דברות שקדמה הקריאה, גם ישנה מפלגת ממה שלא אמר ויקרא מאהל מועד, גם ישנה לדרשת לאמר לדברות שאר אמירות וצויות שקדמה בהם הקריאה, שמע מינה שנתפסו לומר על זה הדרך מאהל מועד לאמר פרוש כמנו הוא תחלת דבור הרמוז באמר וידבר וכו' בלתי האמירה באמר לאמר, הא למדת שלא יצתה חוץ. או נאמר שהאי תנא אינו דורש יתור אהל מועד לדברות שאר הדברות ודורש בין שאר הדברות בין האמירות כלן מיתור תבת לאמר ויבין שהיא מיתרת אם אינו ענין למדבר

(ג) אִם-עֲלָה קָרְבְּנוֹ מִן-הַבֶּקָר זָכָר תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב אֹתוֹ לְרֹצְנוֹ לִפְנֵי יְהוָה:

כז"י זָכָר • וְלֹא נִקְבְּהָ. כִּשְׁהוּא אוֹמֵר "זָכָר" לְמִטָּה, שְׁאִין תִּלְמוּד לומר "זָכָר", וְלֹא טְמֵטוֹס וְאֶנְדְּרוֹגִינוֹס. תָּמִים • בְּלֹא מוֹם. אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד • מְטַפֵּל בְּהִבָּתוֹ עַד הַעֲזָרָה. מִהוּ אוֹמֵר: יִקְרִיב יִקְרִיב? אִפְלוּ נִתְעַרְבָה עוֹלָת

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לְהַחֲטִיאוֹ בְּמִזֵּד, גַּם יִחְטִיאֵנוּ בְּהִסָּחַת הַדַּעַת וְלִזְהָ יוֹעִיל לוֹ קָרְבֵּן עַל שְׁגִיּוֹנוֹ, מִה שְׁאִין כֵּן אָדָם הִרְאִישׁוֹן הֵגֵם שְׁלֵל חֲטָא אֶלָּא בְּשׁוּגָג מִשְׁפָּט צָדֵק הוּא לוֹ שְׁלֵל יַעֲבֹר לוֹ ה' אִפְלוּ חֲטָא א'. גַּם שִׁיחִיָּה שׁוּגָג לֹא יוֹעִיל לוֹ קָרְבֵּן עַל שְׁגִיּוֹנוֹ:

כִּי יִקְרִיב מִכֶּם. צִוְּיָה לְרַעַת לָמָּה הֶעֱרָךְ לומר מִכֶּם. עוֹד לָמָּה אַחֵר לומר מִכֶּם אַחֵר וְזָכוֹן הַמַּפְעֵל מִמֶּנּוּ, כִּי מִן הִרְאִי לְהַקְדִּים וְזָכוֹן הַפּוֹעֵל אֲשֶׁר בּוֹ יִדְבֹר וְאַחֵר כִּף הַנִּפְעֵל מִמֶּנּוּ. וְזוֹ"ל (חִלּוֹ ה' ע"א) אָמְרוּ שְׂכָא לְמַעַט מוֹמֵר שְׁבִי־יִשְׂרָאֵל, וְדָרְשׁוּ מִן הַבְּהֵמָה לְהִבִּיא מוֹמֵר, הָא כִּיצַד מַעַט מוֹמֵר לְכָל הַתּוֹרָה כְּלָה אוֹ לַעֲבוּדָה וְהָא שֶׁשְׂקוּלָה כָּל הַתּוֹרָה, וְרַבָּה מוֹמֵר שְׁאִינוּ לְכָל הַתּוֹרָה. וְלִדְבָרֵיהֶם ז"ל נִרְאֶה לִישָׁב גַּם מִה שְׁאֵחֵר לומר מִכֶּם, שְׂאֵם הִנֵּה אוֹמֵר אָדָם מִכֶּם הִנֵּה נִשְׁמַע וְנִשְׁמַע שְׂמַמְעֵט בְּמִקּוֹם שְׂמַרְבָּה, אוֹ מִרְבָּה בְּמִקּוֹם שְׂמַמְעֵט, וְלֹא כֵן הוּא כְּנֻת הַכְּתוּב שְׁהִרְבּוּי הוּא בְּגִרִים, וְהַמַּעֲטוֹת הוּא בִּישְׂרָאֵל לְבַד, לִזְהָ הַבְּדִיל בִּינֵיהֶם בְּחֻבָּת כִּי יִקְרִיב. וְנִרְאֶה עוֹד לְפָרֵשׁ עַל פִּי מַה שְׁאָמְרוּ בְּחִלּוֹן (שם ע"ב) שְׁהִבִּיאוּ בְּרִיתָא זֹו שְׁדָּרְשׁוּ מִכֶּם לְהוֹצִיא הַמוֹמֵר, וְהִבִּיאוּ אַחֲרֵיהָ בְּרִיתָא שְׁדָּרְשׁוּ מִעַם הָעָרֶץ פֶּרֶט לְמוֹמֵר ר"ש אוֹמֵר הַשֵּׁב מִיִּדְעִיתוֹ, וְאָמְרוּ שֶׁם מוֹמֵר לְאָכֵל חֵלֶב וְהִבִּיא קָרְבֵּן עַל הַדָּם אֶכָּא בִּיעִיָּהוּ, וְקָאֵמֵר שֶׁם חֵדָא בְּחֻסָּתָא וְחֵדָא בְּעוֹלָה עַד כָּאן, וְאָמְרוּ ז"ל בְּתוֹרַת כְּהֵנִים כִּי יִקְרִיב אִינוּ אֶלָּא רְשׁוּת, וְהוּא מִה שְׁדָּקֵךְ לומר כִּי יִקְרִיב קָדָם אוֹמֵרוֹ מִכֶּם לומר שְׂמָה שְׂמַמְעֵט הוּא בְּדָבָר הַנֶּגֶד וְנִגְדָב וְכִדְבָּרֵי הַגְּמָרָא שְׂמַסִּיק חֵדָא בְּעוֹלָה, דְּלֹא תִימָא כִּינן שְׁדוּרוֹן הוּא קָבֵל קָא מִשְׁמַע לָן, וְחֵדָא בְּחֻסָּתָא, וּמַעֲטוֹת הַצִּוִּיִּךְ בְּחֻסָּתָא הִנֵּה הוּא רְשׁוּם בְּכֻתָּב אֶמֶת בְּאוֹמְרוֹ (לִקְמוֹ ד' כ"ו) מִעַם הָעָרֶץ, וּמִשְׁנֵה מַעֲטוֹת זֶה מַמְעֵט הַעֲמֹר בְּעוֹלָה, כִּי מַעֲטוֹת הַעֲמֹר בְּעוֹלָה אִינוּ אֶלָּא לְמוֹמֵר לְכָל הַתּוֹרָה כְּלָה, אֶכָּל הַמַּעֲטוֹת הַעֲמֹר בְּחֻסָּתָא יִמְעַט אִפְלוּ מוֹמֵר לַעֲבֹדָה אַחַת אִם תִּהְיֶה אוֹתָהּ שְׂמַבִּיא קָרְבֵּן עַל שְׁגִיּוֹנָה, וְכֵן מִשְׁמַע גַּם בֵּן מִדְּבָרֵי הַרְבָּא"ם בְּפָרָק ה' מִהֲלֻכוֹת מַעֲשֵׂה הַקָּרְבָּנוֹת יַעֲיֵן שֶׁם:

וּבְדָרְךָ רָמֵז יִכּוֹן עַל זֶה הַדָּרֶךְ, לְצַד שְׁרָאוּ שְׁהַקְרִיב ה' אֶת מִשְׁה אֱלֹוִי וְיִקְרָא לוֹ מִחוּץ כָּלֵם וְעֵשֶׂה יָקָר וְגִדְלָה לְמִשְׁה, לִזְהָ אָמֵר אָדָם כִּי יִקְרִיב כָּל כִּף הַקָּרְבָּה לְשִׁכְיָה אִין זֶה אֶלָּא מִכֶּם פְּרוּשׁ מִצֵּד יִשְׂרָאֵל כִּי בְּאִמְצָעוּתָם הִיא הַהֲשָׁגָה, וּכְמוֹ שְׂכַתְכְּנוּ

הַגּוֹיִים, וְכִזָּה תִּלְךָ בְּדָרְךָ יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁמַעוֹת כָּל אוֹתָהּ בְּרִיתָא מִבְּלִי צִוְּיָה דְּחֻקוֹת. וְאִין לְהַקְשׁוֹת דְּלִמָּא אָדָם כָּא לְמַעַט הַגּוֹיִים (ב"מ ק"ו). כְּאוֹמְרָם אָתָּם קְרוּיִים אָדָם וְלֹא אֲמוֹת הָעוֹלָם קְרוּיִים אָדָם וְאִישׁ אִישׁ לְרִבּוּת הַגִּרִים, כִּי מֵאוֹמְרוֹ דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָרִי אִין הַכְּתוּב מְדַבֵּר אֶלָּא בִּישְׂרָאֵל וּמִנֵּין יַעֲלָה עַל הַדַּעַת לְקַבֵּל מִהַגּוֹיִים שְׁיִצְרָךְ לְמַעַטֵּם, אֶלָּא וְדִאי לֹא כָּא אֶלָּא לְרִבּוּת, וְאִין לִנּוֹ לְרִבּוּת אֶלָּא גִּדָּר אַחֵד מֵאוֹתָם שְׂאִינָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵם הַגִּרִים, וְלִכְשִׁיבָאוּ רַבּוּי אַחֵר אֵין נִבִּין שְׁיִרְבָּה הַגּוֹיִים, רַבּוּי שֶׁל הַגִּרִים לְכָלֵּא עֲלֵמָא מִקְבָּלִין כָּל מִין קָרְבֵּן, אֶכָּל רַבּוּי הַגּוֹיִים נִחְלָקוּ (מִנְחֹת ע"ג): רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי וְרַבִּי עֲקִיבָא אִם דְּוָקָא עוֹלוֹת וכו':

וּבְמִדְרָשׁ תַּנְחֻמָּא אָמְרוּ לָמָּה אָמֵר אָדָם וְלֹא אָמֵר אִישׁ, יִרְצָה לומר כִּי יִחְטָא הָאָדָם בְּאָדָם הִרְאִישׁוֹן שְׁהַתְחִיל לְחֲטָא וְיִבִּיא קָרְבֵּן עַד כָּאן. הִנֵּה מִמִּשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הַמִּדְרָשׁ מִשְׁמַע כִּי אָדָם הִרְאִישׁוֹן שׁוּגָג הִנֵּה שְׁהָרִי אִין מִבִּיאִין קָרְבֵּן אֶלָּא עַל חֲטָא שׁוּגָג, וְזֶה מִכּוֹן לְמַה שְׂפָרְשְׁתִּי בְּפָרָשַׁת בְּרָאשִׁית בְּפִסְקוֹ (ג') הִיא נִתְּנָה לִי וְגו'. וְכֻנְתָּ הַמִּדְרָשׁ הוּא כִּי בָא ה' לְהַתְנַהֵּךְ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִה שְׁלֹא נִתְּנָה כֵּן עִם אָדָם הִרְאִישׁוֹן. כִּי אָדָם הִרְאִישׁוֹן חֲטָא וְנִקְנָסָה עָלָיו מִיתָה וְלֹא הוֹעִיל לוֹ הַבָּתָּא קָרְבֵּן, וְלָהֶם יוֹעִיל. וְאוֹמְרוּ שְׁהַתְחִיל לְחֲטָא, נִתֵּן הַטַּעַם לָמָּה לֹא נִתְּנָה ה' כֵּמוֹ כֵּן עִם אָדָם הִרְאִישׁוֹן, כִּי אָדָם הַתְחִיל לְחֲטָא וְלֹא קָדָם לוֹ בְּחִינַת הָרַע לְהַכְרִיחוֹ לְחֲטָא, מִה שְׁאִין כֵּן הַבָּאִים אַחֲרָיו כְּכָר קָדָם לָהֶם בְּחִינַת הַחֲטָא בְּנִפְשָׁם, וְזֶה לָף אוֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר עָרַל בְּשָׂרוֹ וְצָנָה ה' לְמוֹל מִה שְׁלֹא הִנֵּה כֵּן לְאָדָם הִרְאִישׁוֹן וְלִדְרָךְ זֶה הַשְׂכַּלִּית לִישָׁב חֲקִירָה אַחַת אֲשֶׁר שְׁפֵט לְאָדָם עַל עוֹן רִאשׁוֹן מִשְׁפָּט מָוֶת וְלֹא חֵשׁ לְמִדְתּוֹ בְּרוּךְ הוּא דְּכָתִיב (אֵיב ל"ג) פְּעָמִים שְׁלוּשׁ עִם גָּבֵר, וְאֶדְרָבָא מִשְׁפָּט צָבוּר יֵשׁ לוֹ לְהַעֲבִיר לוֹ גַּם עוֹן ג' דְּכָתִיב (עֲמוֹס ב') עַל ג' פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. כִּי יֵשׁ טַעַם נִכּוֹן בְּדָבָר, כִּי בְיוֹם בָּרָא ה' הָאָדָם הַחֲלִיטוֹ בְּבְחִינַת הַטּוֹב בְּאִין פְּסֻלָּת שְׁהִיא בְּחִינַת הָרַע הַמִּטָּה אֶת הָאָדָם מִדְרָךְ הַטּוֹב וּבְחֻסָּא נִמְשָׁךְ בְּחִינַת הָרַע וְנִעֲשֶׂה סִיג לְכָל נֶפֶשׁ אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּנִפְשׁוֹ וְרוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, גַּם בְּגוֹפּוֹ עָרַל לֵב וְעָרַל בְּשָׂר, וְלִזְהָ אִם יִחְטָא אִישׁ יִשְׂרָאֵל יַעֲבֹר לוֹ ה' פְּעָמִים שְׁלֹשׁ וְגו' לְצַד חֲלָק הָרַע הַדְּבִיק בּוֹ רַע מִשְׁנַעֲצֵר מִכְּסֵּן אִמּוֹ וְהוּא יִתְגַּבֵּר עָלָיו

הוּא עָלָיו חוֹבַת חֲטָאֵת הִרְשׁוּמָה כָּל פֶּרֶט וּפֶרֶט וּכְנֻגָּה הִבָּא לְרֹצְנוֹ אָמֵר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִין זֶה אֶלָּא לְצַד רִוּמָמוֹת וְכִבּוּד וְאִין חוֹבָה בְּדָבָר. עוֹד יִרְמֵז גַּם עַל פֶּרֶט חֲטָאֵת הַשְּׁגִיּוֹנוֹת שִׁישׁ בָּהֶם דְּבֹר בְּחִינַת הַחִיּוּב, וְאָמַרְתָּ שְׁהוּא לְצַד שִׁיתְרַצָּה ה' לְקַבֵּל בְּהֵמָה תַּחַת נֶפֶשׁ הַחֻטָּאת, שְׁמֵן הִרְאִי הִיא תַּמּוֹת וְה' פָּדָה נֶפֶשׁ אָדָם בְּשֵׁה כְּשָׁבִים וְשֵׁה עֵזִים וְלְמַרְבָּה פֶּר כֵּן בְּקָר. וְאוֹמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' בְּתוֹרַת כְּהֵנִים אָמְרוּ דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַט גּוֹיִים מִהַסְמִיכָה הָאֲמוּרָה בְּסִמּוּךְ. בְּנֵי וְלֹא בְנוֹת. וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם לְסִמִּיכָה הָאֲמוּרָה בְּסוּף שְׁהִיא סְמִיכַת שְׁלָמִים, וְקָשָׁה אַחֵר שְׁדָּרְשׁוּ בְּסִמּוּךְ יִתּוֹר לְאִמֵּר, דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צִרִיכָה לְגוּפָה. וְאִין לומר כִּי מִמִּילָא מוֹיִשׁן מִתְכַּת לְאִמֵּר כֵּמוֹ שְׁפָרֵשׁ בְּעַל קָרְבֵּן אַהֲרֹן, בְּמַחֲלָה מִכְּבֹּדוֹ שְׁהָרִי אִם לֹא אָמֵר דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הִיִּיתִי דּוֹרֵשׁ מִה שְׁדָּרְשִׁיתִי בְּלֵאמֹר וְהָא מִקּוֹם לְדָרֵשׁ דְּבַר וְגו'. וְאוֹלִי כִּינן שְׁאִין יִדְּעֵי אִינָה מִהֶם שְׁהִיא לְגוּפָה וְאִינָה מִהֶם שְׂכָא לְדָרְשָׁה דִּרְשִׁינן לְתוֹרֵיהוּ. אוֹ אֲפָשֵׁר שְׁאִינוּ דּוֹרֵשׁ תַּנְחָא דְּבַר, אֶלָּא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁהִיָּה לוֹ לומר דְּבַר אֲלֵיהֶם וּמוֹכֵן הַדְּבַר שְׁעַל יִשְׂרָאֵל הוּא אוֹמֵר, וּמֵאוֹמְרוֹ בְּנֵי מַמְעֵט נָשִׁים שְׁהִיָּה לוֹ לומר דְּבַר אֵל בֵּית יִשְׂרָאֵל, וּמֵאוֹמְרוֹ יִשְׂרָאֵל מַעַט הַגּוֹיִים, וְרִאשׁוֹן עָקָר, כִּי תִמְצָא כִּי שֶׁם בְּתוֹרַת כְּהֵנִים דּוֹרֵשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לומר מִה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִקְבָּלִי בְּרִית, וְכָה מִכְרִית דִּרְשִׁיתוֹ שְׁדוּרֵשׁ בְּפִסְקוֹ אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם, הָרִי כִּי דּוֹרֵשׁ דִּרְשׁוֹת הַרְבָּה כָּל שִׁיחִיָּה נִשְׁמַעִים בְּאֶחָד, הִכִּי נִמִּי דּוֹרֵשׁ יִתּוֹר לְאִמֵּר כִּינן שְׁנוּכַל לומר כִּי זֶה הוּא הַמִּיתָר, וְחוּר וְדוּרֵשׁ דְּבַר אֵל וְגו' כִּינן שְׁנוּכַל לומר זֶה הוּא הַמִּיתָר:

אָדָם כִּי יִקְרִיב וְגו'. צִוְּיָה לְרַעַת לָמָּה הֶעֱרָךְ לומר תַּחַת אָדָם. וְזוֹ"ל אָמְרוּ (ת"כ ה"ב) לְרִבּוּת גִּרִים, וְהַקְשָׁה הִרְבַּ בְּעַל קָרְבֵּן אַהֲרֹן לָמָּה הֶעֱרָךְ לְרִבּוּי גִרִים כִּינן דְּקָנָמָא לָן (מִנְחֹת ע"ג): מִקְבָּלִין מִגּוֹיִים וכו', וְהַעֲלָה שְׂסֻלָּא דְּעִמָּךְ לְמַעַט אוֹתָם כִּינן שְׁנִכְסוּ בְּגִדֵּי יִשְׂרָאֵל, וּמִצִּינוּ שְׂמַעַט הַכְּתוּב בִּישְׂרָאֵל דְּכָתִיב מִכֶּם וְלֹא פִלְגֵם לִזְהָ הֶעֱרָךְ לְרִבּוּת עַד כָּאן. וְיִדְבְּרִי ז"ל שְׁלֵל בְּדָקְדוּק כָּל עָקָר, כִּי אִם לֹא הִנֵּה רַבּוּי זֶה שְׂרָבָה גִּרִים לֹא הִיִּיתִי דּוֹרֵשׁ מִרְבּוּי אִישׁ אִישׁ לְרִבּוּת הַגּוֹיִים אֶלָּא לְרִבּוּת הַגִּרִים, לִזְהָ קָדָם תַּנָּא וְהוֹדִיעַ כִּי גִרִים נִתְרַבּוּ מִיִּתּוֹר אָדָם, אִם כֵּן אִישׁ אִישׁ לָמָּה בָּא, לְרִבּוּת

שיעור יומי ליום ראשון ל' אדר א' ושנים מקרא ואחד תרגום – א – פרשת ויקרא
 לאובן בעולת שמעון, יקריב כל אחד לשם מי שהוא. וכן עולה בחלין, ימכרו החלין לצרכי עולות והרי הן פלן
 עולות ותקרב כל אחת לשם מי שהוא. יכול אפלו נתערכה בפסולין או בשאינו מינו? תלמוד לומר: "יקריבנו".
 יקריב אתו. מלמד, שכופין אותו. יכול בעל-כרחו? תלמוד לומר: "לרצונו". הא כיצד? כופין אותו עד שיאמר
 'רוצה אני'. לפני ה' וסמך. אין סמיכה בבמה. אור החיים

(ד) וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו: ד' וסמך ידה על ראש עולתה ויתרעי לה
 לכפרא עלוהי:
 כ"י על ראש העולה. להביא עולת חובה לסמיכה, ולהביא עולת
 הצאן. העולה. פרט לעולת העוף. ונרצה לו? על מה הוא מרצה לו? אם תאמר על כרתות ומיתות בית-דין,
 או מיתה בידי שמים, או מלקות – הרי ענשן אמור. הא אינו מרצה אלא על 'עשה' ועל 'לאו' שנתק לעשה'.

(ה) וישחט את-בן הבקר לפני יהוה והקריבו בני אהרן
 הכהנים את-הדם וזרקו את-הדם על-המזבח סביב
 אש-פתח אהל מועד:
 כ"י וישחט והקריבו הכהנים. מקבלה ואילך מצות כהנה. למד על השחיטה, שפשרה בזה. לפני ה'. בעזרה.
 והקריבו. זו קבלה שהיא הראשונה, ומשמעה לשון "הולכה". למדנו, שתייהן (ספרים אחרים: ששתייהן) בבני אהרן.
 בני אהרן. יכול חללים? תלמוד לומר: "הכהנים". את-הדם וזרקו את-הדם. מה תלמוד לומר: "דם" "דם"
 שתי פעמים? להביא את שנתערב במינו או בשאינו מינו. יכול אף בפסולים, או בחטאות הפנימיות, או בחטאות
 החיצוניות, שאלו למעלה והיא למטה? תלמוד לומר במקום אחר: "את-דמו". וזרקו. עומד למטה וזרק מן
 הפלי לכתל המזבח למטה מחוט הסקרא כנגד הזויות, לכך נאמר: "סביב", שיהא הדם נתן בד' רוחות המזבח.
 או יכול יקיפנו כחוט? תלמוד לומר: "וזרקו", ואי אפשר להקיף בזריקה. אי "וזרקו", יכול בזריקה אחת? תלמוד
 לומר: "סביב", הא כיצד? נותן שתי מתנות שהן ארבע. אש-פתח אהל מועד. ולא בזמן שהוא מפרק.

(ו) והפשיט את-העולה ונתח אתה לנתחיה:
 כ"י והפשיט את-העולה. מה תלמוד לומר: "העולה"? לרבות את כל העולות להפשט ונתח. אתה לנתחיה.
 ולא נתחיה לנתחים.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

למעלה שלא היה מדבר ה' עמו אלא בשביל
 ישראל, וצא ולמד ל"ח שנה שהיו ישראל
 נזופים בתרחק מעליו הכבוד ולא דבר אתו
 אלהים. עוד ירמו לצוות את אנשי חיל
 להשתדל לקרב לקבות עם בני ישראל לעבודת
 ה', ולזה יקרא קרבן לה', כי על ידי חטא
 האדם יפרד הדבקות של ישראל עם אביהם
 שבשמים דכתיב (דברים ד' יד) ואתם הדבקים
 בה' יהיו נבדלים ומרחקים מהשכינה, והאדון
 ברוך הוא יקפיד בכיכול על הדבר ויתאנה
 לקרב אותם אליו, וצוה להוכיח לכל הרחוק
 ולקרב לבו, גם העניש למעלים עין מהדבר,
 וזה לך האות אשר צוה ה' להתחיל מקדשיו
 והגדיל שכן המזבח כמאמר התנא (אבות פ"ה)
 כל המזבח את הרבים אין חטא בא על ידו
 כי ישמרנו ה' משגינות, והם הדברים
 הנאמרים כאן. אדם דקדק לומר אדם לשון
 חשיבות כאמור בזה (תרי"ג מ"ח) כי יקריב
 ואת מי יקריב פרש הסתובב ואמר מהם מן
 הפחותים שישנם בכם אשר פשעו בה' ויאמרו
 לאל סור ממנו ונתרחקו מדבקותו יתברך את
 זה יקריב, ולזה יקרא קרבן לה' כי יקריב
 נצר מטעיו קדש לשרשו, ואדם כזה אין צריך
 להביא לא גדר ולא נדבה גם אין מציאות
 להביא לו חטא ולא אשם, על דרך אומרים
 ז"ל (אבות פ"ה) כל המזבח את הרבים אין
 חטא בא על ידו ואם אין שוגג אין קרבן,
 ואחר שגמר אומר מעשה קרבן הנקבד והמעלה
 אומר מן הבחמה וגו' תקריבו את קרבנכם
 דבר זה ישנו בכל אדם כי לא כל ישיגו
 בחינת רבים השיב מעון:
 (ג) אם עלה קרבנו. קשה למה שנה מב'
 פרשיות הסדורות אחרי זאת ואם מן הצאן
 וגו' לעולה, ואם מן העוף עולה, גם כאן היה
 לו לומר אם מן הדבר עולה וגו', ויתבאר על
 פי הסבא שאמרו בתורת כהנים במה שאמר
 הסתובב למעלה מזה את קרבנכם מלמד שהיא
 באה נדבת צבור עד כאן, לזה אמר סמוך
 לאמרו קרבנכם אם עולה פרוש דוקא עולה
 היא שאני מתיר שבה נדבת צבור ולא שלמים
 כדתניא (ת"כ ג') שלמים אין באין נדבת צבור.
 עוד אם היה אומר הסתובב אם מן הדבר עולה
 היה נשמע שלא התיר להביא עולה אלא מן
 הדבר ולא מן הצאן, לזה אמר אם עולה לומר
 כי מה שמרבה באמרו קרבנכם הוא פרט
 העולה בין אם יהיה מן הדבר בין אם יהיה
 מן הצאן, ואין לטעות בעולת העוף, שהרי
 באר הסתובב ואמר קרבנו יתרה כמו שדרשו
 שם למעט צבור מעולת העוף ובתורת כהנים
 אמרו וזה לשונם עולה מה תלמוד לומר שישכיל
 לא יהיו כל הפסולים האלו נוהגים אלא בעולת
 נדבה עולת חובה מניין וכו' תלמוד לומר אם
 עלה עד כאן. נראה שהקשה להם שהיה לו
 לומר אם קרבנו עלה, ודרשו שאם היה אומר
 אם קרבנו עלה אז יהיה נשמע שמדבק הסתובב
 בעולת נדבה שבה משתעי קרא דכתיב כי
 יקריב ושות, ואמר אם עלה פרוש כל עולה
 שבעולם בין של חובה בין של נדבה. והראב"ד
 ז"ל פרש שסתבת עולה מיתרת שהיה לו לסמוך
 על זכרונה לבסוף, והוא דחוק:

(ו) וְנָתַנוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים
עַל־הָאֵשׁ:

כ"י וְנָתַנוּ אֵשׁ • אף-על-פי שֶהָאֵשׁ יורדת מן השמים, מצוה להביא מן ההדיוט. בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן • כשהוא בכהונתו, האם עבד בכגדי כהן הדיוט, עבודתו פסולה.

(ח) וְעָרְכוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנֶּחֱתִים אֶת־הָרֹאשׁ
וְאֶת־הַפָּדֵר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ:

כ"י בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים • כשהם בכהונתם. הא כהן הדיוט שעבד בשמונה בגדים, עבודתו פסולה. אֶת הַנֶּחֱתִים אֶת־הָרֹאשׁ • לפי שאין הראש בכלל הפשט, שכבר התו בשחיטה, לפיכך הוצרך למנותו לעצמו. וְאֶת־הַפָּדֵר • למה נאמר? ללמד, שמעלהו עם הראש ומכסה בו את בית השחיטה. וזהו דרך פבור של מעלה. אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ • שלא יהיו הגזירין יוצאין חוץ למערכה.

(ט) וְקָרְבוּ וּכְרָעוּ יָרְחָן בְּמִים וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל
הַמִּזְבֵּחַ עֲלֵה אִשָּׁה רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה: ס

כ"י עֲלֵה • לשם עולה יקטירנו. אִשָּׁה • כשישחטנו, יהא שוחטו לשם האש. וְכָל "אִשָּׁה", לשון אש פושיי"ר בלע"ז. נִיחֹחַ • נחת רוח לפני, שאמרתי ונעשה רצוני. אור החיים

(י) וְאִם־מִן־הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ מִן־הַבְּשָׂכִים אוֹ מִן־הָעִזִּים לְעֹלָה
זָכָר תָּמִים יִקְרִיבנוּ:

כ"י וְאִם מִן הַצֹּאן • ו'ו מוסיף על ענין ראשון. וְלָמָּה הִפְסִיק? לתן רוח למשה להתבונן בין פֶּרֶשֶׁה לִפְרָשָׁה. מִן־הַבְּשָׂכִים אוֹ מִן־הָעִזִּים • הרי אלו ג' מעוטים, פֶּרֶט לְזָקֵן, לְחֹלָה וְלִמְזֶהָם. אור החיים

(יא) וְשַׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לִפְנֵי יְהוָה וּזְרָקוּ
בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמּוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כ"י עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ • על צד המזבח. צִפְנָה לִפְנֵי ה' • ואין צפון בבמה.

אור החיים על התורה – מהדורת בוס, אברמוביץ

ולזה תמצא שדרשו כל הפרטים שנקפלו, גם לתן את האמור בפֶּרֶשָׁה זו בשלפניה, כגון שחיטת צפון וכו' ושאר הדברות הנלקדים מעולת צאן. ובתורת כהנים מסים בה ולמה הפסיק, כדי לתן רוח למשה. הקשה הרא"ם דמכאן משמע שלא הקשה ליה למה הפסיק אלא לצד דכתיב ואם שמוסר, ושם בתורת כהנים (פסוק א') בבקשתא שדנה שהיתה קריאה קודמת לדבור קטני יכול אף להפסקות וכו' ומה היו ההפסקות משמשות וכו' עד כאן. משמע אפלו בלא וא"ו היתה הפסקות משמשות וכו' עד כאן, ותרגו וכו' ואין דבירי נראים. והנכון בעיני הוא כי כח טעם המתרגם שם הוא מכאן שזולת יתור וא"ו האמור כאן הייתי אומר טעם ההפסקות לא לתן רוח למשה להתבונן אלא כדי שישכיל משה שלא ילמד דין מזה לזה, וממה שמצינו שרשם ה' כאן

יָרְדוּ דְּכָתִיב (דברים י"ב כ"ו) וְעִשִׂיתָ עֲלֵיהֶם כְּבָשָׂר וְגו', ומותר בהנאה, וכדברי זירא שאמר בפרק המזבח מקדש (שם) נחלש קדם וריקה שרי למעבד מניהו אפלו קתא דסביני. או אפשר שצדין לא נתנה תורה, והגם שאמרו ז"ל (יומא כ"ח) קים אברהם אבינו אפלו צרובי תכשילין, כבר כתבתי בפרישיות אבות שזו היה לרצון כל שאין הכרח בדבר לאיזו סבת זכות, כמו שתאמר נשואי תמר ליהודה נשואי שתי אחיות ליעקב וכדומה, וכמו בן קרני איל עמדו לגס בהודעה נבואית, ולזה לא קימו מצוות העתידות להקטיר קרניו:

(י) וְאִם מִן הַצֹּאן. אמרו בתורת כהנים הרי זה מוסיף על ענין ראשון עד כאן. הפונה בזה לתן כל האמור במין הבקר ולא הזכר בצאן כגון סמיכה ודינה ושאר הלמודים. גם לדרש אם נקפל דבר מהמזכר כבר בבן הבקר,

קָרְבָּנוֹ. בתורת כהנים דרשו שבאה לרבות שלמים שישנם בכל הפסולים הרשומים ואין לומר שלמעטם בא הכתוב ולומר קרבנו האמור שהוא עולה ולא שלמים, כי לזה אינו צריך למעט כי מהיכא תיתי לאתר, ולא דרשו קרבנו בכנוי שהוא יותר פשוט בכתוב, כי הרי הוציאו דין זה מקרבנו האמורה בעולת צאן:

(ט) אֶת הַכֹּל. אמרו ז"ל (ת"כ פאן) לרבות הקרנים והשלפים. וקשה למה לא הקריב אברהם את הששה לעולה בקרניו וגו' והניח קרניו לשופרות כמאמרם ז"ל (פדרא"א ל"א). ואולי שהקריב הכל ופסק מעל המזבח, כדתנן (זבחים פ"ו) וכלן שפקעו מעל המזבח לא יחזיר. או אפשר שנתלש מעליו קדם וריקה, ולא נתרבו הקרנים וכו' להקריבה אלא בעודן מחברים אכל נתלשו אפלו עליו לראש המזבח

יב ויפֿלֵג יתָהּ לֵאבְרוּהִי וְיֵת רִישָׁהּ וְיֵת תַּרְבֵּהּ
וַיִּסְדֵּר בְּהֵנָּה יְתוּהוֹן עַל אֲעֵנָּה דִּי עַל אֲשֵׁתָּא
דִּי עַל מַדְבַּחָא :

יג וַיִּגְוֵא וּכְרַעֲיָא וְחִלַּל בְּמִנְּא וַיִּקְרַב בְּהֵנָּה יֵת
כָּלָא וַיִּסַּק לְמַדְבַּחָא עֲלֵתָּא הוּא קֶרְבֵּן
דְּמַתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קָדָם יי :

(יב) וְנִתַּח אֹתוֹ לְנִתְחָיו וְאֶת־רֵאשׁוֹ וְאֶת־פְּדָרוֹ וְעֶרְךָ הַפֶּה
אֹתָם עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ :

(יג) וְהִקְרַב וְהִכְרַעִים יָרֵחַן בְּמִים וְהִקְרִיב הַפֶּה
אֶת־הַפֶּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ עֲלֶיהָ הוּא אִשֶּׁה רֵיחַ

נִיחַח לַיהוָה: פ אור החיים

♦ יום שני א' אדר ב' ♦

יד וְאִם מִן־הָעוֹף וְלֹא כָּל הָעוֹף, לְפִי שְׁנָאֵמַר: "תָּמִים זָכָר בְּבֶקֶר בְּכֹשֶׁבִים וּבְעֵזִים", תַּמּוּת וְזָכְרוֹת בְּבִהֶמָּה וְאִין
וַיִּקְרַב מִן שְׁפִינִינְיָא אוֹ מִן בְּנֵי יוֹנָה יֵת
קֶרְבֵּנָה :

(יד) וְאִם מִן־הָעוֹף עֲלֶיהָ קֶרְבֵּנוֹ לַיהוָה וְהִקְרִיב מִן־הַתְּרִים
אוֹ מִן־בְּנֵי הַיוֹנָה אֶת־קֶרְבֵּנוֹ :

ה"י מן־העוף. ולא כל העוף, לפי שְׁנָאֵמַר: "תָּמִים זָכָר בְּבֶקֶר בְּכֹשֶׁבִים וּבְעֵזִים", תַּמּוּת וְזָכְרוֹת בְּבִהֶמָּה וְאִין תַּמּוּת וְזָכְרוֹת בְּעוֹפוֹת; יָכוֹל אֵף מִחֹסֶר אֲבָר? תִּלְמוּד לומר: "מִן הָעוֹף". תְּרִים • גְּדוּלִים וְלֹא קֹטְנִים. בְּנֵי יוֹנָה • קֹטְנִים וְלֹא גְדוּלִים. מִן־הַתְּרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיוֹנָה • פֶּרֶט לְתַחֲלַת הַצֵּהוּב וְשִׁבְזָה וְשִׁבְזָה, שֶׁהוּא פָּסוּל, שְׁגָדוּל הוּא אֲצֵל בְּנֵי יוֹנָה וְקֹטֵן אֲצֵל תוֹרִים. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

עֲנִין אֶחָד הֵם, אֵף עַל פִּי כֵן לְהַכְרִיעַ סִפֵּק
כִּזָּה יִסְפִּיק. וְתִמְצָא בְּדִרְשַׁת עוֹלָה הוּא
הָאֻמוּרָה בְּעוֹף דְּרִשׁוּ ר"ל בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים כְּמוֹ
כֵּן עוֹלָה לְרִבּוֹת אֲפִלוּ לֹא מִצָּה דֵם הִרָאשׁ,
הוּא לְמַעַט אִם לֹא מִצָּה דֵם הַגּוֹף עַד כָּאן,
וְהִקְשָׁה בְּגִמְרָא (וּבְחִים י"ו:) מֵאִי תִלְמוּדָא,
וּמִשְׁנֵי מִשּׁוּם דְּרַב דָּמִים בְּגוֹף שְׂכִיחִי עַד כָּאן,
הִרִי דְּבִסְבְּרָא מִטָּה הַסִּפֵּק וְדִיּוּקָנוּ מִהַתְּקוּב
עֲדִיף:

(יד) וְאִם מִן הָעוֹף. גַּם זֶה מוֹסִיף עַל עֲנִין
רִאשׁוֹן, לִתֵּן כָּל הָאֻמוּר לְמַעַל בּוֹ זוּלַת
פְּרֻטִים שֶׁיִּחַלֵּל הַתְּקוּב בְּפִרוּשׁ בּוֹ. הָא' שָׁאִין
עוֹף בָּא אֲלֵא עוֹלָה מִמֶּה שֶׁדִּיֵּק הָעוֹף עוֹלָה
שֶׁנָּה מִסְדֵּר שֶׁבְּעוֹלַת בְּקָר וְצֹאן, אוֹ לְצַד
הַיָּחִיד, וְעוֹד מַעַט קֶרְבֵּנוֹ שָׁאִין בָּא עוֹף עוֹלָה
מִצְבוּר, גַּם בְּרִין מִלִּיקָה שֶׁמַּעַכְבַּ כִּהֵּן מֶה
שָׁאִין מַעַכְבַּת הַשְּׂחִיטָה בְּעוֹלַת בְּקָר וְצֹאן, גַּם
פְּרֻטִים שֶׁהַכֹּפֶל בְּעוֹלַת בְּקָר וְעוֹלַת צֹאן לֹא
צֶרֶךְ בָּא הִדְבָּר לְמַעַט הָעוֹף, אֲבָל שְׂאָר דְּבָרִים
שֶׁמַּעַט הַתְּקוּב בְּאֶחָד מִשְׁנֵיהֶם וְלִמַּד זֶה מִזָּה
כְּגוֹן נִרְבַּע, מִקְצָה, וְנִעְבֵּד, טְרַפָּה, חוֹלָה, זִקֵּן,
גְּזוּל כֻּלָּם פְּסוּלִים בְּעוֹף בְּכַהֲמָה, וְכֵן הוּא
מְבָאָר בְּדִבְרֵיהֶם וּבְרַמְבַּ"ם בְּפֶקֶד ג' מֵהַלְכוֹת
אֲסוּרֵי מִזְבֵּחַ וְלִזָּה אָמַר וְאִם מִן הָעוֹף:

קֶרְבֵּנוֹ לַה'. טַעַם אוֹמְרוֹ קֶרְבֵּנוֹ לַה', מִי
שָׁלֵא אָמַר כֵּן בְּעוֹלַת בְּקָר וְצֹאן, לְפִי
שֶׁמִּצְוֵנוֹ שֶׁהַקֹּשֶׁר הַתְּקוּב בְּעוֹף בְּעֵלִי מוֹמִין
כְּאוֹמְרֵם ז"ל (תו"כ דְּרוֹשִׁין כ"ד) אִין זָכְרוֹת וְתַמּוּת
בְּעוֹף וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּסִמּוּרָה, אִם כֵּן תְּבוּא
הַסִּבְרָא לומר כִּי פָחוֹת הוּא קֶרְבֵּן זֶה כִּי מוֹם
בּוֹ וְאִין זֶה בְּגִדֵּר קֶרְבֵּן לַה' לִזָּה אָמַר קֶרְבֵּנוֹ
לַה' כִּי אִין בּוֹ שׁוּם הִדְרָגָה פָּחוֹתָה לְצַד כְּהִינָּה

הוּא שֶׁהַתַּנָּא דִּירָשׁ לֶה מֵיחִיד וְהִקְטִיר וְהִקְטִיר
ב' פַּעַמִּים וְהוּא קָשְׁיָתָנוּ עֲצָמָה שְׁלֵא הִיָּה לוֹ
לומר אֲלֵא בְּאֶחָד מִב' מִקוּמוֹת אוֹ בְּעוֹלַת
בְּקָר אוֹ בְּעוֹלַת צֹאן, אֲלֵא וְדִא לְדִרְשָׁה כָּא
לְרִבּוֹת הַקִּטְרַת פְּסוּלִין וְנוֹתָר וְכו' אַחֵר שֶׁעָלוּ
הַמִּזְבֵּחַ:

עֲלֶיהָ הוּא. אָמַר הוּא, דְּרִשׁוּ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים
שֶׁבָּא לְעַכֵּב שְׂחִיטָה בְּצִפּוֹן בְּדִיעֲבַד
שָׁאִם לֹא שִׁחַט בְּצִפּוֹן פְּסוּלָה. וְלִזָּה לֹא כְּתִיבָה
הַתּוֹרָה הִרְבּוּי אֲלֵא בְּפִרְשָׁה שֶׁנִּזְכָּרָה בָּהּ צִפּוֹנָה
לומר כִּי עַל פֶּרֶט זֶה בָּא הַמַּעֲוֵט, וְלֹא כְּתִיב
בְּפִרְשַׁת כֵּן בְּקָר שֶׁהִזְכִּיר שֵׁם הַסְּמִיכָה, כִּי
אֲדָרְבָּה עֲלֶיהָ בָּא רְבוּי תַּבַּת עוֹלָה (פְּסוּק ט')
שָׁאִינָה מַעַכְבַּת סְמִיכָה הָאֻמוּרָה שֵׁם וְהִגַּם
שֶׁהַתְּקוּב אָמַר חֵלֶק מִהִרְבּוּיִם וְהַמַּעֲוֵטִים
בְּאֶחָד וְחֵלֶק מִהִרְבּוּיִם וְהַמַּעֲוֵטִים בָּא' וְאִינוּ
אוֹמְרִים כָּאֵלּוּ אָמַר כָּל הִרְבּוּיִם וְהַמַּעֲוֵטִים
בְּכָל א' מִהֶם, שְׂאִנִּי פֶרֶט זֶה כִּינֵן שֶׁהִזְכִּיר ב'
מִצּוֹת שֶׁהֵם סְמִיכָה וְצִפּוֹן וּמַעַט וְרָבָה וְאִין
יָדוּעַ לֵאמֹר מִהֶם מַעַט וְלֵאמֹר מִהֶם רְבָה,
דְּרִשְׁינן הַסִּמּוּךְ לְמַעֲוֵט וְהַסִּמּוּךְ לְרְבוּי, וְמֶה
מִצְוֵנוֹ מֶה סִמּוּךְ לְרְבוּי סְמִיכָה מֶה סִמּוּךְ לְמַעֲוֵט
צִפּוֹן. וְהִגַּם כִּי גַם שֵׁם נֶאֱמַר רְבוּי, בָּא לְנִתּוּחַ
שָׁאִינוּ מַעַכְבַּת כְּהַפְשֵׁט שֶׁנִּתְמַעַט בְּרְבוּי שֶׁהִזְכִּיר
בְּעוֹלַת בְּקָר. וְיֵשׁ עוֹד לְהִתְרַחֵב עֲדִידִים שֶׁיִּשְׁשֵׁם
בְּעֲנִין וְהַמִּשְׁפָּלִל יְכִין מַעֲצָמוֹ. וּבְבִרְתָּא (בְּת"כ
בא) נִתֵּן טַעַם שֶׁדְּרִשׁוּ הִרְבּוּי עַל הַסְּמִיכָה
שָׁאִינָה מַעַכְבַּת וּמַעֲוֵט הוּא עַל הַצִּפּוֹן שֶׁמַּעַכְבַּ
כִּי הַסְּמִיכָה אֵינָה בְּכָל הָעוֹלֹת שֶׁעוֹלַת צְבוּר
אֵינָה טְעוּנָה סְמִיכָה וְכו'. וְאוּלַּי כִּי לְרוּחָא
דְּמִלְתָּא אָמְרוּ כֵּן, כִּי הִגַּם שֶׁהִיָּה הִדְבָּר שְׁקוּל
יְכָרֵעַ מִשְׁעָם שֶׁכְּתוּבָנוּ, וְהִגַּם שֶׁהָב' פְּרִשְׁיִית

וְאָמַר וְאִם מִן הַצֹּאן בְּתוֹסֶפֶת וְא"ו הָא לְמַדָּת
שְׁדִין כֵּלָן שְׁוֶה וְלִתֵּן הָאֻמוּר שֶׁל זֶה בְּזָה אִם
כֵּן לְמֶה הָיוּ הַתְּפִסּוֹת בְּהִכְרַח לומר שֶׁהוּא
לִתֵּן רִיחַ לְמִשָּׁה, וּמִכָּאֵן לְכָל מָקוֹם שֶׁהָיוּ
הַתְּפִסּוֹת הִרִי שֶׁלֶךְ לְפָנֶיךָ שֶׁטַעַם, וְהוּא מֵאֻמְר
הַתַּנָּא בְּדִרְךָ כָּלָל וְמֶה הָיוּ הַתְּפִסּוֹת מִשְׁמִשּׁוֹת:
(יג) וְהִקְרִיב וְגו' אֶת הַפֶּל וְהִקְטִיר וְגו'.
הֵנָּה כְּבָר אָמַר זֶה בְּפִרְשַׁת עוֹלַת כֵּן בְּקָר
וְאִין לומר שֶׁנִּתְכַּנֵּן לְרִבּוֹת מֶה שָׁאִין כֵּן בְּקָר
וְהוּא הַצֹּמֵר שֶׁבְּרִאשֵׁי כְּבָשִׂים וְהַשְּׂעִיר שֶׁבִּזְבָּן
הַתִּשְׁשִׁים, שֶׁכָּל אֵלּוּ לֹא הָיוּ נִשְׁמָעִים מֵאוֹמְרוֹ
אֶת הַכֹּל בְּעוֹלַת כֵּן בְּקָר, שֶׁהִרִי מִצְוֵנוֹ שֶׁדְּרִשׁוּ
בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים צֹמֵר וְשֶׁעִיר הַתִּשְׁשִׁים מִפְּסוּק
הָאֻמוּר בְּעוֹלַת בְּקָר וּמִשְׁמַע לָהֶם כִּי מֵאֻמְר
אֶת הַכֹּל הִגַּם שְׁלֵא נִכְתָּב אֲלֵא בְּבִקְרָא יִשְׁנֹ
גַם בְּצֹאן כָּל הַשִּׁינִי בָּהֶם, וְעוֹד כָּאֵן לֹא אָמַר
הַכֹּל אֲלֵא בְּהִקְרָבָה וְלֹא סִמּוּךְ לְהִקְטִירָה וְדְרִשׁוּ
ר"ל (תו"כ בָּאן) בְּאוֹמְרוֹ וְהִקְרִיב אֶת הַכֹּל וְגו'.
זוֹ עֲלִיתָ כְּבֹשׁ שֶׁצִּירִךְ כִּהֵן, שְׁדִין זֶה לֹא נִשְׁמַע
בְּעוֹלַת בְּקָר, אִם כֵּן הַקִּטְרַת הַמִּזְבֵּחַ בְּעוֹלַת
צֹאן לְמֶה אֲצִרְיָךְ:

וְנִרְאָה לְפָרֶשׁ עַל פִּי מֶה שֶׁאָמְרוּ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים
וְזֶה לְשׁוֹנֵם וְהִקְטִיר אֵף עַל פִּי שִׁיזָּא,
אֵף עַל פִּי שֶׁפְּסוּל, אֵף עַל פִּי שֶׁפְּגוּל וְנוֹתָר
וְכו' כְּשֶׁהֵן בְּרִאשׁ הַמִּזְבֵּחַ עַד כָּאן:

וְקִשָּׁה מִזֵּין מִצָּא תָנָא לְדִרְשׁ הַתֵּר הַפְּסוּלִין
לְגַבִּי הַמִּזְבֵּחַ. וְהִרְבַּ בְּעַל קֶרְבֵּן אֶהְיֶן
פֶּרֶשׁ מְדֵלָא כְּתִיב וְהִקְטִירִם מִשְׁמַע שִׁיקְטִיר
מִכָּל מָקוֹם ע"כ, לְדַבְּרֵי ז"ל יִתְחַיֵּב לְדִרְשׁ
כְּמוֹ כֵּן בְּאוֹמְרוֹ וְהִקְרִיב אֶת הַכֹּל מִמֶּה שְׁלֵא
אָמַר וְהִקְרִיבִם שִׁיקְרִיב מִכָּל מָקוֹם אֲפִלוּ
פְּסוּלִין, וּמִדָּהָא לִיתָא הָא גַּמִּי לִיתָא. וְהִנֵּחֵן

(טו) וְהִקְרִיבוּ הַפֶּהן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וּמִלֵּךְ אֶת־רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר
הַמִּזְבֵּחַ וְנִמְצָה דָּמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ:

כ"י וְהִקְרִיבוּ • אָפְלוּ פְרִידָה אַחַת יָבִיא. הַפֶּהן וּמִלֵּךְ • אֵין מְלִיקָה בְּכָלִי, אֶלָּא בַעֲצָמוֹ שֶׁל כֹּהֵן; קוֹצֵץ בַּצִּפְרָנוֹ מִמּוֹל הָעֶרֶף וְחוֹתֵךְ מִפְּרָקָתָ עַד שְׁמִינִי וְקוֹצֵץ. וְנִמְצָה דָּמוֹ • לְשׁוֹן "מִיִּין אִפִּים", (משלי ל') "כִּי־אָפַס הַמִּץ" (ישעיה טו). כּוֹבֵשׁ בֵּית הַשְּׁחִיטָה עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהֵדֵם מִתְמַצֶּה וְיוֹרֵד. וּמִלֵּךְ וְהִקְטִיר וְנִמְצָה • אָפְשֶׁר לוֹמַר כֵּן? מֵאַחַר שֶׁהוּא מְקַטֵּר, הוּא מוֹצֵה! אֶלָּא, מֵהַקְטָרָה הָרֹאשׁ בַּעֲצָמוֹ וְהַגּוֹף בַּעֲצָמוֹ וְכו', אֵף מְלִיקָה כֵּן. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מְקָרָא מְסַרֵּס הוּא: וּמִלֵּךְ וְהִקְטִיר, וְקֵדָם הַקְטָרָה, "וְנִמְצָה דָּמוֹ" כְּכֹר.

(טז) וְהִסִּיר אֶת־מִרְאָתוֹ בְּנוֹצָתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ
קִדְמָה אֶל־מְקוֹם הַדִּשָּׁן:

כ"י מִרְאָתוֹ • מְקוֹם הָרָעִי, וְזֶה הַזֶּפֶק. בְּנוֹצָתָהּ • עִם בְּנֵי מַעִיָּה. וְ"נוֹצָה" לְשׁוֹן דְּבַר הַמָּאוֹס, כְּמוֹ: "כִּי נָצוּ גַם־נְעוּ", וְזֶהוּ שֶׁתְּרַגְם אוֹיֵקְלוֹס: "בְּאוֹכְלִיָּה", וְזֶהוּ מִדְּרָשׁוֹ שֶׁל אָבָא יוֹסִי בֶן חֲנָן, שֶׁאָמַר: 'נוֹטֵל אֶת הַקְּרָקֶן עִמּוֹ. וְרַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּהּ אָמְרוּ: קוֹדֵר סָבִיב הַזֶּפֶק בְּסָפִין כְּמוֹ אֶרְבָּה וְנוֹטֵלָה עִם הַנוֹצָה שֶׁעַל הָעוֹר. בַּעּוֹלַת בְּהֵמָה, שֶׁאֵינָה אוֹכֵלֶת אֶלָּא בְּאִבּוֹס בַּעֲלִיָּה, נֶאֱמַר: "וְהִקְרַב וְהַכְרַעִים יִרְחַץ בְּמֵיִם וְהִקְטִיר". בַּעּוֹף, שֶׁנִּזְוֵן מִן הַגִּזְלָה, נֶאֱמַר: "וְהִשְׁלִיךְ" אֶת הַמַּעֲלִים, שֶׁאֵכְלוּ מִן הַגִּזְלָה. אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ קִדְמָה • בְּמִזְבְּחוֹ שֶׁל כְּבֹשׁ. אֶל־מְקוֹם הַדִּשָּׁן • מְקוֹם שְׁנוֹתֵינוּ שֶׁם תְּרוֹמַת הַדִּשָּׁן בְּכָל בֹּקֶר, וְדִשׁוֹן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְהַמְּנוֹרָה, וְכֻלָּם נִבְלָעִים שָׁם בְּמִקְוָם.

(יז) וְשִׁפֵּעַ אֹתוֹ בְּכַנְפָּיו לֹא יִבְדִּיל וְהִקְטִיר אֹתוֹ הַפֶּהן
הַמִּזְבֵּחַ עַל־הַעֲצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ עָלָה הוּא אִשֶּׁה
רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: ם

כ"י וְשִׁפֵּעַ • אֵין שְׁפּוּעַ אֶלָּא בִיד; וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּשִׁמְשׁוֹן: "וַיִּשְׁפָּעָהוּ כְּשִׁפֵּעַ הַגִּדִי". בְּכַנְפָּיו • עִם כְּנָפָיו; אֵינוֹ צָרִיךְ לְמַרֵּט כְּנָפָיו נּוֹצָתוֹ. בְּכַנְפָּיו • נּוֹצָה מִמֶּשׁ. וְהֵלֵא אֵין לָךְ הִדְיוֹט שֶׁמִּרְיַח רִיחַ רַע שֶׁל כְּנָפִים נִשְׂרָפִים וְאֵין נִפְשׁוֹ קָצָה עָלָיו. וְלָמָּה אָמַר הַכֶּתוּב: "וְהִקְטִיר"? כְּדִי שֶׁיִּהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבַע וּמִהֲדָר בְּקִרְבָּנוֹ שֶׁל עֵינִי. לֹא יִבְדִּיל • אֵינוֹ מְפָרְקוֹ לְגִמְרֵי לְשִׁתִּי חֲתִיכוֹת, אֶלָּא קוֹרְעוֹ מִגִּבּוֹ. נֶאֱמַר בַּעּוֹף: "רִיחַ נִיחֹחַ", וְנֶאֱמַר בְּבֵהֵמָה: "רִיחַ נִיחֹחַ". לוֹמַר לָךְ: 'אֶחָד הַמְרָבָה וְאֶחָד הַמְקַמֵּיט, וּבִלְבָד שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ לְשִׁמְיָם'.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֵשׁ ~ (שיחות ש"פ בשלח תשל"ו)

נֶאֱמַר בַּעּוֹף רִיחַ נִיחֹחַ, וְנֶאֱמַר בְּבֵהֵמָה רִיחַ נִיחֹחַ (רש"י, א' יז) יֵשׁ לְשֹׁאֵל: כָּאֵן מְקַדִּים עוֹף, וְאֵלוֹ בְּהִמְשׁוֹף מְקַדִּים בְּהֵמָה: "הַמְרָבָה . . . הַמְקַמֵּיט". וְיֵשׁ לוֹמַר, שְׁעוֹף וּבֵהֵמָה שְׁוִים מִמֶּשׁ, לֹא רַק מִצַּד הַכְּנָפָה, כִּי בְּכָל אֶחָד יֵשׁ מַעֲלָה: עוֹף – מְקַרְבִּים גַּם הַנוֹצָה (בַּעּוֹלַת בְּהֵמָה הָעוֹר לֹא קָרַב). בְּהֵמָה – מִצַּד גִּדְלָה. לָכֵן הַקִּדִּים עוֹף, כְּדִי לְהַדְגִּישׁ שֶׁמִּבְחִינָה מְסִימָת דּוֹקָא הוּא ה'מְרָבָה' (וְלָכֵן הַשְּׁמִיט קָרַב מִנְחָה, שֶׁשְּׁנוֹה לְעוֹף וּלְבֵהֵמָה רַק מִצַּד הַכְּנָפָה). אֹר הַחַיִּים

אֹר הַחַיִּים עַל הַתּוֹרָה – מְהוֹדֶת בְּלוֹס, אֲבֵרמוֹבִיץ

פֶּר וְזֶה מְבִיא עוֹף, לָזֶה נִתְחַפֵּס הַכֶּתוּב וְאָמַר רִיחַ נִיחֹחַ בְּבֵהֵמָה וְלֹא הִסְפִּיק לוֹ בְּמָה שֶׁאָמַר בַּעּוֹף לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ לְהַעֲיִף וְלְהַאֲוִתָּהּ כִּי לֹא פָחוֹת הוּא מְקַרְבֵּן בְּהֵמָה לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ וְצָרִיךְ הוּא לְהוֹדִיעֵךְ גַּם בְּקִרְבֵּן בְּהֵמָה אִשֶּׁה רִיחַ נִיחֹחַ, וְהוּא מֵהַ שֶׁדִּקְדַּק הַתַּנָּא בְּאוֹמְרוֹ נֶאֱמַר וְנֶאֱמַר וְכו', פְּרוּשׁ וְלֹא הִסְפִּיק לוֹ לוֹמַר הַדָּבָר בְּמִדְרָגָה הַקְטָנָה נִתְבָּן לוֹמַר לָךְ כִּזְהָ אֶחָד הַמְרָבָה וְאֶחָד הַמְקַמֵּיט פְּרוּשׁ בְּהַשְׁוָאָה הַם, וְלָזֶה לֹא אָמַר הַתַּנָּא לוֹמַר הַמְקַמֵּיט כְּמִרְבָּה שֶׁאֵז בְּטֵלָה לֶה הַכְּנָפָה שֶׁפִּי בְּדִקְרִי, כִּי כְּשֶׁנִּשְׁנָע לוֹמַר זֶה כִּזְהָ יִתְחַיֵּב לוֹמַר כִּי הַנִּלְמָד קִשְׁן

(יז) אִשֶּׁה רִיחַ נִיחֹחַ. וְ"ל" אָמַר (מִנְחוֹת ק) נֶאֱמַר בַּעּוֹלַת בְּהֵמָה אִשֶּׁה רִיחַ וְגו', וְנֶאֱמַר בַּעּוֹלַת הָעוֹף אִשֶּׁה וְגו' לוֹמַר לָךְ אֶחָד הַמְרָבָה וְאֶחָד הַמְקַמֵּיט וְכו', עַד כָּאֵן. הֵנָּה נִתְבָּנוּ וְ"ל" לְתַרְץ מַה שֶׁקִּשְׁשֶׁ כִּי יֵאמַר הַכֶּתוּב אִשֶּׁה רִיחַ נִיחֹחַ בַּעּוֹף שֶׁהוּא שְׁוִה אִסֵּר וּמִכָּל שֶׁכֵּן בַּעּוֹלַת הַבְּהֵמָה, לָזֶה דִּקְדָּקוֹ בְּלִשׁוֹנָם וְאָמְרוֹ לוֹמַר לָךְ אֶחָד הַמְרָבָה וְכו', פְּרוּשׁ שֶׁכָּא הַכֶּתוּב לְהוֹדִיעֵנוּ שֶׁאֵין הַפֶּרֶשׁ בֵּין הַמְקַמֵּיט לְמְרָבָה, שֶׁלֹּא תֵאֱמַר שֶׁאֵין זֶה אֶלָּא לְצַד שֶׁה' מִצַּד רַחֲמָיו מִתְרַעַה בְּקִרְבֵּן הָעֵינִי הַגַּם שֶׁאֵינוֹ חֲשׁוֹב כְּקִרְבֵּן הָעֵשֶׂר, וְעַל כֵּל פְּנִים אֵין הַמּוֹחֵשׁ נִכְחָשׁ כִּי זֶה מְבִיא

זוֹ וְאֵין רִשָּׁם בְּמוֹמוֹ כֵּל עָקָר. עוֹד יִרְצָה עַל דִּקְרָא אוֹמְרוֹ (וְשִׁנָּה י"ז) וְאֵת דָּבָא וְשִׁפֵּל רוּחַ וְאָמְרוֹ וְ"ל" (סוֹסָה ה) אֵנִי אֵת דָּבָא וְלִמָּן דָּאֲמַר אֲתִי דָבָא, וּמִהַטְעַם עֲצָמוֹ לֹא הִזְכִּיר שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ סְמוּךְ לְהַזְכִּיר קִרְבֵּן אֶלָּא בְּקִרְבֵּן עוֹף, כִּי מִי דִּכְרוּ לְהִבִּיא עוֹף הוּא הָעֵינִי וּמִבִּיאָו בְּשִׁבְרוֹן לֵב לְצַד מַה שֶׁהוּא הָעֵינִי וְלְצַד מַעוֹט הַקְּרָבֵן וְקָרָא עָלָיו וְאֵת דָּבָא, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הַמְקַרִּיב בְּקִיר וְצִאן שְׁנִפְשׁוֹ שְׁמִחָה עָלָיו בְּהַקְרַבָּת דָּבָר הָרָאוּי לְהַתְפַּכֵּד. וְכִינָאָר מִזְהָ דְרָשׁ בְּדוּכָחִים (מִנְחוֹת קד:) בְּמָה שֶׁאָמַר הַכֶּתוּב בְּמִנְחָה וְנִפְשׁ יַעוֹ"שׁ:

ב (א) וְנִפְשׁ כִּי־תִקְרִיב קָרְבַּן מִנְחָה לַיהוָה סֶלֶת יִהְיֶה קָרְבָּנוֹ וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לִבְנָה:

ה"א וְנִפְשׁ כִּי תִקְרִיב • לא נאמר "נפש" בכל קרבנות נדבה, אלא במנחה; מי דרכו להתנדב מנחה? עני. אמר הקדוש־ברוך־הוא, מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו. סלת יהיה קרבנו • האומר: "הרי עלי מנחה", סתם, מביא מנחת סלת, שהיא הראשונה שבמנחות ונקמצת כשהיא סלת, כמו שמפרש בענין. לפי שנאמרו כאן חמשה מיני מנחות, וכלן באות אפויית קדם קמיצה חוץ מזו, לכך קרויה "מנחת סלת". סלת • אין "סלת" אלא מן החטין, שנאמר: "סלת חטין", ואין מנחה פחותה מעשרון, שנאמר: "ועשרון סלת". למנחה, עשרון לכל מנחה. ויצק עליה שמן • על פלה. ונתן עליה לבנה • על מקצתה; מניח קמץ לבונה עליה לצד אחד. ומה ראינו לומר פן? שאין רבוי אחר רבוי בתורה, אלא למעט. דבר אחר: שמן על פלה, מפני שהוא נכלל עמה ונקמץ עמה, כמו שנאמר: "מסלתה ומשמנה", ולבונה על מקצתה שאינה נכללת עמה ולא נקמצת עמה, שנאמר: "על כל לבנתה", שלאחר שקמץ, מלקט את הלבונה פלה ומעליה ומקטירה. ויצק. ונתן. והביאה • מלמד שיציקה ובלילה כשרים בזר. אור החיים

ב (ב) וְהִבִּיאָהּ אֶל־בְּנֵי אֹהֶלן הַכֹּהֲנִים וְקָמִין מִשֶּׁם מֶלֶא קָמִצוּ מִסֻּלָּתָהּ וּמִשְׁמֶנָּה עַל כָּל־לִבְנָתָהּ וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־אֲזִכְרֹתָהּ הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר יֵיחַ לַיהוָה:

ה"א וְהִבִּיאָהּ אֶל־בְּנֵי אֹהֶלן • מקמיצה ואילך מצות כהנה. וקמין משם • מקום שרגלי הזר עומדות, ללמדך, שהקמיצה כשרה בכל מקום בעזרה, אף באחת עשרה אמה של מקום דריסת רגלי ישראל. מלא קמצו • יכול מברך, ומבצבץ ויוצא לכל צד? תלמוד לומר במקום אחר: "והרים ממנו בקמצו", לא יהא כשר אלא מה שבתוך הקמץ. אי "בקמצו", יכול חסר? תלמוד לומר: "מלא". הא כיצד? חופה שלש אצבעותיו על פס ידו, וזהו "קמץ" במשמע לשון העברית. על כל־לבנתה • לבר כל הלבונה היא הקמץ מלא. לבנתה והקטיר • אף הלבונה בהקטרה. מלא קמצו מסלתה ומשמנה • הא, אם קמץ ועלה בידו גרגר מלח או קרט לבונה, פסולה. אזכרתה • הקמץ העולה לגבה הוא זכרון המנחה, שבו נזכר בעליה לטובה ולנחת רוח.

ג (א) וְהִנּוּחֹתֶיהָ מִן־הַמִּנְחָה לְאֹהֶלן וּלְבָנָיו קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים מֵאֲשֵׁי יְהוָה: ׀

ה"א וְהִנּוּחֹתֶיהָ • פה גדול נוטל חלק בראש שלא במחלקת, וההדיוט במחלקת. קדש קדשים • היא להם. מאשי ה' • אין להם חלק בה, אלא לאחר מתנות האשים.

ד (א) וְכִי תִקְרִיב קָרְבַּן מִנְחָה מֵאֹפֶה תִּנּוֹר סֶלֶת חֲלוֹת מִצֹּת בָּלוּלֹת בְּשֶׁמֶן וְרִיקְיֵי מִצּוֹת מְשֻׁחִים בְּשֶׁמֶן: ׀

ה"א וְכִי תִקְרִיב וגו' • שאמר: 'הרי עלי מנחת מאפה תנור'; ולמד הפתוב, שייביא או חלות, או ריקקין. החלות בלולות והריקקין משוחין. ונחלקו רבותינו במשיחתן: יש אומרים: 'מושחן וחוזר ומושחן עד שייכלה כל השמן שבלג, שכל המנחות טעונות לג שמן, ויש אומרים: 'מושחן במין כ"ף יונית ושאר השמן נאכל בפני עצמו

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שהביא מנחת נדבה. וטעם הפתוב נדבה. וטעם הפתוב שכתב כאן רבוי ומעוט בתבה אחת. אולי כי לצד שלא הכרח למעט הצבור אלא לצד שרובה כהן משיח לזה רמו שניהם יחד הגם שהם ב' דברים הפכים, כי לולי רבוי כהן משיח אין צורך למעט צבור כי מנין יעלה על דעתנו שייביאו שיצרך למעט, ואחר שקא רבוי כהן משיח יצא

ועוף שהם ב' קצוות, כי בענין זה אין דבר נלמד מחברו לצד המוכא: (א) ונפש וגו'. בתורת כהנים דרשו יתור ונפש שיש בו מעוט ורבוי, מעוט נפש יתור יחיד למעט צבור שלא יביאו מנחת נדבה, רבוי ביתרון הנא' לרבות יחיד שאינו מביא מנחה על טמאת מקדש וקדשיו שהוא כהן משיח.

מהמלמד במשפט הרב ותלמידו, ומדקדוק לשון ואמרו אחד ואחד הרי זה מראה באצבע השכל כי אין הדרגה לאחד מחברו, וכזה הוא שהשיג תרין למה לא אמר ריח נוח בעוף, כי בא ללמדנו דבר זה שאין מעלה לעשיר בשורו ולא כלום, ומטעם זה גם כן הדרגה לומר אשה ריח נוח בצאן ולא הספיק בדקר

לפניהם. ומה תלמוד לומר "בשמן", "בשמן", שתי פעמים? להכשיר שמן שני ושלישי היוצא מן הזיתים, ואין צריך שמן ראשון אלא למנוחה, שנאמר בו: "זך". ושנינו במנחות: כל המנחות האפירות לפני קמיצתן ונקמצות על ידי פתיחה, כלן באות עשר עשר חלות, והאומר בה: "רקיקין", באה עשר רקיקין. אור החיים

(ה) ואם מנחה על המנחת קרבנך סלת בלולה בשמן
מצה תהיה:
הואם מנחתא על מסרתא קרבנך סלתא
דפילא במשח פטיר תהי:

כ"י א"א מנחה על המנחת • שאמר: "הרי עלי מנחת מחבת", וכלי הוא שהיה במקדש שאופין בו מנחה על האור בשמן, והכלי אינו עמק אלא צף, ומעשה המנחה שבתוכו קשין, שמתוך שהיא צפה, האור שורף את השמן. וכלן טעונות שלש מתנות שמן: יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קדם לעשייתן. סלת בלולה בשמן. מלמד שכוללן בעודן סלת.

(ו) פתות אותה פתים ויצקת עליה שמן מנחה הוא: ס
כ"י א"א פתות אותה פתים • לרבות כל המנחות הנאפות קדם קמיצה
לפתיחה. ויצקת עליה שמן מנחה הוא • לרבות כל המנחות ליציקה. יכול אף מנחת מאפה תנור בן? תלמוד לומר: "עליה". אוציא את החלות ולא אוציא את הרקיקין? תלמוד לומר: הוא.

♦ יום שלישי ב' אדר ב' ♦

(ז) ואם מנחת מרחשת קרבנך סלת בשמן תעשה:
כ"י א"א מרחשת • כלי הוא שהיה במקדש, עמק, ומתוך שהיא עמקה,
שמנה צבור ואין האור שורפו, לפיכך מעשה מנחה העשוין לתוכה רוחשין. כל דבר רך, על ידי משקה נראה כרוחש ומנענע.

(ח) והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה ליהוה
והקריבה אלהיה ויהישה אלהיה:
כ"י א"א אשר יעשה מאלה • מאחד מן המינים הללו. והקריבה • בעליה אל הכהן. והגישה • הכהן. אלהיה • אלהיה.

(ט) והרים הכהן מן המנחה את אפרתה והקטיר
המזבחה אשה ריח ניחח ליהוה:
כ"י א"א את אפרתה • הוא הקמץ.

(י) והנותר מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי
יהוה: אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

לוקה אכל אם התמיצה ולא אפאה לא, לזה אמר הכתוב והנותר וגו'. כל המנחה אשר תקריבו לא תעשה חמץ פרוש אפלו שגריה. והגם שרז"ל (שם) דרשו מפסוק לא תאפה חמץ וסמך ליה חלקם, מאותה דרשה אין לחיב על שגריה אלא על האפיה ולא על שאר מעשה, ובפסוק זה לבד לא יספיק לחיב

(י) והנותר וגו'. צריך לדעת למה כפל פסוק זה ב' פעמים, ואולי שיתבאר על דרך אומנם ז"ל (מנחות נח.) בכל המנחות שמוותר לאכל שגרי מנחות בדבש אכל אם החמין שגריה לוקה ודרשו (שם נח) ממה שאמר הכתוב לא תאפה חמץ חלקם פרוש גם חלקם ע"כ. ועדין אני אומר דוקא על האפיה הוא

לנו דין חדש שישנו במלמד לצבור כאומנם שם בתורת כהנים לזה הצורך למעט: (ד) וכי תקרב. אמר וכי בתוספת וא"ו לסמך דין זה לענין ראשון, לומר לך שגם בפדטי המנחה נתבדה כהן משיח, ונתמעטו צבור גם לתנאי פדטי הסקרה שגרשמו בקמץ מנחת סלת, גם להביא לבונה הגם שלא הזכירה בה:

יא פל מנחתא די תקרבון קדם יי לא תתעבד
חמיצ ארי כל חמיר וכל דבש לא תסקון
מזה קרבנא קדם יי:

(יא) פל-המנחה אשר תקריבו ליהוה לא תעשה חמץ
כי כל-שאר וכל-דבש לא-תקטירו ממנו אשה ליהוה:
כ"י וכל-דבש • כל מתיקת פרי קרוי "דבש".

יב קרבן קדמי תקרבון יתהון קדם יי
ולמדבחה לא יתסקון לאתקבלא ברעוא:

(יב) קרבן ראשית תקריבו אתם ליהוה ואל-המזבח
לא-יעלו לריח ניחח:

כ"י קרבן ראשית תקריבו • מה יש לך להביא מן השאור ומן הדבש? קרבן ראשית, שתי הלחם של עצרת,
הבאים מן השאור, שנאמר: "חמץ תאפינה", ובפורים מן הדבש, כמו בכורי תאנים ותמרים.

יג וכל קרבן מנחתך במלחא תמלח ולא
תבשל מלח קום אלהיך מעל מנחתך על כל
קרבנך תקרב מלחא:

(יג) וכל-קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשפית מלח ברית
אלהיך מעל מנחתך על כל-קרבנך תקריב מלח: ס

כ"י מלח ברית • שהברית כרותה למלח משפחת ימי בראשית, שהקטחו המים התחתונים לקרב במזבח במלח,
ונסוף המים בחרג. על כל-קרבנך • על עולות בהמה ועוף ואמורי כל הקדשים כלין.

יד ואם תקרב מנחת בפורין קדם יי אביב
קלי כניר פרוין ופיכון תקרב ית מנחת
בפורין:

(יד) ואם-תקריב מנחת בפורים ליהוה אביב קלוי באש
גרש פרמל תקריב את מנחת בפורין:

כ"י ואם-תקריב • הרי "אם" משמש בלשון 'כי', שהרי אין זה רשות, שהרי במנחת העמר הכתוב מדבר, שהיא
חובה. וכן "ואם יהיה היובל וגו'". מנחת בפורים • במנחת העמר הכתוב מדבר, שהיא באה אביב בשעת בשול
התבואה, ומן השעורים היא באה. נאמר כאן: "אביב" ונאמר להלן: "כי השערה אביב". קלוי באש • שמיכשין
אותו על האור באבוב של קליות (פרש רש"י במקחות, שם הקלי של מוקרי קליות), שאלולי בן אינה נטחנת בריחים, לפי שהיא
לחה. גרש פרמל • גרושה בעודה לחה. גרש • לשון שבירה וטחינה, גורסה בריחים של גרוסות, כמו: "ויגרס
בחצץ". וכן: "גרסה נפשי". פרמל • בעוד הפר מלא, שהתבואה לחה ומלאה בקשין שלה, ועל-כן נקראים
המלילות: "פרמל", וכן: "וכרמל בצקלנו".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 103)

וכן ואם יהיה היובל (רש"י ב, יד) רש"י פרש לעיל (יתרו כ, כב) שכל "אם" שבתורה רשות חוץ משלשה מקומות, ואינו מונה פסוק

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

אכל אינו מעכב לפסל בשבילה, אבל כל
הלבונה מעכב. ועוד מצינו שחזר הכתוב
ואמר והנותרת וגו' אחר דין מנחת מרחשת
ופסוק זה כל רואה יגיד שהוא עצמו נוהג
שהדברים ככתבן נאמרו למעלה, הא ודאי
לא בא אלא לומר שבפסטי דינים הרשומים
שם יספיק להיות הנותרת לאהרן וגו' ושם
לא הזכיר הקטרת לבונה כל עקר אלא הקמץ
דקתיב והרים הכהן וגו' אנקרתה פרוש הקמץ
ולא הזכיר לבונה הא למדת ששעל זה בא
הכתוב ללמד שהגם שלא הקטיר כל לבונה
כרשום בפגשת מנחת סלת הנותרת לאהרן,
והוא מאמר התנא והנותרת אף על פי שלא
הגשה אף על פי שלא הקטיר כל לבונה,
וקתני גם כן אף על פי שלא המלחה כי
ראינו שצוה אחר אומר והנותרת לאהרן הא
למדת שישנו השירים בהתר הגם שלא
המלחה:

מה שאין בן רבוי אחד אין לנו לרבות הרבה
פרטים:

אכן נראה כי לצד שאמר הכתוב ג' מצוות
אלה המלחה הגשה והקטרת כל לבונה
מפניו בג' מקומות, הקטרת כל לבונה
כתבה בפגשת מנחת סלת, הגשה במנחת
מרחשת, המלחה אחר תשלום זכרון כל דיני
מנחות, ומצינו שאמר הכתוב והנותרת מן
המנחה אחר זכרון מנחת סלת הגם שלא
הזכיר בה הגשה הא למדת שאין הגשה מעכבת
בה שהרי הגם שלא הזכיר בה הגשה אמר
והנותרת וגו' לאהרן ובניו, והגם שאנו אומרים
מדרשת סמיכות וא"ו האמורה בתחלת כל
הפסקה והפסקה שיכנו הכתוב לתן את האמור
של זה בזה ואם בן גם ההגשה שנאמרה
במנחת מרחשת צריכה להיות גם במנחת
סלת וגו', ממה שקטב והנותרת באמצע
המנחות גלה כי הלמוד אינו אלא לכתחלה

על שריה על כל פרט ופרט, והגם שדרשו
שם ובתורת כהנים אפי' בכלל היתה ולמה
יצתה לומר לך מה אפי' מעשה יחיד וחיב
עליו אף אני אביא כל מעשה יחיד, עדין
אני אומר ונקא קמצה ולא שריה קא משמע
לן והנותרת וגו'. עוד תבאר על דרך אומר
בתורת כהנים והנותרת אף על פי שלא
המלחה, אף על פי שלא הגשה, אף על פי
שלא הקטיר כל לבונה, מן המנחה פרט
לבשחורה וכו'. ושללא הקטיר מלבונה כולם.
וכתב הרמב"ד כי וא"ו וה"א רבויא הוא
לרבות הנזכר ע"כ. ואין דעת משנה רבוי
זה שערור, שאין משמעות לתבה בהסיר
וא"ו וה"א. ובעל קרבן אהרן פרש כי וא"ו
לכד הוא דאיתר וגם על זה יש לגמגם.
ועוד מנין לתנא לומר ג' רבויים מליה
והגשה וכל הלבונה, בשלמא מה שמעט ג'
מהמנחה יש לדרש כל דמיון שבמנחה לעכב

זה בכללם. ויש לומר, שדברי רש"י שם אמונים רק כשתכן הכתוב הוא בגדר רשות וחובה; וביובל, שבא ממילא ולא בפעלת האדם, לא שיר לומר ש"אם" כונתו רשות או חובה. אבל כאן מפרש פרושה של מלת "אם", והרי סוף סוף גם "ואם יהיה היובל" משמשת בלשון "כאשר". אור החיים

(טו) ונתת עליה שמן ושמית עליה לבנה מנחה הוא: טו ותתן עליה משחא ותשוי עליה לבנתא מנחתא היא:

(טז) והקטיר הפהן את-אזכרתה מגרשה ומשמנה על כל-לבנתה אשר ליהוה: פ טז ונסק כהנא ית אדפרתה מגרסה וממשחה על כל לבנתה קרבנא קדם יי:

♦ יום רביעי ג' אדר ב' ♦

ג (א) ואם-זבח שלמים קרבנו אם מן-הבקר הוא מקריב: ואם-זכר אם-נקבה תמים יקריבנו לפני יהוה:

רש"י • שלמים • שמשילים שלום בעולם. דבר אחר: "שלמים", שיש בהם שלום למזבח, ולכהנים ולבעלים. אור החיים

ב (ב) וסמך ידו על-ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד וזרקו בני אהרן הפהנים את-הדם על-המזבח סביב:

ג (ג) והקריב מזבח השלמים אשר ליהוה את-החלב המכסה את-הקרב ואת כל-החלב אשר על-הקרב:

רש"י • זאת כל-החלב וגו'. להביא חלב שעל הקבה, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: להביא חלב שעל הדקין.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ ויקרא תשכ"ח)

להביא חלב שעל הקבה. . שעל הדקין (רש"י ג, א) רש"י הביא שתי דעות אלו בפירשת תצונה (כט, כב), אבל שם הקדים את דעת רבי עקיבא. ויש לומר, דהנה כאן נאמר "כל החלב", ולכן מקדים דעת רבי ישמעאל, המרחיב את משמעות הכתוב גם לחלב הקבה, שרחוק יותר מן ה"חלב המכסה את הקרב" מאשר חלב הדקין. אף שם נאמר "החלב" סתם, ולכן נוטה לדעת רבי עקיבא, המצמצם את משמעות הכתוב לחלב הדקין בלבד.

ד (ד) ואת שתי הפליות ואת-החלב אשר עלהן אשר על-הפסלים ואת-היתרת על-הפכר על-הפליות יסירנה:

רש"י • הפסלים • (פלגין בלע"ז) שהחלב שעל הפליות כשהפכה חיה, הוא בגבה הפסלים, והם מלמטה, וזהו החלב שפתחת המתנים, שקורין בלע"ז לונביל"ש, לכן הנראה למעלה בגבה הפסלים, ובתחתיתו, הבשר חופהו. היתרת • הוא דפן המסך, שקורין איברי"ש, ובלשון ארמי: "חצרא דכבדא". על הפכר • שישל מן הפכר עמה מעט, ובמקום אחר הוא אומר: "ואת-היתרת מן-הפכר". על-הפכר על-הפליות • לבד מן הפכר ולבד מן הפליות, יסירנה לזו.

ה (ה) והקטירו אותו בני-אהרן המזבחה על-העלה אשר על-העצים אשר על-האש אשר ריח ניחח ליהוה: פ

רש"י • על-העלה • מלבד העולה. למדנו, שתקדים עולת תמיד לכל קרבן על המערכה.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

יד) ואם תקריב וגו'. פרוש אם יהיה זמן חובה כי חיוב מצוה זו בכל זמן, ובמקום חקירת מנחת בפורים וגו', תקריב פרוש (א) אם זכר. שלא לעשות הדרגה לזכר בשלמים לזה אמר אם ויהבן:

(ו) וְאִם־מִן־הָצֹאן קָרְבָּנוֹ לִזְבַּח שְׁלָמִים לַיהוָה זָכָר אוֹ נִקְבָּה תָּמִים יִקְרִיבוּ:

(ז) אִם־כֶּשֶׁב הוּא־מִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה:

כש"י אִם־כֶּשֶׁב. לפי שיש באמורי הכשב מה שאין באמורי העז, שהכשב אליתו קרבה, לכך נחלקו לשתי פרשיות.

(ח) וְסִמְךָ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וְשַׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אֹהֶל־עֶדְוָה אֶת־דָּמּוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כש"י וְזָרְקוּ. שתי מתנות שהן ארבע, ועל־ידי הכלי הוא זורק, ואינו נותן באצבע אלא בחטאת.

(ט) וְהִקְרִיב מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לַיהוָה חֻלְבּוֹ הָאֵלִיָּה תְּמִימָה לַעֲמַת הָעֵצָה יִסְרֶנָּה וְאֶת־הַחֻלְבֹּל הַמְּכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֻלְבֹּל אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב:

כש"י חֻלְבּוֹ. המבחר שבו, ומהו? זה האליה תמימה. לעמַת העצה. למעלה מן הכליות היוצאות.

(י) וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיִת וְאֶת־הַחֻלְבֹּל אֲשֶׁר עֲלֶיהָ אֲשֶׁר עַל־הַכְּסָלִים וְאֶת־הִיתָרָתָהּ עַל־הַכְּבֹד עַל־הַכְּלָיִת יִסְרֶנָּה:

(יא) וְהִקְטִירוּ הַכֹּהֵן הַמְּזַבֵּחַ לָחֶם אִשָּׁה לַיהוָה: פ

כש"י לָחֶם אִשָּׁה לַה'. לחמו של אש לשם גבה. לחם. לשון מאכל, וכן: "נשחיתה עץ בלחמו", "עבד לחם רב", "לשחוק עשים לחם".

(יב) וְאִם־עֹז קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְהוָה: אור החיים

(יג) וְסִמְךָ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְשַׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אֹהֶל־עֶדְוָה אֶת־דָּמּוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

(יד) וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ קָרְבָּנוֹ אִשָּׁה לַיהוָה אֶת־הַחֻלְבֹּל הַמְּכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֻלְבֹּל אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב:

יב ואם מן בני עזא קרבנה ויקרבנה קדם יי:

יג ויסמוך ית ידה על רישה ויכוס יתה קדם משפן ומנא ויזרקון בני אהרן ית דמה על מדבחה סחור סחור:

יד ויקרב מנה קרבנה קרבן קדם יי ית תרפא דחפי ית גוא וית כל תרפא די על גוא:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

שאמר ואם כבש וערבניהו קרא לא הצריך למעט אליה, והטעם כי על כל פנים אליה דבקר אינו דומה לאליה דצאן ולא מקריא אליה, ולזה הגם שמערב הכתוב ב' דינים יחדיו ואם מן הצאן לתן האמור של זה בזה הינו דבקר שישנו במציאות אבל אליה לצד שאין אליה של בקר קרוי אליה מנין לנו לרבותה דאצטרף קרא למעט, ולזה הגם שלא מעטה הכתוב אמרו בתורת כהנים שאין בה דין אליה, ודוקא בעז לצד שרשם ואמר ואם מן הצאן ועז צאן מקרי וסלקא

הפסיק הענין ואמר מן הצאן בתחלה ואחר כך חזר לפרט דין העז בפני עצמה, ולומר שיש בו דין חדש, ומה שלא אמר אם עז הא למדת שהוא סמוך על ענין ראשון בכל פרטי דינים הרשומים באומרו זבח שלמים זכר ונקבה וגו' כי רבים הם כלם ישנם בשלמי עז ולא נפסקה פרשת עז אלא לאליה, והטעם לפי שחזר הכתוב לפרט כל פרטי החלבים והשמים האליה הרי זה מגיד שאליה הפסיק בין עז ובין כבש. ודע שלא הצריך למעט האליה אלא בעז, אבל בבקר הגם

יב) ואם עז וגו'. בתורת כהנים אמרו הפסיק הענין שלא תהא העז טעונה אליה ע"כ. וצריך לדעת במה הפסיק הענין. ובעל קרבן אהרן פרש ממה שהיה צריך לומר ואם עז ואמר אם עז. ודבריו שוגג הם כי ואם עז כתיב. והריב"א (תוס' פסחים צ"ו) פרש מדלא כלל אותו בהדי כבש כו' ולא שנה בו כלום וכו', והדברים פשוטים אצלי שכונת התנא הוא לצד כי מצינו שאמר הכתוב בפרשת עולה ואם מן הצאן וגו' מן הכבשים ומן העזים, וכאן בפרשת שלמים

טו וְיָת תַּרְמִין פִּלְגֵן וְיָת תַּרְבָּא דִּי עֲלִיָּהּ דִּי
עַל גִּסְסִיָּא וְיָת חֲצָרָא דִּי עַל כְּבָדָא עַל
כְּלִיתָא לְעִדְנָה :

טז וְיִסְקִנִּין כְּהֵנָּא לְמִדְבָּחָא לְחֵם קִרְבָּנָא
לְאַתְקַבְּלָא כְּרַעְזָא כֹּל תַּרְבָּא קִדְּם יִי :

יז קָדְם עֹלָם לְדִרְתִּיכֹן כֹּל מוֹתְכִיכֹן כֹּל
תַּרְבָּא וְכָל דְּמָא לֹא תִכְלוֹן :

(טו) וְאֵת שְׁתֵּי הַכִּלָּיִת וְאֵת הַחֶלֶב אֲשֶׁר עָלֶיהָ אֲשֶׁר
עַל־הַכֶּסֶּלִים וְאֵת הַיִּתְּרָת עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַכִּלָּיִת יִסְרְנָה :

(טז) וְהַקְטִירֶם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ לֶחֶם אִשָּׁה לְרִיחַ נִיחָח
כָּל־חֶלֶב לַיהוָה :

(יז) חֲקֹת עוֹלָם לְדִרְתִּיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם כָּל־חֶלֶב
וְכָל־דָּם לֹא תֹאכְלוּ : פ

כז"י חֲקֹת עוֹלָם • יָפָה מִפְּרֶשׁ בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים כֹּל הַפְּסוּק הַזֶּה. אור החיים

♦ יום חמישי ד' אדר ב' ♦

א ומליל יי עם מִשָּׁה לְמִימָר :

ב מִלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימָר אֲנִשׁ אֲרִי
יָחֹב בְּשָׁלוּ מִכָּל פְּקוּדֵיָא דִּי דִּי לֹא כְּשִׁרִין
לְאַתְקַבְּלָא וְיַעֲבֹד מִן חַד מִנְהוֹן :

כז"י מִכָּל מִצְוֹת ה' • פִּרְשׁוּ רַבּוּתֵינוּ : אֵלָּא עַל דְּבָר שְׁזָדוּנוּ לֹא וְכָרַת וְשִׁנְגָתוּ חֲטָאֵת. מֵאַחַת
מִנְהֵנָה • מִמְקַצָּת אַחַת מֵהֶן, כְּגוֹן : הַכּוֹתֵב בְּשֶׁבֶת "שֵׁם" מִשְׁמַעוֹן, "נֶחֱ" מִנְחוֹר, "דָּן" מִדְּנִיָּאל. אור החיים

ד (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר :

(ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נָפֵשׁ בִּי־תַחֲטָא בְּשִׁנְגָה
מִכָּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָה וְעָשָׂה מֵאַחַת מִנְהֵנָה :

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

שְׁאֻמְרוּ נֶפֶשׁ אִינָה אֵלָּא לְרַבּוּת גֵּרִים, וְלֹא
הַסְפִּיק רַבּוּי שְׁבִתְחַלַּת הַפְּרָשָׁה לְצַד מְדַרְגַּת
חֲטָאֵת עֲדִיפָא מְעוּלָה, גַּם לְצַד שְׁהַפְסִיק
בְּעִנְיָן וְאִין לְמַדִּין לָזֶה אֲצִטְרִיד. וְעוֹד נִרְאֶה
לומר כִּי לֹא מִיתוּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דּוֹרֵשׁ אֵלָּא
מִשְׁמַעוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָגִיד כִּי לֹא גוֹיִים
וְלְצַד שְׁבִתְחַלַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְמַעֲטוּ גַם
הַגֵּרִים לָזֶה אֲמַר נֶפֶשׁ לְרַבּוּת הַגֵּרִים, וּמַעֲתָה
הַגֵּם כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לְגוֹפָה בְּכָל הַתּוֹרָה
כֹּלָּה לְהוֹדִיעַ לְמִי בָּאָה מִזֶּה זֶה מִמִּילָא
מִתְמַעֲטִים הַגּוֹיִים :

נֶפֶשׁ. אֲמַר וְיָלַל (ת"כ) לְרַבּוּת גֵּרִים, וְאִם
לְכָלל נָשִׁים הֵיךְ לוֹ לומר אֲדָם כִּי
יִחֲטָא כִּי אֲדָם כּוֹלֵל זָכָר וְנִקְבָּה דְּכָתִיב (בְּרֵאשִׁית
ח' ב') וַיִּקְרָא שְׁמֹם אֲדָם. וּבִדְרָךְ רָמַז יְכוֹן כִּי
לְצַד שְׁנֵי שְׁלֹשׁ אֲדָם רָשָׁע הֵיךְ הֵיךְ נִחְסְרָת לְצַד
מַעֲשֵׂה הָרַע בְּאִמְצָעוֹת הָעוֹלָם בְּמִזְדִּי לָזֶה יִקְרָא
הָרָשָׁע בְּחִינַת מַת דְּכָתִיב (יִחְזָקְיָא י"ח) בְּמֹת
הַמָּת כִּי אִין לוֹ נֶפֶשׁ, וְהוּא גַם כֵּן אֲמַר
(מְשִׁלִּי כ"א) אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אִתָּהּ, וְהוֹדִיעוּ הַכְּתוּב
כִּי תַחֲסֹר הַנֶּפֶשׁ גַּם בְּחֲטָא הַשּׁוּגָג, הָאִמָּת
שְׁלֹא תַחֲסֹר כֹּלָּה אֵלָּא מִקְצָתָהּ וְלְצַד מִחֲסוֹר
כִּזְוָה הוּא אֲשֶׁר אֲמַר ה' כִּי יָבִיא קֶרֶךְ וְכִזְוָה
תַּחֲקִיר הַנֶּפֶשׁ לְשִׁרְשָׁה וְיֵאִיר אוֹרָה כְּבִתְחַלַּת
אֲכָל בְּמִזְדִּי שְׁתַּחֲסֹר כֹּלָּה לֹא יוֹעִיל תַּקְנָת
הַקֶּרֶךְ כִּי אִין נֶפֶשׁ בְּמִצְוֹת לְקַרְבָּה עַד אֲשֶׁר
יִשׁוּב וְיַעֲבֹר עָלֶיהָ יוֹם הַכְּפּוּרִים וְיִחְדָּה ע"ד
אֲמַר וְיִחְזָקְיָא י"ח) וְהִשְׁבִּיבוּ וְחִי :

גוֹיִים מְבִיאִים חֲטָאֵת עַל ז' מִצְוֹת בְּנֵי נֶחֱ
וְקָשָׁה מִנֵּין יַעֲלֶה עַל דַּעַת לומר שְׁבִיבֵיאוּ
שְׁהַצִּיר לְמַעֲטָם, וְאִם מִנְדְּרִים וְנִדְבּוֹת מֵה
לְנִדְרִים וְנִדְבּוֹת שְׁאִינִם לְכַפֵּרָה תֹּאמַר בְּחֲטָאֵת,
וּבִדְרָךְ שְׁאֻמְרוּ בְּחִלִּין (ח"י) בְּצִירְכוֹת מַעוֹטָא
דְּמוֹקֵר דְּמַעֲטִיָּה קָרָא בְּעוּלָה וּבְחֲטָאֵת
דְּאֲצִטְרִיד לְמַעַט מוֹמֵר בְּעוּלָה וְלֹא גְמִרִין
לִיָּה מִמַּעוֹט חֲטָאֵת מִשּׁוּם דְּלַכְפֵּרָה הוּא מֵה
שְׁאִין בֵּן עוּלָה ע"כ, וּמִינָהּ בְּהִיבָא דְּנִתְרַבּוּ
בְּעוּלָה שְׁהֵינָה נִדְבָּת וְנִדְרָת שְׁאִין לְלַמֵּד חֲטָאֵת
שְׁהֵינָה לְכַפֵּרָה. וְנִרְאֶה לומר שְׁהַכּוֹנֵנָה הִיא
לְשׁוֹר שְׁלֹא תִּכְבָּה גוֹיִים מִיתוּר נֶפֶשׁ שְׁאֻמְר
הַכְּתוּב, לָזֶה אֲמַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַט גוֹיִים
וְרַבּוּי נֶפֶשׁ לְרַבּוּת גֵּרִים. וְקָשָׁה לֹא הֵיךְ לוֹ
לְכָתֹב לֹא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא נֶפֶשׁ וְאִין יוֹדֵעַ
שְׁהַגּוֹיִים לֹא מַשְׁמַע שְׁכַתְּבָנוּ וְגֵרִים מְבִיאִין
דְּמִנֵּין יַעֲלֶה עַל דַּעַת לְמַעֲטָם. זֶה אִינוּ קָשָׁה
כִּי הֵלֵךְ מִצְוֵי שְׁהַצִּיר הַכְּתוּב לְרַבּוּתָם בְּתַחֲלַת
הַפ' דְּכָתִיב (פְּסוּק ב') אֲדָם וְדָרְשׁוּ שֵׁם בְּתוֹרַת
כְּהֻנִּים לְהִבְיָא גֵּרִים וְא"כ סִלְקָא דַּעֲתָךְ אֲמִינָא
שְׁלֹא רָבָה אוֹתָם אֵלָּא לְעוּלָה וְלֹא לְחֲטָאֵת
קָא מִשְׁמַע לָן, וְאִם כֵּן אִם לֹא הֵיךְ מַעוֹט
שְׁמַעַט בְּתוּרָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵיךְ צַד לומר כִּי
גֵּרִים לֹא אֲצִטְרִיד מִשּׁוּם דְּכִינֵן וְנִתְרַבּוּ בְּתַחֲלַת
הַפְּרָשָׁה נִתְרַבּוּ לְכָל פְּרָטִים הַרְשׁוּמִים בְּכָל
הַפְּרָשָׁה וְלֹא בָּא רַבּוּי שְׁרָבָה בְּתוּרָה נֶפֶשׁ
אֵלָּא לְרַבּוּת הַגּוֹיִים שְׁמִבְיָאִין חֲטָאֵת לָזֶה
אֲמַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַט גוֹיִים הֵיךְ לְמַדָּת

דַּעֲתָךְ אֲמִינָא שְׁעַל שְׁנִיָּהּ אֲמַר הַכְּתוּב הַאֲלִיָּה
לָזֶה הַצִּיר הַכְּתוּב לְחַלֵּק וְלומר אִם כְּשֶׁב
אִם עַד וְגו' :

(יז) חֲקֹת עוֹלָם וְגו' • מִכָּאן פְּטִישׁ לְהַכּוֹת עַל
קִדְקִד הַטּוֹעָה לומר שְׁלֹא נֶאֱסָר חֶלֶב אֵלָּא
שֶׁל קִדְשִׁים, וְהִי כְּתִיב חֲקֹת עוֹלָם לְדִרְתִּיכֶם
בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם, וְאִיךְ יַעֲמִיד חִי פְסוּק זֶה אִם
לֹא נֶאֱסָר אֵלָּא חֶלֶב שֶׁל קִדְשִׁים, וְכֵן פִּרְשׁ
בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים חֲקֹת עוֹלָם לְבֵית עוֹלָמִים,
לְדִרְתִּיכֶם שְׁיִנְהֹג לְדוּרוֹת, בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם
בְּאֶרֶץ וּבְחוּץ לְאֶרֶץ ע"כ. וְהֵנָּה אַחֵר שְׁאֻמְר
חֲקֹת עוֹלָם מֵה מִקּוֹם לומר לְדִרְתִּיכֶם בְּכָל
מוֹשְׁבֹתֵיכֶם, אֵלָּא וְדֹאִי שְׁהַכּוֹנֵנָה הוּא עַל זֶה
הַדְּרָךְ חֲקֹת עוֹלָם נִמְשַׁכֵּת עִם שְׁלִמְעָלָה שְׁהוּא
עַד עוֹלָם הַקְּדוּשִׁים, וְאֲמַר תְּהִי הַאֲזִינָה עוֹד
לְדִרְתִּיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם כֹּל חֶלֶב וְגו', וְהוּא
אֲמַר שְׁיִנְהֹג לְדוּרוֹת אֲסוּר הַחֶלֶב בְּכָל
מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אֲפִלוּ בְּחוּץ לְאֶרֶץ, שְׁיַעֲלֶה עַל
דַּעֲתָךְ לומר שְׁלֹא אֲסוּר אֵלָּא בְּזִמְן שְׁיַעֲשׂוּ קָרֵב
עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא בְּשָׂאֵר זְמָנִים, אוֹ אֲפִלוּ
בְּזִמְן שְׁאִינוּ קָרֵב, אִם הוּא בְּמִקּוֹם שְׁהוּא קָרֵב
אֲכָל בְּמִקּוֹם שְׁאִינוּ קָרֵב לֹא תִלְמּוּד לומר
לְדִרְתִּיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם. וְאִם יִטְעַה הַטּוֹעָה
שְׁאִינוּ אֲסוּר אֵלָּא חֶלֶב הַקָּרֵב, אַחֵר שְׁאֻמְר
חֲקֹת עוֹלָם בְּמֵה יִשׁ לְטַעוֹת שְׁהַצִּיר לומר
לְדִרְתִּיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם :

(ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים
דָּרְשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְבִיאִים חֲטָאֵת וְלֹא

ג אם כהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן־בקר תמים ליהוה לחטאת:

ג אם כהן רבא יחוב לחובת עמא ויקרב על חובתה די חב תור פר תורי שלים קדם יי לחטאת:

ג אם כהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן־בקר תמים ליהוה לחטאת:

כ"א אם כהן המשיח יחטא לאשמת העם • מדרשו: אינו חייב אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה, כמו שנגמר: "לאשמת העם... ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו". ופשוטו לפי אנדה: כשהכהן גדול חוטא, אשמת העם הוא זה, שהן תלויין בו לכפר עליהם ולהתפטר בעדם ונעשה מקלקל. פר • יכול זקן? תלמוד לומר: "בן". אי "בן", יכול קטן? תלמוד לומר: "פר". הא כיצד? זה פר בן שלש. אור החיים

ד וייתי ית תורא לתרע משפן זמנא לקדם יי ויסמוך ית ידה על ריש תורא ויכוס ית תורא קדם יי:

ד ויהביא את־הפר אל־פתח אהל מועד לפני יהוה וסמוך את־ידו על־ראש הפר ושחט את־הפר לפני יהוה:

ה ויסב כהנא רבא מדמא דתורא ויעל יתה למשפן זמנא:

ה ולקח הכהן המשיח מדם הפר ויהביא אותו אל־אהל מועד:

כ"א אל־אהל מועד • למשפן, ובבית עולמים - להיכל.

ו ויטבול כהנא ית אצבעה בדמא וידי מן דמא שבע זמנין קדם יי קדם פרקתא דקודשא:

ו וטבל הכהן את־אצבעו בדם והזה מן־הדם שבע פעמים לפני יהוה את־פני פרכת הקדש:

כ"א את־פני פרכת הקדש • כנגד מקום קדשתה - מכון כנגד בין הבדים, ולא היו נוגעים דמים בפרכת, ואם נגעו, נגעו.

ז ויתן כהנא מן דמא על קרנת מדבחה

ז ונתן הכהן מן־הדם על־קרנות מזבח קטרת הסמים

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

עם שגגת מעשה כאמור לאשמת העם (פסוק יג) ונעלם דבר וגו'. ואם הכהן המשיח שגג בשגגת מעשה לבד הדבר תלוי אם יתחייב להביא קרבן הדינו או לא, ודרשו ז"ל (הוריות י"א) בפסוק מעם הארץ להוציא כהן משיח כי פטור לגמרי. ואם הכהן המשיח אינו חכם מפלא הרי זה פטור (שם ז) מכל מין קרבן בין בהעלם דבר ושגגת מעשה בין בשגגת מעשה לבד, וצריך לתת טעם לדבר זה. ואולי כי העושה בהעלם דבר והוא חכם מפלא שגגה זו עושה רשם גדול בגשמתו ומרחיק נפשו משרשה ולא יועיל זכותם של ישראל שהוא מכפר בעדן למנע ממנו הפגם, מה שאין כן כל ששגג במעשה לבד או בהעלם דבר ואינו חכם מפלא חטא זה לא יפעל פגם בבחינת נפש כהן משיח לרחקה משרשה כדי שיצטרף לקרבן לקרבה כי באמצעות זכות הרבים הן אל בכיר לא ימאס, גם לא יספיק זה לסימן כי העם אשמים ממה שגא ליד המשיח שוגג זה מהטעם עצמו שכתבנו:

מתכפר לו עם הצבור וכדאיתא במשנה שם (הוריות ד) לזה קדם וסדר משפטו לבד. ועדין אני אומר שלא יקדים קרבנו לשל צבור לזה דרשו מאמרו ואם וגו', ועדין קשה למה הצרכו ב' דרשות לזה, דרשת ואם, ודרשת כאשר שרף. ונראה כי אחד לרשות ואחד לחובה. ומה שנאיתי לבצל קרבן אהרן שנתן טעם שהייתי אומר למקצת ולא לכלה, אין טעם בטעמו. עוד נראה לומר אחד לאם קדם והביא ועדין לא הביאו פר העדה והביאו אחר כך והרי שניהם עומדים יחד, וחד לאם באו כאחת פר משיח ופר העדה אף על פי כן תקדים של משיח:

לאשמת העם. יתבאר על דרך אולי (אבות פ"ה מ"ח) המקנה את הרבים אין חטא בא על ידו, ובקראות כי כהן המשיח חטא זה יגיד שלא וכו' הזכיר על ידו כדי שלא יבוא חטא על ידו בשבילם והוא אומר לאשמת העם. ובחורת כהנים דרשו כי לאשמת העם יבון הכתוב להראות מין החטא אשר יתחייב עליו קרבן שהוא העלם דבר

ג אם הכהן וגו'. התחיל כהן ולא בצבור, ומה גם שאמר לאשמת העם שדמה שגגתו לשגגת העם ומן הראוי להקדים ברישא. ואולי שבא לומר שצריך להקדים קרבנו של משיח לשל צבור ואין צריך לומר לשל מלך, והטעם כמו שאמרו במסכת הוריות (י"א) כהן מכפר וצבור מתפטרין. ומצאתי לר"ל (תרי"כ פסוק י"א) שאמרו פר כהן משיח ופר העדה פר כהן משיח קודם, ודרשוה מאמרו ואם כל עדת ישראל וגו' הא למדת שיש להקדימו. עוד דרשו מאמרו כאשר שרף וגו' מכאן שצריך להקדים פר משיח לפר העדה. וצריך לדעת למה לא הספיק לר"ל ללמד הקדימה ממה שהקדימו הכתוב שהצרכו לחפש אחר דרשות אחרים. ואולי שאם לא היתה אלא הקדימה בסדר לבד הייתי אומר שלא סדרו הכתוב קדם קרבן צבור אלא לצד שאם היה מסדרו אחר קרבן צבור היה נשמע אומרם אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם פרוש האמונה בסמוך שהורו בית דין והוא הורה עמיהם, וזה אינו כי אם הורה עם הצבור

לפני יהוה אשר באהל מועד ואת כל־דם הפך יִשְׁפֹךְ אֶל־יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר־פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כז"י וְאֵת כָּל־דָּם • שִׁירי הַדָּם. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שִׁשְׁשִׁיגִמֹר בַּפְּנִים לְהֹזֹת עַל הַפְּרֻכָּת יֵצֵא לְהֹזֹת
עַל הַמִּזְבֵּחַ, לָזֶה בָּא הַתָּנָא וְאָמַר הַדְּרָשָׁה
שֶׁבִשְׂבִּילָהּ בָּנָה הַקָּשָׁא, וְהוּא לְפִי שְׁמִינִי
בְּפֶר הַבָּא עַל הַמִּצְוֹת שֶׁהוּא עוֹמֵד וְכוּ', פְּרוּשׁ
הַגִּם שֶׁלֹּא הִזְכִּיר שֵׁם אֱלֹהִים גְּבִי הַזֹּאת הַמִּזְבֵּחַ
וְלֹא לְמַדְנוּ עַל הַזֹּאת הַפְּרֻכָּת אֱלֹהִים מִמָּה שֶׁלֹּא
לָמַד מִפֶּר יוֹם הַכַּפּוּרִים וְהַצֶּרֶף לומר לְפָנֵי
ה', אִךְ עַל פִּי כֵּן לְפִי מַה שֶׁאָנוּ דְּנִים עָלֵינוּ
עֵתָה הוּא אִם לֹא נֹאמַר בְּפֶר יוֹם הַכַּפּוּרִים
וְיֵצֵא אֱלֹהִים לְפָנֵי ה' שֶׁבֶפֶר הָעֵלֶם וּבִמְצִיאוֹת
זֶה כְּשֶׁאֵנִי בָּא לְדוֹן עַל מְקוֹם עֲמִידָתוֹ בְּשַׁעַת
הַזֹּאת הַפְּרֻכָּת הֵייתִי אוֹמֵר כִּי רָצָה עוֹמֵד
בַּפְּנִים רָצָה עוֹמֵד בַּחוּץ שֶׁלֹּא הִקְפִּיד הַכְּתוּב
אֲלֹא עַל הַזֹּאת הַמִּזְבֵּחַ שֶׁצִּירָף שִׁעֲמַד בַּחוּץ
אֲבָל בְּשַׁעַת הַזֹּאתוֹ עַל הַפְּרֻכָּת אֵין עֹכֹב
בְּדַבָּר, נִמְצָא אוֹמֵר כִּי יָכוֹל לַעֲמֹד בַּחוּץ
לְמִזְבֵּחַ וּמִזָּה עַל הַפְּרֻכָּת, וְהוּא אוֹמֵר לְפִי
שְׁמִינִי וְכוּ' שֶׁהוּא עוֹמֵד חוּץ לְמִזְבֵּחַ וּמִזָּה
עַל הַפְּרֻכָּת יָכוֹל גַּם זֶה כֵּן תַּלְמוּד לומר וְיֵצֵא,
פְּרוּשׁ לַעֲכֹבֵא שֶׁצִּירָף לַעֲמֹד בַּפְּנִים בְּשַׁעַת
הַזֹּאת הַפְּרֻכָּת, שֵׁם אִתָּה אוֹמֵר רְשׁוּת לֹא
הָיָה צִירָף לוֹ לומר וְלֹאמֵד אֵנִי מִפֶּר הָעֵלֶם,
הָא לְמַדְתָּ שֶׁמִּכּוֹן אוֹמֵר לְפָנֵי ה' בְּפֶר הָעֵלֶם
אִתָּה מִתְחַבֵּב לומר כִּי אוֹמֵר וְיֵצֵא בְּפֶר יוֹם
הַכַּפּוּרִים בָּא לומר שֶׁצִּירָף לַעֲמֹד בַּפְּנִים בְּשַׁעַת
הַזֹּאת עַל הַפְּרֻכָּת, שֵׁם רְשׁוּת לֹא הָיָה צִירָף
לומר וְהָיָה לָמַד מִפֶּר הָעֵלֶם ב' דְּבָרִים, שֶׁצִּירָף
לַעֲמֹד בַּהֲזוֹת עַל הַמִּזְבֵּחַ בַּחוּץ, וּבַהֲזוֹת עַל
הַפְּרֻכָּת יַעֲמֹד בְּמִקּוֹם שִׁירָצָה, הָא לְמַדְתָּ
מֵאוֹמֵר וְיֵצֵא ב' דְּבָרִים, שֶׁצִּירָף לַעֲמֹד בַּפְּנִים
כְּשִׁנְיָה עַל הַפְּרֻכָּת, וְצִירָף לַעֲמֹד בַּחוּץ כְּשִׁנְיָה
עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְלִפִּי זֶה נִתְּשִׁיבוּ צִירָף עֵינֵינוּ שְׁנֵינִים
הֵרָא"ם בְּפֶרֶשֶׁת אַחֲרֵי מוֹת (ט"ו י"ח) בְּדִרְשָׁתוֹ:

וְיֵצֵא יֵצֵא שֵׁם דְּבָרֵינוּ:
אֲלֹא שֶׁצִּירָף לְחַקֵּר זֹאת, לְפִי בְּרִיתָא זֹאת
שֶׁהִקְרִיחָה עֲמִידַת פְּנִים בְּהַזֹּאת הַפְּרֻכָּת
מִמָּה שֶׁלֹּא לָמַד פֶּר יוֹם הַכַּפּוּרִים מִפֶּר הָעֵלֶם,
אִם כֵּן כְּשֶׁנִּחְזֹר לְהִבִּין בְּרִיתָא דְּלִפְנֵי ה' לָמָּה
נִקְרָא וְכוּ' קָשָׁה וְהֵלֵא צִירָף לומר לְפָנֵי ה'
שֶׁזֹּלָתָהּ לֹא הֵייתִי יוֹדֵעַ כִּי בִּנְתָן אוֹמֵר וְיֵצֵא
הוּא לְהַצִּירָף עֲמִידָה בַּפְּנִים בְּהַזֹּאת הַפְּרֻכָּת
בְּנִזְכֹּר, וּמִשְׁתָּה נִחְזֹר לָמָּה שֶׁהָיָה עוֹלָה עַל
דַּעֲתָנוּ לומר כִּי גַם בְּפֶר הָעֵלֶם יַעֲמֹד בַּפְּנִים
בְּשַׁעַת הַזֹּאת עַל הַפְּרֻכָּת כְּסִדֹּר הָאִמּוֹר בְּפֶר
יוֹם הַכַּפּוּרִים, מַה תֹּאמַר, לָמָּה הַצֶּרֶף לומר, אוֹמֵר
אֲצִירָף כִּדִּי לְגִלּוֹת עַל פֶּר יוֹם הַכַּפּוּרִים
שֶׁחֻבָּה לַעֲמֹד בַּפְּנִים בְּהַזֹּאת הַפְּרֻכָּת כְּאִמּוֹר,
שֶׁזֹּלָתָהּ זֶה הֵייתִי אוֹמֵר רְשׁוּת. וְיֵשׁ לומר כִּי

הַמִּזְבֵּחַ בַּפְּנִים בֵּין הוּא בַּפְּנִים, וְאַחֲרֵי שֶׁבָּא
הַכְּתוּב וְזָכַר בְּפֶר הָעֵלֶם מִצְוֹת מִזְבֵּחַ בַּפְּנִים,
וּפְשֻׁט הַכְּתוּב הוּא עַל הַזֹּאת מִזְבֵּחַ, וְזָכַר בְּפֶר
יוֹם הַכַּפּוּרִים גַּם כֵּן מִזְבֵּחַ בַּפְּנִים כְּאִמּוֹר וְיֵצֵא
אֶל הַמִּזְבֵּחַ, וּבְפֶרֶט זֶה הָשׁוּוּ פֶר יוֹם הַכַּפּוּרִים
עִם פֶּר הַמִּצְוֹת, גַּם הִשְׁמִיעֵנוּ בְּפֶר יוֹם
הַכַּפּוּרִים שֶׁהַזֹּאת פְּרֻכָּת תִּהְיֶה וְהוּא בַּפְּנִים,
כִּי מֵאוֹמֵר וְיֵצֵא מִכָּל שֶׁהָיָה בַּפְּנִים, וְהָיָה
הַדַּעַת נִוְתַּנְתָּ שֶׁהוּא הֵרִין בְּפֶר הַמִּצְוֹת תִּהְיֶה
הַזֹּאת הַפְּרֻכָּת וְהוּא לְפָנִים מִהַמִּזְבֵּחַ וְיִלְמֹד
מַה שֶׁחֲסֵר בְּפֶר הָעֵלֶם מִפֶּר יוֹם הַכַּפּוּרִים
וְנִמְצָאוּ פֶר יוֹם הַכַּפּוּרִים וּפֶר הַמִּצְוֹת שְׁוִים
שִׁנְיָה עַל הַפְּרֻכָּת וְהוּא לְפָנִים וְיֵצֵא וְיִזָּה עַל
הַמִּזְבֵּחַ, אֲשֶׁר עַל כֵּן בָּא הַתָּנָא וְהוֹצִיא דְּבָר
זֶה מִלֵּב שׁוּמַע בְּכַח הַדְּרָשָׁה, וְאָמַר לְפָנֵי ה'
מַה תַּלְמוּד לומר, פְּרוּשׁ אַחֲרֵי שֶׁאָמַר הַכְּתוּב
בְּפֶר יוֹם הַכַּפּוּרִים וְיֵצֵא הָא לְמַדְתָּ שֶׁהַזֹּאת
הַמִּזְבֵּחַ תִּהְיֶה וּמִזְבֵּחַ לְפָנִים, אִם כֵּן לָמָּה
הַצֶּרֶף לומר כָּאֵן לְפָנֵי ה', אִם לָמַד בָּא שֶׁלֹּא
יָזָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְהוּא בַּחוּץ, אֵינִי צִירָף וְיִלְמֹד
הַכֹּל מִפֶּר יוֹם הַכַּפּוּרִים, וְתִרְבֵּן רַבִּי נַחֲמִיָּה כִּי
הַצֶּרֶף לומר לְפָנֵי ה', פְּרוּשׁ מִמָּה שֶׁאָנוּ רוֹאִים
שֶׁלֹּא רָצָה הַכְּתוּב לְמַדְתָּ פֶר מִצְוֹת מִפֶּר יוֹם
כַּפּוּרִים הֵרִי זֶה מִרְאָה בְּאֶצְבַּע שְׁאֵין דּוּמָה
לוֹ, וּבִמָּה אֵין דּוּמָה לוֹ, לְפִי שְׁמִינִי בּוֹ פֶּרֶט
אֶחָד שֶׁלֹּא הִזְכִּיר בְּפֶר הַמִּצְוֹת וְהוּא הַזֹּאת
הַפְּרֻכָּת וְהוּא בַּפְּנִים, וְהוּא אוֹמֵר לְפִי שְׁמִינִי
בְּפֶר יוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁהוּא עוֹמֵד לְפָנִים וּמִזָּה
עַל הַפְּרֻכָּת, וְאִם הֵייתִי דֵּן פֶּר מִצְוֹת מִמָּנוּ
הֵייתִי יָכוֹל לומר גַּם זֶה (כֵּן) תַּלְמוּד לומר
לְפָנֵי ה' כו', וּמִשְׁתָּה אוֹמֵר מִזְבֵּחַ לְפָנֵי ה'
שׁוּלָל כֵּהֵן לְפָנֵי ה' בְּכָל הַהֲזָאוֹת בֵּין שֵׁל
מִזְבֵּחַ בֵּין שֵׁל פְּרֻכָּת, שֶׁעַל מִי סִמָּן עָלֵינוּ
הַכְּתוּב לְהִבִּין אִיֶּה מְקוֹם עֲמִידָתוֹ בְּשַׁעַת הַזֹּאת
פְּרֻכָּת, אִם לָמַד מִפֶּר יוֹם הַכַּפּוּרִים לָמַד גַּם
כֵּן הַכֹּל, אֲלֹא וְדֹא שֶׁקָּנָה לוֹ מְקוֹמוֹ מִזְבֵּחַ
לְפָנֵי ה' וְלֹא כֵהֵן לְפָנֵי ה' בְּכָל הַהֲזָאוֹת
הָאִמּוֹרִים בְּעֵנֵינוּ זֶה. וּבְפֶסוּק וְיֵצֵא הָאִמּוֹר
בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים דָּרַשׁ עַל זֶה הַדְּרָף, מַה תַּלְמוּד
לומר פְּרוּשׁ מִשְׁמַעוֹת פְּשֻׁט הַכְּתוּב הוּא שֶׁלֹּא
יָזָה עַל הַמִּזְבֵּחַ עַד שֶׁיֵּצֵא, וּמִשְׁמִיעֵנוּ גַם כֵּן
שֶׁקָּדַם כְּשֶׁהָיָה עַל הַפְּרֻכָּת הָיָה לְפָנִים:

וְהָיָה דְּרָשָׁה רֵאשׁוֹנָה נִשְׁמַעַת בְּכְתוּב שֶׁצִּירָף
לִצְאָת לְהֹזֹת עַל הַמִּזְבֵּחַ, אֲבָל הַזֹּאת
פְּרֻכָּת שֶׁצִּירָף לַעֲמֹד בַּפְּנִים אֵין הִכְרֵם בְּדַבָּר
וְיָכוֹל לְהֹזֹת בֵּין שֶׁהוּא לְפָנִים בֵּין שֶׁהוּא
לַחוּץ, וְלִצְדָּה כִּי רְשׁוּת יֵשׁ לוֹ לַעֲמֹד בְּמִקּוֹם
שִׁירָצָה לְהֹזֹת עַל הַפְּרֻכָּת הַזֹּהִיר הַכְּתוּב

(ז) לְפָנֵי ה'. בְּתוֹרַת כְּהִנִּים מַה תַּלְמוּד לומר
אָמַר רַבִּי נַחֲמִיָּה לְפִי שְׁמִינִי בְּפֶר הַבָּא
בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁהוּא עוֹמֵד לְפָנִים מִן הַמִּזְבֵּחַ
וּמִזָּה עַל הַפְּרֻכָּת יָכוֹל אִךְ זֶה כֵּן תַּלְמוּד הַמִּזְבֵּחַ
לְפָנֵי י"י וְלֹא כֵהֵן לְפָנֵי ה' ע"כ. מִשְׁמַע שֵׁם
לֹא מִצְוִנוּ בְּפֶר הַבָּא בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים לֹא הָיָה
צִירָף לְהִשְׁמִיעֵנוּ לְפָנֵי ה'. וְקָשָׁה וּמִנֵּין אֵנִי
יודֵעַ מְקוֹם עֲמִידָתוֹ, וּמִחֲמַת שְׁאֵין אֵנִי יודֵעַ
מִהַכְּתוּב שִׁישׁ לוֹ מְקוֹם יְדוּעַ נְבוֹא לומר רָצָה
עוֹמֵד לְפָנִים מִן הַמִּזְבֵּחַ עוֹמֵד רָצָה עוֹמֵד חוּץ
לְמִזְבֵּחַ עוֹמֵד תַּלְמוּד לומר לְפָנֵי ה' לומר כִּי
צִירָף לַעֲמֹד חוּץ לְמִזְבֵּחַ וְלָזֶה הַצֶּרֶף לומר
[לְפִי שְׁמִינִי] לְפָנֵי ה'. עוֹד קָשָׁה מִנֵּין מְקוֹם
לְדַרְשׁ שִׁנְיָה עַל הַפְּרֻכָּת וְהוּא חוּץ לְמִזְבֵּחַ,
דְּלִמָּא לְגוּפֵה בָּא שִׁנְיָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְהוּא חוּץ
לְמִזְבֵּחַ, וּבְדִרְף אוֹמֵר בְּפֶר יוֹם הַכַּפּוּרִים (לְקַמֵּן
ט"ו י"ח) וְיֵצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ, וְלַעֲלוֹם הַזֹּאת
הַפְּרֻכָּת תִּהְיֶה וְהוּא לְפָנִים. וְאֵלּוֹ לֹא הָיָה לָנוּ
אֲלֹא דְקִדּוּק זֶה הָיָה מְקוֹם לְיִשָּׁב. אֲלֹא שֶׁרִיאִיתִי
עוֹד בְּפֶרֶשֶׁת אַחֲרֵי מוֹת (שם) תִּנָּח וְיֵצֵא אֶל
הַמִּזְבֵּחַ מַה תַּלְמוּד לומר אַחֲרֵי רַבִּי נַחֲמִיָּה
לְפִי שְׁמִינִי בְּפֶר הַבָּא עַל הַמִּצְוֹת שֶׁהוּא
עוֹמֵד חוּץ לְמִזְבֵּחַ וּמִזָּה עַל הַפְּרֻכָּת יָכוֹל אִךְ
זֶה כֵּן תַּלְמוּד לומר וְיֵצֵא, וְהִיכֵן הָיָה לְפָנֵי
ה' ע"כ. קָשָׁה מַה הֵיִא כֵּחַ קִשְׁתָּה מַה תַּלְמוּד
לומר, וְהֵלֵא אֲצִירָף לומר שִׁינָּה מִמְקוֹמוֹ
וְלֹא יָזָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְהוּא בַּפְּנִים. עוֹד אוֹמֵר
לְפִי שְׁמִינִי מִשְׁמַע דְּרָקָא לְצַד שֶׁנִּקְרָא אֲבָל
זוֹלָתָהּ שֶׁנִּקְרָא לֹא יוֹדֵעֵנוּ הַכְּתוּב מְקוֹם עֲמִידָתוֹ
כְּשִׁנְיָה עַל הַפְּרֻכָּת. וְעוֹד לְפִי דְבָרֵינוּ לֹא הָיָה
לוֹ לומר לֹא וְיֵצֵא שֶׁמִּמָּנוּ נִתְחַבֵּב לומר לְפָנֵי
ה' בְּפֶר הַמִּצְוֹת כְּמוֹ שֶׁמִּדְרָגָה בְּדְבָרֵינוּ מַה
תַּלְמוּד לומר לְפָנֵי ה' לְפִי שְׁמִינִי וְכוּ' וְלֹא
לְפָנֵי ה' שֶׁמִּמָּנוּ נִתְחַבֵּב לומר וְיֵצֵא בְּפֶרֶשֶׁת
פֶּר יוֹם הַכַּפּוּרִים כְּאִמּוֹר מַה תַּלְמוּד לומר
וְיֵצֵא לְפִי שְׁמִינִי וְכוּ'. עוֹד קָשָׁה אוֹמֵר
לְפִי שְׁמִינִי בְּפֶר הַבָּא עַל הַמִּצְוֹת שֶׁעוֹמֵד
חוּץ לְמִזְבֵּחַ וּמִזָּה עַל הַפְּרֻכָּת, הִיכֵן מִצְוִנוּ
שֶׁאָמַר הַכְּתוּב כֵּן, וְאִם מֵאוֹמֵר לְפָנֵי ה', דְּלִמָּא
עַל הַזֹּאת הַמִּזְבֵּחַ הוּא אוֹמֵר בְּפֶשֶׁט הַכְּתוּב
וְלֹא עַל הַזֹּאת הַפְּרֻכָּת. עוֹד נִרְאָה אֲנַחְנוּ אִם
לֹא הָיָה אוֹמֵר לֹא וְיֵצֵא וְלֹא לְפָנֵי ה' אִיֶּה מְקוֹם
כְּבוֹד עֲמִידָתוֹ, וְאִם כֵּן אֵיךְ יָכוֹל תִּנָּח לומר
מַה תַּלְמוּד לומר בְּשִׁנְיָהם:

אֲכֵן דְּרָשָׁת הַתָּנָא הֵיִא כְּסִדֹּר זֶה כִּי אִם לֹא
אָמַר הַכְּתוּב לֹא וְיֵצֵא וְלֹא יִתּוֹר לְפָנֵי ה'
פְּשׁוּט הוּא שֶׁנִּשְׁפֹּט בּוֹ שֶׁיָּכוֹל לְהֹזֹת בֵּין עַל
הַפְּרֻכָּת בֵּין עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּכָל אֶפֶן שֶׁהָיָה בֵּין

ח וְזֶה כָּל תְּרֵב תֹּרָא דְחִטָּאתָא יִפְרֹשׁ מִנָּה
זֶה תְּרֵבָא דְחִפִּי עַל גִּזְא וְזֶה כָּל תְּרֵבָא דִּי
עַל גִּזְא :

(ח) וְאֶת־כָּל־חֶלֶב פֶּרֶ הַחֲטָאת יָרִים מִמֶּנּוּ אֶת־הַחֶלֶב
הַמִּכֶּסֶה עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב:

כז"י וְאֶת־כָּל־חֶלֶב פֶּרֶ • 'חֶלֶבו' הִיָּה לוֹ לומר. מֵה תִלְמוּד לומר "פר"? לְרֵבּוֹת פֶּר שֶׁל יוֹם־הַכַּפּוּרִים לְכָלִּיּוֹת
וְלַחֲלָבִים וְלִיתֵרָת. הַחֲטָאת • לְהֵבִיא שְׁעִירֵי עֲבוּדָה זֹרֶה לְכָלִּיּוֹת, וְלַחֲלָבִים וְלִיתֵרָת. יָרִים מִמֶּנּוּ • מִן הַמִּחְבֵּר,
שֶׁלֹא יִנְתַּחֲנוּ קֶדֶם הַסֵּרֶת חֶלְבו (ח"כ).

ט וְזֶה תִּרְתִּין כָּלִין וְזֶה תְּרֵבָא דִּי עֲלִיהֶן דִּי
עַל גִּסְסִיָּא וְזֶה חֲצָרָא דְעַל כְּבֹדָא עַל כָּלִיתָא
יְעֲדִנָּה :

(ט) וְאֵת שְׁתֵּי הַבָּלִיֹּת וְאֶת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן אֲשֶׁר
עַל־הַכֶּסֶּלִים וְאֶת־הִיתֵרָת עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַבָּלִיֹּת יִסִּירָנָה:

י כִּמָּא דִּי מִתְפָּרֵשׁ מִתּוֹר נִכְסֵת קוּדְשִׁיא
וְיִסְקֻנוּן כְּהֵנָּא עַל מִדְּבָחָא דְעֻלְתָּא :

(י) כִּאֲשֶׁר יוֹרֵם מִשּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִירִם הַבֹּהֶן עַל
מוֹזֶבֶח הָעֹלָה:

כז"י כִּאֲשֶׁר יוֹרֵם • מֵאוֹתָן אֲמורִין הַמִּפְרָשִׁין בְּשׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים. וְכִי מֵה פֶּרֶשׁ בְּזֶבַח הַשְּׁלָמִים שֶׁלֹא פֶּרֶשׁ כָּאֵן?
אַלֹּא לְהַקְיִשׁוֹ לְשָׁלָמִים: מֵה שְׁלָמִים לְשָׁמֶן, אִף זֶה לְשָׁמֶן; וּמֵה שְׁלָמִים שְׁלוֹם לְעוֹלָם, אִף זֶה שְׁלוֹם לְעוֹלָם.
וּבִשְׁחִיטָה קִדְשִׁים מְצִירֵכוֹ לְלֵמֵד הֵימָנוּ: שְׁאִין לְמַדִּין לְמַד מִן הַלֵּמֵד בְּקִדְשִׁים. בְּפֶרֶק 'אִיזְהוּ מְקוֹמָן'. עַל־הַכֶּבֶד
עַל־הַבָּלִיֹּת עַל־רֹאשׁוֹ וְעַל־כְּרָעָיו • כָּלִין לְשׁוֹן תּוֹסֶפֶת הֵן, כִּמוֹ 'מִלְכָּד'.

יא וְזֶה מִשְׁחָ תֹּרָא וְזֶה כָּל בִּסְרָה עַל רִישָׁה
וְעַל כְּרַעְוֵהִי וְגוֹה וְאֶכְלָה :

(יא) וְאֶת־עוֹר הַפָּר וְאֶת־כָּל־בְּשָׁרוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְעַל־כְּרָעָיו
וְקֶרְבּוֹ וּפְרָשׁוֹ:

יב וְיִפְקֵי יָת כָּל תֹּרָא מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא לְאַתֵּר
דְּכִי לְאַתֵּר בֵּית מִיִּשְׁד קִטְמָא וְיוֹקִיד יְתָה עַל
אַעִיָּא בְּאֶשְׁתָּא עַל אֶתֵּר בֵּית מִיִּשְׁד קִטְמָא
תוֹקֵד :

(יב) וְהוֹצִיא אֶת־כָּל־הָפָר אֶל־מַחוּץ לְמַחֲנֶה אֶל־מְקוֹם
טְהוֹר אֶל־שַׁפְּךְ הַדֶּשֶׁן וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל־עֵצִים בְּאֶשׁ
עַל־שַׁפְּךְ הַדֶּשֶׁן יִשְׂרָף: פ

כז"י אֶל־מְקוֹם טְהוֹר • לִפִּי שִׁישׁ מַחוּץ לְעִיר מְקוֹם מוֹכֵן לְטִמְאָה, לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים מְגֻנְעוֹת וּלְבֵית הַקְּבָרוֹת, הַצֶּרֶף
לומר: "מַחוּץ לְמַחֲנֶה", זֶה שֶׁהוּא חוּץ לְעִיר, שֶׁיִּהְיֶה הַמְּקוֹם טְהוֹר. מַחוּץ לְמַחֲנֶה • חוּץ לְשֵׁלֶשׁ מַחֲנוֹת; וּבִבֵּית
עוֹלָמִים, חוּץ לְעִיר, כִּמוֹ שֶׁפִּרְשִׁינָה רַבּוּתֵינוּ בְּמִסְכַּת יוֹמָא וּבִסְנֵה־דִרְיִין. אֶל־שַׁפְּךְ הַדֶּשֶׁן • מְקוֹם שֶׁשׁוֹפְכִין בוֹ
הַדֶּשֶׁן הַמְּסֻלָּק מִן הַמִּזְבֵּחַ, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהוֹצִיא אֶת־הַדֶּשֶׁן אֶל־מַחוּץ לְמַחֲנֶה". עַל־שַׁפְּךְ הַדֶּשֶׁן יִשְׂרָף • שְׁאִין
תִּלְמוּד לומר, אֶלֹּא לְלַמֵּד שֶׁאַפְלוֹ אֵין שֶׁם דֶּשֶׁן.

יג וְאֵם כָּל כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל יִשְׁתַּלּוּן וְיִהִי
מִכְסָּא פִתְגָמָא מַעֲיָנִי קְהֵלָא וְיַעֲבֹדוּן חַד
מִכָּל פְּקוּדֵיָא דִּי לֹא כְּשָׁרִין לְאַתְעֵבְדָּא
וְיַחֲבוּדוּן :

(יג) וְאֵם כָּל־עֵדֶת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְיַעֲלִם דְּכָר מַעֲיָנִי הַקֹּהֶל
וְעֲשׂוּ אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשִׂינָהּ וְאֲשָׁמוּ:

כז"י עֵדֶת יִשְׂרָאֵל • אֵלוֹ סְנֵה־דִרְיִין. וְיַעֲלִם דְּכָר • טַעַם לְהוֹרֹת בְּאַחַת
מִכָּל כְּרִיתוֹת שֶׁבַּתוֹרָה, שֶׁהוּא מֵתָר. הַקֹּהֶל וְעֲשׂוּ • שְׁעֲשׂוּ צְבוּר עַל פִּיָּהֶם. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורות בלוס, אברמוביץ

לומר הַקֹּהֶל וְעֲשׂוּ, הַהוּרָאָה בְּבֵית דִּין וְהַמַּעֲשֵׂה
בְּקֹהֶל ע"כ. וּבְדֶרֶךְ רִמּוֹ יִרְצֶה שְׁאֵם יִשְׁגּוּ הַעֲדָה
וְיַעֲשׂוּ מִדְּרֹךְ הַיִּשְׁרִי, גַּם סְנֵה־דִרְיִין יִשְׂרָאֵל תּוֹרָתָם
תִּהְיֶה נְעֻלָּמָה מֵהֶם, לְצַד שֶׁלֹא הַשְׁגִּיחוּ עַל
עֵדֶת ה' לִישֵׁר הַמַּעֲשִׂים, כִּי הַחֲטָא יוֹלִיד
חֲטָא אַחֵר, וְצָא וְלָמַד (כְּהוֹת ס'): מִהוֹרָאָה
אַבְיָ בְּלֹא נְטִילַת רְשׁוֹת מִרְבּוֹ שֶׁשֶׁגַּג בְּאוֹתָהּ
הוֹרָאָה וְהַרְגִּישׁ כִּי דִין גָּרָמָא, וְכִדְאִיתָּא
בְּסְנֵה־דִרְיִין (ה'): :

וְלִלְמַד מוֹיָצָא, לְמַה תִּדְחָה דְרָשָׁה זוֹ מֵאִידָךְ,
הַלְכָךְ לְמִדִּין תְּרוּיָהוּ:

(יג) וְאֵם כָּל עֵדֶת וְגו'. בְּתוֹרַת כְּהֵנִים דְרָשׁוּ
עֵדֶת זוֹ סְנֵה־דִרְיִין, נֶאֱמַר כָּאֵן עֵדָה וְנֶאֱמַר
לְהֵלֵךְ וְכו', יִשְׂרָאֵל דְרָשׁוּ הַמִּיחְדָּת שְׁבִי־יִשְׂרָאֵל,
שֶׁהִיא שֶׁל שְׂבָעִים וְאַחַד, יִשְׁגּוּ וְכוֹל יִהְיֶה
הַמִּיחְדָּתִים חֲבִיבִים עַל שֶׁנֶּגַת מַעֲשֵׂה ת"ל וְיַעֲלִם
אֵינֶם חֲבִיבִים אֶלֹּא עַל הַעֲלֵם דְּכָר וְאִמְרוּ עוֹד
הוֹרוּ בֵּית דִּין וְעֲשׂוּ וְכוֹל יִהְיֶה חֲבִיבִין תִּלְמוּד

סוֹכֵר הַתָּנָא שֶׁלֹא תִבָּא לִפְנֵי ה' לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ
פְּלִפּוֹל זֶה לְכַד דִּהְיוּ לְהַקְשׁוֹת יְלָמַד מִמֶּנּוּ
פֶּר יוֹם הַכַּפּוּרִים וּמִמָּה שֶׁלֹא לְמַד וְכו' בְּנִזְכֵּר,
כִּי אֵין זֶה דֶּרֶךְ הַכְּתוּב, שֶׁעַל כָּל פָּנִים תִּהְיֶה
צְרִיכָה לְלַמֵּד דְּכָר לְגוֹפָה, שְׁאֵם לֹא הִיָּה כְּפֹנֶת
ה' אֶלֹּא לְגִלּוֹת עַל וְיָצָא בְּנִזְכֵּר הִיָּה לוֹ לְפָרֵשׁ
הַדְּכָר בְּמִקְוָמוֹ כִּפּוּר יוֹם הַכַּפּוּרִים:
עוֹד נִרְאֶה לומר כִּי כִּיּוֹן שֶׁדְרָשָׁה זוֹ צוּדְקָה
כְּשֶׁנִּקְדִּים לְהַקְשׁוֹת לְמַה נֶּאֱמַר לִפְנֵי ה'

יִדְוּתְחִידֵד חֹבֶבְתָּא דִּי חֲבוּ עֲלֵה וִיקְרְבוּן
קְהֵלָא תוֹר בֵּר תוֹרִי לְחֻטָּאתָא וִינְתוֹן יְתָה
לְקִדָּם מִשְׁפָּן זְמָנָא :

טו וִיסְמְכוּן סְבִי כְנֻשְׁתָּא יְת' יְדִיהוֹן עַל רִישׁ
תוֹרָא קֳדָם יְי' וְיִכּוּס יְת' תוֹרָא קֳדָם יְי' :

טז וְיַעַל בְּהֵנָּא רַבָּא מִן דְּמָא דְּתוֹרָא לְמִשְׁפָּן
זְמָנָא :

יז וְיִטְבּוּל בְּהֵנָּא אֲצַבְעָה מִן דְּמָא וְיָדֵי שְׂבַע
זְמָנִין קֳדָם יְי' (יֵת) קֳדָם פְּרֻכְתָּא :

כז יֵי אֶת פְּנֵי הַפְּרֻכָּת • וְלִמְעֵלָה הוּא אוֹמֵר : "אֵת פְּנֵי פְּרֻכָּת הַקֹּדֶשׁ". מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁסָּרְחָה עָלָיו מְדִינָה. אִם מְעוּטָה
סָרְחוּ, פְּמִלְיָא שְׁלוֹ מִתְקִימָת, וְאִם כָּלָם סָרְחוּ, אֵין פְּמִלְיָא שְׁלוֹ מִתְקִימָת. אִף כָּאן, כְּשֶׁחֻטָּא כְּהֵן מְשִׁיחַ, עֲדִין שֵׁם
קֹדֶשֶׁת הַמָּקוֹם עַל הַמִּקְדָּשׁ ; מִשְׁחָטָאוּ כָּלָם, חֹס וְשָׁלוֹם, נִסְתַּלְקָה הַקֹּדֶשׁ.

יח וּמִן־הָיָם יִתָּן • עַל־קִרְנֵת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לְפָנֵי יְהוָה
יְי' דִּי בְּמִשְׁפָּן זְמָנָא וְיֵת כָּל דְּמָא יִשּׁוּד
לִיסוּדָא דְּמִדְּבָחָא דְּעֻלְתָּא דִּי בְּתַרְע מִשְׁפָּן
זְמָנָא :

(יד) וְנוֹדַעְהָ הַחֻטָּאת אֲשֶׁר חֻטָּאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הַקֹּהֵל
פֶּר בֶּן־בָּקָר לְחֻטָּאת וְהִבְיָאוּ אוֹתוֹ לְפָנֵי אֹהֶל מוֹעֵד :

(טו) וְסִמְכוּ וְקָנִי הָעֵדָה אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הַפֶּר לְפָנֵי
יְהוָה וְשָׁחַט אֶת־הַפֶּר לְפָנֵי יְהוָה :

(טז) וְהִבְיָא הַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ מִדָּם הַפֶּר אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד :

(יז) וְטָבַל הַכֹּהֵן אֲצַבְעוֹ מִן־הַדָּם וְהִזָּה שִׁבְעַת פְּעָמִים לְפָנֵי
יְהוָה אֶת פְּנֵי הַפְּרֻכָּת :

(יח) וּמִן־הָיָם יִתָּן • עַל־קִרְנֵת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לְפָנֵי יְהוָה
אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל־הָדָם יִשְׁפֹךְ אֶל־יִסּוּד מִזְבֵּחַ
הָעֵלָה אֲשֶׁר־פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד :

כז יִסּוּד מִזְבֵּחַ הָעֵלָה אֲשֶׁר־פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד • זֶה יִסּוּד מַעֲרָבִי, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַפֶּתַח.

(יט) וְאֵת כָּל־חֵלְבֹו יָרִים מִמֶּנּוּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה :

כז יֵי וְאֵת כָּל־חֵלְבֹו יָרִים • וְאֵף־עַל־פִּי שְׁלָא פִּרְשׁ כָּאן יוֹתֵרַת וּשְׁתֵּי כְלִיּוֹת, לְמַדִּין הֵם מ'וְעָשָׂה לְפָר כְּאֲשֶׁר עָשָׂה
וְגו'". וּמִפְּנֵי־מָה לֹא נִתְפָּרְשׁוּ בּוֹ ? תֵּנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל : מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁזָּעַם עַל אוֹהֲבוֹ וּמַעֲט בְּסִרְחוֹנוֹ מִפְּנֵי
חֲבָתוֹ.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (שְׁקוּטִי שִׁיחוֹת כּו עֲמ' 16)

מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁזָּעַם עַל אוֹהֲבוֹ וּמַעֲט בְּסִרְחוֹנוֹ מִפְּנֵי חֲבָתוֹ (רש"י ד, יט) לְרַש"י הַקֹּשֶׁה : לְכַאוּרָה הִיָּה לוֹ לְכַתֵּב "וְעָשָׂה לְפָר כְּאֲשֶׁר
עָשָׂה לְפָר הַחֻטָּאת" וְתוֹ לֹא, וּמַדּוּעַ נֶאֱמַר "וְאֵת כָּל חֵלְבֹו יָרִים מִמֶּנּוּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה". וּמִתְרַץ, שֶׁכּוֹנֵנַת הַכְּתוּב הִיא לְמַעֲט בְּסִרְחוֹן
הַחֻטָּא, שְׁאִינוּ הַחֻטָּא עֲצָמוֹ, אֲלָא הָרִיחַ הָרַע הַנּוֹדֵף מִמֶּנּוּ, פְּרָסוּמוֹ כְּלָפִי חוּץ. וְאִף כָּאן, חֻטָּאת זוֹ נִרְאִית פְּחוּתָה בְּחִמְקוּרָתָהּ, כְּאֵלוֹ
יֵשׁ לְהַקְטִיר אֵת הַחֵלֶב בְּלִבָּד (וְלֹא אֵת הַיּוֹתֵרַת וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלִיּוֹת).

(כ) וְעָשָׂה לְפָר כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפָר הַחֻטָּאת בֶּן יַעֲשֶׂה־לּוֹ
וְכִפֶּר עֲלֵהֶם הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לָהֶם :

כז יֵי וְעָשָׂה לְפָר • זֶה. כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפָר הַחֻטָּאת • כְּמוֹ שֶׁמִּפְּרֹשׁ בְּפָר כְּהֵן מְשִׁיחַ, לְהִבְיָא יוֹתֵרַת וּשְׁתֵּי כְלִיּוֹת,
שֶׁפִּרְשׁ שֵׁם מָה שְׁלָא פִּרְשׁ כָּאן, וְלִכְפֹּל בְּמִצְוֹת הָעֲבוּדוֹת, לְלַמֵּד שְׁאִם חֹסֵר אַחַת מִכָּל הַמִּתְנֻנּוֹת – פָּסוּל, לְפִי
שְׁמָצִינוּ בְּנִתְנִין עַל הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן שֶׁנִּתְּנָן בְּמִתְנָה אַחַת – כֹּפֵר, הֶעָרַף לוֹמֵר כָּאן, שֶׁמִּתְנָה אַחַת מִהֵן מַעֲכָבֶת.

(כא) וְהוֹצִיא אֶת־הַפֶּר אֶל־מַחוּץ לְמַחֲנֶה וְשָׂרַף אוֹתוֹ כְּאֲשֶׁר
שָׂרַף אֶת הַפֶּר הָרִאשׁוֹן חֻטָּאת הַקֹּהֵל הוּא : פ

(כב) אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחֻטָּא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה
אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשֶׂינָהּ בְּשִׁגְגָה וְאִשָּׁם :

כא וְיִפְקֵי יְת' תוֹרָא לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא וְאוֹקִיד
יְתָה כְּמָא דִּי אוֹקִיד יְת' תוֹרָא קֳדָמָה
חֻטָּאת קְהֵלָא הוּא :

כב אִם רַבָּא יַחוּב וְיַעֲבֵד חַד מִכָּל פְּקוּדֵיָא
דִּינִי אֱלֹהֵהּ דִּי לֹא כְּשָׁרִין לְאַתְעֵבְדָא בְּשָׁלוֹ
וְיַחוּב :

שיעור יומי ליום שישי ה' אדר ב' ושנים מקרא ואחד תרגום – ד – פרשת ויקרא
 כג"א אשר נשיא יחטא • לשון 'אשרי'; אשרי הדור, שהנשיא שלו נותן לב להביא כפרה על שגגתו! קל וחמר
 שמתחרט על זדונותיו. אור החיים

(כג) אוֹ-הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהִבִּיא
 אֶת-קָרְבָּנוֹ שְׂעִיר עִזִּים זָכָר תָּמִים:
 כג או אתידע לה חובתה די חב בה וייתי זת
 קרפנה צפיר בר עזין דכר שלים:

כג"א אוֹ-הוֹדַע • כמו 'אם הודע הדבר'; הרבה "או" יש שמשמעין בלשון "אם", ו"אם" במקום "או"; וכן: "או
 נודע כי שור נגח הוא". הודע אליו • כשחטא היה סבור שהוא הטר, ולאחר מכאן נודע לו שאסור היה. אור החיים

(כד) וּסְמַךְ יָדוֹ עַל-רֹאשׁ הַשְּׂעִיר וְשַׁחַט אֹתוֹ בַּמָּקוֹם
 אֲשֶׁר-יִשְׁחַט אֶת-הָעֵלָה לִפְנֵי יְהוָה חַטָּאת הוּא:
 כד ויסמוך ידה על רישא דצפירא ויזכס
 זתה באטר דיכס זת עלתא לקדם זי
 חטאתא הוא:

כג"א במקום אשר-ישחט את-העלה • בצפון, שהוא מפרש בעולה. חטאת הוא • לשמו – פשוט, שלא לשמו
 – פסול.

(כה) וּלְקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל-קֶרְנֹת
 מִזְבֵּחַ הָעֵלָה וְאֶת-דָּמּוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל-יִסּוּד מִזְבֵּחַ הָעֵלָה:
 כה ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על-קרנת
 מזבח העלה ואת-דמו ישפוך אל-יסוד מזבח העלה:
 כה"א ואת דמו • שגרי הדם.

(כו) וְאֶת-כָּל-חֲלָבֹו יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ כַּחֲלָב זָבַח הַשְּׁלָמִים
 וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחַטָּאתוֹ וְנִסְלַח לוֹ:
 כה"א כחלב זבח השלמים • באותן אמורין המפרשים בעז האמור אצל שלמים.

♦ יום שישי ה' אדר ב' ♦

(כז) וְאִם-נִפְשׁ אֶחָת תִּחַטָּא בְּשִׁגְגָה מֵעַם הָאָרֶץ בְּעִשְׂתָּהּ
 אֶחָת מִמִּצּוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא-תַעֲשֶׂינָהּ וְאָשָׁם:
 כז וְאִם-נִפְשׁ אֶחָת תִּחַטָּא בְּשִׁגְגָה מֵעַם הָאָרֶץ בְּעִשְׂתָּהּ
 אֶחָת מִמִּצּוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא-תַעֲשֶׂינָהּ וְאָשָׁם: אור החיים

(כח) או הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהִבִּיא קָרְבָּנוֹ
 שְׂעִירֵת עִזִּים תָּמִימָה נִקְבָּה עַל-חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא:
 כח או אתידע לה חובתה די חב וייתי
 קרפנה צפירת עזין שלמתא נקובתא על
 חובתה די חב:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שאם עשה על פי הוראת בית דין פטור,
 דסלקא דעתך אמינא מה שקבע הכתוב פר
 הקהל אינו אלא על בית דין שהיו סבה
 בהוראתם לחטא אכל העושים בדינם עומדים
 להביא כשבה או שעירה קא משמע לן דדוקא
 התולה בעצמו, רבוי שאם תלה בבית דין
 פרוש שהורו בית דין ועשה על פיהם אם
 היה יודע ששענו אינו נפטר מצד ההוראתם
 וחיב בשעירה או כשבה הגם שיביאו בית
 דין פר חטאת כמשפטו. הרבוי רמזו בתבת
 בעשות והמעוט בדקדוק בעשתה, משמע
 בעשות אותה ולא אחרת, וקנה תבין ב'
 ברייתות בתורת כהנים על נכון:

כהן משיח בשגגתו בלא העלם דבר שלא
 יביא אפלו שעירה. גם מ"ם של מעט אמרו
 למעט נשיא הדיכ שאכל חצי זית והוא הדיוט
 וחצי זית והוא מלך שאינו מביא כשבה. פרוש
 מתחלה דורש עם הארץ שהוא מותר שלא
 היה צריך לומר אלא נפש כי חטא ודרש
 עם הארץ לאפוקי הגדול ומיוחד שבהם שהוא
 כהן המשיח ודרשא זו היתה נדרשת הגם
 שהיה אומר בעם הארץ, ומאמרו מעט חזר
 וחלק גם חלק מההדיוט, וכגון הדיוט שאכל
 חצי זית ונתמנה והשלימו שאינו מביא:
 בעשתה. לא היה צריך לומר, ודרשו ממנה
 בתורת כהנים מעוט ורבוי ומעוט

(כב) אשר נשיא יחטא. פרוש אפלו בהוראת
 בית דין כל שאין חיבין בית דין ועשה
 הוא חיב שעיר, וכן כתב הרמב"ם (הכלות שגגות
 פט"ו ה"ח):
 (כג) או הודע. אומרו או, לצד שקדם ואמר
 ואשם, ואמר ו"ל (תו"כ) מלמד שמביא
 אשם תלוי אם נסתפק, לזה אמר או הודע
 פרוש אם הודע אליו ודאי:
 (כז) ואם נפש וגו'. אמר ואם בנא"ו להוסיף
 על ענן ראשון מה שדרש מהדינים
 בפירוש זה שאין בהם נגדיות להאמור במה
 שלפניה:
 מעם הארץ. דרשו ר"ל (הריות י"א) למעט

(בט) וְסִמַּךְ אֶת־יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחֲטָאת וְשָׁחַט אֶת־הַחֲטָאת
בַּמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן:

כט וְיִסְמוֹךְ יָת יְדָה עַל רִישׁ דְּחֲטָאת וְיִכּוֹס
יָת דְּחֲטָאת בְּאֶתֶר דְּעֵלְתָא:

(ג) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָה בָּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קַרְנֵת מִזְבֵּחַ
הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־דָּמָה יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ:

ל וְיִסַּב כְּהֵנָא מִדָּמָה בְּאֶצְבָּעָה וְיָתֵן עַל קַרְנֵת
מִדְּבָחָא דְּעֵלְתָא וְיָת כָּל דָּמָה יִשּׁוּד לִיסוּדָא
דְּמִדְּבָחָא:

(ד) וְאֶת־כָּל־חֶלְבָה יִסִּיר בְּאֶשֶׁר הוֹסֵר חֶלֶב מֵעַל זֶבַח
הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה נִיחֹחַ לַיהוָה
וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לוֹ: פ

לא וְיָת כָּל תְּרֵבָה יַעֲדִי כְּמָא דִּי מִתְעַדָּא תְּרַב
מֵעַל נִכְסֵת קוּדְשִׁיא וְיִסַּק כְּהֵנָא לְמִדְּבָחָא
לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְיָא קָדָם יְיָ וּיְכַפֵּר עֲלוּהִי
כְּהֵנָא וְיִשְׁתַּבַּק לָהּ:

פ"י בְּאֶשֶׁר הוֹסֵר חֶלֶב מֵעַל זֶבַח הַשְּׁלָמִים • כְּאֻמְרוֹי עֲזוּ הָאֻמּוּרִים בְּשָׁלָמִים.

(ה) וְאִם־כִּבֵּשׁ יָבִיא קֶרְבֵּנוֹ לְחֲטָאת נִקְבָּה תְּמִימָה
יָבִיאָנָה: אור החיים

לב וְאִם אָמַר יִתִּי קֶרְבְּנָה לְחֲטָאת נִקְבָּה
שְׁלָמָתָא יִתְנָה:

(ו) וְסִמַּךְ אֶת־יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחֲטָאת וְשָׁחַט אֶת־הַחֲטָאת
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשָּׁחַט אֶת־הָעֹלָה:
פ"י וְשָׁחַט אֶת־הַחֲטָאת • שְׁתֵּהֵא שְׁחִיטָתָהּ לְשֵׁם חֲטָאת.

לג וְיִסְמוֹךְ יָת יְדָה עַל רִישׁא דְּחֲטָאת וְיִכּוֹס
יָתֵהּ לְחֲטָאתָא בְּאֶתֶר דִּי יִכּוֹס יָת עֵלְתָא:

(ז) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֲטָאת בָּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קַרְנֵת
מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־דָּמָה יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ:

לד וְיִסַּב כְּהֵנָא מִדָּמָה דְּחֲטָאתָא בְּאֶצְבָּעָה
וְיָתֵן עַל קַרְנֵת מִדְּבָחָא דְּעֵלְתָא וְיָת כָּל דָּמָה
יִשּׁוּד לִיסוּדָא דְּמִדְּבָחָא:

(ח) וְאֶת־כָּל־חֶלְבָה יִסִּיר בְּאֶשֶׁר יוֹסֵר חֶלֶב הַפֶּשֶׁבֶּ מִזֶּבַח
הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַמִּזְבֵּחַ עַל אִשֵּׁי יְהוָה
וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל־חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ: פ

לה וְיָת כָּל תְּרֵבָה יַעֲדִי כְּמָא דִּי מִתְעַדָּא תְּרַב
אִמְרָא מִנְכֶּסֶת קוּדְשִׁיא וְיִסַּק כְּהֵנָא יְתֵהוֹן
לְמִדְּבָחָא עַל קֶרְבְּנָא דִּי וּיְכַפֵּר עֲלוּהִי
כְּהֵנָא עַל חוֹבָתָהּ דִּי חֹב וְיִשְׁתַּבַּק לָהּ:

פ"י בְּאֶשֶׁר יוֹסֵר חֶלֶב הַפֶּשֶׁבֶּ • שְׁנִיתְרַבּוּ אֻמּוּרִים בְּאֵלֶיהָ, אִף חֲטָאת, כְּשֶׁהִיא בָּאָה כְּשֶׁבָה, טְעוּנָה אֵלֶיהָ עִם
הָאֻמּוּרִין. עַל אִשֵּׁי ה' • עַל מְדוּרוֹת הָאֵשׁ הַעֲשׂוּיֹת לְשֵׁם. פּוּאִי־לִי־שׁ בְּלַעֲזִי.

ה (א) וְנִפְשׁ כִּי־תַחֲטָא וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹה וְהוּא עֹד אוֹ
רָאָה אוֹ יָדַע אִם־לֹא יִגִּיד וְנִשָּׂא עֹנֹו:

א וְנִפְשׁ אֲרִי יַחֲוֵב וְיִשְׁמַע קוֹל מוֹמִי וְהוּא
סְחִיד אוֹ חָזָא אוֹ יָדַע אִם לֹא יַחֲוִי וְיִקְבֵּל
חוֹבָה:

פ"י וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹה • בְּדָבָר שֶׁהוּא עֹד בּוֹ, שֶׁהִשְׁבִּיעוּהוּ שְׁבוּעָה, שֶׁאִם יוֹדַע לוֹ עֲדוּת שֶׁיַּעֲבִיד לוֹ. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

דְּכֵתִיב בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשָּׁחַט אֶת הָעֹלָה וְגו' ע"כ. הרי שהצרכו ב' כתובים. ושם בש"ס העלה שלמדוין לכל החטאות לעפוכא, ואומרו (תו"כ פאן) מִדָּם חֲטָאת דְּרִשּׁוּ שְׁצָרִיךְ לְקַבֵּל דָּמָה לְשֵׁם חֲטָאת, וְכֵן כָּל מָה שֶׁכָּפַל יֵשׁ בּוֹ חֲדוּשׁ מִשְׁפָּט, וְלֹא חֲלִיקִינְהוּ קָרָא לְלַמֵּד חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים וכו'.

א כי תַּחֲטָא. צָרִיךְ לְדַעַת לֵאמֹר לֵאמֹר עֲנִין אִמְרָא כי תַּחֲטָא שְׁלֵא הִיא לוֹ לומר אֵלָּא כי תִּשְׁמַע קוֹל וְגו', וְנִרְאֶה כי לִהְיוֹת שְׁלֵא הִצְרִיךְ

חוֹבָה. גַּם רֹאנִי שִׁישׁ חֲדוּשׁ בְּכָל הָאֻמּוּר, אֻמּוּר וְסִמּוֹךְ דְּרִשּׁוּ רז"ל (תו"כ פאן) שְׁבָא לְלַמֵּד עַל חֲטָאת נָזִיר וְחֲטָאת מַצֵּרַע שְׁטַעוּנִין סְמִיכָה, וְאֻמּוּר וְשִׁחַט אֹתָהּ לְחֲטָאת דְּרִשּׁוּ (זכחים ז') שְׁצָרִיךְ שְׁתֵּהִיָּה שְׁחִיטָה לְשֵׁם חֲטָאת, וּפָרֻט זֶה לֹא נִרְמָז בְּפִרְשֵׁת שְׁעִירָה וּמִכָּאן אֲתָה לְמַד לְשִׁנְיָהּ, וְאֻמּוּר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר וְגו' אֻמּוּר בְּזֻכְחִים (מ"ח:) פָּרָק אֵינְהוּ מִקוּמֵן חֲטָאת מְנָלֵן דְּבִעְיָא צָפוֹן דְּכֵתִיב וְשָׁחַט הַחֲטָאת בַּמָּקוֹם הָעֹלָה, אֲשֶׁרֶחֶן לְמַצּוֹה לְעַכּוּבָא מְנָלֵן

לב) וְאִם כִּבֵּשׁ וְגו' עַד וְנִסְלַח לוֹ. צָרִיךְ לְדַעַת לָמָּה הִצְרִיךְ לְחַלְקֵם בְּב' פִּרְשִׁיּוֹת, וְהִיא לוֹ לומר לְמַעַלְה וְהִבִּיא קֶרְבֵּנוֹ שְׁעִירַת עֲזִים וְגו' אוֹ כְּשֶׁבָה תְּמִימָה וְגו' וְלֹא הִיא צָרִיךְ לְכַתֵּב כָּל הַפֶּרֶשָׁה, וְנִרְאֶה כִּי חֲלָקִים הַכְּתוּב לְשֵׁם עֲצֻמוֹ שֶׁאֻמּוּר רז"ל (תו"כ ג') בְּפִרְשֵׁת וְאִם עֲזוּ שְׁבָא לְרִבּוּת אֵלֶיהָ בְּחֲטָאת מִן הַכְּשָׁבָה, וְלֹא דְקָדֵק לומר בְּכִשְׁבָה בְּאֶשֶׁר יוֹסֵר חֶלֶב הַפֶּשֶׁבֶּ, וּבִשְׁעִירָה אִמְרָא וְאֵת כָּל חֶלְבָה יִסִּיר. וְחָדָא בְּשָׁלְמִי נִדְבָה וְחָדָא בְּחֲטָאת

כ או אֲנִי דִּי יִקְרַב בְּכָל מַדְעָם מִסָּאב או
בְּנִבְלַת חֵזְמָא מִסָּאב או בְּנִבְלַת בְּעִירָא
מִסָּאב או בְּנִבְלַת רַחֲשָׁא מִסָּאב וְיֵהִי
מִכְסָּא מִנָּה וְהוּא מִסָּאב וְחֵב:

(ב) אִי נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגְעַ בְּכָל־דְּבַר טָמֵא או בְּנִבְלַת חֵה
טָמֵא או בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טָמֵא או בְּנִבְלַת שְׂרֵץ טָמֵא
וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאִשָּׁם:

נ"א או נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגְעַ וְגו'. ולאחר הטמאה הזו יאכל קדשים או יכנס למקדש, שהוא דבר שזדונו כרת.
במסכת שבועות נדרש כן. ונעלם ממנו. הטמאה. ואשם. באכילת קדש או בביתא מקדש.

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

ואמרו אמן היא לקצור, ואין הכי נמי אם
אמרו אין אנו יודעים לך עדות, ואין כן דעת
רמב"ם אלא כל שהשבעה חוץ לבית דין
צריך שיאמר אמן דהינו מפי עצמו, והשעם
הוא כי לא אמר הכתוב ושמעה קול הגם
שלא אמר הוא מפיו אלא בבית דין שבו
מדבר הכתוב דכתיב אם לא יגיד אכל שלא
בפני בית דין צריך שיוציא מפיו:

והגם שאמרו שם דף ל"ב וז"ל מנלן שהכפירה
בבית דין הוא דמתחייב אחוץ לא מחייב,
אמר אביי אמר קרא אם לא יגיד וגו' לא
אמרתי אלא במקום שאם מגיד זה מתחייב,
אמר ליה רב פפא אי הכי אימא שבועה גופא
בבית דין אין שלא בבית דין לא, לא סלקא
דעתך דתנאי לאחת לחיב על כל אחת, ואי
סלקא דעתך בבית דין מי מחייב על כל אחת
והתנן השביע עליהן ה' פעמים בפני בית דין
וכפרו אין חייבין אלא אחת וכו' אלא לאו שמע
מינה שבועה חוץ לבית דין כפירה בבית דין,
משמע כי השבועה שישנה בבית דין היא
עצמה אשר תהיה חוץ לבית דין ומתחייב עליה,
ואם כן אפלו השביעוהו אחרים לא שנא בפני
בית דין לא שנא שלא בפני בית דין. לכשנצמד
על אמתתן של דברים משם דגל עמוד דינו
של רמב"ם ז"ל, כי מפה שמוכיח מדתניתא
לאחת לחיב על כל אחת. וקשה והלא לאחת
כתובה בשבועת בטיי ואנו עוסקים בשבועת
העדות ואינו דומה שבועה זו לזו. ובהקרח
לומר כי אינו מוכיח אלא לשבועה מפי עצמו
שלמדוה שישנה בשבועת העדות משבועת
הפקדון בגזרה שזה דתחטא ותחטא כאמור
שם, ולזה מוכיח שפיר לשבועת העדות כנשבע
מפיו הנלמד ממנה, אכל השביעוהו אחרים
שהיא שבועה המזכרת בפרק שבועת העדות
דוקא בבית דין הוא שחייב עליה כי אין מוכיח
כלום מלאכת, ואנו חוזרים למה שדיק רב
פפא בבית דין אין שלא בבית דין לא, ולא
דחה אביי לדברי רב פפא אלא למה שדיק
בדבריו שבועה וכו' שלא בבית דין לא ששומע
שארין חיוב שבועת העדות אלא בפני בית דין
לזה שלל זה מדעתו, ולעולם מפי אחרים דוקא
בבית דין וכדעת רמב"ם:

נמצאנו אומרים לדרך זה כי אומרו ושמעה
קול אלה הוא שהשביעוהו והגם שלא
ענה אמן, ודוקא בבית דין כמו שדיק אם

פי כן חלק שאם היתה השבועה שלא בפני
בית דין צריך שישנה אמן, כמבאר בדבריו
בפרק ט' הלכה א', ובפרק י' הלכה י"ו, אם
כן סובר שכל שלא בפני בית דין לא מהני
מפי אחרים אלא מפי עצמו, או מפי אחרים
וענה אמן שהוא כמוציא מפיו, וכמו שכתב
בתחלת פרק ב' מהלכות שבועות, והשיגו
הראב"ד פרק ט' הלכה י' כי אין הלכה כרבי
מאיר, ועוד בין לרבי מאיר בין להקמים מה
צריך שיהיה הבית דין בשעת השבועה והלא
אין מקפידין וכו' אלא על הכפירה ע"כ.
והפסוק משנה כתב שלא ידע מנן לו לרמב"ם
חלוק זה:

ולי נראה כי לא נחלקו רבי מאיר ורבנן אלא
בנשבע מפי עצמו חוץ לבית דין ולא
היתה הכפירה בבית דין כל עקר, ולרבי
מאיר חייב משום דליף משבועת הפקדון,
ודון מינה ומינה כשם ששם מפי עצמו חייב,
ומינה אפלו שלא בפני בית דין חייב, גם
שבועת העדות כמו כן, ורבנן סוברים דון
מינה ואוקי באתרה כאמור שם, אכל בנשבע
מפי אחרים שלא בפני בית דין והיתה הכפירה
בבית דין אין מחלקת להם בזה ומשמע
דלכלי עלמא חייב:

אלא דטעמו של רמב"ם שהצריך בכל שבועה
שהיתה שלא בפני בית דין להיות מפי
עצמו, והוא ממה דתנן שם דף ל"א ע"ב
וז"ל שבועת העדות כיצד אמר לב' בואו
והעידוני שבועה שאין אנו יודעין לך עדות
או שאמרו אין אנו יודעין משביע אני עליכם
ואמרו אמן הרי אלו חייבין, השביע עליהם
ה' פעמים חוץ לבית דין ובא לבית דין
והודו פטורים, כפרו חייבין על כל וכו' ע"כ.
הרי דקתני בפרוש ואמרו אמן, מני מתניתין,
אי רבי מאיר ומירי שלא היתה כפירה בבית
דין, אם כן הוי ליה מחלקת ואמר כך סתם
שבמשנה שקדמה כתב רבי מחלקת רבי מאיר
ורבנן ובמשנה זו שלא חקירה כתב סתם כרבי
מאיר, וממה שמצינו שרמב"ם הצריך הכפירה
בבית דין אפלו נשבע מפי עצמו אם כן
מפרש מתני' כרבנן, וקתני ואמרו אמן, ובמאי,
שלא בפני בית דין, שאם בפני בית דין לכל
הסברות אין צריך שיאמר אמן, אם כן הרי
לך שלדברי חקמים צריך שיאמר אמן שלא
בפני בית דין. והתוספות כתבו ששעם שאמר

זה להשביעו לזה אלא לצד שלא רצה להעיד
עדות שיש לו לזכותו, כי בתחלה ישאל ממנו
עדותו בלא השבעה, ועל כפירתו קורא עליו
הכתוב כי תחטא, כי חטא הוא זה לדבר
שקרים, ואם שמעה קול וגו' מתחייב בקרבן.
ובזה תתישב וא"ו של ושמעה שיהיה שזולת
זה הוא החטא הרשום בו חטאה:

עוד יתבאר על דרך מה שאמרו בפרק שבועת
העדות (ל) וחיבין על זדון השבועה ועל
שגגתה עם זדון העדות, ואין חייבין על
שגגתה, ופירש"י ואין חייבין על שגגתה, אם
שוגגין הם לגמרי כסבורין שאין יודעין לו
עדות וכו'. וכתב הרמב"ם בפרק א' מהלכות
שבועות כיצד שגגת שבועת העדות, כגון
שנעלם ממנו שחייבין עליה קרבן וידע
שהשבועה זו אסורה וכו' ושהוא שקר ע"כ.
הרי שהשגגה שחייב עליה הוא שידע על
כל פנים שהיא אסורה ויסקר והוא אומרו
נפש כי תחטא פרוש בין במזיד בין בשוגג
תפיר שחוטא, לשלל אם שגגה שחשקה
שמותר או ששקחה העדות אינו חייב על
שבועה זו. ובאגדה אנשי אמת (והרמב"ם ז"ל):
נדרש פסוק זה על הנפש בירידתה לעולם
על נכון:

ושמעה קול אלה. יתבאר על דרך מה
שאמרו בריש פרק שבועת העדות
(ש) וז"ל המשנה, שבועת העדות וכו' בפני
בית דין ויאלץ בפני בית דין מפי עצמו, ומפי
אחרים אין חייבין עד שיקפירו בהן בבית דין
דברי רבי מאיר וחקמים אומרים בין מפי
עצמו בין מפי אחרים אינם חייבים עד שיקפירו
בהן בפני בית דין ע"כ. הנה לרבי מאיר
כל שהיא בבית דין אין צריך שתהיה
השבועה מפי עצמו אלא בשמיעת האזן
לבד מתחייב. והוא אומרו ושמעה קול אלה
פרוש הגם שלא ענה אמן. ולחקמים לסברת
הראב"ד והאחרונים כל ששמעה קול אלה
בין בפני בית דין בין שלא בפני בית דין
אפלו לא ענה אמן כל שהיתה הכפירה
בבית דין אפלו שלא בשעת השבועה חייב.
ולדרך זה ידיק הכתוב שבכל הצדדין הוא
תולה הדבר בשמיעת קול אלה ואין צריך
בטיי שפתים:

ורמב"ם ז"ל הגם שפסק בחקמים שצריך
שהיה הכפירה בבית דין אף על

(ג) או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם:

כשי"ב בטמאת אדם • זו טמאת מת. לכל טמאתו • לרבות טמאת מגע זבין וזבות. אשר יטמא • לרבות הנוגע בבוזע נדה. בה • לרבות בולע נבלת עוף טהור. ונעלם ממנו והוא ידע • ששכח הטמאה. ואשם • באכילת קדש או בביאת מקדש.

(ד) או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה:

כשי"ג בשפתים • ולא בלב. להרע • לעצמו. או להיטיב • לעצמו, כגון: אכל ולא אכל, אישן ולא אישן. לכל אשר יבטא • לרבות לשער. ונעלם ממנו • ועבר על שבועתו, כל אלה בקרבן עולה ויורד במפרש פאן, אכל שבועה שיש בה כפירת ממון, אינה בקרבן זו אלא באשם.

(ה) והיה כייאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה:

(ו) והביא את אשמו ליהוה על חטאתו אשר חטא נקבה מזהצאן בשפה או שער עזים לחטאת וכפר עליו הכהן מחטאתו:

(ז) ואם לא תגיע ידו די שח והביא את אשמו אשר חטא שתי תרים או שני בני יונה ליהוה אחד לחטאת ואחד לעלה: אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בוס, אברמוביץ

לרבות הלל שפרש צרכיו פרוש של שחין לו, שהדין הוא שהוא צריך להתטפל בו להביאו לעזרה, וזה דחק כי מה טרח בזה יותר מהקצת תורים ובני יונה, ואם על גדל הכבש, יוליך בידו מעות למקדש ושם יקנה, ואם לצד שהשה צריך סמיכה, והלא סמיכה אינה מעכבת, ולמה יבטל קרבנו בשביל הסמיכה ויביא קרבן עני, ואנו שנינו בסוף מסכת נגעים עשיר שהקריב קרבן עני לא יצא, והגם שבמסכת נגעים (פ"ד מ"ב) שנו לה, הוא הדין לכל קרבן עולה ויורד, וכן מוכח בדברי רמב"ם פרק י' מהלכות שגגות, אבל הסמיכה אינה אלא שיויר מקוה ואם לא סמך כפר באומרו בריש וזכרים:

(ז'.)

שוב ראיתי שדרשו בתורת כהנים בפרשת יולדת אם לא תמצא נדה וגו' יש לה שח ואין לה צרכיו מנין שתביא קרבן עני תלמוד לומר די שח ע"כ. הנה דרשה זו צריכה לענין נסכים כי הנסכים מעכבין

והאומר ששבועה מפי אחרים תועיל שלא בפני בית דין עליו להביא ראיה כי למוד לאחת אינה אלא לנשבע מפי עצמו או השביעיהו אחרים ואמר אמן דהינו מפי עצמו: (ז) ואם לא תגיע ידו די וגו'. פרוש הגם שהגיע ידו ליותר מב' תורים וב' בני יונה, כל עוד שלא השיג ידו די שח חסר אסר חסר פגדיון הרי זה מביא קרבן עני. ובתורת כהנים דרשו ידו אין אומרים לו ללוות ואין אומרים לו עסק באמנותו וכי, הטעם משום דחביבה מקוה בשעתה, וכמאמרם ז"ל (ת"כ פאן) בפסוק ואם לא תגיע ידו די שח, יש לו שח ואין לו צרכיו מנין שביא קרבן עני תלמוד לומר די שח פרוש היה לו לאדם זה שח אבל הוא לו לצרכיו של זה האדם כמו שתאמר היה לו או לנסותו או למחיתו הרי הוא כאלו אין לו, והוא שדדקדק לומר די שח פי' ספק בידו להביא שח, וזה הגם שיש לו השח אין בכחו להביאו כי הוא צריך לו. וראיתי

לא יגיד, ואם הוציא שבועה מפי יתחייב גם כן על פרט השבועה שחלה עליו בדין זה מגזרה שח דתחטא תחטא דשבועת הפקדון ובתנאי שתהיה חכפירה בבית דין. ומה שפסיק בגמרא שמע מינה שבועה חוץ לבית דין, פרוש שנה לשבועה חוץ לבית דין וכגון שבועה מפיו:

ומעתה הרוחנו פשט הכתוב לדעת רמב"ם על נכון, שמדבר הכתוב במציאות אחד והוא שמשביעין אותו בבית דין ולא הגיד בבית דין, וב' דברים אלו לענכוב, בין שהשבועה מפי אחרים צריכה להיות בבית דין וחוץ לבית דין לא, הגם שהיתה חכפירה בבית דין בזמן אחר, ובין חכפירה גם כן צריכה להיות בבית דין, וזוילת זה הגם ששבועה מפי עצמו שלמדוהו מתחטא תחטא משבועת הפקדון אינו חייב, והיכא שהיתה חכפירה בבית דין והשבועה שלא בפני בית דין למדינת משבועת בטיי אם נשבע בפיו חייב, והמשפיל יבין שדינו של רמב"ם מאיר, והכתוב מסייעו

(ח) וְהָבִיִּא אֹתָם אֶל־הַבֶּהֱן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לַחֲטָאת רֹאשׁוֹנָה וּמִלֶּךְ אֶת־רֹאשׁוֹ מִמּוֹל עֲרֹפוֹ וְלֹא יִבְדִּיל׃
ח וְהָבִיִּי אֶת־הַבְּנֵי יִתְהוֹן לְנֹת בְּהֵנָּה וְיִקְרֹב יָדִי לַחֲטָאתָא קַדְמִיתָא וְיִמְלֹק יָדִי רִישָׁהּ מִלְּקַבֵּל קַדְלָה וְלֹא יִפְרֹשׁ׃

כ"י" וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לַחֲטָאת רֹאשׁוֹנָה • חֲטָאת קוֹדֶמֶת לְעוֹלָה. (ובחיים ד') לָמָּה הִדְבַּר דּוֹמָה? לְפָרְקֵיט שְׁנֵכְנֵס לְרִצּוֹת, רִצָּה פְּרָקֵיט, נִכְנֵס דּוֹרוֹן אַחֲרָיו. וְלֹא יִבְדִּיל • אֵינוֹ מוֹלֵק אֶלָּא סִימֵן אֶחָד. עֲרֹף • הוּא גִבָּה הָרֹאשׁ הַמִּשְׁפָּע לְצַד הַצּוּרָר. מוֹל עֲרֹף, מוֹל הָרֹאשׁ אֶת הָעֲרֹף, וְהוּא אֲרֹף כָּל אַחֲרֵי הַצּוּרָר.

(ט) וְהָיָה מִדָּם הַחֲטָאתָּ עַל־קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהַנֶּשֶׁאֱרָ בָדָם יִמָּצֵה אֶל־יִסּוֹד הַמִּזְבֵּחַ חֲטָאת הוּא׃
ט וְהָיִי מִדְּמָא דַּחֲטָאתָא עַל כְּתָל מִדְּבָחָא וּדְאִשְׁתָּאר בְּדָמָא יִתְמָצִי לִיסוּדָא דַּמִּדְבָּחָא חֲטָאתָא הוּא׃

כ"י" וְהָיָה מִדָּם הַחֲטָאתָּ • בְּעוֹלָה, לֹא הִטְעִין אֶלָּא מִצּוֹי, וּבַחֲטָאת הָזָה וּמִצּוֹי: אוֹחֵז בְּעֲרֹף וּמִתִּיז, וְהִדָּם נִתָּז וְהוֹלֵךְ לַמִּזְבֵּחַ. חֲטָאת הוּא • לְשִׁמָּה – כְּשֶׁרָה, שְׁלֹא לְשִׁמָּה – פְּסוּלָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י"ז עמ' 17)

בְּעוֹלָה לֹא הִטְעִין אֶלָּא מִצּוֹי, וּבַחֲטָאת הָזָה וּמִצּוֹי (רש"י, ה, ט) אֵין כְּנִתָּו שְׁבַעוֹלָה אֵין כָּלֵל הַעֲנִין שֶׁל זְרִיקַת הַדָּם, כִּי אִם שְׁבַחֲטָתָא הַצֵּרְכוֹ לְהִיּוֹת שְׁתֵּי פְעֻלוֹת. אֲבָל גַּם מִצּוֹי שֶׁל עוֹלָה ("וְנִמְצָה דָּמוֹ") תִּכְנֹן עֲנִין הַזְרִיקָה. וְכֵן מוֹכַח מִרִש"י ז"ה גּוֹפֵא, שֶׁמִּשְׁנֵה הָזָה וּמִצּוֹי זֶה לָזֶה. וּבִרְש"י מְעִילָה (ט, א): "דְּמִצּוֹי עוֹלַת הָעוֹף בְּמִקּוֹם זְרִיקָה דְּבַהֲמָה וְהָזָה בַּחֲטָאת הָעוֹף".

(י) וְאֶת־הַשְּׂנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה בַּמִּשְׁפָּט וּכְפָר עָלָיו הַבֶּהֱן מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ׃
י וְהָיִי תַנְיָנָא יַעֲבֹד עֲלֵיתָא בְּדִחְזִי וּכְפָר עֲלֵיהִי בְּהֵנָּה מַחוּבָּתָהּ דִּי חֵב וְיִשְׁתַּבֵּק לָהּ׃

כ"י" בַּמִּשְׁפָּט • כִּדְת הָאָמור בְּעוֹלַת הָעוֹף שֶׁל נִדְבָה בְּרֹאשׁ הַפָּרָשָׁה. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורות בלום, אברמוביץ

לא תשיג ידו לב' תורים וגו' יביא עשירית האִיפָה הִייתִי אוֹמֵר עַל הַקֶּלֶה שֶׁבְּקֻלוֹת הוּא אוֹמֵר שִׁיעוֹל קֶרֶבֶן זֶה שֶׁהוּא שְׁבוּעַת בִּטּוּי, וְלֹא עַל שְׁבוּעַת הָעֲדוּת שֶׁהִיא חֲמוּנָה, וְאֵין צָרִיף לומר טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ שְׁלֹא יִקָּל בּוֹ ה' לְכַפֵּר עָלָיו בַּעֲשִׁירִית הָאִיפָה, וְהִיִּיתִי דִּן לְחֹק זֶה מִמָּה שֶׁמִּצִּינוּ שֶׁקָּבַע ה' קֶרֶבֶן כְּשֶׁבַח וּשְׁעִירָה לְכָל הַשְּׁגָאוֹת כְּאָמור בַּפָּרָשָׁה שֶׁלִּפְנֵיהִי, לָמָּה יִגְרַע כִּרַּת זֶה שֶׁל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁיו, הֵא וְדָא לֹא כֹא קֶרֶבֶן יוֹרֵר אֶלָּא עַל הַקֶּלֶן. וְהוּא עַל סֵדֵר זֶה הַעֲשִׂירִי יָבִיא עַל כָּלֵן כְּשֶׁבַח וּשְׁעִירָה הַדֵּל הַקֵּל בּוֹ הַכְּתוּב לְהִבְיָא תוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה עַל שְׁבוּעַת הָעֲדוּת אֲבָל עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁיו לֹא יִצָּא מִכָּלֵל הַחֲטָאוֹת שֶׁחֵיב בַּפָּרָשָׁה שֶׁלִּפְנֵיהִי דְּכָתִיב נֶפֶשׁ כִּי תִחַטֵּא בַּשְּׁגָגָה, דִּלִּי לֵאמֹר הַקֵּל בּוֹ הַכְּתוּב לְהִבְיָא עֲשִׁירִית הָאִיפָה עַל שְׁבוּעַת בִּטּוּי, אֲבָל עַל שְׁבוּעַת הָעֲדוּת שֶׁהִיא חֲמוּנָה לֹא יָבִיא עֲשִׁירִית הָאִיפָה, וְזֶה הוּא עֶקֶר הַשְּׁעוֹת שֶׁהִייתִי טוֹעָה בְּעֵנִי, תִּלְמוּד לומר מֵאֲחַת מֵאֵלֶּה הָרִי הַשְּׁעוֹת הַכְּתוּב אֵת כָּלֵן לְהִבְיָא אֶפְלוֹ עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁיו עֲשִׁירִית הָאִיפָה וּמִכָּלֵל שְׁכָן תוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה, וְהוּא כְּנִתָּה תִּתְנָא שְׁאֲמַר יָכוֹל. אֶלָּא מֵה שְׁאֲמַר בַּחֲלֻקַּת הַשְּׁנֵאוֹת קָלִים לְחֲמוּרִים, כְּדִי נִסְכָּה, וְאֵין עֶקֶר הַשְּׁעוֹת שֶׁעָלָיו כֹּא הַכְּתוּב אֶלָּא חֲלֻקַּת הַשְּׁנֵאוֹת חֲמוּרִים לְקָלִים׃

עוֹד נִרְאֶה לְפָרֶשׁ דְּבָרֵי תִּתְנָא עַל זֶה הַדֶּרֶךְ לְפִי שֶׁסֵּדֵר הַכְּתוּב ג' מִינֵי חֲטָאוֹת, וְרֹאשֵׁי

ואם לא תגיע שלא נגעה ידו במעל שחזב בעבורו כשבה וכו' אלא למעל קל ממנו המזכר בפרשה יביא ב' תורים וגו', ואם לא השיג ידו במעל שחזב להביא בעבורו ב' בני יונה וגו' ע"כ. ולדרך זה יתנישב אומרו מחטאתו אשר חטא, לצד שהלכה זו היא חלקת הקלים שהיא שבוועת העדות, כדי שלא תטעה שאין קרבן זה של עוף אלא לחטא זה הקל אבל לחמור ממנו שהוא טמאת מקדש וקדשיו אין עוף כֹּא אֶפְלוֹ בְּעִנְיֹת. תלמוד לומר מחטאתו אשר חטא, ב' חטאות נאמרו, א' לשבוועת העדות, וא' לטמאת מקדש וקדשיו שלא תטעה בו בנזכר. וחסור הכתוב בפרשת דלי דלות ורבה אפלו לענין עשירית האִיפָה שִׁשְׁנָה בְּכָל הַג'. אֶלָּא שְׁנֵאוֹת בְּעִנְיֵי פִּרוּשׁ הָרִאשִׁים ז"ל דְּחוּק בִּיּוֹתָהּ, כִּי אִיךְ יִקָּבֵל הַדַּעַת לְפָרֶשׁ אוֹמְרוֹ אִם לֹא תִשָּׂג יָדוֹ שֶׁהַכְּנִיָּה הִיא לַחֲטָא יוֹתֵר כִּמוֹ זֶר נִחְשָׁב הָעֲנִין׃

ואולי נוכל לפרש כונת התנא על זה הדרך, שאם לא אמר הכתוב מֵאֲחַת מֵאֵלֶּה הִיִּיתִי אוֹמֵר הַחֲמוּרִים שֶׁבָּהֶם שְׁאֵמַת טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁיו קֶרֶבֶנָם קְבוּעַ בַּכְּשֶׁבָה, וּמֵה שְׁאֲמַר הַכְּתוּב וְאִם לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ דִּי שֶׁה וְהִבְיָא תוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה לֹא לְכָל הוּא אוֹמֵר אֶלָּא לְקֶרֶבֶן הַקֵּל הוּא שֶׁהַקֵּל בַּכְּפָרָתוֹ שֶׁהִגֵּם שְׁבַעֲשֻׁרוֹ חֵיבוֹ כְּשֶׁבַח בְּעִנְיֹו אִם לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ לְכְשֶׁבָה יָבִיא תוֹרִים, וְהָבֵא לומר שִׁיעוֹלֵל גַּם לְחֲמוֹר עָלָיו לְהִבְיָא רָאִיָּה, וְגַם אוֹמְרוֹ וְאִם

וקרבן יולדת עולה הוא שטעון נסכים, ומעשה רבוי זה שרבה הכתוב בפרשה זו של חטאת מה הוא, אם לסמיכה, קשה למה אצטריך לומר די שֶׁה בְּעוֹלָה וְהִלָּא קֵל וְחֲמֹר הוּא אִם בַּחֲטָאת שְׁאֵין צָרִיכָה מִעֲכָבִין אִמֹר הַכְּתוּב שִׁיבִיא קֶרֶבֶן עֲנִי בִּשְׁבִילֵם עוֹלָה שֶׁצָּרִיכָה מִעֲכָבִין מִכָּל שְׁכָן שִׁיבִיא קֶרֶבֶן עֲנִי אֶלָּא וְדָא נִרְאֶה כִּמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי, וְכֵן רִאִיתִי שֶׁהַסִּפִּים הֵרֵב בַּעַל קֶרֶבֶן אֲהֲרֹן׃

(י) מחטאתו אשר חטא. טעם שבקרבן עשיר אִמֹר (פסוק ו') מִחֲטָאתוֹ וּבְקֶרֶבֶן עֲנִי אִמֹר מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא. יִתְבָּאָר עַל פִּי מֵה שֶׁפָּרִשׁוּ בַתּוֹרַת כְּתוּבִים (לְקַטֵּן פִּסּוּק י"ג) בְּקֶרֶבֶן דְּלִי דְּלוֹת, יָכוֹל הַחֲמוּרִים שֶׁבָּהֶם יִהְיֶה בַּכְּשֶׁבָה וּשְׁעִירָה הַקֵּלִים יִהְיֶה בַתּוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה, הַקֵּלִים שֶׁבְּקָלִים יִהְיֶה בַעֲשִׁירִית הָאִיפָה, תִּלְמוּד לומר מֵאֲחַת מֵאֵלֶּה הַשְּׁעוֹת הַקֵּלִים לְחֲמוּרִים (וכו' ע"כ. פִּרוּשׁ לְפִי שִׁשְׁשׁ בַּפָּרָשָׁה זֶה ג' מִינֵי חֲטָאוֹת טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁיו שִׁשְׁשׁ בָּהּ עֹשֶׂת כִּרַּת זֶה חֲמוּנָה מִכָּלֵן, וּשְׁבוּעַת הָעֲדוּת שֶׁחֵיב עַל דְּוִדוּנָה וּשְׁגָגָתָהּ, זֶה קֶלֶה מִשְׁלִפְנֵיהִי וְחֲמוּנָה מִשְׁלֵאֲחִירָהּ שֶׁהוּא שְׁבוּעַת בִּטּוּי שְׁאֵינוֹ חֵיב אֶלָּא עַל שְׁגָגָתָהּ, יָכוֹל הַחֲמוּרִים וְכוּ'. קִשָּׁה אִיךְ יָכוֹל אָדָם לומר כֵּן וְהַכְּתוּב אוֹמֵר וְאִם לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ מִשְׁמַע שֶׁבְּמִצִּיאֵי עֲצָמוֹ שֶׁחֵיב כְּשֶׁבַח וּשְׁעִירָה הוּא מִדְּבָר. וְכֵן וְאִם לֹא תִשָּׂג יָדוֹ וְגו' שֶׁבְּדִלִי דְּלוֹת. וְרִאִיתִי לְהִרְאֵם שֶׁפָּרִשׁ

♦ שבת קודש ו' אדר ב' ♦

(יא) וְאִם-לֹא תִשָּׂא יָדוֹ לְשֵׁנִי תּוֹרִים אוֹ לְשֵׁנִי בְּגִיּוֹנָה וְהִבִּיא אֶת-קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירַת הָאִפָּה סֵלֹת לַחֲטָאת לֹא-יֵשִׁים עָלֶיהָ שָׁמֶן וְלֹא-יִתֵּן עָלֶיהָ לְבָנָה כִּי חֲטָאת הוּא:

כ"י חטאת הוא • ואין בדין שיהא קרבנה מהדר.

(יב) וְהִבִּיאוּ אֶל-הַכֹּהֵן וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִמֶּנָּה מְלֹא קִמְצוֹ אֶת-אִזְכָּרֹתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה עַל אֵשִׁי יְהוָה חֲטָאת הוּא:

כ"י חטאת הוא • נקמצת ונקטרת לשמה - כשרה, שלא לשמה - פסולה.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

יא ואם לא תשׂא ידו לְשֵׁנִי תּוֹרִים לְתָרִין שְׁפִינִין או לְתָרִין בְּגִי יוֹנָה וְיִיחִי יֵת קֶרְבָּנָה דִּי חֵב חֵד מִן עֶסְרָא בְּתֵלַת סָאִין סֵלֹתָ לַחֲטָאתָ לֹא יִשּׁוּי עֲלֵה מִשְׁחָא וְלֹא יִתֵּן עֲלֵה לְבָנָה אֲרִי חֲטָאתָ הִיא:

יב ויביאה לְתָרִין לְתָרִין פְּהָא וְיִקְמֹץ פְּהָא מִנָּה מְלֵא קִמְצָה יֵת אִזְכָּרֹתָהּ וְיִסַּק לְמִדְבָּחָא עַל קֶרְבָּנָה דְּרִי חֲטָאתָ הִיא:

וקבע ב' החלקות במקום א', וכן דרך התנא, וקנה אין אנו צריכין לדחוקו של רא"ם שאמר כי פסוק ראשון בא להשוותם לודוי האמור שם, שנה דחק, כי כשהשנה אותם הכתוב ואמר והתנדב והביא את אשמו מנין תמצא לחלק ולומר שלא השנם אלא לסמך ממש, כי במה חלק הכתוב למאמר והביא את אשמו אדרבה וא"ו סמכיה. ומעתה נבוא לדיק אומרו מחטאתו אשר חטא על זה הדרך שלא תאמר שאין קרבן זה של עוף בא אלא על הקל שהוא שבוטת העדות אכל החמור שהוא טמאת מקדש וקדשיו לא תלמוד לומר אשר חטא לרבות חטא חמור, וכשהזכיר פרשת דלי דלות רבה גם בן עשירית האיפה בכלל מאומרו מאחת מאלה ואפלו בטמאת מקדש וקדשיו. ואם תאמר ישמיענו בקרבן דלי דלות שישנו בחמור ומכל שכן קרבן דלות, נראה לומר כי לצד שבדלי דלות אומר ואם לא תשיג ידו לב' תורים ולא אומר כאומרו בפרשת דלות ואם לא תגיע ידו די שנה, ודרשו בתורת כהנים אפלו יש לו שנה אם אין לו צרכיו הרי זה מביא קרבן עני ופרשנוהו למעלה, והנה דרשת התנא היה ממה שלא אומר כמו שאמר כאן ואם לא תשיג ידו לב' תורים, וכן פרש בעל קרבן אהרן, ופשוט הוא, אם כן באן שלא אומר הכתוב די ב' תורים הדרגים מוכיחים כי אם יש לו הרי זה חב לביא אפלו הוא צריך להם, ומעתה הצריך הכתוב לרבות בעוף שיקביא להחמור שהוא טמאת מקדש וקדשיו הגם שהיה לו כפשם אם הוא צריך לו והבן. גם מה שפרש רבנו הלל ואין לו צרכיו של שנה קאמר צדקו דברנו, כי השמיענו שישטר בזה גם להחמורות שהוא טמאת מקדש וקדשיו, מה שלא היה נשמע זה מקרבן עשירית האיפה:

תשיג סמוך לו, גם אין לומר שבא לשלל שאין קל שבקלים בתורים ובגי יונה ואין צריך לומר בכשבה, שהרי דבר זה הוא מה שפרשנו באומרו החמורים שבקם בכשבה לשלל הקלים ואין צריך לומר קלי קלים, ומעופות גם כן הוא מה שמעט באומרו הקלים בעופות לשלל קלי קלים מעופות. נמצאת אומר שבוטת בטוי אינה אלא בעשירית האיפה ולא בתורים ואין צריך לומר בכשבה, ושבוטת העדות אינו אלא בתורים ובגי יונה ובגי בעשירית האיפה ולא בכשבה, וטמאת מקדש וקדשיו אינה כל עקר בעשירית האיפה אלא בעשר כשבה ובגי תורים ובגי יונה, תלמוד לומר מאחת מאלה פרוש מהשלישה חטאות האמורות יביא עשירית האיפה על כל אחת מהשלישה והשוו גם קלים לחמורים מאומרו מאחת מאלה על זה הדרך על חטאתו אשר חטא מאחת פרוש מאחת שתהיה לא על הקלה לבד אלא על כלל. מאלה חזר והשנה אותם פעם ב' לומר כי אלה שנים הם להביא קרבן כשבה גם על הקלה שבקלות בעשרו. או סובר התנא כי מאומרו מאחת מאלה השנה אותם לכל מה שבזה יש בזה. ואין לומר שסובר התנא כיון שהשנה הכתוב החמור לקל בעשירית האיפה מכל שכן הקל בכשבה. זה אינו כי אנו על החיוב אנו דנים לחיבו ומנין לנו לחיבו:

עוד נראה לומר כי התנא דורש השנאת קלים לחמורים שיקביאו כשבה ממה שאמר הכתוב בתחלת הפרשה (פסוק ה) והיה כי יאשם לאחת מאלה וגו' והביא את אשמו וגו' כשבה, הרי שהשנה אותן קלין לחמורים, וכאן השנה חמורים לקלים, והגם שקבע הדרגה מפסוק א' סמך על פסוק אחר לבוא להקשות,

כי יש בהם ג' הדרגות, ובא לסדר החטאות הצריכין לכפרה, התחיל בחמור שבכלל ואמר יביא כשבה ואם לא תשיג ידו יביא קרבן השניך למה שילפניו שהוא שבוטת העדות ב' תורים או ב' בגי יונה שהוא בא על שבוטת העדות בין בעשירות בין בעניות ועל טמאת מקדש וקדשיו בא בדלות ולא בעשירות, ואומרו ואם לא תשיג ידו פרוש על שבוטת העדות הוא אומר שקבוע לו תורים ובגי יונה אם לא השיג ידו הרי זה מביא קרבן הקבוע לשבוטת בטוי. נמצאת אומר על שבוטת בטוי מביא עשירית האיפה קבועה ואפלו עשירי על שבוטת העדות בעשרו יביא תורים ובגי יונה ובגי יונה יביא עשירית האיפה, על טמאת מקדש וקדשיו עשירי יביא כשבה או שיעיר בעניו יביא תורים ובגי יונה אכל לא עשירית האיפה, והוא מאמר התנא החמורים שבקם יהיו בכשבה פרוש הם הוא שיקביאו כשבה ולא הקלים שהם שבוטת העדות ושבוטת בטוי ואפלו בעשרם. ולא חש התנא עליך שתטעה שיהיו בכשבה לבד ולא בתורים ובגי יונה. שהרי תכרך בצדך ואם לא תגיע ידו, אלא לומר שאין הקלים בכשבה, ואומרו הקלים בעוף פרוש הם יביאו ולא קל שבקלים שהם בעלי שבוטת בטוי יביאו עוף אלא עשירית האיפה. ולא חש עליך לטעות שאין מביא על שבוטת העדות עשירית עני, שהרי כתיב ואם לא תשיג וגו'. נמצאת אומר שאין כשבה אלא בחמור ולא בב' קלים, ואין עוף בקל שבקלים אלא בקל. ואומרו הקלים שבקלים יהיו בעשירית האיפה פרוש ולא החמור שהוא טמאת מקדש וקדשיו בעשירית האיפה. ולא חש עליך לטעות שבא לשלל שבוטת העדות שהרי בהדיא כתיב ואם לא

(יג) וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא מֵאַחַת מֵאַלֹהִים: וְנִסְלַח לוֹ וְהִיתָה לִפְתָּן בְּמִנְחָה:

יג וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל חֲטֹאתָהּ דִּי חֵב מִחֲדָא מֵאַלִין וְיִשְׁתַּבֵּק לָהּ וְתֵהִי לְכִנְחָא כְּמִנְחָתָא:

כ"י"א על חטאתו אשר־חטא • כאן שנה הכתוב, שהרי בעשירות ובדלות נאמר: "מחטאתו", וכאן בדלי דלות, נאמר: "על־חטאתו", דקדקו רבותינו (כריתות כז) מכאן, שאם חטא כשהוא עשיר, והפריש מעות לכשבה או שעירה והעני, יביא ממקצתן שתי תורים; הפריש מעות לשתי תורים והעני, יביא ממקצתן עשירית האִיפה (לך נאמר: "מחטאתו"); הפריש מעות לעשירית האִיפה והעשיר, יוסיף עליהן ויביא קרבן עשיר, לכה נאמר כאן: "על־חטאתו". מאחת מאלה • מאחת משלש פפרות האמורות בענין: או בעשירות, או בדלות, או בדלי דלות (ת"י); ומה תלמוד לומר? שיכול, החמורים שבהם יהיו בכשבה או שעירה, והקלין יהיו בעוף, והקלין שבקלין יהיו בעשירות האִיפה? תלמוד לומר: "מאחת מאלה", להשוות קלין לחמורים לכשבה ושעירה, אם השיגה ידו, ואת החמורים לקלין לעשירית האִיפה בדלי דלות. והיתה לפתן במנחה • ללמד על מנחת חוטא שיהיו שיריה נאכלין; זהו לפי פשוטו. ורבותינו דרשו (ת"י): "והיתה לפתן", ואם חוטא זה כהן הוא, תהא לו כשאר מנחת נדבת כהן, שהיא ב"פליל תהיה לא תאכל" (לקמן ו טז).

(יד) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יד ומליל יי עם משה למימר:

(טו) נֹפֶשׁ כִּי־תִמְעַל מֵעַל וְחַטָּאהּ בִּשְׁגָגָה מִקִּדְשֵׁי יְהוָה וְהִבִּיאֹתָ אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֵיל תָּמִים מִן־הַצֹּאן בְּעֶרְכָּךָ כֶּסֶף־שֶׁקֶלִים בְּשֶׁקֶל־הַקֹּדֶשׁ לְאַשָּׁם:

טו אָנֹשׁ אָרִי יִשְׁקֹר שְׁקֹר וְיַחֲבֹב בְּשָׁלוֹ מִקִּדְשֵׁיָא דְיִי וְיִיתִי יֵת אֲשָׁמָה קָדָם יי דְּכֹר שְׁלִים מִן עֲנָא בְּפִרְסָנָה כֶּסֶף סְלִעִין בְּסִלְעִי קוּדְשָׁא לְאַשְׁמָא:

כ"י"ב כִּי־תִמְעַל מֵעַל • (ת"י) אין "מעילה" בכל מקום אלא שנוי, וכן הוא אומר (דברי הימים א ה כח): "וַיִּמְעַלוּ בְּאַלֹהֵי אֲבֹתֵיהֶם וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי אֱלֹהֵי עַמִּי־הָאֲרָץ"; וכן הוא אומר בסוטה (במדבר ח): "וַיִּמְעַלָה בּוֹ מֵעַל". וְחַטָּאהּ בִּשְׁגָגָה מִקִּדְשֵׁי ה' • שְׁנֵהֶנָּה מִן הַקֹּדֶשׁ. והיכן הזהיר? נאמר כאן: "חטא" ונאמר להלן: "חטא" בתרומה (לקמן כב): "וְלֹא־יִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא". מה להלן הזהיר, אף כאן הזהיר. אי, מה להלן לא הזהיר אלא על האוכל, אף כאן לא הזהיר אלא על האוכל? תלמוד לומר: "תמעל מעל", רבה. מִקִּדְשֵׁי ה' • המיוחדים לשם, יצאו קדשים קלים. אֵיל • לשון קשה, כמו (יחזקאל יז יא): "וְאֶת־אֵילֵי הָאֲרָץ לִקְחַ", אף כאן קשה בן שתי שנים. בְּעֶרְכָּךָ כֶּסֶף־שֶׁקֶלִים • שִׁיָּהָא שְׁוֵה שְׁתֵּי סְלָעִים.

(טז) וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן־הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלֹם וְאֶת־חֲמִישְׁתּוֹ יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן אוֹתוֹ לַפְתָּן וְהַכֹּהֵן יִכְפֹּר עָלָיו בְּאֵיל הָאֲשָׁם וְנִסְלַח לוֹ: פ

טז וְיֵת דִּי חֵב מִן קוּדְשָׁא יִשְׁלֹם וְיֵת חֲמִישָׁה יוֹסֵף עָלָיו וְיִתֵּן וְתֵה לְכִנְחָא וְכִנְחָא לְכֹפֶר עָלָיו בְּדִכְרָא דְאַשְׁמָא וְיִשְׁתַּבֵּק לָהּ:

כ"י"ג וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן־הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלֹם • (כריתות, כז) קָרַן וְחִמַּשׁ לְהַקְדֵּשׁ.

(יז) וְאִם־נִפְשׁ כִּי תִחַטָּא וְעִשְׂתָּהּ אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְלֹא־יָדַע וְאָשָׁם וְנִשְׂא עֹנָו:

יז וְאִם אָנֹשׁ אָרִי יַחֲבֹב וְיַעֲבֹד חֲדָא מִכָּל פְּקוּדֵיָא דְיִי לֹא כְּשִׁרִין לֹאֲתַעֲבָדָא וְלֹא יָדַע וְיַחֲבֹב וְיַקְבֵּל חֻבָּה:

כ"י"ד וְלֹא־יָדַע וְאָשָׁם • הענין הזה מדבר במי שבא ספק פרת לידו ולא ידע אם עבר עליו אם לאו, כגון: חלב ושמן לפניו, וכסבור ששתייהן הטר, ואכל את האחת. אמרו לו: אחת של חלב היתה, ולא ידע אם זו של חלב אכל, הרי זה מביא אשם תלוי ומגן עליו כל זמן שלא נודע לו שובא חטא, ואם ידע לו לאחר זמן, יביא חטאת. וְלֹא־יָדַע וְאָשָׁם וְנִשְׂא עֹנָו • (ת"י) רבי יוסי הגלילי אומר: הרי הכתוב ענש את מי שלא ידע, על אחת כמה וכמה שיעניש את שידע. רבי יוסי אומר: אם נפשך לידע מתן שכרן של צדיקים, צא ולמד מאדם הראשון שלא נצטוה אלא על מצות "לא תעשה" ועבר עליה, ראה כמה מיתות נקנסו עליו ולדורותיו! וכי איזו מדה מרבה: של טובה, או של פרענות? הרי אומר: מדה טובה. אם מדת פרענות המעוטה, ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו, מדה טובה המרבה, היושב לו מן הפגולין והנותרות והמתענה ביום־הכפורים, על אחת כמה וכמה

שִׁזְזָהּ לוֹ וּלְדוֹרוֹתָיו וּלְדוֹרוֹת דּוֹרוֹתָיו עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: הֲרִי הוּא אוֹמֵר (דברים י"ז): "עַל־פִּי שָׁנִים עֲדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֲדִים וְגו'". אִם מִתְקַיֶּמֶת הַעֲדוּת בְּשָׁנִים, לָמָּה פָּרַט לָךְ הַפְּתוּב בְּשִׁלְשָׁה? אֲלֵא לְהַבִּיא שְׁלִישִׁי לְהַחֲמִיר עָלָיו, וְלַעֲשׂוֹת דִּינוֹ כִּיּוֹצֵא בְּאֵלוֹ לַעֲנִין עֲנֹשׁ וְהַזְמָה. אִם כֵּן עֲנֹשׁ הַפְּתוּב לְנִטְפֹּל לְעוֹבְרֵי עֲבֵרָה כְּעוֹבְרֵי עֲבֵרָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שְׁיִשְׁלֵם שָׂכָר טוֹב לְנִטְפֹּל לְעוֹשֵׁי מִצְוָה כְּעוֹשֵׁי מִצְוָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: (דברים כ"ט) "כִּי תִקְצַר קְצִירְךָ בְּשֶׂדֶךָ וְשִׁכַּחְתָּ עִמָּךְ בְּשֶׂדֶךָ". הֲרִי הוּא אוֹמֵר (שם כ"ד): "לִמְעַן יִבְרַכְךָ וְגו'". — קִבַּע הַפְּתוּב בְּרַכָּה לְמִי שֶׁבָּאת עַל־יְדוֹ מִצְוָה בְּלֹא יָדַע. אָמַר מֵעַתָּה: הִיְתָה סֵלַע צְרוּרָה בְּכַנְפָּיו וְנִפְלָה הֵימָנוּ, וּמִצְאָהּ הֵעֲנִי וְנִתְפַּרְגֵּם בָּהּ, הֲרִי הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא קוֹבֵעַ לוֹ בְּרַכָּה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ג עמ' 944)

וְלֹא יָדַע וְאִשָּׁם וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ (ה, י"ז) כְּגֹזֶן חֶלֶב וְשֶׁמֶן לִפְנֵיו וְכִסְבוֹר שִׁשְׁתֵּיהֶן הָתֵר וְאָכַל אֶת הָאֲחַת (רש"י) יֵשׁ לִשְׁאֹל, מִדּוּעַ בְּחֵרוֹ בְּ"ל בְּדִגְמָה זֹו דִּקְא — חֶלֶב וְשֶׁמֶן. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה הַעוֹבֵר עֲבֵרָה בְּשׁוֹגֵג, סִימָן הוּא שֶׁתִּעֲנוּגוֹ מִצּוֹי בְּדִבְרֵים רַעִים, שָׂכָן דְּבַר שְׁנַעֲשֶׂה בְּלִי כְּנָה מוֹרָה עַל הַמַּהוּת, בְּמָה הָאֵדָם שְׁקוּעַ וּבְמָה הוּא מוֹתָעֵג. מוֹבֵן אִפְּסָא, שֶׁתִּכְנֹן שֶׁל כָּל סֶפֶק אֲסוּר הוּא — הֵיכָן מִצּוֹי הַתִּעֲנוּג; וְהֵן חֶלֶב וְהֵן שֶׁמֶן בָּאִים מִתִּעֲנוּג.

(יח) וְהִבִּיא אֵיל תָּמִים מִן־הַצֵּאן בְּעֶרְכָּךָ לְאִשָּׁם אֶל־הַפֶּה וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל שִׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר־שָׁגָג וְהוּא לֹא־יָדַע וְנִסְלַח לוֹ:

רש"י: בְּעֶרְכָּךָ לְאִשָּׁם • בְּעֶרְךָ הָאֲמֹר לְמַעַלָּה. אֲשֶׁר־שָׁגָג וְהוּא לֹא־יָדַע • (ח"כ) הָא אִם יָדַע לְאַחֵר זְמַן, לֹא נִתְכַּפֵּר לוֹ בְּאִשָּׁם זֶה, עַד שֶׁיָּבִיא חֲטָאת. הָא לָמָּה זֶה דּוּמָה? לְעִגְלָה צְרוּפָה שֶׁנִּתְעַרְפָּה וְאַחֲרֶיךָ נִמְצָא הַהוֹרֵג, הֲרִי זֶה יִהְיֶה.

(יט) אִשָּׁם הוּא אִשָּׁם אִשָּׁם לַיהוָה: פ רש"י: אִשָּׁם הוּא אִשָּׁם אִשָּׁם • הָרֵאשׁוֹן כֵּלֹ קָמִץ, שֶׁהוּא שֵׁם דְּבַר. וְהָאֲחֵרוֹן חֲצִי קָמִץ וְחֲצִי פֶתַח, שֶׁהוּא לְשׁוֹן פֶּעַל. וְאִם תֹּאמַר: מִקְרָא שֶׁלֹּא לְצִרְךָ הוּא, כִּכָּר נִדְרָשׁ הוּא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים. אִשָּׁם אִשָּׁם • לְהַבִּיא אִשָּׁם שֶׁפָּחָה חֲרוּפָה, שִׁיְהֵא אֵיל (בן שתי שנים). יָכוֹל שֶׁאֵינִי מְרַבֵּה אִשָּׁם נְזִיר וְאִשָּׁם מִצְרַע? תִּלְמוּד לוֹמַר: "וְהוּא".

(כ) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(כא) נִפְשׁ כִּי תַחֲטָא וּמַעַלָּה מַעַל בִּיהוָה וּכְחַשׁ בַּעֲמִיתוֹ בַּפִּקְדוֹן אוֹ־בִתְשׁוּמַת יָד אוֹ בְּגִזַּל אוֹ עֲשָׂק אֶת־עַמִּיתוֹ:

רש"י: נִפְשׁ כִּי תַחֲטָא, (ח"כ פכ"ב) אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: מָה תִּלְמוּד לוֹמַר: "וּמַעַלָּה מַעַל בַּה'?" לִפִּי שֶׁכָּל הַמַּלְוָה וְהַלְוֵה וְהַנּוֹשָׂא וְהַנּוֹתֵן, אֵינִי עוֹשֶׂה אֲלֵא בַּעֲדִים וּבִשְׁטָר, לִפִּיכָךְ, בְּזִמְנָן שֶׁהוּא מְכַחֵשׁ — מְכַחֵשׁ בַּעֲדִים וּבִשְׁטָר, אָכֵל הַמִּפְקִיד אֲכָל חֲבֵרוֹ, וְאֵינִי רוֹצֶה שֶׁתִּדַּע בּוֹ נִשְׁמָה אֲלֵא שְׁלִישִׁי שְׂבִינְיָהֶם, לִפִּיכָךְ, כִּשְׁהוּא מְכַחֵשׁ, מְכַחֵשׁ בְּשִׁלְשִׁי שְׂבִינְיָהֶם. בִּתְשׁוּמַת יָד • שֵׁשׁ בִּידוֹ מִמּוֹן לְהִתְעַסֵּק, אוֹ בַּמַּלְוָה. אוֹ בְּגִזַּל • שְׁגִזַּל מִידוֹ כָּלוּם. אוֹ עֲשָׂק • הוּא שָׂכָר שְׂכִיר. אוֹר הַחַיִּים

אוֹר הַחַיִּים עַל הַתּוֹרָה — מִהֲדוֹרֵת בְּלוּם, אֲבֵרִמוֹבִיץ

מַעַל וְלֹא הִסְפִּיק לוֹמַר וּמַעַלָּה בַּה', נִתְפַּן לְכָלל גַּם כֵּן צֵד הַנְּזִלָן כִּי גַם לְצִדוֹ מַעַל בַּה' כִּכְכֹּל כִּי הוּא דָנוּ בְּחֶסֶדֶן הַלְקוֹת וְהוּא נוֹטֵל מִה שֶׁלֹּא נִקְצַב עָלָיו בְּמִשְׁפָּטֵי ה'. ג' וְכַחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ פְּרוּשׁ שְׁמִרְשִׁיעַ אֶת הַצִּדִּיק כְּשֶׁתּוֹבֵעַ מִמֶּנּוּ פְּקֻדּוֹנוֹ וְכו'. הוּא אוֹמֵר לוֹ לֹא הָיוּ דְּבָרִים מַעֲלֵם וּמְשִׁימוֹ מְכַחֵשׁ, וְהוּא אוֹמֵר וְכַחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ פְּרוּשׁ מְשִׁים הַכַּחוּשׁ

הָא נְטִילַת דְּבַר שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ הוּא עֲנָף הַגִּזַּל. ב' וּמַעַלָּה מַעַל בַּה' פְּרוּשׁ בַּה' כִּכְכֹּל עֲשֶׂה הַמַּעַל פְּרוּשׁ לְשׁוֹן שְׁנַי כִּי הוּא שֶׁפֶט עַל פִּי הַמַּעֲשִׂים וְזָכָה לָזֶה שִׁיְהִיָּה לוֹ מִמּוֹן וּכְשֶׁנָּה כֹּא וְגִזַּלוֹ נִמְצָא שְׁגוֹרֵם מַעֲלִילָה בַּה' שֶׁשֶּׁנָּה עָלָיו אֶת הַדִּין שֶׁלֹּא עִמַּד בִּידוֹ מִמָּה שֶׁהִגִּיעוּ כִּפִּי מִשְׁפָּט ה' וְנִמְצָא ה' כִּכְכֹּל נִחָשֵׁד שֶׁלֹּא עֲשֶׂה מִשְׁפָּט צָדִק, וְאוֹלֵי שֶׁכָּפַל לוֹמַר וּמַעַלָּה

(כא) נִפְשׁ כִּי תַחֲטָא וּמַעַלָּה וְגו'. צִרִּיף לְדַעַת לָמָּה אָמַר כִּי תַחֲטָא וְאֵין לָנוּ לְפָרֵשׁ כָּאֵן כִּי תַחֲטָא הִיא הַהִכָּחָשָׁה שֶׁהִרִי הוּא אוֹמֵר וְכַחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ, עוֹד אוֹמֵר מַעַל בַּה' מָה שֶׁלֹּא אָמַר כָּכֵל הַחֲטָאוֹת. עוֹד אוֹמֵר וְכַחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ שֶׁלֹּא הִנֵּה צִרִּיף לוֹמַר בַּעֲמִיתוֹ, גַּם שְׁעוֹר הַתִּבְּהָ אֵינִי מִקְדָּק. וְאוֹלֵי כִּי יוֹדִיעַ הַכְּתוּב ג' עֲנָפִי רָשַׁע שִׁעֲשֶׂה בַעַל עֲבֵרָה זֹו,

(כב) אוֹמְצָא אֲבֹדָה וְכַחֵשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל־שָׁקֶר עַל־אֲחַת מִכָּל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה הָאָדָם לְחֹמֶט בְּהִנָּה: כַּחֲשׁ בָּהּ • שֶׁכֶּפֶר עַל אֶחָת מִכָּל אֵלֶּה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם לְחֹמֶט וּלְהִשָּׁבַע עַל שָׁקֶר לְכַפִּירַת מָמוֹן.

(כג) וְהָיָה כִּי־יִחַמֵּט וְאָשַׁם וְהָיִיב אֶת־הַגִּזְלָה אֲשֶׁר גָּזַל אוֹ אֶת־הָעֶשֶׂק אֲשֶׁר עָשָׂק אוֹ אֶת־הַפְּקֻדֹן אֲשֶׁר הִפְקֹד אָתּוֹ אוֹ אֶת־הָאֲבֹדָה אֲשֶׁר מָצָא:

כַּחֲשׁ בָּהּ • כִּי־יִחַמֵּט וְאָשַׁם • (שבועות כד) כְּשִׁפְיָר בַּעֲצָמוֹ לְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה וְלִדְעַת וּלְהַתְּדוּת כִּי יִחַמֵּט (ג'רסת ספרים אחרים: וּבְדַעְתוֹ לְהַתְּדוּת כִּי חָטָא) וְאָשַׁם.

(כד) אוֹ מִכָּל אֲשֶׁר־יִשְׁבַּע עָלָיו לְשָׁקֶר וְשָׁלַם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחִמְשָׁתוֹ יוֹסֵף עָלָיו לְאִשֶּׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אֲשַׁמְתּוֹ:

כַּחֲשׁ בָּהּ • בְּרֹאשׁוֹ • הוּא הַקֶּרֶן, רֹאשׁ הַמָּמוֹן. וְחִמְשָׁתוֹ • (ב"ק קח א) רִבְתָּה תוֹרָה חֲמִשִּׁית הַרְבֵּה לְקֶרֶן אֶחָת, שָׁאֵם כֶּפֶר בְּחֹמֶשׁ וְנִשְׁבַּע וְהוֹדָה, חוֹזֵר וּמְבִיא חֹמֶשׁ עַל אוֹתוֹ חֹמֶשׁ. וְכֵן מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ, עַד שִׁיתְּמַעֲט הַקֶּרֶן שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו פָּחוֹת מִשְׁנֵה פְּרוּטָה. לְאִשֶּׁר הוּא לוֹ • (לֹא פוֹקֵי בְּנֵי וְשִׁלּוּחוֹ. ת"כ) לְמִי שֶׁהִמָּמוֹן שָׁלוֹ (ב"ק קג).

(כה) וְאֶת־אֲשָׁמוֹ יָבִיא לַיהוָה אֵיל תָּמִים מִן־הַצֹּאן בַּעֲרֹבָה לְאִשָּׁם אֶל־הַכֹּהֵן:

(כו) וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְנִסְלַח לוֹ עַל־אֲחַת מִכָּל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לְאִשָּׁמָה בָּהּ:

ק"א פסוקים, עדיא"ל סימן. ציו"ה סימן. חסלת פרשת ויקרא

הפטרה לפרשת ויקרא נדפסה בעמ' קסד

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

הַרְמוֹז בְּאוֹמְרוֹ (מְשַׁל כ"ח) גִּזְלָה אָבִיו וְאָמוֹ וְגו' חֶבֶר הוּא לְאִישׁ מִשְׁחִית פְּרוֹשׁ לְצַד שְׁמִתְחַבֵּר לְכַחֲנִית הָרַע הַנִּקְרָא אִישׁ מִשְׁחִית וְהַבֵּן. הַג' כִּי גַם לְקַלְלוֹת הַקֹּהֵל הוּא גֵרֹם הַהִכָּחָשָׁה פְּרוֹשׁ לְצַד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל כְּאֶחָד רַעַת אֶחָד תְּסוּכֵב רַע לְכָל הַנֶּצֶר, וְהוּא אוֹמְרוֹ וְכַחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ שְׁנַעֲשִׂית עֲמִיתוֹ כְּחוֹשָׁה מַצִּדּוֹ רַחֲמָנָא לְעָלֵן וְהוּא מֵה שְׁרָמוֹ בְּפִסְטוֹק גִּזְלָה אָבִיו וְאָמוֹ וְאָמְרוֹ ז"ל (בְּרִכּוֹת ל"ה:) אִמּוֹ זֶה כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל כִּי בְּאִמְצָעוֹת אֲנָשִׁי חִיל מִתְּרַבָּה בְּקַלְלוֹת עִם ה' הַשְּׁלֹם וְהַטּוֹב וְהַחַיִּים:

חסלת פרשת ויקרא

לֶךְ נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל שָׁאִין שִׁפְעַ נִשְׁמָתוֹ יוֹרֵד לָהּ לְהַתְּקִים שְׁוֹלֵת זֶה אֵין לָהּ חַיּוֹת זוֹלַת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָלְתָה צִחְנָתָהּ וּבְאִשָּׁה בְּעוֹן פְּלִילִי לָזֶה יִכְרַת מִמֶּנָּה הַשִּׁפְעַ הָאֱלֹהִי בְּאוֹמְרוֹ (בְּרֹאשִׁית י"ז י"ד) וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא, וְדָרָךְ הַשִּׁפְעַ כֹּא דָרָךְ ב' חוֹטִין דְּקִים דָּרָךְ ב' נִקְבֵי הָאֵף וְהוּא דָרָךְ מְקוֹם דְּבָקוֹת הַנֶּפֶשׁ עִם קוֹנָה בְּאוֹמְרוֹ (דְּבָרִים ד') וְאַתָּם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם וְהִנֵּה בְּחֹטָא הָאָדָם מִהַחֲטָאִים כְּאֵלֶּה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא שׁוֹלֵטִים בָּהּ וּבִשְׁפָעָה הַחִיצוֹנִים כִּידוּעַ וְנִהְיִים מִהַשִּׁפְעַ הָאֱלֹהִי הַרְשָׁעִים הָהֵם, וְהוּא אוֹמְרוֹ וּמַעֲלָה מַעַל בַּה' כְּכִכּוֹל בְּאוֹר הַנִּמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ, וְהוּא סוֹד

בַּעֲמִיתוֹ שְׁהוּא הַנִּגְזָל מִמֶּנּוּ מְשִׁימוֹ רִשָּׁע שְׁתוֹכַע דְּכָר שְׁאִינוֹ שָׁלוֹ וְאוֹמְרוֹ לוֹ לָמָּה תִּשְׁקֹר עָלַי וְיָרִיב עִמּוֹ. וְהִנֵּה ג' דְּבָרִים אֵלּוֹ אֵינָם אֵלָּא בְּפִקְדוֹן אוֹ בְּתִשׁוּבָתָהּ יָד אוֹ בְּגִזְלָה כְּשִׁגְזוּל מִמֶּנּוּ אֵת שָׁלוֹ אוֹ עוֹשֵׁק שְׁכָר שְׁכִיר, אֲכָל בְּמָצָא אֲבֹדָה אֵין בָּהּ כַּחֲשׁ בַּעֲמִיתוֹ, לָזֶה אֲמָרָה הַכְּתוּב בְּפָנֵי עֲצָמָה אוֹ מָצָא אֲבֹדָה וְכַחֵשׁ בָּהּ וְגו':

עוֹד יִרְמוֹז שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים רָעִים הַגּוֹרְמֵת הַנֶּפֶשׁ הַמְרַשָּׁעַת הָא' הִיא נִחְסֶרֶת מֵאוֹרָה וּמִמַּעֲלָתָהּ, וְהוּא אוֹמְרוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִחַטָּא לְשׁוֹן חֲסִדוֹן בְּנֶפֶשׁ עֲצָמָה, ב' וּמַעֲלָה מַעַל בַּה' עַל דָּרָךְ אֲמָרוֹ אֲנָשִׁי אֲמַת כִּי אֵין

שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויקרא

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ל' אדר א' מפרק קמה עד סוף פרק קנ	יום רביעי - ג' אדר ב' מפרק יח עד סוף פרק כב
יום שני - א' אדר ב' מפרק א עד סוף פרק ט	יום חמישי - ד' אדר ב' מפרק כג עד סוף פרק כח
יום שלישי - ב' אדר א' מפרק י עד סוף פרק יז	יום שישי - ה' אדר ב' מפרק כט עד סוף פרק לד
שבת קודש - ו' אדר ב' מפרק לה עד סוף פרק לח	

יום ראשון ל' אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מג, פרק לד. והנה... עד עמ' מג, כמ"ש לקמן.

לשכינה, ומעין זה – במשהו מהתבטלות האבות והנביאים, וכו' – כל, ישאל במעמד הר סיני, – באותו מעמד, עמדו כולם בהתבטלות במציאות להקב"ה, בדמיון כלשהו להתבטלות במציאות של האבות והנביאים. רק שלא יכלו לסבל, – ביטול רב כזה, כמאמר רז"ל: שעל כל דבור – של עשרת הדיברות, פרחה נשמתו כו', – אלא שהקב"ה החזיר להם את הנשמות ב"טל" של תחיית המתים, שהוא – "פרחה נשמתו", ענין פטול פמציאות הנזכר לעיל. – המוסבר לעיל. לכן – מפני שלא יכלו "לסבול" את גילוי האור האין-סופי, עד שהשפיע עליהם ה"ביטול" במציאות, שהנשמה לא תוכל להישאר בגוף, מיד אמר להם לעשות לו משכן וכו' – במשכן, –

1 פרק לד. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שלעתים מסוימות, על האדם לזכר את נפשו ולהאיר אותה בשמחת הלב, עלידי התבוננותו בענין יחוד ה' האמיתי, איך שהקב"ה יחיד ומיוחד, וכל הבריאה בטלה במציאות לגביו, כאילו אינה קיימת כלל.

ליקוטי אמרים

פרק לד והנה מודעת זאת שהאבות הן הן המרכבה שכל ימיהם לעולם לא הפסיקו אפי' שעה אחת מלקשר דעתם ונשמתם לרבון העולמים בביטול הנ"ל ליחודו ית' ואחריהם כל הנביאים כל אחד לפי מדרגת נשמתו והשגתו ומדרגת משרע"ה היא העולה על כולנה שאמרו עליו שכינה מדברת מתוך גרונו של משה ומעין זה זכו ישראל במעמד הר סיני רק שלא יכלו לסבול כמאמר רז"ל שעל כל דיבור פרחה נשמתו כו' שהוא ענין ביטול במציאות הנ"ל לכן מיד אמר להם לעשות לו משכן וכו' קדשי הקדשים להשראת שכינתו שהוא גילוי יחודו ית' כמ"ש לקמן

5 והנה, מודעת זאת – ידוע הדבר, ש"האבות הן הן המרכבה", – כאמור, רומז המושג "מרכבה", לדבר שבטל לגמרי למישהו, ואין לו שום רצון אחר, מאשר רצונו של מי שהוא בטל אליו, כמו "מרכבה" שנתנה לגמרי לרצון הנוהג בה. שכל ימיהם לעולם לא הפסיקו אפילו שעה אחת מלקשר דעתם ונשמתם לרבון העולמים בפטול הנזכר לעיל ליחודו יתברך. – האבות עמדו תמיד בביטול במציאות

21 להקב"ה, בהרגשתם התמידית את ייחודו האמיתי; ואחריהם – היו אלה, כל הנביאים, כל אחד לפי מדרגת נשמתו והשגתו, – התבטלותו במציאות של כל נביא, היה בהתאם לרום מדרגת נשמתו ולגודל השגתו, ומדרגת משה רבנו עליו השלום היא העולה על כלנה, – על כל מדרגות הנביאים, שאמרו: עליו: שכינה מדברת מתוך גרונו של משה, – משה רבנו היה בטל במציאות להקב"ה בצורה כזו, שדיבורו היה דיבור של השכינה. וכהתבטלות גרונו של האדם לדיבורו, כך היה ביטול גרונו של משה

יום שני א' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מג, ומשחרב בהמ"ק... עד עמ' 86, ה' לו.

רצונו יתברך וחכמתו המלפשים פהלכות העריכות לפנינו. – ומאחר שבהלכות התורה מלובשים רצונו וחכמתו של הקב"ה – זהו רצונו של הקב"ה שכך וכך יהיה פסק הדין, וחכמתו של הקב"ה היא ה"שכל" של ההלכה – ורצונו וחכמתו של הקב"ה, הם דבר אחד אתו; הרי שבתורה ישנו הגילוי של יחוד ה'. ולכן,

57 ומשחרב בית המקדש – אין להקדוש-פריד-הוא בעולמו משכן ומכון לשבתו, הוא יחודו יתברך, – מקום בו יבוא לידי התבטאות והתגלות, יחודו של השם יתברך. אחרי חורבן בית המקדש, אין מקום כזה בנמצא, אלא ארבע אמות של הלכה, – בתורה בלבד מתגלה יחוד ה', שהוא – ההלכה היא,

ליקוטי אמרים

ומשחרב בהמ"ק אין להקב"ה בעולמו משכן ומכון לשבתו הוא יחודו ית' אלא ארבע אמות של הלכה שהוא רצונו ית' וחכמתו המלובשים בהלכות הערוכות לפנינו ולכן אחר שיעמיק האדם

1 אחר שיעמיק האדם מחשבתו בענין בטול הנזכר לעיל כפי
2 יכלתו, זאת ישיב אל לבו: – יתבונן בדברים הבאים: כי מהיות
3 קמן שכלי ושרש נשמתו מהכיל, – אינני מסוגל, בגלל קטנות
4 שכלי ושרש נשמתו, להיות מרכבה ומשכן ליחודו ותפארתו
5 באמת לאמתו, מאחר
6 דלית מחשבה דלי תפיסא
7 ומשגת בו ותפרד כלל
8 וכלל – אין בכוח שכלי
9 ומחשבותי כלל וכלל,
10 "לתפוס" ולהשיג את
11 הקב"ה, שום השגה
12 בעולם, ולא שמין מנהו –
13 ולא משהו, מהשגת
14 האבות והנביאים, – על-
15 ידי השגתם באלקות, היה
16 בכוח האבות והנביאים
17 להיות "מרכבה" ו"משכן"
18 להתגלות יחוד ה'; ואילו
19 אני, כשאין בי אפילו שמץ
20 מהשגתם, אי אפשר לי
21 להגיע, על-ידי השגתי, למציאות של "מרכבה" ו"משכן"; אי לזאת
22 – מכיון שכן, אעשה לו – להקב"ה, משכן ומכון לשבתו, –
23 באותה צורה שהיא ביכלתי, הוא העסק בתלמוד תורה –

ליקוטי אמרים

מחשבתו בענין ביטול הנ"ל כפי יכלתו זאת ישיב אל
לבו כי מהיות קמן שכלי ושרש נשמתו מהכיל להיות
מרכבה ומשכן ליחודו ית' באמת לאמתו מאחר דלית
מחשבה דילי תפיסא ומשגת בו ית' כלל וכלל שום
השגה בעולם ולא שמין מנהו מהשגת האבו' והנביאים
אי לזאת אעשה לו משכן ומכון לשבתו הוא העסק
בת"ת כפי הפנאי שלי בקביעות עתים ביום ובלילה
כדת הניתנה לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה
וכמאמר רז"ל אפי' פרק אחד שחרית כו' וכוה ישמח
לבו ויגיל ויתן הודאה על חלקו בשמחה ובטוב לבב על
שזכה להיות אושפזיכן לגבורה פעמים בכל יום כפי
העת והפנאי שלו כמסת ידו אשר הרחיב ה' לו:

שכאמור, תורה היא הרי "משכן ומכון לשבתו יתברך", כפי הפנאי
שלי, בקביעות עתים – ללימוד התורה, ביום ובלילה, בדת
הניתנת לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה, – עד כמה שכל
אחד לפי השגתו ומצבו, מחייב על פי ההלכה ללמוד תורה,
ובמאמר רז"ל: "אפלו
פרק אחד שחרית כו'". –
ופרק אחד ערבית, אם אין
באפשרותו ללמוד יותר
משני פרקים – הרי זו מצות
תלמוד תורה שלו שנמשכת
אצלו תמיד, והוא נעשה על
ידי כך משכן ומכון לשבתו
יתברך. וכוה ישמח לבו
ויגיל ויתן הודאה על
חלקו בשמחה ובטוב
לבב, על שזכה להיות
אשפזיכן – מארח, לגבורה
– להקב"ה, על-ידי התורה
ש"ניתנה" מפי הגבורה,
פעמים בכל יום, כפי
העת והפנאי שלו, – שיש לו ללמוד תורה, כמסת ידו – כפי
האפשרות שניתנה לו, אשר הרחיב ה' לו: – את הזמן ללמוד
תורה.

יום שלישי ב' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 86, ואם ירחיב ה'... עד עמ' 86, כמ"ש לקמן.

47 ואם – הוא חושב לעצמו ומחליט: ירחיב ה' לו עוד – ויהיה לו
48 יותר פנאי ללמוד תורה, אזי "מחור ידים יוסיף אמין"⁷, – אז, הוא
49 מחליט, יקדיש יותר ויותר
50 מזמנו ללימוד תורה,
51 ו"מחשבה טובה כו'". –
52 אותה מחשבה טובה,
53 שהחליט במחשבתו,
54 ש"לכשירחיב" ילמד תורה
55 יותר ויותר (עד לכל היום
56 כולו), נחשבת כאילו אכן
57 עשה כך (כמאמר חכמינו

ליקוטי אמרים

ואם
ירחיב ה' לו עוד אזי מטהור ידים יוסיף אומץ ומחשבה
טובה כו' וגם שאר היום כולו שעוסק במשא ומתן
יהיה מכון לשבתו ית' בנתינת הצדקה שיתן מיגיעו
שהוא ממדותיו של הקב"ה מה הוא רחום וכו' וכמ"ש
בתיקונים חסד דרועא ימינא ואף שאינו נותן אלא חומש

ז"ל:⁸ "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה"⁹, וגם שאר היום
כלו שעוסק במשא ומתן, יהיה מכון לשבתו יתברך, – על-ידי,
בנתינת הצדקה שיתן
מיגיעו, – מפרנסתו, שהיא
– נתינת הצדקה, ממדותיו
של הקדוש-ברוך-הוא –
בהן צריך יהודי להתדבק,
ואותו הוא צריך לעשות,
"מה הוא רחום וכו'"¹⁰, –
אף אתה רחום, וכמו
שכתוב בתיקונים:¹¹ "חסד

6. מנחות צט, ב. 7. איוב יז, ט. 8. קידושין מ, א. 9. בהתאם להסברו הנרחב של כ"ק אדמו"ר שליט"א באחת משיחותיו הקדושות, הכוונה במה שמוסיף שיהיה באם יהיה לו יותר זמן – ילמד יותר, והקב"ה מצרף מחשבה טובה זו למעשה – היא: כדי שיהיה במשך כל היום משכן ומכון לשבתו, לא רק בשעה שהוא לומד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית – הרי זה על-ידי החלטתו שכשיעזור לו השי"ת ויהיה לו יותר זמן פנוי, ילמד יותר, בזמן הפנוי הרב יותר – הוא יכול הרי לקוות ולהתברך שיהיה זה "כל היום", שתהיה מלאכתו נעשית על-ידי אחרים ויהיה לו זמן ללמוד כל היום. החלטה זו, שאז ילמד כל היום, כשהיא – אותה מחשבה – מצורפת ונחשבת כ"מעשה", הרי זה אמור למשך כל היום, שבמשך כל היום יהיה משכן ומכון לשבתו יתברך; ולכן הכניס רבנו הזקן נקודותיים (: לפני המלים "ואם ירחיב", כדי להפריד ענין זה ולהראות שיש לכך יותר שייכות למה שהוא אומר להלן, שהוא מחפש עצות איך להיות כל היום משכן ומכון לשבתו. אלא שהוא מחפש להלן עצות על הזמן הנוסף מהיום שאין הוא לומד בו – על-ידי ענין הצדקה – הרי זה מפני ש"מחשבה טובה" היא רק "כאלו עשאה". ברם, הדבר הרי לא נעשה בפועל – בא רבנו הזקן ואמר שביכלתו להיות משכן ומכון לשבתו במעשה בפועל על-ידי ענין הצדקה. 10. שבת קלג, ב. 11. תיקוני זהר, תיקון א.

1 דְּרֹעַא יְמִינָא. – חסד היא ה"יד הימנית" של הקב"ה כביכול, כלומר:
 2 על-ידי ההתנהגות במדת החסד, נעשה האדם כלי ר"מכון" ל"דרועא
 3 ימין", לחסדו של הקב"ה. וְאַף שְׂאִינוּ נוֹתֵן אֶלָּא חֶמֶשׁ – מפרנסתו,
 4 זהו השיעור המירבי לנתינת צדקה – ממילא מוקדש לצדקה רק

5 החלק החמישי משעות
 6 עבודתו במשך היום, כיצד,

7 איפוא, הוא יכול בשאר
 8 ארבעת חלקי היום, שהוא
 9 מקדיש לצרכיו, להיות "מכון"
 10 לשבתו יתברך? – התשובה
 11 היא: הָרִי הַחֲמִשׁ – שהוא
 12 נותן לצדקה, מַעֲלָה עִמּוֹ כֹּל
 13 – שאר, הָאֲרֵבֶּעַ יְדוֹת לַה',
 14 לְהִיּוֹת מְכוּן לְשִׁבְתּוֹ
 15 יְתִבְרַךְ, כְּנוּדֶע מֵאִמֶּר

16 רַ"ל¹² שְׂמִצּוֹת צִדְקָה שְׂקוּלָה כְּנִגְדַּ כֹּל תְּקַרְבָּנוֹת, וְכְּתִרְבָּנוֹת הִיָּה
 17 כֹּל חֲחִי – כל בעלי החיים, עוֹלָה לַה' עַל יְדֵי בְּהֵמָה אַחַת, –
 18 שֶׁהֵבִיאוּ לְקֶרְבֵּן, וְכֹל הַצּוֹמֵחַ – הִיָּה עוֹלָה, עַל יְדֵי "עֶשְׂרֹן סֵלֶת אֶחָד
 19 כֹּלֹל בְּשִׁמּוֹן" כו'. – שהיו מביאים לקרבן מנחה. כך גם במתן צדקה:
 20 על-ידי נתינת חלק אחד מפרנסתו לצדקה – מעלה גם את שאר
 21 החלקים. וּמִלְכָּד זֶה, הָרִי בְּשַׁעַת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה עוֹלָה לַה' כֹּל
 22 מִה שְׂאֵכֶל וְשִׁתָּה וְנִתְּנָה מֵאֲרֵבֶּעַ הַיְדוֹת לְבְּרִיאוֹת נִפּוֹ, כְּמוֹ

ליקוטי אמרים

הרי החומש מעלה עמו כל הארבע ידות לה' להיות
 מכון לשבתו ית' כנודע מאמר רז"ל שמצות צדקה
 שקולה כנגד כל הקרבנו' ובקרבנות היה כל החי עולה
 לה' ע"י בהמה אחת וכל הצומח ע"י עשרון סלת אחד
 כלול בשמן כו' ומלבד זה הרי בשעת התורה והתפלה
 עולה לה' כל מה שאכל ושתה ונהנה מארבע הידות
 לבריות גופו כמ"ש לקמן.

23 שְׂיִתְבָּאָר לְקָמָן. – הרי שגם שאר זמנו, שהקדיש אותו להריוח את
 24 ארבעת החלקים לצרכיו הוא – נעשים למשכן ולמכון לשבתו יתברך,
 25 על-ידי תורתו ותפילתו. באמור לעיל הוסבר שאחרי שאדם מגיע
 26 למרירות ול"לב נשבר", על-ידי חשבון מצבו הרוחני, שאינו כמו
 27 צריך להיות – ישתדל
 28 האדם להגיע לאחר מכן
 29 לשמחה אמיתית; ופרטים
 30 שונים בשמחה זו: – השמחה
 31 על יציאת נפשו האלקית
 32 מגלות הגוף והנפש הבהמית,
 33 והתעלותו ושובו למקור
 34 האלקי על-ידי תורה
 35 ומצוות: – השמחה על קרבת
 36 האלקים בשעת התעמקותו
 37 בענין "חדוד ה' האמיתי"; –
 38 וחדוותו הגדולה מן השמחה השוררת למעלה, על-ידי שהוא שבר
 39 והכניע את ה"סטרא אחרא"; להלן יוסבר, שכל הפרטים האלה
 40 בשמחה, אינם סותרים לעובדה, שיחד עם כך יהיה נתון במרירות
 41 ובלב נשבר בגלל מצב גופו ונפשו הבהמית; שכן, אף שמרירות
 42 ושמחה הן שתי תנועות הנוגדות אחת את השניה – הרי, מאחר שהן
 43 נובעות משני גורמים שונים, יש באפשרות שני הלכי רוח מנוגדים
 44 אלה למשול יחד בנפשו של האדם.

יום רביעי ג' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 86, והנה בכל פרטי... עד עמ' 86, מסטרא דא.

45 וְהֵנָּה, כָּכֵל פְּרָטִי מִיָּנִי שְׂמִחַת הַנֶּפֶשׁ הַנּוֹכְרִים לְעִיל – אִין
 46 מִהֵן מְנִיעָה לְהִיּוֹת "נִכְזָה בְּעֵינֵי נְפָאִים", – ושיהיו לו, וְ"לֵב
 47 נִשְׁבֵּר", וְרוּחַ נְמוּכָה –
 48 בְּשַׁעַת הַשְּׂמִחָה מִמֶּשׁ, –

49 באותו זמן ממש שהוא
 50 שרוי בשמחה, יכול שתהיה
 51 לו גם מרירות ולב נשבר
 52 וכדומה. מֵאַחַר כִּי הִיָּתוּ
 53 נִכְזָה בְּעֵינֵי וְכו' – הוּא
 54 מִצַּד הַגּוֹף וְנֶפֶשׁ
 55 תְּקַרְבָּנוֹת, – מהחשבונות
 56 המראים לו את שפלות
 57 גופו ונפשו הבהמית,
 58 וְהִיָּתוּ בְּשִׂמְחָה – הוּא

59 מִצַּד נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית וְנִיצוּץ אֱלֹהִי מְלֻכָּשׁ כֶּה – בנפש
 60 האלקית, לְהַחְיֹתָהּ, כְּנוֹכַח לְעִיל [בְּפֶרֶק ל"א]. – ולכן, אין
 61 המרירות והשמחה סותרות ומפריעות אחת לשניה, כי כל אחת

ליקוטי אמרים

והנה בכל פרטי מיני
 שמחות הנפש הנ"ל אין מהן מניעה להיות נבזה בעיניו
 נמאם ולב נשבר ורוח נמוכה בשעת השמחה ממש
 מאחר כי היותו נבזה בעיניו וכו' הוא מצד הגוף ונפש
 הבהמית והיותו בשמחה הוא מצד נפש האלהית וניצוץ
 אלהות המלוכש בה להחיותה כנ"ל [בפ' ל"א] וכה"ג
 איתא בזהר בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה
 תקיעא בלבאי מסטרא דא:

62 מהן נובעת מסיבה אחרת. וְכֵהָא יְנוּנָא אִיתָא בְּזִהְרִי¹³: – בדומה
 63 לזה נאמר ב"זוהר": "כְּכִיָּה תְּקִיעָא בְּלִבָּאִי מִסְטָרָא דָא, וְחִדּוּה
 64 תְּקִיעָא בְּלִבָּאִי מִסְטָרָא
 65 דָא": – בכיה תקועה בלבי
 66 מצד אחד, וחדוה תקועה
 67 בלבי מצד אחר. – רבי
 68 אלעזר ברבי שמעון,
 69 בשמעו מאביו, רבי שמעון
 70 (בר יוחאי), סודות התורה
 71 בענין חורבן בית המקדש –
 72 אמר, שבשעת מעשה היה
 73 לבו גם עצוב – מחורבן בית
 74 המקדש, שרק עתה נודע לו
 75 גודל החורבן, וגם שמח,
 76 בצד השני של לבו, מסודות התורה שנתגלו לו. הרי, כשישנן שתי
 77 סיבות נפרדות – יכולות שתי "תנועות" מנוגדות, כמו בכיה
 78 ושמחה, לבוא לידי ביטוי באותו זמן.

יום חמישי ד' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 86, פרק לה. והנה... עד עמ' מד, תורתם ועבודתם.

ליקוטי אמרים

פרק לה והנה לתוספת ביאור תיבת לעשותו

וגם להבין מעט מזעיר תכלית
בריאת הבינונים וירידת נשמותיהם לעו"ה להחליש
בנפש הבהמית שמהקליפה וס"א מאחר שלא יוכלו
לשלוח כל ימיהם ולדחותה ממקומה מחלל השמאלי
שבלב שלא יעלו ממנה הרהורים אל המוח כי מהותה
ועצמותה של נפש הבהמית שמהקליפה היא בתקפה
ובגבורתה אצלם כתולדתה רק שלבושיה אינם
מתלבישים בגופם כנ"ל וא"כ למה זה ירדו נשמותיהם
לעו"ה ליגע לריק ח"ו להלחם כל ימיהם עם היצר ולא
יכלו לו ותהי זאת נחמתם לנחמם בכפליים לתושיה
ולשמח לבם בה' השוכן אתם בתוך תורתם ועבודתם

1 פֶּרֶק לֵה. לפני שאנו מתחילים ללמוד פרק ל"ה, כדאי להזכיר שוב – כפי
2 שנאמר בקיצור בפרק י"ז – שספר ה"תניא" (כפי שכתוב בדף-השער) מיוסד
3 על הפסוק "כי קרוב אליך הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו", שקל מאד
4 לקיים תורה ומצוות "בפין ובלבבך", כלומר, בשלש כוחות הביצוע הנקראים
5 "לבושים"; "בפין" – בכוח
6 הדיבור, "בלבבך" – בכוח
7 המחשבה, ו"לעשותו" בכוח
8 המעשה; ובמובן עמוק יותר,
9 רומזת המלה "בלבבך" גם על
10 רגשי הלב הפנימיים – אהבה
11 ויראה להקב"ה. על כך שאל
12 בפרק י"ז, שלכאורה זהו נגד
13 החוש שלנו, שכן, אין הדבר קל
14 כל כך להגיע לרגש מלא של
15 אהבה לה' ושל יראה ממנו –
16 והתורה הרי מדברת כלפי כל
17 הדורות – כיצד, איפוא, "קרוב
18 הדבר מאד" לקיים תורה ומצוות
19 באופן של "בלבבך", באהבה ה'
20 וביראת ה'?! והסביר שם,

21 שהמלה "לעשותו" היא פירושו של "בלבבך", כלומר, מדובר בסוג כזה של
22 "בלבבך", אהבה כזו, המביאה ל"לעשותו", לקיום תורה ומצוות במעשה –
23 רגש כזה הוא "קרוב מאד". כלומר, אחרי שיתעמק במוחו בגדלותו של
24 הקב"ה, והמוח הרי שולט בטבעו על הלב, יביא הדבר שיתעורר בלבו רצון
25 והחלטה ללמוד תורה ולקיים מצוות; והלב הרי שולט על כל שאר האברים,
26 שהם כלים שעל ידם מבצע האדם את רצונו והחלטתו. לאחר מכן הסביר
27 רבנו הזקן, שגם מי שאין לו ידיעה בגדלותו של הקב"ה ואין באפשרותו
28 להתבונן בכך – גם הוא ביכולתו להגיע לאהבה ה' וליראת ה', על ידי שיעור
29 בתוכו את ה"אהבה המסותרת" אל הקב"ה, הנמצאת בכל לב יהודי, והכוללת
30 בתוכה גם יראה, הפחד שלא להינתק מהקב"ה, גם הוא ביכולתו לקיים תורה
31 ומצוות "בלבבך", עם הלב, באהבה ה' וביראת ה'. בהמשך באים מספר פרקים
32 המסבירים את הדרכים כיצד להרחיק את האפשרויות של ההפרעות בעבודת
33 ה'; וכיצד יוכל תמיד לעבוד את השי"ת בשמחה, שהיא עיקר גדול בעבודת
34 ה'. ברם, ממה שמסיים את הפסוק "כי קרוב" במלה "לעשותו", מוכח, שיעקר
35 ותכלית הכל הוא קיום מצוות במעשה. בהתאם לכך תוסבר, בפרקים הבאים,
36 הסגולה המיוחדת והנעלית שישנה במצוות מעשיות. ומן הענין לזכור מה
37 שלמדנו, ש"בינוני" נקרא מי שלא עבר עבירה מימיו. לא במעשה, לא בדיבור
38 ואף לא במחשבה; ורק בכוחות הפנימיים שבלבו, חזק עדיין היצר הרע ולכן
39 אפשר שתהיינה לו תאוות גם לדברים אסורים – מכך יכולים לעלות בו גם
40 הרהורי עבירה, אלא שה"בינוני" לוחם מיד עם יצרו הרע, ואינו מאפשר לו
41 להביא לביצוע את רעיונותיו ואף לא לחשוב ולהרהר בהם.
42 והנה, לתוספת ביאור תיבת "לעשותו", – שבפסוק: "כי קרוב
43 אליך הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו", שכפי האמור, מורה
44 המלה "לעשותו" על מעלה גדולה ומיוחדת בקיום מצוות במעשה,
45 וגם להבין מעט מועיר – וכן להבין, לפחות במקצת, את תכלית
46 בריאת הבינונים – שנבראו באופן שישארו בינונים, שאין לאדם
47 הבחירה בזה כל כך כ' (פי"ד) – לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א. כלומר:

48 מהי "תכלית בריאת הבינונים" – בהדגשת המלה בריאת – שנבראו
49 באופן להישאר בינונים, שלא כל אחד יש לו הבחירה במידה כזו –
50 להתעלות למעלה מדרגת הבינונים, ועליהם להישאר תמיד
51 במדרגת הבינונים, כפי שהוסבר בפרק י"ד, וירידת נשמותיהם
52 לעו"ה הנה, – ומהי תכלית
53 ירידת נשמותיהם לעולם
54 הזה, באופן של להחליש
55 בנפש הבהמית שמהקליפה
56 וס"א אחר, – שהיא
57 ההיפך מהנשמה; מאחר
58 שלא יוכלו לשלוח
59 להשתחרר מן הנפש
60 הבהמית, כל ימיהם, – ואף
61 לא, ולדחותה ממקומה
62 מחלל השמאלי שבלב –
63 באופן שלא יעלו ממנה –
64 מהנפש הבהמית, הרהורים
65 אל המוח, – גם דבר זה לא
66 יהיה בידם לבצע, כי
67 מהותה ועצמותה של
68 נפש הבהמית שמהקליפה היא בתקפה ובגבורתה אצלם
69 בתולדתה, – ומלחמתם בנפש הבהמית אין לה השפעה על עצם
70 הנפש הבהמית, רק – וכל שהוא מצליח להשיג במלחמתו היא רק
71 שלבושיה אינם מתלבשים בגופם כנ"ל לעיל, – (בפרק י"ב).
72 שאין ה"בינוני" מאפשר ללבושי הנפש הבהמית להתלבש בגופו –
73 לעשות, לדבר ולחשוב במה שאסור; ואם כן – מאחר שעצם
74 הנפש הבהמית נשאר בו בתוקפו, נשאלת השאלה: למה זה ירדו
75 נשמותיהם – של ה"בינונים", לעו"ה הנה ליגע – להתייגע, לריק
76 חס ושלום, להלחם כל ימיהם עם היצר, ולא יכלו לז? –
77 ואף שבפרקים הקודמים הסביר רבנו הזקן, שמלחמתו זו של
78 ה"בינוני" בנפש הבהמית – שלא להרשות השתלטותה במחשבה,
79 דיבור ומעשה – גורמת למעלה נחת רוח רבה, ואם כן אין זה
80 "לריק"! – אף על פי כן "לשם כך לא צריכה עדיין להיות
81 ההתלבשות בנפש הבהמית, אדרבה – עליהם להיות שני צדדים
82 נוגדים ושונאים וכו' וכשהנפש האלקית מנצחת, יעשה ויפעל בלי
83 הנפש הבהמית כו" – לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א. כלומר: מאחר
84 שחידושה של הנפש האלקית "לכפות את הסטרא אחרא" באה על
85 ידי ההתלבשות בתוך הנפש הבהמית – ולא באופן ששתי הנפשות
86 מתבצרות בעמדותיהן הנפרדות – הרי זה מורה, שבנוסף
87 ל"אתכפאי סטרא אחרא" ולנחת רוח היוצאת מכך, קיימת כאן
88 כוונה נוספת, לפעול בתוך הנפש הבהמית עצמה – ונשארת במילא
89 הקושיא: בפרט זה, לפעול על הנפש הבהמית, יוצא הדבר
90 שה"בינוני" עמל כל ימי חייו לשוא חס ושלום? אלא: ויתרי זאת
91 נחמתם, לנחמם ככפלים לתושיה, ולשמח לבם בה' השוכן
92 אתם בתוך תורתם ועבודתם. – כלומר, נחמתם ושמתם של
93 ה"בינונים", תהיה באור האלקי השוכן אתם בשעה שהם לומדים
94 תורה ועוסקים בעבודת ה'.

יום שישי ה' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מד, והוא בהקדים לשון... עד עמ' מד, בראשו עכ"ל.

1 והוא, בהקדים – נקדים תחילה ציטוט לשון הינוקא [בוהר פ'רשת
2 בלקין] על פסוק: "החכם עיניו בראשו" – "וכי באן אתר עיניו
3 דבר נש כו', – וכי באיזה מקום נמצאות עיניו של אדם. האם הם
4 במקום אחר, שאומר שהחכם, דוקא, עיניו בראשו? אלא קרא הכי
5 הוא ודאי, – אלא בודאי
6 כוונת הפסוק היא: דתנן: –
7 שהרי למדנו, לא יחד בר
8 נש בגלגוליה דרישא ארבע
9 אמות, – אל ילך אדם
10 ארבע אמות בגילוי ראשו;
11 מאי מעמא, – מדוע?
12 דשכינתא שריא על
13 רישיה, – כי שכינה שורה
14 על ראשו, ולכן, וכל הקם
15 עינוהי ומילוי ברישיה
16 אינו, – עיניו של כל חכם
17 (כל התעניינותו ותשומת
18 לבו ולכן גם) ודיבוריו
19 (מרובים) בראש. כלומר:
20 בההוא דשריא וקמא על רישיה, – באור השכינה ה"שורה"
21 ו"קיים" על ראשו; ובר עיניו תמן, לגדע, – ובשעיניו (התעניינותו

ליקוטי אמרים

והוא בהקדים לשון הינוקא [בוהר פ' בלק] על פסוק
החכם עיניו בראשו וכי באן אתר עיניו דבר נש כו' אלא
קרא הכי הוא ודאי דתנן לא יחד בר נש בגילוי דרישא
ארבע אמות מאי מעמא דשכינתא שריא על רישיה
וכל חכם עינוהי ומילוי ברישיה אינון בההוא דשריא
וקיימא על רישיה וכד עיניו תמן לגדע דההוא נהורא
דאדליק על רישיה אצטריך למשחא בגין דגופא דב"נ
איהו פתילה ונהורא אדליק לעילא ושלמה מלכא צוח
ואמר ושמן על ראשך אל יחסר דהא נהורא דבראשו
אצטריך למשחא ואינון עובדאן טבאן וע"ד החכם עיניו
בראשו עכ"ל.

בראשו, והוא דואג שלא יחסר ה"שמן", המעשים הטובים, לצורך
אותו אור, עד באן לשונו. – של ה"זוהר".

יום שבת קודש ו' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מד, והנה ביאור... עד עמ' 90, והמשכיל יבין.

43 והנה באור משל זה, – שב"זוהר", שהמשיל אור השכינה לאור
44 הנר שאינו מאיר ונאחז בפתילה פלי שמן, וכן אין השכינה
45 שורה על גוף האדם שנמשל לפתילה, אלא על ידי מעשים
46 טובים דוקא, – שהאדם עושה, המשמשים כ"שמן" לאותו אור,
47 ולא די לו בנשמתו, שהיא
48 חלק אלוה ממעל, להיות
49 היא – שהנשמה תהיה
50 בשמן לפתילה – כלומר,
51 שהנשמה תשמש "שמן"
52 לפתילה, הגוף, שהרי טבע
53 האש להימשך למעלה, ואין
54 היא נאחזת למטה, כי אם
55 על ידי אחיזה בפתילה
56 הבערת או בעץ הבעור; אך

ליקוטי אמרים

והנה ביאור משל זה שהמשיל אור
השכינה לאור הנר שאינו מאיר ונאחז בפתילה בלי
שמן וכך אין השכינה שורה על גוף האדם שנמשל
לפתילה אלא ע"י מעשים טובים דווקא ולא די לו
בנשמתו שהיא חלק אלוה ממעל להיות היא כשמן
לפתיל' מבואר ומובן לכל משכיל כי הנה נשמת האדם

מאיך הפתילה עצמה נאכלת במהירות, והאש נעתקת ממנה מזה;
זאת ועוד: אש כזו הבאה מהפתילה בלבד לא תפיק אור זך, מכיון
שאין הפתילה מותאמת לגמרי להיהפך לאש – ולכן נוקקים לשמן,
שהוא חומר הנהפך לגמרי לאש, ואז מתקיימת האש ומאירה אור
זך. מכאן מובן מדוע אין הגוף יכול לשמש כשמן לאור השכינה

ומבטו) מוסבים לשם, עליו לדעת דההוא נהורא דאדליק על
רישיה – אצטריך למשחא, – אותו אור ה"דולק" על ראשו (המאיר
על נשמתו) זקוק לשמן. בגין דגופא דבר נש איהו פתילה, ונהורא
אדליק לעילא, – שכן, גופו של אדם משול לפתילה (ממנה נמשך
האור ובה קבועה האש)
והאש בוערת מעליה;
ושלמה מלכא צוח
ואמר: – ושלמה המלך
"צוח" ומצוה: ושמן על
ראשך אל יחסר, דהא
נהורא דבראשו אצטריך
למשחא, – שכן, האור שעל
ראשו זקוק ל"שמן", ואינון
עובדאן טבאן, – ואלה הם
מעשים טובים שאדם עושה.
המעשים הטובים מהווים
השמן לאותו אור. ועל דא
החכם עיניו בראשו", –
ועל כך, עיניו של החכם
בראשו, והוא דואג שלא יחסר ה"שמן", המעשים הטובים, לצורך
אותו אור, עד באן לשונו. – של ה"זוהר".

השורה על האדם, שכן, הגוף נשאר במציאותו ואינו נהפך לחלק
מהאש עצמה. אבל הנשמה שהיא חלק אלקה, יכולה לכאורה,
להיעשות לשמן לאור השכינה, מכיון שביכולתה להיהפך לאור
הקדושה השורה על האדם. ואם כך – מדוע על האדם להזדקק
למעשים טובים דוקא, שהם
ישמשו כשמן? מבאר ומוכן
לכל משכיל, – רבנו הזקן
מסביר להלן, שנשמתו של
אדם – אף של צדיק גמור
שעובד את הקב"ה ביראה
ובאהבה בתענוגים – אין
היא, בכל זאת, בטלה
במציאות. עד כדי כך
שתיהפך לגמרי לאור ה',
שהרי היא בכל זאת איזו מציאות – שהרי יש מי שירא, ויש מי
שאוהב; וכך ישנם כאן שני דברים, שהאחד אוהב את השני או ירא
מפניו, ולכן, אין הנשמה יכולה לשמש כשמן לאור ה'. ורק מצוות
ומעשים טובים, שכפי שיסביר להלן, הם דבר אחד עם אור ה' –
יכולים לשמש כשמן לאור ה' המאיר ביהודי. ועל כך הוא אומר

1 ב"תניא: **כִּי הִנֵּה נִשְׁמַת הָאָדָם, אֲפִלּוּ הוּא צָדִיק גָּמור עוֹבֵד ה'**
 2 **בִּירָאָה וְאַחֲבָה בְּתַעֲנוּגִים** — שהוא מרגיש באהבה את התענוג
 3 מאלקות, דבר הנחשב למדרגה נעלית ביותר; **אֶף-עַל-פִּי בֶן אֵינָה**
 4 — נשמתו איננה בטלה ב**מְצִיאוֹת** לְגַמְרִי לְכַסֵּל וְלִכְלֵל בְּאוֹר ה'

5 **מִמֶּשֶׁה, לְהִיּוֹת לְאַחֲרִים**
 6 **וּמִיָּחָדִים בְּיָחִיד גָּמור, —**

7 עם אור ה', רק הוא דָּבָר
 8 בְּפָנָי עֲצָמוֹ — יֵרָא ה'
 9 וְאוֹהֲבוֹ; — הוא ירא את ה',
 10 הוא אוהב את ה', כלומר:
 11 אין הנשמה נהפכת לגמרי
 12 לאור ה', כמו השמן הכלה
 13 לגמרי ונהפך לאור הנר.
 14 ולכן אין הנשמה עצמה
 15 יכולה לשמש כ"שמן" לאור
 16 ה'. **מָה שְׂאִין בֶּן הַמְצוֹת**
 17 **וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, שֶׁהֵן**
 18 **רְצוֹנוֹ יִתְפָּרֵד — הקב"ה**
 19 **רוצה, שיהודי יקיים אותה**
 20 **מצוה; וְרְצוֹנוֹ יִתְפָּרֵד הוּא**
 21 **מְקוֹר הַחַיִּים לְכָל**
 22 **הָעוֹלָמוֹת וְהַבְּרוּאִים, —**
 23 **אמנם גם כל העולמות**
 24 **והנבראים חיים רק מכיון**
 25 **שהקב"ה רוצה שהם יחיו;**
 26 **אך ההבדל בין הרצון**
 27 **המחיה את הבריאה לבין**
 28 **הרצון שבמצוות מתבטא**

29 בכך, שהעולמות והנבראים שואבים את חיותם מהרצון העליון, על
 30 ידי שִׁינּוּד — הרצון העליון, אֱלֹהֵים עַל יְדֵי צִמְצוּמִים רַבִּים וְהִסְתַּר
 31 פָּנִים שֶׁל רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ-הוּא — "פנים" היינו פנימיות, פנימיותו
 32 של הרצון העליון מסתתרת, ומאירה רק חיצוניותו של הרצון וִירִידַת
 33 הַמְּדֻרָּגוֹת, — ממדרגה עליונה לתחתונה ממנה, עַד שְׂיוֹכְלוּ
 34 לְהִתְהוּוֹת וְלִהְיוֹת יֵשׁ מֵאֵין — ושיוכלו להיות וְדָבָר נִפְרָד בְּפָנָי
 35 עֲצָמוֹ, וְלֹא יִכְסְלוּ בְּמְצִיאוֹת — שכן, אילו התהוותם מהרצון
 36 העליון היתה שלא על ידי הצמצומים הרבים ו"הסתרת פנים" וכו' —
 37 לא היו הם בציור של "יש" ו"דבר נפרד", אלא היו בטלים במציאות
 38 לגמרי. דוקא כשפנימיות הרצון העליון "מסתתרת" וגם חיצוניות
 39 הרצון העליון באה לידי גילוי על ידי צמצומים רבים וירידת
 40 המדרגות — קיימת אפשרות להתהוותם של העולמות והנבראים,
 41 בְּנִזְכָּר לְעִילָה, מָה שְׂאִין בֶּן הַמְצוֹת, שֶׁהֵן פְּנִימִית רְצוֹנוֹ יִתְפָּרֵד,
 42 וְאֵין שֵׁם הַסֵּתֶר פָּנִים כָּלָל — שכן, המצוות הן רצונו הפנימי של
 43 הקב"ה בכל הבריאה. למשל: אדם עוסק במסחר ומרוויח, וברוח זה
 44 הוא מפרנס את משפחתו — הרי שרצונו לעסוק במסחר ולהרוויח הנו
 45 רצון חיצוני בלבד; הרצון הפנימי והאמיתי הוא לפרנס את משפחתו
 46 — ובגלל רצון זה, הוא כבר רוצה גם להרוויח, ולשם כך הוא רוצה

ליקוטי אמרים

אפי' הוא צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגי'
 אעפ"כ אינה בטילה במציאות לגמרי ליבטל וליכלל
 באור ה' ממש להיות לאחדים ומיוחדים ביחוד גמור רק
 הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו. משא"כ המצוות
 ומעשים טובים שהן רצונו ית' ורצונו ית' הוא מקור
 החיים לכל העולמות והברואים שיורד אליהם על ידי
 צמצומים רבים והסתר פנים של רצון העליון ב"ה
 וירידת המדרגות עד שיוכלו להתהוות ולהבראות יש
 מאין ודבר נפרד בפני עצמו ולא יבטלו במציאות כנ"ל
 משא"כ המצוות שהן פנימיות רצונו ית' ואין שם הסתר
 פנים כלל אין החיות שבהם דבר נפרד בפני עצמו כלל
 אלא הוא מיוחד ונכלל ברצונו ית' והיו לאחדים ממש
 ביחוד גמור. והנה ענין השראת השכינה הוא גילוי
 אלהותו ית' ואור א"ס ב"ה באיזה דבר והיינו לוֹמַר
 שאותו דבר נכלל באור ה' ובטל לו במציאות לגמרי
 שאז הוא ששורה ומתגלה בו ה' אחד אבל כל מה שלא
 בטל אליו במציאות לגמרי אין אור ה' שורה ומתגלה
 בו ואף צדיק גמור שמתדבק בו באהבה רבה הרי לית
 מחשבה תפיסא ביה כלל באמת כי אמיתת ה' אלהים
 אמת הוא יחודו ואחדותו שהוא לבדו הוא ואפס בלעדו

כפי שיסביר רבנו הזקן בהמשך.

לעסוק במסחר. הדברים יובנו כך גם בהקשר לעניננו: רצונו של
 הקב"ה בקיומם של עולמות ונבראים (חיצוניות הרצון) הוא רק כדי
 שיהיו יהודים שיקיימו את המצוות (פנימיות הרצון), ודבר זה
 מציאותי רק כשישנו עולם שנברא. ומכיון שהמצוות הן הרצון
 הפנימי והאמיתי, ושום דבר
 אינו מסתיר עליהן, הרי
 במילא: אין תחיות שִׁפְתָּם
 — שבמצוות, דָּבָר נִפְרָד
 בְּפָנָי עֲצָמוֹ כָּלָל, אֵלָּא הוּא
 מְיָחֵד וְנִכְלָל בְּרְצוֹנוֹ
 יִתְפָּרֵד, וְהֵיוּ לְאַחֲרִים
 מִמֶּשֶׁה בְּיָחִיד גָּמור. — ולכן
 מובן הדבר, שרק המצוות
 יכולות לשמש "שמן" לאור
 השכינה, שכן, הן נהפכות
 ממש ומתמזגות באורו של
 הרצון העליון, כמו השמן
 שנהפך ומתמזג באש הנר
 ועל ידי כך נכלל ברצון
 העליון לא רק הכוח של
 הנפש האלקית המקיים את
 המצוה, כי אם גם כוח
 המעשה של הגוף המקיים
 את המצוה המעשית, כמו
 הכוח שמניח את התפילין,
 או שמחזיק את האתרוג
 וכדומה, הרי הוא נכלל
 באור ה' של הרצון העליון.

להלן מוסבר, מדוע אי אפשר שתהיה השראת השכינה על האדם
 על ידי אהבה ודבקות רוחניות בין הנשמה לאלקות, אלא על ידי
 קיומן של מצוות: וְהִנֵּה, עֲנִין הַשְּׂרָאָה הַשְּׂכִינָה, הוּא גִלּוּי
 אֱלֹהוּתוֹ יִתְפָּרֵד וְאוֹר אֵין-כוֹף בְּרוּךְ-הוּא בְּאִיזָה דָּבָר, — שכן,
 בעצם הרי נמצא הקב"ה בכל מקום, וכשאומרים שעל דבר זה שורה
 השכינה, הכוונה היא להתגלות האלקית על אותו הדבר, וְהִנֵּנוּ
 לוֹמַר, — כלומר: שְׂאוֹתוֹ דָּבָר נִכְלָל בְּאוֹר ה' וְכַסֵּל לוֹ בְּמְצִיאוֹת
 לְגַמְרִי, שְׂאוֹ הוּא שִׁשְׁנִיָּה וּמִתְגַּלֶּה בּוֹ ה' אֶחָד. — השראת
 השכינה פירושה — התגלות השכינה, והתגלות באה רק היכן
 שישנה התבטלות. אֲכַל כָּל מָה שְׂלֹא כַּסֵּל אֱלֹיו בְּמְצִיאוֹת לְגַמְרִי
 — אֵין אוֹר ה' שׁוֹרָה וּמִתְגַּלֶּה בּוֹ, וְאֵף צָדִיק גָּמור שֶׁמִּתְדַּבֵּק בּוֹ
 — בהקב"ה, בְּאַחֲבָה רַבָּה — שהיא מדרגה נעלה ביותר בדרגות
 האהבה והדבקות להקב"ה, בכל זאת: חֲרִי לִית מַחֲשַׁבָּה תְּפִסָּא
 בִּיה כָּלָל בְּאַמְתָּה, — אין מחשבה שתוכל "לתפוס" (להשיג) את
 הקב"ה באמת. כִּי אֲמַתָּה — הענין של "ה' אֱלֹהִים אֲמַתָּה" — הוּא
 יְחִוּדוֹ וְאַחֲדוּתוֹ, — של הקב"ה, שְׂהוּא לְבָדוֹ הוּא וְאִפְסָם בְּלַעְדּוֹ
 מִמֶּשֶׁה, — כפי שלמדנו בפרק כ', שאמיתת ענין אחדות ה' אינה

1 מתבטאת רק בכך שהוא א-ל אחד; אלא, שרק הוא נמצא, ובלעדו
2 אין שום דבר קיים — כי הכל בטל להקב"ה. **וְאֵם בֶּן זֶה הָאוֹהֶב,** —
3 הצדיק, עליו אנו אומרים שהוא אוהב את הקב"ה, **שֶׁהוּא יֵשׁ** —
4 בהרגשתו, בכך שמורגש כאן זה מי שאוהב, **וְלֹא אָפֶס - לִית**

5 **מִחֲשָׁבָה דִּילִיָּה תִּפְיָסָא**
6 **בִּיה כָּלֵל,** — הרי שאין

7 מחשבתו (הוא וכוחותיו)
8 "תופסת" ומשיגה את הקב"ה
9 כלל, **וְאֵין אוֹר ה' שׁוֹרָה**
10 **וּמִתְגַּלָּה בּוֹ, אֱלֹא עַל יְדֵי**
11 **קִיּוּם הַמִּצְוֹת, שֶׁהֵן רְצוֹנוֹ**
12 **וְחֻכְמָתוֹ וְתִפְרֵד מִמֶּשׁ כָּלִי**
13 **שׁוּם הַסִּתְרֵי פָנִים.** —
14 פנימיות רצונו וחכמתו של
15 הקב"ה איננה מסתתרת כלל
16 בקיום המצוות, ולכן, דוקא,
17 על ידי קיום המצוות יכולה
18 להיות באדם השראה
19 והתגלות של אור הוי', ולא
20 על ידי עבודה רוחנית
21 מופשטת. הגהה ביחס למא
22 שנאמר כאן, שההתגלות
23 של אלקות ואור אין סוף
24 ברוך הוא בדבר, באה דוקא
25 כשהדבר בטל במציאות
26 לחלוטין ונכלל באור ה' —
27 ומשום כך, גם צדיק גמור,

28 על אף דבקוה ואהבתו הרבה ("אהבה רבה") לאלקות, אין
29 ה"מחשבה" שלו, "תופסת" ומשיגה כלל את הקב"ה, אלא דוקא על
30 ידי קיומן של המצוות שהן רצונו וחכמתו של הקב"ה — אומר רבנו
31 הזקן בהגהה: **"וְכַאֲשֶׁר שִׁמְעֵתִי מִמּוֹרֵי עֲלִי הַשְּׁלוֹם,** — הרב המגיד
32 ממזריטש, **פְּרוֹשׁ וְטַעַם לְמַה שֶּׁתּוֹב בְּעֵין חַיִּים, שְׁאוֹר-אֵין-סוֹף**
33 **בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ מְתִיחַד אֶפְלוֹ בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת אֱלֹא עַל יְדֵי**
34 **הַתְּלַבְּשׁוֹתוֹ תַּחֲלָה בְּסִפְרֵית הַחֻכָּה,** — דוקא אז, באמצעות ספירת
35 ה"חכמה", מתייחד הקב"ה עם עניני עולם האצילות. ועל כך אמר הרב המגיד
36 ממזריטש "פירוש" ו"טעם": "פירוש" — מהי משמעות התלבשותו של הקב"ה
37 בספירת החכמה; ו"טעם" — מדוע אין הוא מתייחד בשום דבר רק אחרי
38 התלבשותו בספירת החכמה. **וְהֵינּוּ מִשּׁוּם שְׁאֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא, הוּא**
39 **אֶחָד הָאֵמֶת,** — ה"אחד" האמיתי, כלומר: **שֶׁהוּא לְבָדוֹ הוּא וְאֵין וּזְלָתוֹ,**
40 **וְזוֹ הִיא מְרִיגַת הַחֻכָּה וְכוּ')** — מדרגת החכמה היא ה"הרגשה"
41 שהוא לבדו נמצא, ובלעדו אין דבר קיים. וזה המשמעות שאור אין
42 סוף מתלבש בספירת החכמה: אור אין סוף מתגלה כמו ש"הוא לבדו
43 ואין זולתו", ולכן אין הוא מתייחד בשום דבר, רק אחרי שהוא
44 מתלבש תחילה בספירת החכמה. שכן, אור אין סוף מתייחד רק
45 בדבר שהוא בטל במציאות והוא "נרגש" בו כמו ש"הוא לבדו ואין
46 זולתו". הרגשה זו היא, כאמור, מדרגת החכמה. תוכנה של הגהה זו,

ליקוטי אמרים

ממש. וא"כ זה האוהב שהוא יש ולא אפס לית מחשבה
דיליה תפיסא ביה כלל ואין אור ה' שורה ומתגלה בו
אלא ע"י קיום המצוות שהן רצונו וחכמתו ית' ממש
כלי שום הסתר פנים*

הגהה

(וכאשר שמעתי ממורי ע"ה פ"ו
ומעם למ"ש בע"ה שאור א"ם
ב"ה אינו מתייחד אפי' בעולם
האצילות אלא ע"י התלבשותו
תחלה בספי' חכמה והיינו משום
שא"ם ב"ה הוא אחד האמת
שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא
מדרגת החכמה וכו'):

נפשו האלהית כמארו"ל שאפי' אחד שיושב ועוסק
בתורה שכינה עמו. אך כדי להמשיך אור והארת
השכינה גם על גופו ונפשו הבהמית שהיא החיונית
המלוכשת בגופו ממש צריך לקיים מצות מעשיות
הנעשים ע"י הגוף ממש שאז כח הגוף ממש שבעשיה
זו נכלל באור ה' ורצונו ומיוחד בו ביחוד גמור והוא
לבוש השלישי של נפש האלהית ואזי גם כח נפש

הוא ענין עמוק בחסידות, ובעזרת ה' יובן בהרחבה יותר בהמשך
השיעורים. ממה שלמדנו עד עתה, מובן מדוע המצוות דוקא נעשות
ל"שמן" לאור השכינה, ולא הנשמה עצמה, או העבודה הרוחנית של
דבקות ואהבה.

להלן יוסבר שבמצוות עצמן
קיים הבדל בענין: על ידי
מצוות המחשבה והדיבור,
באה השראת השכינה על
הנפש האלקית. ואילו, כדי
להמשיך את אור השכינה
על הגוף והנפש הבהמית,
הרי זה דוקא על ידי מצוות
מעשיות, הנעשות עם הגוף,
ובניצול יתר של כוח הנפש
הבהמית המחיה את הגוף.
והנה, כְּשֶׁהֲאָדָם עוֹסֵק
בְּתוֹרָה, אֵזִי נִשְׁמָתוֹ,
שֶׁהִיא נִפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית, עִם
שְׁנֵי לְבוּשֵׁי הַפְּנִימִים
לְבָדָם, שֶׁהֵם בֶּחַ הַדְּבָר
וּמִחֲשָׁבָה — "מחשבה" —
הכוח לחשוב, היא לבוש
פנימי של הנפש, בהיותה
מאוחדת עם הנפש; שלכן
המחשבה פועלת תמיד, בלי
הפסק, מפני שהיא קשורה
בקירוב יותר עם הנפש —

והנפש הרי נמצאת תמיד. כך גם כוח הדיבור, הוא לבוש פנימי של
הנפש — בהשוואה לכוח המעשה הפועל בדבר שהוא נפרד לגמרי
מן האדם. ובשעה שאדם לומד תורה, הרי הנפש האלקית ושני
הלבושים: דיבור ומחשבה, נְכַלְלִים בְּאוֹר ה' — שהוא אֵין-סוֹף
בְּרוּךְ-הוּא וּמִתְחַד בּוֹ בִּיחּוּד גָּמוֹר. וְהִיא הַשְּׂרָאָה הַשְּׁכִינָה עַל
נִפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית, כְּמֵאמַר רַז"ל, **שְׁאֶפְלוֹ אֶחָד שְׁיוֹשֵׁב וְעוֹסֵק**
80 **בְּתוֹרָה שְׁכִינָה עִמּוֹ.** — השכינה שורה אז על נפשו האלקית ושני
81 לְבוּשֵׁיהָ, מחשבה ודיבור, בהם היא מתלבשת כשהוא חושב ומדבר
82 תורה. אֵךְ בְּדֵי לְחֻמְשֵׁי אֹר וְהֵאָרֶת הַשְּׁכִינָה גַם עַל גּוּפוֹ וְנִפְשׁוֹ
83 הַבְּהִמִית, שֶׁהִיא — הנפש הבהמית, הַחִיּוֹנִית, הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּגוּפוֹ
84 מִקִּשׁ — היא מחיה את הגוף בחייו הגשמיים — צָרִיךְ לְקַיֵּם מִצְוֹת
85 מַעֲשִׂיּוֹת הַנִּעֲשׂוֹת עַל יְדֵי הַגּוּף מִמֶּשׁ, — בכוח המעשה. שְׁאֵז בֶּחַ
86 הַגּוּף מִמֶּשׁ שֶׁבְּעֵשִׂיָּה זו — למשל: כשאדם מניח תפילין, ישנו כאן
87 הכוח הגופני המניע את היד ומבצע אתה מצות הנחת תפילין בפועל
88 ממש. במילא מהווה כוח זה חלק מאותה מצוה — שיהידי מניח
89 תפילין — ולכן הוא נְכַלְל בְּאוֹר ה' וְרָצוֹנוֹ וּמִתְחַד בּוֹ בִּיחּוּד גָּמוֹר,
90 וְהוּא — כוח הגוף, לְבוּשׁ הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל נִפְשׁ הָאֱלֹהִית. — כמו
91 שלמדנו בפרק ד', שמעשה המצוות מברצע על ידי הלבוש השלישי
92 — לבוש המעשה — של הנפש האלקית. וְאֵזִי — כשכוח המעשה

1 נכלל ומאוחד עם הרצון העליון, גם כִּפְּשׁ הַחַיּוּנִית שֶׁבְּגוּפּוֹ
2 מִמֶּשׁ שֶׁמְקַלֶּפֶת נִגְהָ, – כפי שלמדנו בפרק א' שהנפש הבהמית
3 היא מקליפת נוגה, נִתְהַפֵּךְ מִרַע לְטוֹב וְנִכְלָל מִמֶּשׁ בְּקִרְשָׁה
4 בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית מִמֶּשׁ, מֵאַחֵר שֶׁהוּא – כוח זה, הוּא הַפּוֹעֵל
5 וְעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה הַמִּצְוָה, –
6 אף שעשיית מצוה באה

ליקוטי אמרים

7 החיונית שבגופו ממש שמקליפת נוגה נתהפך מרע
8 לטוב ונכלל ממש בקדושה כנפש האלהית ממש
9 מאחר שהוא הוא הפועל ועושה מעשה המצוה
10 שבלעדו לא היתה נפש האלהית פועלת בגוף כלל כי
11 היא רוחנית והגוף גשמי וחומרי והממוצע ביניהם
12 היא נפש החיונית הבהמית המלוכשת בדם האדם
13 שבלבו וכל הגוף ואף שמהותה ועצמותה של נפש
14 הבהמית שבלבו שהן מדותיה הרעים עדיין לא נכללו
15 בקדושה מ"מ מאחר דאכתפין לקדושה ובע"כ עונין
16 אמן ומסכימין ומתריצין לעשיית המצוה ע"י התגברות
17 נפשו האלהית שבמוח ששליט על הלב והן בשעה זו
18 בבחי' גלות ושינה כנ"ל ולכך אין זו מניעה מהשראת
19 השכינה על גוף האדם בשעה זו דהיינו שכח נפש
20 החיונית המלוכש בעשיית המצוה הוא נכלל ממש
21 באור ה' ומיוחד בו ביחוד גמור וע"י זה ממשיך הארה
22 לכללות נפש החיונית שבכל הגוף וגם על הגוף הגשמי
23 בבחי' מקיף מלמעלה מראשו ועד רגליו וז"ש ושכינתא
24 שריא על רישיה על דייקא וכן אכל בי עשרה שכינתא

25 הנפש החיונית הבהמית המלכשת בדם האדם שבלבו וכל הגוף.
26 – [הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "המדובר (ונוגע) ומודגש כאן הוא
27 ענין הפעולה. ויש לומר גם כן שהוא מפני דהתחברות הנפש (גם
28 הנפש הבהמית) בגוף הוא בכח המפליא לעשות (ש"ע אורח"). כ"ק
29 אדמו"ר שליט"א מתכוון (לפע"ד) בהערתו זו: במדובר כאן שה"נפש
30 החיונית הבהמית" היא ה"ממוצע" בין הנפש האלקית לבין הגוף.
31 הכוונה היא (וכאן זה נוגע ומודגש) לתיווך בפעולת הנפש האלקית
32 בגוף: הנפש האלקית הרוחנית יכולה להפעיל את הגוף (לעשות
33 מצוה) רק באמצעות הנפש החיונית הבהמית, שהיא בעצם
34 המלוכשת ממש בדם הגשמי. – כאן לא מדובר (כפי שיכולים
35 לשגות ולומר) בנפש הבהמית בתור "ממוצע" בעצם ההתאחדות של
36 הנפש הרוחנית עם הגוף הגשמי (שכן, ענין זה אינו נוגע כאן כלל).
37 וכ"ק אדמו"ר שליט"א מוסיף (מלבד זאת שאין זה נוגע כאן) גם
38 הסבר, שלא שייך כאן כלל לדבר אודות הנפש הבהמית בתור
39 "ממוצע" במובן של התחברות הנפש עם הגוף – שכן, לאמיתו של
40 דבר, עצם ההתחברות של הנפש (גם של הנפש הבהמית) עם הגוף,
41 בא על ידי "כח המפליא לעשות", כלומר: בצורה פלאית
42 ועל-טבעית (ולא שזה מתאפשר על ידי ממוצע). הנפש הבהמית
43 היא כוח, שהגשמיים שברחניות שלה, יש לה שייכות ובאפשרותה
44 להתלבש ברוחניות שבגשמיים של האדים העולים מן הדם. ומכיון
45 שהנפש הבהמית היא ה"ממוצע" בין הנפש האלקית לבין הגוף, ועל

ידה "פועלת" הנפש האלקית בגוף ועושה את מעשה המצוה – לכן
נכלל גם כוחה בקדושה בשעת עשיית המצוה.

להלן מסביר רבנו הזקן, כיצד על ידי קיום מצוה אחת, ישנה
השראת השכינה על כל גוף האדם: וְאִם שִׁמְחוּתָהּ וְעִצְמוּתָהּ שֶׁל

נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁבְּלִבּוֹ,

שֶׁהֵן מְדוּתֶיהָ הָרָעוֹת, עֲדוֹן

לֹא נִכְלָלוּ בְּקִרְשָׁה, – שכן,

רק הלבושים וכוחות

הביצוע של הנפש הבהמית,

שעל ידם המצוה נעשית,

נכללים בקדושה, ולא

המדות שהן המהוות עצם

הנפש הבהמית – כפי

שלמדנו בפרק י"ב,

שבצדיקים בלבד, נכללות

המדות בקדושה; מְקַלֶּ

מְקוֹם מֵאַחֵר דְּאֵתְכַפְּיָן

לְקִרְשָׁה, – מכיוון שהמדות

הרעות נכנעות לקדושה,

ובְּעַל פֶּרֶץ עוֹנִין אָמֵן, –

למעשה של הנפש

האלקית, ומְסַבִּימִין

ומְתַרְצִין לַעֲשִׂית הַמִּצְוָה,

על ידי הַתְּגַבְּרוּת נִפְשׁוֹ

הָאֱלֹהִית שֶׁבְּמִחָה שְׁשִׁילִים

עַל הַלֵּב, – כפי שלמדנו בפרק י"ב, שעל אף שרגשי הלב ב"בינוני"

לא נכללו בקדושה, יש בו, אבל, הכוח לשלוט עליהם, על ידי

התבוננות בגדלות הוי' ברוך-הוא במוחו, ולפעול על הלב בקשר

לעשיית מצוות בפועל, וְהֵן – המדות הרעות של הנפש הבהמית,

הן בְּשִׁעָה זו – כשהנפש האלקית מתבוננת בגדלותו של הקב"ה,

בְּחִינַת גְּלוּת וְשִׁנָּה, – הן כאילו ישנות ונמצאות בגלות, בְּנִזְכָּר

לְעֵיל, – בפרק י"ב. וְלִפְּקֵי אֵין זוֹ מְנִיעָה – אין בכך משום מניעה,

מִהַשְׁרָאת הַשְּׂכִינָה עַל גּוּף הָאָדָם בְּשִׁעָה זו. – להלן ממשיך רבנו

הזקן להסביר כיצד אכן ישנה השראת השכינה על כל גוף האדם

על ידי מצוה אחת. דְּהֵינָן, – כלומר: שִׁבְחָה נֶפֶשׁ הַחַיּוּנִית הַמְּלֻכָּשׁ

בְּעִשְׂתֵּי הַמִּצְוָה, – למשל: כוח המעשה של היד המניחה תפילין,

הוא נִכְלָל מִמֶּשׁ מְאֹד ה' וּמִיָּחָד בּוֹ בְּיָחִיד גָּמוּר, – הכוח הזה

מתמזג ומתאחד לגמרי עם אור ה' שבמצוה, וְעַל יְדֵי זֶה מְשִׁיךְ

הָאָרֶה – אור אלקי שבבחינת "הארה", לְכָלִּלּוֹת נֶפֶשׁ הַחַיּוּנִית

שֶׁבְּכָל הַגּוּף, וְגַם עַל הַגּוּף הַגִּשְׁמִי, – ולא רק על האבר המקיים

את המצוה, באיזו צורה נמשכת ההארה על כל נפש החיונית ועל

כל הגוף? – בְּחִינַת מְקִיף מְלַמְעָלָה מֵרָאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו. –

בחקיפה את הנפש הבהמית ואת הגוף. וְהוּא שֶׁבְּתוֹכָהּ: "וְשִׁכִּינְתָּא

שְׂרִיא עַל רִישָׁהּ" – "על" דִּיקָא. – על דוקא, על הראש, בבחינת

מקיף; וְכֵן "אֵכָל בִּי עֲשֶׂה שְׂכִינְתָּא שְׂרִיא". – וכך גם מה

שחכמינו ז"ל אומרים, שעל כל עשרה יהודים שורה שכינה, שאין

במסכת סנהדרין: ד"אמר ליה ההוא מינא לרבן גמליאל, — "מין" 27
מסויים אמר לרבן גמליאל: אמריתו כל פי עשרה שכינתא 28
שריא, — אתם אומרים שעל כל עשרה מישראל שורה השכינה, 29
כמה שכינתא אית לבו? — אם כך, כמה שכינות יש לכם? 30

והשיב לו — רבן גמליאל: 31
משל מאור השמש הנכנס 32
פחלונות רבים בו, — אף 33
שאר השמש מאיר על ידי 34
חלונות אין-ספור, אין בכך 35
משום "ריבוי" של כל מיני 36
אורות, כי אם אור אחד — 37
אור השמש; כך גם כשאר 38
השמש מאיר דרך זכוכית 39

צבועה, והאור מקבל את צבע הזכוכית — הרי שאין בכך משום 40
"שינוי" באור עצמו — אור השמש נשאר תמיד בגוונו העצמי. רק 41
שבעיני המסתכל נראה האור בגוון אחר, מפני שהוא מקבל את 42
האור על ידי השתקפותו בזכוכית הצבועה. ומכאן ה"שינוי" 43
כביכול, הנראה לו. משל נוסף על כך (קרוב יותר לחושו של אדם) 44
מים הנמצאים בכלי של זכוכית ומקבלים צבע הכלי — הרי שהמים 45
עצמם לא נשתנו בצורתם, שכן, בהוצאת המים מהכלי, אין להם 46
יותר צבע הכלי. כך גם בנמשל, ביחס להשראת השכינה, שהאור 47
עצמו הוא אותו אור, בלי שינוי וריבוי ח"ו; כל ההבדל נובע רק מן 48
הצורה שבה אור זה מתקבל בעצם שעליו הוא שורה, והמשקל 49
יבין: — בין חסידים היתה ל"המשכיל יבין", הוספה של ביטוי: 50
"והעובד מרגיש". כלומר: מי שעובד את ה' מרגיש את הענין, 51
שהוא למעלה בהרבה מאשר להבין. 52

הכוונה שהשראת השכינה מורגשת בתוכם, אלא היא שורה 1
עליהם, באופן של מקיף⁹. מכיוון שלפי האמור, קיימים הבדלים 2
בדרגות השונות של השראת השכינה: כפי שהיא בנפש האלקית, 3
כפי שהיא בכוח הנפש הבהמית העושה את המצוה¹⁰, כפי שהיא 4

בנפש הבהמית בכלל, וכפי 5
שהיא בגוף שהיא בבחינת 6
מקיף בלבד, על ידי עשיית 7
מצוה, על עשרה שאינם 8
עוסקים במצוה, על אחד 9
שאינו עוסק במצוה (הערת 10
כ"ק אדמו"ר שליט"א — 11
כלומר: בהשראת השכינה 12
על הגוף עצמו, אפשר גם 13

לחלק בין ההשראה הבאה על ידי קיום מצוה, להשראה שעל 14
עשרה מישראל וכו' — כמפורט). — בא רבנו הזקן לומר שכל אחד 15
מאופני השראת השכינה, אינו פועל שינוי ח"ו או ריבוי באור. 16
ההבדל הוא רק בכך, כיצד קולטים את ההשראה אותם גופים 17
שעליהם שורה השכינה. ואילו באור עצמו אין שום שינוי. ובלשון 18
ה"תניא": וְהֵנָּה, כָּל בְּחִינַת הַמְּשַׁכֵּת אֹרֶן הַשְּׂכִינָה, שֶׁהִיא 19
בְּחִינַת גִּלּוֹי אֹרֶן-אֵין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא — שכן, הקב"ה הרי נמצא 20
בכל מקום, אלא שהוא מוסתר מהנבראים — החידוש שבהשראת 21
השכינה הוא, שישנה ההתגלות של אור אין סוף, גילוי זה של אור 22
אין סוף אינו נקרא שְׁנוֹי חֵם וְשָׁלוֹם בּוֹ יְתִבְּרָה, וְלֹא רִבּוּי, — 23
העובדה שקודם לא היתה השראת השכינה ולאחר מכן היא ישנה 24
— אינה אומרת שבהקב"ה נשתנה או ניתוסף משהו ח"ו על מה 25
שהיה קודם, כְּרֵאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין¹¹ — כמו שהגמרא אומרת 26

— גם שלא בשעת עשיית מצות, מובן דהטעם ע"ז — דשכינתא שריא — הוא ג"כ תמיד, דתמיד שריא (ולא שנעשה זה ע"י עשיית מצוה), ולכן
צ"ע בפ' התניא". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "גם זה אינו שייך לעשיית מצוה (ובזה תובן קצת השייכות כאן)". הרבי שליט"א מתרץ
בהערותו האמורה: לכאורה אין למאמר חכמינו ז"ל זה כל שייכות לענינו בו מדובר אודות האור המקיף הנמשך על הנפש הבהמית ועל הגוף
על ידי מצוה, שכן מה שהשכינה שורה על כל עשרה בישראל, זהו תמיד, גם כשאין הם עוסקים במצוה. אלא, מתרץ הרבי שליט"א: אדרבה,
היא הנותנת. רבנו הזקן רוצה הרי לומר שהארת השכינה מאירה בדרך מקיף על כל הנפש הבהמית ועל כל הגוף (כפי שאומר הלשון "מראשו
ועד רגליו") ולא רק על אותו חלק בגוף או אותו כוח של הנפש הבהמית המבצע את המצוה בפועל. לכן מביא רבנו הזקן מאמר חכמינו ז"ל
זה, המדבר אודות כל בי עשרה — גם כשאין הם בשעת מעשה עוסקים במצוה — ובכל זאת שורה השכינה עליהם — בדרך מקיף על כל פנים.
10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע — שה"ה נכלל באור ה'. ולא עוד — "שנכלל ממש". 11. לט, א.

ואם כן לשיטת רבי שמעון אין לה למחשבת שינוי קודש זו לפוסלם. 5
מסיקה הגמרא: אין חֲבִי נָמִי, ולדעת רבי שמעון גם עגל עולה ופר 6
חטאת שנשחטו לשם פסח כשרים ומרצים, ואין בהם משום שינוי 7
קודש משום שניכר לכל שאינם פסח, 8

מחשבת שקר. 1
עוד מקשה הגמרא: עָגֵל של עולה או שלמים ופר של חטאת שֶׁשְּׁחָטָן 2
לְשׁוֹם פֶּסַח וְאֶשֶׁם לִירֵצוֹ, דְּהֵרִי עָגֵל וְפֶר בְּפֶסַח וְאֶשֶׁם לִיבָא, שכן 3
הם באים רק מן הצאן, והדבר מוכיח שהם חטאת ולא פסח או אשם, 4

יום ראשון	יום ראשון	ל אדר א, ר"ח	ה'תש"ג
-----------	-----------	--------------	--------

שיעורים. חומש: פקודי, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קמה־קנ.
תניא: פרק לד. והנה . . . מג כמ"ש לקמן.

אאמו"ר אמר: א חסיד מאכט א סביבה. אויב ניט, דארף ער גוט א טאפ טאן בא זיך אין פעקל, וואס טוט זיך מיט איהם אליין. און דאס אליין וואס ער מאכט ניט קיין סביבה – דארף איהם צוברעכען ווי א קינעלע (קיסם). און ער דארף פרעגען בא זיך אליין: וואס טו איך אויף דער וועלט?

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר: חסיד יוצר סביבה. אם לא – עליו לפשפש בכליו, מה מצבו האישי. ודבר זה עצמו, שאינו יוצר סביבה – צריך לשברו [=את רוחו] בקיסם. ועליו לשאל את עצמו: מה אני עושה בעולם הזה?

יום שני	יום שני	א אדר שני, ר"ח	ה'תש"ג
---------	---------	----------------	--------

שיעורים. חומש: פקודי, שני עם פירש"י.
תהלים: א"ט.
תניא: ומשחרב . . . 86 ה' לו.
ביצלה ויבא: זכרנו ה' אלקינו בו – בי"ת דגושה – ופקדנו בו – בי"ת רפויה.

יום שלישי	יום שלישי	ב אדר שני	ה'תש"ג
-----------	-----------	-----------	--------

שיעורים. חומש: פקודי, שלישי עם פירש"י.
תהלים: י"ז.
תניא: ואם ירחיב . . . 86 כמ"ש לקמן.

הברכה צריכה לאיזה דבר שתאחז בו, וכמו המטר – על שדה חרושה וזרועה, או היורה ומלקוש – על תבואת השדה והכרם. אבל בשדה בור לא חרושה ולא זרועה, אין המטר יורה ומלקוש מביאים תועלת.

יום רביעי	יום רביעי	ג אדר שני	ה'תש"ג
-----------	-----------	-----------	--------

שיעורים. חומש: פקודי, רביעי עם פירש"י.
תהלים: יח־כב.
תניא: והנה בכל . . . 86 מסטרא דא.

מענה הצ"צ לחסיד בקי בש"ס כו' ומשכיל גדול בחסידות: קבלת עול איז משנה דעם מהות. דורך קבלת עול פון א עבד פשוט, וואס בשעת ער שלאפט איז אויך ניכר דער עול העבדות זיינער, קען אפילו א למדן און א גאון אויך קומען צו דער מעלה און חשיבות פון א פראסט-תמימות'דיקען מסירת-נפש איד.

מענה ה"צמח צדק" לחסיד בקי בש"ס כו' ומשכיל גדול בחסידות: קבלת עול משנה את המהות. על ידי קבלת עול של עבד פשוט, שגם בשנתו נכר עליו עול עבדותו, יכול גם למדן וגאון להגיע למעלתו וחשיבותו של יהודי של מסירת נפש פשוט ותמים.

יום חמישי	ד אדר שני	ה'תש"ג
------------------	------------------	---------------

שיעורים. חומש: פקודי, חמישי עם פירש"י.

תהלים: כג"כח.

תניא: פרק לה. והנה . . . מד ועבודתם.

צו חסידות ביים מיטעלען רבי'ן, איז געווען זייער שטיל, דאך פלעגט ער בשעת חסידות זאגען: שא, שא.

דער טאטע האָט עס ערקלערט, אז דאָס איז געווען אויף להשקיט נביעת המוחין. און האָט מיט דעם מבאר געווען דעם מאמר הזהר סבא דעתוהי סתים דשקיט ושכיך.

בַּעַת אַמִּירַת הַחֲסִידוֹת אָצַל אַדְמו"ר הָאֲמָצְעִי שָׁרָר שְׁקֵט מַחְלָט. לְמִרוֹת זֹאת נָהַג לִזְמֹר תוֹף כְּדִי אַמִּירַת חֲסִידוֹת: שֵׁא! שֵׁא!

אַבָּא [=אַדְמו"ר הַרַ"ב] הַסְבִּיר, שֶׁהַדָּבָר נַעֲשֶׂה כְּדִי לְהַשְׁקִיט [=לְרַסֵּן] אֶת גְּבִיעַת הַמּוֹחִין, [הַמַּעֲלָה בַּמַּחֲשָׁבָה דְּעוֹת נִגְדוֹת] וּבִכְךָ בָּאָר מֵאֲמֵר הַזֶּהר "סָבָא דְּעִתּוּהִי סְתִים, דְּשָׁקִיט וְשָׁכִיךְ" [=זֶקֶן דְּעִתּוֹ מַפְלָא מְשׁוּם שְׁשׁוּקֵט וּמִיָּשֵׁב].

יום שישי	ה אדר שני	ה'תש"ג
-----------------	------------------	---------------

שיעורים. חומש: פקודי, ששי עם פירש"י.

תהלים: כט"לד.

תניא: והוא בהקדם . . . מד בראשו עכ"ל.

לְמוֹד הַנִּגְלָה, לְמוֹד הַחֲסִידוֹת וְעִבּוּדָה בְּפַעַל – כָּלֵם כְּאַחַד מִכְרָחִים הָמָה. וְלֹא זֶה בְּלִבְד דְּאִינוּ שִׁיף לִזְמֹר שֶׁהָאֶחָד יִדְחָה אוֹ יִדְחָה מִפְּנֵי חֲבֵרוֹ, אֲלֵא אֲדָרְבָּה הֵם מְסִיעִים זֶה לָזֶה, וּכְמֵאֲמֵר "וְלֹא עִם הָאָרֶץ חֲסִיד" – שְׁצַרִּיף לִהְיוֹת לְמוֹד הַנִּגְלָה, "אֵיזֶהוּ חֲסִיד הַמִּתְחַסֵּד עִם קוֹנוֹ", – שְׁצַרִּיף לִהְיוֹת לְמוֹד הַחֲסִידוֹת, וְתַכְלִית הַלְמוּד הִלֵּא הוּא הָעִבּוּדָה בְּפַעַל.

שבת קודש	ו אדר שני	ה'תש"ג
-----------------	------------------	---------------

הַפְּטוּרָה: וְתִשְׁלַם כָּל הַמִּלָּאכָה.

בְּבִרְכוֹת הַפְּטוּרָה אוֹמְרִים תְּמִיד: גִּאֲמֹן וְרַחֲמֵן אֲתָה, תוֹשִׁיעַ וְתַשְׁמַח.

שיעורים. חומש: פקודי, שביעי עם פירש"י.

תהלים: לה"לח.

תניא: והנה ביאור . . . והמשכיל יבין.

מִקְבֵּל אָצַל זִקְנֵי אֲנִ"ש: סֵפֶר הַתִּנְיָא הוּא לְקוּטֵי עֲצוֹת מֵה שְׁעֵנָה רַבְּנֵי הַגָּדוֹל לְאֲנִ"ש עַל יְחִידוֹת בְּשָׁנוֹת תַּק"מ-תק"ן. בְּקִיץ תַּקנ"ב הַתְּחִיל לְסַדֵּר אֶת סֵפֶר הַתִּנְיָא בְּצוּרָתוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא עָתָה לְפָנֵינוּ. תַּקנ"ג – כָּבֵד הָיוּ הַעֲתָקוֹת רַבּוֹת מִמֶּנּוּ, וּבְמִשְׁךְ הַזְּמַן נִשְׁתַּבְּשׁוּ, וְגַם הַתְּחִילוּ לְזִיפּוֹ. וּמֵהָאֵי טַעְמָא [=וּמִסַּבָּה זוֹ] נִזְדַּרְזוּ רַבְּנֵי לְמַסְרוֹ לְדָפוּס. יֵשׁ נֶסֶח אַחֵר: עֲשָׂרִים שָׁנָה כְּתַב רַבְּנֵי אֶת סֵפֶר הַתִּנְיָא, וְדִיק בְּכָל תַּבָּה וְתַבָּה. בְּשָׁנַת תַּקנ"ה כָּבֵד הָיָה צְרוּף וְזָקוּק, וְאִזּוּ נָתַן רְשׁוֹת לְהַעֲתִיקוֹ, וּכְשֶׁרַבּוּ הַהַעֲתָקוֹת וְנִשְׁתַּבְּשׁוּ מִסְרֵי לְדָפוּס.

ה"צִמַּח צֶדֶק" סֵפֶר אֲשֶׁר, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְחַיּוֹ – שָׁנַת תַּק"ן – אָמַר רַבְּנֵי הַגָּדוֹל דְּרוּשׁ "מְשַׁבֵּיעִין אוֹתוֹ תְּהִי צֶדֶק כּו'', וְהוּא הוּא שְׁלֹשֶׁת פְּרָקִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל סֵפֶר הַתִּנְיָא.

קבלת התראה למלקות

יום ראשון ל' אדר א' ה'תשע"א

שתק ולא קיבל עליו התראה, אין הורגין אותו כמו שבארנו ואין מלקין אותו, הרי שגם למלקות נדרשת קבלת התראה! ויש ליישב: להלן מדובר על מלקות של חייבי כריתות שיש בהם גם צד מיתה, כי מי שלקה פעמיים על איסור כרת ושב ועבר פעם שלישית, כונסים אותו למקום צר עד שימות (ראה להלן פ"ח ה"ד), ולכן נדרשת בהם קבלת התראה, ואילו כאן מדובר במלקות על עבירה רגילה (שדי חמד שם).

ויש שתיווכו בין ההלכות באופן אחר: כאן כתב הרמב"ם שאפילו אם אמר 'יודע אני' אינו חייב עד שיתיר עצמו למיתה ויאמר 'על מנת כן אני עושה', ודין זה אמור רק במיתה, אך למלקות אין צורך בקבלת התראה. אך להלן מדובר כאשר רק הרכין בראשו או שתק, ולא אמר 'יודע אני', ואינו מתחייב אף מלקות, לא משום שאין כאן קבלת ההתראה אלא מפני החיסרון בעצם ההתראה שנועדה להבחין בין שוגג למזיד, וכששתק אין הוכחה שהוא מזיד (משנת יעבץ חור"מ סי' ט"ו).

הלכות סנהדרין פרק יב, הלכה ב: וְכִיצַד מִתְּרִין בּוֹ? אומרים לו: פֶּרֶשׁ... שֶׁוּ עֲבָרָה הִיא, וְחָיָב אִתָּה עָלֶיהָ מִיתַת בֵּית דִּין או מִלְּקוֹת... וְאָפְלוּ אָמַר: יוֹדֵעַ אֲנִי - פָּטוּר. עַד שֶׁיִּתֵּיר עֲצָמוֹ לְמִיתָה...

בדברי הרמב"ם מפורש שגם לחיוב מלקות צריך התראה, אך לגבי הדין שהמותר צריך 'שיתיר עצמו' סוברים כמה מהפוסקים שהוא רק במיתה אבל למלקות אין צורך בכך, כי הדין נלמד מהכתוב "על פי שנים עדים יומת המות", משמע שמת קודם שבא לבית דין, כי חייב עצמו מיתה בפיו, והכתוב מדבר במיתה ולא במלקות (שו"ת חוט השני סי' י"ז).

וכתב ה'שדי חמד' (כללים מערכת מ' כלל ל"א) שיש לדייק כן גם מלשון הרמב"ם, שלגבי חיוב ההתראה נקט "מיתה או מלקות", אך לגבי קבלת ההתראה כתב "פטור עד שיתיר עצמו למיתתה" ולא הזכיר מלקות.

ולכאורה הדברים סותרים לדבריו להלן (פ"ח ה"ה): "מי שעבר על איסור כרת או מיתת בית דין והתרו בו והרכין בראשו או

דיני נפשות אז והיום

יום שני א' אדר ב' ה'תשע"א

בתשובתו הוא מדגיש, שעונש המוות בתורה אינו נובע מרגשי נקם וגמול, אלא עונש המוות בתורה נועד בעיקר לצורכי הרתעה, ולמרות זאת יש להיזהר זהירות יתירה בשימוש בו, עקב החומרה היתירה שכרוכה בנטילת נפשו של אדם. "ואין סומכין לזה אלא לגדולים ביותר בחכמת התורה וגם גדולים בשאר חכמות, ויהיו ענווים מאד, ויראי השם יתברך, ושונאי ממון, ואוהבי האמת, ואהובים לבריות, בזה שהם בעלי טובה ונפש שפלה וחברתן טובה ודיבורן ומשאן בנחת עם הבריות, ולא יהא שום גנאי ולא שם רע עליהם, ורחמנים ביותר". אך למרות ההסתייגות הגדולה שלו מהטלת עונשי מוות, כותב הוא, שאם מטרת עונש המוות היא "לצורך השעה", להילחם בפשיעה הגואה, ניתן להשיתה כדי למיגרד מילתא. ו"מי שהורג נפשות מחמת שהופקר אצלו איסור הרציחה והוא אכזרי ביותר, וכן כשנתרבו רוצחים ועושי רשעה, היו דנין למיגרד מלתא למנוע מעשה רציחה שהוא הצלת המדינה".

הלכות סנהדרין פרק יד, י"א: אִין דְּנִין דִּינִי נַפְשוֹת אֱלָא בְּפְנֵי הַבֵּית. וְהוּא שִׁיתִּיהָ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל.

במשנה (מכות א, י) נאמר בנוגע לדיני נפשות: "סנהדרין ההורגת אחד בשבוע [פעם בשבע שנים] נקראת חובלנית. רבי אליעזר בן עזריה אומר: אחד לשבעים שנה. רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים: אילו היינו בסנהדרין, לא נהרג אדם מעולם". מאידך, מסופר בגמרא "מעשה באחד שרכב על סוס בשבת בימי יונים, והביאוהו לבית דין וסקלוהו, לא מפני שראוי לכך [שהרי האיסור לרכוב על בהמה בשבת אינו אלא מדרבנן], אלא שהשעה צריכה לכך". בדומה לזה נאמר ששמעון בן שטח "תלה שמונים נשים [מכשפות] באשקלון ביום אחד", אף על פי ש"אין דנין שנים ביום אחד, אלא שהשעה צריכה לכך" (סנהדרין מה, ב).

ובנושא עונש מוות לרוצחים ומחבלים כתב הגר"מ פיינשטיין, לבקשת מושל ניו יורק שפנה אליו בבקשה לחוות דעתו בעניין (אגרות משה, חור"מ ח"ב, סי' סח).

מי הבעלים על נפש האדם

יום שלישי, ב' אדר ב' ה'תשע"א

דיבר הכתוב: "לי הכסף ולי הזהב נאום ה'" (חגי ב,ח)? ההבדל ביניהם הוא כך: הנפש הופקדה אצל האדם בתור פקדון מאת ה'. כך משתמע מלשונו המדויק של אדמו"ר הזקן "אין לאדם רשות על גופו כלל להכותו" (חור"מ הל' נזקי גוף ונפש ד'), ולא כתב "אסור לאדם להכות את גופו" – כי "אין רשות על גופו" משמעו, שאין לו כל 'בעלות' על גופו.

ואילו ממונו של האדם ניתן לרשותו ולבעלותו, וכפי שנאמר "והארץ נתן לבני אדם". נכון שקיימת בעלות כללית של ה' על

הלכות סנהדרין פרק י"ח, הלכה ו': אִין מִיתִין בֵּית דִּין וְלֹא מִלְּקִין אֶת הָאָדָם בְּהוֹרָאת פִּיו, אֱלָא עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים.

הרשב"ז מסביר שסיבת הדבר היא: נפשו של אדם איננה קנינו, אלא שייכת לה'. ולכן לא תועיל הודאתו בדבר שאינו שלו, הן לענין מיתה – נטילת נפשו – והן לענין מלקות שהיא 'חצי מיתה'.

אך הדברים צריכים עיון: כל העולם כולו הוא קנינו של ה', כמו שנאמר 'לה' הארץ ומלואה' (תהלים כד, א). ואם הנפש קנויה לה', מדוע לא נאמר כך על ממונו של אדם. והלוא מקרא מלא

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

עצמו על פי הודאתו. אך את גופו ונפשו, אין הוא יכול לחייב במיתה או מלקות.

(לקוטי שיחות כרך ד, עמוד 106)

כל מה שברא, וכלשון החינוך "הכל ברשות אדון הכל" (מצוה שכה) – אך לכל אדם יש בעלות פרטית על רכושו. ולכן, בממון שהוא בבעלות האדם, יכול הוא לחייב את

יום רביעי ג' אדר ב' ה'תשע"א

עת לדבר ועת לחשות

שטר המובא לפני בית דין פסק (ח"מ סי' מ"ב) שעל הדיין להעלות טענות העשויות להתעורר על כשרות השטר. ומקורו הוא מדברי הטור (שם), אך הרמ"ה (מובא בטור שם) סובר שאין לדיין להעלות טענות שלא הועלו על ידי הבעל-דין.

והנה, הטור לשיטתו שעל הדיין להתערב במהלך הדיון, אך לדעת השולחן ערוך קשה: אם פסק כדעת הרמב"ם שאין לדיין להעלות טענות חדשות, מדוע שונה הדין לגבי שטר?

והביאור: אין לדיין להתערב בטענות בעלי הדין, אך בשטר שתוקפו הוא מכוח חתימת העדים יש לבררו כמשפט התורה לחקור את העדים כנאמר 'ודרשת וחקרת היטב' (ולא כמשפט העמים שעורכי הדין של הצדדים חוקרים את הצד שכנגד), ועוד שביורר כשרות השטר אינו אלא בדיקת הראיות שכבר הוצגו ולא העלאת טענה חדשה.

(מנחת אשר דברים סי' ד')

הלכות סנהדרין פרק כא, הלכה י': מִנֵּן לְדִין שֶׁלֹא יֵעָשֶׂה מִלֵּין לְדַבְּרוֹ שֶׁל בַּעַל דִּין? שְׁנַאמֶר: מְדַבֵּר שֶׁקֶר תִּרְחֹק... וְלֹא יִלְמַד אֶחָד מִבְּעָלֵי דִינֵין מִטַּעֲנָה בְּלֵל.

לדעת הרמב"ם אין לדיין להתערב במהלך הדיון ולהעלות כל טענה, כי על הדיין להיות נקי מנטיה לצד מסוים. אך לדעת הטור (ח"מ סי' י"ז) יש לדיין להעלות טענות שלא עלו בדעת בעלי הדין, כי עליו לעשות הכל כדי להוציא דין אמת לאמתו.

אמנם, בהלכות טוען ונטען (פ"ה ה"א) כתב הרמב"ם שהתובע את חברו שחייב לו ממון אומרים לו בית דין: ברר את דבריך מאיזה טעם חייב לך, ולכאורה זו גישה הפוכה, לפיה על הדיין להתערב ולדרוש מהבעל-דין לפרש את טענותיו. אך ההבדל ברור: בטענה שכבר הועלתה על ידי הבעל-דין, הדרישה לבררה אינה מהווה התערבות בדיון אלא מיצוי הדין בשלמותו.

השולחן ערוך (ח"מ שם) פסק כדעת הרמב"ם כאן, אך לגבי

יום חמישי ד' אדר ב' ה'תשע"א

תביעות נגד בית הדין

והנה, יש שאדם נחשד בפלילים ונענש, ונגרם לו הפסד בגין כך, ולאחר מכן מתברר שאין בסיס להאשמתו, והשאלה היא אם הוא זכאי לפיצוי.

לכאורה, "אין לדיין אלא מה שעניו ראות", ואם פעל ביושר על פי חשדות סבירים שעלו ממסכת הראיות שהובאו לפניו, אין יסוד לתביעה מעין זו.

אך בספר שו"ת 'דברי ריבות' (בסי' רלב) דן אודות אחד שנחשד בגניבה, וטובי העיר עיקלו את ממונו והושיבוהו במעצר במשך יותר מחודש. לאחר שהתברר כי הוא חף מפשע תבע ראובן את מענישיו שהענישוהו לשווא.

וכותב הוא בתשובתו, כי בנוסף לכך שיש להשיב לראובן את ממונו צריך לתת לו פיצוי על כליאתו. ואף שהכוונה היתה חיובית "כיון שנתברר לבסוף אצלם כי ראובן הנזכר זך הוא בלי פשע, פשיטא שחייבים לפרוע לו לראובן כל מה שיתברר בעדים שהפסידוהו".

הלכות סנהדרין פרק כג, הלכה ח': לְעוֹלָם יִרְאָה דִּין עֲצָמוֹ כְּאֵלֹו חֶרֶב מִנַּחַת לוֹ עַל צְאוֹרוֹ, וְגִיחָנָם פְּתוּחָה לוֹ מִתַּחְתָּיו. וַיֵּדַע אֶת מִי הוּא דָן, וּלְפָנָיו מִי הוּא דָן, וַיִּמָּעֵט וַיִּפְרַע מִמֶּנּוּ אִם נָטָה מִקּוֹ הָאֱמֶת. שְׁנַאמֶר: אֱלֹהִים נֹצֵב בַּעֲדַת אֵל.

במקום אחר (הל' יסודי התורה פ"ז ה"ז) כתב הרמב"ם: "שנצטוונו לחתוך את הדין על פי שני עדים כשרים, ואע"פ שאפשר שהעידו בשקר, הואיל וכשרים הם אצלינו, מעמידין אותן על כשרותן, ובדברים האלו וכיוצא בהן נאמר 'הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו', ונאמר: 'כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב' (שמואל א טז, ז).

אמנם אין בית דין יכולה לדון אלא על פי 'הנגלות' לה, אבל זאת בתנאי שעשה הדיין כל שביכולתו להגיע לאמת שהוא מסוגל לה. וכלשון הרמב"ם כאן: "לעולם יראה הדיין עצמו כאילו חרב מונחת לו על צוארו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו, וידע את מה הוא דן, ולפני מי הוא דן..."

יום שישי ה' אדר ב' ה'תשע"א

מתי מועילה מחילה על קללה

מקלל את עצמו ומקלל חברו איסורים שונים הם. האיסור לקלל את עצמו נלמד בגמרא (שבועות לו, א) מהפסוק "השמר לך ושמור נפשך", והמשמעות היא שיש לחשוש שמא תתקיים קללתו, ויענישוהו מן השמיים בעונש שמטיל על עצמו על שעבר איסור, והתורה אסרה לאדם להביא נזק על עצמו. לכן, המחילה שמוחל לעצמו אינה מעלה ואינה מורידה. מה שאין כן המקלל את חברו, הרי וודאי שלא תהיה לקללתו כל השפעה על חברו ולא תבוא עליו כל רעה, ואיסור הקללה הוא משום הביזיון שמבזה בזה את חברו, כדוגמת האיסור לגדף את שם

הלכות סנהדרין פרק כ"ו, הלכה ג': הַמְקַלֵּל עַצְמוֹ - לוֹקָה, כְּמוֹ שֶׁקָּלַל אֲחֵרִים. שְׁנַאמֶר: הַשֹּׁמֵר לָךְ וְשֹׁמֵר נַפְשְׁךָ.

להלן (ה"ז) כתב הרמב"ם שהמקלל את חברו "אף על פי שמחל על קללתו – מכין את המקלל שכבר חטא ונתחייב". ויש לדייק כי רק משום "שכבר חטא ונתחייב" אין המחילה מועילה, אבל אם חברו נתן לו רשות מראש לקללו, אינו חייב אם קללו. וצריך להבין: אם מחילת חברו לפני שנתקלל מועילה, מדוע לוקה המקלל את עצמו, הרי ודאי שמוחל לעצמו?

והביאור:

ה' שחייב סקילה על שביזה שם ה'. וכיון שהאיסור לקלל את חברו הוא משום בזיון, לכן מועילה מחילת חברו על כך. וראיה לדבר שאיסור קללת חברו היא משום בזיון: כתב הרמב"ם לעיל (ה"א) "המקלל את הקטן הנכלם – לוקה", ואם

האיסור הוא מחשש שיגרום נזק למי שקילל אותו מדוע לוקה רק בקטן הנכלם והרי הוא הדין בתינוק בן יומו, אלא מוכח שהאיסור הוא משום בזיון.

(אגרות משה, אר"ח ח"ג סי' ע"ח).

עדות בכתב

שבת קודש ו' אדר ב' ה'תשע"א

(מנחות קו, ב), והלימוד "מפיהם – ולא מפי כתבם" ממעט אילם כי "כל שאינו ראוי לבילה – בילה מעכבת". ומה שכתב הרמב"ם כאן שרק מדברי סופרים מקבלים עדות שבשטר, הרי זה כאשר "אין העדים קיימין", היינו לאחר מיתתם, שאינם "ראוים להעיד", אבל בחייהם כאשר מסוגלים להעיד בפיהם – עדותם מתקבלת בכתב מן התורה.

וה'נודע ביהודה' (מהדו"ק חו"מ ל, יא) ביאר:

הגדת עדות צריכה להיות בפני בית דין, אבל עדות "עד מפי עד" פסולה. לפי זה, גם אם עדות בכתב כשרה, הרי זה רק אם העדים כותבים את עדותם בפני בית דין, אבל עדות בכתב שלא בפני בית דין – פסולה, כי 'מפיהם' משמעו היא שבית דין ישמעו מפי העד או יראו את כתיבתו, ולכן עדות שבשטר הנכתב שלא בפני בית דין פסולה.

הלכות עדות פרק ג, הלכה ד: דין תורה: שְׁאִין מְקַבְּלִין עֵדוּת... אֶלָּא מִפִּי הָעֵדִים. שְׁנֵאָמַר: עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים - מִפִּיהֶם וְלֹא מִכְתָּב יָדָן. אֲבָל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים: שְׁחוּתְכִין דִּינֵי מְמוֹנוֹת פְּעֻדוֹת שְׁבִשְׁטָר, אִף עַל פִּי שְׁאִין הָעֵדִים קִיָּמִים, כְּדִי שְׁלֹא תִנָּעַל דִּלְתָּ בִּפְנֵי לִוְיָן

לפי זה אין אפשרות להעיד בכתב, ועדות שבשטר מועילה מדרבנן "שלא תנעול דלת בפני לווי". והקשו המפרשים (כסף משנה פ"ט ה' י"א, לחם משנה כאן): לכאורה, הדבר סותר לדברי הרמב"ם להלן (פ"ט ה"א) שאלם שאינו מדבר עדותו פסולה כיון ש"צריך להעיד בבית דין בפיו, או שיהיה ראוי להעיד בפיו", משמע שהיכול להעיד בפיו יכול להעיד גם בכתב!

ותירץ ה'לחם משנה': הרמב"ם סובר כרבינו תם (יבמות לא, ב, ד"ה דחזו) שהיכול להעיד בפיו מקבלים את עדותו, אף אם בפועל היא בכתב, בהתאם לכלל "כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת"

אגרות קודש

ב"ה, ג' אדר"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ז אדר"ר:

כבקשתו יזכירוהו ואת זוגתו תחיי על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע למילוי משאלות לבבם לטובה לזחוי"ק.

ולפלא שאינו מזכיר דבר מההוספה בלימוד תורת החסידות דא"ח והשתדלות מתאימה בהכרח השעה בהפצת תורת החסידות אשר תגיע גם חוצה, וקשור הוא זב"ז כמבואר באגה"ק של רבנו הזקן ד"ה סגולה (להולדת) בנים. נדפס בסידור מאה שערים, עיי"ש.

במ"ש אודות לתת צו לעושי רצוני וכו' אין זה נוהג כלל בבית הרב והזן ומפרנס לכל בטובו בחן ובחסד וברחמים ימצא לו פרנסתו ופרנסת ב"ב מידו הקדושה והרחבה.

בודאי משתתף בהתועדות אנ"ש ובפעולות אנ"ש לתכלית האמורה לעיל ויוסיף בזה כהציווי דמעלין בקדש.

בברכה.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ל' אדר א' – אדר ב' ה'תשע"א

יום ראשון ל' אדר א' ה'תשע"א

הלכות סנהדרין

פרק עשירי

- 1 א. אחד מן הדינים בדיני נפשות שהיה מן המזכין או מן המחייבין, לא מפני שאמר דבר הנראה לו בדעתו, אלא נטה אחר דברי חברו – הרי זה עובר בלא תעשה. ועל זה נאמר: ולא תענה על רב לנטות. מפי השמועה: למדו, שלא תאמר בשעת מנין: די שמהיה כאיש פלוני! אלא אמר מה שלפניך.⁵
- 2 ב. ובכלל לאו זה: שלא יחזר המלמד זכות בדיני נפשות למד חובה, שנאמר: לא תענה על רב לנטות. במה דברים אמורים? בשעת משא ומתן; אבל בשעת גמר דין – יש למלמד זכות לחזר ולהתמנות עם המחכים.⁸
- 3 ג. תלמיד⁹ שהיה מזכה¹⁰ נמת¹¹ – רואין אותו כאלו הוא מזכה במקומו.¹²
- 4 ד. אמר אחד: יש לי ללמד עליו זכות, ונשתתק¹³ או מת

- 1 קדם שילמד זכות ויאמר מאי זה טעם מזכה – הרי הוא כמי שאינו.¹⁴
- 2 ה. שנים שאמרו טעם אחד, אפלו משני מקראות – אין נמנין אלא כאחד.¹⁵
- 3 ו. ומפי השמועה למדו, שאין מתחילין בדיני נפשות מן הגדול.¹⁶ שפא יסמכו השאר על דעתו, ולא יראו עצמן כדאין¹⁷ לחלק עליו.¹⁸ אלא יאמר כל אחד¹⁹ דבר הנראה לו בדעתו.
- 4 ז. וכן אין פותחין²⁰ בדיני נפשות לחובה, אלא לזכות. כיצד? אמרים לזה שחטא: אם לא עשית דבר זה שהעידו בו עליך – אל תירא מדבריהם.²¹
- 5 ח. אמר אחד מן התלמידים בדיני נפשות: יש לי ללמד עליו חובה – משתקין אותו.²² אמר: יש לי ללמד עליו זכות – מעלין אותו עמהן לסנהדרין.²³ אם יש ממש בדבריו – שומעין לו, ואינו יורד משם לעולם; ואם אין ממש בדבריו – אינו יורד משם כל היום כלו.²⁴ אפלו אמר הגדול עצמו: יש לי ללמד על עצמי זכות – שומעין לו²⁵ ועולה למנין²⁶; והוא שיהיה ממש בדבריו.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) דיין הנוטה אחר דברי חברו, לא על פי טעם עצמו. האיסור ללמד חובה בדיני נפשות, אחרי שלימד זכות מתחילה. מה מותר לתלמיד לענות בדיני נפשות. בית דין שטעה בדיני נפשות ורוצה לסתור את דינו. (2) לנטות אחר דעת אחרים. (3) שקיבלו חכמינו איש מפי איש. (4) מניין הדיעות לאן נוטה הרוב. (5) תוספתא סנהדרין פרק ג, משנה ד "לנטות אחרי רבים – שלא תאמר בשעת הדין דיו לעבד שיהא כרבו, אמור מה שבדעתך". ובירושלמי שם פרק ד, הלכה ז אמרו: "לא תענה אפילו אחר מאה" והכוונה כנ"ל כמבואר ב"מראה הפנים" שם. ורבינו בספר המצוות לא תעשה רפג מביא זה בשם המכילתא, והוא במכילתא דרבי שמעון בר יוחאי לפסוק זה. (6) לנטות מדעתך הראשונה (רדב"ז). ומקור הדרש במכילתא פרשת משפטים: "אזהרה לדיין שלא יטה אלא לכף זכות" ומפרש רבינו, שהכוונה, אחר שלימד זכות לא ילמד חובה (מראה הפנים לירושלמי סנהדרין פרק ד, הלכה ז), והשווה ספר המצוות שם. ורש"י לסנהדרין לב, א אומר: סברה היא, שהרי אמרה תורה (במדבר לה, כה) "והצילו העדה". (7) מתוך שאתה אומר לו שלא לחזור, הוא מחזר אחר ראיות להעמיד דבריו ושוא ימצא ראיות נכונות (רש"י שם). (8) שחיפש כבר הכל, ועכשיו ראה שטעה (סנהדרין לז, א וברש"י). (9) היושב כמתמחה לפני שורות הדיינים, כמבואר לעיל פרק א, הלכה ז. (10) שהוציא דבריו וטעמו לאור. (11) טרם שעמדו למנין. (12) שם מג, א "רואים אותו כאילו הוא חי ועומד במקומו". ומכאן, שאם היה מחייב ומת אינו כלום, נמצא המת המזכה מצטרף עם המזכים, והמת המחייב אינו מצטרף עם המחייבים (רדב"ז). (13) נאלם. (14) סנהדרין שם. (15) שם לז, א, שנאמר (תהלים סב, יב) "אחת דיבר אלוקים, שתיים זו שמעתי – מקרא אחד יוצא לכמה טעמים, ואין טעם אחד יוצא מכמה מקראות" ומפרש רש"י: לא נכתבו שני מקראות לטעם אחד, ובוודאי אחד מהם (=מהדיינים) טועה. ואין צריך לומר אם שניהם אמרו טעם ממקרא אחד שאין נמנים אלא כאחד (כסף משנה). ובש"ך לחושן משפט כה, סעיף קטן יט, סובר שיש טעות בנוסח שלפנינו והגירסה הנכונה היא: "שניים שאמרו טעם אחד משני מקראות" וכו', ותיבת אפילו איננה. ולדבריו אין צורך שיהיו ל"ו טעמים לכל פסק דין, וכי יעלה על הדעת, אם יאמר אחד, פלוני חייב מיתה, שעבר על לא תרצח, וכן השני, וגם השלישי יאמר כמוהו, שלא יתרגוהו? וודאי שיחייבוהו, למרות שרובם דנוהו מכוח אותו פסוק. ולא נתכווין רבינו אלא לומר, שאם שניים אמרו אותו טעם משני מקראות, וודאי אחד מהם טעה, ואינם נמנים אלא אחד, וכאמור לעיל בשם רש"י. (16) אלא מן הקטנים שבהם. (17) בכתב יד התימנים: כדאי. (18) שם לו, א, שנאמר לא תענה על רב (=רב חסר יו"ד כתוב), לא תענה על רב, כלומר הגדול, שלא תחלוק על המופלא של בית דין. וסובר רבינו, שאין הכוונה, שאסור לענות אחרי הגדול, שהרי להיפך, אסור לו לשתוק, כמבואר בסמוך הלכה ח, אלא כוונת הכתוב, שראוי לעשות בסדר כזה, שלא יצרכו לענות אחרי הגדול, שמה יתביישו ממנו ולא ירצו לחלוק עליו (לחם משנה). וראה בספר המצוות לא תעשה רפג, שכל זה הוא איסור לאור. (19) לפני שיפתח הגדול. והשווה לקמן פרק י"א, הלכה ו. (20) מתחילים במשא ומתן. (21) שם לב, ב, שכן מצינו בתורה (במדבר ה, יט) "והשביע אותה הכהן ואמר... אם לא שכב איש אותך... הינני ממי המרים" (=תחילת התנאי לזכות) – מכאן שפותחים בדיני נפשות תחילה לזכות. (22) שם מ, א, שנאמר (שם לה, ל) "ועד אחד לא יענה בנפש למות" (סנהדרין לז, א). ולענין דיני ממונות ראה לקמן פרק י"א, הלכה א. (23) שם, וכמו שדרשו שם: "למות אינו עונה אבל לזכות עונה". (24) שם מב, א, "כדי שלא תהא עלייתו ירידה לו" ומפרש רש"י: שאם יורידוהו היום לעין כל, בוש הוא לו. (25) שם מ, א. (26) דבר זה קשה להולמו, שהרי אדם קרוב הוא אצל עצמו ואין יעלה

ג. דיני ממונות, אף על פי שדיני אותן בכל יום מן התורה, 35
שנאמר: וּשְׁפֹטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת, מדבריהם למדו שאין 36
דינין בערב שבת. 37
ד. אחד דיני נפשות ואחד דיני מלקיות ואחד דיני גלות - 38
הדינים האלו שונים בהן, אלא שהמלקות בשלשה. ואין 39
אחד מהן בשור הנסקל, חוץ מדבר אחד: שדינו בעשרים 40
ושלשה. 41
ה. המסית - אין דיניו כשאר דיני נפשות: מכמנין לו את 42
העדים, ואינו צריך התראה כשאר הנזהרין. ואם יצא מבית 43
דין ופאי, ואמר אחד: יש לי ללמד עליו חובה - מחזירין 44
אותו. יצא חביב, ואמר אחד: יש לי ללמד עליו זכות - אין 45
מחזירין אותו. ואין טוענין למסית. ומושיבין בדינו וקן 46
וסרים ומי שאין לו בנים, כדי שלא ירחמו עליו. 47
שהאכזריות על אלו שמטעין את העם אחרי ההכל - 48
רחמים הוא בעולם; שנאמר: למען ישוב יי מחרון אפן 49
ונתן לה רחמים. 50
ו. דיני ממונות, וכן הטמאות והטהרות - מתחילין מן 51
הגדול שבדינים, ושומעין את דבריו; ודיני נפשות - 52
מתחילין מן הצד, ואין שומעין דברי הגדול אלא באחרונה. 53
ז. דיני ממונות, וכן הטמאות וכן הטהרות - האב ובנו הרב 54
ותלמידו מונין אותן בשנים; ודיני נפשות ומכות, וקדוש 55
החדש ועבור השנה - אב ובנו או הרב ותלמידו מונין אותן 56
באחד. 57
ח. זה שאנו מונין האב עם הבן בין באחד בין בשנים, 58
כגון שהיה האחד מהן בסנהדרין, והשני היה מן התלמידים 59
שאמר: יש לי ללמד זכות או חובה. שומעין דבריו, 60
ונושאין ונותנין עמו, ונמנין עמו. 61
ט. ובשעת גמר דין - אין גומרין את הדין בקרובים; 62
שהדינין הקרובים פסולין לדין, כמו שיתבאר. 63
י. תלמיד שהיה חכם ומבין, והיה מחסר קבלה - הרי רבו 64
מוסר לו הקבלה שהוא צריך לה בדין זה, והוא דן עמו 65
בדיני נפשות. 66
יא. הכל כשרים לדון דיני ממונות, אפילו גר; והוא שתהיה 67
אמו מישראל. וגר דן את חברו הגר, אף על פי שאין אמו 68
מישראל. וכן הממזר והסוקא באחת מעיניו - כשר לדון 69

ט. בית דין שטעו בדיני נפשות וחיבו את הפטור וגמרו 1
דינו לחובה, ונראה להם הטעם שישתרו בו את דינו כדי 2
לזכותו - סותרין, וחוזרין ודינין אותו²⁷. אבל אם טעו ופטרו 3
את המחביב הריגה - אין סותרין את דינו, ואין מחזירין 4
אותו²⁸. במה דברים אמורים? בשטעו בדבר שאין 5
הצדוקין³⁰ מודין בו³¹; אבל אם טעו בדבר שהצדוקין מודין 6
בו³² - מחזירין אותו לחובה³³. כיצד? אמרו: הבא על 7
הערנה³⁴ שלא כדרךה³⁵ - פטור, ופטורוהו - מחזירין אותו 8
וממיתין אותו³⁶; אבל אם אמרו: המקרה³⁷ שלא כדרךה - 9
פטור, ופטורוהו - אין מחזירין אותו³⁸. וכן כל פיוצא בזה. 10

פרק אחד עשר

א. מה בין דיני ממונות לדיני נפשות? דיני ממונות - 12
בשלשה; דיני נפשות - בעשרים ושלשה. דיני ממונות - 13
פותחין בין לזכות בין לחובה; דיני נפשות - פותחין 14
לזכות, כמו שבארנו, ואין פותחין לחובה. דיני ממונות - 15
מטין על פי אחד לזכות בין לחובה; דיני נפשות - 16
מטין על פי אחד לזכות, ועל פי שנים לחובה. דיני ממונות 17
- מחזירין בין לזכות בין לחובה; ודיני נפשות - מחזירין 18
לזכות, ואין מחזירין לחובה, כמו שבארנו. דיני ממונות - 19
הכל ראויין ללמד זכות או חובה, בין הדינים בין 20
התלמידים; ודיני נפשות - הכל מלמדין זכות, ואפילו 21
התלמידים, ואין מלמד חובה אלא הדינים. דיני ממונות - 22
הדין המלמד חובה חוזר ומלמד זכות, והמלמד זכות חוזר 23
ומלמד חובה; דיני נפשות - המלמד חובה חוזר ומלמד 24
זכות, אבל המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה, אלא 25
בשעת גמר דין יש לו לחזור ולהמנות עם המחזיקין, כמו 26
שבארנו. דיני ממונות - דנין ביום וגומרין בלילה; דיני 27
נפשות - דנין ביום וגומרין ביום. דיני ממונות - גומרין בו 28
ביום בין לזכות בין לחובה; דיני נפשות - גומרין בו ביום 29
לזכות, וביום שלאחריו לחובה. 30
ב. לפיכך אין דנין דיני נפשות לא ערב שבת ולא ערב יום 31
טוב; שמה יתחייב, ואי אפשר להרגו למחר, ואסור לענות 32
את דינו ולהניחו אחר השבת. אלא אוסרין אותו עד אחד 33
בשבת, ומתחילין בדינו. 34

למניין הדינים, ובהגהות הרש"ש לסנהדרין שם החליט, שיש כאן טעות סופר, וזה שייך למשפט הקודם העוסק באחד מן התלמידים, ושם צריך להיות: "שומעים לו ועולה למניין" וכו'. ויש להעיר, שרבינו לא מנה כאן ולא לקמן פרק י"א, שעדי דיני נפשות אינם ראויים ללמד לא זכות ולא חובה, כמבואר שם לד, א, ואולי סמך על מה שיכתוב דין זה לקמן הלכות עדות פרק ה, הלכה ח. ראה בביאורנו שם. (27) שם לג, ב, שנאמר (שמות כג, ז) "ונקי... אל תהרוג" ומפרש רש"י: נקי מן החטא ואף על פי שנתחייב בדין. (28) שם, שנאמר: "וצדיק אל תהרוג" ומפרש רש"י: שנצטדק בדין אף על פי שאינו נקי. (29) שאין מחזירים אותו. (30) הכופרים בתורה שבעל פה. (31) כגון, שטעו בדבר המפורש במשנה או בדברי האמוראים. (32) המפורש בתורה. (33) שהרי כל אדם יודע, שזוהי טעות, והוראתם - אינה הוראה. (34) אשה האסורה לו, כלשון הכתוב (ויקרא יח, ו) "לא תקרבו לגלות ערווה". (35) שלא במקום בתוליה. (36) שדבר זה מפורש בתורה (שם כ, יג), "משכבי אשה" - מגיד לך הכתוב ששני משכבות באשה (סנהדרין עד, א). ודבר זה גם הצדוקים מודים בו, כמבואר בהוריות ד, א. (37) הכנסת ראש העטרה בלבד, כלשון הכתוב: את מקורה הערה (מלשון רבינו הלכות איסורי ביאה פרק א, הלכה י). (38) שדבר זה אין הצדוקים מודים בו, והם סוברים: כדרכה - חייב אפילו בהעראה: שלא כדרכה - אינו חייב אלא בגמר ביאה, שהיא הכנסת כל האבר, כמבואר בהוריות שם (סנהדרין לג, ב) וכפירוש התוספות דיבור המתחיל שטעה. (1) ההבדלים הדיוניים בין דיני ממונות לדיני נפשות. דרכי הדינים במסית. השתתפות האב עם בנו במהלך

נמצאת עדותו מכוננת - מכניסין את השני ובדקין אותו
 כראשון. אפלו היו מאה עדים - בדקין כל אחד ואחד
 בדרישה וחקירה. נמצאו דברי כל העדים מכונים - פותחין
 לזכות, כמו שבארנו, ואומרים: אם לא חטאת - אל תירא
 מדבריהם. ודנין אותו. אם מצאו לו זכות - פטרוהו; ואם
 לא מצאו לו זכות - אוסרין אותו עד למחר. ובו ביום
 מזדגגין הסנהדרין זוגות זוגות לעין בדינו. וממעיטין
 במאכל ואין שותין זין כל אותו היום. ונושאין בדבר כל
 הלילה כל אחד ואחד עם זוג שלו או עם עצמו בביתו.
 ולמחרת משכימין לבית דין. המזכה אומר: אני הוא
 המזכה, ומזכה אני במקומי; והמחייב אומר: אני הוא
 המחייב, ומחייב אני במקומי, או תזרתי בי ואני מזכה. ואם
 טעו בדבר ולא ידעו מי הם שחיבו או זכו מטעם אחד,
 שאינן נחשבים אלא כאחד כמו שבארנו - הרי סופרי הדנין
 מזכירין אותן, שהרי כותבין טעם של כל אחד ואחד.
 ומתחילין בדינו. אם מצאו לו זכות - פטרוהו; ואם הצרכו
 להוסיף - מוסיפין. רבו המחביין ונתחייב - מוציאין אותו
 להרגו. ומקום שהורגין בו בית דין היה חוץ לבית דין
 ורחוק מבית דין, שגאמר: הוצא את המקלל אל מחוץ
 למחנה. ויראה לי, שיהיה רחוק כמו ששה מילין, כמו
 שהיה בין בית דינו של משה רבנו, שהיה לפני פתח אהל
 מועד, ובין מחנה ישראל.
 ד. משנגמר דינו אין משהין אותו, אלא יהרג ביום. אפלו
 היתה עברה - אין ממתינין לה עד שתלד. ומפני אותה כנגד
 בית ההריון עד שימות הולד תחלה. אבל אם ישבה על
 המשבר - ממתינין לה עד שתלד. וכל אשה שתהרג - מתה
 להנות בשערה.
 ה. מי שיצא להרג וקנה זכחו וזכו - אין הורגין אותו עד
 שמיזין עליו מדם חטאתו ואשמו. ואם נגמר דינו וצדיק לא
 נשחט הזבח - אין ממתינין לו עד שיקריבו עליו קרבנו,
 שאין מענין את דינו.

יום שני א' אדר ב' ה'תשע"א

פרק שלשה עשר

א. מי שנגמר דינו למיתה - מוציאין אותו מבית דין, ואחד
 עומד על פתח בית דין והסודרין² בידו, והסוס³ רחוק
 ממנו⁴. והקרוז⁵ יוצא לפניו: פלוני יוצא להרג במיתה
 פלונית, על שעבר עברה פלונית במקום פלוני בזמן פלוני,
 ופלוני ופלוני עדיו. מי שידע לו זכות - יבוא וילמד עליו.

דיני ממונות. אבל בדיני נפשות - אין דנין אותן אלא
 כהנים לזים וישראלים המשיאין לכהנה, ולא יהיה אחד
 מהן סומא אפלו באחת מעיניו, כמו שבארנו.

פרק שנים עשר

א. כיצד דנין דיני נפשות? כשיבואו עדים לבית דין
 ואומרים: ראינו פלוני זה שעבר עברה פלונית - אומרין
 להן: מפירין אתם אותו? התריתם בו? אם אמרו: אין אנו
 מפירין אותו, או נסתפק לנו, או שלא התרו בו - הרי זה
 פטור.

ב. אחד תלמיד חכם ואחד עם הארץ צריך התראה; שלא
 נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד, שמא שוגג
 היה. וכיצד מתרין בו? אומרין לו: פרש, או אל תעשה, שזו
 עברה היא, וחייב אתה עליה מיתת בית דין או מלקות. אם
 פרש - פטור. וכן אם שתק או הרפין בראשו - פטור. ואפלו
 אמר: יודע אני - פטור. עד שיתיר עצמו למיתה ויאמר: על
 מנת כן אני עושה, ואחר כך יהרג. וצריך שיצטרך ויעשה תכף
 להתראה בתוך כדי דבור; אבל אחר כדי דבור - צריך
 התראה אחרת. ובין שהתרה בו אחד מן העדים ובין
 שהתרה בו אחר בפני עדים, אפלו אשה או עבד, אפלו שמע
 קול המתרה ולא ראהו, ואפלו התרה בעצמו - הרי זה נהרג.
 ג. אמרו העדים: היתה לו התראה ומפירין אנו אותו -
 מאימין בית דין עליהן. וכיצד מאימין על עסקי נפשות?
 אומרים להן: שמא תאמרו מאמך ומשמועה, עד מפי עד,
 מפי אדם נאמן שמעתם? או שמא אין אתם יודעים שסופנו
 לבדק אתכם בדרישה וחקירה? הווי יודעים, שלא בדיני
 ממונות דיני נפשות. דיני ממונות - אדם נותן ממונו
 ומתכפר לו; דיני נפשות - דמו ודם וזרעו תלוין בו עד סוף
 כל העולם. שהרי בקין נאמר: קול דמי אחיך צעקים - דמו
 ודם וזרעו. לפיכך נברא אדם יחידי בעולם, ללמד: שכל
 המאבד נפש אחת מן העולם - מעלין עליו כאלו אבד
 עולם מלא; וכל המקיים נפש אחת בעולם - מעלין עליו
 כאלו קיים עולם מלא. הרי כל באי עולם בצורת אדם
 הראשון הם נבראים, ואין פני כל אחד מהן דומין לפני
 חברו. לפיכך, כל אחד ואחד יכול לומר: בשבילי נברא
 העולם. שמא תאמרו: מה לנו ולצרה זו? הלא כבר נאמר:
 והוא עד או ראה או ידע. או שמא תאמרו: מה לנו לחוב
 בדמו של זה? והלא כבר נאמר: ובאבד רשעים ונה. אם
 עמדו בדבריהן - מכניסין את הגדול שבפועלים ובדוקים
 אותו בדרישה וחקירה, כמו שיתבאר בהלכות עדות. אם

הדין. כשרות הגר לדינות. (1) כיצד דנים דיני נפשות, תנאי ההתראה בעברין, איומי בית דין על העדים. אשה מעוברת שנגמר דינה למות אם ממתינים לה עד שתלד. נגמר דינו למות, ועדיין לא הקריבו קרבנותיו, אם ממתינים לו עד שיקריבו. (1) יצא להירג, ונזכר שיש לו ללמד זכות על עצמו. הווידוי של הנידון לפני המתתו. הוצאת גזר דין למיתה בימי חול המועד, אנינות ואבלות על הרוגי בית דין, כיצד? נגמר דינו בבית דין שבחוץ לארץ וברח לבית דין שבארץ-ישראל. (2) מטפחות להניף בהן, כמבואר בסמוך. (3) ואדם רוכב עליו, כלשון המשנה שבמשניות (סנהדרין פרק ו, משנה א) "ואדם אחד רוכב הסוס". (4) בתוך תחום ראייתו, כדי שיוכל לראותו מניף בסודרין. (5) אדם מכריז. כלשון הכתוב (דניאל ג, ד) "וכרוזא קרא בחיל". (6) ביום פלוני ובשעה

- 1 אָמַר אֲחֵד⁷: יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת - וְזֶה⁸ מִנִּיף בְּסוּדְרִין,
2 וְזֶה הָרוֹכֵב עַל הַסּוֹס רֵץ וּמַחֲזִיר אֶת הַנְּדוֹן לְבֵית דִּין. אִם
3 נִמְצָא לוֹ זְכוּת⁹ - פּוֹטְרִין אוֹתוֹ; וְאִם לֹא - יַחֲזֹר וַיֵּצֵא
4 לְהַרְיָגָה. אָמַר הוּא בְּעֶצְמוֹ: יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עַל עֶצְמִי זְכוּת, אִף
5 עַל פִּי שְׁאִין מִמֶּשׁ בְּדִבְרָיו - מַחֲזִירִין אוֹתוֹ פַּעַם רִאשׁוֹנָה
6 וּשְׁנֵי; שְׁמָא מִפְּנֵי הַפֶּחַד נִסְתַּתְמוּ טַעֲנוֹתָיו, וְכִשְׁיָחֹזֵר לְבֵית
7 דִּין - תִּתְּשֵׁב דַּעְתּוֹ וַיֹּאמֶר טַעַם. הַחֲזִירוּהוּ וְלֹא נִמְצָא מִמֶּשׁ
8 בְּדִבְרָיו - מוֹצִיאִין אוֹתוֹ פַּעַם שְׁלִישִׁית. אָמַר בְּשָׁלִישִׁית: יֵשׁ
9 לִי לְלַמֵּד עַל עֶצְמִי זְכוּת, אִם יֵשׁ מִמֶּשׁ בְּדִבְרָיו¹⁰ - מַחֲזִירִין
10 אוֹתוֹ אֶפְלוּ בְּמָה פְּעָמִים. לְפִיכָף¹¹ מוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַלְמִידֵי
11 חֻכְמִים¹² שְׁשׁוּמְעִין דְּבָרָיו בְּדֶרֶךְ. אִם יֵשׁ מִמֶּשׁ בְּדִבְרָיו -
12 מַחֲזִירִין אוֹתוֹ; וְאִם לֹא - אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. אִם לֹא נִמְצָא
13 לוֹ זְכוּת - מוֹצִיאִין אוֹתוֹ. וְעַדִּיו הֵם הַהוֹרְגִין אוֹתוֹ בְּכָל מִיתָה
14 שְׁיִתְּחַיֵּב בָּהּ¹³. וְרוֹצֵחַ שְׁלֹא הִרְגוּהוּ עַדִּיו - חִיבִין לְהַמִּיתוֹ
15 בְּיַד כָּל אָדָם¹⁴. רְחוּק מִמָּקוֹם הַהִרְיָגָה כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת¹⁵
16 אוֹמְרִים לוֹ: הַתּוֹדֶה¹⁶! שָׁפֵן דֶּרֶךְ כָּל הַמוֹמְחִין מִתּוֹדִין. וְכָל
17 הַמִּתְּנֶה - יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא¹⁷. אִם אֵינוּ יוֹדֵעַ
18 לְהַתּוֹדוֹת - אוֹמְרִים לוֹ: אָמַר: תִּהְיֶה מִיתָתִי כַּפָּרָה עַל כָּל
19 עֲוֹנוֹתַי. אֶפְלוּ יָדַע בְּעֶצְמוֹ שֶׁשָּׁקֵר הֶעִידוֹ עָלָיו, כִּף הוּא
20 מִתְּנֶה¹⁸.
21 **ב.** וְאַחֵר שֶׁמִּתְּנֶה מִשְׁקֵן אוֹתוֹ קָרָט¹⁹ שֶׁל לְבוֹנָה²⁰ בְּכוֹס
22 שֶׁל יֵין, כְּדִי שֶׁתִּשְׁטַרֵּף דַּעְתּוֹ עָלָיו²¹ וַיִּשְׁתַּכַּר, וְאַחֵר כִּף יִהְיֶה
23 בְּמִיתָה שֶׁהוּא חֵיב בָּהּ²².

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

פלוגית, ופלוגי ופלוגי עדי, כדי שישמעו אחרים ויבואו להזים את העדים ויאמרו: והלא באותו יום ובאותה שעה עימנו הייתם במקום פלוגי (סנהדרין מג, א). (7) מבית הדין. (8) העומד על הפתח. (9) שיש ממש בדבריו. (10) קצת ראייה הדומה לזכות. (11) הואיל ובפעם השלישית אין מחזירים עד שיראו אם יש ממש בדבריו. (12) בפעם השלישית, אבל בפעם הראשונה אין צורך שיהיו מוליכיו תלמידי חכמים. כי מתוך שהוא מבוהל ונפחד לא יוכל להטעים את דבריו ולנמקם (שם). (13) ככתוב (דברים יז, ז) "יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו". (14) בכתב יד תימן: חייבים בית דין להמיתו ביד וכו' (שם מה, ב), שנאמר "מות יומת המכה - מכל מקום". אבל בשאר מחוייבי מיתת בית דין אין רשות להרגו אלא עדיו בלבד, ראה לקמן פרק י"ד, הלכה ח. (15) אבל קרוב לבית ההריגה יותר מזה, יש לחוש שמא תיטרף דעתו ולא יוכל להתוודות (רע"ב שם פרק ו, משנה ב). (16) על כל עוונותיו, הודה עליהם. (17) שם, "שכן מצינו בעצן שאמר לו יהושע (יהושע ז, יט) "בני שים נא כבוד לה' אלוהי ישראל ותן לו תודה..." ומניין שכיפר לו וידיו? שנאמר (שם כה) "ויאמר יהושע... יעכרך ה' ביום הזה" - היום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא". (18) לא כרבי יהודה האומר: אם היה יודע שהוא מזומם (=שעדי זה זוממים) אומר, תהא מיתתי כפרה על כל עוונותי חוץ מזה, אלא כחכמים, שהשיבו לו: "אם כן יהא כל אדם אומר כן כדי לנקות עצמו" (סנהדרין מג, ב), ויציא לעז על העדים והדיינים (רש"י). וראוי להעיר שבספר המצוות לרבינו, עשה עג, נאמר: "יכול אף הנהרגים על פי זוממין? לא אמרתי אלא ואשמה הנפש ההיא", כלומר, שאינו חייב להתוודות אם ידע שלא חטא, אלא העידו עליו עדי שקר", וכנראה, ששם מדבר מדין תורה, וכאן הוא מדברי חכמים (פרי חדש). (19) גרגר קטן. (20) מין שרף חריף, ונזכר בתורה (שמות ל, לר). (21) ולא ידאג ויתמקמק בשור (סנהדרין מג, א וברש"י). (22) שם, שנאמר (משלי לא, ו) "תנו שכר לאובר ויין למרי נפש". והשווה מדרש תנחומא פרשת פקודי אות ב "מביאים לו יין טוב וחזק ומשקים אותו, כדי שלא יצטער מן הסקילה". (23) ראה לקמן פרק ט"ו, הלכה א. (24) שם הלכה ד. (25) שם הלכה ה. (26) סנהדרין מג, א. (27) כמו שאמרו שם: "נשים יקרות שבירושלים היו מתנדבות ומביאות אותן". (28) שם מב, ב, כדי שלא יראו בית דין רוצחים. (29) שם סג, א. (30) האבלים, שאסור להם לאכול סעודה ראשונה משל עצמם, אלא אחרים מברים ומאכילים להם, ראה הלכות אבל פרק י"ד הלכה ט. (31) על הנרצח, על מחוייבי בית דין שנהרגים על עונש, שלא ינהגו בהם כבוד, משום כפרה (רש"י לסנהדרין שם). (32) מן התורה. (33) שם, שאין לוקים על לאו שבכללות, לאו אחד שכולל עניינים הרבה, וכמבואר לקמן פרק י"ח, הלכה ג, והשווה ספר המצוות לרבינו הכלל התשיעי. (34) שאסור לצום בו משום מניעת שמחת יום טוב. (35) מועד קטן יד, ב. (36) כדי שיהא בזיונם כפרה להם (סנהדרין מז, ב וברש"י). ורבינו בפירושו למשנה שם אומר: שאין ראוי להתאבל על הרוגי בית דין, לפי שאין עוונותיהם מכופרים עד שיתעכל הבשר, והאבילות אין חיובה אלא כשסותמים הקבר, והואיל ונדחתה תידחה. והשווה לקמן הלכות אבל פרק א, הלכה ט. (37) מצטערים. (38) ואין זה כבוד להרוג, ואין כפרתו נמנעת בכך (רש"י שם). (39) לחזור ולישא וליתן אולי יזכה. (40) משנה במכות ז, א. (41) שאין צורך בביאת עדי הראשונים.

פטור. ואם היו העדים גְּדָמִין מִתְחַלָּה - יִהְיֶה בֵּיד אַחֲרֵים. 39
בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשָׂאָר מַחֲבִי מִיתוֹת בֵּית דִּין חוּץ 40
מִן הַרוּצָם; אֲבָל הוֹרֵג נֶפֶשׁ שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ - רוֹדְפִין אַחֲרָיו 41
בְּכָל דְּבָר וּבִיד כָּל אָדָם עַד שֶׁמִּמִּיתִין אוֹתוֹ. 42
ט. כָּל הוֹרֵג בֵּית דִּין - אֵין קוֹבְרִין אוֹתוֹ בְּקִבְרֵי אֲבוֹתֵיהֶם 43
בְּכָלל יִשְׂרָאֵל, אֲלָא שְׁנֵי קְבֻרוֹת מִתְקַנֵּין לָהֶן בֵּית דִּין: אֶחָד 44
לְנִסְקָלִין וְלַנְּשָׂרְפִין, וְאֶחָד לְנִהְרְגִין וְלַנְּתַקְנִין. וְדָבָר זֶה הִלְכָּה 45
מִפִּי הַשְּׁמוּעָה. נִתְאָבָל הַבְּשָׁר - הָיוּ מַלְקָטִין אֶת הַעֲצָמוֹת 46
וְקוֹבְרִין אוֹתָן בְּקִבְרוֹת אֲבוֹתֵיהֶן. וַיֵּשׁ לְקַרְוֵיהֶן לַעֲשׂוֹת לָהֶן 47
אָרוֹן וְתַכְרִיכִין. 48

י. צְרִיכִין בֵּית דִּין לְהַתְּשִׁיב בְּדִינֵי נַפְשׁוֹת וְלִהְמַתִּין, וְלֹא 49
יֵאֱצִיזוּ. וְכָל בֵּית דִּין שֶׁהִרְגוּ נֶפֶשׁ בְּשִׁבְעַ שָׁנִים - הָרִי אֵלָיו 50
חֲבָלִין. אִף עַל פִּי כֵן, אִם אָרַע לָהֶם לְהִרְגַּם בְּכָל יוֹם וְיוֹם 51
- הוֹרְגִין. אֲבָל אֵין דִּנִּין לְעוֹלָם שָׁנִים בְּיוֹם אֶחָד, אֲלָא דִּנִּין 52
זֶה הַיּוֹם וְהַשָּׁנָה לְמַחֵר. הָיוּ שְׁנֵיהֶם בְּעֶבְרָה אַחַת וּמִיתָה 53
אַחַת, כְּגוֹן נוֹאֵף עִם נוֹאֶפֶת - דִּנִּין שְׁנֵיהֶם בְּיוֹם אֶחָד. 54
לְפִיכָּךְ, אִם הָיָה הַנוֹאֵף בּוֹעֵל בַּת כֹּהֵן, הוֹאִיל וְהוּא בְּתִנּוּק 55
וְהָיָה בְּשִׁרְפָּה - אֵין הוֹרְגִין שְׁנֵיהֶן בְּיוֹם אֶחָד. 56

יא. אֵין דִּנִּין דִּינֵי נַפְשׁוֹת אֲלָא בְּפָנֵי הַבֵּית. וְהוּא שִׁיְהִיָּה 57
בֵּית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁם בְּלִשְׁכָּה שֶׁבְּמִקְדָּשׁ. שֶׁנֶּאֱמַר בְּזֻקֵּן מִמָּרָא: 58
לְבִלְתִּי שְׁמַע אֶל הַכֹּהֵן וְגוֹמֵר. וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוּ, שֶׁבִּזְמַן 59
שֵׁשׁ כֹּהֵן מְקַרֵּב עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ - יֵשׁ דִּינֵי נַפְשׁוֹת. וְהוּא 60
שִׁיְהִיָּה בֵּית דִּין הַגָּדוֹל בְּמִקְדָּשׁוֹ. 61

יב. בַּתְּחִלָּה, כְּשֶׁנִּבְנְתָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הָיוּ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל 62
יוֹשְׁבֵין בְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית שֶׁהָיְתָה בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל. וְהַמְקוֹם 63
שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבֵין בּוֹ - חָל הָיָה, שְׁאֵין יוֹשִׁיבָה בְּעֶזְרָה אֲלָא 64
לְמַלְכֵי בֵּית דָּוִד. וְכִשְׁנִתְקַלְקְלָה הַשּׁוֹנָה, גָּלוּ מִמְּקוֹם לְמִקְדָּשׁ. 65
וְלַעֲשֹׂרָה מִקְדָּמוֹת גָּלוּ, וְסוּפֵן לְטַבְרִיא, וּמִשָּׁם לֹא עָמַד בֵּית 66
דִּין גָּדוֹל עַד עַתָּה. וְקִבְלָה הָיָה, שֶׁבְּטַבְרִיא עֲתִידִין לַחֲזוֹר 67
תַּחלָּה, וּמִשָּׁם נִתְקַנֵּין לְמִקְדָּשׁ. 68

יג. אַרְבָּעִים שָׁנָה קָדָם חֲרַפְן בֵּית שְׁנֵי בְּטָלוּ דִּינֵי נַפְשׁוֹת 69
מִיִּשְׂרָאֵל, אִף עַל פִּי שֶׁהָיָה הַמִּקְדָּשׁ קָיָם; מִפְּנֵי שֶׁגָּלוּ 70
הַסִּנְהֶדְרִין, וְלֹא הָיוּ שָׁם בְּמִקְדָּשׁוֹ. 71

יד. בְּזִמָּן שֶׁדִּנִּין דִּינֵי נַפְשׁוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - דִּנִּין דִּינֵי 72
נַפְשׁוֹת בַּחוּצָה לָאֶרֶץ. וְהוּא שִׁיְהִי הַסִּנְהֶדְרִין סְמוּכִין בְּאֶרֶץ, 73
כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנֵן. שֶׁהַסִּנְהֶדְרִין נוֹהֲגִת בְּאֶרֶץ וּבַחוּצָה לָאֶרֶץ. 74

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

א. בִּיצַד מִצּוֹת הַנִּסְקָלִין? רְחוּק מִבֵּית הַסִּקְלָה אַרְבַּע אַמּוֹת 76

בְּרוּצָתָהּ⁴²; אֲבָל שָׂאָר חֲבִי מִיתוֹת - עַד שֶׁיָּבֹאוּ עֲדֵיו 1
הָרָאוּשִׁים וְיַעֲדוּ שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ, וְיִהְיֶהגוֹהוּ בִּידָם⁴³. וְהוּא 2
שִׁיעִידוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁל עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה⁴⁴. 3

ח. מִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁהָיָה בַּחוּצָה לָאֶרֶץ, וּבִרְח 4
לְבֵית דִּין שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - סוֹתְרִין אֶת דִּינוֹ עַל כָּל פְּנִים⁴⁵. 5
וְאִם הָיוּ אוֹתָן בֵּית דִּין עֶצְמָן שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ בְּפָנֵיהֶם - אֵין 6
סוֹתְרִין אֶת דִּינוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁגְּמֹרוּהוּ בַּחוּצָה לָאֶרֶץ וְהֵם 7
עַתָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל⁴⁶. 8

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

א. אַרְבַּע מִיתוֹת נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין: סִקְלָה, וּשְׁרָפָה, וְהִרְגָּה 10
בְּסִיף, וְחִנּוּק. סִקְלָה וּשְׁרָפָה - מִפְּרָשִׁין הֵן בַּתּוֹרָה; וּמִפִּי 11
מִשָּׁה רַבְּנֵי לְמַדּוּ, שֶׁכָּל מִיתָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה סֶתֶם - הִיא 12
חִנּוּק, וְהַהוֹרֵג אֶת חֲבֵרוֹ - מִיתָתוֹ בְּסִיף. וְכֵן אֲנָשִׁי עִיר 13
הַנִּדְחָת - מִיתָתָן בְּסִיף. 14

ב. כָּל מִיתָה מִהֶם - מִצּוֹת עֲשָׂה הִיא לְבֵית דִּין לְהִרְגַּם בָּהּ 15
מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב בָּהּ. וְאֵין רְשׁוּת לְמַלְךְ לְהִרְגַּם בְּאַחַת מֵהֶן, אֲלָא 16
בְּסִיף בְּלִבָּד. 17

ג. כָּל מַחֲבִי מִיתָת בֵּית דִּין שְׁלֹא הִמִּיתוּ אוֹתוֹ בֵּית דִּין - 18
בְּטָלוּ מִצּוֹת עֲשָׂה, וְלֹא עָבְרוּ עַל מִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. חוּץ מִן 19
הַמְכַשֵּׁף, שְׁאִם לֹא הִמִּיתוּהוּ - עָבְרוּ עַל מִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, 20
שֶׁנֶּאֱמַר: מְכַשֵּׁף לֹא תַחֲיֶה. 21

ד. סִקְלָה חֲמוּרָה מִן הַשְּׁרָפָה, וּשְׁרָפָה חֲמוּרָה מִן הַסִּיף, 22
וְהַסִּיף חֲמוּרָה מִן הַחִנּוּק. וְכָל מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב בְּשִׁתֵּי מִיתוֹת - 23
נִדּוֹן בַּחֲמוּרָה. בֵּין שֶׁעָבַר שְׁתֵּי עֲבֻרוֹת זֶה אַחֵר זֶה, בֵּין שֶׁעָבַר 24
עֲבֻרָה אַחַת שֶׁחֲבִיב עֲלֶיהָ שְׁתֵּי מִיתוֹת. אֶפְלוּ נִגְמַר דִּינוֹ 25
לְקָלָה, וְאַחֵר כִּף עָבַר עַל הַחֲמוּרָה וְנִגְמַר דִּינוֹ - נִדּוֹן 26
בַּחֲמוּרָה. 27

ה. וְאֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה דִּנִּין אוֹתָן בְּאַרְבַּע מִיתוֹת. 28
ו. כָּל חֲבִי מִיתוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה - נִדּוֹן כָּל אֶחָד מֵהֶן 29
בְּקָלָה שֶׁבִּהְיוֹ. 30

ז. מִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ שֶׁנִּתְעַרַּב עִם שָׂאָר הָעָם וְלֹא נִדָּע מִי 31
הוּא מֵאֵלָיו, אוּ מִי שְׁלֹא נִגְמַר דִּינוֹ שֶׁנִּתְעַרַּב עִם מִי שֶׁנִּגְמַר 32
דִּינוֹ וְלֹא נִדָּע מִי הוּא - כֵּלָן פְּטוּרִין. לְפִי שְׁאֵין גּוֹמְרִין דִּינוֹ 33
שֶׁל אָדָם אֲלָא בְּפָנָיו. 34

ח. מִי שֶׁעָמַד עַל נַפְשׁוֹ וְלֹא יָכֹלוּ בֵּית דִּין לְאַסְרוֹ עַד 35
שִׁמִּיתוּהוּ בְּמִיתָה שֶׁהוּא חֲבִיב בָּהּ - הוֹרְגִין אוֹתוֹ עֲדֵיו בְּכָל 36
מִיתָה שֶׁיָּכֹולִין לְהִמִּיתוֹ בָּהּ, מֵאַחֵר שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ. וְאֵין רְשׁוּת 37
לְשָׂאָר הָעָם לְהִמִּיתוֹ תַּחלָּה. לְפִיכָּךְ, אִם נִקְטְעָה יַד הָעֲדִים 38

(42) שנאמר בו (במדבר לה, כא) "מות יומת המכה רוצח הוא" - מות יומת מכל מקום, ואפילו שלא על ידי עדי הראשונים (סנהדרין מה, ב). (43) ככתוב (דברים יז, ז) "יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו" (שם), וראה לקמן פרק י"ד הלכה ה בבבאורנו. (44) כי אין דיני נפשות נחתכים אלא בבית דין של כ"ג, כמבואר לעיל פרק ה, הלכה ב. והואיל ובעדותם זו ייהרג הנאשם, אין מקבלים עדות זו אלא בית דין של כ"ג. (45) אפילו כשבאו עדי הראשונים (מכות ז, א) "משום זכותה של ארץ ישראל" - אלי תועיל למצוא לו פתח של זכות (רש"י). (46) שם. כיוון שגמרו דינו לחובה, שוב לא יראו לו זכות, אלא יושיבו בית דין אחר לדרונו שנית. (1) ארבע מיתות המסורות לבית דין. נגמר דינו למות ונתערב עם שאר העם ולא נודע מיהו. מקום הקבורה להרוגי בית-דין, הזהירות והמתניות בהוצאת גזר-הדין למוות. הצמדת הדין בדיני נפשות לזמן קיום בית המקדש. הקבלה, שבטבריה עתיד בית הדין הגדול לחזור תחילה. (1) ביצוע מצוות סקילה, ואלה שחייבים תליה אחרי סקילתם. מצוות קבורת הרוגי בית דין ביום הריגתם. מספר

מפשיטין את המחזיב סקילה בגדיו, ומכסין ערותו מלפניו.
ואין האשה נסקלת ערמה, אלא בחלוק אחד. ובית הסקילה
גבוה שתי קומות. עולה לשם הוא ועדיו, וידי אסורות.
ואחד מן העדים דוחפו על מתניו מאחוריו, והוא נהפך
ונופל על לבו לארץ. אם מת בה – יצא. שהרי נאמר: סקל
יסקל או ירה יירה. הנה השנה הנסקל שנפל את האבן עליו
עם הנדחף שנפל הוא בעצמו על הארץ. ואם לא מת
מדיחפה זו – מגביהין העדים אבן שהיתה מנחת שם, משא
שני בני אדם, והעד השני מרפה את ידו ומשליף האבן על
לבו. אם מת בו – יצא, ואם לאו – רגימתו בכל ישראל.
שנאמר: יד העדים תהיה בו בראשנה להמיתו, ויד כל העם
באחרונה.
ב. עובד עבודה זרה – אין סוקלין אותו אלא על שער
שעבר בו. ואם היתה עיר שרפה עובדי כוכבים – סוקלין
אותו על פתח בית דין. ודבר זה קבלה מפי השמועה: אל
שעריך – זה שער שעבר בו, ולא שנגמר דינו בו.
ג. מצות הנשרפין: היו משקעין אותו בזבל עד ארכבותיו,
ונותנים סודר קשה לתוף הרף וכורכין על צוארו. ושני עדיו
– זה מושף אצלו, וזה מושף אצלו, עד שהוא פותח את
פיו. ומתיכים את הבדיל ואת העופרת וכיוצא בהן, והוא
זורק לתוף פיו, והיא יורדת ושורפת את בני מעיו.
ד. מצות הנהרגין: מתיזין את ראשו בסוף, בדרך
שהמלכים עושים.
ה. מצות הנחנקין: משקעין את המחזיב בזבל עד
ארכבותיו, ונותנים סודר קשה לתוף הרף וכורכין על צוארו.
זה מושף אצלו, וזה מושף אצלו, עד שתצא נפשו.
ו. מצות עשה לתלות את המגדף ועובד עבודת כוכבים.
שנאמר: כי קללת אלהים תלוי – הרי מגדף אומר. ובעובד
עבודת כוכבים נאמר: את יי הוא מגדף. והאיש נתלה, ואין
האשה נתלית. שנאמר: כי יהיה באיש חטא משפט מות
והומת ותלית אותו.
ז. כיצד מצות הנחלין? אחר שסוקלין אותן משקעין את
הקורה בארץ, ועץ יוצא ממנה, ומקיפין שתי ידי ז' לז',
ותולהו סמוך לשקיעת החמה, ומתירין אותו מיד. ואם לן
– עוברין עליו בלא תעשה, שנאמר: לא תלין נבלתו על
העץ.
ח. ומצות עשה לקבר את כל הרוגי בית דין ביום ההריגה.

שנאמר: כי קבור תקברנו ביום ההוא. ולא הרוגי בית דין
בלבד, אלא כל המלין את מתו – עובר עליו בלא תעשה.
הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכין – אינו עובר עליו.
ט. אין תולין על אילן המחזיב לקרקע, אלא על התלוש,
כדי שלא יהא מחסר קציצה. שהעץ שנתלה עליו נקבר
עמו, שלא יהא לו זכרון וע יאמרו: זה העץ שנתלה עליו
פלוני. וכן האבן שנסקל בה, והסיף שנהרג בו הנהרג,
והסודרין שחונקין בהן – הכל נקברים בתפישות הנהרג,
אבל לא בקבר עצמו.
י. כל הנסקלין שבתורה שמונה עשר, ואלו הן: הבא על
האם, ועל אשת אב, ועל פלתו, ועל נערה המארסה, ועל
הזכור. והשוכב עם בהמה. והאשה המביאה את הבהמה
עליה. והמגדף. ועובד עבודת כוכבים. והנותן מזרעו למלך.
ובצל אוב. ובצל ידעוני. והמסית. והמדיח. והמכשף.
והמחלל את השבת. ומקלל אביו או אמו. וכן סורר ומורה.
יא. כל הנשרפין עשרה, ואלו הן: בת כהן שזנתה תחת
בעלה. ובא על בתו, ועל בת בתו, ועל בת בנו. ועל בת
אשתו, ועל בת בתה, ועל בת בנה. ועל חמותו, ועל אם
חמותו, ועל אם חמיו. והוא שפא עליהן בחיי אשתו; אבל
לאחר מיתת אשתו – הרי הן ככרת בלבד, בכלל העריות.
יב. הנהרגין שנים: הרוצח והנדח.
יג. הנחנקין ששה, ואלו הן: הבא על אשת איש. החובל
באביו או באמו. וגונב נפש מ ישראל. וזקן ממרא. ונביא
השקר. והמתנבא בשם עבודה זרה. נמצאו כל הרוגי בית
דין ששה ושלשים.

יום שלישי ב' אדר ב' ה'תשע"א

פרק ששה עשר

א. כשם שמצוה להמית את המחזיב מיתה, כך מצות עשה
להלקות את המחזיב מלקות. שנאמר: והפילו השפט והכהו
לפניו. ואף על פי שמלקות בשלשה² – במקום מיתה היא
עומדת.³
ב. מלקין בזמן הזה בכל מקום מן התורה בפני שלשה
סמוכין⁴, אבל לא בפני הדייטות.
ג. וכל מלקיות שמלקין דיני חוצה לארץ בכל מקום⁵, אינה
אלא מכת מרדות.⁷

חייבי סקילה שבתורה, וכן חייבי שריפה, הרג וחנק, סכום כולם שלושים ושישה. (1) ביאור מצוות הלקאת מי שמחוייב מלקות.
דיני התראת ספק. המתחייב בדין גדול נפטר מדין קטן. שאין צורך בשני עדים להחזקת האיסור למלקות. סדר ההלקאה בפני בית
דין. (2) בניגוד לדיני נפשות, שהם בעשרים ושלשה, ראה לעיל פרק ה, הלכה ב, והלכה ד. (3) שהיא צריכה מומחים, עדים
והתראה ודרישה וחקירה כדיני נפשות. וכן אמרו (סנהדרין י, א) "מלקות במקום מיתה עומדת" ומפרש רש"י: "כיוון דעבר על אזהרת
בוראו ראוי הוא למות, ומיתה זו קנס עליו הכתוב, והרי הוא כאחת מן המיתות". (4) אף על פי שאין בית המקדש קיים, בניגוד
לדיני נפשות, שאין דנים אותם אלא בפני הבית, ראה לעיל פרק י"ד, הלכה י"א, ומצינו במכות טז, ב שרבי יהודה חייב מלקות בזמנו
לאחד שעבר על איסור תורה. (5) שנשמכו בארץ מפי חכמים מוסמכים, כמבואר לעיל פרק ד, הלכה ו, וראה לעיל פרק ה הלכה ד
ובביאורנו. (6) שאינם מוסמכים. (7) שאינה שלושם ותשע מלקות, אלא כפי ראות עיני הדיין וכפי צורך השעה (רע"ב לנויר פרק
ד, משנה ג). וברבי"ש תשובה צג כתב: מכת מרדות, היא ל"ט כשל תורה, אלא שאינן חזקות כמותן. וראה ב"מגן אברהם" לאורח

- 1 ד. אין אדם לוקה אלא בעדים והתראה⁸. ובדקין העדים
- 2 בדרישה ובחקירה, כדרך שעושים בדיני נפשות⁹. עבר על
- 3 לאו שנתק לעשה¹⁰, והתרו בו ואמרו לו: אל תעשה דבר
- 4 זה, שאם תעשנו ולא תקים עשה שבו¹¹ - תלקה, ועבר ולא
- 5 קים העשה - הרי זה לוקה¹². אף על פי שהתראה בספק
- 6 היא¹³, שאם יקים - יפטר, התראת ספק התראה היא¹⁴.
- 7 ה. עבר עברה שיש בה מלקות ומיתת בית דין כאחת, כגון
- 8 ששחט אותו ואת בנו לעבודה זרה: ¹⁵ אם התרו בו למיתה
- 9 - סוקלין אותו ואינו לוקה, שהרי נתחייב בדין גדול מזה¹⁶;
- 10 ואם התרו בו למלקות בלבד - לוקה¹⁷.
- 11 ו. אינו צריך שני עדים למלקות אלא בשעת מעשה¹⁸; אבל
- 12 האסור עצמו - בעד אחד יחזק. ביצד? אמר עד אחד: חלב
- 13 פליות הוא זה¹⁹, פלאי הפך²⁰ הם פרות אלו, גרושה או זונה
- 14 אשה זו²¹, ואכל או בעל בעדים אחר שהתרו בו²² - הרי זה

- 15 לוקה, אף על פי שעקר האסור בעד אחד²³. במה דברים
- 16 אמורים? שלא הכחיש²⁴ העד בעת שקבע האסור; אבל אם
- 17 אמר: אינו חלב זה²⁵, וזו אינה גרושה, ואכל או בעל אחר
- 18 שהכחיש - אינו לוקה, עד שיקבעו האסור שני עדים²⁶.
- 19 ז. שתק בעת שהעיד העד האחד בקביעות האסור, ואחר
- 20 שעבר והתרו בו טען להכחיש העד - אין שומעין לו, אלא
- 21 לוקה²⁷.
- 22 ח. ביצד מלקין אותו? כופת²⁸ שתי ידי על העמוד²⁹ אילף
- 23 ואילף, ויחזק³⁰ הפנסת אוחו בכגדיו³¹. אם נקרעו - נקרעו,
- 24 ואם נפרמו³² - נפרמו. עד שהוא מגלה את לבו. שאינו
- 25 מכהו על כסותו, שנאמר: והכהו - ולא לכסותו³³. והאבן
- 26 נתונה מאחוריו³⁴, שהחזן המכה עומד עליה³⁵. ורצועה של
- 27 עגל בידו, כפולה לשנים ושנים³⁶ לארבעה. ושתי רצועות
- 28 של חמור עולות ויורדות בה³⁷. ורחב הרצועה טפח, וארפה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

חיים תצו סעיף קטן ב, שמדרות היא שלוש עשרה הכאות. מדרות - לשון מרד, שמייסרים אותו על שמרד בדברי חכמים. וראה רש"י חולין קמא, ב דיבור המתחיל: מכת מדרות. (8) כמבואר לעיל פרק י"א, הלכה ד, שהמלקות שווה בזה לדיני נפשות, על פי דברי התלמוד בסנהדרין לג, ב. ובכתובות לב, ב, אמרו: "כאן שלא התרו בו", כלומר, ולפיכך אינו לוקה. (9) שנאמר (ויקרא כד, כב) "משפט אחד יהיה לכם" - מכאן שכל הדינים צריכים דרישה וחקירה (סנהדרין לב, א), והשווה הלכות עדות פרק ג, הלכה ב. (10) שאמרה תורה אם עברת על הלאו, קיים העשה והיפטר, כגון "לא תיקח האם על הבנים" (דברים כב, ו) ואם לקחת: "שלח תשלח את האם" (שם ז). (11) כגון, שתמות האם ולא תוכל לקיים בה: "שלח תשלח". וכל שכן, אם שחט בעצמו האם, שביטל העשה בידו. (12) מכות תט, ב וכגירסת הרי"ף שם: בדברי רבי יוחנן "קיימו (את העשה) פטור; לא קיימו חייב, כלומר, אף על פי שלא ביטל העשה, כיוון שלא קיימו, לוקה על הלא תעשה", ולפיכך, כל שמתה האם או ברחת מידו, לוקה. (13) בשעה שעבר על הלאו, והתרו בו, אין הדבר ידוע אם קיים העשה או לא יקיים. (14) מכות שם, וראה בר"ן לחולין קמא, את הפירוש שמביא בשם "אחרים" (כסף משנה). וכתב הרדב"ז, אף על פי שבכל מקום אין לוקים על התראת ספק, כאן שונה, שבשעה שעבר על הלאו, הרי זה וודאי עבר, והספק אינו אלא ביחס לתיקון העשה, שמא קיימה, וכל שלא קיים העשה הרי זה לוקה על הלאו, שלגביו הוא מותר וודאי. והשווה הלכות שבועות פרק ה, הלכה ב ובביאורנו שם. וראה ב"נודע ביהודה" מה"ת לאבן העזר עז, שלא נתכווין רבינו לפסוק התראת ספק - שמה התראה, אלא בדיני מלקות, אבל בדיני נפשות - אינה התראה. תדע, שהרי לעיל פרק י"ב כשדן רבינו על התראה בדיני נפשות לא הזכיר כלום מדיני התראת ספק. (15) שחייב מיתה משום עובד עבודה זרה, ומלקות משום איסור אותו ואת בנו, ראה ויקרא כב, כח. (16) והתורה אמרה (דברים כה, ב) "והיכהו לפניו כדי רשעתו" - משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות (מכות יג, ב). (17) שהרי לא יומת, ולא ייעשנש אלא על רשעה אחת (חולין פא, ב), והשווה הלכות שחיטה פרק י"ב, הלכה ז. (18) בשעת העבירה. (19) והרי זה חלב, שאסרתו תורה (ויקרא ג, יז) ולוקים עליו. (20) מין ממיני התבואה שנזרע עם הגפן ושניהם אסורים באכילה, שנאמר (דברים כב, ט) "לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע", כלומר, פן תתרחק ותאסור שניהם (לשון רבינו בהלכות מאכלות אסורות פרק י, הלכה ו), והאוכלם לוקה, כמבואר בביאורנו לקמן פרק י"ט, הלכה ד לאו צו. (21) ואסורות לכהן. (22) בכתב יד תימן: שהותרה בו. (23) שכן אמרו (גיטין ב, ב) "עד אחד נאמן באיסורין" (כסף משנה). ומפורש הוא בירושלמי סוטה פרק ו, הלכה ב "אמר לו אחד חלב הוא, והתרו בו שניים, לוקה, ועיקר עדותו לא בעד אחד הוא" ! והשווה הלכות שגגות פרק ג, הלכה ב. (24) העובר. (25) בכתב יד תימן: זה אינו חלב. כלומר, אין זה חלב אלא שומן ומותר. (26) וכן אמרו (קידושין סו, ב): אם הוא מכחישו כלום הוא נאמן? (27) שם סה, ב "אמר לו עד אחד נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן". וסובר רבינו, שאפילו הכחישו אחרי כן, נאמן העד, שאם לא הכחישו כלל אין בזה כל חידוש (כסף משנה). ומדברי רבינו יש לדייק, שאם הכחישו קודם שעבר אפילו שתק בתחילה, הכחשתו מועילה ואינו לוקה (שם). (28) קושר. (29) עץ נעוץ בקרקע וגבוה כשתי אמות, והלוקה כפוף ומוטה עליו, כאדם הנסמך על בריח דלת (מכות כב, ב ובפירוש ריב"ן שם). (30) השמש, מלשון חוזה, שהוא רואה כל צרכי העיר. (31) בבית הצוואר. (32) נקרעו חוטי התפירה (שם). והרע"ב לסוטה פרק א, משנה ה מפרש: פרימה - מן הצדדים; קריעה - באורך. (33) ספרי שם אות רפו. (34) של הלוקה. (35) שתבוא ההכאה מלמעלה בכח. (36) כלומר, עוד רצועה אחת כפולה לשתיים והן שתי רצועות שהן ארבע (מכות כב, ב ובריב"ן שם). ובירושלמי (הובא בתוספות יום טוב שם) דרשו: והפילו השופט - אל תקרא והפילו, אלא והכפילו. וראה בגמרא שם כג, א. (37) כלומר, ברצועה. וכפירוש הריב"ן שם: כשמגביה ידו ומוריד, עולות הרצועות ויורדות. פירוש שני, כן דרך תפירת הרצועה, תוחב רש רצועה בנקב (=של הידית) כנגד מטה, וחוזר ותוחב בנקב שני דרך מעלה, ונראה כמעלה ומוריד (שם). ובגמרא שם כג, א רמזו טעם לרצועה של עגל וחמור, משום שנאמר (ישעיה א, ג) "ידע שור קונוהו, וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע" וגו' - אמר הקדוש-ברוך-הוא יבוא מי שמכיר אבוס בעליו ויפירע ממי שאינו מכיר בעליו. ורבינו בפירושו למשנה שם אומר: "שתי הרצועות של החמור, לפי שעשה מעשה הבהמות ייענש בעורותיהן" וכו'. ותיקנו עגל במקום שור כי של עגל רך ונכפף יפה סביב גבו.

פרק שבעה עשר

26

א. כיצד מלקין את המחביב מלקות? כפי כחו. שנגמר: כדי
רשעתו במספר. וזה שנגמר: ארבעים - שאין מוסיפין על
הארבעים, אפלו היה חזק ובריא כשמשון. אבל פוחתין
לחלש; שאם יפה לחלש מכה רבה - בודאי הוא מת.
לפיכך אמרו חכמים: שאפלו הבריא ביותר מפין אותו
שלישים ותשע; שאם יוסיף לו אחת, נמצא שלא הכהו אלא
ארבעים הראויות לו.

ב. כשאומדין את החוטא כמה הוא יכול לקבל, אין
אומדין אלא במכוח הראויות להשתלש. אמדוהו שיכול
לקבל עשרים - אין אומדין: ילקה עשרים ואחת כדי שיהיו
יכולין להשתלש, אלא ילקה שמונה עשרה. אמדוהו לקבל
ארבעים, ומשהתחיל ללקות ראוהו חלש, ואמרו: אינו יכול
לקבל יותר על אלו התשע או השתים עשרה שלקה - הרי
זה פטור. אמדוהו לקבל שתיים עשרה, ואחר שלקה ראוהו
חזק ויכול לקבל יותר - הרי זה פטור, ואינו לוקה יותר על
האמד.

ג. אמדוהו היום שילקה שתיים עשרה, ולא הלכוהו עד
למחר, והרי הוא למחר יכול לקבל שמונה עשרה - אינו
לוקה אלא שתיים עשרה. אמדוהו שילקה למחר שתיים
עשרה, ולא לוקה עד יום שלישי, והרי הוא חזק לקבל
שמונה עשרה - לוקה שמונה עשרה; שהרי בשעת האמד
לא אמדוהו ללקות אלא לאחר זמן. וכן כל פיוצא בזה.

ד. מי שנתחייב מלקות הרבה, בין על עברות הרבה בין
על מעשה אחד שחייבין עליו מלקות הרבה: אם אמדוהו

כדי שתהא מגעת עד פי כרסו³⁸. ויד³⁹ של רצועות שאוחז
בה ארבע טפח⁴⁰.

ט. האיש המכה צריך להיות יתר בדעה⁴¹ וחסר בכח⁴².
ומגביה את הרצועות בשתי ידיו, ומכה בידו אחת בכל
כחו⁴³. ומלקהו שליש מלפניו [על חזהו⁴⁴] בין ידיו, ושני
שלישים מאחוריו: שליש על כתף זה, ושליש על כתף זה⁴⁵.
י. המכה אינו עומד ולא יושב, אלא מטה. שנגמר: והפילו
השפוט⁴⁶ והכהו לפניו - שיהו עיניו של שופט בו, לא
שיהיה מביט בדבר אחר ומכהו⁴⁷. מכאן, שאין מכים שנים
באחד⁴⁸.

יא. הגדול שבדנינים קורא כל זמן שזה לוקה: אם לא
תשמר לעשות, והפלא יי את מכתך. ומתבונן שישגמר
הפסוקים עם המלקיות⁴⁹. ואם לא גמר - חוזר לתחלת
המקרא, וקורא וחוזר וקורא עד שתגמר כל ההפאה. והשני
שבדנינים מונה, והשלישי אומר לחזן: הנה! כל זמן שמכה
- על פיו הוא מכה⁵⁰.

יב. מת תחת ידו - פטור⁵¹. ואם הוסיף רצועה אחת על
האמד⁵² ומת - הרי החזן גולה⁵³. ואם לא מת - הרי החזן
עבר על מצות לא תעשה, שנגמר: לא יסיף⁵⁴. והוא הדין
לכל מכה את חברו, שהוא בלא תעשה. ומה אם זה, שנתנה
תורה רשות להכותו, צוה הכתוב שלא להכותו על רשעו⁵⁵;
קל וחומר לשאר כל האדם⁵⁶. לפיכך, כל המכה את חברו,
אפלו הכה עבד, הכאה שאין בה שוה פרוטה - לוקה⁵⁷. אבל
אם יש בה שוה פרוטה⁵⁸, הואיל והוא חייב לשלם ממון -
אין אדם משלם ולוקה⁵⁹, כמו שבארנו בכמה מקומות⁶⁰.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(38) ומטעם זה אמרו בגמרא שם, צריך שיהיה בידית של הרצועה נקב והחזן המלקה יוכל להאריך ולקצרה רצועה כרצונו, שאין מכים אלא ברצועה שראשה מגעת על פי כרבו, שהוא טבורו (רע"ב שם). (39) הידית. (40) משנה שם, ב. (41) משכיל במדע. (42) שם כג, א וכפירוש המשנה לרבינו שם, "אדם משכיל ממוצע בכוחו, לא יהיה איש מתעורר ולא משתגע שיכה מכת נקמה באיש ההוא". (43) שבשתי ידיו כאחת לא יוכל להכות בכל כחו (שם כג, א). והשווה לעיל פרק ט"ו, הלכה א. (44) בדפוס רומי ר"מ וכן בכתב יד תימן תיבות אלו אינן. (45) שפ כג, א, שנאמר (דברים כה, ב) "והיכהו לפניו כדי רשעתו במספר - רשעה אחת מלפניו; שתי רשעיות מאחוריו". ומפרש ב"תורה תמימה" כדי רשעתו - משמעה רשעה אחת, שהיא מכה אחת, ושוב כתוב: במספר, ואין מספר פחות משניים, מכאן, שלפניו - הכראה אחת; ולאחוריו - שתיים. (46) משנה מכות כב, ב, ואין לפרשו כפשוטו שיפילהו לארץ, שכבר נתבאר בהלכה הקודמת, שצריך להלקותו שליש מלפניו, וזה לא ייתכן אלא כשהוא מוטה וכפוף על העמוד (תורה תמימה). (47) ספרי פרשת תצא אות רפו. והטעם, כדי שלא יוסיף להכותו וימות (רבינו הלל שם). (48) שאז אין השופט יכול לרכוז את כל ראייתו בכל אחד מהם. ובכתב יד התימנים הנוסח: "והיכהו - מכאן שאין מלקים" וכו'. ואמנם בספרי שם דורשו מ"כינו" - אין מלקים שניים כאחד. (49) מכות כג, א. ובכריתות יא, א שנינו: "בקורת תהיה" (ויקרא יט, כ) - תהא בקריאה. והכוונה לקריאת הפסוקים שלפניו. (50) מכות שם. (51) שם כב, ב. והטעם מבואר שם ח, א, שנאמר (דברים יט, ה): "ואשר יבוא את רעהו ביער לחטוב עצים" וגו' - מה חטיבת עצים רשות (=אם רצה בא וחוטב, ואם לא רצה אינו בא), יצא... הרב הרודה את תלמידו ושליח בית דין" המלקה ארבעים למחוייב מלקות. (52) שאמדוהו הדיינים, ראה לקמן פרק י"ז, הלכה ב. (53) לערי מקלט כדין כל רוצח נפש בשגגה, שהרי טעה חזן זה במניינו ושגג (מכות שם). (54) ספרי, הובא במכות כג, א. (55) בכתב יד תימן: יתר על רשעו. (56) סנהדרין פה, א, וראה שם נח, ב "המגביה ידו על חברו אף על פי שלא היכהו נקרא רשע", והשווה הלכות חובל ומזיק פרק ה, הלכה א"ב. (57) מכות ה, ב "ישראל גולה ולוקה על ידי עבד", והעמידה שם, כגון שהיכהו הכאה שאין בה שווה פרוטה. ומפרש רש"י: לוקה, משום "לא יוסיף - פן יוסיף". (58) כגון, תשלומי דמי ריפוי או צער. (59) כלל הוא, שמשלם ממון ואינו לוקה (כתובות לב, ב) שנאמר (ויקרא כד, יט) "כאשר עשה כן ייעשה לו... כן ינתן בו" - דבר שיש בו נתינה, וזה ממון. (60) הלכות חובל ומזיק פרק ד, הלכה ט; ובהלכות נערה פרק א, הלכה י"א. וראה לקמן הלכות עדות פרק יח, הלכה א. והטעם שאין לוקה ומשלם, משום שנאמר: כדי רשעתו - משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו, משום שתי רשעיות (כתובות לו, א). (1) שאין מלקים את החוטא אלא לפי כוחו ובריאותו. המחוייב מלקות הרבה כיצד אומדים אותו. הנפטרים ממלקות באמצע הלקאתם, מי אינו חוזר לשרתו אחרי הלקאתו.

ג. אי זהו לאו שפבכללות? זה לאו אחד שפולל ענינים
הרבה, כגון לא תאכלו על הדם. וכן אם נאמר: לא תעשה
דבר פלוני ופלוני, הואיל ולא יחד לו לאו לכל אחד ואחד
מהן - אין לוקין על כל אחד ואחד, אלא אם כן חלק אותה
בלאוין אחרים, או נאמר מפי השמועה שנהלקו. כיצד?
כגון זה שנאמר: אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל - אינו
לוקה על הנא והמבשל שנים אלא אחת. ובחדש הוא
אומר: ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו, וחיב על שלשתן
שלש מלקיות. מפי השמועה למדו שנה לחלק. הרי נאמר:
לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש, קסם קסמים. ואף על
פי שכלל כל הענינים בלאו אחד, הרי חלק אותם בלאוין
אחרים, ואמר: לא תנחשו ולא תעונו. מלמד, שכל אחד
מהן בלאו בפני עצמו. וכן כל כיוצא בזה.
ד. מי שלקה בבית דין על אסור ברת, ולקה פעם שניה על
אותו ברת עצמו, כגון שאכל חלב ולקה עליו, ואכל חלב
פעם שניה ולקה עליו, אם אכל פעם שלישית - אין מלקין
אותו. אלא מכניסין אותו לכפה, והוא מקום צר כפי קומתו
ואינו יכול לשכב בו, ונותנין לו לחם צר ומים לחץ, עד
שיצרו מעיו ויכלה. ואחר כך מאכילין אותו שעורים, עד
שפרסו נבקעת.
ה. מי שעבר על אסור ברת או מיתת בית דין, והתרו בו,
והרפין בראשו או שתק ולא קבל עליו התרצה - אין הורגין
אותו, כמו שבארנו, ואין מלקין אותו. חזר ועשה כך,
והתרו בו, והרפין בראשו או שתק - אין ממיתין אותו ואין
מלקין אותו. חזר פעם שלישית ועבר, והתרו בו, אף על
פי שהרפין בראשו או שתק - כונסין אותו לכפה עד
שימות. וכל אלו שלא קבלו עליהן ההתראה - מפני אותן
מכת מרדות, הואיל וקטאו מכל מקום. אפלו על אסור של
דברי סופרים - מפני אותו מכת מרדות.
ו. הגונב כלי שרת מן המקדש, והמקלל בקוסם, והבועל
ארמית - אין בית דין נזקקין להן; אלא הקנאין פוגעין בהן,
וכל שהורגן - זכה. וכן כהן ששמש בטמאה - לא היו אחיו
הכהנים מביאין אותו לבית דין, אלא פרחי כהנה היו
מוציאין אותו חוץ לעזרה ופוצעין את מחו בגזירין. גזרת
הפיתוב היא, שאין ממיתין בית דין ולא מלקין את האדם
בהודאת פיו, אלא על פי שנים עדים. וזה שהרג יהושע
לעכן ודוד לגר צמלקי בהודאת פיהם - הוראת שעה היתה,
או דין מלכות היה. אכל הסנהדרין - אין ממיתין ולא
מלקין המודה בעברה. שמא נטרפה דעתו בדבר זה. שמא
מן העמלין מרי נפש הוא, המחכים למות, שתוקעין
החרבות בבטנם ומשליכין עצמן מעל הגגות. שמא כך זה
יבוא ויאמר דבר שלא עשה, כדי שיהרג. וכללו של דבר:
גזרת מלך היא.

אמר אחד - לוקה ופטור; ואם לאו - לוקה ומתרפא, וחוזר
ולוקה. כיצד? נתחייב שתי מלקיות, ואמרו שיהיה
לקבל ארבעים וחמש - כיון שלקה ארבעים וחמש נפטור.
אבל אם אמדוהו למלקות אחת, והכהו שלש או תשע או
שלשים כמו האמד - הרי זה מתרפא, וחוזרין ואומדין אותו
למלקות שניה, עד שילקה לכל מלקיות שהוא חיב בהן.
ה. מי שאמדוהו, וכשהתחיל ללקות נתקלקל מכה ההכאה,
בין ברעי בין במימי רגלים - אין מפין אותו יותר. שנאמר:
ונקלה אחיד לעיניך - כיון שנקלה פטור. אבל אם נתקלקל
מן הפחד מקדם ההכאה, אפלו נתקלקל משיצא מבית דין
ללקות, ואפלו מבערב - הרי זה לוקה כל האמד שאמדוהו.
אמדוהו לשתי מלקיות, ולקה ונתקלקל, בין בראשונה בין
בשניה - פטור. נפסקה הרצועה בשניה - פוטרין אותו;
נפסקה בראשונה - נפטור ממלקות ראשונה, ולוקה האמד
השני.
ו. כפתוהו על העמוד ללקות, וכרת את המיתרים וכרת -
פטור, ואין מחזירין אותו.
ז. כל מי שחטא ולקה - חוזר לכשרותו. שנאמר: ונקלה
אחיד לעיניך - כיון שלקה הרי הוא אחיד. אף כל מחייב
ברת שלקו - נפטור מדי כריתתו.
ח. כהן גדול שחטא - לוקה בשלשה, כשאר כל העם,
וחוזר לגדלתו.
ט. אבל ראש הישיבה שחטא - מלקין אותו, ואינו חוזר
לשירותו. גם אינו חוזר להיות כאחד משאר הסנהדרין,
שמעלין בקדש ולא מורידין.
פרק שמונה עשר
א. אלו הן הלוקין: כל העובר על לא תעשה שחייבין עליו
ברת ואין בו מיתת בית דין, כגון אוכל חלב ודם וחמץ
בפסח. וכן כל העובר על לא תעשה שחייבין עליו מיתה
בידי שמים, כגון אוכל טבל וכהן טמא שאכל תרומה
טהורה. וכן כל העובר על לא שיש בו מעשה, כגון אוכל
בשר בחלב או לובש שעטנז. אבל לאו שאין בו מעשה,
כגון הולך רכיל ונוקם ונושא שמע שוא - אינו
לוקה.
ב. כל לאו שאין בו מעשה - אין לוקין עליו, חוץ מנשבע
וממר ומקלל את חברו בשם. וכל לאו שנתן לאזהרת מיתת
בית דין, כגון לא תנאף, לא תעשה מלאכה בשבת - אין
לוקין עליו. וכל לאו שנתן לחטלומין, כגון לא תגזל ולא
תגנב - אין לוקין עליו. וכל לאו שנתק לעשה, כגון לא
תקח האם על הבנים, לא תכלה פאת שדך - אין לוקין
עליו, אלא אם לא קים עשה שבהן. ועל לאו שפבכללות -
אין לוקין עליו. ושאר כל הלאוין שבתורה - לוקין עליהן.

יום רביעי ג' אדר ב' ה'תשע"א

פרק תשעה עשר

א. כל לא תעשה שיש בו פרת ואין בו מיתת בית דין³
 שלוקין עליהן - אחד ועשרים. ואלו הן: (א) הבא על
 אִחֹתוֹ⁵. (ב) הבא על אִחֹת אָבִיו⁶. (ג) הבא על אִחֹת אִמּוֹ⁷.
 (ד) הבא על אִחֹת אִשְׁתּוֹ⁸. (ה) הבא על אִשֶּׁת אָחִיו⁹. (ו) הבא
 על אִשֶּׁת אָחִי אָבִיו¹⁰. (ז) הבא על הַנֶּדֶה¹¹. (ח) האוכל חֶלֶב¹².
 (ט) האוכל דֶּם¹³. (י) האוכל חֶמֶץ בַּפֶּסַח¹⁴. (יא) האוכל בָּיוֹם
 הַכַּפּוּרִים¹⁵. (יב) העושה מְלָאכָה בָּיוֹם הַכַּפּוּרִים¹⁶. (יג) האוכל

הַנּוֹתֵר¹⁷. (יד) האוכל פֶּגוּל¹⁸. (טו) הַטֵּמֵא שֶׁאֵכַל בֶּשָׂר קֶדֶשׁ¹⁹.
 (טז) הַטֵּמֵא שֶׁנִּכְנַס לְעֹזְרָה²⁰. (יז) הַשּׁוֹחֵט קֶדָשִׁים בַּחוּץ²¹. (יח)
 הַמַּעֲלָה קֶדָשִׁים בַּחוּץ²². (יט) הַמִּפְטֵם אֶת הַשֶּׁמֶן²³. (כ) הַסֵּךְ
 בַּשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה²⁴. (כא) הַמִּפְטֵם אֶת הַקֶּטֶר²⁵.
 ב. כל מַחֲבִיב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם²⁶, שֶׁהֵן בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְיֵשׁ
 בָּהֶן מַעֲשֶׂה²⁷, שֶׁלּוֹקִין עֲלֵיהֶן - שְׁמוֹנֶה עָשָׂר. ואלו הן: (א)
 זֶר שֶׁאֵכַל תְּרוּמָה גְדוּלָה²⁸, בֵּין טְהוֹרָה²⁹ בֵּין טִמְאָה³⁰. (ב) זֶר
 שֶׁאֵכַל תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר³¹. (ג) זֶר שֶׁאֵכַל בְּכוּרִים אַחֵר שֶׁנִּכְנַסוּ
 לִירוּשָׁלַיִם³². (ד) זֶר שֶׁאֵכַל חֶלֶה³³. (ה) האוכל טֶבֶל שְׁלֹא
 הוּרָם מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְדוּלָה וְתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר³⁴. (ו) האוכל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) מספר הלאווין שיש בהם כרת, ואין בהם מיתת בית דין, שלוקים עליהם. מניין הלאווין שיש בהם מיתת בידי שמים ולוקים עליהם. רשימת שאר הלאווין שבתורה, שאין בהם כרת, ולא מיתת בידי שמים, ולוקים עליהם. (2) עונש כרת, שנפשו נכרתת מחיי עולם הבא ואובדת כבהמה, כלשון רבינו בהלכות תשובה פרק ה, הלכה א. (3) של מטה. (4) אבל לא תעשה שיש בו מיתת בית דין אין לוקים עליו, שלא ניתן אלא לאזהרת מיתת בית דין, כמבואר לעיל פרק י"ח, הלכה ב ובביאורו שם. ולעיל פרק ט"ו, הלכה י"ג נמנו כל שישה ושלושים הרוגי בית-דין. (5) ויקרא יח, ט. (6) שם יב, (7) שם יג, (8) שם יח, (9) שם טז, (10) שם יד, (11) שם יט, וכל ערייות אלה עונש כרת, ככתוב (שם, כט) "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות". (12) שם ז, כג, (13) שם כו, (14) שמות יג, ג. (15) ויקרא כג, כט. ואזהרה לאוכל לא נתבארה בלשון התורה, אבל כיוון שהזכיר את העונש וחייב כרת למי שיאכל, ידענו שמוזהרים על האכילה, והוא אמרו "כי כל הנפש אשר לא תעונה... ונכרתה" (לשון ספר המצוות לרבינו לא תעשה קצו). וביומא פא, א אמרו: נאמר עונש במלאכה (=ביום הכיפורים) ונאמר עונש בעינוי, מה מלאכה ענש והזהיר, אף עינוי ענש והזהיר. (16) שם כח, (17) שנשאר מבשר הקדרים אחר זמן הקבוע לאכילתם, וענשו כרת, ככתוב (שם, יט, ח) "ואוכלי עונו יישא... ונכרתה הנפש". ולא נתבאר בתורה לאוו מפורש לאיסור אכילתו, אבל בפרשת ה"מלואים" אמר הכתוב (שמות כט, לג) "וזר לא יאכל כי קודש הם" אמרו חכמינו (פסחים כד, א) "כל שבקודש פסול, בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו" (ספר המצוות לא-תעשה קלא). וראוי להעיר, שבנוסח הגמרא שלפנינו בפסחים שם מובא הפסוק: "ושרפת את הנותר באש, לא יאכל כי קדש הוא" (שם, לד). וראה ב"ספר המצוות" הוצאת מוסד הרב קוק, בפירושו של הרב קאפח, שם, אות תלו. (18) הוא הקרבן, שחשב האיש בשעת שחיטתו או הקרבנו שיאכל ממנו אחר זמנו, או יקטיר ממנו אחר זמנו וענשו מפורש בתורה, ויקרא ז, יח. ואזהרתו מהפסוק: "לא יאכל כי קדש הם", כמבואר לעיל באות הקודמת (ספר המצוות לא-תעשה קלב). (19) ויקרא ז, כ, ואזהרתו: "בכל קודש לא תגע" (ויקרא יב, ד), כמבואר במכות יד, ב (ספר המצוות לא-תעשה קכט). (20) לחצר המקדש ואזהרתו: "ולא יטמאו את מחניהם" (במדבר ה, ג). וראה מכות יד, ב. (21) חוץ לעזרה, וענשו מפורש בויקרא יז, ג"ד. אבל אזהרתו לא נתפרשה בתורה, והיא תבאר בסמוך. (22) מקריבים בחוץ, ואזהרתו: "הישמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה" (דברים יב, יג). וכל מקום שנאמר בו "הישמר" אינו אלא לא תעשה (זבחים קו, א), ונאמר (שם, יד) "שם תעלה עולותיך ושם תעשה" - הקיש הכתוב עשייה לעלייה (=ההקטרה על האש) מה עלייה ענש והזהיר, אף עשייה ענש והזהיר, והשחיטה בכלל עשייה היא (זבחים קו, א). וראה ספר המצוות לא-תעשה צ. (23) ממזג ורוקח בשמים שונים ועושה אותם כעין שמן המשחה שעשה משה למשכן, ואזהרתו: "ובמתכונתו לא תעשו כמוהו" (שמות ל, לב). (24) את גופו, משמן שעשה משה למשכן ולאחריו ובניו, ואזהרתו: "על בשר אדם לא ייסך" (שם, שם). (25) מחקה ועושה קטורת, כמעשה הקטורת של משה המפורשת שם, לה. ואזהרתו: "במתכונתו לא תעשו לכם" (שם, לו). וכל אלה הכריתות מנויות בכריתות ב, א, ונשנו לעניין מלקות במשנה מכות יג, א. (26) מיתת בידי שמים קלה מכרת, שהכרת יש עליו עונש לאחר מיתה; ומחוייב מיתה, כשמת נתכפר לו (פירוש המשנה לרבינו סנהדרין פרק ט, משנה ו). ולדעת רש"י בשבת כה, א, כרת - ימיו נכרתים והולך עירי בלא בנים, ומיתה בידי שמים - ימיו נקצרים אבל אינו הולך עירי. (27) כי לאוו שאין בו מעשה אין לוקים עליו, כמבואר לעיל פרק י"ח, הלכה ב. (28) היא ראשית כל ההפרשות אחרי מריחת הכרי, שנותן לכהן אחד מן החמישים. (29) שחייב עליה מיתה. ככתוב (ויקרא כב, ט) "ומתו בו כי יחללוהו, ואזהרתו: "וכל זר לא יאכל קדש" (שם, י). כמבואר בסנהדרין פג, ב. (30) תוספת תרומות פרק ו, הלכה ה: "באוכלי תרומה לזרים, טהור שאכל את הטהור וטהור שאכל את הטמא... כולם במיתה", וראה הלכות תרומות פרק ו, הלכה ו. (31) שהלוי מפרש מעשר, מן המעשר שקיבל מבעל הבית, ונותנו לכהן, ודינו כתרומה גדולה, להתחייב עליו מיתה בידי שמים, כמבואר בסוטה מח, א. ואזהרתו מ"וכל זר לא יאכל קודש" המכוון לתרומה, ותרומת מעשר וביכורים וכן חלה הכול נקראים תרומה. כמבואר בספר המצוות לא-תעשה קלג, ובהלכות תרומות פרק י, הלכה ד. (32) חייב מיתה בידי שמים, ואם התרו בו לוקה, שכבר נתבאר באות הקודמת, שגם ביכורים נקראים תרומה "לפי שכיוון שקראם יתעלה 'תרומת ידיך' (דברים יב, יז) חלו עליהם כל דיני התרומה" (ספר המצוות לא-תעשה קמח). וכך שנינו (ביכורים פרק ב, משנה א) "התרומה והביכורים חייבים עליהן מיתה". וראה הלכות ביכורים פרק ג, הלכה א. אמנם במכות יט, א הנוסח: "מאימתי חייבים עליהם משיראו פני הבית" אבל רבינו מפרשו: לפנים מחומת ירושלים, כדבריו בספר המצוות לא-תעשה קמא, שמשנכנס לפני מהחומה רואים פני הבתים שבעיר (כסף משנה בהלכות ביכורים שם). (33) שגם היא נקראת תרומה, ככתוב (במדבר טו, כ) "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה" וכמבואר בהלכות ביכורים פרק ה, הלכה י"ד-ט"ו, ובפירוש שנינו (חלה פרק א משנה ט) "החלה והתרומה חייבים עליהן מיתה וחומש". (34) אזהרתו - "ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה"

- 1 עֶסֶה שְׁלֹא הוֹרָמָה חֻלְתָּהּ³⁵. (ז) כֹּהֵן טָמֵא שְׁאֵכָל תְּרוּמָה
 - 2 טְהוֹרָה³⁶. (ח) כֹּהֵן שֶׁנִּכְנַס לְקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים שְׁלֹא לְעִבּוּדָהּ³⁷.
 - 3 (ט) כֹּהֵן שֶׁיָּצָא מִן הַמִּקְדָּשׁ בְּשַׁעַת עִבּוּדָהּ³⁸. (י) לֹא שֶׁעָבַד
 - 4 בְּעִבּוּדַת כֹּהֲנִים³⁹. (יא) זֶר שֶׁשָּׁמֵשׁ בַּמִּקְדָּשׁ⁴⁰. (יב) מִחֹסֶר
 - 5 בְּגָדִים⁴¹ - הָרִי הוּא כְּזֶר, וְלוֹקָה אִם עָבַד⁴². (יג) כֹּהֵן
 - 6 טָמֵא שֶׁשָּׁמֵשׁ⁴³. (יד) שְׁתֵּי יָיִן שֶׁשָּׁמֵשׁ⁴⁴. (טו) טְבוּל יוֹם
 - 7 שֶׁשָּׁמֵשׁ⁴⁵. (טז) מִחֹסֶר כַּפּוֹרִים שֶׁשָּׁמֵשׁ⁴⁶. (יז) פְּרוּעַ רֹאשׁ
 - 8 שֶׁשָּׁמֵשׁ⁴⁷. (יח) קָרוֹעַ בְּגָדִים שֶׁשָּׁמֵשׁ⁴⁸.
- 9 ג. אֲכָל הַמִּשְׁמֵשׁ בְּלֹא קִדּוּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו⁴⁹, אֵף עַל פִּי
- 10 שֶׁהוּא חֵיב מִיתָה⁵⁰ - אֵינוֹ לוֹקָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִצְוַת עֲשֵׂה⁵¹.
- 11 וְכֵן נִבְיֵא שֶׁכָּבַשׁ נְבוּאָתוֹ⁵², אוֹ שֶׁעָבַר עַל דְּבָרֵי עֲצֻמוֹ,
- 12 וְהַעֲוִיר עַל דְּבָרֵי נְבִיא, אֵף עַל פִּי שֶׁשָּׁלְשָׁתָן בְּמִיתָה⁵³ -
- 13 אֵינוֹ לוֹקָה. שֶׁהֵן בָּאִין מִכָּלל עֲשֵׂה, שְׁנֵאֲמַר: אֵלֶּיךָ תִּשָּׁמְעוּ;
- 14 וְלֹא הֵבֵא מִכָּלל עֲשֵׂה - הָרִי הוּא כְּעֲשֵׂה⁵⁴, וְאֵין לוֹקִין עָלָיו.
- 15 ד. כָּל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבַתוֹרָה, שְׁאִין בִּקְהָן לֹא כִּרְתָּ וְלֹא מִיתָת
- 16 בֵּית דִּין⁵⁵, שְׁלוֹקִין עָלֶיהֶן - מֵאַה שִׁשִּׁים וּשְׁמוֹנָה. וְאֵלֶּיךָ הֵן:

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(ויקרא כב, טו) - אשר ירימו: בעתידים להיתרם, הכתוב מדבר, שעדין לא הורמו קדשיהם מהם וזהו טבל, עונש מיתה - נאמר כאן; ולא יחללו, ונאמר בתרומה; ומתו בו כי יחללוהו, מה שם במיתה אף כאן במיתה (סנהדרין פג, א). וכן האוכל מעשר ראשון, שלא הופרשה ממנו תרומת מעשר חייב מיתה, ככתוב "ואת קדשי בני ישראל לא לא תחללו ולא תמותו" (במדבר יח, לב) ראה ספר המצוות לא-תעשה קנן שזה מכוון לאסור אכילת מעשר ראשון בטבלו. ובתוספתא סוטה פרק י"ג, הלכה י' שנינו: "ותרומת מעשר טבל עון מילה". והשווה הלכות מאכלות אסורות פרק י', הלכה כ. וטבל, שהורמו תרומותיו, ולא הופרשו ממנו מעשרותיו יתבאר דינו לקמן הלכה ד לאו עז. (35) הרי היא טבל, שהרי לא ניטלה ממנה תרומתה, כמבואר לעיל, ובפירוש שנינו (שביעית פרק ט, משנה ט) "האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה. וראה חלה פרק ג, משנה א "גלגלה - בחיטים, וטמטמה - בשעורים האוכל ממנה חייב מיתה", שנגמרה מלאכתה והרי היא טבל. (36) אזהרתו - "איש-איש מזרע אהרן... בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר" (ויקרא כב, ד) איזהו דבר שהוא שווה בזרעו של אהרן (=בין זכרים בין נקיבות) הויי אומר זו תרומה (מכות יד, ב); מיטת - שנאמר (שם, ט) "ושמרו את משמרתם... ומתו בו כי יחללוהו" (סנהדרין פג, א) וכן בספר המצוות לא-תעשה קלו. וכהן טמא שאכל תרומה טמאה, אינו במיתה, שהרי היא מחוללת ועומדת, ואף על פי שהוא בלאו אינו לוקה, כמבואר בהלכות תרומות פרק ז, הלכה א. (37) שנאמר (ויקרא טז, ב) "ואל יבוא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת... ולא ימות". וכשנכנס להיכל דינו יתבאר לקמן הלכה ד לא-תעשה כז (ספר המצוות לא-תעשה סח). (38) שנאמר (ויקרא י, ז) "ומפתח אוהל מועד לא תצאו פן תמותו" (ספר המצוות לא-תעשה קסה). (39) שנאמר (במדבר י, ג) "אך אל כלי הקודש ואל המזבח לא יקרב ולא ימותו" וכמבואר בספרי שם. ובנוגע לכהן שעבד עבודת הלוויים ראה להלן הלכה ד, לא-תעשה לב (ספר המצוות לא-תעשה עב). (40) זר - שאינו מזרע אהרן; ששימש - שעבד עבודת הקודש. אזהרתו: "וזר לא יקרב אליכם" (במדבר יח, ד) וענשו: "והזר הקרב יומת" (שם ז). ובספרי שם אמרו: "והזר הקרב יומת" - לעבודה, (ספר המצוות לא-תעשה עד). (41) בגדי כהונה, שמונה - לכהן גדול; ארבעה - לכהן הדיוט. (42) שנאמר (שמות כט, ט) "והגדת אתם אבנכם... והייתה להם כהונה" - בזמן שבגדיהם עליהם, כהונתם עליהם; אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם והרי הם זרים, וזר ששימש במיתה (סנהדרין פג, ב). וראה ספר המצוות עשה לג. (43) במקדש, שנאמר (ויקרא כב, ב) "ויניזו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי" ולמדו חכמים (סנהדרין פג, ב) גזירה שווה חילול-חילול מתרומה שנאמה בה (שם, ט) "ומתו בו כי יחללוהו" מה שם במיתה אף כאן במיתה (ספר המצוות לא-תעשה עה). וכבר נתבאר לעיל פרק י"ח, הלכה ו, אף על פי שהדין כן, "פרחי כהונה היו מוציאים אותו חוץ לעזרה ופוצעים את מוחו בגזירים". והשווה הלכות ביאת מקדש פרק ד, הלכה ב. (44) במקדש, אזהרתו - שנאמר (ויקרא י, ט) "ויין ושכר אל תשת... בבואכם אל אוהל מועד ולא תמותו". ובתורת כהנים שם אמרו: "מניין שאינו חייב אלא בשעת עבודה? תלמוד לומר: אתה ובניך... בבואכם אל אוהל מועד" (ספר המצוות לא-תעשה עג). וראה הלכות ביאת מקדש פרק א, הלכה א"ב. ושתוי שנכנס שם ולא עבד, יתבאר דינו להלן הלכה ד לא-תעשה כט. (45) כוהן שטבל לטומאתו ועדיין לא העריב שמשו, ועליו הזהירה תורה (ויקרא כא, ו) "ולא יחללו שם אלוהיהם". ובסנהדרין פג, ב אמרו: אם אינו עניין לטמא ששימש, שכבר נכתב שם, כב, ב, תנהו עניין לטבול יום ששימש, ולמד חילול - חילול מתרומה, כלעיל (ספר המצוות לא-תעשה עו). (46) שכבר העריב שמשו, ועדיין לא הביא קרבנות טהרתו לכפר עליו, ראה ויקרא טו, יג-טו, ובסנהדרין פג, ב אמרו: "וכפר עליה הכוהן וטהרה" (שם יב, ח) - טהרה, מכלל, שהיא טמאה. וטמא ששימש במיתה, אולם מפרשי רבינו העירו, שבפירוש כתב רבינו בהלכות ביאת מקדש פרק ד, הלכה ד, "מחוסר כיפורים שעבד, אף על פי שעבודתו פסולה וחילל הרי זה פטור" ולפיכך החליט הר' יוסף קורקוס (הואב בכסף משנה, כאן) שיש כאן טעות סופר וצריך להיות: "יתר בגדים שימש", שכל כהן, שלבש בגד נוסף על בגדי כהונתו חייב מיתה, כמבואר בזבחים יח, א ובהלכות כלי המקדש פרק י, הלכה ה. (47) שעברו עליו יותר משלושים יום שלא גילה ראשו, ואזהרתו - "ראשיכם אל תפרעו" (ויקרא י, ו). וכן מיתתו - שנאמר שם: "ולא תמותו" וביחזקאל מד, כ נאמר: "ופרע ראשם לא ישלחו... ויין לא ישתו כל כהן" הוקש פרוע ראש לשתוי יין, שהוא במיתה (סנהדרין פג, ב) והשווה ספר המצוות לא-תעשה קסג והלכות ביאת מקדש פרק א, הלכה ה. ודין כהן שנכנס למקדש פרוע ראש ולא עבד יתבאר להלן הלכה ד, לא-תעשה לג. (48) והתורה אמרה (ויקרא י, ו) "ובגדיכם לא תפרעו ולא תמותו" (ספר המצוות לא-תעשה קסד). ודין כהן שנכנס למקדש קרוע בגדים ולא עבד. יתבאר להלן הלכה ד, לא-תעשה לד, וראה הלכות ביאת מקדש פרק א, הלכה י"ד. (49) שלא רחץ ידיו ורגליו. (50) ככתוב (שמות ל, כא) "ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו". (51) לא הוזכר בא לאו, אלא לשון עשה בלבד ואין לוקים על ביטול מצוות עשה. (52) שלא אמרה, כגון יונה בן אמי, ראה יונה א, ג. (53) בידי שמים, ככתוב (דברים יח, יט) "והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנוכי אדרוש מעימו" - קרא בו: "לא ישמע, לא ישמע, לא ישמע" (סנהדרין פט, א), וכמבואר בספר המצוות עשה קעב ובהלכות יסודי התורה פרק ט, הלכה ב"ג. (54) יבמות נד, ב. והשווה הלכות אישות פרק א, הלכה ח. (55) לדעת הרש"ש יש כאן טעות סופר וצריך להיות: "ולא מיתה בידי שמים" כי במיתה זו ידובר

- 1 (א) העושה אֶלֶלִּי⁵⁶. (ב) העושה אֶלֶלִּי לְנוֹי⁵⁷. (ג) הפונה
- 2 אֶל אֶלִּילִים⁵⁸ בְּאֶחָד מִן הַמַּעֲשִׂים⁵⁹. (ד) הַמָּקִים מִצְבָּה⁶⁰.
- 3 (ה) הַנוֹטֵעַ אֵילָן בְּמִקְדָּשׁ⁶¹. (ו) הַנּוֹתֵן אֶכָן מִשְׁכִּית⁶². (ז)
- 4 הַנּוֹדֵר בְּשֵׁם עֲבֹדָה זָרָה⁶³. (ח) הַנֹּשֵׁב בְּשִׁמְהָה⁶⁴. (ט)
- 5 הַנִּהְיֶה בָּהֶם⁶⁵. (י) הַבּוֹנֶה עֵיר הַנִּדְחָת⁶⁶. (יא) הַנִּהְיֶה
- 6 מִמֶּנָּה⁶⁷. (יב) הַעוֹשֶׂה כְּחֻקֹּת הָעֹבְדֵי כּוֹכָבִים⁶⁸. (יג)

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

בפרק זה, כאמור בראש הלכה ב. (56) ובכתב יד התימנים: צלם. ואפילו לזולתנו - לעבדו. ואפילו המזמין הוא גוי, ואזהרתו: "ואלוהי מסכה לא תעשו לכם" (ויקרא יט, ד). ואם יעשונו לעצמו ליקח גם משום: "לא תעשה לך פסל" (שמות כ, ד), כמבואר בספר המצוות לא-תעשה ג וכן בהלכות עבודה זרה פרק ג, הלכה ט. (57) ובכתב יד התימנים: "צורה לנוא". והיא צורת אדם, ואף על פי שלא נעשית כדי לעבדה. ואזהרתה: "לא תעשון איתי אלוהי כסף ואלוהי זהב" (שמות כ, כג), כלומר, צורות כסף וזהב, שאינן אלא לנוי, כדי שלא יטעו בהן הטועים, וידמו שהן לעבודה-זרה (ספר המצוות לא-תעשה ד ובהלכות עבודה-זרה פרק ג, הלכה י). (58) להתעסק בענייניהם. (59) כגון, שהיה האליל מכוסה וגילהו כדי לראותו (מהרש"ל בפירושו לסמ"ג). ואזהרתו: "אל תפנו אל האלילים" (ויקרא יט, ד) ולוקה, כמבואר בעירובין יז, ב (ספר המצוות לא-תעשה י ובהלכות עבודה זרה פרק ב, הלכה ג). (60) בניין שהכל מתקבצים אצלו, ואפילו לעבוד את ה', שכן היה דרך הגויים. ואזהרתו: "ולא תקים לך מצבה" (דברים טז, כב). וראה ספר המצוות לא-תעשה יא והלכות עבודה-זרה פרק ו, הלכה ו. (61) אף על פי ששעשו לנוי, כיוון שכן היו מכבדים גם לעבודה זרה, שהיו נוטעים לה עצים נאים בבתי עבודתם, ואזהרתו: "לא תיטע לך אשירה כל עץ אצל מזבח ה' אלוהיך" (דברים טז, כב) וכמבואר בספר המצוות לא-תעשה יג ובהלכות עבודה-זרה פרק ו, הלכה ט. (62) אבל מצויירת, שהכול סוכים (=מסתכלים) בה, שכן היו עושים אבנים מצויירות, משוכללות בעשייתן לפני הפסילים. ואזהרתו: "ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה" (ויקרא כו, א). וראה ספר המצוות לא-תעשה יב והלכות עבודה זרה פרק ו, הלכה ו. (63) שאמר: יאסרו עלי פירות אלו בשם עבודה זרה פלונית אם ארחץ (סנהדרין ס, ב וברש"י). ואזהרתו: "ושם אלוהים אחרים לא תזכירו" (שמות כג, יג). וראה בהערה הבאה. (64) בין לעצמו, בין לגוי, כגון, שיש לו שותף גוי ונשבע לו באילולו שלא מעל בו. ואזהרתו - כנ"ל בהערה הקודמת (ספר המצוות לא-תעשה יד ובהלכות עבודה זרה פרק ה, הלכה י). ואף על פי שכל לאו שאין בו מעשה אין לוקים עליו, אפשר שנשבע שיאכל ואכל, והרי זה מעשה, וכן אמרו בתמורה (ג, א) בנשבע בשם ה' לשקר, שלוקה, כגון שנשבע שלא לאכול ואכל, שעשה מעשה (לחם משנה). (65) ממנה. שנאמר (דברים ז, כו) "ולא תביא תועבה אל ביתך" (ספר המצוות לא-תעשה כה) ושם לא-תעשה כב מנה רבינו הנהגה מתכשיטים שקישטו בהם עבודה זרה, שהוא לוקה, ככתוב (דברים ז, כה) "לא תחמוד כסף וזהב עליהם". וראה הלכות עבודה זרה פרק ז, הלכה ב ופרק ח, הלכה ז. (66) שהודחו תושביה אחרי עבודה זרה, והתורה אמרה (דברים יג, יז) "והייתה תל עולם לא תיבנה עוד" (ספר המצוות לא-תעשה כג). (67) עיר הנדחת, שנאמר (שם, יח) "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם" (שם לא-תעשה כד והלכות עבודה זרה פרק ד, הלכה ז-ח). (68) שמתנהג כמנהגם, במלבושם וכינוסם במסיבותיהם, והתורה אמרה (ויקרא כ, כג) "ולא תלכו בחוקות הגוי" (ספר המצוות לא-תעשה ל והלכות עבודה זרה פרק י"א, הלכה א). (69) מגיד עתידות על ידי מעשה שהוא עושה, כגון, האוחז במקלו ואומר: אם אלך, או לא אלך, והתורה אמרה (דברים יח, י) "לא יימצא בך... קוסם קסמים" (ספר המצוות לא-תעשה לא והלכות עבודה זרה פרק י"א, הלכה ו-ז). (70) שמכווין מעשיו לפי בחירת העיתים על ידי מערכות הכוכבים, לומר: יום זה ראוי לפעולה פלונית, ויום זה אינו ראוי לה, והתורה אמרה (שם) "לא יימצא בך... מעונן", מלשון עונה ועת (ספר המצוות לא-תעשה לב והלכות עבודה זרה פרק י"א, הלכה ח-ט). (71) שעושה מעשיו על פי ניוח, כגון, אלו שאומרים: נפלה פיתי מפי או נפל מקלי מידי, איני הולך למקום פלוני, שאם אלך אין חפצי נעשים, וכן המשים סימנים לעצמו: אם יארע לי כך, אעשה דבר פלוני, ואם לא יארע לי - לא אעשה, והתורה אמרה (ויקרא יט, כו) "לא תנחשו" (ספר המצוות לא-תעשה לג והלכות עבודה זרה פרק י"א, הלכה ד). (72) מדבר דברים שאין להם שום מובן, וחושב בסכלותו שהם מועילים אם יאמרום כך על הנחש או על העקרב - שלא יזיקו, או על האיש - שלא יזוק, והתורה אמרה (שם) "לא יימצא בך... וחובר חבר" (ספר המצוות לא-תעשה לה, והלכות עבודה זרה פרק י"א, הלכה י). (73) שעושה מעשים משונים, ומדמה שעל ידי כך יבוא אליו המת בחלום ויודיעו מה ששאל עליו, והתורה אמרה (שם) "לא יימצא בך... ודורש אל המתים" (ספר המאמרים לא-תעשה לה והלכות עבודה זרה פרק י"א, הלכה י"ג). (74) מן השמות הקדושים, שנקרא בהם הקדוש-ברוך-הוא. (75) דרך השחתה. (76) מעצי הקדש, והתורה אמרה (דברים יב, ג-ד) "ונתצתם את מזבחותם.. ואשריהם תשרפון באש... ואבדתם את שמם... לא תעשון כן לה' אלוהיכם" (ספר המצוות לא-תעשה סה והלכות יסודי התורה פרק ו, הלכה א והלכה ז). (77) אפילו גחלת אחת מגחלי המזבח, שנאמר (ויקרא ו, ו) "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (ספר המצוות לא-תעשה פא, והלכות תמידים ומוספים פרק ב, הלכה ו). (78) במדרגות, כדי שלא יפסע פסיעות גסות בשעת עלייתו ותיגלה ערוותו עליו (ספר המצוות לא-תעשה פ והלכות בית הבחירה פרק א, הלכה י"ז). (79) אף על פי שהוא בעצמו טהור, אלא שבגדיו טמאים טומאת אב הטומאה. והתורה אמרה (במדבר ה, ג) "ולא יטמאו את מחניהם". וב"תורת כהנים" (אחרי מות פרק י"ב, הלכה י"ג) אמרו: "ואם לא יכבס ובשרו לא ירחץ ונשא עונו" (ויקרא יז, טז) - על רחיצת גופו - ענוש כרת, ועל כיבוס בגדיו - בארבעים (ספר המצוות לא-תעשה עז והלכות ביאת מקדש פרק ג, הלכה ט"ז-י"ז). (80) כגון, נידה ויולדת, שטומאתן יוצאת מגופן. (81) הוא הנקרא מחנה לווייה, והתורה אמרה (דברים כג, יא) "לא יבוא אל תוך המחנה" ואמרו בפסחים סח, א - זה מחנה לווייה, וכן בספרי שם. וראוי להעיר, שטמא מת ואפילו המת עצמו מותר להיכנס להר הבית, שנאמר (שמות יג, יט) "ויקה משה את עצמות יוסף עימו" - עימו במחנה לווייה (ספר המצוות לא-תעשה עח והלכות ביאת מקדש פרק ג, הלכה ג-ד). ודע, שמצורע הנכנס לירושלים, שהיא מחנה ישראל, לוקה, כמבואר שם הלכה ח, וכבר תמה התוספות יום טוב בכלים פרק א, למה לא מנה רבינו לאו זה בין הלאווין שלוקים עליהם. (82) מתוך טבעותיו, והתורה אמרה (שמות כה, טו)

- 1 (כד) המזיח⁸³ חשן מעל האפוד⁸⁴. (כה) הקרע פי
- 2 המעיל⁸⁵. (כו) המקריב על מזבח הזהב⁸⁶. (כז) כהן שנקנס
- 3 להיכל שלא בשעת העבודה⁸⁷. (כח) בעל מום שנקנס
- 4 לשם⁸⁸. (כט) שתוי⁸⁹ שנקנס לשם⁹⁰. (ל) בעל מום
- 5 ששמש⁹¹. (לא) ערל ששמש⁹². (לב) כהן שעבד בעבודה
- 6 הלויים⁹³. (לג) כהן שנקנס למקדש פרוע ראש⁹⁴. (לד) כהן
- 7 שנקנס למקדש קרוע בגדים⁹⁵. (לה) המקדיש בעלי
- 8 מומין⁹⁶. (לו) השוחטין⁹⁷. (לז) הזורק דמיהן⁹⁸. (לח) המקטיר
- 9 אמוניהן⁹⁹. (לט) המקריב קרבנות עובדי כוכבים בעלי
- 10 מומין¹⁰⁰. (מ) המטיל מום בקדשים בזמן המקדש¹⁰¹. (מא)
- 11 העובד בקדשים¹⁰². (מב) הגוזז אותן¹⁰³. (מג) המקטיר
- 12 שאור או דבש¹⁰⁴. (מד) העושה שיירי מנחות מחמץ¹⁰⁵.
- 13 (מה) המקריב¹⁰⁶ בלא מלח¹⁰⁷. (מו) המקריב אֶתֶנּוּ או מחיר
- 14 בלבד¹⁰⁸. (מז) הנותן שמן על מנחת חוטא¹⁰⁹. (מח) הנותן

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

"בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו" (ספר המצוות לא-תעשה פו והלכות כלי המקדש פרק ב, הלכה י"ג). (83) המסיר. (84) והתורה אמרה (שמות כח, כח) "ולא יזח החושן מעל האפוד", וכל המפרק חיבורם דרך השחתה לוקה (לשון רבינו בהלכות כלי המקדש פרק ט, הלכה י), וראה ספר המצוות לא-תעשה פז. (85) מעיל כהן גדול, אלא יהיה ארוג כמו סוף וגבול, שנאמר (שמות כח, לב) "כפי תחרא יהיה לו לא יקרע" (ספר המצוות לא-תעשה פח). והוא הדין לכל בגדי כהונה, שהקורעם דרך השחתה לוקה (הלכות כלי המקדש פרק ט, הלכה ג). (86) שבהיכל, המיוחד להקטרת קטורת, והזאות דם פר ושעיר של יום הכיפורים, ודם פרים ושעירים הנשרפים. וכל המקריב עליו זולת זה, עובר על "לא תעלו עליו קטורת וזה ועולה ומנחה ונסך לא תסכו עליו" (שמות ל, ט) ולוקה, כמבואר בהלכות כלי המקדש פרק ב, הלכה י"א וספר המצוות לא-תעשה פב. (87) והתורה אמרה (ויקרא טז, ב) "ואל יבוא בכל עת אל הקודש". ואם נכנס לקודש הקדשים, שהוא לפני ולפנים - חייב מיתה, כמבואר לעיל הלכה ב ובביאורנו שם (ספר המצוות לא-תעשה סח והלכות ביאת מקדש פרק ב, הלכה ד). (88) להיכל. והוא הדין בין האולם ולמזבח, כמבואר בהלכות ביאת מקדש פרק ו, הלכה א, שנאמר (ויקרא כא, כג) "אך אל הפרוכת לא יבוא ואל המזבח לא ייגע כי מום בו" (ספר המצוות לא-תעשה סט). (89) רביעית יין חי, או שיכור משאר המשקים המשכרים. (90) להיכל, או בין האולם ולמזבח, שנאמר (ויקרא י, ט) "יין ושכר אל תשת... בבואכם אל אהל מועד". ואם עבד כשהוא שתוי חייב מיתה, כמבואר לעיל הלכה ב לא-תעשה יד (הלכות ביאת מקדש פרק א, הלכה א-ב וספר המצוות לא-תעשה עג). (91) שעבד במקדש, שנאמר (ויקרא כא, יז) "אשר יהיה בו מום לא יקרב". ולוקה על עבודתו נוסף על המלקות שחייב על כניסתו למזבח (הלכות ביאת מקדש פרק ו, הלכה א וספר המצוות לא-תעשה ע). (92) ישראל, שמתו אחיו מחמת מילה, שאין מלים אותו מפני הסכנה, והרי הוא לעניין עבודה כבן-נכר, שנאמר בו (יחזקאל מד, ט) "כל בן נכר ערל-לב וערל-בשר לא יבוא אל מקדשי" ואם עבד לוקה, ואינו חייב מיתה (סנהדרין פג, א והלכות ביאת מקדש פרק ו, הלכה ח). (93) שנאמר (במדבר יח, ג) "ולא ימותו גם הם (=הלוויים) גם אתם" - גם אתם הכהנים, כולל אתכם לאוו זה, אלא שאינכם במיתה אלא בלאוו, וכמבואר בספרי זוטא לפסוק זה. וגירסת רבינו שם: "ואין הכהנים על הלוויים אלא בלא תעשה" (ספר המצוות לא-תעשה ע"ב והלכות כלי המקדש פרק ג, הלכה י"א), וראה לעיל הלכה ב לא-תעשה י. (94) מגודל שיער למעלה משלושים יום, שנאמר (ויקרא י, ו) "כאשיכם אל תפרעו", וביחזקאל מד, כ נאמר: "ופרע לא ישלחו" (ספר המצוות לא-תעשה קסג והלכות ביאת מקדש פרק א, הלכה ט"ו). ואם שימש במקדש חייב מיתה, כמבואר לעיל הלכה ב לא-תעשה יז. (95) שנאמר (ויקרא י, ו) "ובגדיכם אל תפרומו" (ספר המצוות לא-תעשה קסד והלכות ביאת מקדש שם). ואם שימש ובגדיו קרוצים חייב מיתה, כמבואר לעיל הלכה ב לא-תעשה יח. (96) למזבח. שנאמר (ויקרא כב, כ) "כל אשר בו מום לא תקריבו" (ספר המצוות לא-תעשה צא והלכות איסורי מזבח פרק א, הלכה ב). (97) לשם קרבן, שנאמר (שם, כב) "עיוורת או שבור...", לא תקריבו אלה לה'" (ספר המצוות לא-תעשה צב והלכות איסורי מזבח פרק א, הלכה ד). (98) על גבי המזבח, שנאמר (שם, כד) "ומעון וכתות... לא תקריבו לה'" (שם לא-תעשה צג, והלכות איסורי מזבח שם). (99) אלו החלבים (=שהם מורים ואדונים על כל האיברים ועולים על המזבח לחלק ארון העולם, הערוך, ערך מר) והתורה אמרה (שם, כב) "ואשה לא תיתנו מהם על המזבח לה'". נמצא, המקדיש בעל מום ושחטו וזרק דמו והקטיר אימוריו לוקה ארבע מלקיות (ספר המצוות לא-תעשה צד והלכות איסורי מזבח פרק א, הלכה ד). (100) שלא נאמר, כיוון שהם גוים יוקרב בעדם בעל מום (ספר המצוות לא-תעשה צו). שנאמר (שם, כה) "ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלוהיכם מכל אלה" (הלכות איסורי מזבח פרק א, הלכה ו). (101) שראוי לקרבן, שנאמר (שם, כא) "כל מום לא יהיה בו" - קרא בו: לא יִהְיֶה בו, כלומר, שלא יטיל בו (=מנחות נו, ב וברשי"י שם), שלא יסמא את עינו או יקטע את ידו וכדומה (ספר המצוות לא-תעשה צז והלכות איסורי מזבח שם, הלכה ז-ח). (102) בקרבנות. שאסור לעבוד בהם כל מלאכה שהיא, ככתוב (דברים טו, יט) "לא תעבוד בבכור שורך" והוא הדין לשאר הקדשים (ספר המצוות לא-תעשה קיג, והלכות מעילה פרק א, הלכה ז). (103) את צמרם, ככתוב (שם, שם) "ולא תגוז בכור צאנך" (שם לא-תעשה קיד, והלכות מעילה שם). (104) על המזבח, שנאמר (ויקרא ב, יא) "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה'". ואם הקטיר שניהם כאחד, אינו לוקה אלא מלקות אחת, לפי ששניהם נאמרו בלאוו אחד (הלכות איסורי מזבח פרק ה, הלכה א וספר המצוות לא-תעשה צח). (105) בכתב יד התימנים: שיירי מנחות חמץ", שיירי מנחות - הם הנשאר לכהנים לאכילה, אחרי שהכהן קמץ ממנה מלוא קומצו ומקטירו על גבי המזבח, ואסור לאפות אותם חמץ, שנאמר (ויקרא ו, י) "לא תאפה חמץ מלקם נתתי אותה מאשי", כאילו אמר, שחלקם שהוא שיירי המנחה לא ייאפה חמץ (ספר המצוות לא-תעשה קכד והלכות מעשה הקרבנות פרק י"ב, הלכה י"ד). (106) קרבן או מנחה. (107) שנאמר (שם, ב, יג) ולא תשבית מלח ברית אלוהיך" (ספר המצוות לא-תעשה צט והלכות איסורי מזבח פרק ה, הלכה י"א). (108) אתנן - האומר לזונה: הא לך דבר זה בשכרך; מחיר כלב - האומר לחבירו הא לך טלה זה תחת כלב זה. ושניהם אסורים למזבח, שנאמר (דברים כג, יט) "לא תביא אתנן זונה מחיר כלב בית ה' אלוהיך". ואם הקריב שניהם כאחד אינו לוקה אלא מלקות אחת, מפני שנאמרו בלאוו אחד, כמבואר בהלכות איסורי מזבח פרק ג, הלכה ז (ספר המצוות לא-תעשה ק והלכות איסורי מזבח פרק ד, הלכה ח, טז). (109) המנחה

- 1 עֲלֵיהָ¹¹⁰ לְבוּנָה¹¹¹. מט) הַנּוֹתֵן שְׁמֶן בְּקֶרֶפֶן סוּטָה¹¹². נ) 9
2 הַנּוֹתֵן עֲלֵיהָ¹¹³ לְבוּנָה. נא) הַמְכִּידִיל בְּחֶטְאָת הָעוֹף¹¹⁴. נב) 10
3 הַמֵּמֵר בְּקֶדְשֵׁי מִזְבֵּחַ¹¹⁵. נג) הָאוֹכֵל בֶּשֶׂר קֶדֶשׁ שְׁנֵטְמָא¹¹⁶. 11
4 נד) הָאוֹכֵל מִפְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין¹¹⁷. נה) כֹּהֵן שְׂאֵכֵל בֶּשֶׂר קֶדְשֵׁי 12
5 קֶדְשִׁים¹¹⁸ חוּץ לְעִזְרָה¹¹⁹. נו) זֶר שְׂאֵכֵל בֶּשֶׂר קֶדְשֵׁי קֶדְשִׁים 13
6 אַחֵר מִתֵּן דְּמִים¹²⁰. נז) זֶר שְׂאֵכֵל בֶּשֶׂר בְּכוֹר¹²¹. נח) כֹּהֵנָת 14
7 שְׁנֵטְמָא לְזֶר שְׂאֵכֵל¹²² חֲזָה וְשׁוֹק¹²³, אֶפְלוּ לְאַחֵר מִיתָת 15
8 בְּעִלָּה¹²⁴. נט) חֲלָלָה¹²⁵ שְׂאֵכֵלָה תְּרוּמָה¹²⁶. ס) הָאוֹכֵל 16
- קֶדְשִׁים קָלִים חוּץ לִירוּשָׁלַיִם¹²⁷. סא) הָאוֹכֵל קֶדְשִׁים קָלִים 9
קֶדֶשׁ זְרִיקָת דְּמִים¹²⁸. סב) הָאוֹכֵל בְּכוֹר חוּץ לִירוּשָׁלַיִם¹²⁹. 10
סג) הָאוֹכֵל מֵעֶשֶׂר שְׁנִי¹³⁰ אַחֵר שְׂרָאָה פְּנֵי הַבַּיִת¹³¹ חוּץ 11
לִירוּשָׁלַיִם¹³². סד) כֹּהֵן שְׂאֵכֵל בְּפוּרִים מִשְׁנִיכָנְסוּ לִירוּשָׁלַיִם 12
קֶדֶשׁ הַנֶּחֱזָה בְּעִזְרָה¹³³. סה) כֹּהֵן שְׂאֵכֵל בְּפוּרִים חוּץ 13
לִירוּשָׁלַיִם אַחֵר שֶׁהֵנִיחָם בְּעִזְרָה¹³⁴. סו) הָאוֹכֵל מֵעֶשֶׂר שְׁנֵי 14
שְׁנֵטְמָא בִירוּשָׁלַיִם קֶדֶשׁ שִׁפְדָּה¹³⁵. סז) טָמֵא שְׂאֵכֵל מֵעֶשֶׂר 15
שְׁנֵי הַטָּהוֹר בִירוּשָׁלַיִם¹³⁶. סח) הָאוֹכֵל מֵעֶשֶׂר שְׁנֵי 16

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

שיקריב העני החוטא, כשיתחייב חטאת בהמה ואין ידו משגת להביאה - קרוייה: מנחת חוטא (הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ב, הלכה ד), ואסור ליתן בה שמן, ככתוב (ויקרא ה, יא) "לא ישים עליה שמן" (ספר המצוות לא-תעשה קב והלכות מעשה הקרבנות פרק י"ב, הלכה ז). (110) על מנחת חוטא. (111) מין שרף מעצי בושם, ככתוב (שם, שם) "ולא ייתן עליה לבונה" (ספר המצוות לא-תעשה קג והלכות מעשה הקרבנות פרק י"ב, הלכה ח). (112) שבעלה מביא עליה מנחת קנאות - מזכרת עוון והיא קמח שעורים, והתורה אמרה (במדבר ה, טו) "לא יצוק עליו שמן" (ספר המצוות לא-תעשה קד והלכות מעשה הקרבנות פרק י"ב, הלכה זח). (113) על הקרבן וכו', והתורה אמרה (שם, שם) "ולא ייתן עליו לבונה" (שם, לא-תעשה קה והלכות מעשה הקרבנות שם). (114) שהבדיל ראש העוף מהגוף במליקתו והתורה אמרה (ויקרא ה, ח) "ומלק את ראשו... ולא יבדיל" (ספר המצוות לא-תעשה קיב והלכות מעשה הקרבנות פרק ז, הלכה ו). (115) המחליף בהמת קדשים בבהמת חולין, ואומר: הרי זו תחת זו, והתורה אמרה (שם כז, י) "לא יחליפנו ולא ימיר אותה" ואינו לוקה אלא בקדשים שנועדו למזבח, ולא בבהמות שהוקדשו לצרכי בדק הבית (ספר המצוות לא-תעשה קי והלכות תמורה פרק א, הלכה א, יב). (116) ככתוב (שם ז, יט) "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל", ואם אכל קדשים בטומאת הגוף, חייב כרת, כמבואר לעיל הלכה א, לא-תעשה טו (ספר המצוות לא-תעשה קל והלכות פסולי המוקדשים פרק י"ח, הלכה י"ב). (117) כגון, שנפסלו במחשבה, שחשב הכהן לאכלם חוץ למקומם הראוי, או שהוטל בהם מום, או שנשפך הדם ולא נזרק, ואזהרתו: "לא תאכל כל תועבה" (דברים יד, ג). דרשו בספרי: "בפסולי המוקדשים הכתוב מדבר" (ספר המצוות לא-תעשה קצ והלכות פסולי המוקדשים שם, הלכה ג-ה). (118) כגון, חטאת ואשם. (119) ואזהרתו: "לא תוכל לאכול בשעריך... בקרך וצאנך" - לא בא הכתוב אלא לאוכל מחטאת ואשם אפילו לאחר זריקה חוץ לקלעים, כמבואר במכות יז, א (ספר המצוות לא-תעשה קמה והלכות מעשה הקרבנות פרק י"א, הלכה ה). (120) הזריקה על המזבח, ואזהרתו: "וזר לא יאכל כי קודש הם" (שמות כט, לג). אבל אם אכלם קודם זריקת הדם, לוקה משום אוכל קודם זריקה (ראה בסמוך לא-תעשה סא) ולא משום זרות (ספר המצוות לא-תעשה קמט והלכות מעשה הקרבנות שם, הלכה ח). (121) שנאמר (דברים יב, יז) "לא תוכל לאכול בשעריך... ובכורות בקרך" - "לא בא הכתוב ללמד אלא לזר, שאכל בכור בין לפני זריקה ובין לאחר הזריקה, שהוא עובר בלא תעשה" (מכות יז, א ובספרי). וראה בסמוך לא-תעשה סב (ספר המצוות לא-תעשה קמז והלכות בכורות פרק א, הלכה ט"ז). (122) בכתב יד התימנים: שאכלה. (123) הניתן לכהנים מזבחי השלמים (ראה ויקרא ז, לז). (124) שחוזרת לבית אביה לאכול בתרומה - בקדשים אסורה, ככתוב (שם כב, יב) "ובת כהן כי תהיה לאיש זר, היא בתרומת הקדשים לא תאכל" (ספר המצוות לא-תעשה קלז והלכות תרומות פרק ו, הלכה ז). (125) שנולדה מאיסורי כהונה, כגון, אלמנה לכהן גדול וגרושה לכהן הדיוט, הרי הוולד הנוול מהם חלל וכן אשה האסורה לכהן, שנבעלה לכהן נתחללה בביאתו. (126) שנאמר (שם) "ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל" - לאישר זר: כיוון שנבעלה לפסול לה, נפסלת לתרומה, כמבואר ביבמות סח, א (ספר המצוות לא-תעשה קלז והלכות תרומות פרק ו, הלכה ז). (127) שנאמר (דברים יב, יז) "לא תוכל לאכול בשעריך... ונדבותיך" - זו תודה ושלמים, שהם קדשים קלים, שאין נאכלים אלא במקומם, והוא לפנים מחומת ירושלים, כמבואר במכות שם (ספר המצוות לא-תעשה קמה והלכות מעשה הקרבנות פרק י"א, הלכה ח). (128) ואפילו כן, שנאמר (שם) "לא תוכל לאכול בשעריך... ונדבותיך" - לא בא הכתוב אלא לאוכל תודה ושלמים לפני זריקת דמים כאילו אמר: "לא תוכל לאכול בשעריך קודם שזורקים דמם בשערי המקום" (ספר המצוות לא-תעשה קמז והלכות מעשה הקרבנות שם, הלכה ד). (129) כשהוא תמים, ואפילו כהן, שנאמר (שם) "לא תוכל לאכול בשעריך... ובכורות בקרך" (ספר המצוות לא-תעשה קמז והלכות בכורות פרק א, הלכה ט"ז). (130) שלא נפדה. (131) כלומר, שנכנס לפנים מחומת ירושלים, ובמכות יט, ב הנוסח: "משראה פני החומה". (132) שנאמר (שם) "לא תוכל לאכול בשעריך דגנך... ואכלת לפני ה' אלוקיך" - כיוון שנכנס למקום אכילתו ואכלו בחוץ לוקה (ספר המצוות לא-תעשה קמא והלכות מעשר שני פרק ב, הלכה ה' - 133) לפני המזבח, ככתוב (שם כו, י) "והינחתו לפני ה' אלוקיך" והרי זה כאילו אכלם בחוץ, ואזהרתו: "לא תוכל לאכול בשעריך... ותרומת ידך" (שם יב, יז) - תרומת ידך - אלו הביכורים (מכות יז, א) אבל קריאת פרשת מקרא ביכורים אינה מעכבת בהם (ספר המאמרים לא-תעשה קמח והלכות ביכורים פרק ג, הלכה ג-ד). (134) שנאמר (שם) "לא תוכל לאכול בשעריך... ותרומת ידך" וכבר נתבאר עיל בהערה הקודמת שתרומה זו כוונתה לביכורים, אבל קודם שהונחו בעזרה, הואיל ולא נראו עדיין לאכילה בפנים אין לוקים על אכילתם בחוץ, השווה לעיל. (ספר המצוות לא-תעשה קמח והלכות ביכורים שם, הלכה ג). (135) שאם נטמא עליו לפדותו אפילו בירושלים, כמבואר במכות יט, ב. ואזהרה לאוכלו בטומאה: "ולא ביערתי ממנו בטמא" (שם כו, יד) - בין שהוא טמא והמעשר טהור, בין שהוא טהור והמעשר טמא (ספר המצוות לא-תעשה קנ והלכות מעשר שני פרק ג, הלכה א). (136) שהיא מקום אכילתו, כשהוא טהור, ואזהרה כנ"ל, "בין שהמעשר טמא והוא טהור בין שהמעשר טהור והוא טמא" (שם, שם).

- 1 באַנינות¹³⁷, וְכֵן כָּל הַקְדָּשִׁים¹³⁸. (ט) עָרַל שְׂאֵכָל בֶּשֶׂר
- 2 קָדֵשׁ אוֹ תְרוּמוֹת¹³⁹. (ע) הָאוֹכֵל מִמִּנְחַת כֹּהֵן¹⁴⁰, וְכֵן מִכָּל
- 3 דָּבָר שֶׁהוּא כָּלִיל לְאֲשִׁים¹⁴¹. (א) הָאוֹכֵל מִבֶּשֶׂר חֲטָאוֹת
- 4 הַנִּשְׁרָפוֹת¹⁴², וְכֵן מִכָּל הַטְּעוֹן שֶׁרָפָה¹⁴³. (עב) הַשּׁוֹחֵט
- 5 פֶּסַח עַל הַחֶמֶץ¹⁴⁴. (עג) הַשּׁוֹבֵר בּוֹ עֵצִים, בֵּין בְּרֹאשׁוֹן
- 6 בֵּין בִּשְׁנֵי¹⁴⁵. (עד) הַמוֹצִיא מִבֶּשֶׂרוֹ חוּץ לַחֲבוּרָתוֹ¹⁴⁶. (עה)
- 7 הָאוֹכֵל מִבֶּשֶׂרוֹ חוּץ מִחֲבוּרָתוֹ¹⁴⁷. (עו) הָאוֹכֵל מִבֶּשֶׂרוֹ

- 8 נֶאֱמָר¹⁴⁸ אוֹ מִבֶּשֶׂל¹⁴⁹. (עז) הַנֶּהֱנֶה מִן הַהֶקְדֵּשׁ בְּמִזְיד¹⁵⁰.
- 9 (עח) הָאוֹכֵל טָבַל שְׂעִדִּין לֹא הִפְרֵשׁ מִמֶּנּוּ מַעֲשֶׂר, אֶפְלוּ
- 10 מַעֲשֶׂר עֲנִי¹⁵¹, אִף עַל פִּי שֶׁהוֹרָמוּ תְרוּמוֹתָיו¹⁵². (עט)
- 11 הָאוֹכֵל מִבֶּשֶׂר נֶפֶשׁ חַיָּה שֶׁנִּגְמַר דִּינָהּ לְסָקִילָהּ¹⁵³, אִף
- 12 עַל פִּי שֶׁנִּשְׁחָטָהּ¹⁵⁴. (פ) הָאוֹכֵל בְּהֶמָּה טְמֵאָה¹⁵⁵. (פא)
- 13 הָאוֹכֵל עוֹף טְמֵא¹⁵⁶. (פב) הָאוֹכֵל דָּג טְמֵא¹⁵⁷. (פג) הָאוֹכֵל
- 14 שְׂרָץ הָעוֹף¹⁵⁸. (פד) הָאוֹכֵל שְׂרָץ הָאָרֶץ¹⁵⁹. (פה) הָאוֹכֵל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(137) ביום שמת לו אחד מקרוביו שחייב להתאבל ולאונן עליו, והתורה אמרה (שם, שם) "לא אכלתי באוני ממנו". (138) אסור לאכלם באנינות מאותו הפסוק, וכן אמר אהרן למשה (ויקרא י, יט) "ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה'". (ספר המצוות לא-תעשה קנא והלכות מעשר שני שם הלכה ה-ז). (139) נאמר: 'תושב ושכיר' בפסח (שמות יב, מה) ונאמר 'תושב ושכיר' בתרומה (ויקרא כב, י) מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו (=שבפירוש אמרה תורה (שם, מח) "ולכ ערל לא יאכל בו") אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו" (יבמות ע, א), והוא הדין לקדשים, שהרי פסח מקדשים קלים הוא, כל שכן לקדשי קדשים שעל אסור בהם (ספר המצוות לא-תעשה קלה, והלכות תרומות פרק ז, הלכה י והלכות מעשה הקרבנות פרק י, הלכה ט), וראה הלכות קרבן פסח פרק ט, הלכה ח. (140) שהיא כולה כליל על המזבח. (141) כגון, האימורים, שהם כליל למזבח ככל קרבן עולה, ואזהרתם: "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל" (ויקרא ו, טז) - כל שבכליל תהיה, ליתן לא תעשה על אכילתו, כמבואר במנחות עד, ב (ספר המצוות לא-תעשה קלח והלכות מעשה הקרבנות פרק י"א, הלכה ג). (142) כגון, פר ושעיר של יום הכיפורים וכן של פר כהן משיח, הנשרפים בבית הדרשן שמחוץ לירושלים. (143) כגון, חטאת חיצונה שהובא מדמה להיכל. ואזהרתם: "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אוהל מועד... לא תאכל באש תשרף" (שם, כג) - כל שהוא טעון שריפה, ליתן עליו לא תעשה על אכילתו (ספר המצוות לא-תעשה קלט והלכות מעשה הקרבנות שם). (144) שיש ברשותו חמץ בשעת שחיטתו, שנאמר (שמות כג, יח) "לא תזבח על חמץ דם זיבחי" (ספר המצוות לא-תעשה קטו והלכות קרבן פסח פרק א, הלכה ה). (145) בפסח שני שחל ב"ד באייר, והתורה אמרה בשניהם: "ועצם לא תשברו בו" (שם יב, מו), ובפסח שני: "ועצם לא ישברו בו" (במדבר ט, יב). וכל זה בפסח טהור (ספר המצוות לא-תעשה קכא-ב והלכות קרבן פסח פרק ו, הלכה א). (146) הקבוצה שנתקבצה לאכלו, שנאמר (שמות שם) "לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה" (ספר המצוות לא-תעשה קכג והלכות קרבן פסח פרק ט, הלכה א). (147) שיצא הבשר חוץ לחבורתו, ואפילו חזר לחבורתו אסור לאכלו, הרי הוא כבשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומת ירושלים שאסור באכילה, ואזהרתו: "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו" (שם כב, ל) - כיוון שיצא בשר חוץ למחיצתו נעשה כטריפה (ספר המצוות שם והלכות מאכלות אסורות פרק ה, הלכה ט, והלכות מעשה הקרבנות פרק י"א, הלכה ו והלכות קרבן פסח פרק ט הלכה ב). (148) הבשר שנצלה מעט ואינו ראוי לאכילת אדם (הלכות קרבן פסח פרק ח, הלכה ו). (149) אלא צלי, שנאמר (שם יב, ט) "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל". ואם אכל נא ומבושל כאחת, אינו לוקה אלא אחת, לפי ששניהם נכללים בלאו אחד (ספר המצוות לא-תעשה קכה והלכות קרבן פסח שם הלכה ד). (150) שנאמר, (דברים יב, יז) "לא תוכל לאכול בשעריך... וכל נדריך אשר תדור" כאילו אמר: לא תוכל לאכול נדריך אשר תידור. ולא זו היא אזהרה לכל מועל, וכן אמרו (סנהדרין פג, א): "היזיד במעילה רבי אומר במיתה וחכמים אומרים באזהרה" ואם מעל בשוגג מקריב קרבן מעילה (ספר המצוות לא-תעשה קמו והלכות מעילה פרק א, הלכה ג). (151) הניתן בשנה השלישית והשישית לשמיטה. (152) תרומה גדולה ותרומת מעשר, שנאמר (שם, שם) "לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגןך", ונאמר להלן (שם כו, יב) "ואכלו בשעריך ושבעו", מה להלן מעשר עני אף כאן מעשר עני, ואמרה תורה, לא תוכל לאכול טבל בעוד שהמעשר שכתוב בו: בשעריך - בתוכו (מכות טז, ב). אבל האוכל טבל שלא הורמו ממנו תרומותיו חייב מיתה, כמבואר לעיל הלכה ב, לא-תעשה ה (ספר המצוות לא-תעשה קנג והלכות מאכלות אסורות פרק י, הלכה כ-כא). (153) כגון, שהרגה אדם ונתחייבה סקילה. (154) שקדמו בעליה ושחטוה, שנאמר (שמות כא, כח) "סקול ייסקל השור ולא יאכל את בשרו" ממשמע שנאמר סקול ייסקל, איני יודע שנבילה הוא, ונבילה אסורה באכילה, מה תלמוד לומר? ולא יאכל את בשרו? מגיד הכתוב: שאם שחטו לאחר שנגמר דינו אסור באכילה (בבא קמא מא, א) "שנעשה כבהמה טמאה" (ספר המצוות לא-תעשה קפח והלכות מאכלות אסורות פרק ד, הלכה כ"ב). (155) או חייה טמאה, שאינה מעלת גרה ומפרסת פרסה, שנאמר (דברים יד, ו) "וכל בהמה מפרסת פרסה... מעלת גרה... אותה תאכלו" - שומע אני שכל שאינה מעלת גרה ומפרסת פרסה אסורה, ולא זו היא מכלל עשה - עשה הוא, ובגמל ובחזיר ובארנבת נאמר (שם ז-ח) "אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה" וגו', והרי הדברים קל וחומר: מה אלו שיש בהם סימן טהרה אחד הרי הם בלא תעשה על אכילתם, שאר בהמה טמאה וחייה טמאה שאין בהן סימן טהרה כלל אינו דין שאיסור אכילתן הוא בלא תעשה (ספר המצוות לא-תעשה קעב והלכות מאכלות אסורות פרק ב, הלכה א-ב). (156) ככתוב (ויקרא יא, יג) "ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו... את הנשר ואת הפרס" וגו'. וסימני עוף טמא מבוארים בהלכות מאכלות אסורות פרק א, הלכה ט"ד-כ (ספר המצוות לא-תעשה קעד והלכות מאכלות אסורות פרק ב, הלכה ד). (157) שאין לו סנפיר וקשקשת, ואזהרתו: "ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו" (שם, יא), וראה הלכות מאכלות אסורות פרק א, הלכה כ"ד (ספר המצוות לא-תעשה קעג והלכות מאכלות אסורות שם). (158) כגון, הזבובים והדבורים והיתושים, ככתוב (דברים יד, יט) "וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו" (ספר המצוות לא-תעשה קעה והלכות מאכלות אסורות שם, הלכה ה-ו). (159) כגון, התולעים והחיפושיות, נחשים ועקרבים, וכן שמונה שרצים האמורים בתורה (ויקרא יא, כט) "החולד והעכבר והצב" וגו'. ואזהרתם: "וכל השרץ השורץ על הארץ... לא יאכל" (שם, מא), אלא שעל שמונה שרצים הוא לוקה על אכילתם בכעדרה, כשיעור טומאתם, ועל שאר שרצים אינו לוקה על

- 1 שְׂרֵץ הַמֵּיִם¹⁶⁰. (פו) הָאוֹכֵל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה, אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ
 2 רֶכָה¹⁶¹. (פז) הָאוֹכֵל תּוֹלְעִים שֶׁבַּפְּרוֹת אַחֵר שֶׁפָּרְשׁוּ¹⁶². (פח)
 3 הָאוֹכֵל נְבִלָה¹⁶³. (פט) הָאוֹכֵל טְרֵפָה¹⁶⁴. (צ) הָאוֹכֵל אֶבֶר מִן
 4 הַחַיִּים¹⁶⁵. (צא) הָאוֹכֵל גִּיד הַנֶּשֶׁה¹⁶⁶. (צב) הָאוֹכֵל בֶּשָׂר
 5 בְּחֵלֶב¹⁶⁷. (צג) הַמִּבְשֵׁל בֶּשָׂר בְּחֵלֶב¹⁶⁸. (צד) הָאוֹכֵל מִתְּבוּאָה
 6 חֲדָשָׁה¹⁶⁹ קֹדֶם הַבָּאָה הַעֲמֹרָה¹⁷⁰. (צה) הָאוֹכֵל עֶרְלָה¹⁷¹. (צו)
 7 הָאוֹכֵל כָּלֵאִי הַכֶּרֶם¹⁷². (צז) הָאוֹכֵל תַּעֲרֹכַת חֲמֵץ בִּפְסַח¹⁷³.
 8 (צח) הָאוֹכֵל חֲמֵץ אַחֵר חֲצוֹת¹⁷⁴. (צט) הַמִּקְנִים¹⁷⁵ חֲמֵץ
 9 בְּרִשּׁוֹתוֹ, וּכְגוֹן שֶׁחֲמֵץ עֲפָתוֹ¹⁷⁶. (ק) הַשּׁוֹתֶה יַיִן נִסְפָּה¹⁷⁷. (קא)
 10 נְזִיר שְׂאֵבֶל מִגֶּפֶן הַיַּיִן¹⁷⁸. (קב) נְזִיר שְׂגִלַח¹⁷⁹. (קג) נְזִיר

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

אכילתם אלא בכזית, כמבואר בהלכות מאכלות אסורות פרק ב, הלכה ו' (ספר המצוות לא-תעשה קצו והלכות מאכלות אסורות שם). (160) כגון, התולעים והעלוקה שבמים, וכן חיות הים, כללו של דבר, כל שאינו בצורת הדגים, כגון, כלב המים והדולפן וכיוצא בהם. ואזהרתם: "אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם" (ויקרא יא, מג) והוא כולל כל מיני שרצים שהם (ספר המצוות לא-תעשה קצט והלכות מאכלות אסורות פרק ב, הלכה י"ב). (161) שלא נולד מזכר ונקבה אלא מן הגללים שהסריחו וכיוצא בהם, וזהו "הרץ הרומש" שהוא מתהווה מן העפושים, ואינו מוליד כמוהו בעוד ש"השרץ השורץ" הוא הנולד מזכר ונקבה, ומוליד כמוהו. ואזהרתו: "ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ" (ויקרא יא, מד), כמבואר בהלכות מאכלות אסורות רק ב, הלכה י"ג (ספר המצוות לא-תעשה קצו). (162) מן הפרי ורומשים עליו, ואפילו חזרו לתוך הפרי הרי הם אסורים. ואזהרתם: "לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום" (שם, מב). אבל אם לא פירשו, מותר לאכול הפרי והתולעת שבתוכו (ספר המצוות לא-תעשה קצח והלכות מאכלות אסורות שם, הלכה י"ד). (163) בהמה ועוף שמתו מאליהם או שלא נשחטו כהלכה, שנאמר (דברים יד, כא) "לא תאכלו כל נבלה" (ספר המצוות לא-תעשה קפ והלכות מאכלות אסורות פרק ד, הלכה א). (164) שטרפה אותה חיית היער, ואינה יכולה עוד לחיות מחמת אותה טריפה ודריסה, וזוהי טריפה האמורה בתורה, ויש עוד מיני מחלות, שאם תִּחְלָה בהן הבהמה אינה יכולה עוד לחיות מהן, והואיל והיא נוטה למות, הרי זו אסורה אפילו קֹדֶם ושחטה. והאוכל מטריפה שנטרפה על ידי חיית השדה לוקה מן התורה, ומבהמה שחלתה ונוטה למות מחמת מחלתה - לוקה מדרבנן (ספר המצוות לא-תעשה קפא). ואזהרה לטריפה: "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו" (שמות כב, ל) ושמונה מיני טריפה נאמרו למשה מסיני (הלכות שחיטה פרק ה, הלכה א-ג וספר המצוות שם). (165) שחותך אבר מן הבהמה כשהיא חיה. ואזהרתו: "ולא תאכל הנפש עם הבשר" (דברים יב, כג). והוא הדין כשאוכל כזית בשר מן החי לוקה משום אוכל טריפה. ואזהרתו: "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו", שהרי בשר זה מבהמה שלא נשחטה ולא מתה, - כיוון שנעשית הבהמה בשר בשדה הרי היא טריפה (ספר המצוות לא-תעשה קפב והלכות מאכלות אסורות פרק ד, הלכה י, ופרק ה, הלכה א-ג). (166) שנאמר (בראשית לב, לג) "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה (=שקפץ ממקומו ועלה) אשר על כף הירך". והאוכל את הגיד בשלימותו אף על פי שאין בו כזית, או כזית מגיד גדול - לוקה (ספר המצוות לא-תעשה קפג והלכות מאכלות אסורות פרק ח, הלכה ב). (167) שנתבשל בחלב, ואף על פי שהוא בעצמו לא בישלו, שנאמר (שמות לד, כו) "לא תבשל גדי בחלב אמו" בפעם השנייה (נוסף על מה שנאמר שם כג, יט) לומר לך, שלוקה על אכילתו, כמבואר בחולין קטו, ב (ספר המצוות לא-תעשה קפו והלכות מאכלות אסורות פרק ט, הלכה א-ב). (168) ואף על פי שלא אכלו, שנאמר (שם) "לא תבשל גדי בחלב אמו" (ספר המצוות לא-תעשה קפו והלכות מאכלות אסורות שם). (169) שנשרשה בארץ אחרי שישה עשר בניסן, שהוא יום הבאת מנחת העומר. (170) שנאמר (ויקרא כג, יד) "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד... הביאכם את קרבן אלוֹקֵיכֶם". ובזמן שאין בית המקדש, אסור לאכול תבואה חדשה עד גמר יום שישה עשר בניסן, כמבואר בהלכות מאכלות אסורות פרק י, הלכה ב (ספר המצוות לא-תעשה קפט). (171) פירות האילן, שגדלו בשלוש השנים לנטיעתו, ככתוב (ויקרא יט, כג) "וערלתם ערלתו את פריו, שלוש שנים יהיה לכם ערלים, לא יאכל". ואיסור ערלה נוהג גם בצוץ לארץ, על פי הלכה למשה מסיני (ספר המצוות לא-תעשה קצב והלכות מאכלות אסורות פרק י, הלכה י"א). (172) מין ממיני תבואה או מיני ירקות שנזרעו בכרם, או שנשע הגפן בתוך הירק, שניהם אסורים באכילה, שנאמר (דברים כב, ט) "לא תזרע כרמך כלאים, פן תקדש המלאה, הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם" - דרשו חכמינו: פק ת'ק'ד'ש' - פן תוקד אש (חולין גטו, א). וכל מקום שנאמר: "פן: אינו אלא מצוות לא תעשה, כמבואר במכות יג, ב (ספר המצוות לא-תעשה קצח והלכות מאכלות אסורות שם, הלכה ו). (173) דברים שהחמץ מעורב בהם, כגון, כותח הבבלי (חלב ופת מעופשת מעורבת בתוכו) וכדומה, שנאמר (שמות יב, כ) "כל מחצת לא תאכלו". ואינו לוקה אלא אם יש בתערובת כזית חמץ בכדי אכילת שלוש ביצים, אבל אם אין בתערובת כזית חמץ בכדי אכילת שלוש ביצים אינו לוקה, אלא מכים אותו מכת מרדות (ספר המצוות לא-תעשה קצח והלכות חמץ ומצה פרק א, הלכה ו). (174) חצות יום ארבעה עשר בניסן, שנאמר (דברים טז, ג) "לא תאכל עליו חמץ" כלומר, על קרבן פסח, שזמן שחיטתו הוא מחצות היום ומעלה, ומשעה שהוא ראוי להישחט אסור הוא באכילת חמץ. אבל האוכל חמץ בפסח עצמו חייב כרת (ספר המצוות לא-תעשה קצט והלכות חמץ פרק א, הלכה ח). (175) המניה. (176) בפסח, שעשה בה מעשה, ואזהרתו: "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם" (שמות יב, יט). אבל המניה חמץ בביתו ולא עשה בו מעשה (=כגון, שהחמץ לפני הפסח) הרי זה עובר בלאו ואינו לוקה (ספר המצוות לא-תעשה רא, והלכות חמץ שם, הלכה ב-ג). (177) שנתנסך לעבודה זרה, והשותה ממנו כל שהוא לוקה, שנאמר (דברים לב, לח) "אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם" יין שנתנסך לה, כזבח שקרב לה, ונאמר בעבודה זרה "ולא ידבק בידך מאומה מן החרס" (שם יג, יח) מאומה - אפילו כל שהוא (ספר המצוות לא-תעשה קצד והלכות מאכלות אסורות פרק י"א, הלכה א-ב) וראה הלכות עבודה זרה פרק ז, הלכה ב. (178) כגון, ענבים או צימוקים ואפילו חרצן וזג, ככתוב (במדבר ו, ג"ד) "וענבים לחים ויבשים לא יאכל... נדר נזור, ככתוב (שם, ה) "כל ימי נדר נזור תער לא יעבור על ראשו", ואחד המגלח ואחד המתגלח בכלל לאוו זה (ספר המצוות לא-תעשה רט והלכות נזירות פרק ה, הלכה י"א).

- 1 שְׁנֵטְמָא לִמְתָּא¹⁸⁰. (קד) הַמְגִלָּח אֶת הַנֶּחֱקָה¹⁸¹. (קה) הַחֲתוּתָּהּ סִמְנִי
2 צָרַעַת¹⁸² או שְׁכֹאֵן בְּאֶשׁ¹⁸³. (קו) הַעֹבֵד בְּנִחַל שְׁנֵעֲרָפָהּ בו
3 הַעֲגֵלָה¹⁸⁴. (קז) הַזֹּרֵעַ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשָׂבִיעִית¹⁸⁵. (קח) הַזֹּמֵר
4 אֶת הָאֵילָן בְּשָׂבִיעִית¹⁸⁶. (קט) הַקּוֹצֵר סְפִיחַ¹⁸⁷ בְּלֹא שְׁנוּי¹⁸⁸.
5 (קי) הַבּוֹצֵר¹⁸⁹ בְּלֹא שְׁנוּי¹⁹⁰. (קיב) הַזֹּרֵעַ בְּשִׁנְת הַיּוֹבֵל. (קיג)
6 הַקּוֹצֵר בְּהַ זֶה בְּלֹא שְׁנוּי. (קיג) הַבּוֹצֵר בְּהַ זֶה בְּלֹא שְׁנוּי¹⁹¹. (קיד)
7 הַמְכַלֵּה¹⁹² פֶּאֶת שְׂדֵה וְלֹא נִתְּנָה לְעִנְיָ¹⁹³. (קטו) הַמְעוֹלֵל כְּרָמוֹ
- 8 וְלֹא נִתְּנָה¹⁹⁴ לְעִנְיָ¹⁹⁵. (קטו) הַמְלַקֵּט לְקֵט¹⁹⁶ וְלֹא נִתְּנָה לְעִנְיָ¹⁹⁷.
9 (קיו) פֶּרֶט¹⁹⁸ כְּרָמוֹ וְלֹא נִתְּנָה לְעִנְיָ¹⁹⁹. (קיח) הַלּוֹקֵחַ עֶמֶר
10 הַשְּׂכָחָה²⁰⁰ וְלֹא נִתְּנָה לְעִנְיָ²⁰¹. (קיט) הַלּוֹקֵחַ אֶם עַל בְּנִים²⁰²
11 וְלֹא שֶׁלַח הָאֵם²⁰³. (קכ) הַזֹּרֵעַ בְּלֹא אֵם²⁰⁴ בְּאֶרֶץ בְּזָרִים²⁰⁵.
12 קכא) הַזֹּרֵעַ בְּלֹא אֵם בְּאֶרֶץ²⁰⁶. (קכב) הַמְרַכִּיב אֵילָנוֹת
13 בְּלֹא אֵם בְּכָל מְקוֹם²⁰⁷. (קכג) הַמְרַכִּיב בְּהֵמָה בְּלֹא אֵם²⁰⁸ בְּכָל
14 מְקוֹם. (קכד) הַמְנַהִיג בְּכָל אֵם בְּכָל מְקוֹם²⁰⁹. (קכה) הַחֹסֵם

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(180) טומאת שבעה ימים, כגון, שנגע בו או שנכנס לאהל, והתורה אמרה (שם, ז) "לאביו ולאמו... לא ייטמא להם במותם" (ספר המצוות לא-תעשה רז והלכות נזירות שם, הלכה ט"ו-יח). (181) השיער הסמוך לנגע הנתק שבראש או בזקן (=שיפול השיער שבהן מעיקרו ויישאר מקום השיער פנוי, וזהו הנקרא נתק), והתורה אמרה (ויקרא יג, לג) "ואת הנתק לא יגלח", שצריך להניח שתי שערות סמוך לו כדי שיהא ניכר אם פשה הנתק (ספר המצוות לא-תעשה שז והלכות טומאת צרעת פרק ח, הלכה ב ופרק י, הלכה א). (182) כגון, שיער לבן שבבהרת (שם, כ) או שקצץ הנגע כולו מבשרו. (183) כדי שישתנה מראה המחיה (שם, כד), והתורה אמרה (דברים כד, ח) "הישמר בנגע הצרעת" - בלא תעשה, תשמור שלא לתלוש ולא לקוץ (ספר המצוות לא-תעשה שח והלכות טומאת צרעת פרק י, שם). (184) באדמת הנחל, והוא נחל מים ששוטף בחזקה, ואסור בזריעה ובחרישה, ובכל עבודה בגופה של קרקע, ככתוב (שם כא, ד) "לא יעבד בו ולא יזרע" (ספר המצוות לא-תעשה שט והלכות רוצח פרק י, הלכה ט). (185) היא שנת השמיטה, שעליה נאמר (ויקרא כה, ד) "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ... שדך לא תזרע", ועבודת הארץ אסורה בה (ספר המצוות לא-תעשה רכ והלכות שמיטה ויובל פרק א, הלכה א-ב). (186) כורת ענפיו המיותרים להגדיל את פוריותו, והתורה אמרה (שם, שם) "וכרמך לא תזמור" (ספר המצוות לא-תעשה רכא והלכות שמיטה שם, הלכה ב-ג). (187) מה שהאדמה מצמיחה מעצמה מן הזרע שנפל בה לפני שביעית, או מן העיקרים שנקצרו מקודם וחזרו ועשו, שניהם נקראים ספיח (הלכות שמיטה פרק ד, הלכה א). (188) מן הרגיל, והתורה אמרה (שם, ה) "את ספיח קצירך לא תקצור" - לא תקצרו כדרך שקוצרים תבואת שאר השנים, שקוצרים כל השדה בבית אחת ומעמידים כרי, אלא קצור מעט-מעט וחבוט ואכול (ספר המצוות לא-תעשה רכב והלכות שמיטה פרק ה, הלכה א). (189) קוטף פרי האילן. (190) מן הרגיל. והתורה אמרה (שם, שם) "ואת ענבי נזירך לא תבצור" שלא תאספם כדרך שאתה אוספם בכל שנה, כגון ענבים - אין דורכים אותם בגת אלא בעריבה, וכן זיתים אין עושים אותם בתוך הבר, אלא כותשם ומכניסם לתוך בד קטן ביותר (ספר המצוות לא-תעשה רג והלכות שמיטה פרק ד, הלכה כב-כג). (191) והתורה אמרה (שם, יא) "יובל היא... לא תזרעו, ולא תקצרו... ולא תבצרו" (ספר המצוות לא-תעשה רכד-כו והלכות שמיטה פרק י, הלכה ט"ז). (192) לקצור. (193) שצריך היה להשאיר קמה מחוברת לעניים, ככתוב (שם כג, כב) "לא תכלה פאת שדך בקצרך". ואם אכל את התבואה או נשרפה, שאינו יכול עוד ליתנה לעניים ולתקן את הלאו, הרי זה לוקה (ספר המצוות לא-תעשה רי, כידי והלכות מתנות עניים פרק א, הלכה ג). (194) בכתב יד תימן: נתנו. (195) שבצר כל כרמו ולא השאיר בו עוללות, שהן אשכולות קטנים שאין ענביהם נוטפים זה על זה, אלא מפוזרים ודלילים ונקראים עוללות, שהם "לשאר האשכולות כעולל (=יונק) לאיש" והתורה אמרה (שם יט, י) "וכרמך לא תעולל" (ספר המצוות לא-תעשה ריב והלכות מתנות עניים פרק ד, הלכה י"ד-יח). (196) שיבילים הנופלות בשעת הקצירה. (197) והתורה אמרה (שם, ט) "ולקט קצירך לא תלקט". ואם אבדו או נשרפו אחר שליטתם, קודם שיתנם לעניים לוקה (ספר המצוות לא-תעשה ריא והלכות מתנות עניים פרק א, הלכה ד). (198) בדפוס רומי ר"מ וכן בכתב יד תימן: המלקט פרט וכו'. פרט - זה גרגר אחד או שניים הנפרטים (=נופלים) מן האשכול בשעת הבצירה. (199) והתורה אמרה (שם, י) "ופרט כרמך לא תלקט" ואם נבצר ממנו לקיים את העשה: לעני ולגר תעזוב אותם, הרי זה לוקה על לקיטתו לעצמו (ספר המצוות לא-תעשה ריג-ריד והלכות מתנות עניים פרק ד, הלכה ט"ו). (200) ששכחו בשדה בשעת עימור האלומות. (201) והתורה אמרה (דברים כד, יט) "ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו". והוא הדין שכחת האילנות (ספר המצוות לא-תעשה ריד והלכות מתנות עניים פרק א, הלכה ו ופרק ה שם). (202) הציפור ואפרוחיה. (203) והתורה אמרה (שם, כב, ו) "לא תיקח האם על הבנים שלח תשלח את האם", ואם לקחה ומתה קודם שישלחנה לוקה (ספר המצוות לא-תעשה שו והלכות שחיטה פרק י"ג, הלכה א). (204) שני מיני זרעים כאחד. (205) כגון, חיטה ושעורה, או פול ועדשה, וכן כל מיני זרעים הראויים למאכל אדם. ואזהרה לכלאי זרעים "שדך לא תזרע כלאיים" (ויקרא יט, יט). ואין איסורם אלא בארץ ישראל (ספר המצוות לא-תעשה רטו והלכות כלאיים פרק א, הלכה א-ג). (206) בארץ ישראל, שזרע שני מיני תבואה או שני מיני ירקות עם זרע הכרם ואז לוקה שתיים, אחת משום: שדך לא תזרע כלאיים, ואחת משום: לא תזרע כרמך כלאיים (דברים כב, ט). אבל אם זרע ירק אצל גפן או נטע גפן בצד ירק אינו לוקה, אלא שנאסרו שניהם בהנאה (ספר המצוות לא-תעשה רטז והלכות כלאיים פרק ה, הלכה א, ז). (207) אפילו בחוץ לארץ, כגון, שהרכיב יחור של עץ אתרוג בעץ תפוח, וכן המרכיב אילן בירק לוקה, ואזהרתם: שדך לא תזרע כלאיים (ויקרא שם) ותחילת הפסוק: "בהמתך לא תרביע כלאיים" - מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה, מה בהמתך בין בארץ בין בחוץ לארץ (=שהרי חובת הגוף היא ונוהגת גם בחו"ל) אף שדך (הרכבת אילן) בין בארץ בין בחו"ל, כמבואר בסנהדרין ס, א (ספר המצוות לא-תעשה רטז והלכות כלאיים פרק א, הלכה ה). (208) מין על שאינו מינו בין בבהמה בין בחיה ובעופות, בין בארץ בין בחו"ל, שנאמר (שם, שם) "בהמתך לא תרביע כלאיים" (ספר המצוות לא-תעשה ריז והלכות כלאיים פרק ט, הלכה א). (209) מושך בשני מינים את העגלה או מנהיגם כאחד, שנאמר (דברים כב, י) "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", ומן התורה אינו אסור אלא במין אחד טמא ואחד טהור, אבל מדברי סופרים כל שני מינים שהם כלאיים בהרבעה אסורים במלאכה או בהנהגה כאחד (ספר המצוות לא-תעשה ריח והלכות כלאיים פרק ט, הלכה ז-ח).

- 1 בַּהֶמָּה²¹⁰ בַּעַת מְלֹאכָה בְּכָל מְקוֹם. קְכוּ. הַשּׁוֹחֵט אוֹתוֹ
2 וְאֵת בְּנוֹ בְּכָל מְקוֹם²¹¹. קְכוּ. הַמְמַשְׁכֵּן חֲבֵרוֹ בִּידּוֹ וְלֹא
3 הֶחְזִיר לוֹ הָעֶבֶט²¹². קֶכַח. הַחוֹבֵל אֶלְמָנָה וְלֹא הֶחְזִיר
4 הַמְשֻׁכּוֹן²¹³. קֶכַט. הַחוֹבֵל בְּלִים שְׁעוֹשִׁין בִּהְיוֹן אֶכָל
5 נֶפֶשׁ²¹⁴. קֵל. עֵד זֹמֵם שְׁאִין בּוֹ תְּשֻׁלוּמִין²¹⁵. קֵלָא. הַמֶּכֶּה
6 חֲבֵרוֹ הַפָּאָה שְׁאִין בָּהּ שְׁוָה פְּרוּטָה²¹⁶. קֵלָב. בֵּין סוֹרֵר
7 וּמוֹרֵר בַּעֲדוֹת רְאשׁוֹנָה²¹⁷. קֵלָג. הַמוֹצִיא שֵׁם רַע²¹⁸
- 8 שְׁנִמְצָא דְּבָרוֹ שֶׁקָּרָא²¹⁹. קֵלָד. הַמְקַלֵּל אֶת חֲבֵרוֹ בִּה²²⁰.
9 קֵלָה. הַנִּשְׁבָּע לְשֶׁקֶר²²¹. קֵלוֹ. הַנִּשְׁבָּע לְשׁוּא²²². קֵלוֹ.
10 הַמְחַלֵּל נֶדְרוֹ²²³. קֵלָח. הַיוֹצֵא חוּץ לְתַחוּם בְּשִׁבְתָּ²²⁴.
11 קֵלֹט. הַעוֹשֶׂה מְלֹאכָה בְּיוֹם טוֹב²²⁵. קֵמ. הַמְקִיף פָּאָת
12 הָרֹאשׁ²²⁶. קֵמָא. הַמְקִיף פָּאָת זָקָן²²⁷. קֵמָב. הַשּׁוֹרֵט עַל
13 מֵת²²⁸. קֵמָג. הַקּוֹרֵת רֹאשׁוֹ עַל הַמֵּת²²⁹. קֵמָד. הַכּוֹתֵב
14 כְּתָבֶת קֶעֱקֵעַ²³⁰. קֵמָה. הַלּוֹבֵשׁ שַׁעֲטָנִי²³¹. קֵמוֹ. הַקּוֹצֵץ

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(210) פי בהמה מלאכול מן הדבר שהיא עושה בו בשעת מלאכתה, כגון, שתדוש תבואה או תישא תבן על גבה, שנאמר (שם כה, ד) "לא תחסום שור בדישו" (ספר המצוות לא-תעשה ריט והלכות שכירות פרק י"ג, הלכה ב). (211) בהמה ובנה ביום אחד, בין בחולין בין בקדשים, שנאמר (ויקרא כב, כח) "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד" (ספר המצוות לא-תעשה קא והלכות שחיטה פרק י"ב, הלכה א). (212) והוא צריך לו, כגון: כר - כלילה, והמחרשה - ביום, והתורה אמרה (דברים כד, יב) "לא תשכב בעבוטו" - לא תשכב ועבוטו עימך (ספר המצוות לא-תעשה רמ והלכות מלווה ולווה פרק ג, הלכה ה). (213) שאסור בכלל למשכן את האלמנה, ככתוב (שם, יז) "ולא תחבול בגד אלמנה", ואם אבד המשכון או נשרף קודם שיחזיר לוקה (ספר המצוות לא-תעשה רמא והלכות מלווה שם, הלכה א). (214) כגון, כלי טחינה או כלי בישול ואפייה, ככתוב (שם, ו) "לא יחבול ריחיים ורכב כי נפש הוא חובל" ואם אבד המשכון או נשרף קודם שיחזירו לוקה (ספר המצוות לא-תעשה רמב והלכות מלווה שם, הלכה ב). (215) שהעיד עדות שקר שאין בה עדות ממון, כגון שהעיד על פלוני כוהן, שהוא בן גרושה או בן חלוצה, והוזהר. או שהעיד על פלוני שהוא חייב מלקות והוזהר, והתורה אמרה (שמות כ, טו) "לא תענה ברייך עד שקר". ואף על פי שאין בו מעשה, קיבלו חכמינו מפי השמועה, שהכתוב האומר (דברים כח, א-ב) "והרשיעו את הרשע - והיה אם בין הכות הרשע" רמוז לעד זומם שילקה (ספר המצוות עשה קפ ולא-תעשה רפה והלכות עדות פרק כ, הלכה ח-ט). (216) כי אם יש בה שווה פרוטה (=דמי רפואתו וכדומה) חייב לשלם לו ממון ואין אדם משלם ולוקה. ואזהרה למכה חבריו: "ארבעים יכנו לא יוסיף" (שם, ג) "ומה אם זה שנתנה תורה רשות להכותו, ציווה הכתוב שלא להכותו על רשעו, קל וחומר לשאר כל האדם" (ספר המצוות לא-תעשה ש והלכות סנהדרין פרק ט"ז, הלכה י"ב). (217) שהעידו עליו בפעם הראשונה שגנב משל אביו וקנה בשר ויין ואכל. ולוקה, ככתוב (שם כא, יח) "ויסרו אותו". ואזהרתו: "לא תאכלו על הדם" (ויקרא יט, כו) - לא תאכלו אכילה המביאה לידי שפיכות דמים (ספר המצוות לא-תעשה קצה והלכות ממרים פרק ז, הלכה א, והלכה ז). (218) על אשתו, שלא מצא לה בתולים. (219) שהביא אבי האשה עדים והזימו את עדי הבעל, שאמרו שזנתה תחתיו אחרי האירוסין, הרי העדים נסקלים והבעל לוקה, ככתוב (דברים כב, יח) "ויסרו אותו". ואזהרתו: "לא תלך רכיל בעמך" (ויקרא שם, טז), כמבואר בכתובות מז, א (ספר המצוות לא-תעשה שא והלכות נערה בתולה פרק ג, הלכה א והלכה ו). (220) כגון, שאמר יכהו ה', או: ארור פלוני לה', ואזהרתו: "לא תקלל חרש" (שם, יד), שאפילו חרש שאינו שומע ולא נצטער בקללה, לוקה עליו (ספר המצוות לא-תעשה שיו ולהלן פרק כ"ו, הלכה א). (221) כגון שנשבע שלא אכלתי ואכל, או שלא יאכל ואכל הרי זו שבועת שקר ולוקה. ואזהרתו: ולא תישבעו בשמי לשקר" (שם, יב), כמבואר בשבועות כ, ב (ספר המצוות לא-תעשה סא והלכות שבועות פרק א, הלכה ב-ג). (222) שנשבע על דבר ידוע, שהוא כן, כגון שנשבע על שמייים, שהם שמייים, או שנשבע לבטל את המצווה ועוד. ואזהרתו: "לא תישא את שם ה' אלוֹקֶיךָ לשווא" (שמות כ, ו). ואף על פי שאין בה מעשה לוקה, שנאמר שם: "כי לא ינקה ה' את אשר יישא את שמו לשווא" - בית דין של מעלה אינו מנקה אותו, אבל בית דין של מטה מלקה אותו ומנקה אותו, כמבואר בשבועות כא, א (ספר המצוות לא-תעשה סב והלכות שבועות פרק א, הלכה ד-ז). (223) שעובר על מה שנדר, ואפילו לא נשבע, והתורה אמרה (במדבר ל, ג) "לא יחל דברו" - לא יעשה דבריו חולין (ספר המצוות לא-תעשה קנז והלכות נדרים פרק א, הלכה ה). (224) חוץ לתחום העיר, והוא חוץ לשנים עשר מיל. והתורה אמרה (שמות טז, כט) "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי". ומדברי סופרים שלא יצא אדם חוץ לעיר אלא עד אלפיים אמה (ספר המצוות לא-תעשה שכא והלכות שבת פרק כ"ז, הלכה א). (225) והתורה אמרה (שם יב, יח) "כל מלאה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו ייעשה לכם" (ספר המצוות לא-תעשה שכג והלכות יום טוב פרק א, הלכה א-ב). (226) שמגלח את שער הצדעים בתער, והתורה אמרה (ויקרא יט, כז) "לא תקיפו פאת ראשכם" וחייב מלקות על כל צדע מהם (ספר המצוות לא-תעשה מג והלכות עבודה זרה פרק י"ב, הלכה א, והלכה ו). (227) מגלחו. וחמש פאות הן: לחי העליון ולחי התחתון מימין וכן מצד שמאל, ושיבולת הזקן. ולוקה על כל פאה ופאה. ואזהרתו: "ולא תשחית את פאת זקנך" (שם) ואינו חייב עד שיגלחנו בתער (ספר המצוות לא-תעשה מד והלכות עבודה זרה שם, הלכה ז). (228) שורט בבשרו מרוב צער על מתו, כדרך שהיו הגויים עושים, והתורה אמרה (שם, כה) "ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם" (ספר המצוות לא-תעשה מה והלכות עבודה זרה שם, הלכה י"ב). (229) תולש שער ראשו מרוב צער על מתו, כדרך שעושים הסכלים, והתורה אמרה (דברים יד, א) "ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת". וחייב על כל הראש כבין העיניים, שנאמר (ויקרא כא, ה) לא יקרחו קרחה בראשם (ספר המצוות לא-תעשה קעא והלכות עבודה זרה שם, הלכה ט"ו). (230) ששורט בבשרו וממלא מקום השיטה כוחל או דיו או שאר צבעונים, וזה היה מנהג הגויים שרושמים עצמם לעבודה זרה, שאילו עבדים מכורים הם לה ומורשמים לעבודתה. והתורה אמרה (שם, יט, כח) "וכתובת קעקע לא תתנו בכם" (ספר המצוות לא-תעשה מא והלכות עבודה זרה שם, הלכה י"א). (231) בגד ארוג מצמר ופשתים, כמו שלבשו כומרי עבודה זרה באותו הזמן. ואזהרתו: "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו" (דברים כב, יא). ואפילו חוט אחד של צמר בבגד גדול של פשתן אסור (ספר המצוות לא-תעשה מב והלכות עבודה זרה פרק י, הלכה א והלכה ה).

- 1 אֵלֶיךָ מֵאֵלֶיךָ דָּרָךְ הַשְּׁחָתָה²³². קמז) אִישׁ שֶׁלִּבְשׁ מִלְבוּשׁ
 - 2 אִשָּׁה²³³. קמח) אִשָּׁה שֶׁלִּבְשָׁה מִלְבוּשׁ אִישׁ²³⁴. קמט) כֹּהֵן
 - 3 שֶׁנִּטְמָא לְמַת²³⁵. קנ) כֹּהֵן שֶׁקִּדֵּשׁ אִשָּׁה זֹנָה וּבִעְלָה²³⁶.
 - 4 קנא) כֹּהֵן שֶׁקִּדֵּשׁ גֵּרוּשָׁה וּבִעְלָה²³⁷. קנב) כֹּהֵן שֶׁקִּדֵּשׁ
 - 5 חֲלָלָה וּבִעְלָה²³⁸. קנג) כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁבָּעַל אֶלְמָנָה אֶף עַל
 - 6 פִּי שְׁלֹא קִדְּשָׁה²³⁹. קנד) הַמִּתְחַזֵּר גֵּרוּשָׁתוֹ אַחֵר
 - 7 שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה²⁴⁰. קנה) הַנוֹשֵׂא זְקוּקָה לְיָכֶם²⁴¹. קנו) הָבָא עַל
 - 8 הַקִּדְּשָׁה²⁴². קנז) מִמְּזוֹר²⁴³ שֶׁנִּשְׂאָ בֶּת יִשְׂרָאֵל וּבִעְלָה²⁴⁴.
- 9 קנח) פְּצוּעַ דָּפְא²⁴⁵ שֶׁנִּשְׂא בֶּת יִשְׂרָאֵל וּבִעְלָה. קנט) הַמְסָרִס
 - 10 אִישׁ²⁴⁶, וְכֵן שָׂאָר זִכְרֵי בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף²⁴⁷. קס) אֹנוֹס
 - 11 שֶׁגָּרַשׁ אֶנְוֹסָתוֹ וְלֹא הִחְזִירָהּ²⁴⁸. קסא) הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע
 - 12 שֶׁגָּרַשׁ אֶשְׁתּוֹ וְלֹא הִחְזִירָהּ²⁴⁹. קסב) הַקָּרֵב אֶל הָעֲרִיּוֹת
 - 13 בְּדֶרֶךְ מִדְּרָכֵי הַנְּנוּת²⁵⁰, אֶף עַל פִּי שְׁלֹא גִלָּה עֲרוּוָה²⁵¹.
 - 14 וְהוּא הַחֲשׂוֹד עַל הָעֲרִיּוֹת²⁵². קסג) הַמִּתְחַתֵּן בְּעוֹבְדֵי
 - 15 כּוֹכָבִים²⁵³. קסד) גֵּר עֲמוּנִי שֶׁנִּשְׂא בֶּת יִשְׂרָאֵל וּבִעְלָה²⁵⁴.
 - 16 קסה) גֵּר מֵאֲבִי שֶׁנִּשְׂא בֶּת יִשְׂרָאֵל וּבִעְלָה²⁵⁵. קסו) מֶלֶךְ

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(232) (שם כ, יט) "לא תשחית את עצה... ואתו לא תכרת" וכל השחתה בכלל זה, כגון: שישורף בגד לבטלה או ישבור כלי לבטלה, אלא שאינו לוקה עליהם אלא מכת מדרות מדבריהם, כמבואר בהלכות מלכים פרק ו, הלכה י (ספר המצוות לא-תעשה נז והלכות מלכים שם, הלכה ח). (233) כגון, שילבש בגדים צבעוניים וחלי זהב, במקום שאין לובשים אותם אלא נשים, והתורה אמרה (שם כב, ה) "ולא ילבש גבר שמלת אשה" ובכלל זה אם צבע שערו שחור (ספר המצוות לא-תעשה מ והלכות עבודה זרה פרק י"ב הלכה י). (234) כגון שתשים בראשה מצנפת, או שתלבש שריון או שתגלח ראשה כאיש, שנאמר (שם, שם) "לא יהיה כלי גבר על אשה" (ספר המצוות לא-תעשה לט והלכות עבודה זרה שם). (235) שנגע בו או נכנס לאהל, והוא אינו מקרוביו המפורשים בכתוב (ויקרא כא, ב-ג). והתורה אמרה (שם, א) "לנפש לא ייטמא בעמיו" (ספר המצוות לא-תעשה קסו והלכות אבל פרק ג, הלכה א-ג). (236) כגון, שאינה בת ישראל, או בת ישראל שנבעלה לאיש, שהיא אסורה להינשא לו, איסור השווה בכל ישראל, ואינו מיוחד בכוהנים. והתורה אמרה (שם, ז) "אשה זונה וחללה לא ייקחו". אבל אם בא עליה דרך זנות ולא קידשה אינו לוקה, שנאמר: "לא יקחו" - עד שייקח (=בקידושין) ויבעול (ספר המצוות לא-תעשה קנח והלכות איסורי ביאה פרק י"ז, הלכה ב ופרק י"ח, הלכה א). (237) בין מן הנשואין בין מן הארוסין, כמבואר ביבמות נט, א. והתורה אמרה (שם, שם) "ואשה גרושה מאישה לא ייקחו" (ספר המצוות לא-תעשה קס והלכות איסורי ביאה פרק י"ז, הלכה ב, והלכה י"י). (238) חללה - זו שנולדה מאיורי כהונה, וכן אחת הנשים האסורות לכהונה נבעלה לכוהן - נתחללה (הלכות איסורי ביאה פרק ט"ט, הלכה א). והתורה אמרה (שם): "אשה זונה וחללה לא יקחו" (ספר המצוות לא-תעשה קס והלכות איסורי ביאה פרק י"ז, הלכה א-ב). (239) שנאמר (שם, טו) "ולא יחלל זרעו בעמיו" - כיוון שבעלה, חיללה, ופסלה לכהונה, והוא מזהר שלא יחלל כשרים, לא אשה ולא זרעו, בניגוד לזונה וחללה וגרושה, שהן מחוללות ועומדות קודם בעילתו, ולפיכך אינו לוקה עליהן עד שיקדש ויבעול (ספר המצוות לא-תעשה קסב והלכות איסורי ביאה פרק י"ז, הלכה ג). (240) לאיש אחר, והתורה אמרה (דברים כד, ד) "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה". ואפילו לא נישאה לאחר, אלא נתאסרה לו אסורה לחזור לראשון, שנאמר (שם, ב) "והייתה לאיש אחר" הוויה - זו קידושין, כמבואר ביבמות יא, ב (ספר המצוות לא-תעשה שנו והלכות גירושין פרק י"א, הלכה ב"ב). (241) שמת בעלה בלא בנים והיא זקוקה להתייבם לאחד האחים, או לחלוץ להם, וכל שלא נפטרה מהיבם אסורה להינשא לאיש אחר, ככתוב (שם כה, ה) "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר" (ספר המצוות לא-תעשה שנו והלכות ייבום פרק ב, הלכה י"ח). (242) שבעול אשה לשם זנות בלא קידושין, והתורה אמרה (שם כג, יח) "לא תהיה קדשה מבנות ישראל" (ספר המצוות לא-תעשה שנה והלכות אישות פרק א, הלכה ד). (243) ממזר - זה שנולד מן הערייות שחייבים אליהן איסור כרת, חוץ מן הנידה, שהבן הנולד ממנה הוא פגום לכהונה ואינו ממזר. (244) והתורה אמרה (שם, ג) "לא יבוא ממזר בקהל ה'". והראב"ד שואל: מה צורך בנישואין, והלא אם יבעל ולא יקדש תחילה הרי זה לוקה, וכבר השיב רבינו לחכמי לונל והצדיק את שיטתו בזה. ראה במוספנו תשובות הרמב"ם להלכות איסורי ביאה, פרק ט"ו, הלכה ב (ספר המצוות לא-תעשה שנו והלכות איסורי ביאה שם, הלכה א-ב). וראה תשובות הרמב"ם סימן קנב. (245) כל שנפצעו ביציו. ובספר המצוות מגדיר רבינו: מי שנשחתו אברי התשמיש שלו עד שאי אפשר לו להוליד. והתורה אמרה (שם, ב) "לא יבוא פצוע דכה וכרות שפכה בקהל ה'" (ספר המצוות לא-תעשה שס והלכות איסורי ביאה פרק ט"ז, הלכה א-ג). (246) מפסיד איברי הזרע. (247) והתורה אמרה (ויקרא כב, כד) וכתות ונתוק וכרות - ובארצכם לא תעשו" - קבל חז"ל (ספרא, שם) "ובכם לא תעשו", כלומר "עניין הכתוב לא יעשה זאת בישראל, בין בגופם בין בגוף אחרים" (ספר המצוות לא-תעשה שסא והלכות איסורי ביאה פרק ט"ז, הלכה ט"י). (248) והתורה אמרה (דברים כב, כט) "ולו תהיה לאשה תחת אשר עינה לא יוכל לשלח כל ימיו". ואם גרשה ומתה, או שנישאה לאחר הרי זה לוקה, שאינו יכול לקיים עוד העשה: ולו תהיה לאשה (ספר המצוות לא-תעשה שנה והלכות נערה פרק א, הלכה ז). (249) והתורה אמרה (שם, יט) "ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלח כל ימיו", וגם זה לוקה, כדרך שלוקה האונס שגירש אנוסתו ולא החזירה, (ספר המצוות לא-תנשא שנט והלכות נערה פרק ג, הלכה ד). (250) כגון, החיבוק והנישוק וכיוצא בהם מפעולות שאדם נהנה בהן. (251) שלא בא עליה, והתורה אמרה (ויקרא יח, ו) "איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערווה" - כלומר, לא תתקרבו אליהן קירבה המביאה לגלות ערווה (ספר המצוות לא-תעשה שנג והלכות איסורי ביאה פרק כ"א, הלכה א-ב). (252) שאמרו עליו שהוא פסול לעדות אשה (סנהדרין כו, ב). וכן מלקים אותו על "לא טובה השמועה" (קידושין פא, א) וכמבואר לקמן פרק כ"ד, הלכה ה. (253) והתורה אמרה (דברים יז, ג) "ולא תתחתן בם, בתך לא תיתן לבנו ובתו לא תיקח לבנך" אחד שבעה עממים ואחד כל האומות באיסור זה (ספר המצוות לא-תעשה נב והלכות איסורי ביאה פרק י"ב, הלכה א), וראה שם הלכה ד"ו. (254) והתורה אמרה (שם כג, ד) "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'" אפילו אחר שנתגיירו אסורים הם לבוא בקהל (ספר המצוות לא-תעשה נג והלכות איסורי ביאה פרק י"ב, הלכה י"י). (255) כנ"ל בהערה הקודמת. וכבר ביאר רבינו, שם הלכה כ"ה, שסנחרים מלך אשור בבל את כל

1 שְׁהִרְבָּה נָשִׁים²⁵⁶. (קסז) מִלֵּךְ שֶׁהִרְבָּה סוּסִים²⁵⁷. (קסח) מִלֵּךְ
2 שֶׁהִרְבָּה כֶּסֶף וְזָהָב.²⁵⁸
3 נִמְצְאוּ כָּל הַלְוִיִּם²⁵⁹ מֵאֲתִים וְשִׁבְעָה. וְסִמֵּן לָהֶם: יִלְקוּ
4 וְיָרִים.

פָּרֶק עֶשְׂרִים¹

6 א. אֵין בֵּית דִּין עוֹנֵשִׁין בְּאֶמֶד הַדַּעַת, אֲלֵא עַל פִּי עֲדִים
7 בְּרֹאיהֶ בְּרוּרָה. אֶפְלוּ רֵאוּהוּ הָעֲדִים רוֹדֵף אַחֵר חֲבֵרוֹ, וְהִתְרוּ
8 בּוֹ, וְהִעְלִימוּ עֵינֵיהֶם, אוֹ שִׁנְכַּסּ אַחֲרָיו לְחִרְבָּה וּנְכַסּוּ
9 אַחֲרָיו, וּמִצְאוּהוּ הֶרֶג וּמִפְּרָפֶר וְהִסִּף מִנִּטָּף דָּם בְּיַד הַהוֹרֵג,
10 הוֹאִיל וְלֹא רֵאוּהוּ בַּעַת שֶׁהִכְהוּ - אֵין בֵּית דִּין הוֹרֵגִין בַּעֲדוֹת
11 זֹו. וְעַל זֶה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ נֶאֱמַר: וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תִּהְרֹג. וְכֵן אִם
12 הָעִידוּ עָלָיו שְׁנַיִם שְׁעָבֵד עֲבוּדָה זָרָה, זֶה רָאָהוּ שְׁעָבֵד אֶת
13 הַחֲמָה וְהִתְרָה בּוֹ, וְזֶה רָאָהוּ שְׁעָבֵד אֶת הַלְבָנָה וְהִתְרָה בּוֹ
14 - אֵין מִצְטַרְפִּין. שְׁנֵאמַר: וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תִּהְרֹג. הוֹאִיל וְיֵשׁ
15 שֵׁם צַד לְנִקְוֹתוֹ וְלִהְיוֹתוֹ צַדִּיק - אַל תִּהְרֹגְהוּ.
16 ב. כָּל מִי שֶׁעָשָׂה דָּבָר שֶׁחִיבִין עָלָיו מִיתַת בֵּית דִּין בְּאִנָּס
17 - אֵין בֵּית דִּין מְמִיתִין אוֹתוֹ. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִיָּה מִצְוָה שֶׁיִּהְיֶה
18 וְאֵל יַעֲבֹר. אֵף עַל פִּי שֶׁחָלַל אֶת הַשֵּׁם וְהוּא אָנוּס - אֵינוֹ
19 נִהְרָג. שְׁנֵאמַר: וְלִנְעָרָה לֹא תַעֲשֶׂה דָּבָר. זֹו אֲזַהֲרָה לְבֵית דִּין,
20 שֶׁלֹא יַעֲשֶׂה אוֹת אֶת הָאָנוּס.
21 ג. אִישׁ שֶׁאֲנוּסוֹהוּ עַד שֶׁבָּא עַל הָעֶרְוָה - חֵיב מִיתַת בֵּית
22 דִּין; שְׁאֵין קָשׁוּי אֲלֵא לְדַעַת. אֲכָל הָאִשָּׁה הַנִּבְעֶלֶת בְּאִנָּס,
23 אֶפְלוּ אִמְרָה אַחֵר שֶׁאֲנוּסָה: הִנִּיחוּ לוֹ - הֲרִי הִיא פְטוּרָה,
24 מִפְּנֵי שֶׁיִּצְרָה נִתְגַּבֵּר עָלֶיהָ.
25 ד. אֲסוּר לְבֵית דִּין לְחוּס עַל הַהוֹרֵג. שֶׁלֹא יֵאמְרוּ: בְּכָר נִהְרָג
26 זֶה, וּמָה תוֹעֶלֶת יֵשׁ בְּהִרְיַת הָאִחֵר? וְנִמְצְאוּ מִתְרַשְׁלִין
27 בְּהִרְיָתוֹ. שְׁנֵאמַר: לֹא תַחוּס עֵינֶךָ עָלָיו, וּבַעֲרַת דָּם הִנָּקִי.
28 וְכֵן אֲסוּר לְבֵית דִּין לְחוּס עַל מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב קָנָס. שֶׁלֹא יֵאמְרוּ:
29 עֲנִי הוּא זֶה, שֶׁלֹא בִכְנוּנָה עָשָׂה. אֲלֵא מִגִּבִּין מִמֶּנּוּ כָּל שֵׁשׁ
30 לוֹ בְּלֹא חֲנִינָה. שְׁנֵאמַר: וְלֹא תַחוּס עֵינֶךָ. וְכֵן בְּדִינֵי מִמוֹנוֹת
31 אֵין מִרְחִמִין עַל הַדֵּל. שֶׁלֹא תֵאמַר: עֲנִי הוּא זֶה, וּבַעַל דִּינוֹ
32 עָשִׂיר; הוֹאִיל וְאֵנִי וְהָעָשִׂיר חִיבִין לְפָרְנָסוֹ - אֲזַכְּנוּ בְּדִין,
33 וְנִמְצָא מִתְפָּרֵנס בְּכָבוֹד. עַל זֶה הִזְהִירָה תוֹרָה: וְדָל לֹא
34 תִּהְדָּר בְּרִיבּוֹ. וְנֶאֱמַר: לֹא תִשָּׂא פָנָי דָּל. אֲסוּר לְהִדָּר פָּנָי
35 גְּדוֹל. מִיָּצֵד? הֲרִי שֶׁבָּאוּ לְפָנֶיךָ שְׁנַיִם לְדִין, אֶחָד חָכָם גְּדוֹל

36 וְאֶחָד הִדְיוּט - לֹא תִקְדִים לְשָׁאֵל בְּשָׁלוּמוֹ שֶׁל גְּדוֹל, וְלֹא
37 תִסְבִּיר לוֹ פָּנִים, וְלֹא תִכְבְּדֵנוּ, כְּדִי שֶׁלֹא יִסְתַּתְמוּ טַעֲנוֹתָיו
38 שֶׁל אַחֵר; אֲלֵא אֵינוֹ נִפְנֶה לְאֶחָד מֵהֶן עַד שֶׁיִּגְמַר הַדִּין.
39 שְׁנֵאמַר: לֹא תִהְדָּר פָּנָי גְּדוֹל. אֲמָרוּ חֲכָמִים: אַל תֵּאמַר:
40 עָשִׂיר הוּא זֶה, בֶּן גְּדוֹלִים הוּא זֶה, הִיאָךְ אֲבִישְׁנֹו וְאֶרְאֶה
41 בְּכִשְׁתּוֹ? לָכֵן נֶאֱמַר: לֹא תִהְדָּר פָּנָי גְּדוֹל.
42 ה. בָּאוּ לְפָנֶיךָ שְׁנַיִם, אֶחָד כָּשֶׁר וְאֶחָד רָשָׁע - אַל תֵּאמַר:
43 הוֹאִיל וְרָשָׁע הוּא וְחֻקְתּוֹ מִשְׁקֵר, וְחֻקְתּוֹ זֶה שְׁאֵינוֹ מִשְׁנֶה
44 בְּדָבָרוֹ, אִטָּה הַדִּין עַל הָרָשָׁע. עַל זֶה נֶאֱמַר: לֹא תִטָּה מִשְׁפָּט
45 אֲבִינֶךָ בְּרִיבּוֹ - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא אֲבִיּוֹן בְּמִצְוֹת, לֹא תִטָּה
46 דִּינוֹ.
47 ו. לֹא תַעֲשֶׂה עוֹל בְּמִשְׁפָּט - זֶה הַמַּעֲשֶׂה אֶת הַדִּין, וּמִזְכָּה
48 אֶת הַחֵיב וּמַחֲבִיב אֶת הַנִּזְכָּאי. וְכֵן הַמַּעֲשֶׂה אֶת הַדִּין, וּמִזְכָּר
49 בְּדָבָרִים בְּרוּרִים כְּדִי לַצַּעַר אֶחָד מִבְּעָלֵי דִינִים - הֲרִי זֶה
50 בְּכָלל עוֹל.
51 ז. הֵגַס לְבוֹ בַּהוֹרָאָה, וְקוֹפֵץ וְחוֹתֵף אֶת הַדִּין קֹדֶם שֶׁיִּחְקְרֶהוּ
52 בֵּינוֹ לְבֵין עֲצָמוֹ עַד שֶׁיָּהֵא לוֹ בְּרוּר כְּשִׁמְשׁ - הֲרִי זֶה שׁוֹטָה,
53 רָשָׁע וְגַם רוּחַ. כִּף צוּר חֲכָמִים: הִיוּ מִתּוֹנִים בְּדִין. וְכֵן אִיּוֹב
54 הוּא אוֹמֵר: וְרַב לֹא יַדְעִתִּי אַחֲקָרְהוּ.
55 ח. כָּל דִּין שֶׁבָּא לְפָנָיו דִּין, וְהִתְחִיל לְדַמּוֹתוֹ בְּדִין פְּסוּק
56 שֶׁכָּבֵר יָדַע אוֹתוֹ, וְיֵשׁ בְּמִדְּיָה גְּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻקָּהָ וְאֵינוֹ
57 הוֹלֵךְ וְנִמְלֵךְ בּוֹ - הֲרִי זֶה בְּכָלל הָרָשָׁעִים שֶׁלָּכֶם גַּם
58 בַּהוֹרָאָה. וְאֲמָרוּ חֲכָמִים: רָעָה עַל רָעָה תָּבוֹא לוֹ. שֶׁכָּל אֵלוֹ
59 הַדָּבָרִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - מַגִּסוֹת הַרוּחַ הֵן, הַמְכִּיאוֹת לִידֵי
60 עוֹנוֹת הַדִּין. כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה - זֶה תִּלְמִיד שֶׁלֹא הִגִּיעַ
61 לַהוֹרָאָה וּמוֹרָה; וְעַצְמִים כָּל הִרְגִּיהָ - זֶה שֶׁהִגִּיעַ לַהוֹרָאָה
62 וְאֵינוֹ מוֹרָה. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה הַדּוֹר צָרִיף לוֹ; אֲכָל אִם יָדַע שֵׁשׁ
63 לְשֵׁם רֵאוּי לַהוֹרָאָה, וּמִנֵּעַ עֲצָמוֹ מִן הַהוֹרָאָה - הֲרִי זֶה
64 מִשְׁבָּח. וְכָל הַמוֹנֵעַ עֲצָמוֹ מִן הַדִּין - מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ אִיבָה וְגוֹל
65 וּשְׁבוּעַת שָׁוֵא; וְהֵגַס לְבוֹ בַּהוֹרָאָה - שׁוֹטָה, רָשָׁע וְגַם רוּחַ.
66 ט. תִּלְמִיד אֵל יוֹרֵה הִלְכָה לְפָנָי רַבּוֹ, אֲלֵא אִם כֵּן הִיָּה רַחוּק
67 מִמֶּנּוּ שֶׁלֹשׁ פָּרָסָאוֹת - בִּגְנֵד מִחֲנֶה יִשְׁרָאֵל.
68 י. אַל תֵּאמַר: שֶׁכָּל אֵלוֹ הַדָּבָרִים בְּדִין שֵׁשׁ בּוֹ הוֹצֵאת מִמוֹן
69 הַרְבֵּה מְזֶה וְנִתְיַנְתּוֹ לְזֶה. לְעוֹלָם יִהְיֶה דִין אֲלֶיךָ מְנָה וְדִין
70 פְּרוּטָה אַחַת שׁוֹיִן בְּעֵינֶיךָ לְכָל דָּבָר.
71 יא. אֵין הַדִּינִין יוֹשְׁבִין לְדוֹן בְּדִין פְּחוֹת מִשְׁנֶה פְּרוּטָה. וְאִם

האומות ועירבן זה בזה, וכל הפורש מהן להתגייר, חזקתו שפירש מן הרוב, ולפיכך כל הגרים מותרים בזמן הזה לבוא בקהל ה' בכל מקום שהוא, אחד הזכרים ואחד הנקיבות. (256) נוסף על שמונה-עשרה הראויות לו, והתורה אמרה (שם יז, יז) "ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו" - קיבלו חכמינו שומרת לו ליקח עד שמונה-עשרה (ספר המצוות לא-תעשה שסד והלכות מלכים פרק ג, הלכה ב). (257) נוסף על כדי מרכבתו, אפילו סוס אחד פנוי להיות רץ לפניו כדרך שעושים שאר המלכים, והתורה אמרה (שם, טז) "רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצריימה למען הרבות סוס" (ספר המצוות לא-תעשה שסג והלכות מלכים שם, הלכה ג). (258) והניחו בגזויו לעצמו, להתגאות בו או להתנאות בו, והתורה אמרה (שם, יז) "וכסף וזהב לא ירבה לו מאד". אבל כסף וזהב שירבה לאוצר בית ה' להיות שם מוכן לצרכי ציבור ולמלחמותיו - מצווה להרבותו (ספר המצוות לא-תעשה שסה והלכות מלכים שם, הלכה ד). (259) כולל מצוות לא תעשה שיש בהן כרת, או מיתה בידי שמים, המנויות לעיל הלכה א-ב שלוקים עליהן, כמבואר שם. (1) שאין בית דין עונש על פי אומד הדעת, אלא על פי ראייה ברורה. דין עובר עבירה באנוס. האיסור לחוס על העברייני, או לרחם בדין על הנאשם בכל חייב שהוא. אזהרת חכמינו למי שמגיס ליבו בהוראה, וכן לתלמיד שלא הגיע להוראה ומורה. זיקת הדיינים לדין פחות משווה פרוטה.

ז. אסור לדון לשמע דברי אחד מבעלי דינין קדם שיבוא חבירו או שלא בפני חבירו. ואפלו דבר אחד - אסור. 39
שנאמר: שמע בין אחיכם. וכל השומע מאחד - עובר בלא תעשה, שנאמר: לא תשא שמע שוא. ובכלל לאו זה: 40
אזהרה למקבל לשון הרע, ומספר לשון הרע, ומעיד עדות שקר. וכן בעל דין מזהר שלא ישמע דבריו לדון קדם 41
שיבוא בעל דין חבירו. וגם על זה וכיצא בו נאמר: מדבר שקר תרחק. 42

ח. לא יהיה הדין שומע מפי התרגמן, אלא אם כן היה מכיר לשון בעלי דינין ושומע טענותיהם. ואם אינו מהיר בלשונם כדי להשיב להם - יעמד התרגמן להודיע אותם פסק הדין, ומאי זה טעם חזיב זה וזכה זה. 43

ט. צריך הדין לשמע טענות בעלי דינין ולשנות טענותיהן. שנאמר: ויאמר המלך, זאת אומרת זה בני החי וגנף המת. ומצדק את הדין בלבד, ואחר כך חותכו. 44

י. מנין לדון שלא יעשה מליץ לדבריו של בעל דין? שנאמר: מדבר שקר תרחק. אלא יאמר מה שנראה לו וישתק. ולא ילמד אחד מבעלי דינין טענה כלל. אפלו הביא עד אחד - לא יאמר לו: אין מקבלין עד אחד! אלא יאמר לנטען: הרי זה העיד עליך! הלואי שידע ויאמר: אמת העיד! עד שיטען הוא ויאמר: עד אחד הוא, ואינו נאמן עלי. וכן כל פיוצא בזה. 45

יא. ראה הדין זכות לאחד מהן, ובעל דין מבקש לאמרה ואינו יודע לחבר הדברים, או שראהו מצטער להציל עצמו בטענת אמת, ומפני החמה והכעס נסתלק ממנו, או נשתבש מפני הסכלות - הרי זה מתר לסעדו מעט, להבינו תחלת הדבר, משום פתח פיה לאלם. וצריך להתישב בדבר זה הרבה, שלא יהיה פעורכי הדינין. 46

יום חמישי ד' אדר ב' ה'תשע"א

פרק שנים ועשרים

א. שנים שבאו לפניו לדון, אחד ב' ואחד קשה³: עד שלא תשמע את דבריהם, או משתשמע את דבריהם ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה⁴ - אתה רשאי לומר להם: איני נזקק לכם⁵! שמה יתחייב הקשה, ונמצא רודף אחר הדין⁶. אבל משתשמע את דבריהם ותדע להיכן הדין נוטה - אי אתה רשאי לומר: איני נזקק לכם! שנאמר: לא תגורו מפני איש. שלא תאמר: איש פלוני רשע הוא, שמה יהרג את 47

הזקקו לשנה פרוטה - גומרין את דינו אפלו לפחות משנה פרוטה. 1

יב. כל המטה משפט אחד מישראל - עובר בלאו אחד, שנאמר: לא תעשו עול במשפט. ואם היה גר - עובר בשני לאוין, שנאמר: לא תטה משפט גר. ואם היה יתום - עובר בשלשה לאוין, שנאמר: משפט גר יתום. 2

פרק אחד ועשרים

א. מצות עשה לשפט השופט בצדק. שנאמר: בצדק תשפט עמיתך. אי זהו צדק המשפט? זו השנית שני בעלי דינין בכל דבר. לא זה אחד מדבר כל צרכו, ואחד אומר לו: קצר דברך! ולא יספיר פנים לאחד וידבר לו רפות, וירע פניו לאחר וידבר לו קשות. 3

ב. שני בעלי דינין, שהיה אחד מהם מלבש בגדים יקרים, והשני מלבש בגדים בזוין - אומר למכבד: או הלבישהו כמותך עד שתדון עמו, או לבש כמותו עד שתהיו שוין, אחר כך תעמדו בדין. 4

ג. לא יהיה אחד יושב ואחד עומד, אלא שניהם עומדים. ואם רצו בית דין להושיב את שניהם - מושיבין. ולא ישב אחד למעלה ואחד למטה, אלא זה בצד זה. במה דברים אמורים? בשעת משא ומתן; אבל בשעת גמר דין - שניהם בעמידה. שנאמר: ויעמד העם על משה. ואי זהו גמר דין? איש פלוני אתה זכאי, איש פלוני אתה חייב. במה דברים אמורים? בבעלי דינין; אבל העדים - לעולם בעמידה. שנאמר: ועמדו שני האנשים. 5

ד. תלמיד חכם ועם הארץ שבאו לדון - מושיבין את החכם, ואומרים לעם הארץ: שב! אם לא ישב - אין מקפידין על כך. ולא יקדים התלמיד כשיבוא לדון וישב לפני רבו כרוצה לדון לפניו. ואם היה קבוע לו זמן לקרות, ובא זמנו - מתר. 6

ה. כבר נהגו כל בתי דיני ישראל מאחר הגמרא בכל הישיבות, שמושיבין בעלי דינין ומושיבין העדים, כדי לסלק המחלוקת. שאין בנו כח להעמיד משפטי הדת על תלם. 7

ו. היו לפני הדינים בעלי דין הרבה - מקדימין את דין היתום לדון האלמנה. שנאמר: שפטו יתום ריבו אלמנה. ודין אלמנה קודם לדון תלמיד חכם. ודין תלמיד חכם קודם לדון עם הארץ. ודין האשה קודם לדון האיש; שבשעת האשה מרבה. 8

(1) מתבארת בו מצוות עשה לשפוט משפט צדק. השוויית זכויות הופעת בעלי הדין. יחס בית הדין לתלמיד חכם המופיע בדיון דין מי מקדימים בתור בעלי הדין. אזהרה לדין לא לשמוע דברי אחד מבעלי הדין שלא בפני בעלי הדין. אזהרה לדין לא לשמוע דברי אחד מבעלי הדין שלא בפני בעל דין חבירו. שאסור לדין להיות מליץ וסניגור לדברי בעל הדין. המקרים המיוחדים בהם מותר לדין לסעוד מעט לאחד מבעלי הדין. (1) בו מתבארת מצוות לא תעשה, שלא יירא הדין מפני איש בעל זרוע. שמצווה על הדין לומר לבעלי הדין בתחילה: בדין אתם רוצים, או בפשרה. האיסור לדין לומר: אני זיכתי וחברי חייבו. מנהג דיני ירושלים בסדרי הדין. הליכות נקיי הדעת שבירושלים בדרכי חברתם. (2) נוח. (3) בעל מריבה ומטריח דינים. (4) מי זכאי ומי חייב. (5) לעיין בדינכם ולפסוק לכם. (6) להפוך את הדין לזכותו. (7) סנהדרין ו, ב, וכתבו התוספות שם דיבור המתחיל

- 1 בְּנֵי, שָׁמָּה יְדָלִיק אֶת גְּדִישֵׁי, שָׁמָּה יִקְצֹץ נְטִיעוֹתָיו. וְאִם הָיָה
- 2 מְמַנֶּה לְרֵבִים - חֵיב לְהִזְקֵק לָהֶם.⁸
- 3 ב. וְכֵן תִּלְמִיד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רֵבּוֹ, וְרָאָה זְכוּת לַעֲנִי
- 4 וְחוֹכֵה לַעֲשִׂיר¹⁰, אִם שָׁתַק - הָרִי זֶה עוֹבֵר מִשּׁוּם לֹא תִגְוֹרוּ
- 5 מִפְּנֵי אִישׁ¹¹. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: מִדְּבַר שֶׁקָּרַח תִּרְחַק¹². וּמִנֵּין לְדִין
- 6 שֶׁלֹּא יוֹשִׁיב תִּלְמִיד בּוֹרֵא¹³ לִפְנָיו? תִּלְמוּד לומר: מִדְּבַר שֶׁקָּרַח
- 7 תִּרְחַק¹⁴.
- 8 ג. וּמִנֵּין לְתִלְמִיד שֶׁרָאָה רֵבּוֹ שְׁטוּעָה בְּדִין, שֶׁלֹּא יֹאמַר:
- 9 אֲמַתִּין לוֹ עַד שֶׁיִּגְמַר הַדִּין וְאַסְתָּרוֹ וְאַבְנָנוּ¹⁵, כְּדִי שֶׁיִּקְרָא
- 10 הַדִּין עַל שְׁמִי? תִּלְמוּד לומר: מִדְּבַר שֶׁקָּרַח תִּרְחַק¹⁶.
- 11 ד. מִצָּוָה לומר לְכַעֲלֵי דִינִים בַּתְּחִלָּה: בְּדִין אֶתֶם רוֹצִים אוֹ
- 12 בַּפְּשָׁרָה¹⁷? אִם רָצוּ בַּפְּשָׁרָה - עוֹשִׂין¹⁸ בִּינְיָהן פְּשָׁרָה. וְכָל
- 13 בֵּית דִּין שֶׁעוֹשִׂין פְּשָׁרָה תִּמְיֵד - הָרִי זֶה מְשַׁבַּח. וְעַלֵּיו נֶאֱמַר:
- 14 מִשְׁפָּט שְׁלוֹם שֶׁפִּטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם. אִי זֶהוּ מִשְׁפָּט שֵׁשׁ עֲמוֹ
- 15 שְׁלוֹם¹⁹? הִנּוּ אוֹמְרִים: זֶה בְּצוּעָה²⁰. וְכֵן בְּדוֹד הוּא אוֹמֵר: וַיְהִי
- 16 דָּוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה לְכָל עֲמוֹ. אִי זֶהוּ מִשְׁפָּט שֵׁשׁ עֲמוֹ
- 17 צִדְקָה²¹? הִנּוּ אוֹמְרִים: זֶהוּ בְּצוּעָה וְהִיא הַפְּשָׁרָה²². בְּמָה דְּבָרִים
- 18 אֲמוּרִים? קֵדָם גָּמַר דִּין. אָף עַל פִּי שֶׁשְׁמַע דְּבָרֵיהֶם וַיֵּדַע
- 19 לְהִיכֵן הַדִּין נוֹטָה - מִצָּוָה לְכַעֲלֵי. אֲכַל אַחֲרֵי שֶׁגָּמַר הַדִּין
- 20 וְאָמַר: אִישׁ פְּלוֹנִי אֶתָּה זָכָאִי, אִישׁ פְּלוֹנִי אֶתָּה חֵיב - אֵינוֹ
- 21 רָשָׁא לַעֲשׂוֹת פְּשָׁרָה בִּינְיָהן²³, אֲלֵא יִקָּב הַדִּין אֶת הָהָרָה²⁴.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ונמצא חזק: שאם היו שניהם חזקים, אין לו לחוש, שהשני יסייעו, וכן נפסק להלכה בחושן משפט יב, א. (8) ספרי דברים אות יז. (9) אפילו בתחילה, שאין לו לחוש לקשה, שהרבים יסייעוהו ויצילוהו (רדב"ז). (10) ורבו טועה בדן. (11) סנהדרין שם - לא תכניס דברין מפני איש, ומפרש: לא תגורו מלשון כנוס, ככתוב (דברים כח, לט): "ויין לא תשתה ולא תאגור". וכתב הסמ"ע לחושן משפט ט, יח: הוא הדין כששניהם עניים או עשירים, אלא נקט: אחד עני, להורות שאפילו הוא חושש משום כבוד רבו, ומשום כבוד העשיר, בכל זאת לא ישתוק. (12) שבועות לא, א, שגורם לפסוק דין שקר. (13) עם הארץ, ויישא וייתן עימו ויטעהו. (14) שם ל, ב, וברש"י. (15) מלשון בניין, וכן הנוסח בתלמוד (שם לא, א). (16) ובחושן משפט סימן ט, ח מסיים: אלא יאמר לו דרך כבוד: רבי! כך וכך לימדתני. וראה הלכות תלמוד תורה פרק ה, הלכה ט. (17) הסכם על ידי ויתור מסויים מכל צד. פשרה - לשון פושרים, לא חס ולא קר (פירוש המשנה לרבינו כתובות פרק י, משנה ה). והבדל יש בין דין לפשרה, שבראשון, אחד יוצא זכאי והשני חייב, ובפשרה אין הזכאי זוכה בכול, ואין החייב מפסיד הכול. (18) הדיינים מפשרים. (19) "והלא במקום שיש משפט אין שלום"? שהחייב יוצא מקופח ובלתי מרוצה. (20) מיצוע הדין. (21) "והלא כל מקום שיש משפט אין צדקה"? שמשמעה: וויתור ועשייה לפנים משורת הדין. (22) סנהדרין ו, ב. שהפשרה כאילו מבצעת וחותרת התביעה בין שני הצדדים כנ"ל. (23) לומר לצדדים: יריאים אנו שמא טעינו בדן ודיינים אחרים יהפכו את פסק דיננו (תוספות שם דיבור המתחיל: נגמר הדין). (24) לנהוג לפי מידת הדין ללוא משוא פנים ורחמים. וראה בתוספות שם, אם חייב בית הדין שבועה לאחד מהם, רשאי הבית דין לפשר ביניהם, כדי להיפטר מעונש שבועה. וכן בחושן משפט יב, ב. (25) רשאים הם. (26) קבלת קניין סודר (ראה לעיל פרק ז, הלכה ב ובביאורנו), המבטאת את הסכמתם והתחייבותם ההדדית (סנהדרין ו, א) "פשרה צריכה קניין". (27) כמבואר לעיל פרק ב, הלכה י, שאין בית דין פחות משלושה, אבל אחד מומחה מותר לו לדון יחיד ודינו דין, שם הלכה י. (28) אפילו אחד עשה פשרה ביניהם. (29) כי קבלת הקניין מידם מחייבתם, ולפיכך, נקט רבינו שהמפשרים היו שניים, כדי שיהיו עדים שהסכימו וקנו מידם, אבל כל שהצדדים אינם מכחישים את הקניין אפילו אחד מפשר ביניהם מועיל (סנהדרין שם, וכן דעת הרדב"ז בהבנת דברי רבינו). ומובן, שאם קנו מיד שניהם, שדין אחד ידון להם - דינו דין, ואין יכולים לחזור בהם, כמבואר לעיל פרק ז, הלכה ב, אלא שסתם דין אינו על ידי קניין, וכל פשרה אינה מועילה אלא על ידי קניין (כסף משנה). (30) משנה בסנהדרין כט, א. (31) שם לא, א ודבר לשון הרע היה (=רש"י שם). ובכלל זה, שלא יאמר אחד לנידון, הדיין עשה לך שלא כדין במה שחייב אותך, כמוכח מסוגיית התלמוד בבא קמא צט, ב בעובדה של שחיטה מוגרמת (ש"ך לחושן משפט יט, סעיף קטן ב). (32) שרוצה להראותו לבית דין גדול, אולי יוכל לסתור הדין, ראה לעיל פרק ו, הלכה ו ובביאורינו שם. (33) ואין צריכים לכתוב לו הטעמים והראיות, אלא הטענות והפסק דין (חושן משפט יד, ד). כי כל בית דין יפה, כשישמע הטענות יידע לפסוק לפיהן, שתורה אחת לכולנו (סמ"ע שם). (34) במקרה והדין נחתך על פי רוב דעות נגד דעת המיעוט. (35) מסגנון זה יבינו שלא נחתך על פי דיעה אחידה, ולא יזכירו את שם הדיין החולק, כדי שלא ילכו רכיל, וגם לא יסתמו לכתוב: פלוני יצא זכאי, שזה נראה כשקר, כאילו כל הדיינים זיכוהו פה אחד (סנהדרין ל, א כדעת רבי אליעזר). (36) שלא ישמעו את הוויכוח של

ה. כל דין שנוטל שָׁכָרוּ לְדוֹן - דיניו בטלים. והוא שלא
יהיה שָׁכָר הַנָּכָר; אֲבָל אִם הָיָה עוֹסֵק בְּמַלְאכָתוֹ, וְכָאִו לְפָנָיו
שָׁנִים לְדִין, וְאָמַר לָהֶן: תִּנּוּ לִי מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה תַּחֲתַי עַד שְׁאֲדוֹן
לָכֶם, אוֹ תִנּוּ לִי שָׁכָר בְּטַלְתִּי - הָרִי זֶה מִתֵּר. והוא שִׁיְהִיָּה
הַדָּבָר נִכָּר שֶׁהוּא שָׁכָר הַבְּטָלָה בְּלִבָּד וְלֹא יוֹתֵר, וְיִטַּל
מִשְׁנִיָּהֶם בְּשׂוּהָ זֶה בְּפָנָיו זֶה - כְּגוֹן זֶה מִתֵּר.
ו. אֲסוּר לְדִין לְדוֹן לְמִי שֶׁהוּא אוֹהֲבוֹ, אִף עַל פִּי שְׁאִינוֹ
שׁוֹשְׁבִינוֹ וְלֹא רָעוּ אֲשֶׁר כִּנְפָּשׁוּ; וְלֹא לְמִי שֶׁשׁוֹנְאוֹ, אִף עַל
פִּי שְׁאִינוֹ אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מִבְּקָשׁ רָעָתוֹ; אֲלֹא צָרִיךְ שִׁיְהִי שְׁנִי
בְּעֲלֵי דִינִים שׁוֹיִן בְּעֵינֵי הַדִּינִים וּבְלָבָם. וְאִם לֹא הָיָה מִכִּיר
אֶת אֶחָד מֵהֶם וְלֹא מַעֲשִׂיו - אֵין לָךְ דִּין צָדֵק כְּמוֹהוּ.
ז. כָּל שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁשׁוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה - אֲסוּרִין
לִישֵׁב בְּדִין זֶה עִם זֶה. שְׁדָּבָר זֶה גּוֹרֵם לִיצִיאַת מִשְׁפָּט
מִעֲקָל, מִפְּנֵי הַשְּׁנָאָה שֶׁבִּיְהִיָּה דַעַת כָּל אֶחָד נוֹטֶה לְסִתֵּר
דְּבָרֵי חֲבֵרוֹ.
ח. לַעוֹלָם יִרְאֶה דִין עֲצָמוֹ כְּאִלוֹ חֶרֶב מִנְחַת לוֹ עַל צְוָאוֹ,
וְגִיהֶנֶם פְּתוּחָה לוֹ מִתַּחְתָּיו. וְיִדַּע אֶת מִי הוּא דִין, וְלִפְנֵי מִי
הוּא דִין, וּמִי עֲתִיד לְהַפְרֵעַ מִמֶּנּוּ אִם נָטָה מִקּוֹ הָאֱמֶת.
שְׁנֵאֲמַר: אֱלֹהִים נֹצֵב בַּעֲדַת אֵל. וְאוֹמַר: רְאוּ מָה אֶתֶם
עוֹשִׂים, כִּי לֹא לְאָדָם תִּשְׁפָּטוּ כִּי לִי.
ט. כָּל דִּין שְׁאִינוֹ דִין אֱמֶת לְאֱמֶתוֹ - גּוֹרֵם לְשִׁכְנִיָּה
שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל. וְכָל דִּין שֶׁנוֹטֵל מִזֶּה וְנוֹתֵן לָזֶה שְׁלֹא
בְּדִין - הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹבֶה מִמֶּנּוּ נִפְשׁוֹת. שְׁנֵאֲמַר: וְקָבַע
אֶת קִבְעֵיהֶם נִפְשׁוֹ. וְכָל דִּין שֶׁדִּין אֱמֶת לְאֱמֶתוֹ, אֲפִלוּ
שֶׁעָה אַחַת - כְּאִלוֹ תִקֵּן אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, וְגוֹרֵם לְשִׁכְנִיָּה
שֶׁתִּשְׁרָה בִּיִּשְׂרָאֵל. שְׁנֵאֲמַר: אֱלֹהִים נֹצֵב בַּעֲדַת אֵל. וְשָׁמָּה
יֹאמַר הַדִּין: מָה לִּי וְלַצֶּרֶה הַזֹּאת? תִּלְמוּד לֹמַר: וְעַמְּכֶם
בְּדָבָר מִשְׁפָּט - אֵין לְדִין אֲלֵא מִה שֶׁעֵינִי רְאוֹת.
י. וְלַעוֹלָם יִהְיֶה בְּעֲלֵי דִינִין לְפָנֶיךָ בְּרָשָׁעִים, וּבְחֻזְקַת שֶׁכָּל
אֶחָד מֵהֶן טוֹעֵן שֶׁקֶר, וְדוֹן לְפִי מִה שֶׁתִּרְאֶה מִן הַדְּבָרִים.
וְכִשְׁפָּטוּ מִלְּפָנֶיךָ - יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ צִדִּיקִים, כְּשֶׁקָּבְלוּ עֲלֵיהֶם
אֶת הַדִּין, וְדוֹן כָּל אֶחָד מֵהֶם לְכַף זְכוּת.

פֶּרֶק אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים

א. יֵשׁ לְדִין לְדוֹן בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת עַל פִּי הַדְּבָרִים שֶׁדַּעַתוֹ

1 בְּעֲלֵי דִינִים, וְגִדּוֹל שְׁבִדִּינִים³⁷ אוֹמַר: אִישׁ פְּלוֹנִי אֶתָּה וְכָפִי,
2 אִישׁ פְּלוֹנִי אֶתָּה חֵיב. כְּדִי שְׁלֹא יִדַּע אֶחָד מִבְּעֲלֵי דִינִים אִי
3 זֶה דִין הוּא מִי שְׁנֹכַח אוֹתוֹ, וְלֹא אִי זֶה דִין הוּא שְׁחִיב³⁸.
4 י. דִין שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּחִבְרוֹ שֶׁהוּא גִזְלָן אוֹ רָשָׁע³⁹ - אֲסוּר
5 לְהַצְטָרֵף עִמּוֹ. שְׁנֵאֲמַר: מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחֹק⁴⁰. וְכֵן הִי נִקְרָא
6 הַדַּעַת שֶׁבִירוּשָׁלַם עוֹשִׂין: אֵין יוֹשְׁבִים בְּדִין עַד שֶׁיִּדְעוּ עִם
7 מִי הֵם יוֹשְׁבִים⁴¹, וְלֹא חוֹתְמִים אֶת הַשֹּׁטֶר עַד שֶׁיִּדְעוּ מִי
8 חוֹתֵם עִמָּהֶם⁴², וְלֹא נִכְנָסִים לְסַעֲדָה עַד שֶׁיִּדְעוּ מִי מִסֵּב
9 עִמָּהֶן⁴³.

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים

11 א. לֹא תִקַּח שַׁחַד. אֵין צָרִיךְ לוֹמַר לַעֲנוֹת אֶת הַדִּין, אֲלֵא
12 אֲפִלוּ לְזִכּוֹת אֶת הַזָּכַי וּלְחִיב אֶת הַחֵיב - אֲסוּר, וְעוֹבֵר
13 בְּלֹא תַעֲשֶׂה, וְהָרִי הוּא בְּכָלֵל אֲרוּר לְקַח שַׁחַד. וְחֵיב הַהֲחֹזֵר
14 הַשַּׁחַד כְּשִׁיתְּבַעֲנוֹ הַנּוֹתֵן.
15 ב. וְכִשֶּׁם שֶׁהִלְוִיחַ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, כֵּן הַנּוֹתֵן. שְׁנֵאֲמַר:
16 וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל.
17 ג. כָּל דִּין שִׁיּוֹשֵׁב וּמִגְדֵּל מַעֲלָתוֹ, כְּדִי לְהַרְבּוֹת שָׁכָר לְחַנּוּנֵי
18 וְלִסְוִפְרֵי - הָרִי הוּא בְּכָלֵל הַנּוֹטִים אַחֲרֵי הַבָּצַע. וְכֵן עָשׂוּ
19 בְּנֵי שְׁמוּאֵל. וְלִכֵּן נֶאֱמַר לָהֶם: וַיִּטּוּ אַחֲרֵי הַבָּצַע וַיִּקְחוּ
20 שַׁחַד. וְלֹא שַׁחַד מְמוֹן בְּלִבָּד, אֲלֵא אֲפִלוּ שַׁחַד דְּבָרִים.
21 וּמַעֲשֶׂה בְּדִין אֶחָד, שֶׁהִיָּה עוֹלָה בְּדוֹגִית קִטְנָה לַעֲבֹר בְּנֶהָ,
22 וּפִשְׁט אֶחָד יָדוֹ וְסִיעוֹ בְּעֲלִיתוֹ, וְהָיָה לוֹ דִין, וְאָמַר לוֹ הַדִּין:
23 הֲרִינִי פְסוּל לָךְ לְדִין. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד, שֶׁהַעֲבִיר אֶבְרָה - נּוֹצֵחַ
24 שֶׁל עוֹף - מַעַל רִדִּיד הַדִּין, וְאַחֲרַי כֶּסֶה רַק מִלְּפָנֵי הַדִּין,
25 וְאָמַר לוֹ: הֲרִינִי פְסוּל לָךְ לְדִין. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד, שֶׁהִבִּיא
26 מִתְּנָה אַחַת מִמִּתְּנוֹת כְּהֵנָה לְדִין כְּהֵן, וְאָמַר לוֹ: פְסוּל אֲנִי
27 לָךְ לְדִין. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶרֶס אֶחָד שֶׁל דִין, שֶׁהָיָה מִבִּיא לוֹ
28 תְּאֵנִים מִתּוֹף שֶׁדָּהוּ מַעֲרֵב שִׁבְתָּ לַעֲרֵב שִׁבְתָּ. פַּעַם אַחַת
29 הִקְדִּים וְהִבִּיא בְּחִמִּישִׁי בִּשְׁבַת, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה לוֹ דִין. וְאָמַר
30 לוֹ הַדִּין: הֲרִינִי פְסוּל לָךְ לְדִין. אִף עַל פִּי שֶׁהִתְאָנִים מִשָּׁל
31 דִין, הוֹאִיל וְהִבִּיאָן שְׁלֹא בְּזִמְנָן - נִפְסַל לוֹ לְדִין.
32 ד. כָּל דִּין שֶׁשָּׂאֵל שְׁאֵלָה - פְסוּל לְדִין לָזֶה שֶׁהִשְׁאִילוֹ. בְּמָה
33 דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשָׁלֹא הָיָה לוֹ לְדִין לְהִשְׁאִיל; אֲבָל הָיָה
34 לוֹ לְהִשְׁאִיל - כְּשֹׁר, שֶׁהָרִי גַם זֶה שׁוֹאֵל מִמֶּנּוּ.

הדיינים מי המזכה ומי המחייב, וגם שלא ישאו פנים לאחד מבעלי הדין (פירוש המשנה לרבינו שם פרק ג, משנה ז). (37) לחלוק לו כבוד, שכן מידת החכמים, שאינם מדברים בפני מי שהוא גדול מהם, כדברי המשנה באבות פרק ה, משנה ז (תוספות יום טוב שם) (38) משנה בסנהדרין כט, ובגמרא שם ל, א כדברי רבי נחמיה שם. ורבינו בפירושו שם הוסיף: "כדי שיהיו הדיינים אהובים אצל בני אדם." (39) עובר עבירות שבין אדם לשמים. (40) שבועות ל, ב, וזה עלול להטעות ולהטות מדרך האמת. (41) שמא יצטרף עם אנשים שאינם הגונים ונמצא בכלל קשר בוגדים (לעיל פרק ב, הלכה י"ד). (42) שמא יחתמו עימהם עד אחד פסול, ומבטל עדות כולם ונמצאו בושים בדבר (סנהדרין כג, א וברש"י). (43) שגנאי הוא לתלמיד חכם לישב אצל עם הארץ בסעודה (שם וברש"י), וראה ברכות מגף ב "שישה דברים גנאי לו לתלמיד חכם... ואל יסב בחבורה של עמי הארץ", וכן בהלכות דעות פרק ה, הלכה ב, ובהלכות יסודי התורה פרק ה, הלכה י"א. (1) איסור לקיחת שוחד אפילו לזכות את הזכאי. מקרי שוחד דברים, שצריך הדיין להתרחק מהם. האיסור לרדן לאהובו או לשנוא עליו. חרדת הדיין מאימת הדין. (1) דיני ממונות שחותכים בהם על פי אומדנות חזקות, למרות שאין בהם ראיית ברורות. אזהרה לדיין לא לחתוך הדין כשיודע בו שהוא מרומה. הסמכות לדיין לענוש ולהכות משום סייג וגדר בלבד. שלא יהיה כבוד הבריות קל בעיני הדיין.

1 נוטה להן שהן אמת, והדבר חזק בלבן שהוא כן, אף על
2 פי שאין שם ראיה ברורה. ואין צריך לומר, אם היה יודע
3 בודאי שהדבר כן הוא, שהוא דן כפי מה שיודע. כיצד?
4 הרי שנתחייב אדם שבועה בבית דין, ואמר לדן אדם שהוא
5 נאמן אצלו ושידענו סומכת על דבריו, שזה האיש חשוד
6 על השבועה - יש לדן להפך השבועה על שכנגדו, וישבע
7 ויטל; הואיל וסמכה דעתו של דן על דברי זה. אפילו היתה
8 אשה או עבד נאמנים אצלו, הואיל ומצא הדבר חזק ונכון
9 בלבן - סומך עליו ודן. ואין צריך לומר, אם ידע הוא עצמו
10 שזה חשוד. וכן אם יצא שטר חוב לפניו, ואמר לו אדם
11 שסמך עליו, אפילו אשה או קרוב: זה פרוע הוא! אם סמכה
12 דעתו על דבריו - יש לו לומר לזה: לא תפרע אלא
13 בשבועה. או אם היה עליו שטר חוב לאחר - יתן לזה שלא
14 נפגם שטרו כלל, ויניח זה שנפגם שטרו בדברי האחד. או
15 ישליך השטר בפניו ולא ידון בו. כפי מה שיראה. וכן מי
16 שקבא וטען שיש לו פקדון אצל פלוני שמת בלא צוואה, ונתן
17 סימנין מבקשין, ולא היה זה הטוען רגיל להכנס בבית זה
18 האיש שמת, אם ידע הדן שזה המת אינו אמוד להיות לו
19 חפץ זה, וסמכה דעתו שאין זה החפץ של מת - מוציא מן
20 היורשין ונותנו לזה האמוד בו ונתן סימנים. וכן כל פיוצא
21 בזה. שאין הדבר מסור אלא ללבן של דן, לפי מה שיראה
22 לו שהוא דין האמת. אם כן, למא הצריכה תורה שני עדים?
23 שבזמן שיבואו לפני הדן שני עדים - ידון על פי עדותן,
24 אף על פי שאינו יודע אם באמת העידו או בשקר.

25 ב. כל אלו הדברים הן עקר הדין. אבל משרבו בתי דינין
26 שאינן הגונים, ואפילו היו הגונים במעשיהם - אינן חקמים
27 כראוי ובעלי בינה, הסכימו רב בתי דיני ישראל: שלא
28 יתפכו שבועה אלא בראיה ברורה. ולא יפגמו שטר ויפסידו
29 חזקתו בעדות אשה או פסול. וכן בשאר כל הדינין. ולא
30 ידון הדן בסמיכת דעתו ולא בידיעתו, כדי שלא יאמר כל
31 הדיוט: לפי מאמין לדברי זה, ודעתי סומכת על זה. וכן
32 אין מוציאין מן היתומים אלא בראיה ברורה, לא בדעת
33 הדן ולא באמון המת או הטוען. ואף על פי כן, אם העיד
34 אדם נאמן בדבר מכל הדברים, ונטתה דעת הדן שאמת
35 הוא ואמר - ממתינן בדין, ואינו דוחה עדותו, ונושא ונותן
36 עם בעלי דינין עד שיוודו לדברי העד, או יעשו פשרה, או
37 יסתלק מן הדין.

38 ג. ומניין לדן שהוא יודע בדין שהוא מרמה, שלא יאמר:
39 אחתכנו, ויהיה הקולר תלוי בצוארי העדים? תלמוד לומר:
40 מדבר שקר תרחק. כיצד יעשה? ידרש בו ויחקר הרבה
41 בדרישה ובחקירה של דיני נפשות. אם נראה לו לפי דעתו
42 [שאין בו רמאות - חותף את הדן על פי עדות. אבל אם
43 היה לבו נוקפו] שיש בו רמאות; או שאין דעתו סומכת
44 על דברי העדים, אף על פי שאינו יכול לפסלן; או שדעתו
45 נוטה שבעל דין זה רמאי ובעל ערמה, והשיא את העדים,
46 אף על פי שהם כשרים ולפי תמם העידו, וזה הטעם; או

47 שנואה לו מכלל הדברים, שיש שם דברים אחרים מסתרינן,
48 ואינן רוצים לגלותם - כל אלו הדברים וכיוצא בהן אסור
49 לו לחתוף אותו הדין, אלא יסלק עצמו מדין זה, וידיננו מי
50 שלבו שלם בדבר. והרי הדברים מסורים ללב. והפתוב
51 אומר: כי המשפט לאלהים הוא.

52 ד. יש לבית דין להלקות מי שאינו מחייב מלקות, ולהרג
53 מי שאינו מחייב מיתה. ולא לעבר על דברי תורה, אלא
54 לעשות סג לתורה. וכיון שרואים בית דין שפרצו העם
55 בדבר, יש להן לגדר ולחזק הדבר כפי מה שיראה להם.
56 הכל הוראת שעה, לא שיקבע הלכה לדורות. מעשה והלקו
57 אדם שבעל אשתו תחת אילן. ומעשה באחד שרכב על סוס
58 בשבת בימי יונים, והביאוהו לבית דין וסקלוהו. ומעשה
59 ותלה שמעון בן שטח שמונים נשים ביום אחד באשקלון.
60 ולא היו שם כל דרכי הדרישה וחקירה והתיראה, ולא
61 בעדות ברורה, אלא הוראת שעה כפי מה שראה.

62 ה. וכן יש לבית דין בכל מקום ובכל זמן להלקות אדם
63 ששמועתו רעה, והעם מרננים עליו שהוא עובר על
64 העריות. והוא שיהיה קול שאינו פוסק, כמו שבארנו, ולא
65 יהיו אלו אוזבים ידועים שמוציאין עליו שמועה רעה. וכן
66 מבזין את זה ששמועתו רעה, ומחרפין את יולדתו בפניו.
67 ו. וכן יש לדן תמיד להפקיר ממון שיש לו בעלים, ומאבד
68 ונותן כפי מה שיראה לגדר פרצות הדת ולחזק הבדק, או
69 לקנס אלם זה. והרי הוא אומר בעזרא: וכל אשר לא יבוא
70 לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו.
71 מכאן, שהפקר בית דין - הפקר.

72 ז. וכן יש לדן לנדות ולהחרים מי שאינו כן נדוי, כדי
73 לגדר פרץ, כפי מה שיראה לו והשעה צריכה לכך. ויאמר,
74 שנדהו והחרימהו על דעתו. ויפרסם חטאו ברבים. שנאמר:
75 אורו מרוז אמר מלאך יי, אורו ארור ישביה, כי לא באו
76 לעזרת יי.

77 ח. וכן יש לדן לעשות מריבה עם הראוי לריב עמו,
78 ולקללו ולהכותו ולתלש שעריו, ולהשביעו באלהים בעל
79 פרחו שלא יעשה או שלא עשה. שנאמר: ואריב עמם
80 ואקללם, ואפה מהם אנשים ואמרים, ואשביעם באלהים.
81 ט. וכן יש לו לכפות ידים ורגלים, ולאסר בבית האסורים,
82 ולדחף ולסחב על הארץ. שנאמר: הן למות הן לשרשי, הן
83 לענש נכסין ולאסורין.

84 י. כל אלו הדברים - לפי מה שיראה הדן שזה ראוי לכך
85 ושהשעה צריכה. ובכל יהיו מעשיו לשם שמים. ואל יהיה
86 כבוד הבריות קל בעיניו, שהרי הוא דוחה את לא תעשה
87 של דבריהם. וכל שכן כבוד בני אברהם יצחק ויעקב,
88 המחזיקין בתורת האמת, שיהיה זהיר שלא יחרם פבזם;
89 אלא להוסיף בכבוד המקום בלבד. שכל המבזה את התורה
90 - גופו מחלל על הבריות; והמכבד את התורה - גופו מכבד
91 על הבריות. ואין כבוד התורה אלא לעשות על פי חקיה
92 ומשפטיה.

פרק חמשה ועשרים

א. אסור לאדם לנהוג בשחרה על הצבור ובגסות הרוח,²
 אלא בענוה ויראה. וכל פרנס³ המטיל אימה יתרה על
 הצבור שלא לשם שמים - נענש, ואינו רואה לו בן תלמיד
 חכם. שנאמר: לכן יראהו אנשים, לא יראה כל חכמי לב.
 ב. וכן אסור לו לנהוג בקול קלות ראש, אף על פי שהן עמי
 הארץ.⁵ ולא יפסיע⁶ על ראשי עם הקדש.⁷ אף על פי שהן
 הדיוטות ושפלים - בני אברהם יצחק ויעקב הם, וצבאות
 השם שהוציא מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה. וסובל
 טרח הצבור ומשאן. כמשה רבנו, שנאמר בו: כאשר ישא
 האמן את הינק.⁸ והרי הוא אומר: ואצנה את שפטיכם. זו
 אזהרה לדין, שייסבל את הצבור כאשר ישא האומן את
 הינק. צא ולמד ממושה, רבן של כל הנביאים. כיון ששאלו
 הקדוש ברוך הוא במצרים, ונאמר: ויצום אל בני ישראל.
 אמרו מפי הקבלה,¹⁰ שאמר להם למשה ולאהרן: על מנת
 שיהיו מקללים אתכם וסוקלין אתכם באבנים.
 ג. כדרך שנוצטתה הדין לנהוג במצוה זו, כך נצטוו הצבור
 לנהוג בכבוד בדין. שנאמר: ואצנה אתכם. זו אזהרה לצבור
 שתהיה אימת הדין עליהם.¹¹ ולא יתבזה בפניהם, ולא ינהג
 קלות ראש בעצמו.¹²
 ד. כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור, אסור בעשיית

מלאכה בפני שלשה, כדי שלא יתבזה בפניהם.¹³ אם
 המלאכה ברבים אסורה עליו, קל וחמר לאכל ולשתות.¹⁴
 ולהשתכר בפני רבים ובקניסת עמי הארץ ובסעדת
 מרעות.¹⁵ או להם לאותן הדינים שנהגו בכך מעלפון תורת
 משה! שבו דנינה, והשפילוה עד ארץ, והגיעוה עד עפר.¹⁶
 ונרמו רעה להן ולבני בניהם בעולם הזה ולעולם הבא.¹⁷
 ה. אסור לנהג קלות ראש בשליח בית דין.¹⁸ והרי השליח
 נאמן בשנים לענין הנדוי. שאם אמר: פלוני הקלני,¹⁹ או
 הקלה הדין, או לא רצה לבוא לדין - משמתין²⁰ אותו על
 פיו. אבל אין כותבין פתחא²¹ עליו עד שיבואו שנים ויעידו
 עליו שנמנע לבוא לבית דין.²²
 ו. אין שליח בית דין חייב באמירת דברים²³ משום לשון
 הרע.²⁴ וכל המצער שליח בית דין - יש לבית דין רשות
 להכותו מפת מרדות.²⁵
 ז. שליח שאמר: פלוני שלחני בשם אחד מן הדינים, ולא
 רצה בעל דין לבוא - אין כותבין עליו פתחא של שמתא,
 עד שיאמר משם שלשתן. במה דברים אמורים? שהלך
 השליח ביום שאינו דוע לשיבת הדינים; אבל ביום הידוע
 שהדינים יושבים בו לדין - הפל יודעים שפל הדינים
 מקבצין, ואף על פי שבא השליח בשם אחד - כאלו בא
 בשם שלשתן.²⁶
 ח. מי ששאלו לו בית דין לבוא, ולא בא לדין - מנדין
 אותו.²⁷ וכותבין עליו פתחא, ונותן שכר הסופר.²⁸ ובעת

1) האיסור לפרנס ומנהיג, לנהוג בשררה ובגסות על הציבור. הכיבוד ההדדי בין הדיין והציבור. שאסור לפרנס ולדיין להתבזות
 בפני הציבור. שלא לפגוע בכבודו של שליח בית דין, המוזמן לבוא לבית דין ולא בא, מה עונשו. זמנים ידועים שאין קובעים
 בהם ימי דיון לבעלי דין. (2) יהירות. (3) מנהיג. "את שלושת הרועים" (זכריה יא, ח) מתרגם יונתן: ית תלתא פרנסיא. (4) ראש
 השנה יז, א, אליהוא אמר לאיוב: לפי שהיית מטיל אימה יתירה על דורך חנם, לפיכך, לא זכית להתקיים לך בנים חכמי לב
 (רש"י לאיוב שם), ובסנהדרין צב, א אמרו: "כל פרנס שמנהיג את הציבור בנחת, זוכה ומנהיגם לעולם הבא". והשווה הלכות
 תשובה פרק ג, הלכה י"ג. (5) שאינם בני תורה, וחכמינו אמרו (נדרים פא, א) "מפני מה אין מצויים תלמידי חכמים לצאת תלמידי
 חכמים מביניהם... משום שקורים לאנשים חמורים" (=מבזים אותם מפני תורה שבהם, רש"י). (6) בכתב יד תימן: ולא יפסע.
 (7) סנהדרין ז, ב. כשהיה המתורגמן דורש היו הציבור יושבים לארץ, והמפסיע ביניהם לילך ולישב במקומו, נראה כמפסיע על
 ראשם (רש"י). (8) שם ח, א. (9) בכתב יד תימן: הקדוש-ברוך-הוא להם במצרים נאמר וכו'. (10) ספרי פרשת בהעלותך אות
 צא. (11) סנהדרין שם. (12) כמבואר בסמוך הלכה ד. (13) קידושין ע, א. שגנאי הוא ושפלות לדור שכפופים לזה, שאין לו
 מי שיעשה מלאכתו (רש"י). ובירושלמי סנהדרין פרק ב, הלכה ו אמרו: כל דיין, שאין לו מי שישמשו אסור לו לקבל מינוי דיין,
 וכן בשולחן ערוך חושן משפט ח, ד. (14) אפילו בסעודת מצווה. (15) שהיא סעודת הרשות, הרי זה קל וחומר בנו של קל
 וחומר (סמ"ע שם סעיף קטן כב). (16) על פי מליצת הכתוב בישעיה כה, יב. (17) פסחים מט, א "וגורם שם רע לו ולבניו עד
 סוף כל הדורות". והשווה הלכות דעות פרק ה, הלכה ב"ג, ובביאורנו שם אות יד בשם ה"זוהר". (18) ההולך להזמין איש לדין.
 (19) ביזה אותי. (20) מנדים, וכמבואר לעיל פרק כ"ד, הלכה ז ובביאורנו שם. (21) שטר-שמתא. המודיע שפלוני נתנדה על שלא
 רצה לבוא לדין. ומוסרים אותו בידי התובע, ראה בהלכות מלווה פרק כ"ס, הלכה ג. ונקרא פיתחא - שזוהי הפתיחה וההתחלה
 לסדר הפעולות שבית דין נוקט לגביית החוב מידי הלווה למלווה (הערן). ויש מפרשים: לשון חרב שלופה, ככתוב (תהילים נה,
 כב) "והמה פתיחות". ורש"י שם מפרש: לשון קללה הוא בארמית, כמו פתיחה שבש"ס, שהוא "שטר שמתא". (22) בבא קמא
 קיב, ב, כי הואיל ויצטרך לשלם דמי סופר הדיינים, כשיתירו לו את נידויו, כמבואר בסמוך הלכה ח, אין אנו מוציאים ממון פחות
 משני עדים (שם). (23) דברי הגנאי של הנתבע לדיין. (24) מועד קטן טז, א. שנאמר: "העניי האנשים ההם תנקר" ומניין ידע
 משה לכתוב את זה בספר, אם לא שהשליח סיפר לו (רש"י שם). (25) קידושין יב, ב. מכת מרדות - מפורשת לעיל פרק י"ח,
 הלכה ה. (26) סנהדרין ח, א. ודווקא, שיהא שווה לשני הדיינים הנשארם, אבל לא שיהא הפחות שבכולם (ש"ך לחושן משפט
 יא, ג). (27) מרחיקים אותו מן הציבור, אין כוללים אותו בעשרה לכל דבר שצריך עשרה ואין יושבים עימו בארבע אמותיו,
 כמבואר בהלכות תלמוד תורה פרק ז, הלכה ד. (28) כשיבוא לבקש היתר נידויו, משלם שכר כתיבת הפיתחא.

1 שִׁבּוּא קוֹרְעִין הַפֶּתַח²⁹. כְּתָבוּ לוֹ פֶּתַח מִפְּנֵי שְׁלֵא קָבַל
2 הַדִּין, כִּינּוּן שְׁאָמַר: הֲרִינִי מִקָּבַל הַדִּין - קוֹרְעִין נִדְוִי³⁰. קָבְעוּ
3 לוֹ בֵּית דִּין זְמַן שִׁבּוּא הַיּוֹם, וְלֹא כָּא כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם -
4 כּוֹתְבִין עָלָיו פֶּתַח לַעֲרֹב. בְּמָה דְּכָרִים אָמּוּרִים? כְּשֶׁהִיָּה
5 בְּמִדְיָנָה³¹, וּמִרְדּוּ וְלֹא כָּא; אֲבָל אִם הִיָּה בְּכַפְרִים³² יוֹצֵא
6 וְנִכְנָס - קוֹבְעִים לוֹ זְמַן שְׁנֵי וַחֲמִישֵׁי וְשָׁנִי³³. וְאִם שְׁלֹם יוֹם
7 שְׁנֵי וְלֹא כָּא - אֵין כּוֹתְבִין עָלָיו פֶּתַח עַד לְמַחֲרָא³⁴.
8 ט. אֵין קוֹבְעִין זְמַן³⁵ לֹא בִימֵי נִסָּן וְלֹא בִימֵי תַּשְׁרִי, מִפְּנֵי
9 שֶׁהָעַם טְרוּדִין בְּמוֹעֲדוֹת. וְלֹא בְּעָרֹב שָׁבַת וְלֹא בְּעָרֹב יוֹם
10 טוֹב. אֲבָל קוֹבְעִין כִּנְסָן שִׁבּוּא אַחֵר נִסָּן, וּבִתְשָׁרִי שִׁבּוּא
11 אַחֵר תַּשְׁרִי. אֲבָל לֹא קוֹבְעִין בְּעָרֹב שָׁבַת שִׁבּוּא אַחֵר שָׁבַת,
12 מִפְּנֵי שֶׁהִכֵּל טְרוּדִין בְּעָרֹב שָׁבַת³⁶.
13 י. מִי שֶׁהוּא בְּמִדְיָנָה, וְהִלָּךְ שְׁלִיחַ בֵּית דִּין וְלֹא מִצְאוֹ - אֵין
14 קוֹבְעִין לוֹ זְמַן עַד שִׁמְצָא אוֹתוֹ הַשְּׁלִיחַ וְיֹאמַר לוֹ. הִנֵּה
15 בְּכַפֵּר חוּץ לְמִדְיָנָה, אִם דִּרְכוֹ לָבוֹא בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם - אוֹמֵר
16 הַשְּׁלִיחַ אֲפֹלוּ לְאַחַד מִן הַשִּׁכְנִים, אֲפֹלוּ לְאַשָּׁה: אִם יָבוֹא
17 פְּלוּנִי, הוֹדִיעֵנוּהוּ שֶׁבֵּית דִּין קָבְעוּ לוֹ זְמַן שִׁבּוּא³⁷ לְבֵית דִּין.
18 וְאִם לֹא כָּא - מְנַדִּין אוֹתוֹ לַעֲרֹב. בְּמָה דְּכָרִים אָמּוּרִים?
19 כְּשֶׁאֵין הַדִּין שֶׁדִּרְכוֹ לִילָף בְּהָ³⁸ עַל מְקוֹם בֵּית דִּין; אֲבָל
20 אִם דִּרְכוֹ עֲלֵיהֶן - אֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שִׁיּוֹדִיעוּ הַשְּׁלִיחַ
21 בְּעֶצְמוֹ; שְׁמָא לֹא אָמְרוּ לוֹ הַשִּׁכְנִים, שֶׁהָרִי הֵם אוֹמְרִין:
22 דִּרְכוֹ עַל פֶּתַח בֵּית דִּין, וּכְבֹּר הִלָּךְ אֲלֵיהֶם וּנְפִטְרִ³⁹. וְכֵן אִם
23 לֹא כָּא בְּמִדְיָנָה עַד לְמַחֲרָא - אֵין סוֹמְכִין עַל הַשִּׁכְנִים, שְׁמָא
24 שִׁכְחוּ וְלֹא אָמְרוּ לוֹ.
25 יא. מִי שֶׁכָּא לְבֵית דִּין וְקָבַל הַדִּין, וְאָמְרוּ לוֹ לְשֹׁלֵם, וְהִלָּךְ
26 וְלֹא שְׁלֹם - אֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ⁴⁰ עַד שִׁתְּרוּ בּוֹ שְׁנֵי וַחֲמִישֵׁי
27 וְשָׁנִי, וְאַחֵר כֶּף מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שִׁתְּנוּ מַה שֶׁהוּא חֵיב. וְאִם
28 עֲמַד שְׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא תִּבְעַע לְהַתִּיר נִדְוִי - מִחְרִימִין אוֹתוֹ⁴¹.
29 **פֶּרֶק שְׁשֶׁה וְעֶשְׂרִים**

30 א. כָּל הַמְקַלֵּל דִּין מִדְּיָנִי יִשְׂרָאֵל - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה,
31 שְׁנֵאמַר: אֱלֹהִים לֹא תִקַּל. וְכֵן אִם קָלַל הַנְּשִׂא, אֶחָד רֹאשׁ
32 סְנֵהדְרִי גְדוֹלָה אוֹ הַמֶּלֶךְ - הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה,

33 שְׁנֵאמַר: וְנִשְׂאִי בְּעַמֶּךָ לֹא תֹאֵר. וְלֹא דִין וְנִשְׂאִי בְּלָבָד, אֲלֵא
34 כָּל הַמְקַלֵּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל - לוֹקָה, שְׁנֵאמַר: לֹא תִקַּל חֵרֶשׁ.
35 וְלִמָּה נֵאמַר חֵרֶשׁ? שֶׁאֲפֹלוּ זֶה שֶׁהוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְלֹא נִצְטָעַר
36 בְּקִלְלָה זוֹ - לוֹקָה עַל קִלְלָתוֹ. וְיִרְאָה לִי, שֶׁהַמְקַלֵּל אֶת הַקָּטָן
37 הַנִּכְלָם - לוֹקָה. (הָרִי הוּא כְּחֵרֶשׁ).
38 ב. הַמְקַלֵּל אֶת הַמֵּת - פְּטוּר. הוֹאִיל וּמְקַלֵּל כָּל אָדָם
39 מִיִּשְׂרָאֵל - חֵיב, לִמָּה יִחַד לֹא עַל דִּין וְלֹא עַל נְשִׂא?
40 לְחֵיב שְׁתֵּים. נִמְצָאתָ לְמֹד: שֶׁהַמְקַלֵּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, בֵּין
41 אִישׁ בֵּין אִשָּׁה, בֵּין גְּדוֹל בֵּין קָטָן - לוֹקָה אַחַת; וְאִם קָלַל
42 דִּין - לוֹקָה שְׁתֵּים; וְאִם קָלַל נְשִׂא - לוֹקָה שְׁלֹשׁ. וְכֵן נְשִׂא
43 שֶׁקָּלַל אָבִיו - חֵיב מִשּׁוּם אֲרָבַעָה שְׁמוֹת: שְׁלֹשָׁה שֶׁל כָּל
44 אָדָם, וְאֶחָד מִשּׁוּם הָאֵב.
45 ג. הַמְקַלֵּל עֶצְמוֹ - לוֹקָה, כְּמוֹ שֶׁקָּלַל אַחֲרִים. שְׁנֵאמַר:
46 הַשִּׁמְרָ לָךְ וּשְׁמֹר נִפְשְׁךָ. וְאֶחָד הַמְקַלֵּל עֶצְמוֹ אוֹ חֵבְרוֹ אוֹ
47 נְשִׂא אוֹ דִין - אֵינוֹ לוֹקָה עַד שִׁיקַּלֵּל בְּשֵׁם מִן הַשְּׁמוֹת, כְּגוֹן
48 יְהִי וְאַלְהִים וְשִׁדִּי וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, אוֹ בְּכִנּוּי מִן הַכְּנֻיִים, כְּגוֹן
49 חֲנוּן וְקָנָא וְכִיּוֹצֵא בָהֶן. הוֹאִיל וְהוּא חֵיב אִם קָלַל כָּל
50 הַכְּנֻיִים, כֶּף אִם קָלַל כָּל לְשׁוֹן - חֵיב; שֶׁהַשְּׁמוֹת שֶׁקוֹרְאִין
51 בָּהֶן הַגּוֹיִם לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - הָרִי הֵן כָּל הַכְּנֻיִים.
52 וְאִרְרוּ - בּוֹ שְׁבוּעָה, בּוֹ קִלְלָה, בּוֹ נִדְוִי.
53 ד. אֵינוֹ לוֹקָה עַד שִׁתְּרוּ בּוֹ בְּפָנֵי עֲדִים, כְּשֶׁאֵר כָּל חֵיבֵי
54 לְאוּיָן. אֲבָל אִם לֹא הִיָּתָה שָׁם הַתְּרָאָה; אוֹ שֶׁקָּלַל בְּלֹא שָׁם
55 וּבְלֹא כְּנֻי, כְּגוֹן שְׁאָמַר: אִרְרוּ פְּלוּנִי; אוֹ שֶׁהִיָּתָה הַקִּלְלָה
56 בְּאֵה מִקָּלַל הַדְּבָרִים, כְּגוֹן שְׁאָמַר: אֵל יְהִי פְּלוּנִי בְּרוּךְ לִי,
57 אוֹ אֵל יִכְרַכְהוּ אֵל, וְכִיּוֹצֵא בְּדְבָרִים אֵלֶּה - אֵינוֹ לוֹקָה.
58 ה. אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ לוֹקָה, אִם חֵרֶף תִּלְמִיד חֵכֶם - מְנַדִּין
59 אוֹתוֹ. וְאִם רָצוּ הַדִּינִים לְהַכּוֹתוֹ מִכַּף מְרֻדוֹת - מִכֵּין.
60 וְעוֹנְשִׁין אוֹתוֹ כְּפִי מַה שִׁיָּרְאוּ, שֶׁהָרִי בְּזֶה אֶת הַזָּקֵן. וְאִם
61 חֵרֶף עִם הָאָרֶץ - עוֹנְשִׁין הַדִּינִים בְּדְבַר כְּפִי מַה שֶׁהִשְׁעָה
62 צָרִיכָה לוֹ לְפִי הַמַּחֲרָף וּלְפִי זֶה שֶׁנִּתְחַרֵּף.
63 ו. אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְדִין אוֹ לְנִשְׂאִי לְמַחֵל עַל כְּבוֹדוֹ -
64 אֵינוֹ יֹכֹל לְמַחֵל עַל קִלְלָתוֹ. וְכֵן שְׁאֵר הָעַם, אֵף עַל פִּי
65 שֶׁמַּחֵל הַמְקַלֵּל - מִלְּקִין אֶת הַמְקַלֵּל; שֶׁכְּבֹר חֲטָא וְנִתְחַיֵּב.

(29) אבל לא כשיבטיח לבוא ועדיין לא בא. (30) אף על פי שעדיין לא קיימו בפועל, כי שמא אין לו כסף כעת, ומשתדל להשיג, אבל כשלא הופיע לפני בית הדין, הרי זו חציפות ואין מתרצים לו עד שיבוא ממש (בבא קמא ק"ג, א וברש"י). (31) בעיר. (32) שהם חוץ לעיר והרי הוא טרוד ואנוס. (33) שהם ימי ישיבה קבועים של הדיינים, ואם לא יבוא ביום שני, מזמנים אותו ליום חמישי, ואם לא יבוא, מזמנים אותו שוב ליום שני הבא (רש"י שם). והוא הדין אם הדיינים יושבים בקביעות בכל יום, שולחים לו שלוש הזמנות זו אחר זו בכל יום שהוא, וכמבואר בחושן משפט י"א, א. (34) בבא קמא שם. (35) לבוא לדין. (36) ויכול להתנצל ולומר: מפני טרדות שבת ויום-טוב שכחתי את דבר ההזמנה (בבא קמא שם). (37) ובכתב יד תימן: שיבוא היום. (38) חזרה לביתו. (39) נמצא שלא קיבל בכלל את ההזמנה, וצריך השליח להזמין בעצמו (שם). (40) לאלתו, שהרי לא התחצף, אלא משתמט מלשלם. (41) והחרם חמור מהנידוי, שאינו שונה לאחרים ואין שונים לו ואינו נשכר ואין נשכרים לו, כמבואר בהלכות תלמוד תורה פרק ז, הלכה ה. ולדעת הרשב"א הובאה ברדב"ז כאן: החרם - הוא מן התורה; ונידוי אינו אלא מדברי חכמים. וראה תשובות הרשב"א תקצ"א וב"נודע ביהודה" מהדורא תניינא יורה דעה קמו. ודווקא כאן, שהסירוב הוא בענייני ממון - אזי מתרים בו תחילה, אבל כשהתחצף כלפי הדיינים, או שאמר איני מקבל עלי הדין, מנדים אותו לאלתו, כמבואר במועד קטן טז, א. ואם עמד שלושים יום ולא ביקש להתירו מנדים אותו שנית, וכשישב שלושים יום אחרים בנידוי - מחרימים אותו, כמבואר בהלכות תלמוד תורה פרק ז, הלכה ו. נמצאת ההתראה שמתרים במסרב לשלם, משמשת כנידוי של שלושים יום הראשונים, ואם ישב אחריה שלושים יום בנידוי ולא יתבע להתירו, מחרימים אותו (כסף משנה). (1) דיני מקלל נשיא, דין, אביו, או אחד משאר

בשאלתן. ומדקדקין עליהן, ומסיעין אותן מענין לענין בעת
השאלה, כדי שישתקו או יחזרו בהן אם יש בעדותן דפי.
שנאמר: ודרשתי וחקרתי ושאלתי היטב. וצריכין הדברים
להזהר בעת חקירת העדים, שמא מתוכה ילמדו לשקר.
ובשבע חקירות בודקין אותם: באי זה שבוע? באי זה
שנה? באי זה חודש? בכמה בחודש? באי זה יום מימי
השבוע? ובכמה שעות ביום? ובאי זה מקום? אפלו אמר:
היום הרגו, או אמש הרגו - שואלין להן: באי זה שבוע?
באי זה שנה? באי זה חודש? בכמה בחודש? באי זה יום?
באי זה שעה? ומכלל החקירות, יתר על השבע השעות
בכל: שאם העידו עליו שעבד עבודה זרה - שואלין להן:
את מה עבד? ובאי זה עבודה עבד? העידו שחלל את
השבוע - שואלין אותן: אי זה מלאכה עשה? והיאך עשה?
העידו שאכל ביום הכפורים - שואלין אותן: אי זה מאכל
אכל? וכמה אכל? העידו שהרג את הנפש - שואלין אותן:
במה הרגו? וכן כל פיוצא בזה - הרי הוא מכלל החקירות.
ה. החקירות והדרישות הן הדברים שהן עקר העדות, ובהן
יתחייב או יפטר. והן פונת המעשה שעשה, וכיון הזמן וכיון
המקום, שבהן יזמו העדים או לא יזמו; שאין אנו יכולים
להזים העדים עד שיכנונו הזמן והמקום.
ו. ועוד מרבין לבדק העדים בדברים שאינן עקר בעדות
ואינה תלויה בהם. והם הנקראים בדיקות. וכל המרבה
בבדיקות - הרי זה משבח. כיצד הן הבדיקות? הרי שהעידו
עליו שהרג, ונחקרו בשבע חקירות שמנינו, שהן בכונת
הזמן וכונת המקום, ונדרשו בכונת המעשה, וכנונו המעשה
וכנונו הפלי שהרגו בו, בודקין אותן עוד ואומרים להן: מה
היה לבוש הנהרג או ההורג, בגדים לבנים או שחורים? עפר
הארץ שנהרג עליה - לכן או אדם? אלו וכיצא בהן הם
הבדיקות. מעשה שאמרו העדים: הרגו במקום פלוני תחת
התאנה. ובדקו העדים ואמרו להם: תאנים שלה שחרות
היו או לבנות? עקצין של אותם התאנים ארכות היו או
קצרות? וכל המרבה בבדיקות וכיצא בהן - הרי זה
משבח.

שבת קודש ו' אדר ב' ה'תשע"א

פרק שני

א. מה בין חקירות ודרישות² לבדיקות? בחקירות
ודרישות, אם כן האחד את עדותו⁴, והשני אומר: איני
יודע - עדותו בטלה⁵; אבל בבדיקות, אפלו שניהן אומרים:
אין אנו יודעים - עדותן קיימת⁶. ובזמן שהן מכחישים זה

אבל מי שנתחייב נדוי מפני שהפקיר בבית דין, ורצו בית
דין למחל על כבודו ולא נדוהו - הרשות בידן. והוא שלא
יהיה בדבר הפסד בכבוד הבורא. כגון שהיו העם מבצטין
בדברי תורה ובדברים, הואיל ופקרו העם בדבר - צריכין
לחזק ולענש כפי מה שיראה להם.
ז. כל הדין בדיני עובדי כוכבים ובערפאות שלהן, אף על
פי שהיו דיניהם כדיני ישראל - הרי זה נשע, וכאלו חרף
וגדף והרים יד בתורת משה רבנו. שנאמר: ואלה
המשפטים אשר תשים לפניהם. לפניהם - ולא לפני עובדי
כוכבים; לפניהם - ולא לפני הדיוטות. היתה יד העובדי
כוכבים תקיפה, ובעל דינו אדם, ואינו יכול להוציא ממנו
בדיני ישראל - יתבענו לדיני ישראל תחלה. אם לא רצה
לבוא - נוטל רשות מבית דין, ומציל בדיני עובדי כוכבים
מיד בעל דינו.

ברוך רחמנא דסייען

הלכות עדות

יש בכללן שמונה מצות: שלש מצות עשה, וחמש מצות
לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) להעיד לבית דין למי שיש
לו עדות. (ב) לדרוש ולחקר העדים. (ג) שלא יורה העד בדין
זה שהעיד עליו בדיני נפשות. (ד) שלא יקום דבר בעד
אחד. (ה) שלא יעיד בעל עברה. (ו) שלא יעיד קרוב. (ז)
שלא להעיד בשקר. (ח) לעשות לעד זומם באשר זמם.
ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. העד מצוה להעיד בבית דין בכל עדות שיוצא. בין
בעדות שיתחייב בה את חברו, בין בעדות שיוצא בה. והוא
שיתבענו להעיד בדיני ממונות. שנאמר: והוא עד או ראיה
או ידע אם לא יגיד ונשא עונו.
ב. היה העד חכם גדול, והיה בבית דין פחות ממנו
בחכמה, הואיל ואין כבודו שילף לפניהם - עשה של כבוד
תורה עדיף, ויש לו להמנע. במה דברים אמורים? בעדות
ממון; אבל בעדות שמפריש בה מן האסור, וכן בעדות
נפשות או מכות - הולך ומעיד. שנאמר: אין חכמה ואין
תבונה לגדל יי. כל מקום שיש חלול השם - אין חולקין
כבוד לרב.
ג. כהן גדול - אינו חייב להעיד. אלא עדות שהיא למלך
ישראל בלבד - הולך לבית דין הגדול ומעיד בה. אבל
בשאר העדויות - פטור.
ד. מצות עשה לדרוש את העדים ולחקרן ולהרבות

ישראל. חומר עוון מחרף תלמיד חכם, או המבזה את בית הדין. האיסור להישפט בפני ערכאות של גויים. (1) מתבארת בו המצווה, על היודע עדות לחבירו שיבוא לפני בית דין ויעיד. האישים הפטורים מלהעיד, משום כבודם. חקירת העדים ובדיקתם בשאלות שונות. (1) הבדלים דיניים בין חקירות לבדיקות. סטיות והכחשות בעדים והעדויות קיימת. (2) נתפרשו לעיל פרק א, הלכה ה. (3) נזכרו לעיל, שם, הלכה ו. (4) שהשיב תשובות מליאות על כל מה שנשאל. (5) סנהדרין מ, א. כיוון שאמר איני יודע אי אתה יכול להזימו באותה חקירה, וכל עדות שאין אתה יכול להזימה אינה עדות (רש"י שם), וראה בבאורנו לעיל פרק א. (6) שם, שאין ההזמה תלויה בהן, אלא בחקירות, לומר: עימנו הייתם באותה שעה במקום אחר.

- 1 אֶת זֶה, אֶפְלוּ בַּבְּדִיקוֹת - עֲדוּתָן בְּטִלָּה⁷. בִּיצֵד? הָעִידוּ
2 שֶׁהֲרֵג זֶה אֶת זֶה, וְאָמַר הָאֶחָד כְּשֶׁנֶּחָקֵר: בְּשָׁבוֹעַ פְּלוֹנִי,
3 בְּשָׁנָה פְּלוֹנִית, בַּחֲדָשׁ פְּלוֹנִי, בְּכַף וְכַף בַּחֲדָשׁ, בְּרִבְעֵי
4 בַּשָּׁבֶת, בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת בְּיוֹם, בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי הֲרָגוּ. וְכֵן
5 כְּשֶׁדָּרְשׁוּ: בְּמָה הֲרָגוּ? אָמַר: הֲרָגוּ בִּסְפִיף⁸. וְכֵן הָעֵד הַשְּׁנִי
6 כִּי עֲדוּתוֹ בְּכָל, חוּץ מִן הַשָּׁעוֹת, שָׁאֲמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ בְּכִמָּה
7 שָׁעוֹת הָיָה בְּיוֹם; אוֹ שֶׁכָּפֹן אֶת הַשָּׁעוֹת, וְאָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ
8 בְּמָה הֲרָגוּ, וְלֹא הִבְנֵיתִי בְּכִלִּי שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ - הֲרִי עֲדוּתָן
9 בְּטִלָּה⁹. אֲבָל אִם כָּפוֹנוּ הַכֵּל, וְאָמְרוּ לֵהֵן הַדְּיָנִים: בְּכִלְיוֹ
10 הָיוּ שְׁתָּרִים אוֹ לְבָנִים? וְאָמְרוּ: אֵין אָנוּ יוֹדְעִים, וְלֹא
11 שָׁמְנוּ לְבָנוּ לְדָבָרִים אֵלּוּ שֶׁאֵין לֵהֵן מָמָשׁ - הֲרִי עֲדוּתָן
12 קִימָת¹¹.
13 ב. אָמַר אֶחָד: פְּלִים שְׁתָּרִים הָיָה לְבוֹשׁ, וְהַשְּׁנִי אָמַר: לֹא
14 כֵן, אֲלֵא לְבָנִים הָיָה לְבוֹשׁ - הֲרִי עֲדוּתָן בְּטִלָּה; וְכֵאלּוֹ אָמַר
15 אֶחָד בְּרִבְעֵי בַּשָּׁבֶת, וְהַשְּׁנִי בַּחֲמִישִׁי, שֶׁאֵין כָּאֵן עֲדוּת; אוֹ
16 שָׁאֲמַר הָאֶחָד בִּסְפִיף הֲרָגוּ, וְהַשְּׁנִי אָמַר בְּרִמָּח, שֶׁאֵין כָּאֵן
17 עֲדוּת. שָׁאֲמַר: נִכּוֹן הַדָּבָר, וְכִיּוֹן שֶׁהִכְחִישׁוּ זֶה אֶת זֶה בְּאֵי
18 זֶה מִכָּל הַדָּבָרִים - אֵין זֶה נִכּוֹן¹².
19 ג. הָיוּ הָעֵדִים מְרֻבִּים, שְׁנַיִם מִהֵן כָּפוֹנוּ עֲדוּתָן בַּחֲקִירוֹת
- 20 וּבְדִרְשׁוֹת, וְהַשְּׁלִישִׁי אָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ - תִּתְקַּים הָעֲדוּת
21 בְּשָׁנִים, וְיִהְיֶה¹³. אֲבָל אִם הִכְחִישׁ אֶת שְׁנֵיהֶן, אֶפְלוּ
22 בַּבְּדִיקוֹת - עֲדוּתָן בְּטִלָּה¹⁴.
23 ד. יַעַד אֶחָד אָמַר: בְּרִבְעֵי בַּשָּׁבֶת, בְּשָׁנִים לַחֲדָשׁ, וְהַשְּׁנִי
24 אָמַר: בְּרִבְעֵי בַּשָּׁבֶת, בְּשָׁלְשָׁה לַחֲדָשׁ - עֲדוּתָן קִימָת; וְהַשְּׁנִי
25 שָׁאֲמַר יוֹדֵעַ בְּעֶבְרוֹ שֶׁל חֲדָשׁ¹⁶, וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ¹⁷. בְּמָה
26 דְּבָרִים אָמְרוּ? עַד חֲצוֹת הַחֲדָשׁ; אֲבָל אַחֵר חֲצוֹת הַחֲדָשׁ,
27 כְּגוֹן שֶׁאָמַר הָאֶחָד: בְּשֵׁשֶׁה עָשָׂר בַּחֲדָשׁ, וְהַשְּׁנִי אָמַר:
28 בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בַּחֲדָשׁ, אָף עַל פִּי שֶׁכָּפוֹנוּ שְׁנֵיהֶם יוֹם אֶחָד
29 מִיָּמֵי הַשָּׁבֶת - עֲדוּתָן בְּטִלָּה; שֶׁאֵין חֲצִי הַחֲדָשׁ כָּאֵן וְכָבֵר
30 יָדְעוּ הַכֵּל¹⁸ אֵימָתִי הָיָה רֹאשׁ הַחֲדָשׁ¹⁹.
31 ה. אָמַר הָאֶחָד: בְּשָׁלְשָׁה²⁰, וְהַשְּׁנִי אָמַר: בַּחֲמִשָּׁה - עֲדוּתָן
32 בְּטִלָּה²¹. אָמַר יַעַד אֶחָד: בְּשִׁתִּי שָׁעוֹת בְּיוֹם, וְהַשְּׁנִי אָמַר:
33 בְּשִׁלֹּשׁ שָׁעוֹת - הֲרִי עֲדוּתָן קִימָת²²; שֶׁדָּרְךָ הָעֵם לְטַעוֹת
34 בְּשִׁעָה אַחַת²³. אֲבָל אִם אָמַר הָאֶחָד: בְּשִׁלֹּשׁ שָׁעוֹת, וְהַשְּׁנִי
35 אָמַר: בַּחֲמִשָּׁה - עֲדוּתָן בְּטִלָּה²⁴. אָמַר יַעַד אֶחָד: קֹדֶם הַנֶּזֶץ
36 הַחֲמָה, וְאֶחָד אָמַר: בְּהֶנֶץ הַחֲמָה²⁵ - עֲדוּתָן בְּטִלָּה²⁶, אָף
37 עַל פִּי שֶׁהָיָה שָׁעָה אַחַת²⁷; שֶׁהַדָּבָר נִכָּר לְכָל²⁸. וְכֵן אִם
38 נִחְלָקוּ בְּשִׁקְעָתָה²⁹.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(7) שם, שאין זו עדות מכוונת, והתורה אמרה (דברים יג, טו) "והנה אמת נכון הדבר" - שיהיו דבריהם מכוונים (שם מא, א) וראה בביאורנו לקמן סוף הלכה ב. (8) דרישה זו אינה מכלל שבע החקירות, אלא מתוך שהיא נוגעת בגוף המעשה הרי היא מעיקרי העדות, כמבואר לעיל פרק א, הלכה ד-ה. (9) שאם לא ידע לכוין את גוף המעשה אין כאן עדות כלל. (10) של הנהגה או ההורג. (11) משנה בסנהדרין מ, א, וכפי שנתבאר בגמרא שם מא, ב, הואיל ואתה יכול לקיים בה תורת הזמה בשטח החקירות - עדותם קיימת. (12) ברייתא שם מא, א, וכן דעת רבא שם ל, ב. ובנוגע להכחשת העדים בבדיקות - בדיני ממונות, ראה לקמן פרק ג, הלכה ג. (13) שם מא, ב, כדברי רבא, שהרי אפשר לקיים תורת הזמה בעדות השניים, ואף על פי שלקמן פרק כ, הלכה ג פסק רבינו, שאם היו שלושה והוזמו מקצתם אינם נענשים עד שיוזמו כולם - שם ידובר כשהעיד כל אחד בתוך כדי דיבור של חבירו, ואילו כאן ידובר שכל אחד העיד אחר שיעור כדי דיבור חבירו ואז נענשים השניים, אף על פי שלא הוזם השלישי, כמבואר בדברי רבינו שם (לחם משנה). ואין זה דומה למה שאמרנו: נמצא אחד מהם קרוב או פסול לעדות בטלה עדות כולם, ראה לקמן פרק ה, הלכה ג - שהואיל ואינו יודע לכוין עדותו אינו נחשב כעד כלל. (14) שם מ, א "אחד חקירות ואחד בדיקות - בזמן שמכחישים זה את זה עדותם בטילה" וסובר רבינו שזה מוסב על כל מה ששנינו במשנה שם, אפילו כשהם שלושה עדים (כסף משנה). כיוון שבאו כולם להעיד על דבר אחד, והוכחשו - בטלה עדותם, כמבואר לקמן פרק ה, הלכה ג ובביאורנו שם. (15) האומר בשניים לחודש. (16) שהחודש העבר היה מלא, ויום ראשון של חודש, שהוא יום שלושים מחודש העבר היה. (17) וסובר שחודש העבר חסר היה ומנה מיום השלושים (סנהדרין מ, א). (18) ובדפוס וינציאה שי"א: אלא כבר ידעו. (19) ולפיכך, אין לתלות, שהשני טעה, אלא יש כאן הכחשה בחקירות ועדותם בטלה (שם מא, ב). ומדברי רבינו נראה, שאם עד אחד אמר: בחמישה עשר לחודש והשני אמר: בשישה עשר לחודש - עדותם קיימת, שאין עדותם בטלה אלא אם הייתה כולה ברובו של חודש (רדב"ז). (20) בחודש. (21) שבשני עיבורים וודאי לא טעה לחשבם חסרים. ומה גם שנתבאר בהלכה הקודמת, שאחרי עיבור רוב ימי החודש וודאי שמע אימתי היה ראש חודש, נמצא, שידע על החודש שעבר, שהיה מעובר ולא היה לו לטעות, ועל כורחך שהוכחשו בחקירות ועדותם בטילה (סנהדרין מא, ב). (22) שם מ, א. (23) לפי מסקנת הסוגייה בפסחים יב, א "אדם טועה שתי שעות חסר משהו" - ואפילו בדקנו את העד הראשון ואמר שנתכווין לתחילת השעה השנייה, ובדקנו את השני ואמר שנתכווין לסוף השעה השלישית אין זו עדות מוכחשת, שאחד מהם טעה בשתי שעות חסר משהו, ולפי זה מה שכתב רבינו "בשעה אחת" - כוונתו, שהוא מחליף שם השעה השנייה בשלישית או להיפך, שכשעומד בשעה השלישית קורא אותה שנייה וטועה מתחילת השעה השנייה עד סוף השלישית, ומפני שאין הטעות אלא בשעה אחת, שהשלישית הוא קורא שנייה מנסח רבינו: "בשעה אחת" כלומר, הוא טועה בשם השעה, ולמעשה נמשכת טעותו מתחילת שעה אחת עד סוף השעה שאחריה (כסף משנה). והשווה הלכות חמץ ומצה פרק א, הלכה ט "שמא יטעה בין חמישית לשישית". (24) סנהדרין שם. וכדעת החכמים, שאין אדם טועה שתי שעות מליאות, ועדות מוכחשת היא ובטלה. וראה בתוספות שם מא, ב דיבור המתחיל אחד אומר בשלושה. (25) כשמתחיל הנץ. (26) שאין כאן טעות אלא כזב (פסחים יב, ב וברש"י). (27) משעה שהתחילה לזרוח על ראשי ההרים עד שתעלה השמש כולה על פני הארץ. אמנם בהלכות קריאת שמע פרק א, הלכה י"א כותב רבינו: "וישיעור זה כמו עישור שעה קודם שתעלה השמש" אולם בדפוס רומי ר"מ ושוניצ'נו הנוסח: "כמו שיעור שעה קודם שתעלה השמש", ובגירסה זו תומך גם הרמ"א ב"דרכי משה" לטור אורח חיים סימן נח, האומר, שהיא ההתאם לחכמת התכונה. (28) ואין מי שיטעה בו, ועל כורחך עדות מוכחשת היא זו ובטילה. (29) אחד אמר לפני השקיעה היה מעשה, והשני אומר בתוך השקיעה, שאף היא משמשת סימן

פרק שלישי

1 **א.** אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה.
2 שונאמר: משפט אחד יהיה לכם. אבל אמרו חכמים: כדי
3 שלא תנעל דלת בפני לזין, אין עדי ממון צריכין דרישה
4 וחקירה. כיצד? אמרו העדים: בפנינו הלזה זה את זה מנה
5 בשנה פלונית, אף על פי שלא כונו את החדש, ולא את
6 המקום שהלזה בו, ולא את המנה אם היה ממטבע פלוני
7 או ממטבע פלוני - עדותן קימת.
8 **ב.** במה דברים אמורים? בהודאות והלואות, מתנות
9 ומכירות וכיצא בהן; אבל בדיני קנסות - צריכין דרישה
10 וחקירה. ואין צריך לומר במלקות ובגלות. וכן אם ראה
11 הדין שהדין מרמה וחשש לו - צריך דרישה וחקירה.
12 **ג.** אף על פי שאין עדי ממונות צריכין דרישה וחקירה,
13 אם הכחישו העדים זה את זה בדרישות או בחקירות -
14 עדותן בטלה. ואם הכחישו העדים זה את זה בבדיקות -
15 עדותן קימת. כיצד? אחד אומר: בניסן לנה ממנו, והשני
16 אומר: לא כי, אלא באייר; או שאמר האחד: בירושלים,
17 והשני אומר: לא כי, אלא בלד היינו - עדותן בטלה. וכן
18 אם אמר האחד: חבית של יין הלזהו, והשני אומר: של
19 שמן הייתה - עדותן בטלה; שהרי הכחישו בדרישה. אבל
20 אם אמר האחד: מנה שחר, והשני אומר: מנה לכן היה;
21 זה אומר: בדיוטא העליונה היו כשהלזהו, והשני אומר:
22 בדיוטא התחתונה היו - עדותן קימת. אפלו אמר האחד:
23 מנה הלזהו, והשני אומר: מאתים - חב לשלם מנה; שיש
24 בכלל מאתים מנה. וכן אם אמר האחד: דמי חבית של יין
25 יש לו בידו, וזה אומר: דמי חבית של שמן - משלם בפחות
26 שבדמים. וכן כל כיצא בזה.
27 **ד.** דין תורה: שאין מקבלין עדות, לא בדיני ממונות ולא
28 בדיני נפשות, אלא מפי העדים. שונאמר: על פי שנים עדים
29 - מפייהם ולא מכתב ידן. אבל מדברי סופרים: שחותרין
30 דיני ממונות בעדות שבשטר, אף על פי שאין העדים
31 קיימים, כדי שלא תנעל דלת בפני לזין. ואין דנין בעדות
32 שבשטר בדיני קנסות, ואין צריך לומר במכות ובגלות;
33 אלא מפייהן, ולא מכתב ידן.
34 **ה.** כל עד שנחקרה עדותו בבית דין, בין בדיני ממונות בין
35 בדיני נפשות - אין יכול לחזור בו. כיצד? אמר: מטעה
36 הייתי, שוגג הייתי, ונזכרתי שאין הדבר כן, לפחדו עשיתי
37 - אין שומעין לו, אפלו נתן טעם לדבריו. וכן אינו יכול
38 להוסיף בעדותו תנאי. כללו של דבר: כל דברים שיאמר
39 העד אחר שנחקרה עדותו, שיבוא מקללן בטול העדות או
40 הוספת תנאי בה - אין שומעין לו.
41 **ו.** עדים החתומים על השטר - הרי זה כמי שנחקרה עדותן
42 בבית דין, ואין יכולין לחזור בהן. במה דברים אמורים?

44 כשאפשר לקים השטר שלא מפייהן, כגון שהיו שם עדים
45 שזה כתב ידן, או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר; אבל
46 אם אי אפשר לקים את השטר אלא מפייהן, ואמרו: כתב
47 ידנו הוא זה, אבל אנוסים היינו, קטנים היינו, קרובים
48 היינו, מטעים היינו - הרי אלו נאמנים, ויבטל השטר.
49 **ז.** אמרו: פסולי עדות היינו בעברה, או שחד לקחנו על
50 עדות זו - אין נאמנים; שאין אדם משים עצמו רשע, עד
51 שיעידו עליו עדים שהוא רשע. וכן אם אמרו: אומנה היו
52 דברינו - אין נאמנים; שהמעיד על שטר אומנה - כמעיד
53 בשקר.
54 **ח.** אמרו העדים: שטר מכר זה מודעה נמסרה לנו עליו,
55 אף על פי שכתב ידן יוצא ממקום אחר - הרי אלו נאמנים.
56 **ט.** אמרו: על תנאי היה שטר זה; אם היה כתב ידן יוצא
57 ממקום אחר - אין נאמנים; ואם אין השטר מתקנים אלא
58 מפייהם - נאמנים. ואומר לבעלי הדין: קימו התנאי ובואו
59 לדון.
60 **י.** אמר אחד מן העדים: על תנאי היו הדברים, והשני
61 אומר: לא היה שם תנאי - הרי כאן עד אחד.
62 **יא.** גם בדיני ממונות אין מקבלין עדות אלא בפני בעל
63 דין. אם היה בעל דין חולה, או שהיו העדים מבקשים
64 לילך למדינת הים ושלחו לבעל דין ולא בא - הרי אלו
65 מקבלין עדים שלא בפניו. במה דברים אמורים? בעדות
66 על פה; אבל בשטר - מקימין בית דין את עדי שלא בפני
67 בעל דין. ואפלו היה עומד וצווח ואומר: שטר מזיף הוא!
68 עדי שקר הן! פסולי עדות הן! - אין משגיחין בו; אלא
69 מקימין את השטר, ואם יש לו ראיה לפסל - פסל.
70 **יב.** כל מי שיש לו ראיה בעדים - מטפל בעדים עד
71 שיביאם לבית דין. ואם ידעו בית דין שבעל דינו אלם,
72 וטען התובע שהעדים מתפחדים מבעל דינו שביבאו ויעידו
73 לו - הרי בית דין כופין את בעל דינו שיביא הוא העדים.
74 וכן כל כיצא בדברים אלו דנין בהן לאלם.

פרק רביעי

75 **א.** עדי נפשות צריכין שיהיו שניהם רואים את העושה
76 עברה כאחד. וצריכין להעיד כאחד, ובבית דין אחד. אבל
77 דיני ממונות אין צריכין לכך. כיצד? היה אחד רואהו
78 מחלון זה כשעבר העברה, והעד האחר רואהו מחלון אחר:
79 אם היו שני העדים רואין זה את זה - מצטרפין, ואם לאו
80 - אין מצטרפין. היה זה המתרה בו רואה העדים, והעדים
81 רואין אותו, אף על פי שאין רואין זה את זה - המתרה
82 מצטרפן. היו שני העדים בבית אחד, והוציא אחד מהן ראשו
83 מן החלון, וראהו זה שעושה מלאכה בשבת ואחד מתרה
84 בו, והכניס ראשו, וחזר העד השני והוציא ראשו מאותו

1 החלון וראהו - אין מצטרפין, עד שיכראו שניהם כאחד. היו
2 שני עדים רואין אותו מחלון זה, ושני עדים רואין אותו
3 מחלון אחר, ואחד מתרה בו באמצע: בזמן שמקצתן רואין
4 אלו את אלו - הרי זו עדות אחת; ואם לא היו רואין אלו
5 את אלו ולא צרף אותן המתרה - הרי אלו שתי עדות.
6 לפיכך, אם נמצאת פת אחת מהן זוממין - הוא והן נהרגין,
7 שהרי הוא נהרג בעדות הפת השניה.
8 ב. אכל בדיני ממונות, אף על פי שלא ראו אלו את אלו
9 - עדותן מצטרפת. כיצד? אמר האחד: בפני הלוה ביום
10 פלוני, או בפני הודה לו, ואמר העד השני: וכן אני מעיד
11 שהלוהו בפני או הודה ביום אחר - הרי אלו מצטרפין.
12 ג. וכן אם אמר האחד: בפני הלוה, והשני אומר: בפני
13 הודה לו; או שאמר הראשון: בפני הודה, והשני שהעיד
14 אחר זמן אמר: בפני הלוה - הרי אלו מצטרפין.
15 ד. וכן בעת שמעידין בבית דין - יבוא אחד ושומעין דבריו
16 היום, וכשיבוא העד השני לאחר זמן - שומעין דבריו.
17 ומצטרפין זה לזה, ומוציאין בהן המזון.
18 ה. וכן אם היה עד אחד בכתב ואחד על פה - מצטרפין.
19 ואם אמר זה שלא כתב עדותו: אני קניתי מידו על דבר
20 זה, ולא בא המלוה הזה ולא שאל ממני לכתב - שניהם
21 מצטרפין לעשות המלוה בשטר, ואינו יכול לומר פרעתי.
22 ו. העיד האחד בבית דין זה, והעד השני בבית דין אחר -

יבוא בית דין אצל בית דין ויצטרפו עדותן. וכן אם העידו
שני העדים בבית דין זה, וחזרו והעידו בבית דין אחר -
יבוא אחד מכל בית דין ויצטרפו. אבל העד עם הדפן
שהעידו שני העדים בפניו - אין מצטרפין.
ז. אף על פי שמצטרפין העדות בדיני ממונות, צריך
שיעיד כל אחד משניהם בכל דבר, כמו שבארנו. אבל אם
העיד עד אחד במקצת דבר, והעיד השני במקצתו - אין
מקימין הדבר מעדות שניהם. שנאמר: על פי שנים עדים
יקום דבר. כיצד? זה אומר: פלוני אכל שדה זו שנה
פלונית, וזה העיד שאכלה שנה שניה, וזה העיד שאכלה
שנה שלישית - אין מצטרפין עדות שלשתן ואומרים: הרי
אכלה שלש שנים; שכל אחד ואחד העיד במקצת הדבר.
וכן אם העיד זה: אני ראיתי שעה אחת בצד ימינו של
זה, וזה אומר: אני ראיתי שעה אחת בצד שמאלו של זה
באותו היום - אין מצטרפין דברי שניהם כדי שנאמר: הרי
העידו שניהם שהיה זה גדול ביום פלוני; לפי שכל אחד
מהם לא העיד אלא במקצת הסימנין. אפלו העידו שנים
בשעה אחת, והעידו שנים בשעה אחרת: שהרי כל פת
מהם העידה על חצי דבר, ואין זו עדות. אבל אם העידה
האחת שראתה שתי שערות בצד ימין, והעידה השניה
שראתה שתי שערות בצד שמאל - מצטרפין. וכן כל
כיוצא בו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – ל' אדר א'ו' אדר ב' ה'תשע"א

יום ראשון ל' אדר א' ה'תשע"א

הלכות שאר אבות הטומאות

פרק ששי

א. טמאת עבודה זרה מדברי סופרים. ויש לה רמז בתורה:
הסרו את אלהי הגר אשר בתכם והטהרו והחליפו
שמלתיכם. וארבעה אבות הטומאות יש בה: עבודה זרה
עצמה, ומשמשיה, ותקרבת שלה, וזין שנתנסף לה. וטמאת
כלן מדבריהן.
ב. עבודה זרה עצמה מטמאה אדם וכלים במגע, וכלי חרס
באור, ואינה מטמאה במשא, כשרץ, שנאמר: שרץ
תשקצנו. ושעורה כזית. לא תהיה זו חמורה מן המת. אבל
אם היתה הצורה פחותה מכזית - טהורה.
ג. קצץ איבר ממנה, אפלו היה כמרדע - הרי זה טהור;
שעבודה זרה אינה מטמאה לאיברים, אלא הצורה בלה
כשהיא שלמה. שנאמר: תזרם כמו דוה - מה דוה אינה
מטמאה לאיברים, אף עבודה זרה אינה מטמאה לאיברים.
ב. קללי אבות הטומאות דנו בה, מפני שטמאתה מדבריהם.

עשאורה כשרץ שאינו מטמא במשא, וכמת שאינו מטמא
אלא בכזית, וכנדה שאינה מטמאה לאיברים.
ד. נתפרקה עבודה זרה, אף על פי שהיהדיט יכול
להחזירה והרי כל איבריה קמים - אינה מטמאה.
ה. כל משמשי עבודה זרה - כשרץ. מטמאין אדם וכלים
במגע, וכלי חרס באור, ואינן מטמאין במשא. ושעור
טמאתן בכזית. ואפלו קצץ משמשיה כזית מן הכלי -
מטמא כשרץ. זו חמר במשמשיה יותר מעבודה זרה עצמה.
ובית עבודה זרה עצמו, אבניו ועציו ועפרו - מטמאין
בכזית במגע בכל המשמשין.
ו. המכניס ראשו ורבו לבית עבודה זרה - נטמא בנוגע.
וכן פלי חרס שהכניס אורו לבית עבודה זרה - נטמא.
ספסלים וקתדראות שהכניס רגל לבית עבודה זרה -
טמאים. וכלן ראשון לטמאה.
ז. תקרבת עבודה זרה מטמאה במגע ובמשא בנבלה.
ושעורה בכזית. כל דבר שמקריבין לה, בין בשר בין שאר
אכלים ומשקין - הכל בנבלה, שהכתוב קראן זבחי מתים.
ואף על פי שאין תקרבת עבודה זרה של אכלין בטלין
לעולם להתירה בהנאה, אם בטלה - הרי זו ספק לטמאה.

טז. הנוגע באב מאבות הטמאות המשלף בתוך המקנה, 49
כגו נבלה או שרץ או משכב שהוא במקנה ונגע בו - הרי 50
זה טמא. שנאמר: אף מעץ ובור מקנה מים יהיה טהור, 51
ונגע בנבלתם יטמא - אפלו כשהן בתוך המקנה מטמאין. 52
וכשיעלה מן המקנה זה הנוגע יטהר. ויהושעאן מטמא 53
בגדים בשעת נשיאתם, ואם נגע באכלים עד שלא פרש - 54
הרי הן ראשון לטמאה, כמו שבארנו. וכן זב שדרס על 55
המשכב שהוא מנח במקנה - הרי המשכב טמא; וכשיעלה 56
המשכב מן המקנה יטהר, שהרי עלתה לו טבילה. וזה 57
הנוגע במשכב כשהוא במקנה, אם פשט ידו ונגע חוץ 58
למקנה - הרי זה מטמא בגדים. ואין צריך לומר שהוא 59
מטמא אכלין ומשקין. 60

יום שני א' אדר ב' ה'תשע"א

פרק שביעי

א. דבר מפרש בתורה, שהאכלין והמשקין מתטמאין. 63
שנאמר: מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא, 64
וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא. ואין האכל שנטמא 65
מטמא אכל אחר מן התורה, ולא המשקין שנטמאו מטמאין 66
דבר אחר מן התורה. אכל מדברי סופרים גזרו על האכל 67
הטמא, שאם נגע באכל אחר - טמאהו; וכן אם נגע אכל 68
הטמא במשקין - טמאין. ואין אכל מטמא כלי שנגע בו 69
לעולם ואפלו מדבריהם. וכן גזרו על המשקין הטמאים 70
שיטמאו אכלין או משקין או כלים שנגעו בהן. 71
ב. אין לך ולד טמאה שטמא כלים אלא משקין טמאים 72
בלבד. וטמאה זו מדבריהם. והוא שיהיו אותן המשקין 73
טמאין מחמת אב מאבות הטמאות, בין של תורה בין של 74
דבריהם. ומפני מה גזרו על המשקין טמאין שיטמאו 75
כלים? גזרה משום משקה הזב, שהוא אב ומטמא כלים 76
דין תורה, שנאמר: וכי ירק הזב בטהור, כמו שבארנו. 77
ג. כשגזרו על המשקין שיטמאו את הכלים, גזרו שיהיו 78
מטמאין את הכלים מתוכן. כיצד? אם נפלו לאויר כלי חרס 79
- נטמא כלו והרי הוא שני; ואם נגעו בשאר כלים מתוכן 80
- מטמא כלן ונעשו שניים. אכל אם נגעו משקין טמאים 81
באחורי הכלי שיש לו תוף, בין בכלי חרס בין בכלי שטף 82
וכלי מתכות - נטמאו אחוריו בלבד, והרי אחוריו שני, ולא 83
נטמא תוכו. במה דברים אמורים? לתרומה; אכל לקדש, 84
כלי שנטמאו אחוריו - נטמא כלו, והרי כלו שני לטמאה. 85
ד. כבר בארנו, שהאכלין אין מטמאין כלים, והמשקין 86
מטמאין. ולמה עשו בטמאת משקין הכר זה ואמרו, שהכלי 87
שנגעו משקין טמאין באחוריו - לא נטמא תוכו לתרומה? 88
להודיע שטמאת כלים אלו מדבריהם, שלא ישרפו עליה 89
תרומה וקדשים. 90
ה. כבר בארנו, שהאכלין והמשקין שנגעו באב מאבות 91
הטמאות - הרי הן ראשון לטמאה. וכן אם נגע אכל באדם 92
או בכלי שנטמא באב - הרי אותו האכל שני לטמאה. ואכל 93
שנגע בזה השני - נקרא שלישי לטמאה. ואם נגע השלישי 94

אכל כלי שהוא תקרבת עבודה זרה שפטלו - טהור. וכן 1
עבודה זרה ומשמשיה שפטלן - טהורין. 2
ח. יין שנתנסף לעבודה זרה מטמא אדם וכלים במגע, וכלי 3
חרס באויר, ומטמא אדם במשא כנבלה, וטמאתו בכזית. 4
שנאמר: אשר חלב זבחימו יאכלו, ישתו יין נסיכם. הרי יין 5
נסיכם כחלב זבחימו. ואין מטמא טמאה זו אלא יין 6
שנתנסף ביד לפני עבודה זרה; אכל סתם יינן של עובדי 7
כוכבים - מטמא טמאה קלה כשאר כל משקין טמאין. 8
ט. מכל הדברים שבארנו מתחלת הספר עד כאן אתה למד, 9
שאבות הטמאות - מהן אבות של תורה, ומהן אבות של 10
דברי סופרים. 11
י. כל המתטמא מחמת אב של תורה - הרי הוא ולד טמאה 12
של תורה, וכל המתטמא מחמת אב של דבריהם - הרי זה 13
ולד של דבריהם. 14
יא. כל אב טמאה שטמא במגע ואינו מטמא במשא, בין 15
אב של תורה בין אב של דבריהם - אדם הנוגע בו אינו 16
מטמא בגדים בשעת מגעו, ולא אדם ולא כלי חרס, אף על 17
פי שעדיין לא פרש מטמאיו. והנו אחר שפרש מטמאיו 18
או קדם שיפרש ולד, שהוא מטמא אכלין ועושה אותן שני 19
לטמאה, מפני שהוא ראשון. 20
יב. וכל אב טמאה שטמא במגע ובמשא, בין אב של 21
תורה בין אב של דבריהם - אדם הנוגע בו או הנושא 22
מטמא בגדים בשעת מגעו ובשעת נשיאתו, ועושה אותן 23
ראשון לטמאה. וכן אם נגע באכלין - עשאן ראשון כל זמן 24
שלא פרש מטמאיו. פרש מטמאיו - הרי הוא ראשון 25
לטמאה לכל דבר, ואינו מטמא בגדים, ואם נגע באכלין - 26
הרי הן שני. במה דברים אמורים? כשאר כל האבות חוץ 27
מן הנבלות והמרקב. אכל הנבלה והמרקב, אף על פי 28
שטמאין במגע ובמשא - הנוגע בהן אינו מטמא בגדים 29
בשעת מגעו, ואם נגע באכלין - הרי הן שני לטמאה; 30
והנושא מטמא בגדים בשעת נשיאתו, ואם נגע באכלין עד 31
שלא פרש - הנם ראשון לטמאה, כמו שבארנו. 32
יג. מי חטאת שיש בהן כדי הנזא, אף על פי שהן כנבלה 33
וכמרקב שאין מטמאין בגדים אלא הנושאן - הרי הנוגע 34
בהן מטמא בגדים בשעת מגעו משום נושא; שאי אפשר 35
שיגע במים שלא יסיט אותן, וכבר בארנו שאחד הנושא 36
ואחד המסיט. וכן הנוגע בצמר הנבלה או שנגע בנימי 37
המרקב - מטמא בגדים בשעת מגעו משום נושא; שאי 38
אפשר לנגע בדברים אלו שלא יסיט אותן, ולפיכך מטמא 39
בגדים עד שלא פרש כדין הנושא. 40
יד. הבולע נבלת עוף הטהור - בשעת בליעתו מטמא 41
בגדים, כמו שבארנו, והן ראשון לטמאה. וכן אם נגע 42
באכלין - הרי הן ראשון לטמאה. ואחר שבלע - הרי זה 43
פרש מטמאיו. 44
טו. השורף פרה אדמה ושעירים הנשרפים והמשלח את 45
השעיר, אף על פי שבשעת מעשיהן מטמא בגדים, כמו 46
שבארנו, אם נגעו באכלין אפלו בשעת מעשיהן - הרי הן 47
שני לטמאה. 48

47 וכו' צא ב'הן, בין שנגע במקדש בין שנגע חוץ למקדש,
48 ונגע בקדשים במקדש - לא טמא. ואם נגע חוץ למקדש
49 - הרי זה מטמא את הקדש ופוסל את התרומה, כמו
50 שיתבאר.

51 ז. מי שנטמא ידו אחת ונגעה באחרת - האחרת טהורה,
52 ונוטל את הטמא ודי. במה דברים אמורים? לתרומה;
53 אבל לקדש, אם נטמא ידו אחת ונגע בשניה - טמא,
54 ושתיהן צריכות טבילה לקדש. אבל לתרומה - בנטילת
55 ידים בלבד יטהרו ידיו.

56 ח. שלמה המלך ובית דינו גזרו על כל הידים שיהיו
57 שניות, ואף על פי שלא ידע בודאי שנטמא, מפני שהידיים
58 עסקניות. ולא גזר שלמה על הידיים טמא אלא לקדש,
59 ואחר כך גזרו חכמים שאחריו אף לתרומה. ולפיכך צריך
60 נטילת ידים לתרומה. ואם נגע בתרומה קדם שיטל ידיו -
61 פסולה, ונשרפת על טמא זו.

62 ט. לט אדם ידיו במפה ואוכל תרומה בלא נטילת ידים,
63 ואין חוששין שמא יגע. אבל לא יעשה כן בחלין שנגעו
64 על טהרת הקדש או על טהרת תרומה, גזרה שמא יגע, לפי
65 שאינו מקפיד עליהן.

66 י. הואיל והידיים שניות, אם נגעו במשקה - עשאוהו תחלה.
67 ואם נגעו משקין אלו באכלין - עושין אותן שני, ואם נגעו
68 במשקין אחרים - עושין אותן תחלה; שהמשקין תחלה
69 לעולם, כמו שבארנו. אבל אין משקין אלו שנטמאו מחמת
70 הידיים מטמאין כלים, שעקר טמאת הידיים מדבריהם. וכן
71 גזרו חכמים על כל אדם שיאכל אכלין טמאין, בין שאכל
72 אכל ראשון או אכל שני, ועל כל השותה משקין טמאים,
73 שיהיה שני לטמא עד שיתבטל. ואם נגע באכלין - עשאון
74 שלישי; ואם נגע במשקין, אפלו משקה חלין - עשאון
75 תחלה לטמא אכלין ומשקין אחרים, אבל לא לטמא כלים,
76 הואיל ועקר טמאת אדם זה מדבריהם. ומפני מה גזרו
77 טמא על האוכל אכלין טמאים? שמא יאכל אכל ראשון
78 או שני וישתה עליו משקה תרומה, ונמצא המשקה תרומה
79 טמא באכל שבפיו. וכן השותה משקין טמאין - שמא יאכל
80 עמהן אכל תרומה, ונמצא טמא במשקין שבפיו. וכבר
81 בארנו בתרומות, שאסור לאכל תרומה טמא.

82 יא. אינו מתטמא עד שיאכל מאכלים טמאים כחצי פרס,
83 שהוא כביצה ומחצה שוחקת. וכן השותה אינו מתטמא עד
84 שישתה ממשקין טמאין רביעית. וכל האכלין מצטרפין
85 לכחצי פרס לפסל את הגזית, וכל המשקין מצטרפין
86 לרביעית. ואם אכל או שתה פחות משעור זה - טהור. אבל
87 מעט ושהה ואכל מעט: אם יש מתחלה ועד סוף כדי
88 אכילת פרס - מצטרפין, ואם לאו - אין מצטרפין. וכן אם
89 שתה מעט ושהה ושתה מעט: אם יש מתחלה ועד סוף כדי
90 אכילת פרס - מצטרפין, ואם לאו - אין מצטרפין. אבל
91 פחות מכשעור וטבל ועלה, ואכל מעט מיד, אם לא שהה
92 ביניהן והרי בין אכילה שלפני טבילה ושל אחר טבילה
93 בכדי אכילת פרס - הרי אלו מצטרפין.

94 יב. אשה שהיא ראשון לטמא ומניקה את בנה - הרי הבן

1 באכל רביעי - הרי זה נקרא רביעי לטמא. במה דברים
2 אמורים? באכלין; אבל המשקין, אחד משקה שנגע באב
3 הטמא או שנגע בראשון או שנגע בשני - הרי אותו
4 המשקה תחלה לטמא, ומטמא את חברו, וחברו את
5 חברו, אפלו הן מאה, שאין מונין במשקין. ביצד? בין שנגע
6 באב הטמא או בראשון או בשני - הרי בין זה בראשון
7 לטמא. וכן אם נגע בין זה בשמן, ושמן בחלב, וחלב
8 בדבש, ודבש במים, ומים בבין אחר, וכן עד לעולם - כלן
9 ראשון לטמא, ויכאלו כל אחד מהן נטמא באב תחלה,
10 וכלן מטמאין את הכלים. וכן כלי שנטמאו אחריו
11 במשקין, ונגעו משקין אחרים באחריו הכלים הטמאין,
12 אפלו היו משקין חלין - נעשו המשקין האחרים תחלה
13 לטמא, ומטמאין כלים אחרים ועושין אותן שניים, ואין
14 צריך לומר שהן מטמאין אכלין ומשקין אחרים.

15 ו. אחרי הכלי שנטמאו במשקין, ונגעו אכלין באחריו
16 הכלי הטמא, אפלו אכלי תרומה - הרי הן טהורין. שהכלי
17 שנטמאו אחריו בלבד אינו מטמא את האכלין אלא לקדש
18 בלבד; שהכלי שנטמאו אחריו - הרי זה טמא בלו לקדש,
19 כמו שבארנו, ולפיכך מטמא אכל הקדש.

יום שלישי ב' אדר ב' ה'תשע"א

פרק שמיני

22 א. כל הנוגע בידי בראשון לטמא, בין שהיה אותו
23 ראשון אדם או כלי או אכל או משקין טמאין - נטמאו ידיו
24 בלבד עד הפרק. וכן המכניס ידיו לאויר כלי חרס שנטמא
25 באב הטמא, או שהכניס ידיו לבית מנוע - נטמאו ידיו.
26 וטמאת הידיים מדברי סופרים.

27 ב. הידיים שניות מדברי סופרים לעולם. שאין טמאתן אלא
28 מדבריהם, וכשגזרו טמא עליהן גזרו שיהיו כשני לטמא.
29 אפלו הכניס ידיו לבית המנוע, או שנגע בידי באדם
30 שנטמא בגדים עד שלא פרש ממטמאיו - הרי ידיו שניות.
31 ג. הפגול והנותר וצריד של מנחות - הרי הן בראשון
32 לטמא, ומונין בהן ראשון ושני, לפיכך מטמאין את הידיים
33 בכביצה. ואין הפגול והנותר מצטרפין, אף על פי ששעורן
34 שוה בכביצה, הואיל וטמאת הידיים מדבריהן. אבל שאר
35 האכלין מצטרפין. שאין אכלים טמאין מטמאין את הידיים
36 עד שיהיו בכביצה.

37 ד. קולית הפגול או הנותר, אף על פי שהיא סתומה -
38 הנוגע בה בידי נטמאו ידיו; שהעצמות של קדשים
39 ששמשו נותר או פגול מטמאין את הידיים, הואיל ונעשו
40 בסיס לדבר האסור.

41 ה. בשור קדש שיצא חוץ למחיצתו - הרי הוא ספק אם
42 מטמא את הידיים או לא. לפיכך אינו מטמא, שספק טמאת
43 הידיים טהור, כמו שיתבאר. ואם בשור פסח שיצא חוץ
44 לבית הוא - הרי הוא טהור. בגי חבורה וריון הן.

45 ו. אין טמאת ידים במקדש. שבשעה שגזרו טמא על
46 הידיים, לא גזרו במקדש. אלא הנוגע באכלין טמאים

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי חמישי ג' ד' אדר ב' - הלכות שאר אבות הטומאות קז

מתוך מהדורת וגשל

1 טהור, ולא גזרו עליו טמאה. שאפלו תאמר שינק רביעית,
2 אפשר שיש מתחלה ועד סוף יתר מכדי אכילת פרס, שהרי
3 אינו יונק בבת אחת.
4 יג. המעברת התירו לה לאכל אכלין טמאין פחות
5 מפשעור, ואף על פי שהיא אוכלת הרבה, מפני הספקה.
6 ואינה צריכה טבילה, אלא הרי היא טהורה.

יום רביעי ג' אדר ב' ה' תשע"א

פרק תשיעי

9 א. הבא ראשו ורבו במים שאובין, או שנפלו על ראשו
10 ועל רבו שלשה לגין מים שאובין - הרי הוא כשני לטמאה
11 עד שיטבל. ואם נגע באכלין - עשאן שלישי; ואם נגע
12 במשקין טמאים - עשאן תחלה לטמא אכלים ומשקין
13 אחרים, אבל לא לטמא כלים. ומפני מה גזרו טמאה על
14 אדם זה? מפני שהיו טבולי יום טובלין במערות שמימיהן
15 רעים, ואחר כך היו רוחצין במים שאובים יפים דרך נקיות.
16 ופשט המנהג כך, עד שהיו רב העם מדמים שמים שאובים
17 שרוחצין בהן באחרונה הן שמתהרין, לא הטבילה שבמי
18 מקוה, והיו טובלין בזולזול בלא בונה. ולפיכך גזרו, שכל
19 שבא ראשו ורבו במים שאובים או שנפלו על ראשו ורבו
20 - נטמא ונעשה כשני לטמאה. אפלו טהור שאינו טבול יום,
21 אם נפלו על ראשו ורבו שלשת לגין מים שאובין או שבא
22 ראשו ורבו במים שאובין - הרי זה כשני לטמאה עד
23 שיטבל. טבל - אינו צריך הערב שמש, מפני שעקר טמאה
24 זו מדבריהן. וכן האוכל אכלין טמאים והשותה משקין
25 טמאין וטבל - אינו צריך הערב שמש. וכן כלים שנטמאו
26 במשקין - בינן שמתבילן טהרו, ואין צריכין הערב שמש.
27 מפני שטמאות אלו עקנן מדבריהן.

28 ב. מי שנפלו עליו שלשה לגין מים שאובין משני כלים
29 או משלשה: אם התחיל השני עד שלא פסק הראשון -
30 מצטרפין, ואם לאו - אין מצטרפין. נפלו מארבעה כלים -
31 אין מצטרפים, ואף על פי שהתחיל זה עד שלא פסק זה -
32 הרי זה טהור. נפלו על ראשו אבל לא על רבו, או שנפלו
33 על רבו ולא על ראשו, או שנפלו על ראשו בלבד מלמעלה
34 ועל רבו נפלו מן הצד או מלמטה - הרי זה טהור, עד
35 שיפלו על ראשו ועל רבו הסמוך לראשו בדרכו. וכן אם
36 בא ראשו במים שאובין ולא בא רבו, או בא רבו ולא בא
37 ראשו, או שבא ראשו בלבד ובא משאר גופו ורבו במים
38 שאובין מלמטה או מן הצד - הרי זה טהור, עד שיבוא
39 ראשו ורבו הסמוך לראשו בדרכו.

40 ג. הבא מראשו ורבו החצי במים שאובין ונפלו על החצי
41 האחר מים שאובין, הואיל וחציו בנפילה וחציו בביאה -
42 טהור.

43 ד. היו שלשת הלגין שנפלו עליו או שבא בהן מקצתן
44 שאובין ומקצתן אינן שאובין, או שנתערב בהן יין דבש
45 וחלב - הרי זה טהור, עד שיהיו השלשה פלן מים שאובין.
46 שלשת לגין אלו שנפלו על הטהור או שבא בהן ונטמאוהו,

47 כיון שנעשה כשני לטמאה - הרי המים האלו טמאין, שהרי
48 נגעו כשני. והרי אלו המים אומרים לזה הטהור: טמאנו
49 אותו ונטמאנו.

50 ה. בראשונה היו מניחין כפרות של תרומה בצד הספרים,
51 ואומרים: זה קדש וזה קדש. ובאין העכברים וקורעין את
52 הספרים. לפיכך גזרו, שכל תרומה שתגע באחד מכתבי
53 הקדש - נטמאת, והרי היא כשלישי לטמאה כאלו נגעו
54 כשני. ונמצאו כל כתבי הקדש פוסלין את התרומה כשני.
55 ולא עוד, אלא מי שהיו ידיו טהורות ונגע באחד מכתבי
56 הקדש - נעשו ידיו שניות ונטמאין את התרומה ואת
57 המשקין. ואף על פי שאין הידים מתטמאות אלא מראשון
58 לטמאה, כמו שבארנו - הן מתטמאות מן הספר.

59 ו. רצועות תפלין עם התפלין, וגליון שבספר שלמעלה
60 ושלמטה שבתחלה ושכסוף כשהן מחברין לספר, וספר
61 שנמחק ונשתר בו שמנים וחמש אותיות, ומגלה שכתוב
62 בה מן התורה שמנים וחמש אותיות, כפרשת ויחי בנסע
63 הארץ - הרי אלו מטמאין את הידים. ולא דברי תורה
64 בלבד, אלא כל כתבי הקדש, אפלו שיר השירים וקהלת
65 שהן דברי חכמה, מטמאין את הידים.

66 ז. תרגום שבפניו ושבפניו ושבפניו - הרי הוא מקלל בכתבי
67 הקדש. אבל תרגום שכתבו עברית ועברית שכתבו תרגום,
68 או שכתב בכתבי הקדש בכתב עברי - אינן מטמאין את
69 הידים, עד שיהיו כתובים אשורית על העור ובדיו.

70 ח. הכותב הלל ושמוע לתינוק להתלמד בו, אף על פי
71 שאינו רשאי - הרי אלו מטמאין את הידים.

72 ט. המשיחות והרצועות שתפרן לספר, אף על פי שאינו
73 רשאי לקימן - כל זמן שהן מחברין לספר מטמאין את
74 הידים.

75 י. תיק של ספר ומטפחות ספרים בזמן שהן תפורות -
76 מטמאין את הידים. אבל הכרכות, אף על פי שיש בהן
77 מאותיות של שם ומעונינים הרבה של תורה - אינן מטמאין
78 את הידים.

79 יא. ספרי המינים - אינן מטמאין את הידים. פרשת סוטה,
80 הואיל ולמחיקה עומדת - אינה מטמאה את הידים.

יום חמישי ד' אדר ב' ה' תשע"א

פרק עשירי

82 א. כל המתטמא באב מאבות הטמאות, בין אדם בין כלים
83 - הרי הוא ראשון לטמאה, כמו שבארנו, עד שיטבל. טבל
84 - הרי הוא כשני לטמאה עד שיעריב שמשו. שנאמר: במים
85 יובא וטמא עד הערב וטהר. הכתוב קרא לטבול יום טמא.
86 ב. אחד טבול יום מטמאה חמורה, כגון שטבל מזיבות
87 מטמאת מת וצרעת, ואחד טבול יום מטמאת שרץ וכיוצא
88 בו, כל הטעון הערב שמש, בין אדם בין כלים, בין מדברי
89 תורה בין מדברי סופרים - הרי הוא כשני לטמאה עד
90 שיעריב שמשו.

91 ג. טבול יום פוסל אכלי תרומה ומשקה תרומה, ואכלי

הקדש ומשקה הקדש, פוסל הכל. כיצד? טבול יום שנגע
באכלין של תרומה - עשאן שלישי לטמאה, מפני שהוא
שני. וכן אם נגע במשקין של תרומה - טמאין, והרי הן
שלישי לטמאה. נגע טבול יום במשקין של קדש - טמאן,
והרי הן רביעי לטמאה. וכן אם נגע באכלי הקדש - עשאן
רביעי. אבל אם נגע באכלי חלין ומשקה חלין - הרי הן
טהורין. ודין מחסר פפורים וטבול יום בנגיעת הקדש אחד
הוא. הרי נתבאר לך מכל אלו הדברים, שאין שם משקין
שניות לעולם, אלא המשקין תחלה לעולם; חוץ ממשקין
שנגע בהן טבול יום, שהן שלישי אם היו תרומה, או רביעי
אם היו קדש.

ד. כל המטמאין, בין חמורין בין קלין, משקין היוצאין
מהן, כגון רגן ומימי רגליהן - הרי הן במשקין שנגעו בהן.
אלו ואלו ראשון לטמאה, כמו שבארנו. חוץ מזב וחכריו,
שמשקין היוצאין מהן - אב טמאה, ומשקין שהזב וחכריו
נוגעים בהן - תחלה. אפלו אוכל אכלין טמאין או שותה
משקין טמאין, המשקין היוצאין ממנו קדם שיטבל - כמו
המשקין שנגע בהן, שהן תחלה. וכן טבול יום, משקין
היוצאין ממנו - במשקין שהוא נוגע בהן, שאין מטמאין
אחרים קלל; אלא אם נגע במשקה חלין - הרי הן טהורין,
ואם נגע במשקה תרומה - הרי הן שלישי, ואם נגע
במשקה קדש - הרי הן רביעי.

ה. ועתה יתבאר לך, שאין שלישי שבתרומה ולא רביעי
שבקדש מטמא משקה אחר או אכל אחר, ואין צריך לומר
שאין מטמאין פלים. לפיכך, קדשה שמלאה משקין ונגע
בה טבול יום: אם היה משקה חלין - הפל טהור, ואם היה
משקה תרומה - המשקין פסולין והקדשה טהורה. ואם היו
ידיו טמאות - המשקה טמא, בין משקה תרומה בין משקה
חלין. וזה חמור בידים מבטבול יום. וחמור בטבול יום
מבידדים טמאות: שספק טבול יום - פוסל מספק, וספק
הידים - טהור, כמו שיתבאר.

ו. אחד טהור שהיו ידיו טמאות או טבול יום שידיו
טמאות - הרי זה מטמא משקה חלין ועושה אותו תחלה
לטמא אכלין ומשקין, כמו שבארנו. ומאחר שמשקה שיצא
מטבול יום - במשקין שנגע בהן, טבול יום שגפל מרקו או
מימי רגליו על כפר של תרומה - הרי זה טהור, מפני שהן
במשקין שנגע בהן.

ז. מכל אלו הדברים שהקדמנו לבארם אתה למד, שהאדם
יהיה אב לטמאה ויהיה ראשון לטמאה מדברי תורה.
ולעולם לא יהיה האדם שני אלא מדברי סופרים. והוא
האוכל אכלין טמאים או השותה משקין טמאין או הבא
ראשו ורבו במים שאובין, שכל אלו כשני לטמאה
מדבריהם. וכן שאר כל הפלים חוץ מפלי חרס יהיו אב
לטמאה ויהיו ראשון לטמאה מדברי תורה. ולא יהיה הפלי
לעולם שני לטמאה אלא מדברי סופרים. שאם יטמא
במשקין טמאים - יהיה שני מדבריהן, כמו שבארנו.

ח. כבר בארנו, שפלי חרס לא יהיה אב לטמאה לעולם, לא
מדברי תורה ולא מדברי סופרים. ויהיה ראשון לטמאה

מדברי תורה, ושני מדבריהן, אם נטמא במשקין, כשאור
הפלים. ולא יהיה האדם ולא הפלים שלישי ולא רביעי
לעולם, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים.
ט. האכלים לא יהיו אב לטמאה לעולם, לא מדברי תורה
ולא מדבריהם. ויהיו ראשון ושני מדברי תורה. שהאדם או
הפלי שהוא ראשון לטמאה, אם נגע באכל - עשהו שני.
והאכלין יהיו שלישי ורביעי לטמאה מדבריהן בלבד.

י. המשקין יהיו אב לטמאה מדברי תורה, כגון מי חטאת
ורק הזב ומימי רגליו. ויהיו ראשון לטמאה מדברי תורה,
כגון שנגעו באב מאבות הטמאות. וכן אם נגעו המשקין
בולד הטמאה, בין אדם בין פלים - נטמאו מדברי תורה,
והרי הן כראשון לטמאה לטמא אחרים מדבריהן. וכן אם
נגעו בשני, בין אדם בין פלים בין באכלין - נעשו ראשון
לטמא אחרים מדבריהם, כמו שבארנו. ויהיו המשקין
שלישי ורביעי מדבריהם. כיצד? אם נגע טבול יום במשקה
תרומה - עשהו שלישי, ואם נגע במשקה קדש - עשהו
רביעי. ואין אתה מוצא משקין שניות לעולם, ולא משקה
שאינו תחלה, חוץ ממשקה טבול יום או מחסר פפורים
בקדש, כמו שבארנו, שהוא פוסל מדבריהם ואינו מטמא.

יום שישי ה' אדר ב' ה'תשע"א

פרק אחד עשר

א. כל מקום שנאמר באכלין פסול - הוא שיהיה האכל
עצמו טמא, ולא יטמא אכל אחר; אלא אם נגע באכל אחר
- הרי הוא טהור.

ב. הראשון שבחלין - טמא ומטמא. השני - פסול ולא
מטמא. ואין שני עושה שלישי בחלין. מניין לאכל שני
שהוא פוסל בחלין? שנאמר: וכלי חרש אשר יפל מהם אל
תוכו, כל אשר בתוכו יטמא. נמצא השרץ אב, וכלי חרס
שגפל השרץ לאוירו ראשון, והאכל שבפלי שני, והרי הוא
אומר יטמא. וכן שרץ שגפל לאויר התנור - הפת שניה,
שהתנור ראשון.

ג. הראשון והשני שבתרומה - טמאים ומטמאים. השלישי
- פסול ולא מטמא. ואין שלישי עושה רביעי בתרומה. מניין
לאכל שלישי שהוא פוסל בתרומה? שנאמר: וכא השמש
וטהר ואחר יאכל מן הקדשים. נמצא טבול יום אסור
בתרומה עד שיעזוב שמשו, ואם נגע בה - פסלה, וטבול
יום כשני לטמאה הוא. הא למדת, שהשני עושה שלישי
בתרומה.

ד. הראשון והשני והשלישי בקדש - טמאין ומטמאין.
הרביעי - פסול ואינו מטמא. ואין רביעי עושה חמישי
לעולם. ומנין לשלישי בקדש שהוא טמא? שנאמר: והבשר
אשר יגע בכל טמא לא יאכל; וכבר קרא הכתוב לשני
טמא, שנאמר: כל אשר בתוכו יטמא. הא למדת, שבשר
הקדש שנגע בשני - נטמא וישרף. ומנין לרביעי בקדש
שהוא פסול? מקל וחמר: ומה מחסר פפורים, שהוא מתיר
בתרומה, אסור בקדש עד שיביא כפרתו; השלישי, שהוא

יד. החלה והכפורים ותשלומי תרומה [וחמשה] - הרי הן
בתרומה.
טו. הטבל והמדמץ וגדולי תרומה, ומעשר שני וראשון,
ועסה הטבולה לחלה - הרי הן כחלין, והראשון טמא בהן,
והשני פסול, ואין בהן שלישי.
טז. כל דבר שנדא מטמא את החלין מן התורה - גזרו
על ספקו כחלין הטבולין לחלה שתעשה אותה העסה
בטהרה. ומפרישים ממנה חלה, וחלתה תלויה, לא נאכלת
ולא נשרפת.

שבת קודש ו' אדר ב' ה'תשע"א

פרק שנים עשר

א. אחת עשרה מעלות עשו חכמים לקדש על התרומה,
ואלו הן: יש לאדם להטביל פלים בתוך פלים לתרומה,
אבל לא לקדש. גזרה שפא יהיה פי הפלי צר ולא יהיה בו
כשפופרת הנוד, ונמצאו הפלים שבתוכו פאלו טבול במים
שבפלי, לא במקוה. במה דברים אמורים? כשהיה הפלי
הגדול שיש בתוכו הפלים הטמאין טהור; אבל אם היה
טמא - מתוך שעלתה לו טבילה, עלתה טבילה לפלים
שבתוכו אפלו להשתמש בהן בקדש.
ב. כלי שנטמאו אחוריו במשקין - לא נטמא תוכו, ולא
בית אצבע שבפעי שפתו. והמשקין שבתוכו או שבבית
צביעתו טהורין. ושוטה בו, ואינו חושש שפא יגעו משקין
שבפיו באחורי הפלי ויחורו ויטמאו תוכו. במה דברים
אמורים? לתרומה; אבל לקדש, נטמאו אחוריו - נטמאו
כלן.
ג. הנושא את המדרס - מתר לו לשא עמו תרומה באחד,
והואיל ואין הנושא נוגע בתרומה ולא תרומה נוגעת
במדרס - הרי היא טהורה. אבל לא הקדש, אף על פי שלא
נגע בו. מעשה היה באחד, שנשא חבית של קדש טמאה
במדרס שנשא עמה. באותה שעה גזרו, שהנושא את
המדרס לא ישא את הקדש. ולא גזרו אלא במדרס עם
הקדש, כמעשה שהיה. ואם עבר ונשא, הואיל ולא נגע
בקדש - הרי הקדש טהור.
ד. בגדי אוכלי תרומה, אף על פי שהן טהורין ונוהרין מן
הטמאות - הרי בגדיהן מדרס לקדש.
ה. כלי שהוא מפצל ולוחותיו וקורותיו מקשרות, כגון
מטה וכיוצא בה: אם נטמא וצריך להטבילו לתרומה - יש
לו להטבילו בלו באחד כשהוא מקשר; אבל לקדש - מתיר
ומנגב, שפא יש שם דבר החוצץ, ומטביל ואחר כך קושר.
ו. פלים הנוגמין בטהרה, אפלו היה העושה אותן תלמיד
חכם ונוהר בהן - הרי אלו צריכין טבילה לקדש, ואינן
צריכין הערב שמש; אבל לתרומה - משתמש בהן בלא
טבילה, שהרי נעשו בטהרה. ומפני מה הצריכום טבילה
לקדש? גזרה משום רק עם הארץ שיגע בהן בשעת מלאכה
ועדין הוא לח.

פסול בתרומה, אינו דין שיעשה רביעי בקדש? אבל
החמישי טהור.
ה. בשר תאנה, אף על פי שהוא טהור, גזרו עליו שיהיה
כשלישי לטמאה: מטמא את הקדש, ואינו פוסל את
התרומה. ויראה לי, שלא גזרו עליו אלא כדי שלא יערבזהו
עם בשר הקדש ויבואו לטעות ולשגוג בו, וידמו שהבשר
זה הוא חל והוא קדש ויאכלנו בטמאה.
ו. חבורי אכלין על ידי משקין - הרי הן חבור לטמא
טמאת אכלין. והדבר ספק, אם חשוכים כגוף אחד למנות
בהן ראשון ושני ושלישי, או חושבים זה האכל שנגע בו
הטמאה ראשון, והאכל המחר לו שני.
ז. השני שבחלין פוסל אכלי תרומה ועושה אותן שלישי.
ואם נגע במשקה חלין - טמאן. ואין צריך לומר, אם נגע
במשקה תרומה או במשקה קדש, שהוא מטמא את הכל.
ח. השלישי שבתרומה שנגע באכלי קדש - פסול ונעשו
רביעי. ואם נגע במשקה הקדש - טמאן ונעשו תחלה. אבל
אם נגע שלישי שבתרומה במשקה תרומה - הרי הוא
טהור. וכן רביעי שבקדש, אם נגע במשקה קדש - הרי זה
טהור.
ט. חלין שנעשו על טהרת תרומה - השלישי שבהן פסול
בתרומה, ואם נגע בקדש - אינו עושה רביעי, ואפלו
משקה קדש אינו פוסל. וחלין שנעשו על טהרת הקדש -
השלישי שבהן טהור כחלין.
י. האוכל רביעי שבקדש - אסור לו לאכל את הקדש, ומתר
לגע בקדש ואינו פוסל. אפלו תבשיל שנתערב בו הקדש
ואין בו כזית בכדי אכילת פרס - הרי זה לא יאכל ברביעי
של קדש, אלא בחמישי, שהוא טהור כמו שבארנו.
יא. האוכל שלישי שבתרומה עצמה או של חלין שנעשו
על טהרת תרומה - הרי זה אסור לאכל את התרומה עד
שיטבל, ומתר לגע בתרומה והרי היא טהורה. באכילה עשו
מעלה, בנגיעה לא עשו מעלה. במה דברים אמורים?
בתרומה עצמה; אבל תבשיל שנתערב בו תרומה, אם אין
שם כזית בכדי אכילת פרס - הרי זה מתר לאכל מאותו
תבשיל כדרך שמתר לגע בתרומה.
יב. האוכל שלישי שבתרומה או של חלין שנעשו על
טהרת התרומה, אף על פי שהוא טהור לנגיעת תרומה -
הרי הוא כשני לענין קדש; שטהרת תרומה טמאה היא
אצל הקדש. אבל האוכל שלישי שבחלין שנעשו על טהרת
הקדש - הרי הוא טהור; שאין לו דבר שעושה רביעי
בקדש אלא קדש מקדש בלבד.
יג. כל קדש האמור בענין טמאת אכלין ומשקין הוא קדשי
מקדש המקדשין, כגון בשר קדשי קדשים ובשר קדשים
קלים, וחלות תודה וירקיקי נזיר שנשחט עליהן הזבח,
והמנחות שקדשו בכלי, ושתי הלחם ולחם הפנים משקמנו
בתנור; אבל חלות תודה וירקיקי נזיר שלא נשחט עליהן
הזבח, והמנחות שלא קדשו בכלי - אינן לא קדש ולא
כחלין אלא בתרומה.

ז. אחר שנגמר הפלי - מצרף מה שבתוכו לקדש, אבל לא לתרומה. כיצד? פלי שהוא מלא פרות פרוהין זה מזה, כגון צמוקין וגרגרות, ונגע טמא באחד מהן - נטמא כל מה שפלי לקדש, אבל לא לתרומה. וכל המעלות של דבריהם הם. ורמז יש למעלה זו בתורה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת. אמרו חכמים: כל מה שבכף - הרי הוא כגוף אחד. אפלו שאין לו תוף מצרף מה שעליו לקדש. כגון שהיו צבורין על גבי הלוח או על גבי העור, אף על פי שאין הפרות נוגעין זה בזה.

ח. היו שני הצבורין בתוף הפלי ודבר אחר ביניהן ונטמא אחד משניהן: אם היה הדבר שביניהן צריך לפלי - הפלי מצרפן ונטמא הכל; ואם אינו צריך לפלי - לא נטמא אלא זה שנגעה בו הטמא בלבד.

ט. היו שני צבורין בפלי, והצבור האחד מחבר למים שאחורי הפלי, ונגע טמא בצבור השני - נטמאו שניהן בצרוף הפלי, ונטמאו המים שאחורי הפלי מחמת זה האכל המחבר להן, אף על פי שהן אחורי הפלי. נגע הטמא במים שאחורי הפלי - נטמא האכל המחבר להן, והדבר ספק אם נטמא האכל השני בצרוף הפלי או לא נטמא מחמת הצרוף.

י. אכל קדש שנטמא והניחו בפלי, ובתוף הפלי אכל קדש אחר טהור, ואין נוגעין זה בזה - הטהור בטהרתו והטמא בטמאתו. בא טבול יום ונגע באכל הטמא - יש בדבר זה ספק, אם נפסל הטהור מחמת מגע טבול יום מפני צרוף הפלי או לא נפסל; שלא נגע טבול יום אלא באכל ששבע מן הטמא ולא הוסיף לו כלום.

יא. הרביעי בקדש - פסול; אבל בתרומה - טהור. וכן שלישי בתרומה, אם נגע במשקה קדש - הרי זה נטמא, כמו שבארנו; והשלישי שבבתרומה או שבקדש אם נגע במשקה תרומה - לא פסלו.

יב. מי שנטמא ידו אחת ונגע בה בידו שניה או ביד חברו

פסל את השניה והרי היא כשלישי. ואם היתה ידו בלולה במשקה, אף על פי שלא נגע - נטמאת חבירתה. וצריך להטביל את שתייהן ואחר כך יגע בקדש. אבל בתרומה, אם נטמאת ידו האחת - לא נטמאת חבירתה, ואפלו נגע בה כשהיא נגובה. ואין צריך להטביל ידו שנטמאת, אלא נוטלה ונוגע בתרומה.

יג. אכלין נגובין שלא הכשרו - אוכלין אותם בידיים מסאבות. במה דברים אמורים? בתרומה; אבל בקדש - חבת הקדש מכשרתן, ואסור למי שידי טמאות לאכל קדש שלא הכשר. ואפלו לא נגע בו אלא בכוש או שתחב לו חברו לתוף פיו - הרי זה אסור. ואין צריך לומר, שאם נגעה טמא באכלין של קדש שלא הכשרו - שנטמאו, מפני שחבת הקדש מכשרתן.

יד. במה דברים אמורים? לפסל האכל עצמו ולאסרו באכילה; אבל למנות בו ראשון ושני - הרי זה ספק. כיצד? נגע אכל שנטמא בלא הכשר באכל שני שהכשר - הרי זה השני ספק, מפני שהראשון לא הכשר.

טו. האונן אחר שתם זמן אנינותו, ומחפר בפורים אחר שהביא פפרתו - צריכין טבילה לאכילת הקדש, אבל לא לתרומה; שהאונן ומחפר בפורים מתרין לאכל את התרומה. ומפני מה הצריכו טבילה לקדש? שהרי עד עתה היו אסורין לאכל את הקדש והסחיו דעתן, ושמן נטמא והם לא ידעו. ולא עשו מעלה זו אלא לאכילה; אבל לנגיעה - נוגעים בקדשים קדם טבילה.

טז. שש מעלות הראשונות עשואם בין לקדש בין לחלין שנעשו על טהרת הקדש; וחמש אחרונות, שהן מן הפלי מצרף מה שבתוכו והלאה - עשואם בקדש בלבד, אבל לא בחלין שנעשו על טהרת הקדש, אלא הרי הן בחמש אלו בחלין. לפיכך, חלין שנעשו על טהרת הקדש - הראשון טמא בהן, והשני פסול, והשלישי טהור בחלין, כמו שבארנו.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ל' אדר א' ו' אדר ב' ה'תשע"א

המצוה הרכ"ד — הצווי שנגזטונו להלקות בצועה את-העוברים על מצות מסימות, והוא אמרו יתעלה: "והפילו השפט והכהו לפניו" (דברים כה, ב). ובהזכירנו מצות לא-תעשה נעיר על אותן המצות שהעובר עליהן חייב מלקות. ויכיר נתבאר דיני מצוה זו במסכת מכות (יג.).

המצוה המשלימה שלש מאות — האזהרה שהזהר הדין מלהכות את-החוטא מכות כבודות הממיתות. באור דבר זה, שכל-מחייב מלקות,

יום ראשון ל' אדר א' ה'תשע"א

מצות לא תעשה שי.
מצות עשה רכד. מצות לא תעשה ש.
המצוה המשלימה שלש מאות ועשר — האזהרה שהזהרנו מלחיות מכשף, והוא אמרו: "מכשפה לא תחיה" (שמות כב, יז), וכשנמחול (נוותר) לו — נהיה עוברים על מצות לא-תעשה, ולא רק שבטלנו מצות עשה בלבד כמו אלו מחלנו לאחד ממחייבי מיתת בית דין.

הורגים ורודף זה על דרך קיום העניש, כיון שאין
שם ברור בעדים שראו את-הרציחה. ובאה
האזהרה בתורת האמת מלהרוג את-זה והוא
אמרו יתעלה: "ונקי וצדיק אל-תהרג וגו'" (שמות
כג, ז). ובמקלףא (פרשת משפטים שם) אמרו:
"ראוהו ורודף אחר חברו להרגו והתרו בו ואמרו
לו: ישראל הוא, בן-ברית הוא אם הרגת אותו
תהרג, והעלימו עיניהם ומצאוהו הרוג ומפרפר
והסיף מניטף דם מיד ההורג, שומע אני (חושב
אני) יהא חייב? — תלמוד לומר: ונקי וצדיק
אל-תהרג". ואל יקשה בעיניך דבר זה ואל
תחשוב שזה דין עול — לפי שהדברים
האפשריים (הסבירים, הבלתי מוכרחים) יש מהם
שאפשרותם (שסבירותם) קרובה מאד, ומהם
שאפשרותם רחוקה מאד, ומהם בינוניים בין אלו,
וה"אפשר" רחב גדול מאד. ואלו הרשעה תורה
לקים ענישים באפשר הקרוב מאד, אשר כמעט
קרוב למחייב המציאות כדגמת מה-שהזכרנו —
כי אז היו מקימים את-הענישים (מתוך השוואה
שאינה מדויקת ביותר) כמה שהוא יותר רחוק מזה
ובמה שהוא עוד יותר רחוק, עד שיקימו את-
הענישים וקמתו בני אדם תמיד באמדתן קל לפי
דמיון השופט. לפיכך סתם יתעלה את-הפחת הזה
וצוה שלא יקים שום עניש אלא עד שיהיו שם
עדים המעידים שברור להם אותו המעשה, ברור
שאין בו שום ספק ולא (שאמרו כן העדים מצד
הגיון או) הסבר כלל. ואם לא נקים את-הענישים
באמדת החזק מאד (גם אם טעינו) — הרי לא יוכל
לקרות יותר משנפטור את-החוטא; אבל אם נקים
את-הענישים באמדת ובדמוי (מתוך השערה) אפשר
שביום מן-הימים נהרוג נקי — ויותר טוב ויותר
רצוי לפטר אלף חוטאים, מלהרג נקי אחד ביום
מן-הימים. וכן אם העידו עליו שני עדים בשתי
עברות שחייב על כל-אחת מהן מיתה, וכל-אחד
מהם לבדו ראהו עובר על האחת ולא ראהו עובר
על האחרת — הרי זה לא יהרג. כגון שעיד עליו
עד אחד שעשה מלאכה בשבת והתרה בו, ושני
יעיד עליו שעבד עבודה זרה והתרה בו — הרי
זה אינו נסקל. אמרו (מכילתא פרשת משפטים שם):
"היה עד אחד מעידו עובד לחמה ואחד עובד

תכלית (הכמות) מה-שמלקים אותו ארבעים חסר
אחת, כמו שבא הפרוש המקבל. ואין מלקים שום
אדם עד שיאמרו את-המכות כפי יכלת הלוקה
וגילו ומזגו וצורת גופו. אם יוכל לסבל את-עניש
המלקות בכללותו — ילקה; ואם לא יוכל לסבל
— מלקים אותו כפי מה-שיוכל לקבל, לא פחות
משלש מכות. אמר יתעלה: "כדי רשעתו" (דברים
כה, ב). ותכלית המלקות ארבעים חסר אחת,
ובאה האזהרה מלהוסיף להלקותו אפלו מכה
אחת נוסף על מה-שאמד הדין שיכול לסבל, והוא
אמרו: "כדי רשעתו במספר. ארבעים יפנו לא
יסיף" (שם, ב-ג). ולשון ספרי (פרשת תצא שם):
"אם הוסיף — עובר בלא-תעשה. אין לי אלא
בזמן שמוסיף על הארבעים, מנין (אם הוסיף) על
כל-אמדת ואמדת שאמדהו בית דין? (בגלל שאינו
מסוגל לספוג ל"ט מלקות) תלמוד לומר: לא יסיף
פן-יסיף". ומן-הלאו הזה היא האזהרה מלהכות
שום אדם מ ישראל: אם החוטא הזה אנו מזהרין
שלא להכותו — שאר כל-אדם לא כל-שפן!
וכבר הזהירו (חכמים) מלרמוז שיכה אף-על-פי
שאינו מכה, אמרו (סנהדרין נח): "כל-המגביה
ידו על חברו להכותו נקרא רשע, שנאמר: 'ויאמר
לרשע למח תכה רעך' (שמות ב, יג).

יום שני א' אדר ב' ה'תשע"א

מצות לא תעשה רצד. רצ.

המצוה הרצ"ד — האזהרה שהזכרנו מלהעניש
את-האנוס בעברה שעשה, כיון שהוא אנוס
בעשתה, והוא אמרו יתעלה: "ולנצרה (שנאנסה)
לא-תעשה דבר" וגו' (דברים כב, כו). ובסנהדרין
(נדרים סו. ועוד) אמרו: "אנוס רחמנא פטריה,
שנאמר: ולנצרה לא-תעשה דבר".

המצוה המשלימה מאתים ותשעים — האזהרה
שהזכרנו מלקבוע את-הענישים על פי אמדת הדעת
החזק ואפלו קרוב לוודאי, כגון שהיה אדם
שזנאו ורודף אחריו להרגו ונמלט ממנו לבית,
ונכנס אותו הרודף אחריו, ונכנסו אנחנו אחריהם
ומצאנו את-הנרדף הרוג מפרפר, ושזנאו הרודפו
עומד עליו כשהספין בידו ושניהם (ההרוג והסבין)
מגאלים (מלובלכים) בדם — הרי אין הסנהדרין

1 לְלִבָּנָה, שׁוֹמֵעַ אָנִי (אפשר אולי ש) יִצְטָרְפוּ? —
2 תִּלְמוּד לומר: וְנָקִי וְצָדִיק אֶל-תִּהְיֶה.

יום שלישי ב' אדר ב' ה'תשע"א

4 מצות לא תעשה רעט. רעז

5 ערה. רעה. רעג.

6 המצוה הרע"ט — האזהרה שהזהר הדין
7 מלחמול (לרחם) על מי שהרג את-חברו או חסרו
8 אבר מאבריו, כלומר: בתשלום הקנסות. שלא
9 יאמר: זה עני וקטע את-ידו של זה או אבר עינו
10 שלא בכונה, ויחון וירחם עליו מלחיבו תשלום
11 דמי הזקו בשלמות, והוא אמרו בזה: "ולא-תחוס
12 עינך נפש בנפש עין בעין שן בשן יד ביד רגל
13 ברגל" (דברים יט, כא). וכבר נכפל הלאו בזה
14 ואמר: "לא-תחוס עינך עליו ובערת דם-הנקי
15 מִיִּשְׂרָאֵל" (שם, יג).

16 המצוה הרע"ז — האזהרה שהזהר הדין מלחמול
17 על העני בשעת הדין עד שיזכהו בדבר שאינו
18 מגיע לו, על דרך החמלה עליו אלא ישוה בין
19 העשיר לעני והאביון ויחייבנו (גם את העני) לשלם
20 מה-שיקבע עליו, והוא אמרו: "ודל לא תהדר
21 בריבו" (שמות כג, ג) וכבר כפל את-הלאו בענין
22 זה בלשון אחר ואמר: "לא-תשא פני-דל" (ויקרא
23 יט, טו), ולשון ספרי (פרשת קדושים): "שלא
24 תאמר: עני הוא זה הואיל ואני והעשיר הזה
25 תיבין לפרנסו אפניו ונמצא מתפרנס בנקיות —
26 תלמוד לומר: לא-תשא פני-דל".

27 המצוה הער"ה — האזהרה שהזהר הדין מלכבד
28 פני אחד מבעלי הדין בשעת הדיון, אפלו היה
29 אדם נכבד מאד וגדל-המעלה, ולא יכבדנו הדין
30 אם בא לדין עם בעל דינו ולא יראה שהוא מגדלו
31 ומכבדו, והוא אמרו יתעלה: "לא תהדר פני
32 גדול" (שם). ובספרא (פרשת קדושים): "שלא
33 תאמר עשיר הוא זה, בן-גדולים הוא זה היאך
34 אבישנו ואראה בבשתו, על אחת כמה וכמה
35 שאינו מבישו — לכך נאמר: לא תהדר פני
36 גדול". וכבר נתבאר דיני מצוה זו בכמה מקומות
37 בסנהדרין ושבועות (ל).

38 המצוה הרע"ח — האזהרה שהזהר הדין

39 מלהטות את-הדין על אחד מבעלי הדין אם ידע
40 שהוא אדם רשע בעל עברות, הזהיר יתעלה
41 מלהענישו בעוות הדין, והוא אמרו יתעלה: "לא
42 תטה משפט אבינך בריבו" (שמות כג, ו). ולשון
43 המכלתא (פרשת משפטים שם): "רשע וכשר
44 עומדין לפניך לדין, שלא תאמר הואיל ורשע הוא
45 (ולבטח משקר) אטה הדין עליו (לחובתו) —
46 תלמוד לומר: "לא תטה משפט אבינך בריבו",
47 'אביון' הוא במצות", כלומר: אף-על-פי שהוא
48 אביון במצות — לא תטה את-דינו.

49 המצוה הרע"ג — האזהרה שהזהר הדין
50 מלעשות עול בדין, והוא אמרו: "לא-תעשו עול
51 במשפט" (ויקרא יט, טו) וענין לאו זה שלא יעבר
52 על החקים שגדרה תורה בחיוב דבר או בפטור
53 מִמֶּנּוּ (שלא יחייב זכאי ויפטור חייב).

יום רביעי ג' אדר ב' ה'תשע"א

54 מצות לא תעשה רפ. מצות עשה קעז.

55 מצות לא תעשה רעו. עדר.

56 המצוה המשלימה מאתים ושמנים — האזהרה
57 שהזהר הדין מלהטות בדונו גרים ויתומים, והוא
58 אמרו: "לא תטה משפט גר יתום" (דברים כד, יז)
59 הנה נתבאר לך שהמטה משפט אדם מִיִּשְׂרָאֵל
60 עובר בלאו אחד והוא אמרו: "לא-תעשו עול
61 במשפט" (ויקרא יט, טו); ואם הטא משפט גר —
62 עובר בשני לאוין. ובספרי (פרשת תצא שם): "לא
63 תטה משפט גר, מלמד שכל-המטה משפט גר —
64 עובר בשני לאוין. ואם היה גר יתום — עובר
65 בשלשה לאוין".

66 המצוה הקע"ז — הצווי שנוצטוו הדינים להשות
67 בין בעלי הדין ולשמוע כל-אחד מהם עם ארץ
68 דבריו או קצורם, והוא אמרו: "בצדק תשפט
69 עמיתך" (שם) וכא הפרוש בספרא (פרשת
70 קדושים): "שלא יהא אחד מדבר כל-צרכו ואחד
71 אומר לו: קצר דברך". זהו אחד הענינים
72 שכוללם צווי זה. ויש בו עוד: שכל-אדם מצוה
73 לדון דין תורה אם הוא בקי בכך ובעלי הדין
74 התחילו (והסכימו) לטעון לפניו (אף על פי שהוא
75 יחיד). ובפרוש אמרו: "אחד דן את-חברו דבר

ד' משובעות (לא). ובכלל לאו זה אמרו עוד: 39
 אזהרה למספר לשון הרע, ומקבל לשון הרע, 40
 ומעיד עדות שקר, כמו שנתבאר במכות (כג). 41
 המצוה השט"ז — האזהרה שהזהרנו מלקלל 42
 את-הנשיא, והוא אמרו: "ונשיא בעמך לא תאר" 43
 (שם כב, כז) ושם זה, כלומר: נשיא, מניחו (מתאר 44
 ומתכוין) הכתוב על המלך אשר לו הממשלה, 45
 והוא אמרו יתעלה: "אשר נשיא יחטא" (ויקרא ד, 46
 כב) והחכמים אומרים אותו בסתם. (נותנים תואר 47
 זה) על ראשי ישיבה של שבעים זקנים בלבד. 48
 ובכל-התלמוד והמשנה אומרים (חגיגה פרק ב 49
 משנה ב — טז): "נשיאים ואבות בית דין, ונשיא 50
 ואב בית דין". ועוד אמרו (סנהדרין יט:): "נשיא 51
 (הסנהדרין וכדומה בלשון חז"ל) שמחל על כבודו 52
 — כבודו מחול; מלך שמחל על כבודו — אין 53
 כבודו מחול". ודע שלא זו כולל גם את-הנשיא 54
 (שבשלשון חז"ל נקרא "נשיא") עם המלך, לפי שענין 55
 לאו זה להזהיר מלקלל כל-מי שיש בידו שלטון 56
 והוא במעלה הגבוהה ביותר, בין שזו מעלה 57
 שלטונית או מעלה תורנית והיא הישיבה. וכך 58
 נראה מדיני מצוה זו. והעובר על לאו זה — 59
 לוקה. 60

יום שישי ה' אדר ב' ה'תשע"א

מצות לא תעשה שטו. רפא. שטז. 61
 מצות עשה קעח. 62
 המצוה השי"ז — האזהרה שהזהרנו מלקלל 63
 איזה אדם מישראל, והוא אמרו: "לא-תקלל 64
 חרש" (ויקרא יט, יד). ושמע ממני מה הוא ענין 65
 אמרו: "חרש". כשהנפש מתעוררת (מתוך תאוות 66
 נקם) להנקם מן-המזיק לפי צורת הנזק הנקבע 67
 בדמיון (במחשבת הניזוק ובדימויו הלא מדויק), 68
 לא תחלל להתעורר עד אשר תעניש את-המזיק 69
 לפי אפן הנזק הנקבע בדמיון; ורק כשתענישנו 70
 תנוח אותה ההתעוררות ותעדר אותה הצורה 71
 מן-הדמיון. יש שתענישהו בקללה ובזיון בלבד 72
 ותנוח בדעתה (בהעריכה) את-ערך הנזק שגייע 73
 למזיק באותם הדברים ואת-בשתו בהם. ויש 74
 שהדבר הוא גדול יותר ולא תשך אותה 75
 התעוררות עד שישמד כל-רכושו, ואז תנוח 76
 77

תורה, שנאמר: בצדק תשפט עמיתך". ויש בו 1
 עוד: שחייב אדם לדון את-חברו לכך זכות ולא 2
 יפרש מעשיו ודבריו אלא לטוב ולחסד. וכבר 3
 נתבארנו בננות צווי זה במקומות מפוזרים בתלמוד. 4
 המצוה הרע"ו — האזהרה שהזהר הדין מלירוא 5
 מאדם מזיק בליעל ורע המדות עד שלא יפסוק 6
 עליו דין צדק (ויזכהו מפחד), אלא חייב לפסוק ולא 7
 יחוש למח-שיקרה לו מן-הנזקים מאותו אדם. 8
 אמר יתעלה "לא תגורו מפני-איש" (דברים א, יז) 9
 ולשון ספרא: "לא תגורו מפני-איש, שמא תאמר 10
 מתירא אני מאיש פלוני שמא יהרוג את-בני, 11
 שמא ידליק גדישי (ערימת תבואה), שמא יקצוץ 12
 את-נטיעותי — תלמוד לומר: לא תגורו מפני- 13
 איש". 14

המצוה העד"ר — האזהרה שהזהר הדין מלקחת 15
 שחד מבצלי הדין אפלו לדון בצדק, והוא אמרו: 16
 "ושחד לא תקח" (שמות כג, ח). וכבר נכפל הלאו 17
 בענין זה (בדברים טז, יט). ובספרי (תחלת פרשת 18
 שופטים שם): "לא תקח שחד אפלו לזכות זכאי 19
 ולחייב חייב". וכבר נתבאר דיני מצוה זו בכמה 20
 מקומות בסנהדרין. 21

יום חמישי ד' אדר ב' ה'תשע"א

מצות לא תעשה שטו. רפא. שטז. 22
 המצוה השט"ו — האזהרה שהזהרנו מלקלל 23
 את-הדין, והוא אמרו: "אלהים (דיין) לא תקלל" 24
 (שמות כב, כז). והעובר על לאו זה — לוקה. 25
 המצוה הרפ"א — האזהרה שהזהר הדין 26
 מלשמוע דברי אחד מבצלי הדין שלא בפני בעל 27
 דינו, והוא אמרו: "לא תשא שמע שוא" (שם כג, 28
 א) לפי שבעל הרב יהיו דברי בעל דין שלא בפני 29
 בעל דין — שוא, ולפיכך הזהר הדין מלשמוע 30
 אותם הדברים כדי שלא יכנס בדעתו משג בלתי 31
 נכון ובלתי אמתי ולשון המכלתא (פרשת משפטים 32
 שם): "לא תשא שמע שוא — אזהרה לדין שלא 33
 ישמע מבצל דין עד שיהא בעל דינו עמו; אזהרה 34
 לבעל דין שלא ישמיע דבריו לדין עד שיהא 35
 חברו עמו". ובאזהרה על ענין זה בעצמו אמר: 36
 "מדבר שקר תרחק" (שם, ז), כמו שנתבאר בפרק 37
 38

1 בְּדַעְתָּה אֶת־עֶרְךָ הַצֶּעֶר שֶׁהִגִּיעַ לוֹ בְּאַבְדֵּן רְכוּשׁוֹ.
 2 וַיֵּשׁ שִׁיָּהָא הַדָּבָר חֲמוּר יוֹתֵר וְלֹא תְנוּחַ עַד שֶׁתִּנָּקֵם
 3 מִמֶּנּוּ בְּגוֹפוֹ בְּמִינֵי מָכּוֹת וְחֲסוּר אֲבָרִים. וַיֵּשׁ
 4 שִׁיָּהָא הַדָּבָר חֲמוּר יוֹתֵר, וְלֹא תְנוּחַ אוֹתָהּ
 5 הִתְעוֹרְרוּת, עַד שֶׁיִּקַּח אֶת־נֶפֶשׁ הַמִּדִּיק וַיִּשְׁמִידֶהוּ
 6 מִן הַמְּצִיאוֹת — וְזוֹהִי הַתְּכִלִּית. וַיֵּשׁ שֶׁתִּהְיֶה
 7 הִתְעוֹרְרוּת הַנֶּפֶשׁ מוֹעֲטַת מְכַדִּי בְקִשְׁת עֲנֵשׁ הַמִּדִּיק
 8 מִחֲמַת קְלוֹת חֲטָאוֹ, עַד שֶׁתִּנּוּחַ בְּצַעֲקָה וְכַעַס עָלָיו
 9 וּקְלָלָהּ — אָפְלוֹ לֹא יִשְׁמַע אֵלָיו הִיָּה נֹכַח שָׁם.
 10 וְזֶה מִפְּרָסֵם מִמַּעֲשֵׂי בַעֲלֵי הַחֲמָה וְהַכַּעַס שֶׁנִּפְשָׁם
 11 שׁוֹכֶכֶת (נִרְגַּעַת) בְּשַׁעוֹר כְּזֶה בַּחֲטָאִים הַקָּלִים
 12 מְאֹד, אֶף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא יָדַע הַחוּטָא עַל כַּעֲסוֹ וְלֹא
 13 שָׁמַע קָלְלָתָם. וְהִיָּה עוֹלָה בְּדַעְתָּנוּ שֶׁפְּנוֹת הַתּוֹרָה,
 14 שֶׁאֲסָרָה קָלְלַת אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, הִיא: אִם הוּא
 15 שׁוֹמֵעַ אֶת־זֶה, מִחֲמַת הַבּוֹשָׁה וְהַצֶּעֶר הַמִּגִּיעִים
 16 לוֹ: אָבֵל קָלְלַת הַחֲרֵשׁ כִּינּוֹן שֶׁאִינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאִינוֹ
 17 מַצְטַעֵר בְּכָךְ, הָרִי אֵין חֲטָא בְּדָבָר — לְפִיכָךְ
 18 הִשְׁמִיעֵנוּ שֶׁהוּא אֲסוּר, וְהִזְהִיר עָלָיו, לְפִי שֶׁאֵין
 19 הַתּוֹרָה מְקַפִּידָה עַל מִצְבַּח הַמִּתְחַרֵּף בְּלִבָּד (שֶׁאִזּוֹ יֵשׁ
 20 לֵאסוּר רַק כֹּאשֶׁר מִתְבַּיֵּשׁ — כִּשְׁשׁוּמַע), אֲלֵא
 21 הַקִּפִּידָה גַּם עַל מִצְבַּח הַמִּתְחַרֵּף, שֶׁהִזְהִיר שֶׁלֹּא יַעוֹרֵר
 22 נֶפֶשׁוֹ לְנִקְמָה וְלֹא יִרְגִּילָנָה לְכַעֲסוֹ. וְכֹךְ מִצְאֵנוּ
 23 שֶׁבַעֲלֵי הַקְּבִלָּה (חו"ל) הֵבִיאוּ רֵאִיָּה לֵאסוּר קָלְלַת
 24 כָּל־אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל מִמֶּה־שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא תִקְלַל
 25 חֲרֵשׁ". וּלְשׁוֹן סִפְרָא (פֶּרֶשׁת קְדוּשִׁים): "אֵין לִי
 26 אֲלֵא חֲרֵשׁ, מִנִּין לְרִבּוֹת אֶת כָּל־הָאָדָם? תִּלְמוּד
 27 לּוֹמֵר: "בְּעֶמְקָךְ לֹא תֵאָר", אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר:
 28 'חֲרֵשׁ'? מָה חֲרֵשׁ מִיָּחָד (שִׁכְמַעַט כָּל מַעֲלָתוֹ בּוֹה)
 29 שֶׁהוּא בַּחֲיִים; יֵצֵא הַמֵּת שֶׁאִינוֹ בַּחֲיִים".
 30 וּבִמְכַלְתָּא (פֶּרֶשׁת מִשְׁפָּטִים שְׁמוֹת כֹּא, יז): "לֹא
 31 תִקְלַל חֲרֵשׁ" דָּבָר הַפְּתוּב בְּאִמְלָלִין שֶׁבָּאָדָם".
 32 וּמִה־שֶׁאֲמַרְנוּ לוֹקָה — בַּתְּנָאִי שֶׁיִּקְלַל בְּשֵׁם
 33 (הַשֵּׁם). וְכֵן אִם קָלַל עֲצָמוֹ — לוֹקָה. הֵנָּה נִתְבָּאֵר
 34 לָךְ שֶׁהִמְקַלַּל אֶת־חֲבֵרוֹ בְּשֵׁם — עוֹבֵר בְּלֹא
 35 אֶחָד, וְהוּא אָמְרוֹ: "לֹא תִקְלַל חֲרֵשׁ"; וְהִמְקַלַּל
 36 אִיזֵה דִין — עוֹבֵר בְּשְׁנֵי לְאוּיִן וְלוֹקָה שְׁתֵּים;
 37 וְהִמְקַלַּל נָשִׂיא — לוֹקָה שְׁלֹשׁ. וּלְשׁוֹן הַמְּכַלְתָּא
 38 (פֶּרֶשׁת מִשְׁפָּטִים שְׁמוֹת כב, כז): "אֲנִי אֶקְרָא נָשִׂיא
 39 בְּעֶמְקָךְ" אֶחָד נָשִׂיא וְאֶחָד דִּין בְּמִשְׁמַע, וּמִה

40 תִּלְמוּד לּוֹמֵר: "אֲלֵהִים לֹא תִקְלַל"? לְחִיב עַל זֶה
 41 בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְעַל זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ. מִכָּאֵן אָמְרוּ: יֵשׁ
 42 מִדָּבָר דָּבָר אֶחָד וְחִיב עָלָיו מִשׁוּם אֲרֻבָּעָה דְּבָרִים.
 43 כֵּן־נָשִׂיא שֶׁקָּלַל אֶת־אָבִיו — חִיב עָלָיו מִשׁוּם
 44 אֲרֻבָּעָה דְּבָרִים: מִשׁוּם הָאָב, וּמִשׁוּם דִּין, וּמִשׁוּם
 45 נָשִׂיא, וּמִשׁוּם 'בְּעֶמְקָךְ' מִכָּל־מְקוֹם" (סֵתָם אֲדָם).
 46 הֵנָּה נִתְבָּאֵר מִה־שֶׁהִזְכַּרְנוּ. וְכִבֵּר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי
 47 מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ד' מִשְׁבּוּעוֹת (לֵה).

48 הַמִּצְוָה הַקַּע"ח — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטוּנוּ לְהַעֲדִיר עֲדוּת
 49 לְפָנֵי הַדִּינִים עַל כָּל מִה־שֶׁאֲנוּ יוֹדְעִים, כִּינּוֹן שֶׁיֵּשׁ
 50 בְּכָךְ מִשׁוּם מִיתַת מִי שֶׁמַּעֲדִידִים עָלָיו, אוֹ הַצְּלָתוֹ;
 51 הַפֶּסֶד מִמוֹנוֹ אוֹ הַרְוֹחָתוֹ — חִיבִים אָנוּ לְהַעֲדִיר
 52 עַל כָּל־זֶה וְלַהּוֹדִיעַ לַדִּינִים מִה־שֶׁרָאִינוּ אוֹ שֶׁמַּעֲנוּ
 53 (מִפִּי אֶחָד הַצַּדִּידִים). וְכִבֵּר הֵבִיאוּ רִבּוּתֵינוּ עָלֵיהֶם
 54 הַשְּׁלוֹם רֵאִיתָם עַל חִיּוּב הַגָּדַת הָעֲדוּת מִמֶּה־
 55 שֶׁאֲמַר יִתְעַלָּה: "וְהוּא יָדַע אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע" (שֵׁם
 56 ה, א) וְהַעוֹבֵר עַל מִצְוָה זוֹ — וְהוּא הַכּוֹבֵשׁ עֲדוּתוֹ
 57 — חֲטָאוֹ גָּדוֹל, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "אִם־לּוֹא
 58 יִגִּיד וְנָשָׂא עוֹנוֹ" (שֵׁם). וְזֶהוּ דָּבָר כָּלְלִי. אֵף אִם
 59 הָעֲדוּת שֶׁכָּבְשָׁה הִיא עֲדוּת מִמוֹן וְנִשְׁכַּעַ עָלֶיהָ
 60 הָעֵד תּוֹךְ כְּבִישָׁתָהּ — חִיב קָרְבֵּן עוֹלָה וְיִזְרֹד, כְּמוֹ
 61 שֶׁבָּאֵר הַפְּתוּב (שֵׁם, ה"י) וְלִפִּי הַתְּנָאִים הַנִּזְכָּרִים
 62 בְּשִׁבּוּעוֹת (פֶּרֶק ד' מִשְׁנָה א — ל). וְכִבֵּר נִתְבָּאֵרוּ
 63 דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּסִנְהֶדְרִין (פֶּרֶק ד' מִשְׁנָה ה — לו:)
 64 וּבִשְׁבּוּעוֹת (שֵׁם).

שבת קודש ו' אדר ב' ה'תשע"א

65 **מצות עשה קעט.**
 66 הַמִּצְוָה הַקַּע"ט — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטוּנוּ לְחַקוֹר עֲדוּת
 67 הָעֲדִידִים וְלִדְרוֹשׁ אוֹתָהּ הֵיטֵב, וְאִזּוֹ נַעֲנִישׁ וְנִפְסוֹק
 68 הַדִּין. וְלִדְקוֹק בְּכָךְ כָּל־הָאֶפְשָׁר, כְּדִי שֶׁלֹּא
 69 נִשְׁפּוּט בְּדַבּוּר רֵאשׁוֹן וּבִמְהִירוּת, וְנִרְעַ לְזַכָּאִים,
 70 וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "וְדִרְשָׁת וְחַקְרָת וְשִׁאלָת
 71 הֵיטֵב וְהִנֵּה אָמַת נִכּוֹן הַדָּבָר" (דְּבָרִים יג, טו) וְכִבֵּר
 72 נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ וְחִלּוּקֶיהָ וְאִיךָ הֵן הַדִּרְשִׁיאוֹת
 73 וְאִיךָ הֵן הַחֲקִירוֹת, וְאִיךָ חִיבִים לְדַקְדֵּק בְּכָךְ וְאִיךָ
 74 תִּתְקַיֵּם הָעֲדוּת אוֹ תִּדְחָקָה לְפִי הַחֲקִירוֹת הָאֵלֶּה,
 75 בְּמַסְכַּת סִנְהֶדְרִין (מ).
 76

שמואל-א כו ככה כז א-ז

כ ועתה אליפל דמי ארצה מנגד פני יהוה פייצא מלך ישראל לבקש את-פרעש אחד באשר ירדף הקרא בהרים: כא ויאמר שאול חטאתי שוב בני-דוד כי לא-ארע לך עוד תחת אשר יקרה נפשי בעיניך היום הנה הסכלתי ואשגה הרבה מאד: כב ויען דוד ויאמר הנה החנית (חנית קרי) המלך ויעבר אחד מהנערים ויקחה: כג ויהוה ישיב לאיש את-צדקתו ואת-אמנתו אשר נתנה יהוה היום ביד ולא אביתי לשלח ידי במשיח יהוה: כד והנה כאשר גדלה נפשך היום הנה בעיני כן תגדל נפשי בעיני יהוה ויצלני מפל-צרה: כה ויאמר שאול אל-דוד ברוך אתה בני דוד גם עשה תעשה וגם יכל תוכל וילך דוד לדרכו ושאל שב למקומו: פ

כז א ויאמר דוד אל-לבו עתה אספה יום-אחד ביד-שאול איני-לי טוב כי המלך אמלט אלא-ארץ פלשתים ונאש ממני שאול לבקשני עוד בכל-גבול ישראל וגמלתי מידו: כ ויקם דוד ויעבר הוא ושש-מאות איש אשר עמו אל-אכיש בן-מעוך מלך גת: כג וישב דוד עם-אכיש בנת הוא ואנשיו איש וביתו דוד ושתי נשיו אחינעם הזרעאלית ואביגיל אשת-נבל הפרמלית: כד ויגד לשאול כי-ברח דוד גת ולא-יוסף (ספ קרי) עוד לבקשו: כה ויאמר דוד אל-אכיש אם-נא מצאתי חן בעיניך ותנולי מקום באחת ערי השדה ואשכח שם ולמה ישב עבדך בעיר הממלכה עמו: כו ויתן-לו אכיש ביום ההוא את-צקלג לכן היתה צקלג למלכי יהודה עד היום הזה: כז ויהי מספר הימים אשר-ישב דוד בשדה פלשתים ימים וארבעה חדשים:

רש"י

(כ) הקורא. עוף ששמו קורא, ובלע"ז פרדי"ץ, וכן (ירמיהו י יא): קורא דגר ולא ילד, ומרדף אחר קני שאר עופות, ויושב על בציחהם: (כג) ישיב לאיש. לכל צדיק וצדיק: (א) עתה אספה יום אחד. שמא יארוב ויבא עלי פתאום: (ה) ולמה ישב עבדך וגו'. ואהיה לך למשא: (ז) ימים וארבעה חדשים. מיעוט ימים שנים, ואי אפשר לפרש ימים זה שנה, שהרי לא הלך דוד אצל אכיש עד שמת שמואל, ושאל לא מלך אחר מיתת שמואל אלא ארבעה חדשים, כמו ששנינו בסדר עולם. וגם ממנין שנתינו של עלי, ועשרים שנה שהיה הארון בקרית יערים, הרי ששים שנה, צא מהם חמשים ושתים של שמואל, ושנה אחת לעיבורו עם ארבעה חדשים הללו, ושבע שנים שמלך דוד בחברון קודם שהביא את הארון מקרית יערים, נמצא שלא מלך שאול אחר מיתת שמואל, יותר מארבעה חדשים:

מצודת דוד

(כ) אל יפל דמי. רצה לומר: מה שאני תמיד בסכנה וכאלו דמי נשפך, הדם ההוא לא יפול ארצה מנגד פני ה', כנגדו תעמוד לבקש נקם: כאשר ירדוף. רצה לומר: המלך מתמיד ומתענג לבקש פרעוש הקופץ ממקום למקום, כאשר מלך מהמלכים מתענג לרדוף בהרים אחר הקורא, והוא שם עוף אשר יתענגו המלכים לרדוף אחריו ולצודו, ורצה לומר: רודף הוא אחר הדיוט, כאלו אחר שר גדול וחשוב: (כא) שוב.

חזור לביתי, כי לא אעשה לך עוד רעה, בעבור כי חשובה ויקרה נפשי בעיניך: הנה הסכלתי. במה שאני רודףך עשיתי סכלות, על כי ראיתי שה' עמך, ואף הרביתי לשגות לרדףך על לא דבר: (כב) ויעבר. כי עם כל זה, לא האמין לשאול ולהשיב בעצמו: (כג) איש. לכל איש ישיב צדקתו, וכלל עצמו בתפלתו על הרבים: (כד) גדלה נפשך. יקרה נפשך: (כה) ברוך אתה. רצה לומר: רואה אנכי שאתה ברוך, וגם עשה תעשה מעשים נפלאים, וגם תצליח בהם: (א) עתה אספה. כי אחר שכרת כנף המעיל, חשב שלא יוסיף עוד לרדוף אחריו כאשר בתחלה, אבל אחר שראה שעם כל זה רודפו, וחשש עוד כי פן בעבור שרואה טוב הצלחתו, ישכיל עוד לבוא פתאום ויהיה נספה ביום אחד, רצה לומר: מבלי דעת טרם בואו: לבקשני עוד. כאשר בקשני עד הנה בכל גבול ישראל: (ב) אל אכיש. אף שמבראשונה פחד ממנו והתהולל בידם ונמלט, אבל כאשר בא ושש מאות איש עמו, ואף נודע שנבאש בשאול, השלים עמו אכיש לשבת אצלו, ולהיות סר למשמעתו: (ה) ערי השדה. מבלי חומה סביב, כי חשב פן לא יאמין בו אכיש לתת לו עיר בצורה, כי פן ישגב בחוזק העיר וימרוד בו: בעיר הממלכה עמך. כי אהיה למשא לך, כי יתיקרו המזונות בעבור אנשי: (ו) ויתן לו וכו'. את צקלג. אף שבספר יהושע (טו לא) נאמר שהיתה מנחת יהודה, אולי לאחר זה לקחוה הפלשתים מידם: למלכי יהודה. כי אכיש נתנה לדוד, ולא החזירה לכל בני השבט:

מצודת ציון

(כ) פרעש. הוא כינה שחורה: הקורא. שם עוף, כמו (ירמיהו י יא): קורא דגר: (כא) יקרה. ענין חשיבות: הסכלתי. מלשון סכלות וטפשות: ואשגה. מלשון משגה ושגגה: (כג) ביד. רצה לומר ביד: ולא אביתי. ולא רציתי: (כה) יכול תוכל. מלשון יכולת: (א) אספה. ענין כליון: ונואש. מלשון יאוש, כמו (ישעיהו נז ט): לא אמרת נואש: (ז) ימים. שנה:

תהלים טז זיא יז א-ג

ז אֲבָרְךָ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲצָנִי אֶף־לַיְלֹת יִסְרוּנִי כְלִיּוֹתַי: ח שְׁוִיתִי יְהוָה לִנְגְדִי תָמִיד כִּי מִיְמִינִי בְּלֹא־מוֹט: ט לִכְן | שִׁמַּח לִבִּי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי אֶף־בְּשָׁרִי יִשְׁפֹּן לִבְטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשָׂאוֹל לֹא־תִתֵּן (כתיב חסידך) חֲסִידְךָ לְרָאוֹת שְׁחַת: יא תוֹדִיעֵנִי אֶרֶח חַיִּים שִׁבַּע שְׂמֵחוֹת אֶת־פְּנֶיךָ נַעֲמֹת בִּימִינְךָ נֶצַח: יז א תִּפְלֶה לְדוֹר שִׁמְעָה יְהוָה | צֶדֶק הַקְּשִׁיבָה רִנָּתִי הָאֲזִינָה תִּפְלִתִּי בְּלֹא שִׁפְתִּי מִרְמָה: ב מִלִּפְנֵיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה מִי־שָׂרִים: ג בְּחֻנֶּת לִבִּי | פְּקֻדַּת לַיְלָה צִרְפָּתִנִּי בְּלֹא־תִמְצָא זְמוֹתִי בְּלִיַּעֲבָר־פִּי:

רש"י

ותכלה היא השמחה של עתיד (סא"א): את פניך. שמחות אשר לפניך בכת הקרובה לך: (ב) מלפניך משפטי יצא. עבירות שבידי שאני ראוי להשפט עליהם ביסורין יצאו מלפניך ולא יבואו לפניך בדין: עיניך תחזינה במישרים. אם יש בידי זכיות בהן תחזינה במישרים עיניך: (ג) בחנת לבי וגו'. ידעתי כי יש עבירה בידי ואם משפט עונשי יבא לפניך לא אצדק בדין אשר כבר בחנת לבי: פקדת לילה. לעת הערב בעון בת שבע שנאמר ויהי לעת ערב ויקם דוד וגו' (ש"ב יא): צרפתי. נסיתי: בל תמצא. לא מצאת בי חפצך: זמותי בל יעבר פי. אם תעלה עוד במחשבתי ליבחן לפניך בל יעבר פי לומר עוד בחנני ונסני כמו שאמרתי כבר כמו שנאמר (לקמן כו) בחנני ה' ונסני שאמר דוד לפני הקב"ה מפני מה אומרים אלהי אברהם ואין אומרים אלהי דוד אמר לו אני בחנתיו ב' נסיונות ונמצא שלם אמר בחנני ונסני כדאיתא במסכת שבת:

מצודת ציון

(ח) שויתי. שמת כמו משוה רגלי (לקמן י"ח): (יא) נעימות. ענין מתקנות וערבות: (ג) פקדת. ענין זכרון והשגחה כמו וה' פקד (בראשית כ"א): זמותי. ענין מחשבה:

כי מימיני. כי בעבור זה יעמוד מימיני לעזור לי ולא אהיה נוטה לנפול: (ט) שמח לבי. כי תשיג תאוה: ויגל כבודי. היא הנשמה שהיא כבוד הגוף: ישכון. אחר המות בקבר: (י) כי לא תעזוב נפשי. לא תכלה נפשי בקבר עם הגוף: לא תתן וגו'. על הנפש יאמר וכפל הדבר במ"ש: (יא) תודיעני. תן בי דעה ללכת באורח המביאה החיים הנצחיים להיות שובע בשמחות במה שאראה את פניך וכמ"ש רז"ל שהצדיקים נהנין מזיו השכינה: נעימות. ולהיות שבע עד נצח מן הנעימות הנתונות בימינך והם תענוגי עוה"ב הנאהבים והנעימים: (א) צדק. תפילתי הנאמרת בצדק ובכוונת הלב: בלא. הנאמרת בלי שפתי מרמה: (ב) משפטי יצא. רצה לומר לא תעשה בי משפט הראוי על אשמותי כי ראה מעשה הישרים שעשיתי ולפיהן שפטי: (ג) בחנת לבי. לדעת מחשבותי והשגחת בי בלילה והוא עת שמחשבת האדם צלולה: צרפתי. כצורך הזה הצורך כספו לדעת הטובה היא כן בחנת אותי ולא מצאת בי מחשבת רשע: זמותי. מחשבותי אינם עוברים דברי פי רצה לומר כמחשבותי כן אמרי פי:

יהל אור

נביאים כתובים משנה ותוספתא תלמוד ואגדה. ובפ' בהעלותך פט"ו דרס"ד א' ז' נימין היו בכנור שנאמר שובע שמחות כו' וכן דוד אומר שבע ביום הללתך כו'. נעימות בימינך נצח. זח"א בראשית כ"א ב'. ז"ג ויצא עמוד שמו"ז. משפטים קי"ט ב'. תרומה קס"ח סע"ב ויקרא ד"ג סע"ב פינחס רכ"ג ב' רמ"ג סע"א. וע' בפרדס שער ירך יעקב פ"ד:

מצודת דוד

(ז) אשר יעצני. בעבור שיעץ אותי לקבלו לאלוה: אף לילות. כאשר הוא יעץ אותי כן אף כליותי מוסרות ויועצות אותי ע"ז בלילות שהיא עת אשר הלב פנוי ממחשבה הטורדת: (ח) שויתי ה'. תמיד אחשב כאלו ה' עומד נגדי ורואה מעשי:

כי מימיני. כי בעבור זה יעמוד מימיני לעזור לי ולא אהיה נוטה לנפול: (ט) שמח לבי. כי תשיג תאוה: ויגל כבודי. היא הנשמה שהיא כבוד הגוף: ישכון. אחר המות בקבר: (י) כי לא תעזוב נפשי. לא תכלה נפשי בקבר עם הגוף: לא תתן וגו'. על הנפש יאמר וכפל הדבר במ"ש: (יא) תודיעני. תן בי דעה ללכת באורח המביאה החיים הנצחיים להיות שובע בשמחות במה שאראה את פניך וכמ"ש רז"ל שהצדיקים נהנין מזיו השכינה: נעימות. ולהיות שבע עד נצח מן הנעימות הנתונות בימינך והם תענוגי עוה"ב הנאהבים והנעימים: (א) צדק. תפילתי הנאמרת בצדק ובכוונת הלב: בלא. הנאמרת בלי שפתי מרמה: (ב) משפטי יצא. רצה לומר לא תעשה בי משפט הראוי על אשמותי כי ראה מעשה הישרים שעשיתי ולפיהן שפטי: (ג) בחנת לבי. לדעת מחשבותי והשגחת בי בלילה והוא עת שמחשבת האדם צלולה: צרפתי. כצורך הזה הצורך כספו לדעת הטובה היא כן בחנת אותי ולא מצאת בי מחשבת רשע: זמותי. מחשבותי אינם עוברים דברי פי רצה לומר כמחשבותי כן אמרי פי:

יא תודיעני אורה חיים שובע שמחות. ספ"ב דערכין ד"ג ע"ב כנור של מקדש של שבעת נימין היה שנאמר שובע שמחות את פניך א"ת שובע אלא שבע. בירושלמי רפ"ב דהגיגה שובע שמחות את פניך שבע כתות של צדיקים לע"ל. וכ"ה ברבות אמור פ"ל קרוב לר"פ ד"ר ע"א. יעו"ש ברבות שובע שמחות שבענו בה' שמחות. והמ"כ כ' דצ"ל בשבע שמחות תורה

עין יעקב

רש"י

לגלג. זו אולת: צלף. מין אילן הטוען ג' מיני פירות אביונות וקפריסין ולולבין וכי איתא להאי ליתיה להאי כדאמר בריש חזקת הבתים (כ"ב דף כח:): **פסת בר**. משמע גלוסקאות שרחבין כמין פס יד ומשמע כלי מילת כמו כתונת פסים. בר כמו לשבור בר ולענין כלי מילת בר נקי כמו ברה כחמה (שיר ר'): **כמהין ופטריות**. שיוצאין כמות שהן בלילה אחד ורחבין ועגולין כגלוסקאות: **נברא בר קורא**. סיב כמין לבוש מצוייר גדל סביבות הקור של דקל כשהוא רך. קור ענף האילן כשהוא רך יוצא בכל שנה קודם שיתקשה קרוי קור:

דף ל עמ' ב ותו⁵²⁷, יתיב⁵²⁸ רבן גמליאל וקדריש: עתידין אילנות, שמוציאין פרות בכל יום, שנאמר: (יחזקאל יז) "ונשא ענף ועשה פרי", מה⁵²⁹ ענף⁵³⁰ בכל יום⁵³¹, אף פרי⁵³² בכל יום. לגלג עליו אותו תלמיד, אמר: והכתיב: "אין כל חדש תחת השמש"? אמר לו: בוא ואראך דגמתן בעולם הזה. נפק⁵³³, אחוי ליה⁵³⁴ צלף. ותו⁵³⁵, יתיב⁵³⁶ רבן גמליאל וקדריש: עתידה ארץ ישראל, שתוציא גלוסקאות וכלי מילת⁵³⁷, שנאמר⁵³⁸: (תהלים עב) "יהי פסת בר⁵³⁹ בארץ⁵⁴⁰". לגלג עליו אותו תלמיד ואמר: "אין כל חדש תחת השמש". [אמר לו: בוא ואראך דגמתן בעולם הזה]. נפק⁵⁴¹, אחוי ליה⁵⁴² כמהין ופטריות⁵⁴³, ואכלי מילת⁵⁴⁴, נברא⁵⁴⁵ בר קורא⁵⁴⁶.

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

(539) [=תבואה] (540) שתתבואה תהיה גדולה כמו פסת יד וכף איש, יצא רבן גמליאל עם התלמיד, הראה⁵⁴² לו לתלמיד (543) היוצאים מהאדמה תוף זמן קצר באפן משלם, והם נראים כמו גלוסקאות ומאכלים. בקשר (544) הראה לו רבן גמליאל: (545) סיבים הגדלים כמו קורים ארוגים סביב הדקל. (546)

(527) ועוד מעשה דומה היה, ישוב (529) כמו ש יוצא (531) צומח כל הזמן, ותמיד נוספים עוד ועוד ענפים (532) גם הוא עתיד לצאת. גם על זאת (533) יצא רבן גמליאל עם התלמיד, הראה לו את עץ ה (535) עוד מעשה דומה היה, ישוב (536) אריגי משי, ונתן יהיה להשתמש בהם ללא עבוד נוסף. (538) בתאור הנביא על השנויים הרבים שעתידיים להיות בזמן הגאולה:

המשך מעמוד ג

מתוך פירוש רש"י

קט (ו) ושאלו ודרשו מחרבותיהם. הכל ישאלו עליהם מה נהיתה בפלוני ופלוגי, מתוך קול חורבה שיצא עליהם: **ודרשו**. משמע מאת אחרים, שהרי נקוד חטף קמץ. וכן ושאלו מפי אחרים הוא משמע, שישאלו אחרים עליהם. ויש לפתור ושאלו, ממשקל חזק, יהיו משאלים על הפתחים:

קי (ב) מטה. לשון משען, כמו (תהלים קה, טז) "כל מטה לחם": **מטה עזר ישלח ה' מציון**. כשתשוב מן המלחמה ואנשיך עייפים ורודפים, ישלח לך ה' את מלכי צדק מלך שלם להוציא לחם ויין (בראשית יד, יח): **רדה**. במלחמה: **בקרב אויבך**. לבטח:

קיא (א) הללויה וגו'. מזמור זה הוסד באל"ף ביי"ת, אות אחד בראש הפסוק ואחד באמצעותיו, וכן כולם מאל"ף ועד תי"ו. **וכמו כן מזמור השני**. הראשון מדבר בשבחו של הקב"ה, והשני מספר בשבחו של צדיק: (ד) **זכר עשה**. קבע לישראל שבתות ומועדים ומצות שנאמרו בהם "וזכרת כי היית במצרים" (עפ"י דברים טו, טו), לפי שהוא חנון ורחום על בניו וחפץ להצדיקם: (ה) **טרף נתן**. מזון:

עוד נאמר בברייתא, שקודם שהוקם המשכן הותרו להקריב זבחים
ונקבות, תמימין ובעלי מומין, (דאמר מר תמות וזכרות בבהמה
ואין תמות וזכרות בעופות ואיתקש בהמה לעוף תמימין ובעלי
מומין) לאפוקי – למעט מחוסר אבר דלא הותר להקריבה.
הגמרא מביאה מקור לדין שמחוסר אבר אסור בהקריבה לבני נח:
(אמר) [דאמר] רבי אלעזר, מנין למחוסר אבר שנתאסר להקריבה
לבני נח, תלמוד לומר (בראשית ו' ט) 'ומכל הבהמה אשר תנפול וגו' תביא
אל התבה, אמרה תורה, הבה תביא להקריבה ששלימה באיבריה
ושחית ראשי איברין שלה, ולא מחוסרת אבר. ואם הקפיד הכתוב
שלא יביא לתבה מחוסר אבר, מסתבר שהטעם הוא כדי שיקריב
קרנן מבהמות שלימות.
מקשה הגמרא: ודילמא 'ומכל החי' בא למעוטי שלא יביא בהמה
טריפה שאינה יכולה לחיות. מתרצת הגמרא: הנהו – המיעוט של
טריפה, מ'לחיות זרע' (א' טו) נפקא – נלמד, וכך נאמר לנח, הבה
בעלי חיים שיוולדו ולדות, ולא טריפה שאינה יולדת.
מקשה הגמרא: הניחא למאן דאמר טריפה אינה יולדת, שניתן
למעט טריפה מהציווי 'לחיות זרע', אלא למאן דאמר טריפה יולדת
מאי איכא למימר, הרי מתקיים בה התנאי 'לחיות זרע', ואת המיעוט
של טריפה צריך ללמוד מהפסוק 'ומכל החי', וחזרת הקושיא מנן
נרע למעט מחוסרת אבר.
מתרצת הגמרא: האמר קרא – הלא נאמר בפסוק (שם ו' ט) 'תביא אל
התבה להחיות אותה, ויש לפרש 'אתך' בדומין לה, וכיון שנח אינו
טריפה כך עליו להביא בהמות שאינן טריפה.
מקשה הגמרא: ודילמא נח גופיה טריפה הוה – ושמן נח עצמו היה
טריפה, ואין למעט טריפות מ'אתך'. מתרצת הגמרא: תמים בתיב
בית – בנח נאמר (שם ו' ט) 'נח איש צדיק תמים', משמעו
שלם בגופו שאינו טריפה. מקשה הגמרא: ודילמא 'תמים' אינו בגופו
אלא בדרך, כלומר שהוא עניו וסבלן. מתרצת הגמרא: צדיק בתיב
בית – כבר נאמר עליו שהיה צדיק, והיינו עניו וסבלן, וממילא 'תמים'
הכוונה בגופו. שואלת הגמרא: ודילמא תמים בדרך, והוא עניו
וסבלן, וצדיק במעשיו, ואין בידו דנס.
משיבה הגמרא: אי סלקא דעתך דנח גופיה טריפה הוה – שנח
עצמו היה טריפה, מי קאמר ליה – וכי היה הקב"ה אומר לנח
דכוונתך צייל – טריפות כמון הבה לתבה, אבל שלמים לא תעיל
– אבל בהמות שלימות ובריאות לא תביא, הלא לא מסתבר לומר
כך, ומוכח שנח עצמו לא היה טריפה. ומכיון שממעטים טריפה
מ'אתך', אפשר למעט מכל החי מחוסרת אבר.
שואלת הגמרא: ומאחר דנפקא לן – שממעטים מ'אתך' שלא
להביא טריפה לתבה, הציווי 'לחיות זרע' למה לי – מה מלמדנו.
משיבה הגמרא: מהו דתימא – שמא תאמר ש'אתך' הכוונה שיביאם
לצויתא בעל חיים וכן ואפילו קריס – שאין באפשרותם ללדת
רשאי היה להביא לתבה, קמשמע לן – משמענו הכתוב 'לחיות
זרע' שהכוונה להביא בעלי חיים לקיום העולם. ואם כן מיותרת
תיבת 'אתך', ועל כרחך למדים ממנה למעט טריפה.
הגמרא ממשיכה לבאר את הברייתא שהובאה לעיל (קטז): שנינו
בברייתא, שעד שלא הוקם המשכן הותרו כל בעלי החיים בהקריבה
ובלבד שיהיו מטהרין אכל לא טמאין. מקשה הגמרא: הלא התבאר
לעיל שדיני הקרבת הקרבנות קודם מתן תורה נלמדים מהקרבנות
שהקריב נח, ואם כן גם האיסור להקריב טמאים נלמד משם, ומי הוה
וכי היו בעלי חיים טמאין וטהרין בההיא שעתא – באותה שעה,
הלא עדיין לא ניתנה התורה, ושמן הציווי שנצטוו נח לקחת בהמות
ממין טהור וממין טמא, משמעות אחרת לו.
מתרצת הגמרא: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן,
כשנאמר לנח לקחת שבעה מהמינים הטהורים, הכוונה מאותן
(שלא נעבדה בהן עבירה) [העתידין ליטרה] כאשר תינתן התורה
לישראל. שואלת הגמרא: מאן הוה ירעי – מנין ידע נח אלו בעלי

חיים יהיו טהורים בעתיד. משיבה הגמרא: בדרך הקדא – כמו
שביאר רב חסדא במסכת סנהדרין (קח) מנין ידע נח לקחת רק בעלי
חיים שלא נעבדה בהם עבירה, דאמר רב חסדא, נח העבירן ואת כל
בעלי החיים [לפני התבה כדי להכניסם אליה, כל שהתבה
קולפתו ויכול היה להיכנס בידוע שלא נעבדה בו עבירה, ואם כן
באופן זה גם ידע שהווא עתיד להיות טהור, ואם אין התבה קולפתו
בידוע שנעבדה בהם עבירה, או שהן עתידים להיות טמאין.
הגמרא מביאה דעה אחרת כיצד ידע נח באלו בעלי חיים לא נעבדה
עבירה, וכך גם ידע מי מהם טהורים: רבי אבהו אמר, אמר קרא –
נאמר בפסוק (בראשית ו' טו) 'והקבאים זכר ונקבה', כלומר, נח הכניס
לתבה רק בעלי חיים הקבאים מאליהן, וידע שאלו לא נעבדה בהם
עבירה, ובאופן זה גם ידע על פי הציווי של הקב"ה, שמיני בעלי
החיים שבאו אליו מאליהן שבעה שבעה הם הטהורים, והמינים
שבאו אליו שנים שנים הם הטמאים.
הגמרא ממשיכה לבאר את הברייתא: אמר מר והכל קרבו עולות
– קודם הקמת המשכן היו כל הקרבנות עולה. מדייקת הגמרא:
משמע שעולות אין אבל שלמים לא הקריבו, מקשה הגמרא: והא
בתיב קודם מתן תורה (שמות כ' ד) 'ויקריבו זבחים שלמים לה' פרים,
ומוכח שהקריבו שלמים. מתרצת הגמרא: אלא אימא – אלא כך
תפרש את הברייתא, עד כאן עסקנו בבעלי חיים שהותרו בהקריבה,
ומעתה אנו דנים באישים המקריבים, הכל – בין ישראל ובין בני נח
קרבו – הקריבו עולות, (ושלמים והתניא אבל שלמים לא כי אם
עולות) [ולבני נח] עולות אין – אכן כולם הקריבו, אבל שלמים לא
כולם הקריבו, אלא רק ישראל הקריבו אותם מומן מתן תורה,
שכאשר משה זרק על העם את דם הברית, חלה עליהם קדושת
ישראל והותרו בהקרבת שלמים, ולכן הקריבו שלמים.
אומרת הגמרא: סוגיא זו סוברת קמא דאמר – כאמורא הסובר שלא
קרבו שלמים בני נח. דאיתמר רבי אלעזר רבי יוסי בר חנינא,
חד אמר קרבו – הקריבו [שלמים בני נח] וחד אמר לא קרבו –
לא הקריבו בני נח שלמים. שואלת הגמרא: מאי טעמא דמאן דאמר
– של הסובר שקרבו שלמים בני נח, משיבה הגמרא: דבתיב – כתוב
בפסוק בענין הקרבן שהקריב הבל (בראשית ד' ד), 'והכל הביא גם הוא
מקבירות צאנו ומהלכיהן, ויש לדרוש איהו דבר, כלומר מהו
הקרבן שחלבו – (האימורים) קרב לגבי מונח ואין כולו קרב לגבי
מונח אלא מיועד לאכילת הבעלים, הוי אומר זה שלמים, מכאן
שבן נח הקריב שלמים. שואלת הגמרא: מאי טעמא דמאן דאמר –
של הסובר שבני נח לא קרבו שלמים. משיבה הגמרא: דבתיב –
כתוב בענין האומות בימות המשיח 'עורי צפון ובואי תימן' (שיר
השירים ט' טז), ודרשו חכמים, תהנעך – תטרף שלוותה של אומה
שמשעשה בצפון – שמקריבה רק עולה שדינה להשחט בצפון וכאשר
ישראל מקריב אותה, והיינו בני נח שמקריבים רק עולות, ותבוא אל
מלך המזרח אומה שמשעשה בצפון ובדרום, כלומר ישראל
מקריבה גם עולה ששחיטתה בצפון וגם שלמים ששחיטתם בכל
מקום בעזרה והיינו גם בדרום.
מקשה הגמרא: ומר נמי – גם האמורא הסובר שבני נח לא הקריבו
שלמים, צריך לבאר את הפסוק לשיטתו, התיב – הלא כתוב
בקרבו של הבל 'מהלכיהן', ומשם מוכח שבן נח הקריב שלמים.
מתרצת הגמרא: תיבת 'הלכיהן' אין משמעותה אימורים, אלא
הכוונה שהבל הביא קרבן עולה משמניהן [ידהו] – מהשמנים
המובחרים שבעדרו.
מקשה הגמרא: ומר נמי – גם האמורא הסובר שבני נח הקריבו
שלמים, צריך לבאר את הפסוק לשיטתו, התיב – הלא כתוב 'עורי
צפון' והוכחו מדרשת חכמים שבני נח לא הקריבו שלמים. מתרצת
הגמרא: הפסוק [ההוא] – 'עורי צפון' בקיבוץ גלויות הוא דבתיב,
והפסוק פונה לרוח צפונית ולרוח דרומית להתעורר ולקבץ את
גלויות ישראל שהתפורו שם.
מקשה הגמרא: והא בתיב – והלא בדברי משה לפרעה כתוב (שמות י'

זבחים. פרק ארבעה עשר – פרת חטאת דף קטז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קיט רש"י

ה'ג זכרים ונקבות תמימים ובעלי מומין לאפוקי מחוסר אבר דלא. ולא גרסי' תמות זכרות בבהמות כו' דמאי איירא קודם מתן תורה לאחר הקמת המשכן נמי איתא להא ועוד מרקאמר אבל מחוסר אבר לא מכלל דבעלי מומין לא נפסלו לא בבהמה ולא בעוף: שנאמר לבני נח. להקריב לגבות: שחין ראשי איברים. ולמה לי לאזהורי עלייהו אי לא משום הקרבה שהקריב מן

בצאתו מן התיבה: מלחיות וזע נפקא. דטריפה אינה יולדת: בדומין לה. למעטי טריפה: תמים בדרביו. עניו וסבל: מהו דתימא אתה. לאו למידרש בדומין לה אלא שהודיע שאינו עושה אלא לכבודו להיות לו לצוותא: קמ"ל לחיות וזע. לאו לצוותא בעי להו ומזהשתא על כרחך אתר יתירא הוא למידרש ביה בדומין לה: מי הוה. הרי לא נתנה תורה: הבאין מאליהן. וכל אותן שבאו אל התיבה מאליהן באו ובהן הכיר אותם שבאו שבעה שבעה ידע שהן טהורין ושבאו שנים שנים שהן טמאין: ויזכור זבחים שלמים. וסיני קודם הקמת המשכן הוה ואת אמרת דער ושלאו הוהק המשכן לא קרבו שלמים כלל: לכל. בין לישראל בין לבני נח קרבו עולות אבל שלמים לא קרבו לבני נח ומשעת מתן תורה שנבחרו ישראל קרבו להם שלמים: תתנער. לשון (שמות יד) וינער ה' את מצרים: שמעשה בצפון. היינו עולה שטעונה צפון: ותבא. אל מלך המשיח: אומה שמעשה צפון ודרום. דהיינו השבחן לא שמקריבין עולות ושלמים: משמניהון דידהו. מן השמנך שבוך ומיהו עולות הוו: בקיבוץ גלויות. ודח"ק עורי רוח צפונת ובואי רוח דרומית לקבץ גלויות המפורזות בכס: זבחים ועולות. זבחים היינו שלמים וקודם מתן תורה כולוהו בני נח. ומשני זבחים אינן שלמים אלא לשון שחיטה בעלמא ולאכילה: הניחא למ"ד כו'. פלוגתא לקמן: בתנאי. אי קודם מתן תורה הוה ויתרוו אי לאחר: ובהיכלו כולו אומר כבוד כו'. רישא דקרא קול ה' יחולל אילות ובמתן תורה משתעי ובהיכלו של כל מלך ומלך כולו אומר כבוד להקב"ה: אמר להם וישב ה' מלך לעולם. כבר נשבע שיהא מלך לעולם על בריותיו ולא ישחיתם: תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם. וכי' מאדם ועד משה רבינו הרי דבר צוה לאלף דור (תהלים קה) עוז. התורה שהיא מעוזן של ישראל:

דאפי'

למימר. דאייתמר, בני רבי חיאי ורבי יהושע בן לוי. חד אמר, יתרו קודם מתן תורה היה. וחד אמר, יתרו אחר מתן תורה היה. למאן דאמר, יתרו קודם מתן תורה היה, קסבר, שלמים הקריבו בני נח. בתנאי, 'וישמע יתרו כהן מדין, מה שמעוה שמע ובא ונתגזיר. רבי יהושע אומר, מלחמת עמלק שמע, שהרי כתיב בצדו 'ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב'. רבי אלעזר המודעי אומר, מתן תורה שמע [ובא], שבשניתנה תורה לישראל, היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל [מלכי] עובדי כוכבים אחזקו רעהו בהיכליהן ואמרו שירה, שנאמר 'ובהיכלו כולו אומר כבוד'. נתקבצו פולם אצל בלעם הרשע, ואמרו לו, מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם. (אמר להם), 'ה' למבול יושב', [אמר להם], 'וישב ה' מלך לעולם', כבר נשבע הקדוש ברוך הוא, שאינו מבול לעולם. אמרו לו, מבול של מים אינו מכיא. אכל מבול של אש, מכיא, שנאמר 'כי (הנה) באש ה' נשפט'. אמר להן, כבר נשבע שאינו משחית כל בשר. ומה קול ההמון הזה ששמענו. אמר להם, חמדה טובה יש לו בבית גמיו, שהיתה גנוה אצלו תשע מאות ושמעיים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, ובקיש ליתנה לבניו, שנאמר 'ה' עוז לעמו יתן', [מיד] פתחו פולם ואמרו 'ה' יברך את עמו בשלום'. רבי אליעזר אומר, קריעת ים סוף שמע ובא, שנאמר 'ויהי כשמוע כל מלכי האמור'. ואף רחב הוזהר אמרה לשלוחי יהושע 'כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף'. מאי שנא התם, דאמר (ליה) 'ולא היה בם עוד רוח'. ומאי שנא הכא, דקאמר 'ולא קמה עוד רוח באיש'. דאפילו

ודילמא

למעטי טריפה. תימא דבפ' שילוח הקן (חולין דף קמ. ושם) גבי שתי צפרים חיות דרשי' מינה תרתי שחין ראשי איברים שלה ולמעטי טריפה וי"ל דשאני ציפורי מצורע שהוא כעין קרבן ושניקן שוין לענין פסול אבל בגי נח דשאר מומין כשרין הו"ל לאוקמיה למעטי טריפה דוקא:

אבל

למ"ד טריפה יולדת מאי איכא למימר. פי' דלדלידה לא מייחד ליה מכל הארץ למחוסר אבר ואיצטרך למעטי טריפה וא"ת כיון דטריפה היה יולדת היכי מימעטא מכל החי הא בפ' שילוח הקן (ג"ז שם) לא ממעט מחיות טריפות למ"ד טריפה היה ויש לומר דשאני הכא דמכל החי מיותר ושפיר משתמע למעטי טריפה אע"ג דחיה דנשתמע חיות גמורה ומסתבר למעטי טריפה אע"ג דחיה יולדת טפי ממחוסרת אבר דמ"מ אין טריפה בריאה נשאת ולא חויה לקיים העולם כולי האי: אתר בדומין לה. וא"ת אי"כ האי מכל החי למה לי דתרייהו מתאן נפקא וכי תימא דלמא נח גופיה מחוסר אבר הוה מי קאמר רחמנא דכוותך עייל שלמים לא תעיל וי"ל דמוקמא קרא בדמא לטריפה ולא דמי למחוסרת אבר דלענין קיום העולם לא חישינן:

דילמא

נח גופיה טריפה הוה. וא"ת והלא חי אחריו כן ג' מאות שנה וי"ל דשמא לא היה בכח ובריות כראוי לו וסוגין כמ"ד טריפה היה ור"ת היה רגיל לחלק בין טריפות דאדם לטריפות דבהמה משום דאדם אית ליה מולדא וקשה דבריש אלו טריפות (חולין דף מג.) מיייתי ראיא מאיבז אטריפות דבהמה: אסור

חסדא. העבירין לפני התיבה, כל שהתיבה קוללתו, בידוע שהוא מהור. אין התיבה קוללתו, בידוע שהן ממאין. רבי אבהו אמר, אמר קרא 'והבאים זכר ונקבה', הבאין מאליהן. אמר מר, והכל קרבו עולות. עולות אין, שלמים לא. והא כתיב 'ויקחו זבחים שלמים לה' פרים'. אלא אימא, הכל קרבו עולות, [ושלמים]. והתניא, אבל שלמים לא, כי אם עולות. עולות אין, שלמים לא. במאן דאמר, לא קרבו שלמים בני נח. דאייתמר, רבי אלעזר ורבי יוסי בר חנינא. חד אמר, קרבו [שלמים בני נח]. וחד אמר, לא קרבו. מאי מעמא דמאן דאמר, קרבו שלמים בני נח. דכתיב 'והכל הכיא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהו', איזוהו דבר שחלבו קרב לגבי מופת. ואין פולו קרב לגבי מופת, הוי אומר זה שלמים. מאי מעמא דמאן דאמר, לא קרבו. דכתיב 'עורי צפון ובואי תימן', תתנער אומה שמעשה בצפון, ותבוא אומה שמעשה בצפון ובדרום. ומר נמי, הכתיב 'ומחלביהו'. משמניהון [ידדחו]. ומר נמי, הכתיב 'עורי צפון'. [ההוא], בקיבוץ גלויות הוא דכתיב. והא כתיב 'ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות ועשינו לה' אלהינו. זבחים לאכילה, ועולות להקרבה. והא כתיב 'ויקח יתרו [חותן משה] עולה וזבחים'. ההוא, לאחר מתן תורה הוא דכתיב. הניחא למאן דאמר, [יתרו] אחר מתן תורה היה. אלא למאן דאמר, [יתרו] קודם מתן תורה היה, מאי איכא למימר. דאייתמר, בני רבי חיאי ורבי יהושע בן לוי. חד אמר, יתרו קודם מתן תורה היה. וחד אמר, יתרו אחר מתן תורה היה. למאן דאמר, יתרו קודם מתן תורה היה, קסבר, שלמים הקריבו בני נח. בתנאי, 'וישמע יתרו כהן מדין, מה שמעוה שמע ובא ונתגזיר. רבי יהושע אומר, מלחמת עמלק שמע, שהרי כתיב בצדו 'ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב'. רבי אלעזר המודעי אומר, מתן תורה שמע [ובא], שבשניתנה תורה לישראל, היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל [מלכי] עובדי כוכבים אחזקו רעהו בהיכליהן ואמרו שירה, שנאמר 'ובהיכלו כולו אומר כבוד'. נתקבצו פולם אצל בלעם הרשע, ואמרו לו, מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם. (אמר להם), 'ה' למבול יושב', [אמר להם], 'וישב ה' מלך לעולם', כבר נשבע הקדוש ברוך הוא, שאינו מבול לעולם. אמרו לו, מבול של מים אינו מכיא. אכל מבול של אש, מכיא, שנאמר 'כי (הנה) באש ה' נשפט'. אמר להן, כבר נשבע שאינו משחית כל בשר. ומה קול ההמון הזה ששמענו. אמר להם, חמדה טובה יש לו בבית גמיו, שהיתה גנוה אצלו תשע מאות ושמעיים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, ובקיש ליתנה לבניו, שנאמר 'ה' עוז לעמו יתן', [מיד] פתחו פולם ואמרו 'ה' יברך את עמו בשלום'. רבי אליעזר אומר, קריעת ים סוף שמע ובא, שנאמר 'ויהי כשמוע כל מלכי האמור'. ואף רחב הוזהר אמרה לשלוחי יהושע 'כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף'. מאי שנא התם, דאמר (ליה) 'ולא היה בם עוד רוח'. ומאי שנא הכא, דקאמר 'ולא קמה עוד רוח באיש'. דאפילו

אסור לסייען ואסור לעשות שליחותו. תימה לר' יוסי דאמר לעיל בפרק ב"ש (דף מה).
דקדשי גוים השוחטין בחוץ חייב לא ה"ל למיתני הכא לשון אסור כדמוכח בריש
פ' בתרא דיומא (דף עג) דחייב כרת לית ליה למיתני אסור וי"ל דקתני אסור לפי שיש כמה
עבודות דלא מיחייב עליהו בחוץ דאסור לסייען דגורנין אטו עבודה דבת חיובא:

כמאן כרבי אלעזר בן שמעון כו'. עיקר
מילתיה במנחות בהקומץ רבה (דף
כב.).

גבה חמשים מכל שבת ושבת שחן שש מאות.
הא דכתיב הכא כסף והכא זהב מפרש
לקמיה דה"ק גבה כסף שוה נ' שקלים של זהב לכל
שבת דהיינו שוה שש מאות זהב לכל השבטים
ור"ת אומר שיש במדרש דתנן לו חמשים שקלי
זהב דהיינו שש מאות שקלי כסף וקשה דב' שור
שנגח (ב"ק דף לו) משמע דדינר של זהב שוה כ"ה
של כסף ואומר ר"ת דדינר של זהב עב כפלים
משל כסף ותנע מדראמר' בפ' אלו טריפות (חולין
דף נה) גבי טחול ואי אישתייר ביה כעובי דינר זהב
כשריה משמע דמשנתה בעוביו משל כסף.
אימא בכל מקומות מחנה ישראל. שאפילו
בשעת

דאיפרא הורמיו, אימיה דשכור מלכא, שדרה קורבנא לרבא. שלחה ליה, אפקיה ניהליה לשם
שמים. אמר להו לרב ספרא ולרב אחא בר הונא, ולו ודברו תרי עולמי גולאי, וחזו הכי
דמסקא ימא שירטון, ושקלו ציבי חדתי, ואפיקו נורא מפרא חדתא, ואפקיה ניהליה לשם
שמים. אמר ליה אביו, כמאן, כרבי אלעזר בן שמעון. דתניא, רבי אלעזר בן שמעון אומר, מה
מזבח שלא ישתמש בו הדיום, אף עצים שלא ישתמש בהן הדיום. והא, מזהר רבי אלעזר בן
שמעון בבבמה. דתניא, כתוב אחד אומר 'ויתן דוד לארנן במקום, שקלי זהב משקל שש מאות'
וגו', וכתוב 'ויתן דוד את הגרן ואת הקר בקר בכסף שקלים חמשים'. הא פיצד, גובה מכל שקבט
ושקבט חמשים, שהן שש מאות. רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסתאי, פקר [ועצים] ומקום
מזבח בחמשים. וכל הבית כולו, בשש מאות. רבי אלעזר בן שמעון אומר, פקר ועצים ומקום
מזבח, בחמשים. וכל הבית כולו, בשש מאות. דכתיב 'ויאמר ארונה אל דוד, יקח ויעל אדוני
המלך [הטוב בעיניו]. ראה הבקר לעולה, והמזריגים [ובלי הבקר] לעצים. ורבא אמר לך, התם
נמי בחדתי. מאי מזריגים. אמר עולא, מפה של טורבל. מאי, מפה של טורבל. אמר אביו,
עיוא דקרקסא דדיישין דישאי. אמר אביו, מאי קרא 'הנה שמתי למזבח חרוץ חדש בעל
פיפית'. מקרי ליה רבא לבריה, ורמי ליה קרא אהרדי. כתיב 'ויתן דוד לארנן וגו', וכתוב 'ויתן
דוד וגו'. הא פיצד, גובה מכל שקבט ושקבט חמשים, שהן שש מאות. ואבתי, קשיין אהרדי.
התם פסף, הכא זהב. אלא הכי קאמר, גובה כסף במשקל שש מאות זהב: קדשים קלים
נאכלים [בכל מחנה ישראל]: אמר רב הונא, בכל מקומות ישראל, אבל מחנה לא הוי. איתיביה
רב נחמן לרב הונא, ומחנות במדבר, לא הווי. והא תניא, בשם שמחנה במדבר, קד מחנה
בירושלים. מירושלים להר הבית, מחנה ישראל. מהר הבית לשער נקנור, מחנה לויה. מכאן
ואילך מחנה שכינה, והן הן קלעים שבמדבר. אלא אימא, בכל מקום מחנה ישראל. פשימא.
מהו דתמיא, איפסלו ביצא, קא משמע לן. ואימא הכי נמי. אמר קרא 'ונסע אהל מועד', אף
על פי שנסע, 'אהל מועד' הוא. תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר, עוד אחרת היתה, וחיל עזרת
נשים היא, ולא היו עונשין עליה. ובשילה, לא היו אלא שני מחנות בלבד. הי מינייהו, לא
הוה. אמר רבה, מסתברא, דמחנה לויה, הואי. דאי סלקא דעתך, מחנה לויה לא הואי,

דאפילו אקשו, נמי לא אקשו. ומנא ידעה. דאמר מר,
אין לך כל שר ונגיד שלא בא על רחב הזונה. אמרו,
בת אשר שנים היתה כשיצאו ישראל ממצרים, וזנתה
[כל] ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר. אחר חמשים
שנה, נתגיירה. אמרה, יהא מחול לי, בשכר חבל חלון
ופשתיים: אמר מר, ועובדי כוכבים בזמן הזה, רשאים
לעשות בן. מנא הני מילי. דתנו רבנן, דבר אל בני
ישראל, בני ישראל מצווין על שחומי חוץ, ואין העובדי
כוכבים מצווין על שחומי חוץ. לפיכך, כל אחד ואחד
בונה לו במה לעצמו, ומקריב עליה כל מה שירצה. אמר
רבי יעקב בר אחא, אמר רב אפי, אסור לסייען ולעשות
שליחותו. אמר רבה, ולאורינהו [להו], שרי. פי הא

בספרי בברכת כהנים וכן היא שניה הא
כיצד מקום מזבח בחמשים וכל הבית בשש
מאות רבי אומר בשש אבא יוסי בן דוסתאי
גבה מכל שבת חמשים שחן שש מאות ר"א
בן שמעון אומר יקח דוד את הגרן כדמפרש
בענין ויתן דוד לארונה במקום ושקליו זהב
משקל שש מאות אבל הבקר לעולה
והמזריגים וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים
חמשים ואומר ארונה וגו' (ע"פ הגי') והכי
פירושא דקרא יקח דוד את הגרן ולא פירש
במה קנאו שהרי פירשו במקום אחר כבר
(דה"א כא) ויתן דוד לארונה במקום וגו' ואת
הבקר קנה בכסף שקלים חמשים (וזהב). הא
מודה ר' אלעזר בבמה. דקתני המזריגים לקח
דוד לעצים כדבר ארונה: משקל שש מאות.
לקמיה מפרש כסף שוה משקל שש מאות
זהב: מטה של טורבל. כך נקרא במסכת פרה
(פ"ב מ"ט) עיוא דקורבסא. כמין עז של עץ
יש בו יתירות חדים (וגם עשוין חריצים
חריצים קרני"ש ומוליכו ומביאו על הקשים
של דישה לאחר שנידושה ומתחתכין ונעשין
תבן: מאי קרא. דהוא עשוי חריצים ומוכן
לדוך ולדוק: כסף שש מאות שקלי זהב.
וה"ק כסף שוה שקלים חמשים של זהב גבה
מכל שבת ושבת: בכל מקומות ישראל. קא
סלקא דעתך השתא דאפי' יצא אחד מזון
חוץ למחנה ישראל אוכל קדשים קלים שם:
שער נקנור. של עזרה היה שער המזורה: והן
הן קלעים שבמדבר. לפני משער נקנור הזה
במקום לפני מן הקלעים במשכן: אימא בכל
מקומות מחנה ישראל. שאפי' בשעת סילוק
מסעות אין נפסלים אלא מוליכין עמו ובמקום

נמצא

דאפי' אקשו. אבר לתשמש לא אקשו והיא שהיתה יודעת בדבר אמרה לשלוחו
יהושע בלשון זה: דאמר מר. במכילתא בפ' יתרו: אמרה ימחל לי בשביל חבל
ופשתים וחלון. במכילתא תניא הכי אמרה רביש'ע בג' דברים חטאתי בג' ימחל
בחבל ופשתים וחלון שהיו מנאפים עולין אליה בחבלים דרך החלון ויורדים וגם

טמנתם בפתשי העץ ובאותן שלשה דברים
עצמן וכתה להציל השלוחים: אסור לסייען.
בשעת אסור בבמות כגון בזמן הזה דקדושת
ירושלים אין אחריה היתר: אורזין להן. היאך
יעשו: ילו דברו תרין עולמי גילאי. לכו וקחו
שני גוים בחורים בני גיל אחד שכן נ"ל לרב:
דמסקא ימא שירטון. לימון בלע"ז ומתייבש
ונעשה קרקע דבענין שלא נשתמש הדיוט
במזבח: ואייתו ציבי חדתי. שלא נשתמש
בהן אדם שלא יהא שברי כלים: ואפני נורא
מפרא חדתא. נ"ל שהוא פוישירי של
איסתמא אצייר בלע"ז שמוציאין בו אש מן
האבנים: ה"ל כמאן כר"א בן שמעון דתניא
ר"א בן שמעון אומר מה מזבח כו'. ובת"כ היא
שניה בפרשה ראשונה: כתוב אחד אומר.
ברייתא זו משובשת בספרים ושניה היא
בספרי בברכת כהנים וכן היא שניה הא
כיצד מקום מזבח בחמשים וכל הבית בשש
מאות רבי אומר בשש אבא יוסי בן דוסתאי
גבה מכל שבת חמשים שחן שש מאות ר"א
בן שמעון אומר יקח דוד את הגרן כדמפרש
בענין ויתן דוד לארונה במקום ושקליו זהב
משקל שש מאות אבל הבקר לעולה
והמזריגים וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים
חמשים ואומר ארונה וגו' (ע"פ הגי') והכי
פירושא דקרא יקח דוד את הגרן ולא פירש
במה קנאו שהרי פירשו במקום אחר כבר
(דה"א כא) ויתן דוד לארונה במקום וגו' ואת
הבקר קנה בכסף שקלים חמשים (וזהב). הא
מודה ר' אלעזר בבמה. דקתני המזריגים לקח
דוד לעצים כדבר ארונה: משקל שש מאות.
לקמיה מפרש כסף שוה משקל שש מאות
זהב: מטה של טורבל. כך נקרא במסכת פרה
(פ"ב מ"ט) עיוא דקורבסא. כמין עז של עץ
יש בו יתירות חדים (וגם עשוין חריצים
חריצים קרני"ש ומוליכו ומביאו על הקשים
של דישה לאחר שנידושה ומתחתכין ונעשין
תבן: מאי קרא. דהוא עשוי חריצים ומוכן
לדוך ולדוק: כסף שש מאות שקלי זהב.
וה"ק כסף שוה שקלים חמשים של זהב גבה
מכל שבת ושבת: בכל מקומות ישראל. קא
סלקא דעתך השתא דאפי' יצא אחד מזון
חוץ למחנה ישראל אוכל קדשים קלים שם:
שער נקנור. של עזרה היה שער המזורה: והן
הן קלעים שבמדבר. לפני משער נקנור הזה
במקום לפני מן הקלעים במשכן: אימא בכל
מקומות מחנה ישראל. שאפי' בשעת סילוק
מסעות אין נפסלים אלא מוליכין עמו ובמקום

חנייתן אוכלין במחנה: עוד אחרת היתה. מחנה רביעית חלוקה מהר הבית ומעורה ולא היו עונשין עליה על הזכנס לה בטומאה במסכת כלים (פ"א מ"ח) מפרש מה היא
חלוקתו מהר הבית: דמחנה לויה מיהא הואי. ומחנה ישראל הוא דחסר דאם לא כן דמחנה ישראל הואי ולא מחנה לויה:
נמצא

זבחים דף קטז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קכא

משיבה הגמרא: רחב התכוונה לומר לשלוחי יהושע שהאומות כל כך פחדו עד דאפילו אקשוני נמי לא אקשו – שאפילו להתקשות לתשמיש לא יכלו. שואלת הגמרא: ומנא ידעה זאת רחב. משיבה הגמרא: דאמר מר – נאמר במכילתא (יתר פ"א), שאין לה כל שר וגנדי-מושל שלא בא על רבה הוניה.

ממשיכה המכילתא: אמר, בת עשר שנים היתה רחב בשווא ישראל ממצרין, וזוניה (כל) ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר. לאחר חמשים שנה נתגירה ואמרה, על ידי שלשה דברים חטאתי בזנות, חבל, חלון ופשתיים, לפי שהיו המנאפים עולים אליה בחבלים ונכנסים דרך החלון, ומתחבאים אצלה בפשתי העץ. וביקשה מה' ואמרה, יהא מחול לי חטא הזנות, בשכר חבל חלון ופשתיים, שעל ידם הצלתי את שלוחי יהושע, שהחביאה אותם בפשתי העץ, והורידה אותם בחבל דרך החלון כדי שיברחו.

הגמרא חזרת לבאר את הברייתא שהובאה לעיל (קטז): אמר מר, ועובדי כוכבים בזמן הזה רשאין לעשות כן, כלומר להקריב בבמה. שואלת הגמרא: מנא הני מילי – מנין למדים זאת. משיבה הגמרא: דתנו רבנן, נאמר בפרשת שחטי חוץ (ויקרא יז ב) דבר אל בני ישראל, דווקא בני ישראל מצווין על שחטי חוץ ואין העובדי כוכבים מצווין על שחטי חוץ, לפיכך כל אחד ואחד מהנכרים בזנה לו כמא לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה.

אמר רבי עקיב בר אהא אמר רב אסי, בזמן איסור הבמות, אסור לישראל לסייען לנכרים בהקריבה בבמה ולעשות שליחותן ולהקריב עבורם את הקרבן.

אמר רבה, ולארינהו (להו) שרי – אבל ללמדם כיצד להקריב, מותר.

הגמרא מביאה מעשה בענין זה: כי הא דאיפרא הורמיז שהיתה אימיה דשבור מלכא – אימו של 'שבור' מלך פרס, שדירה קורבנא לרבא – שלחה קרבן לרבא, שלחה ליה – בקשה ממנו אסקיה ניהליה – להקריבו קרבן זה לשם שמים. אמר להו רבא לרב ספרא ולרב אהא בר הונא, וילו ודברו תרי עולמי גולאי – לכו וקחו שני בחורים גויים בני אותו גיל, וחוץ היכא דמסקא ימא שירמוזן – וראו היכן הים העלה שרטון ונעשה שם יבשה, ועל קרקע חדשה זו יקריבו את קרבנה. ושקלו ציבי חרתי – וקחו עצים חדשים שלא השתמשו בהם, ואפיקו נורא ממרא חרתא – והוציאו אש ממכוש חדש העשוי ברזל חזק, על ידי הכאתו בכח על האבן, והדליקו את העצים ואסקיה ניהליה – והבחורים יעלו את הקרבן לשם שמים.

אמר ליה אביי לרבא, במאן – כשיטת מי יש צורך בעצים חדשים, ברבי אלעזר בן שמוע, דתניא, רבי אלעזר בן שמוע אומר, נאמר בפרשת הקטרת העולה (ויקרא יח ח) על העצים וגו' אשר על המזבח, הוקשו עצים למזבח, מה מזבח צריך שיבנוהו מאבנים חדשות ושלא ישתמש בו הדיוט, אף עצים שמקטירים בהם צריך שיהיו חדשים שלא ישתמש בהן הדיוט. ומקשה אביי והא – והלא מורה רבי אלעזר בן שמוע בכמה שאין צורך בעצים חדשים. דתניא, בדוד שקנה מארונה את הגורן שהיה בשדהו ואת הנלוה לו, כדי לבנות שם במה, ולבנות שם את בית הבחירה. ומצאנו סתירה בין שני פסוקים בענין התשלום לארונה. כתוב אחד אומר (דברי הימים א כח) ויתן דוד לארנן במקום, שקלי זהב משקל שש מאות וגו', וכתוב בפסוק אחר (שמואל ב' כד כד) ויתן דוד את הגרן ואת הקקר בכסף שקלים חמשים, הא כיצד יתיישבו הפסוקים.

הברייתא מביאה שלשה יישובים: (גובה מכל שבת ושבת חמשים שחן שש מאות רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסתאי בקר וועצים) ומקום מזבח בחמשים וכל הבית כולו בשש מאות רבי אלעזר בן שמוע אומר בקר ועצים ומקום מזבח בחמשים וכל הבית כולו בשש מאות)

א. בשמואל מדובר על קניית מקום המזבח בחמשים שקלי כסף, ואת כל תבית של הגורן קנה דוד בשש מאות שקלי זהב, ועל כך מדובר בדברי הימים.

ב. רבי אומר בשם אבא יוסי בן דוסתאי, בשמואל מפרש שדוד

קנה מקל שכט חמשים שקלי כסף בשווי של חמשים שקלי זהב, שחן שש מאות שקלי זהב.

ג. רבי אלעזר בן שמוע אומר, תחילה נאמר ויתן דוד את הגרן, כדמפרש בענין בדברי הימים, ויתן דוד לארנן במקום, שקלי זהב משקל שש מאות אכל את הקקר לעולה והמורגים וכלי הקקר לעצים קנה דוד בכסף שקלים חמשים. וכן נראה מהפסוקים שאת חמשים שקלי הכסף שילם דוד עבור הבקר וכליו והמורגים, דכתבי (שמואל ב' כד כב) ויאמר ארונה אל דוד, וקח ויעל אדוני המלך [המזב] בעיניו דאה הקקר לקרבן עולה, והמורגים [וכלי הקקר] לעצים להקטרה בבמה, והכל במתנה. ונאמר שם שדוד סרב למתנה ושילם חמשים שקלי כסף, ויש להניח שהכוונה לבקר, למורגים וכלי הבקר שעליהם דבר ארונה.

ד. רבי אלעזר בן שמוע הזכיר בדבריו את המורגים וכלי הבקר שהם כלים העשויים מעץ, שאותם קנה דוד לעצים לצורך הקטרה על הבמה, ולכאורה כבר השתמש בהם ארונה, ומוכח שמורה רבי אלעזר בן שמוע שבבמה אין צורך להקפיד על עצים חדשים, וקשה על רבא שהצריך עצים חדשים לקרבן בבמה. מתרצת הגמרא: ורבא אמר לה – יענה לך היתם נמי פחדתי – גם שם, בדוד וארונה, המורגים וכלי הבקר היו חדשים.

ה. שואלת הגמרא: מאי – מה הם המורגים. מבארת הגמרא: אמר עולא משה של מורבל. שואלת הגמרא: מאי – מה היא משה של מורבל. משיבה הגמרא: אמר אביי עינא דקרקסא דדייטן דישאי – נסר עץ גדול ועבה שיש בו חריצים עמוקים וגם יתדות חדים, וכשמעבירים את העץ על גבי הקשים שנשארו מדישת התבואה, נחתכים הקשים ונעשים תבן למאכל בהמה. אמר אביי מאי קרא – היכן מצאנו בפסוק שלמורג יש חריצים והוא כלי דישה, שנאמר (ישעיה מא טז) תהא שמתיך למורג חרוץ חדש בעל פיפיות תדוש הרים ותדק.

ו. מקרי ליה רבא לבריה – רבא למד עם בנו בספרי הנביאים, ורמי ליה קרא אהרדי – והקשה לו את הסתירה בפסוקים. כתוב (דברי הימים א' כא כח) ויתן דוד לארנן וגו' שקלי זהב משקל שש מאות, וכתוב בפסוק אחר (שמואל ב' כד כד) ויתן דוד וגו' את הגרן ואת הקקר בכסף שקלים חמשים, הא כיצד יתפרשו שני פסוקים אלו. אלא גובה היה דוד מקל שכט וחמשים שחן שש מאות משנים עשר השבטים. והוסיף רבא להקשות ואבתי קשיין אהרדי – ועדיין יש סתירה בין הפסוקים, שהרי היתם – שם בספר שמואל נאמר שגבה בכסף שקלים, כלומר שקלי כסף, ואילו הכא בדברי הימים נאמר שנתן לארונה שקלי זהב. אלא הכי קאמר – כך כוונת הפסוקים, גובה מכל שבת שקלי בכסף בשווי של חמשים שקלי זהב, שהם ביחד מכל השבטים כמשקל שש מאות שקלי זהב.

ז. הגמרא חזרת לבאר את המשנה לעיל (קכב): שנינו במשנה, משהוקם המשכן היו קדשים קלים נאכלים [בכל מחנה ישראל]. אמר רב הונא כוונת המשנה שקדשים קלים נאכלים בכל מקומות ישראל, כלומר גם במקומות שהיו מיועדים למצורעים ולערב רב, אכל מחנה לא תוי – לא היה איסור באכילת קדשים קלים מחוץ למחנה ישראל. איתיהיב – הקשה לו רב נחמן לרב הונא, ומתנות במקדש לא תואי – וכי במדבר לא היה איסור באכילת קדשים מחוץ למחנה ישראל, והא תניא – והלא שנינו בברייתא בשם שהיה מחנה במקדש כך יש מחנה בירושלים, והיינו שהמקום בירושלים להר תבית נחשב למחנה ישראל, ומחר תבית עד לשער נקנור – [שער המזרחי בעזרה] נחשב למחנה ליה, מכאן ואילך מחנה שכניה, והן הן – דין המקום משער נקנור ולפנים כדי לפנים מהמקדשים שבמדבר, מוכח בברייתא שבמדבר היה אסור לאכול קדשים מחוץ למחנה ישראל, כשם שאסור לאכול קדשים מחוץ לירושלים.

ח. מתרצת הגמרא: אלא אימא – כך אמר רב הונא שקדשים קלים היו נאכלים בכל מקום מחנה ישראל, גם אם פרקו את המשכן ונסעו למקום אחר, במקום חנייתן השני חזרו ואוכל את הבשר. מקשה הגמרא: פשיטא – מה החידוש שבדבר. מתרצת הגמרא: מהו דיתמא

נמצאו זבין וזמא' מתים המותרים במחנה ישראל, משתלחין חוץ
למחנה אחת, כלומר רק מחוץ למחנה שכינה, והתורה אמרה (במדבר
א ה) וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם, בפסוק נכתב 'מחניהם' בלשון רבים,
כלומר שני מחנות, ואמרה תורה, תן מחנה לזה – עליך לשלח את
טמאי המותנים מחוץ למחנה אחד והוא מחנה שכינה, והם מותרים
לשהות במחנה לוי, ומחנה לזה – ועליך לשלח את הזבים ובעלי
קרי מחוץ למחנה נוסף מלבד הראשון, והיינו גם חוץ למחנה לוי.
ועל כרחק שבשילה היה גם מחנה לוי, כדי שיהיה אפשר לקיים
שילוח זבין ובעלי קרי מחוץ לשני מחנות, ורק מחנה ישראל חסר שם.
הגמרא מקשה על רבה שהוכיח שבשילה לא היה מחנה ישראל:
אמר ליה רבא לרבה, אלא מאי, לשיטתך שמחנה ישראל לא הוא
– לא היה נמצאו זבין המותרים במחנה ישראל ומצורעין האסורים
במחנה ישראל, משתלחין למקום אחד, כלומר חוץ למחנה לוי, ו
התורה אמרה במצורע (ויקרא יג טו) בְּרֹדֹךְ יֵשֵׁב, כלומר שלא יושב
טמא אחר עמו, אלא רק הוא לבדו.
אלא מתוך רבא, לעולם – באמת בולחו תלתא הוו – בשילה היו כל
שלוש המחנות ושילחו מהם את הטמאים כל אחד לפי דינו, וזמא' –
ומה שנאמר בברייתא שלא היו אלא שתי מחנות, הכוונה היא
לקליטה, כלומר מחנה לוי בשילה לא קלט רוצח בשגגה, והיה
עליו לנס לעיר מקלט אחרת כדי שגואל הדם לא יהרגנו.
שואלת הגמרא: אם כוונת הברייתא לומר שבשילה מחנה לוי לא
קלט, מכלל – משמע מזה דפמךדך הוא קלטה מחנה לוי –
שבמדבר היה מחנה לוי קולט, האמנם זה כך. משיבה הגמרא: אין
– אכן כן, והא תניא – וכך גם שנינו בברייתא, נאמר בפרשת הורג
בשגגה (שמות כא א) וְאִשֶּׁר לֹא צָדָה וגו' וְשִׁמְתִּי לָךְ מְקוֹם אֲשֶׁר יָנוֹס
שָׁמָּה, יש לפרש שתיבת 'לך' משמעותה פחית, והיינו שהקב"ה
הבטיח למשה שיזכה בחייו להפריש עיר מקלט עבור הורגים בשגגה,
וכך היה שבסוף ארבעים שנה הובדיל משה שלש עיר מקלט כמובא
בספר דברים (ד טא).
כמו כן יש לפרש 'ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה', כאילו אמר
'אשים את מקומך' שהוא מחנה לוי למקלט אֲשֶׁר יָנוֹס
שָׁמָּה. מלמד שפגוליו אות ההורג בשגגה בהיות בני ישראל בפמךדך
אל מקום מקלט שלא יהרגנו גואל הדם, ולחיקן היו הרוצחים גולין
במדבר, למחנה לוי שהוא מקומו של משה. וכן כאשר נכנסו ישראל
לארץ, היו ארבעים ושמונה ערי הלויים משמשים לעיר מקלט.
יש לפרש את הפסוק 'ושמתי לך מקום' באופן נוסף, שתיבת 'לך'
מכוונת לכל בני לוי, והיינו שאם אחד מהלויים הרג בשוגג הרי הוא
גולה. מכאן אמרו – למדו שכן לוי שהיה גר באחד מארבעים
ושמונה ערי הלויים שהרג בשוגג, גולה מפמךדך – מעיר שהיה גר בה
לפמךדך – לעיר אחרת של לויים. ואם גלה לפמךדך, כלומר אם הלוי
הרג בשוגג בעירו ולא נס לעיר אחרת אלא נס לשכונה אחרת

באותה עיר, פמךדך קולטו – עירו קולטת אותו, כמו שהיה במדבר,
שלוויים שהיו במחנה לוי והרגו בשוגג, מחנה לוי קלט אותם.
שואלת הגמרא: מאי קרא – מהו הפסוק שנלמד ממנו שכן לוי שגלה
לפלכו, פלכו קולטו, אמר רב אחא ברבי רבא, נאמר בפרשת
ערי מקלט (במדבר לה כח) כִּי בְעִיר מְקַלְטוֹ יֵשֵׁב, ויש לדרוש, עיר
שקלטהו ככר, כלומר, אף שצריך לגלות לשכונה אחרת מכל מקום
אינו צריך לגלות לעיר אחרת כיון שעירו כבר קלטה אותו.
שנינו במשנה (לעיל קכב): פאו לגלגל הותרו הבמות. הגמרא מביאה
ברייתא שמבאר מה היו מקריבים בבמה: תנו רבנן, כל קרבן שאינו
חובה אלא נידר ונדב, כלומר בא נדר או נדבה, ה'ה קרב בפמךדך
הקטנה, ואילו בבמה הגדולה הקריבו הציבור קרבנות חובה. וקרבנות
שאין נידר ונדב – שאינם באים בנדר או בנדבה, כגון חטאות
ואשמות של יחיד שהם קרבנות חובה, אין קרב בפמךדך הקטנה ואף
לא בגדולה.
מוסיפה הברייתא: קרבן מנחה וזוירות – וקרבנות שמביא הנזיר
(בתוס' ימי נזירותו בטהרה או כשנטמא), קריבין בפמךדך קטנה, משום
שגם הם באים בנדר ונדבה, שהרי הוא קיבל על עצמו את הנזירות,
דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, לא קרבו בבמת יחיד אלא
עולות ושלמים בלבד אבל לא הקריבו מנחות ולא קרבנות נזירות.
רבי יהודה אומר, כל שהצבור והיחיד מקריבין באהל מועד
שפמךדך, מקריבין באהל מועד שפגולגל. כלומר אין הבודל בין אהל
מועד שבמשכן לבין אהל מועד שבגלגל שנקרא במת ציבור.
והיחיד בדברי רבי יהודה הוא, שבבמת ציבור ניתן להקריב גם
חובות של יחיד כגון חטאות ואשמות, כשם שהקריבו במשכן.
ומדבריו נלמד, שלדעת רבי מאיר וחכמים לא הקריבו בבמת ציבור
קרבנות של יחיד כלל ואף לא קרבנות חובה, ובוז הם נחלקו.
שואלת הברייתא: אם כן לפי רבי יהודה מה ההבדל בין הזמן של
אהל מועד שפמךדך לבין הזמן של אהל מועד שפגולגל. משיבה
הברייתא: בזמן של אהל מועד שפמךדך לא היו כמות מותרות,
אבל בזמן של אהל מועד שפגולגל היו תבמות מותרות, אבל לענין
ההקריבה בבמת ציבור עצמה אין הבודל בינה לבין המזבח שבאהל
מועד שבמדבר. ובמתו – אבל בבמת יחיד ששנה בראש גגו, לא היה
מקריב עליה אלא עולה ושלמים.
וחכמים אומרים, כל שהצבור מקריבין באהל מועד שפמךדך
מקריבין הציבור באהל מועד שפגולגל, וכן – וגם במדבר וגם
בגלגל לא קרבו יחיד אפילו בבמת ציבור, אלא עולה ושלמים בלבד
ולא מנחות וזוירות, והגמרא להלן מבארת במה שונה שיטת חכמים
הנזכרים כאן משיטת חכמים שנזכרו לעיל לאחר דברי רבי מאיר.
לדעת כל התנאים שנזכרו עד כאן, לענין קרבנות ציבור לא היה
הבדל בין אהל מועד שבגלגל לבין אהל מועד שבמדבר, אולם רבי
שמעון אומר שאף צבור לא הקריבו בבמה גדולה אלא פסחים

המשך ביאור למס' זבחים ליום ראשון עמ' ב

אפסלו ביוצא – שמה תאמר שעם פירוק המשכן ומסע המחנות
נפסל הבשר כדין יוצא חוץ למקומו, קא משמע לן שאין הבשר נפסל
בכך. שואלת הגמרא: ואימא הכי נמי – ושמה באמת הבשר נפסל.
משיבה הגמרא: אמר קרא – נאמר בפסוק בפרשת המסעות (במדבר ב
ה) וְנִסַּע אֹהֶל מוֹעֵד, אף על פי שנסע עדיין אהל מועד הוא.
הגמרא מביאה תנא שלדעתו היתה מחנה רביעית: תניא רבי שמעון
בן יוחי אומר, מלבד שלשת המחנות שנזכרו לעיל, עוד מחנה

אחרת היתה וחיל עזרת נשים היא נקראת, ולא היו עונשין עליה
על מי שנכנס לשם בטומאה. ובשילה לא היו אלא שני מחנות
בלבד. שואלת הגמרא: הי מינייהו לא הוה – איזו משלשת המחנות
לא היתה בשילה. משיבה הגמרא: אמר רבא מסתברא דמחנה לוי
הוא – היתה שם, ומחנה ישראל היא החסרה שם. דאי סלקא דעתך
שמחנה לוי לא הוא – לא היתה שם,

זבחים. פרק ארבעה עשר – פרת חטאת דף קיז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכג רש"י

נמצאו זבין וטמאי מתים משתלחין חוץ למחנה. שכניה לבדה דהא שניהם מותרין במחנה ישראל כדאמר' בפסחים ב' אלו דברים (דף סז): מחניהם. שני מחנות משמע אחת לכל זב ואחת לכל טמא נפש אלא ודאי הואי מחנה ליה ומשתלחין טמאי מתים ממחנה שכניה ומותרין במחנה ליה חבין ובעלי קריין משתלחין חוץ למחנה ליה: אלא מאי מחנה ישראל לא הואי. ומשיצא חוץ למחנה ליה שוב אין שם קבע מחנה וחזי הוא כשרה בעלמא ומותרין מצורעין לישב שם הצריכין להשתלח ממחנה ישראל וישבו עכשיו עם הובין: א"כ נמצאו זבין ומצורעים. חוץ למחנה ליה בלבד: אלא בולחו הוו. ודקתני לא היו אלא שתי מחנות לענן קליטה הוא דנסתלקה תורת מחנה ליה מלקלות את ההורגים שוגג: ושמתי לך מקום בחיך. רמז לו הקב"ה למשה במתן תורה שיזכה למצוה זו כדכתיב (דברים ד) אז יבדיל משה שלש ערים בסוף ארבעים שנה: לך מקום. המקום שלך דהיינו מחנה ליה אף הוא נקלט: טמאן אמרו בן לוי. שהיה דר בעירי מקלט שכל ארבעים ושמונה עיירות של לויים ערי מקלט היו כדאמר' במס' מכות (דף יד.) ואם הרג בשוגג גולה לאחר מערי חבירי דרדיש ביה נמי הכי ושמותי לך מקום אף הלויים גולים: ואם גלה בפלכו. עצמו כגון משכונה לשכונה: פלכו קולטו. דומיא דמדרב שהיה מחנה ליה קולטת: כל הנידר והנידר קרב בבמה. קטנה דאילו בבמה גדולה ע"כ קרבו חובת צבור דכתיב ויעשו את הפסח בגלגל אלא בקטנה ואמר דקריב נדרים ונדבות ולא חובות ובתורת כהנים תני לה בהדיא לר' מאיר: מנחות וניירות. נידר ונידר הוא וקריב: כל שאין נידר ונידר אין קרב בבמה קטנה. כדילף טעמיה לקמיה שאין יחיד מקריב חובה בשעת היתר הבמות ואפילו בגדולה וצבור בקטנה לא מקריב בו' אישתבח דאין חובות קריבין בקטנה ואי קשיא לר' מאיר אי"כ יחיד לא עשה פסחו בגלגל וקרא כתיב ויעשו את הפסח (במדבר ט) פסח קרב צבור קרי ליה דאתי בכנופא במס' יומא (דף נא.)

וחכי נמי בדרש' קתני אף צבור לא הקריבו אלא פסחיהם אלמא קרבן צבור קרי ליה לקמן יליף טעמא דכולה: לא קריב בו'. לאפוקי מנחות וניירות דלא קריב בבמה קטנה: כל שהצבור ויחיד מקריבין באהל מועד שבמדרב. דהיינו כל הקרבנות כולן נדרים ונדבות וחובות (שקבוע להם זמן) מקריבין באהל מועד שבגלגל דהיא במה גדולה והשתא פליג אדר"מ ואדרבנן דמקתני כל שהצבור בו' לאשמועינן דאין חילוק באהל מועד שבמדרב לאהל מועד שבגלגל מכלל דשמעיניהו לר"מ ורבנן דאמר' יש חילוק ומה חילוקו שאין יחיד מקריב בו חובות וטעמיהו נמי שמעינן לקמן דאפי' בבמה גדולה לא קריב ליחיד אלא נדרים ונדבות ולר' מאיר מנחות וניירות בכלל: במות מותרות. במות יחיד: ובמותו שבראש חגג. היא במת יחיד: אלא עולה ושלמים. ולא מנחות וניירות: וכאן. במת צבור ובמת יחיד לא קרבו בהן ליחיד אלא עולות ושלמים ולקמן פריך היינו תנא קמא דהא חכמים דלעיל נמי הכי אמרי' ר' שמעון פליג אכולהו דכולהו סבירא להו דאין חילוק לצבור בין מדבר בגלגל בבמה גדולה ורבי שמעון אומר אף צבור עצמם לא הקריבו בגדולה יותר מיחיד בקטנה: אלא פסחים בו'. אבל לא פר העלם דבר ושעירי עבודה זרה לא קרבו להם בגלגל: לא

נמצאו זבין וטמאי מתים משתלחין חוץ למחנה אחת. והתורה אמרה 'ולא יטמאו את מחניהם', תן מחנה לזה ומחנה לזה. אמר ליה רבא, אלא מאי מחנה ישראל לא הואי. נמצאו זבין ומצורעין משתלחין למקום אחד, והתורה אמרה 'בדר ישב', שלא ישב טמא אחר עמו. אלא לעולם, פולחן, תלתא הוו. וטמאי לא היו אלא שתי מחנות, לקליטה. מכלל, דבמדרב הואי קלטה מחנה ליה. אין. והא תניא, 'ושמתי לך מקום', בחיך, מקום מקומד. 'אשר יגוס שמה', מלמד שפגולין במדרב. לחיך גולין, למחנה ליה. מכאן אמרו, בן לוי שהרג, גולה מפלך לפלך. ואם גלה לפלכו, פלכו קולטו. מאי קרא. אמר רב אחא בריה דרב איקא, 'כי בעיר מקלטו ישב', עיר שקלטתו כפר: באו לגלגל: תנו רבנן, כל נידר ונידר, היה קרב בכמה. שאין נידר ונידר, אין קרב בכמה. מחנה וניירות, קריבין בכמה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, לא קרבו יחיד אלא עולות ושלמים בלבד. רבי יהודה אומר, כל שהצבור ויחיד מקריבין באהל מועד שבמדרב, מקריבין באהל מועד שבגלגל. מה בין אהל מועד שבמדרב לבין אהל מועד שבגלגל. אהל מועד שבמדרב, לא היו במות מותרות. אהל מועד שבגלגל, היו הבמות מותרות. ובמותו שבראש חגג, לא היה מקריב עליה אלא עולה ושלמים. וחכמים אומרים, כל שהצבור מקריבין באהל מועד שבמדרב, מקריבין באהל מועד שבגלגל. וכאן וקאן, לא קרבו יחיד אלא עולה ושלמים בלבד. רבי שמעון אומר, אף צבור לא הקריבו אלא פסחים, וחובות

בשעת סילוק המסעות אין נפסלין אלא מוליכין עמו ובמקום חנייתו אוכלין במחנה כפר פירש בקונטרס ונראה דאף שעת הליכתם שרי כיון דאמר' לעיל (דף סא.) אע"פ שנסע אהל מועד הוא ודוקא לקדשים קלים אע"פ שנסע אהל מועד הוא אבל קדשי קדשים דבעי מחיצה כיון דנסתלקו מסעות אין מחנה שכניה קיים ולחם הפנים ושאר קדשי קדשים מיפסלי ביוצא כדמוכח במנחות ב' שתי הלחם (דף צה.) ולעיל ב' קדשי קדשים (דף סז) דאמר בשני מקומות קדשים נאכלין ומוקי לה בקדשי קדשים ולאחר שיפרקו לוי את המשכן היינו כל זמן שלא נסע מכל וכל דעדיין המזבח וקלעי החצר במקומן וא"ת בריש שתי הלחם (מנחות דף צה.) דפליגי בלחם הפנים אם נפסל במסעות ומפרש דבמסודר כ"ע לא פליגי דלא מיפסיל כי פליגי במסולק מאן דאמר אינו נפסל כדדרשין דאע"פ שנסע אהל מועד הוא ואיך שהוא לדגלים הוא דאתא פי' להודיע איזה דגל יסע תחלה והשתא אמאי לא משני דאתא לקדשים קלים ולקדשי קדשים קודם סילוק הקלעים: והתורה אמרה בדד ישב. שלא יהו טמאים אחרים יושבים עמו אע"ג דהך סוגיא לר"ש דהך דרשא לר' יהודה דלר"ש דריש ליה מקרא אורינא בפסחים בריש אלו דברים (דף סז.) נחיא ליה להשי"ס לאתויי דרשא הפשוטה והקצרה: פלכו קלטתו. כן דגושה בחמיה כמו נסך נסכה עיר שקלטתו כבר. עיקר קרא ברצח שדרג בעיר מקלטו ותרייהו תנינהו במכות פ"ב (דף יב.) הרג באותה העיר גולה משכונה לשכונה ולוי גולה מעיר לעיר ושמן היינו לכתחלה דבן לוי גולה מעיר לעיר אבל דיעבד הא אמר' דאם גולה לחוץ פלכו פלכו קולטו ומפלך לפלך היינו מעיר לעיר ואם גולה לחוץ פלכו כגון משכונה לשכונה וכן משמע פי' דקונטרס אי נמי גם לכתחלה אין זקוק לצאת מן העיר ודא דגולה לעיר אחרת כד להלך כולה ובתחומה דאי בעירו משכונה לשכונה אם חזר לשכונתו כיצא חוץ לתחום: כל הנידר ונידר קרב בבמה. אפי' מנחות וניירות קרב בבמה קטנה כדמפרש ושאינ נידר ונידר אין קרב בבמה קטנה דאילו צבור אין מקריבין בקטנה וחובות יחיד אפי' בגדולה לא קריב בשעת היתר הבמות לר' מאיר כדמוכח מלתא דר' יהודה כדפי' בקונטרס דמדקאמר ר' יהודה כל שהצבור ויחיד מקריבין בו' מכלל דשמעיניהו לר' מאיר ורבנן שיש חילוק והוה חילוקו שאין יחיד מקריב חובות בגלגל אפי' בבמה גדולה דר' מאיר ורבנן דרשי לא תעשו בגלגל ככל אשר אנחנו עושים פה היים חובות ואפי' בבמה גדולה אלא איש הישר בעניו יעשה ישרות דהיינו נדבות ר' יהודה סבר דכי כתיב הישר אבעינו קאי דהיא במת יחיד: רבי שמעון אומר אף צבור לא הקריבו בו'. פי' בקונטרס ר"ש פליג אכולהו דכולהו סבירא להו דאין חילוק לצבור בין מדבר בגלגל בבמה גדולה ור"ש אומר אף צבור עצמן לא הקריבו בגדולה יותר מיחיד בקטנה אלא פסחים בו' וחובות

בביתו שלמים ולקמן פריך היינו תנא קמא דהא חכמים דלעיל נמי הכי אמרי' ר' שמעון פליג אכולהו דכולהו סבירא להו דאין חילוק לצבור בין מדבר בגלגל בבמה גדולה ורבי שמעון אומר אף צבור עצמם לא הקריבו בגדולה יותר מיחיד בקטנה: אלא פסחים בו'. אבל לא פר העלם דבר ושעירי עבודה זרה לא קרבו להם בגלגל: לא

1 וחובות הקבוע להם זמן אבל פר העלם דבר ושעירי עבודה זרה לא קרבו להם בגלגל עכ"ל
2 ובחנם הזכיר פר העלם דבר ושעירי עבודה זרה שהן חטאות שאין קבוע להם זמן דאפי'
3 חטאות הקבוע להם זמן כגון שעירי הרגלים לא קרבו לר"ש כדמסקי לקמן תתרגם מתני'
4 בעולה. (הג"ה וא"כ ביוז"ח לא קרבו צבור באהל מועד בנוב וגבעון לא פרים ולא שעירים
5 כי אם תמידים הוא דאמר' בתוספתא ר' יהודה.

6 אומר אבשלום נזיר היה שנאמר ויאמר אבשלום
7 אלכה נא ואשלם נזיר אשר נדרתי בחברון כי
8 נדר נדר עבדך בשבתי בגשור והאי קרא בהיותם
9 בגבעון כתיב ומפרש פ"ב דתמורה (דף יד)
10 שהקריבם בחברון בבמת יחיד דאי הלך בחברון
11 להביא כבשים טובים ולהקריבם בבמה גדולה
12 אי"כ מחברון במעבד ליה והשתא לר' יהודה אי
13 נזירות נזיר ונידב הוא אתי שפיר שהקריבן בבמת
14 יחיד בחברון ואי נזירות חובה היא אי"כ הקריבן
15 בגבעון באהל מועד שהיה שם דלר' יהודה יחיד
16 נמי מצי מקריב חובות בבמה גדולה אף בשעת
17 היתר הבמות ולא דייק בין מחברון ובחברון אבל
18 רבנן דאמרי נזירות חובה הוא ולא קרב יחיד
19 חובות אף בבמת צבור בנוב וגבעון אי"כ אבשלום
20 לא נזיר היה הוא קרא דאלכה ואשובה ואשלם
21 נזירי מיירי בנדרים ונדבות. הג"ה: רבי שמעון
22 אומר אף צבור לא הקריבו בו'. לכאורה ר"ש
23 אדרבנן דלעיל מצינה קאי ואינהו סברי כרבנן
24 קמאי דמנחות ונזירות לא קרבו בבמה דליכא
25 בנייהו אלא נסכים כדמפרש לקמיה ש"מ דלר"ש
26 נמי לא קרבו דהא אפי' בצבור מנמט יתור
27 משאר תנאים ותימה דבפ"ק דמגילה (דף טז)
28 ובמתני' דקתני אין בין במה גדולה לבמה קטנה
29 אלא פסחים זה הכלל כל הנזיר ונידב קרב בו' ומפרש בגמ' כעין פסחים דהיינו חובות
30 הקבוע להם זמן אבל שאין קבוע להם זמן הכא והכא לא קרב ומוקי לה כר"ש אלמא ר"ש
31 תני האי כלאל אי"כ מנחות ונזירות קרבי לר"ש וכדאמרין הכא לר"מ דתני האי כלאל ואי
32 הוה גרס' במגילה זה הכלל נזיר ונידב כלאל כל הוה נחא ליה דכל דר"מ אתי לרביי
33 מנחות ונזירות ועוד יש לומר דהא דפשיטא ליה לר"מ דמנחות ונזירות ישרות משום דתניא
34 בת"כ בפרשת אחרי מות משה שלמים מיוחדין שהם נזיר ונידב קריבין בבמה אף כל נזיר
35 ונידב קרב בבמה אף המנחות והנזירות דברי ר"מ וקצת תימה אי אהדיא סמך דלא מייחי
36 לה ועוד לר"ש דמגילה מי נפקא מנחה מכלל נזיר ונידב ונראה ליישב מתנינן דהכי קאמר
37 דאין חילוק בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים כל הנזיר ונידב הקרב בבמה גדולה
38 קרב בקטנה וכל שאין נזיר ונידב שאין קרב בגדולה אין קרב בקטנה ולא נחא אלא לפרש
39 מה ששוותה הגדולה והקטנה אבל יש נזיר ונידב שאין קרב לא בזה ולא בזה כגון מנחות
40 ונזירות אבל לנזיר ונידב דר"מ אין לפרש דלא איירי במנחות ונזירות דשפיר מישתמע

41 מלישנא דנידב ועוד דקתני לה בהדיא בת"כ וכן נראה דאי לפרש דאהדיא דתורת כהנים סמך אע"כ דלא מייחי לה דבתמורה מייחי לה בפ"ב (דף יד) דאמר' התם אמר ליה אביי ולימא
42 מר שלמי פסח דאי שלמי נזיר ונידב הוא דהא תניא זה הכלל כל הנזיר ונידב קרב בבמת יחיד וכל שאינו נזיר ונידב אינו קרב בבמת יחיד ותניא המנחות ונזירות קריבות בבמת יחיד
43 דברי ר"מ משמע דמהדיא דייק ולא מלישנא ומאן דלא חשיב התם נזירות נזיר ונידב קמשני סמי מכאן נזירות: ור"בנן מנחות אין מנחה בבמה ליחיד. בין בבמה גדולה בין בבמה קטנה
44 קאמר דתניא אינן רבנן כאן ובאן לא קרבו (נסכים) ליחיד אלא עולה ושלמים בלבד ואמר' נדסכים איכא בנייהו ותו לא ה"ה דעופות נמי לא קרבו לרבנן כדאמר' בסוף פירקין (דף
45 קיט) לדברי האומר אין מנחה בבמה אין עופות בבמה מ"ט זבחים ולא עופות זבחים ולא מנחות דאוקימנא ההוא קרא לעיל בריש השוחט (דף קף) בקדשים שהקרישן בשעת היתר הבמות
46 ותימה דבסוף פירקין (קיג) תנן ר' יהודה אומר אין מנחה בבמה והכא קא"ר יהודה כל שהצבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל והרי מנחות ועופות
47 דבגלגל כאן ובאן לא קרבו ולא מיסתבר למימר דנהי דלרבנן כאן ובאן לא קרבו' ל' יהודה קרבו בבמה לצבור דמהיכי תיתי הך דרשא למר ולמר ועוד אי"כ לקמן דפריך חכמים היינו
48 תנא קמא ומשני קרבו נסכים במדבר איכא בנייהו לימא דמנחה קריבה בבמת צבור איכא בנייהו דלרבנן קדמאי קרבה ולבתראי לא קרבה: **מחלוקת** בחטאת ואשם. בחטאת ואשם
49 של נזירות איירי: ואין נזהגין בבמה קטנה. פ"ב בכתובות דכתיב בהו להניף תנופה לה' ותימה דכתיב בהו להניף תנופה לה' וא"ת הרי מנחה לך"ק דר' יהודה דמתני' דאיתא בבמה קטנה ואין תנופה והגשה בה וא"כ הך נמי
50 ליהוי בבמה ולא ליבעי תנופה ויש לומר דהני חוה ושוק ותרומת לחמי תודה עיקר מצותן בתנופה הלכך בטלה תנופה בטלי אינהו אבל מנחה עיקר מצותה קמיצה והקטרה: **מחלוקת**
51 בעולה (ואשם) (ושלמים). של נזירות קאמר ותימה דמאן דאמר לא קרבו ואפ' בבמה גדולה היכי משני קרא דאבשלום דכתיב (שמואל ב טו) ואשלם נזירי דליכא למימר בשאר נזירים
52 דבפרק שני דתמורה (דף יד) משמע דאיירי בקרבן נזירות:

1 וחובות שִׁקְבּוּעַ לָהֶן זְמַן. מֵאִי מַעֲמָא דְרַבִּי מְאִיר, דְּאָמַר
2 קָרָא לֹא תַעֲשֶׂוּן כָּכָל אֲשֶׁר אָנְחֵנוּ עוֹשִׂים פֶּה הַיּוֹם. אָמַר
3 לָהֶן מִשֶּׁה לְיִשְׂרָאֵל, בִּי עֵיילִיתוּ לְאַרְץ, יִשְׁרוֹת תִּקְרִיבוּ,
4 חוֹבוֹת לֹא תִקְרִיבוּ. מִנְחוֹת וְנִזְרוֹת, יִשְׁרוֹת נִינְהוּ. וְרַבְּנָן,
5 אֵין מִנְחָה בְּכִמְהָ. נִזְרוֹת, חוֹבוֹת נִינְהוּ. אָמַר שְׁמוּאֵל,
6 מַחְלוּקַת בְּחֻמָּתָא וְאִשָּׁם. אָכַל פְּעוּלוֹת וְשִׁלְמִים, דְּבָרֵי
7 הַכֹּל, יִשְׁרוֹת נִינְהוּ וְקָרְבִי. מוֹתִיב רַבָּה, חוֹה שׁוֹק וְתִרְוּמַת
8 לַחֲמֵי תוֹרָה, נִזְהִינן בְּכִמְהָ גְדוּלָּה, וְאֵין נִזְהִינן בְּכִמְהָ
9 קִטְנָה. וְאִילוּ הִזְדַּעַר בְּשִׁלְהָ, שִׁיחָה. אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא,
10 פְּעוּלָה וְשִׁלְמִים פְּלִיגִי. הָא מִנִּי, רַבְּנָן הִיא. אֶלָּא, אִי
11 אִמְרַת בְּחֻמָּתָא וְאִשָּׁם פְּלִיגִי, הָא מִנִּי. אֶלָּא, אִי אִיתָמַר
12 הָכִי אִיתָמַר. אָמַר שְׁמוּאֵל, מַחְלוּקַת פְּעוּלָה וְשִׁלְמִים. אָכַל
13 בְּחֻמָּתָא וְאִשָּׁם, דְּבָרֵי הַכֹּל חוֹבוֹת נִינְהוּ וְלֹא קָרְבִי. אָמַר
14 מַר, וְחֻכְמִים אוֹמְרִים כֹּל שֶׁהַצֹּבּוֹר מִקְרִיבִין בְּאַהֶל וְכוּ'.
15 מֵאִי מַעֲמִייהוּ דְרַבְּנָן, אָמַר קָרָא (אִישׁ הַיִּשָּׁר בְּעִינֵיו
16 יַעֲשֶׂה) [אִישׁ כֹּל הַיִּשָּׁר בְּעִינֵיו]. אִישׁ, יִשְׁרוֹת הוּא
17 דְּלִקְרוֹב, חוֹבוֹת לֹא לִקְרוֹב. וְצַבּוֹר, אֶפְילוּ חוֹבוֹת לִקְרוֹב.
18 ור"י

19 בגדר ונדבה אף כל הכא בגדר ונדבה ולר"מ איתרבו נמי מנחות ונזירות ורבנן
20 דייק זבחים ולא מנחות אלא דבר הובח: נזירות חובה היא. דהוא לא התנדב
21 ואלו הקרבנות אלא אסר עצמו ביין ובתגלחת ומאליו נתחייב בקרבנות: מחלוקת.
22 דר"מ ורבנן בניירות בחטאת ואשם שבה אבל עולות ושלמים דנזיר דברי הכל
23 קרבי: חוה ושוק. המורם משלמים ותודה וארבע חלות המורמות לכהן מארבע
24 מיני חלות שבתודה כדכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן וגו' (ויקרא ז: ו) ואין
25 נזהגין בבמה קטנה. גרסינן בסוף פירקין (דף קיט) דכתיב בהו להניף תנופה לה'
26 ולא בבמה ואילו מורם מאיל נזיר דהיינו זרוע בשלה שיירה ולא תנייה שמע מינה
27 לא קרבי שלמי נזיר בבמה דאי הוה קרבי הוה תני דלא נהיג ביה נמי תרומה ידידה:
28 אלא אי אמרת בחטאת ואשם הוא דפליג. אבל שלמי נזיר דברי הכל קרבי דהא
29 מנ: איש הוא דחובות לא תקריבו. ואפי' בגדולה אבל צבור מקריבים חובות:
30 ור"י

31 מלישנא דנידב ועוד דקתני לה בהדיא בת"כ וכן נראה דאי לפרש דאהדיא דתורת כהנים סמך אע"כ דלא מייחי לה דבתמורה מייחי לה בפ"ב (דף יד) דאמר' התם אמר ליה אביי ולימא
32 מר שלמי פסח דאי שלמי נזיר ונידב הוא דהא תניא זה הכלל כל הנזיר ונידב קרב בבמת יחיד וכל שאינו נזיר ונידב אינו קרב בבמת יחיד ותניא המנחות ונזירות קריבות בבמת יחיד
33 דברי ר"מ משמע דמהדיא דייק ולא מלישנא ומאן דלא חשיב התם נזירות נזיר ונידב קמשני סמי מכאן נזירות: ור"בנן מנחות אין מנחה בבמה ליחיד. בין בבמה גדולה בין בבמה קטנה
34 קאמר דתניא אינן רבנן כאן ובאן לא קרבו (נסכים) ליחיד אלא עולה ושלמים בלבד ואמר' נדסכים איכא בנייהו ותו לא ה"ה דעופות נמי לא קרבו לרבנן כדאמר' בסוף פירקין (דף
35 קיט) לדברי האומר אין מנחה בבמה אין עופות בבמה מ"ט זבחים ולא עופות זבחים ולא מנחות דאוקימנא ההוא קרא לעיל בריש השוחט (דף קף) בקדשים שהקרישן בשעת היתר הבמות
36 ותימה דבסוף פירקין (קיג) תנן ר' יהודה אומר אין מנחה בבמה והכא קא"ר יהודה כל שהצבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל והרי מנחות ועופות
37 דבגלגל כאן ובאן לא קרבו ולא מיסתבר למימר דנהי דלרבנן כאן ובאן לא קרבו' ל' יהודה קרבו בבמה לצבור דמהיכי תיתי הך דרשא למר ולמר ועוד אי"כ לקמן דפריך חכמים היינו
38 תנא קמא ומשני קרבו נסכים במדבר איכא בנייהו לימא דמנחה קריבה בבמת צבור איכא בנייהו דלרבנן קדמאי קרבה ולבתראי לא קרבה: **מחלוקת** בחטאת ואשם. בחטאת ואשם
39 של נזירות איירי: ואין נזהגין בבמה קטנה. פ"ב בכתובות דכתיב בהו להניף תנופה לה' ותימה דכתיב בהו להניף תנופה לה' וא"ת הרי מנחה לך"ק דר' יהודה דמתני' דאיתא בבמה קטנה ואין תנופה והגשה בה וא"כ הך נמי
40 ליהוי בבמה ולא ליבעי תנופה ויש לומר דהני חוה ושוק ותרומת לחמי תודה עיקר מצותן בתנופה הלכך בטלה תנופה בטלי אינהו אבל מנחה עיקר מצותה קמיצה והקטרה: **מחלוקת**
41 בעולה (ואשם) (ושלמים). של נזירות קאמר ותימה דמאן דאמר לא קרבו ואפ' בבמה גדולה היכי משני קרא דאבשלום דכתיב (שמואל ב טו) ואשלם נזירי דליכא למימר בשאר נזירים
42 דבפרק שני דתמורה (דף יד) משמע דאיירי בקרבן נזירות:

ובחים דף קיז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קכה

וְחֻבּוֹת שֶׁקְבוּעַ לָהֶן זָמַן, כַּגֹּן תְּמִידִים וּמוֹסָפִים, וְלֹא פֶר הָעֵלֶם דָּבַר
שֶׁל צִיבּוֹר וְלֹא שְׁעִירֵי עֲבוּדָה זֹרָה.
הַגְמָרָא מְבֹאֵרֵת אֶת מִקּוּר דִּינוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר שֶׁבְּבִמָּה קִטְנָה הִקְרִיבוּ
רַק קֶרֶבֶן שְׂבֵא בְּנֵדֵר וּבְנִדְבָה. שְׁוֹאֵלֵת הַגְמָרָא: מֵאִי מַעֲמָא דְרַבִּי
מֵאִיר – מִה טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: דְּאִמְרַי קָרָא – נֹאמַר
בְּפִסְקוֹ דְּבִרְבִּי מֹשֶׁה בְּעֵנִין הִנְהִיגָה הַקְרִבְנוֹת כְּשִׁיעֲבֵרוּ אֶת הַיִּרְדֵּן (דְּבָרִים
יב ח), לֹא תַעֲשֹׂן כָּכָל אֲשֶׁר אֶנְהֵנוּ עוֹשִׂים פֶּה הַיּוֹם אִישׁ כֹּל הַיִּשְׂרָאֵל
בְּעֵינָיו. מְבֹאֵרֵת הַגְמָרָא: אִמְרַי לָהֶן מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל, כִּי עֵינֵי לִיתִּי
לְאָרֶץ – כֹּאשֶׁר תְּבוֹאוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאַהֲל מוֹעֵד יִהְיֶה בְּגִלְגָּל, לֹא
תִהְיֶה הַקְרִבָּה הַקְרִבְנוֹת שֶׁם כְּמוֹ שֶׁאֵנוּ מְקַרְבִּים כָּאֵן בְּמִדְבָּר. לִפִּי
שֶׁאֵנוּ הַיּוֹם מְקַרְבִּים בֹּאֵהֶל מוֹעֵד אֶת כָּל הַקְרִבְנוֹת, בֵּין חֻבּוֹת שֶׁקְבוּעַ
לָהֶם זָמַן וּבֵין אֵלֶּה שֶׁאֵין קְבוּעַ לָהֶם זָמַן, בֵּין קְרִבְנוֹת צִיבּוֹר וּבֵין
קְרִבְנוֹת יַחֲדִיד. אֲבָל שֶׁם בְּגִלְגָּל, תִּקְרִיבוּ רַק 'אִישׁ כָּל הַיִּשְׂרָאֵל' בְּעֵינָיו.
'אִישׁ' הַכּוֹנוּהָ כָּל יַחֲדִיד, 'כָּל הַיִּשְׂרָאֵל' בְּעֵינָיו הֵינּוּ יִשְׂרָאֵל – קְרִבְנוֹת
שִׁישְׁרוּ בְּעֵינָיו לְהַקְרִיבָם, וְהֵם הַבָּאִים בְּנֵדֵר וּבְנִדְבָה, אוֹתָם תִּקְרִיבוּ,
אוֹלָם קְרִבְנוֹת שֶׁהֵם חֻבּוֹת עֲלֵיכֶם, כַּגֹּן חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת, לֹא
תִקְרִיבוּ. וְהַפְסֹק לֹא מַחֲלֵק בֵּין בִּמְת יַחֲדִיד לְבִמְת צִיבּוֹר, לְעוֹלָם יַחֲדִיד
אֵינוֹ מְקַרֵּב קְרִבְנוֹת חֻבָּה, גַּם לֹא בְּבִמְת צִיבּוֹר, אֲבָל צִיבּוֹר מְקַרֵּב
קְרִבְנוֹת חֻבָּה בְּבִמְת צִיבּוֹר.
עוֹד סוֹבֵר רַבִּי מֵאִיר שֶׁמִּנְחֹת וְנִזְרוֹת – וְקְרִבְנוֹת הַנִּזְרוֹת אֵינֶם
נִחְשָׁבִים לְחֻבּוֹת אֲלָא יִשְׂרוֹת נִינְהוּ – הֵם מְסוּג הַקְרִבְנוֹת שְׂבֵאוֹת
בְּנֵדֵר וּבְנִדְבָה, מְשׁוּם שֶׁהַנִּזְרוֹת תִּתְחַיֵּב בָּהֶם עַל יְדֵי קְבֻלַּת הַנִּזְרוֹת עַל
עַצְמוֹ. וְרַבֵּן חוֹלְקִים עַל רַבִּי מֵאִיר בְּשֵׁתִי הַהִלְכוֹת, וְסוֹבְרִים שֶׁאֵין
הַקְרִבָּה קֶרֶב מִנְחָה שֶׁל יַחֲדִיד בְּבִמָּה, לֹא בְּבִמָּה קִטְנָה וְלֹא בְּבִמָּה
גְּדוֹלָה, וְעוֹד סוֹבְרִים חֲכָמִים שֶׁקְרִבְנוֹת הַנִּזְרוֹת קְרִבְנוֹת שֶׁל חֻבּוֹת
נִינְהוּ, כִּיֹּן שֶׁהַנִּזְרוֹת לֹא נִדְּרָו אוֹ נִדְּבָו אוֹתָם, אֲלָא הוּא אִסֵּר אֶת עַצְמוֹ
בֵּינָם וּבִתְגֻלְחָתָם, וּמִמִּילָא תִּתְחַיֵּב בְּקְרִבְנוֹת אֵלֶּה. וְקְרִבְנוֹת חֻבָּה אֵינֶם
נִקְרָבִים בְּבִמָּה.
הַגְמָרָא דִּנָּה בְּמַחֲלוּקֵת רַבִּי מֵאִיר וְחֲכָמִים בְּעֵנִין הַקְרִבָּה מִנְחוֹת
וְנִזְרוֹת בְּבִמָּה: אִמְרַי שְׁמוּאֵל, מְחַלּוֹקֵת רַבִּי מֵאִיר וְחֲכָמִים בְּעֵנִין
קְרִבְנוֹת הַנִּזְרוֹת, אֵינָה אֲלָא בְּחֻטָּאוֹת וְאֲשֶׁם שֶׁעַל הַנִּזְרוֹת לְהַבִּיא, אֲכָל
בְּעוֹלוֹת וְשִׁלְמִים שֶׁעָלִיו לְהַבִּיא, דְּבָרֵי הַכָּל יִשְׂרוֹת נִינְהוּ – הֵם
נִחְשָׁבִים לְקְרִבְנוֹת שְׂבֵאוֹם בְּנֵדֵר וּבְנִדְבָה וְקָרְבִּי – וּמְקַרְבִּים אוֹתָם
בְּבִמָּה.
הַגְמָרָא מְבִיאָה בְּרִיתָא שְׁסוּתֵרֵת אֶת דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל: מוֹתִיב רַבְּהִי,
שְׁנִינוּ בְּבִרְיָתָא, חֻזָּה וְשׁוֹק הַמּוֹרֵם מִשְׁלָמִים וְתוֹדָה, שְׁנִיתִנִּים לִכְהֵן,

וְתִרְמוֹת לְחֵמֵי תוֹדָה – וְאַרְבַּע חֲלוֹת הַמּוֹרֵמוֹת מֵאַרְבַּע מִינֵי חֲלוֹת
שְׂבֵאוֹם עִם קֶרֶבֶן תוֹדָה וְנִיתְנִים לִכְהֵן, נִזְהָגִין בְּבִמָּה גְּדוֹלָה – כְּלוּמֹר
אִם הִקְרִיבוּ בְּבִמָּה גְּדוֹלָה שְׁלָמִים אוֹ תוֹדָה יֵשׁ לָתֵת אֶת הַחֻזָּה וְהַשׁוֹק
מִהַשְׁלָמִים וְאֵת תְּרומֵת לַחֲמֵי הַתוֹדָה לִכְהֵן. וְאֵין נִזְהָגִין בְּבִמָּה קִטְנָה
– אוֹלָם אִם הִקְרִיבוּ שְׁלָמִים וְתוֹדָה בְּבִמָּה קִטְנָה, אֵין צוֹרֵךְ לְהַפְרִישׁ
חֻזָּה וְשׁוֹק וְלֹא לְתֵרוֹם תְּרומֵת אֲרַבְעָה לַחֲמֵי הַתוֹדָה עֲבוּר הַכְּהֵן.
וּמִדִּיק רַבְּהִי, וְאֵילּוּ אֶת הַזֹּרֵעַ בְּשִׁלָּה מֵאִיל הַשְׁלָמִים שֶׁל הַנִּזְרוֹת, הִנִּיתָ
לִכְהֵן, הִבְרִיתָא שְׁיִירָה וְלֹא כְּתִבָּה שְׁנוּהָ בְּבִמָּה גְּדוֹלָה וְלֹא קִטְנָה,
מְשַׁמֵּעַ שֶׁהִבְרִיתָא סוֹבֵרֵת שֶׁאֵין שְׁלָמִי נִזְרוֹת קְרִבִּים בְּבִמָּה, שֶׁאֵם הִיוּ
קְרִבִּים הִיָּה הַתֵּנָא שׁוּנָה גַּם שֶׁאֵין תְּרומֵת זֹרֵעַ בְּשִׁלָּה נִזְהָגֵת בְּבִמָּה
קִטְנָה. וּמַעֲתָה, אִי אִמְרַי בְּשִׁלָּמָא – זֶה יִהְיֶה מוֹבֵן אִם נֹאמַר שְׂרָבִי
מֵאִיר וְחֲכָמִים בְּעוֹלָה וְשִׁלְמִים פְּלִיגִי – הֵם חוֹלְקִים, שְׁלֹדַעַת חֲכָמִים
גַּם שְׁלָמִי נִזְרוֹת אֵינֶם קְרִיבִים בְּבִמָּה, יֵשׁ לוֹמַר הָא מְנִי – הִבְרִיתָא כְּמוֹ
הִיא, כְּרַבֵּן הִיא. אֲלָא אִי אִמְרַי – אֲבָל אִם תֹּאמַר כְּשִׁמוּאֵל
שֶׁבְּחֻטָּאוֹת וְאֲשֶׁם שֶׁל נִזְרוֹת פְּלִיגִי – חוֹלְקִים הַתֵּנָאִים, וְשְׁלָמִי נִזְרוֹת לִכְל
הַדְּעוֹת קְרִבִּים בְּבִמָּה, הָא מְנִי – כְּמוֹ סוֹבֵרֵת הִבְרִיתָא, הִלָּא הִיָּה
לְבִרְיָתָא לְהוֹסִיף שְׁגַם הַרְמַת הַזֹּרֵעַ בְּשִׁלָּה מִן הָאִיל נִזְהָגֵת בְּבִמָּה
גְּדוֹלָה וְלֹא בְּבִמָּה קִטְנָה.
מִתְרַצָּת הַגְמָרָא: אֲלָא אִי אִתְמַר הִכִּי אִיתְמַר – אִם נִשְׁנוּ דְּבָרֵי
שְׁמוּאֵל כִּךְ הֵם נִשְׁנוּ, אִמְרַי שְׁמוּאֵל, מְחַלּוֹקֵת רַבִּי מֵאִיר וְחֲכָמִים
בְּעוֹלָה וְשִׁלְמִים שֶׁל נִזְרוֹת, וְהִבְרִיתָא שְׂרָבִה הַקְשָׁה מִמֶּנָּה סוֹבֵרֵת
כְּחֲכָמִים שֶׁאֵפִילוּ שְׁלָמִי נִזְרוֹת אֵינֶם קְרִבִּים בְּבִמָּה, אֲכָל בְּחֻטָּאוֹת וְאֲשֶׁם
שֶׁל נִזְרוֹת דְּבָרֵי הַכָּל חֻבּוֹת נִינְהוּ וְלֹא קָרְבִּי בְּבִמָּה.
הַגְמָרָא עוֹבֵרֵת עֵתָה לְבֹאֵר אֶת שִׁיתָת חֲכָמִים בְּבִרְיָתָא שֶׁהוֹבָאָה
לְעִיל: אִמְרַי מַר, וְחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּל שֶׁהַצִּבּוֹר מְקַרֵּבִין בֹּאֵהֶל וְכו',
מוֹעֵד שְׁבִמְדִּבְרָא, מְקַרְבִּים בֹּאֵהֶל מוֹעֵד שְׁבִגְלָל, וְכֹאֵן וְכֹאֵן לֹא קֶרֶב
יַחֲדִיד אֲלָא עוֹלָה וְשִׁלְמִים בְּלִבְדָּה. שְׁוֹאֵלֵת הַגְמָרָא: מֵאִי מַעֲמִיָּהוּ
דְּרַבֵּן – מִנֵּין לְמַדּוֹ חֲכָמִים שֶׁצִּיבּוֹר מְקַרְבִּים אֵפִילוּ חֻבּוֹת בְּבִמָּה
גְּדוֹלָה. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: אִמְרַי קָרָא – נֹאמַר בְּפִסְקוֹ שְׁכֹאשֶׁר יִבּוֹאוּ
לְאֶרֶץ וְאַהֲל מוֹעֵד יִהְיֶה בְּגִלְגָּל, ('אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה') ('אִישׁ כָּל
הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו') (דְּבָרִים יב ח), כְּלוּמֹר 'אִישׁ' דִּהֵינּוּ יַחֲדִיד יִשְׂרוֹת – נִדְרִים
וְנִדְבוֹת שִׁישְׁרוּ בְּעֵינָיו לְהַקְרִיבָם, הוּא דְּלִיקְרוֹב – רַק אוֹתָם הוּא
מְקַרֵּב בְּבִמָּה, חֻבּוֹת לֹא לִיקְרוֹב – אֲבָל קְרִבְנוֹת חֻבָּה אֵינוֹ מְקַרֵּב
כָּלל, וְצִבּוֹר אֵפִילוּ חֻבּוֹת לִיקְרוֹב – רִשָּׁאִים לְהַקְרִיב אֵפִילוּ קְרִבְנוֹת
חֻבָּה.

אגרות קודש

ב"ה, ה' אד"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב סדר לימודו, ואשר עדיין מתקשר לרכז עצמו וכו'.

יבקש את המשפיע שלו להורותו הפרקים בתניא המדברים בענינים כגון אלו, ואיך שאל יפול לב האדם עליו ע"י מלחמות היצר ואדרבה וכמבואר שם בארוכה, וידועה הבטחת תורתנו הק' יגעת ומצאת, ובפרט שנכנס ללמוד בשיבה מיסודם של רבו"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע המעוררים ר"ר על כאו"א מהלומדים בה להצלחה בעמלם בתורה ובמצות ויהי רצון שיבשר טוב בכל האמור ואשר מוסיף מזמן לזמן ומעלה בקדש ומשפיע גם על חבריו בכל זה.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

לפי הפירוש של חכמים בפסוק, יקשה לרבי יהודה שסובר שיחיד מקריב את קרבנות החובה בבמה גדולה, והלא נאמר 'איש כל הישר בעיניו' דהיינו שהיחיד מקריב רק נדרים ונדבות. מתרצת הגמרא: 'רבי יהודה אומר לה, כי פתית הישר (בעיניו) [אפעיניו] הוא דפתית – הפסוק שאומר שיחיד מקריב רק את הישר, כלומר נדרים ונדבות, היינו דווקא בבמה קטנה שהיא 'בעיניו' דהיינו שנמצאת לפניו ויכול לבנותה בכל מקום אשר יבחר, אבל בַּבְּמָה גְדוֹלָה שהיא קבועה ומוזמנת לכל ישראל, אפילו חובות נמי ליִקְרֹבוּ – אפילו חובות רשאי יחיד להקריב.

מקשה הגמרא: אלא הא פתית הישר בעיניו, לאו למימרא – האם אין הכוונה ללמד דאיש – שהיחיד ישרות הוא דליקרו – רק נדרים ונדבות בלבד הוא מקריב, הא חובות לא ליִקְרֹבוּ – אבל חובות אין היחיד מקריב אפילו בגדולה. מתרצת הגמרא: כי פתית איש – תיבת 'איש' באה להִכְשִׁיר אֶת הַיָּד בהקריבה בבמה, ואין שם צורך בכך.

מקשה הגמרא: הלא להכשיר יד, מ'וֹזֶרֶק תִּפְתֵּן אֶת הַיָּד עַל מִזְבֵּחַ ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד' (ויקרא יז) נִפְקָא – למדים, שדווקא בפתח אהל מועד יש צורך בכך, אבל בבמה אין צורך בכך, ושוב יקשה מדוע נכתבה תיבת 'איש' אם לא ללמד שאין היחיד מקריב חובות אפילו בבמה גדולה ושלא כרבי יהודה. מתרצת הגמרא: מהו דתיתא – שמה תאמר שאמנם זר כשר בבמה, אבל ליִבְעֵי קְדוּשָׁת בְּבוֹיֹת – בַּמְעִיקָא – יש להקפיד שבכור יעשה את העבודות בבמה, כמו שהיה קודם שהתקדשו הכהנים, קא משמע לן שאין צורך בכור. הגמרא מבארת את דברי חכמים שנישנו בברייתא אחר רבי יהודה. מקשה הגמרא: הלא חֲכָמִים האחרונים שנוכרו לאחר דברי רבי יהודה ואמרו שבבמה קטנה לא הקריב היחיד אלא עולה ושלמים בלבד, היינו תנא קמא – הם הם החכמים הראשונים שהובאו בתחילת הברייתא, שגם הם אמרו שיחיד אינו מביא חובות וציבור מביאים גם חובות, ומה ההבדל ביניהם. מתרצת הגמרא: אומר רב פפא קרבו נסכים במדבר איכא בינייהו – ההבדל ביניהם הוא, לענין הקרבת נסכים יחד עם קרבנות עולה ושלמים, בקרבנות יחיד כשהיו ישראל במדבר. לדעת חכמים המובאים בתחילת הברייתא, לא קרבו נסכים במדבר, כיון שבפרשת נסכים נאמר (במדבר טו) 'כי תבאו אל ארץ מושבותיכם, והיינו שאין נוהגים נסכים בקרבנות יחיד אלא כשיכנסו לארץ ויבואו לשילה אחרי ירושה וישיבה. ואילו לחכמים השנויים בסוף הברייתא קרבו נסכים במדבר בקרבנות יחיד, וממילא גם בגלגל הקריבו עם קרבנות אלו נסכים, ומהפסוק 'מושבתיכם' האמור בפרשת נסכים, נלמד שכאשר יבואו לגלגל ויתורו להקריב בבמת יחיד, יהיו צריכים גם שם להקריב נסכים.

הגמרא עוברת לבאר את שיטת רבי שמעון המובאת בברייתא: אומר רבי, שפועל אומר וכו' אף ציבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות שקבוע להם זמן. שואלת הגמרא: מאי משמא דרבי שפועל – מהיכן למד זאת. משיבה הגמרא: דפתית – נאמר בפסוק (יהושע ה) 'וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּגִלְגָל, ויש לתמוה פשיטא – פשוט שהיו צריכים להקריב קרבן פסח ולמה הוצרך הכתוב לומר זאת. אלא הא קא משמע לן – אלא כוונת הפסוק ללמדנו, דחובות פועל פסח הוא דפתית – שדווקא חובות שקבוע להם זמן כמו קרבן פסח מקריבים בבמה, הא לאו פועל פסח – אבל קרבן שאינו כקרבן פסח, כגון פר העלם דבר של ציבור או שעיר עבודה זרה, לא קרבו בבמה. ואיך – ומעשה יקשה מהפסוק על שיטת התנאים האחרים הסוברים שהציבור הקריבו בבמה גם קרבנות שאין קבוע להם זמן, מדוע הוצרך הכתוב לומר שהקריבו את הפסח בגלגל. מתרצת הגמרא: מיִבְעֵי ליה לְכַדְרֵי יוֹחֵן – צריך את הפסוק להשמיע את דינו של רבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן משום רבי פנא, ערל ישראל שנטמא במת מקבל הוצא בעודו ערל כדי להטהר מטומאת מת, ואחר כך ימול ויהיה מותר בקרבן פסח. ולמדו זאת מבני ישראל שעברו את הירדן בעשרה בניסן, ובאחד עשר בניסן נימולו, ואם לא היו מקבלים הוצא בעודם ערלים, אלא באחד עשר בניסן מיד לאחר שנימולו, לא היו מספיקים להטהר עד ארבעה עשר בניסן, שהוא זמן הקרבת הפסח, לפי שההוצאה השנייה תהיה רק בחמישה עשר בניסן, כיון שיש

צורך שיעברו שלשה ימים בין הוצאה להוצאה. הגמרא מביאה ברייתא מוקשית בשיטת רבי שמעון, ומבארת אותה: תני תנא קמיה דרב אדא בר אבהו – אמורא שנה ברייתא בשיטת רבי שמעון לפני רב אדא בר אבהו, וכך כתוב בה, אין הבדל בין פמה גדולה לבין פמה קטנה אלא פסח וחובות הקבוע להן זמן שבבמה קטנה אינם קריבים ובבמה גדולה קריבים. הקושי בברייתא הוא, מדוע נזכר קרבן פסח בנפרד, הלא גם הוא קרבן חובה שקבוע לו זמן. (אמר ליה יחיד חובות שקבוע להן זמן מנא ליה אמר ליה אסמיה) אומר ליה רב אדא בר אבהו, תתנא פתית – תפרש את הברייתא כך, אין בין במה גדולה לקטנה אלא קרבן פסח שקרב בגדולה ואינו קרב בקטנה. וכן קרבן שבא גם בחובה וגם בנדבה, כמו בעולות חובה של ציבור שבאה בחובה כגון תמיד ומוסף, שהיא קריבה רק בבמה גדולה. דאיכא – שיש בדומה לה עולות נדבה שקריבה גם בבמת יחיד. דאי תפארת – שאם תאמר שגם שעירי הרגלים שהם חטאת שקבוע להם זמן, יקרבו בבמה גדולה, (יחיד הוא חובות דקביע ליה זמן) ותפארת נדבה מי איכא – וכי מצאנו חטאת שבאה בנדבה.

מקשה הגמרא: ולוקמה – שיעמיד את הברייתא גם בַּמְנַחַת חובה דהא איכא – שהרי יש מנחת חביתין הקריבה בכל יום, וגם היא קרבן ציבור הקריבה בבמה גדולה, ויש בדומה לה מנחת נדבה שקריבה גם בבמה קטנה. מתרצת הגמרא: קא סבר – רב אדא בר אבהו סובר שאין קרבן מנחה כלל בַּבְּמָה. שנינו במשנה: באו לשילה וכו' נאסרו הבמות, ולא היה שם תקרה אלא בית אבנים בלבד מלמטן והיריעות מלמעלן והיא היתה מנוחה. הגמרא מבררת מנין למשנה שינוי זה שבין משכן שילה לבין המשכן שעשה משה. מבררת הגמרא: מנא הני מילי – מהו המקור לכך שבמשכן שילה היו קירות אבן ותקרת יריעות. משיבה הגמרא: אומר רבי חייא בר אבא אומר רבי יוחנן, פתית אחד אומר (שמואל א' כד) 'ותביאהו בית ה' שילה' הרי שמשכן שילה היה בנוי כבית, ופתית אחד אומר (תהלים עח ט) 'וימש משכן שילה אהל שכן פתית' ופתית שם עוד (שם פסוק טו) 'וימש באהל יוסף ויבששם אפרים לא כתר, הרי שהיה נטוי כאהל, הא כיצד יתנו שני הדברים, בית ואהל כאחד, שאם נקרא בית כיצד כינהו הכתוב אהל, הא למדת שלא היתה שם תקרה כבית גמור, אלא היו בו קירות אבנים מלמטן כבית, ויריעות פרוסות עליהם מלמעלן כאהל, והיא היתה מנוחה. שנינו במשנה אודות משכן שילה: קדשי קדשים נאכלין לפניו מן הקלעים וקדשים קלים ומעשר שני בכל הראוה.

הגמרא מבארת את מקור הדין האמור במשנה אודות אכילת קדשים קלים בשילה. מבררת הגמרא: מנא הני מילי – מהו המקור לכך שקדשים קלים נאכלים בכל הראוה. הגמרא מביאה מדברי אמוראים שלמדו זאת מכמה מקורות: אומר רבי אשעיא, יש ללמוד זאת ממה דאמר קרא – שאמר הכתוב (דברים יב) 'השמר לה פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר (אתה) תראה, ויש לדרוש מן הכתוב שבכל מקום אשר תראה ממנו את שילה אי אתה מעלה – (מקטרי) קרבנות, אלא בשילה עצמה, אבל אתה אוכל את בשר הקרבנות בכל מקום שאתה רואה משם את שילה, ומכאן למדים שקדשים קלים נאכלים בכל הראוה.

הגמרא דנה בלימוד זה. שואלת הגמרא: איכא – ושמה נדרוש את הפסוק באופן אחר, שבכל מקום שאתה רואה ממנו את שילה אי אתה מעלה – (מקטרי) קרבנות, אבל אתה זוכה – (שוחט) בכל מקום שתראה ממנו את שילה, ונלמד ששחיטת קרבנות קדשים קלים בשילה כשירה בכל הראוה. משיבה הגמרא: אומר רבי ינאי, אומר קרא – נאמר בפסוק שלאחריו 'כי אם במקום אשר יבחר ה' באחד שבטך שם תעלה עלתך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך, והיינו שהן ההעלאה (וההקטרה) והן העשיה (שאר עבודות הקרבן) ייעשו רק במקום אשר יבחר ה' ולא בכל מקום שאתה רואה, ומכאן שאין לדייק מן הפסוק הקודם אלא שאכילת הקרבן כשירה בכל מקום שאתה רואה.

רבי אבהימי בר חפא אומר, המקור שקדשים קלים נאכלים בשילה בכל הראוה הוא ממה דאמר קרא – (הכתוב)

זבחים. פרק ארבעה עשר – פרת חטאת דף קיח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכז רש"י

ורבי יהודה, דאמר יחיד נמי מקריב חובות בגדולה אמר לך כי כתיב הישר דממעט יחיד מהקרבנות חובות אבעיננו כתיב: אלא לרבי יהודה הא כתיב איש. ואי לא למעוטי אף בממה גדולה אתא למא לי דכתיב איש נכתוב כל הישר בעיניו וכיון דבעיניו היינו קטנה פשיטא דאיש הוא דממעט דהא צבור לא מקריב בה: להבשיר את חור. לעבודת במה זר מזורק הכהן נפקא

לך, לקמן בפירקין דכתיב (ויקרא יז) חורק הכהן את הדם על מזבח ה' פתח אהל מועד כון פתח אהל מועד ואין כהן בבמה אלא אפי' זר ואפי' עבד הכי דריש ליה בתורת כהנים: חכמים היינו תנא קמא. רבנן בתראי היינו רבנן קמאי דהא אינהו נמי הכי אמרי דייחיד לא קרבו אלא עולות ושלמים וצבור קריב (ונמי חובות) דהא מאיש נפקא להו מיעוטא: קרבו נסכים במדבר איכא בניניהו. לרבנן קמאי לא קרבו נסכים במדבר ועולה ושלמים גרידא בלא נסכים קא גמרי דקרבי בבמה דבמדבר לא קרבי דכי תבאו דפרשת נסכים (במדבר טו) להטעינה נסכים במשכן שילה אתא לאחר יירשה ושיבה כדאמין בהשוחט (לעיל קיא.) ורבנן בתראי לטפוי אתו מדרגן משנה יתירא כל שהצבור מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין בגלגל למה להו למיתני הא רבי יהודה נמי בצבור כותיהו קאמר וחכי איבעי להו למימר כאן וכאן לא קרבו ליחיד אלא עולה ושלמים אלא לטפוי אדרבנן קמאי אתו ואמרי לא שהצבור צריכין להקריב מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל ולטפוי נסכים אתו ולמימר דקרבו במדבר לצבור וליחיד וכן בגלגל לשתי הבמות ולמאן דאית ליה קרבו במדבר אית ליה דקרבו בבמת יחיד בגלגל דכי תבאו לא אתא אלא להטעינה נסכים לבמה קטנה דהא בגדולה כבר היו קריבין: פשיטא. דבעו למיעבד פסח: עיל. שנטמא במת מקבל הזאה וטהור מטומאת מת ליגע בקדשים וילף מהכא דכתיב (יהושע ה) ויעשו את הפסח בגלגל דמשמע שעשאוהו כהלכתו במילה בטרה ורובן ערלים היו במדבר דכתיב (שם) לא מלו ואמרין ביבמות בעשרה בניסן שעברו את הירדן לא מהול משום חולשא דאורחא אלא בחד סרי הוא דמהול ואשתבח דטמאי מתים שהיו בהם שהרי רובן טמאי מתים היו שמתו אבותיהם כל ארבעים שנה במדבר ונטמאו בהם ואם לא קבלו הזאה ונטהרו בערלותן אין להם שהות לחזות משמלו דהא צריך להפריש שלשה ימים בין הזאה לחזאה רביעי חמישי וששי וכאן אי לא הוה עד יום אחד עשר בניסן הזאה ראשונה לאחר שמלו תו לא מטי זמן הזאה שניה עד יום חמישה עשר וביבמות איתיה להא דרבי יוחנן בפרק הערל (דף עא:). ותתרגם מתניתך. דקתני חובות הקבוע להם זמן קרבו בגדולה: בעולה. כגון עולות של תמיד ומוספין צבור קרבו בה (ואבל) חטאות הקבוע להם זמן כגון שעירי הרגלים של צבור לא קרבו בה: דאי בחטאות דאי חובות הקבוע להם זמן בחטאת נמי קאמר: חטאת נדבה מי איכא. ליקריב כיוצא בה בקטנה ועל כרחיך מתניתין קמ"ל דלא קרבו לר"ש בגדולה לבד מפסחים אלא חובות שיש כיוצא בהן נדבה מדרקני אלא פסחים חובות הקבוע להם זמן והוה להו פסחים בכלל אלא ה"ק אלא פסחים שקרבו בגדולה ולא קרבו בקטנה כלל ושאר דברים שקרבו כאן וכאן אין חילוק בהן אלא שבו לא קרבו אלא נדבות ובוו קרבו אף חובות הקבוע להם זמן: ונוקמה נמי במנחה. דמשכחת לה כאן מנחת נדבה בקטנה ובגדולה עורפת מנחת חביתין שהיא חובות הקבוע לזמן בכל יום: קא סבר רב אחא בר אבהו אין מנחה בבמה. דובחים כתיב ובשלמי צבור דעצרת ליכא לאוקמה משום דשלמי במה קטנה לא דימי להו שאלו קדשי קדשים ואלו קדשים קלים: מנח"מ. דבית אבנים למטן ויריעות לגג: וישט משכן שילה אהל שכן באדם: השמר לך. משתבאו אל המנוחה קאי קרא: ולו

ותתרגם מתניתך בעולה. פירוש כגון עולות תמידין ומוספין שיש כיוצא בהם נדבות אבל חטאות הצבור כגון שעירי הרגלים אע"ג דקבוע להם זמן לא קרבו והא מילתא דייק לה מדרקני פסחים דליתני קבוע להם זמן ותו לא והוה להו פסחים בכלל אלא על כרחיך מתניתין קמ"ל דלא קרבו לרבי שמעון בגדולה לבד מפסחים אלא שיש כיוצא בהם בבמה והכי קאמר אלא פסחים שקרבו בגדולה לא קרבו בקטנה כלל ושאר דברים שקרבו כאן וכאן אין חילוק בהם אלא שבו לא הקריבו אלא נדבות ובוו קרבו חובות הקבוע להם זמן כדפירש בקנטרס והכי נמי הוה מצי למדק אברייתא דלעיל דקאמר ר"ש אף צבור לא הקריבו כו' ואי משום דלא איירי התם רבי שמעון בחילוק שבין במה גדולה לבמה קטנה כדאיירי הכא מ"מ על חנם הזכיר פסחים דהא הוה בכלל חובות הקבוע להם זמן ותנימה מנא ליה לר' שמעון הא מילתא דחטאת דקבוע להם זמן לא קרב דהא לעיל מפרשין טעמא דרבי שמעון דילין מפסח גלגל והא ליכא למילף מפסח דפסח נמי אין כיוצא בו נדבה והא הוה מפרשין כן דפסח חשבי כיוצא בו נדבה משום דהוי קדשים קלים כעין שלמים הוה ניתא אבל בקנטרס לא פירש כן וע"ק היכי דייק מדרקני פסחים דלמא הא דקתני פסחים משום דעיקר טעמא מפסח יליף וכן פ"ק דמגילה דף טז) תני פסחים לחוד ופרין בגומרא פסחים ותו לא אלא כעין פסחים ע"כ מה שהזכיר פסחים טפי מאינן משום דכולהו מפרשין ליפנין לכן נראה לפרש דקא אמר תתרגם מתניתך בעולה היינו משום דכיון דמפסח יליף אית לן למימר מה פסח שקבוע לו זמן וישנו בצבור כביחיד בשעת היתר הבמות צבור בפסח ראשון ויחיד בפסח שני כדאמר' פסחים (דף סז.) איש נדחה ואין צבור נדחין אף כל שקבוע להם זמן וישנו בצבור כביחיד בשעת היתר הבמות דהיינו עולות שישנן בצבור בתמידין ומוספין וביחיד בנדבה אבל חטאת לא משכחת ביחיד בשעת היתר הבמות דאפילו בבמה גדולה לא קרבו חובות דייחיד לרבי שמעון כמו לר"מ ורבנן והכי פירשו דשעמיתא ותתרגם מתניתך בעולה דאיכא עולת נדבה ונדבות דייחיד דהוי דומיא דפסח דאי בחטאת חטאת נדבה מי איכא דמשכחת ביה חטאת ביחיד דאילו חובות דייחיד לא קרבו לא עולות ולא חטאות ופרין נוקמה במנחה דאיכא חביתים ומשני אין מנחה בבמה וא"ת נוקמה בשלמים כגון כבשי עצרת דהא איכא ביה שלמי נדבה וי"ל כדפריש' דכבשי עצרת קק"ד ננידו ושלמי יחיד קדשים קלים ולא משכחת כיוצא בהן ביחיד:

באו

ותתרגם מתניתך. דקתני חובות הקבוע להם זמן קרבו בגדולה: בעולה. כגון עולות של תמיד ומוספין צבור קרבו בה (ואבל) חטאות הקבוע להם זמן כגון שעירי הרגלים של צבור לא קרבו בה: דאי בחטאות דאי חובות הקבוע להם זמן בחטאת נמי קאמר: חטאת נדבה מי איכא. ליקריב כיוצא בה בקטנה ועל כרחיך מתניתין קמ"ל דלא קרבו לר"ש בגדולה לבד מפסחים אלא חובות שיש כיוצא בהן נדבה מדרקני אלא פסחים חובות הקבוע להם זמן והוה להו פסחים בכלל אלא ה"ק אלא פסחים שקרבו בגדולה ולא קרבו בקטנה כלל ושאר דברים שקרבו כאן וכאן אין חילוק בהן אלא שבו לא קרבו אלא נדבות ובוו קרבו אף חובות הקבוע להם זמן: ונוקמה נמי במנחה. דמשכחת לה כאן מנחת נדבה בקטנה ובגדולה עורפת מנחת חביתין שהיא חובות הקבוע לזמן בכל יום: קא סבר רב אחא בר אבהו אין מנחה בבמה. דובחים כתיב ובשלמי צבור דעצרת ליכא לאוקמה משום דשלמי במה קטנה לא דימי להו שאלו קדשי קדשים ואלו קדשים קלים: מנח"מ. דבית אבנים למטן ויריעות לגג: וישט משכן שילה אהל שכן באדם: השמר לך. משתבאו אל המנוחה קאי קרא: ולו

מרתצת הגמרא: **אמר רב אדא, מאי קא קשא ליה** – מה קשה לו
 לרב יוסף אודות אפשרות השראת השכינה במשכן שילה בחלק
 בנימין, **דלמא** – שמה – שרתה השכינה בחלק בנימין, ואילו סנהדרין
 גדולה היתה בחלק יוסף, **מדמצינו** – כשם שמצאנו – בבית עולם
 – בבית המקדש – דשכינה שרתה בחלקו של בנימין, שקודש
 הקדשים היה בחלקו, ואילו סנהדרין גדולה היתה בחלק יהודה,
 ואף כאן אפשר שכך היה, ונתקיימו שני הפסוקים, הפסוק 'ובין כתפיו
 שכן' נתקיים בכך ששרתה שכינה בחלק בנימין, והפסוק 'וימאס
 באוהל יוסף ובשבת אפרים לא בחר' נתקיים בכך ששאר משכן שילה
 היה בנחלת אפרים.
 מקשה הגמרא: **אמר ליה רב יוסף לרב אדא, הכי השתא** – וכי כך
 הוא הדבר, כלומר, וכי ניתן לומר כן, הלא אין זה דומה כלל למה
 שהיה בבית המקדש בירושלים, שהיתה שם שכינה בחלק בנימין
 וסנהדרין בחלק יהודה, **שהתם** – שם בבית המקדש, ניתן לומר זאת,
 משום שמיקרין – (קרובות) נחלות השבטים יהודה ובנימין נבי הדי
 – זו לזו, והן נפגשו במקום המקדש, ולכן אפשר הדבר שיהיה בית
 המקדש מתחלק בין שתי נחלות אלו, אולם **הקא** – כאן, במשכן
 שילה, **מי מקרין** – האם קרובה שילה לנחלת בנימין עד שנאמר
 שהיתה גם בנחלה זו וגם בנחלה זו.
 מרתצת הגמרא: **הקא נמי מקרין** – גם כאן במשכן שילה ניתן לומר
 שקרובות הן, **בראמר** – כפי שאמר – **רבי חמא ברבי חנינא** לגבי
 בית המקדש, **שרצוה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת**
לחלקו של בנימין בדרום המזבח, ובה היתה המזבח כגוי, ולכך לא
 היה שם יסוד למזבח, והיה בנימין הצדיק שצפה וראה ברוח הקודש
 שכן עתיד להיות, שתהיה רצועה זו נכנסת לנחלת בניו כאשר יחלקו
 את הארץ, **מצטער עליה לבלעה**, כלומר, מצטער ומיחל שלא כך
 יהיה אלא תעלה אף היא לחלקו, **הקא נמי** – אף כאן **רצועה היתה**
יוצאת מחלקו של יוסף ומגיעה עד לחלקו של בנימין ונכנסת
 לתוכו. מעתה יתכנו דברי רב דימי ששרתה שכינה רק בחלק בנימין,
 אף שנאמר בכתוב שהיה בנחלת יוסף, שאכן היה בחלק בנימין אלא
 שנחלק בינו לבין נחלת יוסף על ידי רצועה שיצאה מחלק יוסף
 והגיעה עד משכן שילה. והיינו **דכתיב** – ומשום כך נקראת שילה
 בפסוק (דברים טו ז) בשם **'תאנת שילה'**, ו'תאנת' הוא לשון אנינות
 רצער, משום שנצטער בנימין על אותה רצועה שנכנסה לחלקו
 במשכן שילה, כשם שנצטער על רצועתו של יהודה שנכנסה לחלקו
 בבית המקדש.
 הגמרא מבארת כי דברי רב דימי שניים במחלוקת תנאים. אומרת
 הגמרא: מה שאמר רב דימי שלא שרתה שכינה אלא בחלקו של
 בנימין, הרי זה **בתנא** – נחלקו בו תנאים, ששינו בברייתא, נאמר
 בפסוק (דברים לג יא) **'לבנימן אמר ידיד ה' לשכן לבטח עליו חופץ עליו**
כל היום ובין כתיפיו שכן', וכפי שאמרה הגמרא לעיל הפסוק מלמוד
 שהשראת השכינה יהיו בחלקו של בנימין, ויש לדרוש את הפסוק,
'חופץ עליו' זה בבית המקדש הראשון, כל היום זה בבית המקדש
השני, ובין כתיפיו שכן' אלו ימות המשיח, שבכל אלו תשרה
השכינה בחלק בנימין. רבי אומר, 'חופץ עליו' זה העולם הזה, שכל
מקום ששרתה שכינה בעולם הזה, היה בחלק בנימין, בשילה, בנוב
ובגבעון, ובבית המקדש, כל היום' אלו ימות המשיח, ובין כתיפיו
שכן' זה העולם הקא, שבכל אלו תשרה השכינה בחלק בנימין.
 ונמצא שדברי רב דימי מתאימים לדעת רבי, ואילו לדעת תנא קמא
 רק בבתי המקדש שרתה שכינה בחלק בנימין.
 הגמרא מביאה ברייתא הקובעת את מנן שנות המשכן בכל מקום בו
 יהיה: **תנו רבנן בברייתא, מנן ימי אהל מועד שפמדר, ארבעים**
שנה חקר שנה אחת, כלומר, שלושים ותשע שנים. מנן ימי אהל
מועד שפמדר, ארבע עשרה שנה, והן שבע שנים שפכשו בהן את
הארץ ושבע שנים שחלקו אותה בהן בין שנים עשר השבטים. מנן
ימי אהל מועד שפמדר וגבעון, חמשים ושבע שנים. סך כל שנים אלו
הוא מאה ועשר שנים, ובצירוף השנה הראשונה מיציאת מצרים ועד
הקמת המשכן, מאה ואחת עשרה שנים. ומאחר שמיציאת מצרים

'ולו תאנת שילה', ו'תאנת' הוא לשון אנינות רצער, ויש לדרוש
 שהכוונה ששילה הוא מקום שכל הוואה אותו לאחר חורבנו
 מתאנה עליו על אכילת קדשים שלו. ומכך שכשראו את שילה
 נזכרו באכילת קדשיו, מוכח שאכילת קדשים זו היתה גם מחוץ
 לשילה בכל מקום שרואה אותה.
רבי אבהו אמר, יש ללמוד זאת ממה דאמר קרא בברכת יעקב
ליוסף (בראשית מט כב) 'בן פרת יוסף בן פרת עלי עין', ויש לדרוש
 שהכוונה היא שפרה ורבה ונתגדל מקום אכילת קדשים שבמשכן
 שבחלק יוסף, על ידי העין, שעין שלא רצתה לזון ולהינות מדבר
 שאינו שלו, שנתגבר ולא בא על אשת פוטיפר אדוניו, תזכה ותאכל
 קדשים במלא עיניה, והיינו שעל ידי כך זכה יוסף שקדשי משכן
 שילה נאכלים 'בכל הרואה'.
רבי יוסי ברבי חנינא אמר, יש ללמוד זאת ממה שנאמר בברכת
משה לשבט יוסף (דברים לג טו) 'ורצון שוכני סנה', ויש לדרוש
 שהכוונה היא שעין שלא רצתה ליהנות מדבר שאינו שלו, על ידי
 רצון זה, 'שוכני סנה', תזכה ותאכל קדשים בין גבולי שאר
 השבטים השנאות, ששאנו את יוסף ומכרוהו. כלומר, שעל ידי
 שנתגבר ולא בא על אשת פוטיפר, זכה שקדשי משכן שילה שבחלקו
 נאכלים גם בגבולותיהם של השבטים האחרים הסמוכים למשכן
 שילה ורואים אותו מתוך שטחם.
 הגמרא דנה מהו המקום הנחשב 'בכל הרואה' שבו נאכלו קדשי
 שילה. אומרת הגמרא: **תנא** – נאמר בברייתא, 'בכל הרואה' שאמרו
 חכמים, שהוא שיעור המקום לאכילת קדשים קלים בשילה, היינו
 שהוא רואה את בולו, ולא שיש דבר המפסיק בינו לבינו. אמר
 ליה רבי שמעון בן אליקים לרבי אלעזר, **אספרא** – אסביר לך
 ואתן לך דוגמא למה כונת הברייתא, שכוונתה שהוא רואה את
 שילה בגוף מי שרואה אותה מבי בנישיתא – (בית הכנסת) דמעון,
 שנראית שילה משם, ואין דבר מפסיק.
 דין נוסף: **אמר רב פפא, 'בכל הרואה' שאמרו חכמים, לא הכוונה**
שהוא רואה את בולו של שילה דוקא, אלא די ברוואה את מקצתו
בלבד.
 שני ספיקות בדין זה: **בעי** – (נסתפק) **רב פפא**, אם הוא במקום כזה
 שהוא עומד ורואה את שילה, יושב ואינו רואה אותה, מאי – מהו
 הדין בזה. **בעי** – (נסתפק) **רבי ירמיה**, אם כשהוא עומד על גבי הנחל
 ורואה את שילה, (יושב) בתוך הנחל ואינו רואה אותה, מאי – מהו
 דינו של היושב בנחל ואינו רואה את שילה, האם יכול הוא לאכול
 קדשים משום שאף מקומו נחשב בכלל 'כל הרואה' משום שמשפתו
 שהיא גובה הקרקע נראית שילה ודי בכך, או שיש צורך שיראה
 במקומו של האוכל עצמו.
 מסיקה הגמרא: **תיקו** – יעמדו ספיקות אלו בלא הכרעה, שלא
 נפשטו.
 הגמרא מביאה דברים אודות השראת השכינה במשכן: **כי אתא** –
 כאשר בא רב דימי מארץ ישראל לבלב אמר בשם רבי, **בשילה**
מקומות שרתה שכינה על ישראל במשכן ובמקדש, בשילה, ונוב
וגבעון, ובית עולם – בית המקדש בירושלים. **ובכולן לא שרתה**
אלא בחלק שבת בנימין, שנאמר (דברים לג יא) 'לבנימן אמר ידיד ה'
לשכן לבטח עליו חופץ עליו כל היום ובין כתיפיו שכן', ויש לדרוש
 מהתיבות 'חופץ עליו כל היום' שכל חפיפות – (השראות השכינה)
 לא יהו אלא בחלקו של בנימין.
 הגמרא מביאה משא ומתן בדברי רב דימי. אומרת הגמרא: **כי איל**
– הלך אבי ואמרה לשמועה זו קמיה – (לפניו) **דרב יוסף, אמר רב**
יוסף על אבי, חד ברא הנה ליה – בן אחד בלבד היה לו לבייליל –
 נשם אביו של אביי, **ולא מיתקן** – ואין בן זה מתוקן כיאות, שהוא
 אומר דבר שאינו נכון. וכי היתכן שלא שרתה שכינה אלא בחלק
 בנימין, שלפי דבריו היה גם משכן שילה בחלק זה, **והכתיב** (תהלים עז
 ט) **'וימש (את) משכן שילה' וכתיב שם בהמשך על נטישה זו (שם**
 פסוק טו) **'וימאס באהל יוסף ובשבת אפרים לא בחר'**, הרי שהיה
 משכן שילה בנחלת אפרים ולא בנחלת בנימין.

הגמרא שבה לבאר את חשבון ימי נוב וגבעון. אומרת הגמרא: לעשרים שנה אלו יש לצרף את השנים שמאז ועד בנין הבית, דְּכִתְּבִי (מלכים א' ב' יא) 'וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ דָּוִד עַל יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּחֶבְרֹון מִלֶּךְ שִׁבְעַת שָׁנִים [וגו'] וּבִירוּשָׁלַם מִלֶּךְ שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ שָׁנִים, וּנְמָצָא שִׁישׁ לְהוֹסִיף עַל הָעֶשְׂרִים עוֹד שְׁלוּשִׁים וּשְׁלוֹשׁ, וּבִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ כְּתִיב אֲדוּת בִּנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ (דברי הימים ב' ג' א) 'וַיִּחַל לִבְנוֹתוֹ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשָּׁנָה אַרְבָּעָה לְמִלְכוּתוֹ', נמצא שיש להוסיף עוד ארבע שנים, ועולה סך כל החשבון מעת פטירת עלי שבאו לנוב, ועד בנין בית המקדש שאז תמו ימי אהל מועד בגבעון, לחמישים ושבע שנים.

ומסיימת הברייתא, נמצא שִׁשְׁשִׁיּוֹ לְמִשְׁכַּן שִׁילָה מתוך ארבע מאות ושמונים שנה שהיו מיציאת מצרים עד לבנין בית המקדש, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים שָׁנָה חֹסֶר שָׁנָה אַחַת, שהם שס"ט שנים. שנינו במשנה: בָּאוּ לְנוֹב וְגִבְעוֹן [וכו'] הותרו הבמות.

הגמרא מבארת את מקור הדברים. מבררת הגמרא: מָנָא הֵינִי מִיְלִי – מהו המקור לכך שאחר חורבן שילה חזרו הבמות והותרו עד שנבנה בית המקדש בירושלים, דְּתִגְנוּ רַבֵּנּוּ, נאמר אודות היתר הקרבה בבמות (דברים יב ח ט) 'לֹא תַעֲשֶׂון כָּכָל אֲשֶׁר אָנֹכְנוּ עֹשִׂים פֶּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל הַיֶּשֶׁר בְּעֵינָיו כִּי לֹא בְּאֵתָם עַד עֲתָה אֵל הַמְּנוּחָה וְאֵל הַנִּחְלָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ', ביאור הפסוק הוא, 'אֵל הַמְּנוּחָה' זו שילה 'אֵל הַנִּחְלָה' זו ירושלים, וכוונתו לומר שהיתר ההקרבה בבמות, שמקריב בהן את כל הישר בעיניו, הוא רק בעת שהיה אהל מועד בגלגל ועדיין לא הגיעו אל המנוחה בשילה ואל הנחלה בירושלים, כלומר שעדיין לא היה אהל מועד בשילה ועדיין לא נבנה בית המקדש בירושלים. ויש לשאול לָמָּה חֲלָקָן הכתוב, כלומר, למה הזכיר את שתיהן, שילה וירושלים, ולא היה די בהזכרת שילה שהיא מוקדמת לירושלים וכבר מעת שבאו אליה נאסרו הבמות וכל שכן שימשין איסורן לאחר מכן בעת שבאו לירושלים. והתשובה, כְּדִי לִיתֵן הֵיתֵר הַקֶּרֶבָה בבמות בֵּין זֶה לָזֶה, בין שילה לירושלים, שביאתם לשילה לא אסרה את הבמות לעולם אלא לאותה שעה שהיו בה, ובעת שהרבה ובאו לנוב ולגבעון היו הבמות מותרות, ועל כן הוזכרה גם ירושלים לומר שביאתן אליה חזרה ואסרה את הבמות שהיו מותרות קודם לכן.

הגמרא מביאה משא ומתן בנידון אכילת מעשר שני בנוב וגבעון: אָמַר לִיה רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, מַעֲשֵׂר שְׁנִי נִמְי לִיתַנִּי – גם כן היה על המשנה להזכירו כמי שהובא לנוב ולגבעון. אָמַר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן, מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּגִידָה שוה 'שָׁם' 'שָׁם' מֵאֲרוֹן קָא יִלְפִי ו-למדו, שנאמר אודות אכילת מעשר וקדשים (דברים יב ו-י) 'וְהִבְאֵתֶם שְׂקֵה עֲלֵיכֶם וְהִבְחִיבֶם וְאֵת מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְגו' וְאִכְלֵתֶם שָׁם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם, ונאמר בהקמת המשכן (שמות א) 'וְשִׁמְתָם שָׁם אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת, ויש ללמוד זה מזה ולומר שִׁבְיוֹן דָּרוֹן לֹא הָיָה –היה) באהל מועד שבנוב ובגבעון, מַעֲשֵׂר שְׁנִי נִמְי לֹא הוּא' ו-גם כן לא היה, כלומר, שלא נאכל שם, שאין אכילת מעשר שני נהנה אלא לפני אהל מועד, שבו הארון, ולכך לא הובא מעשר שני במשנה כמי שנאכל בנוב ובגבעון, משום שאכן לא נאכל בהן.

חזר ושאל ריש לקיש את רבי יוחנן, אִי הָכִי ו-אם כן) פֶּסַח וְקִדְשִׁים נִמְי ו-גם כן) נאמר שלא נאכלו בנוב ובגבעון, דְּבִגְזִירָה שוה 'שָׁם' 'שָׁם' מֵאֲרוֹן יִלְפִי ו-למדים), שהרי בפסוק האמור נזכרים גם שאר קרבנות, שנאמר שם 'והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם, ונאמר דְּבִבְיוֹן דָּרוֹן לֹא הָיָה בהן, אֵינְהוּ נִמְי לֹא הָיוּ – הם גם לא היו שם, כלומר, לא נאכלו בנוב ובגבעון, ומדוע נאמר במשנה שנאכלים. ועל כרחק שאין ללמוד גזירה שוה מהארון כלל, ושבה איפוא השאלה מדוע לא נאמר במשנה שמעשר שני נאכל בנוב ובגבעון.

אָמַר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן, יש ליישב את שאלתך באופן אחר, [דְּאָמַר לָךְ] הָא מִנִּי – מיהו התנא של המשנה, רַבִּי שְׁמַעוֹן הֵיא, דְּאָמַר (לעיל קז.) אודות הקדשים הקרבים בבמות, שֶׁאֵף צִבּוֹר לֹא הִקְרִיבוּ בבמה גדולה אֲלָא פֶסַח וְחֻבּוֹת הַקֶּבֶעַ לָהֶן זְמַן להקרבם, כגון תמידים ומוספים, אֲכָל חֻבּוֹת שֶׁל צִבּוֹר, וכל שכן של יחיד, שְׁאִין קְבוּעַ לָהֶם

זְמַן להקרבם, כגון פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים לציבור או בכורות ליחיד, הָכָא וְהָכָא ו-כאן וכאן, בין בבמה גדולה ובין בבמה קטנה, לֹא קָרַב, והרי מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה מכלל חֻבּוֹת שְׁאִין קְבוּעַ לָהֶן זְמַן הוּא, ועל כן לדעתו אינו קרב בבמות, וְאִיתְקַשׁ ו-הוקש) מַעֲשֵׂר דִּין לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, שנאמר (דברים יד כב) 'עֲשֵׂר תַעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאָת וְיִצְרָךְ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה, ומהאמור 'עשר תעשר' דורשים שבשני מעשרות הכתוב מדבר, אחד מעשר בהמה והאחר מעשר דגן, ומהיקש זה למדים שכשם שאין מקריבים מעשר בהמה בבמה כך גם אין צריך להביא אליה מעשר שני, והווי טעם המשנה שלא כתבה שמעשר שני נאכל בנוב ובגבעון.

שואלת הגמרא: מִכְּלָל – האם ניתן ללמוד מהדברים האמורים דְּלְרַבִּי יְהוֹנָה הסובר שבבמה גדולה קרבו גם ליחיד חובות שאין קבוע להם זמן, קָרַב מעשר בהמה בנוב ובגבעון, והוא הדין שנאכל שם מעשר שני. משיבה הגמרא: אֵין – אכן כן, דְּהָאֻמַר רַב אֲדָא בַר מִתְנָה, מַעֲשֵׂר שְׁנִי וּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה נִאֲכָלִין בְּנוֹב וְגִבְעוֹן לְרַבִּי רַבִּי יְהוֹנָה.

מקשה הגמרא: כיצד נאכל בהן מעשר שני, וְהָא בְּעֵי בִירָה – והלא הוא צריך להיאכל כנגד המקדש דווקא. מתרצת הגמרא: וְלֹא תִנִּי ו-והאם לא שנה) רַב יוֹסֵף, שְׁלֹשׁ בִּירוֹת הֵן, כלומר, בשלושה מקומות שהיה אהל מועד היה נחשב כמקדש, שילה, וְנוֹב וְגִבְעוֹן, וְכִי תִּעֲלִימִם – בית המקדש בירושלים. הוּא, רַב יוֹסֵף, תִּנִּי לָה – שנה ברייתא זו, וְהוּא, רַב יוֹסֵף עצמו, אָמַר ו-פירשו) לָה לברייתא, שדבריה אמורים לענין אֲכִילַת מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְאִילָכָא ו-ולפי שיטתו) דְּרַבִּי יְהוֹנָה שנאכל בנוב ובגבעון, כאמור, שטעם הדבר הוא משום שהן נחשבות כבירה.

שנינו במשנה: בָּאוּ לִירוּשָׁלַם [וכו'] נאסרו הבמות ולא היה להן היתר, והיא היתה נחלה.

הגמרא מביאה ברייתא המביאה מחלוקת בדבר: תִּגְנוּ רַבֵּנּוּ, נאמר בפסוק אודות היתר הקרבת קרבנות בבמה (דברים יב ט) 'כִּי לֹא בְּאֵתָם עַד עֲתָה אֵל הַמְּנוּחָה וְאֵל הַנִּחְלָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ, 'מְנוּחָה' זו שילה (משכן שילה) וְנִחְלָה' זו ירושלים (בית המקדש), וְאָמַר פֶּסֶק אַחַר (ירמיה יב ח) 'הֵיטָה לִי נִחְלָתִי כְּאֵרֶיז בַּיַּעַר, וְאָמַר עוֹד הַפֶּסֶק שלאחריו 'הַעֵיט צִבְעוֹ נִחְלָתִי לִי הַעֵיט כְּכִיב עֲלֵיהָ, והכוונה לבית המקדש, ומוכח שנתכנה בשם 'נחלה', דְּכִי רַבִּי יְהוֹנָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, 'מְנוּחָה' זו ירושלים וְנִחְלָה' זו שילה, וְאָמַר פֶּסֶק אַחַר (תהילים קלב יד) 'אֵת מְנוּחָתִי עָדִי עַד שֶׁהָ אֲשֵׁב כִּי אֲוִיתִי, וְאָמַר הפסוק שלפניו 'כִּי בַחַר ה' בְּצִיּוֹן אֹתָהּ לְמוֹשָׁב לּוֹ, ומוכח שבית המקדש שבציון מכונה בשם 'מנוחה'.

הגמרא מבררת את דעת רבי שמעון. מקשה הגמרא: בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאָמַר – מובן הדבר לרבי יהודה הסובר שמנוחה זו שילה, תִּינִי דְּכִתְּבִי 'אֵל הַמְּנוּחָה וְאֵל הַנִּחְלָה', שהקדים הכתוב את המנוחה שהיא שילה לנחלה שהיא ירושלים, שאכן קדמה שילה לירושלים, אֲלָא לְמָאן דְּאָמַר – לרבי שמעון הסובר שמנוחה זו ירושלים וְנִחְלָה זו שילה, אם כן 'אֵל הַנִּחְלָה וְאֵל הַמְּנוּחָה' מִכְּעֵי לִיה – צריך היה הפסוק לומר, ולהקדים את שילה לירושלים. מתרצת הגמרא: הָכִי קָאֻמַר הפסוק, מה שמותרים אתם בהקרבה בבמות, הרי זה משום שלא מִכְּעֵיָא – לא זו בלבד שלמנוחה היינו לירושלים, דְּלֹא מְטִיתוּ ו-לא הגעתם), אֲלָא אֲפִילוּ לְנִחְלָה והיא שילה, נִמְי לֹא מְטִיתוּ ו-גם כן לא הגעתם. וכך מתפרש הפסוק, כי לא הגעתם אל המנוחה ואפילו לא אל הנחלה שלפניה.

הגמרא מביאה ברייתא ובה דעות נוספות בביאור הפסוק: תִּנִּי דְּכִי ו-שנו ברייתא בבית מדרשו של) רַבִּי יְשַׁמְעֵאל, בשם רבי ישמעאל, זו וְזו, המנוחה והנחלה, הכוונה בהן לשילה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּן יוֹחִי אָמַר, זו וְזו הכוונה בהן לירושלים. לדעה זו לא נאסרו הבמות כלל עד שבאו לירושלים.

הגמרא מבררת את דברי רבי ישמעאל ורבי שמעון בן יוחי. מקשה הגמרא: בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאָמַר – מובן הדבר לפי רבי יהודה הסובר שמנוחה זו

זבחים. פרק ארבעה עשר – פרת חטאת דף קיט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קלא רש"י תוספות

1 דכתיב והימים אשר מלך וגו' ל"ג שנה הרי נ"ג וארבע שמלך שלמה לפני בנין הבית
2 ואותה שנה שלמו ארבע מאות ושמונים ליציאת מצרים נשתירו לשילה שס"ט: מנהני
3 מילי. שהיה היתר לבמות אחר קדושת שילה משחרבה: כי לא באתם. בימי גלגל אל
4 המנוחה וגו' ולמה חלקן. הכתוב לכתוב את שניהם: ליתן היתר במה בין זה לזה. דהא
5 קרא בהיתר במות דגלגל משתעי וקאמר עד
6 מתי אני אומר לכם איש כל הישר בעיניו כי לא
7 באתם עד עתה וגו' אבל לא משבאתם ואי אן
8 היתר בין זו לזו לא ה"ל למיכתב אלא מנוחה
9 ומדכתיב נחלה ש"מ דה"ק להו אחר קדושת
10 המנוחה תחזור להיתר הראשון עד בואכם אל
11 הנחלה: אי הכי. דשעת היתר הואי גייתי נמי
12 מעשר שני לנוב וגבעון שהרי נסתלקו כל
13 קדושת שילה ומאי טעם לא תנן במנתי
14 לאוכלו שם: שם שם. ואכלתם שם (דברים יב)
15 אינמי (כי אם) לפני ה' אלהיך (תאכלנו) במקום
16 אשר יבחר לשכן שמו שם (שם יד) ובארץ כתיב
17 (שמות מ) ונתתן שם את הארץ וגו' וכיון
18 דארון לא הוה. דכל ימי נוב וגבעון היה הארץ
19 בקרית יערים כ' שנה ובעיר דוד עד שנבנה
20 הבית: פסח וקדשים נמי. דהא ואכלתם שם
21 בהו נמי כתיב (דברים יב): מני. הך מתני דקתני
22 מעשר שני בכל ערי ישראל ולא היה צריך
23 להביאן שם: ר"ש היא. דאמר חובות שאין
24 קבוע להם זמן לא קרבו בנוב וגבעון והיינו
25 בכורות אומר בהמה ויליף טעמא כדאמרן
26 לעיל בגלגל וכיון דמעשר בהמה לא הוה התם
27 מעשר דגן נמי לא בעי לאיתויי התם דאיתקש
28 להרדי דכתיב (שם יד) עשר תעשר ואמרין
29 בשתי מעשרות הכתוב מדבר במסכת בכורות
30 (דף גג:) ח"ג אבל לר' יהודה ח"ג דאמר רב
31 אדאבר אחבה מעשר שני נאכל בנוב וגבעון
32 לדברי ר' יהודה: והא בעינן בירה. דכתיב
33 (דברים יב) לפני ה' אלהיכם: נוב וגבעון. חדא
34 חשיב לה: זו וזו שילה. ואפי' הכי יש היתר
35 בתרה דקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה
36 ולא קדשה לעתיד לבא ובקדושת ירושלים
37 גופה סבירא ליה דיש אחריה היתר כדאמרין
38 במגילה (דף י) שמעתי שמקריבין בבית חוני
39 בזמן הזה ואוקימנא כר' ישמעאל: זו וזו
40 ירושלים. ועד שיכנה הבית לא נאסרו הבמות:
והי

1 דכתיב והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה,
2 בחרבון מלך שבוע שנים [וגו']. ובשלמה כתיב ויחל
3 לבנותו בשנת ארבע למלכותו, נשתירו לשילה, שלש
4 מאות ושבעים חסר אחת: באו לנוב וגבעון [וכו']: מנא
5 הני מילי. דתנו רבנן, 'כי לא באתם עד עתה אל
6 המנוחה ואל הנחלה', 'אל המנוחה' זו שילה, 'נחלה' זו
7 ירושלים. למה חלקן, כדי ליתן היתר בין זה לזה. אמר
8 ליה ריש לקיש לרבי יוחנן, מעשר שני נמי ליתני. אמר
9 ליה, מעשר, 'שם' 'שם' מארון, קא ילפי. כיון דארון לא
10 הוה, מעשר נמי לא הואי. אי הכי, פסח וקדשים נמי
11 ד'שם' 'שם' מארון ילפי, דכיון דארון לא הוה, אינהו
12 נמי לא הוו. אמר ליה, [דאמר לך], הא מני, רבי שמעון
13 היא. דאמר, אף צבור לא הקריבו אלא פסח וחובות
14 הקבוע להן זמן. אבל חובות שאין קבוע להם זמן, הכא
15 והכא לא קרב. מעשר בהמה, חובות שאין קבוע להן
16 זמן הוא, ואיתקש מעשר דגן למעשר בהמה. מפלל
17 דלרבי יהודה, קרב. אין, דהאמר רב אדא בר מתנה,
18 מעשר שני ומעשר בהמה נאכלין בנוב וגבעון, לדברי
19 רבי יהודה. והא פגי בירה. ולא תני רב יוסף, שלש
20 בירות הן, שילה, ונוב וגבעון, ובית עולמים. הוא תני
21 לה, והוא אמר לה. לאכילת מעשר שני, ואליבא דרבי
22 יהודה: באו לירושלים [וכו']: תנו רבנן, 'כי לא באתם
23 עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה', 'מנוחה' זו שילה,
24 'נחלה' זו ירושלים. ואומר 'היתה לי נחלתי באריה
25 פנער', ואומר 'העט צבוע נחלתי לי העט סביב עליה',
26 דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, 'מנוחה' זו ירושלים,
27 'נחלה' זו שילה. ואומר 'זאת מנוחתי עדי עד פה אשב
28 כי איתיה', ואומר 'כי בחר ה' בציון אהה' למושב לו.

1 באו לנוב וגבעון [וכו'] קדשים קלים ומעשר שני בכל ערי ישראל. בריש פירקן
2 במתניתין (דף קיב) פירש בקונטרס דלעיל בבאו לגלגל לא החזיר מעשר שני
3 לפי שלא נהגו מעשרות עד לאחר ירושה ושיבה ותימה דהא פריך הכא בגמרא דמעשר
4 שני נמי נסקיה להתם בנוב וגבעון ומסיק דמתני ר' שמעון היא דאמר חובות שאין קבוע
5 להם זמן לא קרבו והיינו בבכור ומעשר בהמה
6 וכיון דמעשר בהמה לא הוה התם מעשר דגן
7 לא בעי לאיתויי התם דאיתקש להרדי והשתא
8 מהאי טעמא דאיתקש למעשר לא ידא נאכל
9 כלל כמו מעשר בהמה בנוב וגבעון למי' לא
10 קרבו חובות והיו צריכין להמתין בבכור ומעשר
11 עד שיזמנו ונאכלין במזמן לבעלים ומעשר שני
12 לא ידא לו תקנה אלא בפרדיו ויש ספרים דלא
13 גרסי במתניתין מעשר שני כלל גבי נוב וגבעון
14 תראה לפרש דלענין הבאה הוא שייך להקיש
15 דאי האי טעון הבאת מקום גם זה ידא טעון
16 הבאת מקום כדאמר לר' יהודה דאמר חובות
17 קרבו דבנוב וגבעון נאכל גם מעשר שני נאכל
18 שם אבל מה שאין מעשר בהמה קרב לרבי
19 שמעון משום דחובות לא קרבו לענין זה אין
20 שייך להקיש מעשר שני שלא ידא נאכל בכל
21 מקום דהא דאין מעשר בהמה נאכל משום
22 דבעי מתן דמים ואימורים ולא אפשר אבל
23 מעשר שני שרי ומיהו קשה דלעיל בפרק קדשי
24 קדשים (דף ס) ילפינן מעשר מבכור דאין נאכל
25 בזמן הזה ויש גירסות בספרים ויש פירוש
26 ועוד קשה אי משבחת מעשר דנאכל בכל ערי
27 ישראל א"כ הא דאמר בפרק כל שעה (פסחים)
28 דף לה) מרבה אני מעשר שיש לו היתר בכל
29 מושבות דאמר ר' אלעזר מנין למעשר שנטמא
30 כי למה לי דרבי אלעזר הא כיון דבנוב (נאכל)
31 וגבעון נאכל בכל ערי ישראל א"כ יש היתר
32 בכל מושבות כדאמר התם (דף לה) לקמיה
33 בההיא פירקא גבי חלות תודה וריקני נזיר
34 נאכלין בנוב וגבעון וי"ל דאיצטריך התם דרבי
35 אלעזר משום רבי יהודה דאמר בשמעתי שלש
36 בירות הן של שילה ושל נוב וגבעון ושל בית
37 עולמים לאכילת מעשר שני ואליבא דרבי
38 יהודה וא"ת והכי קאמר התם ומוציא אני
39 בבורים שאין להם היתר בכל מושבות והלא
40 נאכלין בנוב וגבעון בכל ערי ישראל כמעשר
41 שני ויש לומר דבבורים לא אפשר משום דבעי
42 הנחה אצל המזבח ובנוב וגבעון ממש לזה
43 התם כדאמרין לעיל בפרק קדשי קדשים (דף
44 ס) ובפרק בתרא דמכות (דף יט) ובתמורה
45 בפרק אלו קדשים (דף כא) דבבורים אינם שלא
46 בפני הבית משום דבעי הנחה ועוד מידי דההו
47 אחוזה ושוק ותרומת לחמי תודה דאמר' לעיל
48 (דף קיז) נהגין בבמה גדולה ואין נוהגין בבמה קטנה משום דבעי תנופה ובכורים נמי בעי תנופה דלא דמי למנוחה דקרבא בבמה כלא תנופה לרבנן דפליגי עליה דר' יהודה במתניתין
49 בפירקן כדפרישית לעיל דמנחה עיקר מצותה (סמיכה) והקטרה הלכך משום תנופה לא בטלה אבל הני דעיקר מצותן תנופה בטלה תנופה בטלי אינה: הא מני רבי שמעון היא.
50 הכי נמי מצי למימר רבנן היא דאמרי חובות ליחיד לא קרבו בשעת היתר הבמות אף בבמות צבור וכן רבי מאיר אלא נקט ר' שמעון משום דעביד דך דרשא עשר תעשר בשני
51 מעשרות הכתוב מדבר: הג"ה ואתיקש [ומעשר] דגן למעשר בהמה. לעיל בפרק קדשי קדשים (דף ס) נקט דיקשא דמעשר לבכור והתם סגי בחזא: וזו עיר שילה. פירש
52 בקונטרס ואפילו הכי הוה היתר בתרה דקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא ובקדושת ירושלים גופה סבירא ליה דיש אחריה היתר כדאמרין במגילה
53 (דף י) שמעתי שמקריבין בבית חוני בזמן הזה ואוקימנא כרבי ישמעאל עכ"ל ולא דק דהתם רבי ישמעאל ב"ר יוסי דהוא בתראה בימי רבי והכא רבי ישמעאל בן אלישע בר
54 פלוגתיה דר' עקיבא רבו של ר' שמעון בן יוחי וההוא אסיקנא לעיל לפום חד גירסא דכילי עלמא קדשה ומיהו אי אפשר לומר לדידה שלא ידא היתר אחר שילה דהא
מצינו

זבחים. פרק ארבעה עשר.
תוספות

שִׁילָה, בְּנִלְהָ' זוּ יְרוּשָׁלַיִם,
 יֵאָל הַמְנוּחָה וְאֵל הַנְחִלָה'
 שִׁילָה, אִזּוּ זוּ הָיָה יְרוּשָׁלַיִם,
 קִשְׂיָא. בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאִמְר
 מְכִיבִישׁ. בְּנִלְהָ' (זוּ) דְּפִלְגִנוּ
 לְהֵם יְהוֹשֻעַ וַיִּפֹּל לְהֵם גִּזְו
 לְמָאן דְּאִמְר, זוּ הָיָה יְרוּשָׁ
 עוֹלָמִים. אֵלָא 'מְנוּחָה', מְ

וְשִׁמְעָאֵל, כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
וְיִסְמִינָד, מִשְׁכֵּי גִבְרָא לְגִבְרָא
רַב כְּהֵנָא, לֹא שָׁנוּ אֵלָּא בִּי
נִמְי מִיַּחֲיִיב. מֵאִי מַעֲמָא,
עַל הַפְּמוּכִין תֹּאמַר. מִתְקַרְן
תֹּאמַר, 'אֵלֶּה' כְּתִיב, (ו)
אֲרַבְּעָה כִּלְלוֹת הָיָה רַבִּי
הַקְדִּישׁן בְּשַׁעַת אִיסוּר הַבְּמֹזוֹ
אִיסוּר הַבְּמֹזוֹ, בַּחוּץ, הָרִי
בְּהֵן כֹּרֶת. הַקְדִּישׁן בְּשַׁעַת
בְּשַׁעַת אִיסוּר הַבְּמֹזוֹ, הָרִי
בְּהֵן כֹּרֶת. הַקְדִּישׁן בְּשַׁעַת
בַּחוּץ, בְּשַׁעַת הִיתֵּר הַבְּמֹזוֹ
(בְּלֹא) [כִּרְת וְלֹא] תַעֲשֶׂה
הַבְּמֹזוֹ, וְשִׁחַט וְהַעֲלֵה בִּי
מִכְלוֹם. תִּיּוּבְתָא דְרַב כְּהֵנָא
[כְּנִי]: סְמִיכָה, וְכִתְּבִי לִפְנֵי
הַרְבֵּי: 'אִיסוּרָא לִבְנֵי הָרִי'

זאת לחמי תודה, נוהגין (ב)
 בַּמָּה] גְּדוּלָה, וְאִין נוהגין
 גְּדוּלָה, וְהַקְרִיבֵן בַּבְּמָה גְּדוּלָה
 [מְתִיב רַבָּה], חוּה וְשׁוֹק
 אֵימָא, נוהגין (בבמה) [בְּזֵן]
 בְּמַת יחיד שְׁהַכְנִיסָה בְּפִי

הַחַיִּים הַבְּרִיָּים וְהַחַיִּים הַנֶּפֶשׁ.
: אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, לְדַבְּרִי
מִנְהָה בְּכֶמֶה, אֵין עֹפּוֹת
הַכֶּפֶן בְּגֵרִי שְׂרֵת! לְשֵׁרֵת
לְרִיחַ נִיחַח לָהּ: מִחִיצָה
יֵב וְיִבְקָרְבָתֶם אֶל הַמִּזְבֵּחַ
וְהַקְרִיבוּם בְּכֶמֶה קִטְנָה
בְּכֶמֶה גְדוֹלָה, (יֵשׁ) [אֵין]
שֵׁי כֶמֶה) [בְּכֶמֶה] גְדוֹלָה,
כֶּמֶה) [בְּקֶדְשִׁי בְּמָה] קִטְנָה
אָכַל (בְּקֶדְשִׁי) [בְּזֶמֶן] בְּמֶד
וְרִמַּת לַחֲמֵי תוֹדָה, נוֹחֲגִין
בְּמָה] גְדוֹלָה, וְאֵין נוֹחֲגִין
שֵׁי קִטְנָה מִחִיצוֹת לְכָל דָּבָר

6 מִשָּׁר אֶת הַתְּלָמִיד ר' שְׁמַעְיָאֵל הִלְחִיז דְּבָרִי
7 בְּכֶם שֶׁאִמְרָן זֶה הוּא שִׁילָה: **לֹא שֶׁנּוּ**. הָא דִּתְנִי
8 וְהִקְדִּישׁן בִּשְׁעַת הֵיתֵר הִיתֵר וְהִקְרִיבֵם בִּשְׁעַת
9 אִיסוּר אִין בְּהֵם כְּרֵת: **אֵלָּא בְּשַׁחֲמִיָּה**. כִּדְתֵּנָא
10 בְּהַשּׁוּחַט (לְעִיל דָּף קו): יִכְוֹל הָא אִיבְרִין עֲלִין
11 כְּרֵת תְּלָמוּד לִזְמַן זֶה לְהֵם וְאִין אַחֲרֵת לְהֵם:
12 **וְאֵלֵיהֶם הָאמַר**. גְּבִי הֶעֱלָא כְּתִיב וְבִתֵּר הָא
13 אִיירִי בְּשׁוּחַט קֳדָם שְׁהִדְשִׁים שְׁהִדְשִׁים עֲשֵׂה דִּתְנִי
14 וְשַׁחֲטֵן בִּשְׁעַת אִיסוּר וְלֹא יִכְוֹרֵן עַד גִּוְרִי
15 דְּאִקְוִימָא בְּהִכִּי: **וְשַׁחֲטֵן וְהֶעֱלָא**. אֶחָד שַׁחֲטֵן

22 באיזהו מקומן (לעיל דף נג) וסיפיה דקרא
23 אשר פתח אהל מועד: נראה בעיני דהכי
24 גרסינן הגשה דכתיב (ויקרא ו) הקרב אתה
25 לפני ה' וגו' ומואזי קרא נפקא לן הגשה בקרן
26 מערביה דרשימי במסכת סוטה (דף ב'
27 ובמנחות (דף ע"ז): וזכא"ם. (ויזכור וידע)
28 שלמים לה' אותם ואוקימנן לעיל (דף קו):
29 להאי קרא בקדשים שהקדישן בשעת היתר
30 במות ובכתיב אותם מיעוטא אמנא וזכא"ם הוא
31 דהוה נכחי בהו להאי עופותא למנחת: וזרע חזקן
32 דהוה ע"ז מוזבא לה' פתח וגו' (ויקרא י')
33 ודרשינן ליה בת"כ בפרשת שחוט חזק וריקת
34 כהן פתח אהל מועד ואין וריקת כהן בכמה
35 אלא אף הורים והעדרים: ישרתו כם בקדש.
36 היינו משכן: ר"ח נ"חוח. בההוא קרא נמי
37 והקריב החלב לריח ניחוח לה': עד חצי
38 המזבח. ההוא נפקא לן מחיצה דלמיסב פבור
39 איזהו מקומן (לעיל דף נג) ובכתיב דלמים
40 היינו מיעוטא בההוא מזבח לחודיה דאייר
41 בה קרא והיינו מזבח של משכן: לא שגו. דיש
42 מחיצה דלמים בכמה גדולה. אלא קדשים.
43 שהקדישו לשמו והקריבו בה: אבל קדשים
44 ששחטו לבמה כמנהג ההכניס והקריב

אין ג'ה'ג'ין (בקרדשי במה) [בְּכֶמָה]
אִיקָא דְאִמְרִי, אִמְר רַמִּי בִר חָמָא,
וּמְנָה, אִפּ עַל גַּב דְּקִרְבִּינָהוּ בְּכֶמָה
נְקִדְשִׁי בַמָּה) [בְּכֶמָה] גִּזְזִלָּה, וְאִין
בְּכֶמָה) [בְּזֶמֶן כְּמָה] קִטְמָהּ וּפְלִיגָא
בְּעִי רַבִּי זִירָא, עֹולֶת בַּמֶּת יְחִיד,

שֶׁהֵבִינָהּ לִפְנֵים לֵאחֹר שִׁשְׁחָהּ בַּחוּץ, וְהוֹצִיָאָהּ לְחוּץ, מֵהוּ. מִי
אֲמַרְיִן בֵּין דְּעֵינָא [–שִׁנְכַסְתָּהּ] לְבַמַּת צִיבּוּר קִלְטָהּ לֵה מְחִיצָתָא –
קִלְטָתָהּ הַמְחִיצָה, וְחָלוּ בָּהּ דִּינֵי קִדְשִׁי בַּמַּת צִיבּוּר, וְצִרִיךְ לְהַחֲזִירָהּ
לִפְנֵים, אוֹ דִלְמָא בֵּין דְּהָרָה דְּהָרָה – אוֹ שְׂמָא, כִּיּוֹן שְׁחֹרָה וְיִצְאָהּ,
הוֹעִילָה יִצְאָתָהּ, וְנִידוּנִית כְּקִדְשִׁי בַּמַּת יָחִיד.

מִבְרַת הַגִּמְרָא: לֹא הָיִינוּ פְּלוּגָתָא דְרַבָּה וְרַב יוֹסֵף – וְכִי אִין זֶה
תְּלוּי בַּמְחֻלְקָת רַבָּה וְרַב יוֹסֵף, דְּתִנּוּ, קִדְשִׁי קִדְשִׁים שֶׁשֶּׁחֲטָן בְּדָרוֹם
וְלֹא בַּצָּפוֹן בַּמְצוּתוֹ, מוֹעֲלִין בָּהֶן – יֵשׁ בָּהֶם אִיסוּר מַעֲיִלָה. (וְאִם עָלוּ
לֹא יִרְדּוּ). וְאִי־עָנִי לָהּ – וְהִסְתַּפֵּקוּ בְּנֵי הַיִּשְׁבָּה, (יִרְדּוּ מֵהוּ שִׁיעִילוּ)
[עָלוּ מֵהוּ שִׁירְדוּ – אִם עָלוּ אִיבְרֵי קֶרֶבן זֶה שֶׁנִּשְׁחַט בְּדָרוֹם, עַל גְּבִי
הַמִּזְבֵּחַ, צִרִיךְ לְהוֹרִידָם, אוֹ שְׂקִידֶשׁם מִזְבֵּחַ וְלֹא יִרְדּוּ. רַבָּה אָמַר,
(לֹא יַעֲלוּ) [יִרְדּוּ, מִשּׁוּם שֶׁאִין הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ. וְרַב יוֹסֵף אָמַר,
(יַעֲלוּ) [אִם עָלוּ לֹא יִרְדּוּ, מִפְּנֵי שְׂקִידֶשׁ הַמִּזְבֵּחַ]. וְאִם כֵּן לְרַבָּה
שֶׁאִין הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ קֶרֶבָּנֹת שֶׁנִּשְׁחַטוּ חוּץ לְמִקְדָּשׁ, גַּם לֹא תִקְלֹט
הַמְחִיצָה קֶרֶבן הַנִּשְׁחַט מִחוּץ לְמַחֲצִיתָהּ, וְאִילוּ לְרַב יוֹסֵף שֶׁסּוּבֵר
בְּשַׁחֲטֵי דְרוֹם שֶׁקִּלְטָם הַמִּזְבֵּחַ, תִּקְלֹט הַמְחִיצָה קֶרֶבן שֶׁנִּשְׁחַט בַּחוּץ.
דּוּחָה הַגִּמְרָא: תִּיבְעִי לְרַבָּה תִּיבְעִי לְרַב יוֹסֵף – יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק בֵּין
לְרַבָּה וּבֵין לְרַב יוֹסֵף. תִּיבְעִי לְרַבָּה, מִפְּנֵי שֶׁעַד כָּאֵן לֹא קָאָמַר רַבָּה
שֶׁאִיבְרֵי קִדְשִׁים שֶׁשֶּׁחֲטָם בְּדָרוֹם אִין הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ, אֱלָא
בְּמִזְבֵּחַ, שְׂדִינוּ מִבּוּאָר לַעֲלִי (פ.ג. בַּמִּשְׁנָה), דְּחָזִי לֵיהּ מִקְדָּשׁ דִּלְאָ חָזִי
לֹא מִקְדָּשׁ – שְׁהוּא מִקְדָּשׁ רַק אֵת מַה שְׂרָאִי לוֹ, וּמִשּׁוּם כִּךְ אִינוּ
מִקְדָּשׁ שַׁחֲטֵי דְרוֹם, מִפְּנֵי שֶׁאִינֶם רְאוּיִים לְמִזְבֵּחַ. אֲכַל בְּמַחֲצִיתָהּ יֵשׁ
לּוֹמַר, שֶׁאֵף עַל גִּבְּ דִּלְאָ חָזִי לֵיהּ – אֵף קֶרֶבן שֶׁאִינוּ רְאוּיִי לָהּ, קִלְטָהּ
אוֹתוֹ הַמְחִיצָה. אוֹ דִלְמָא אִין הַמְחִיצָה קוֹלְטָת אֲפִילוּ לְרַב יוֹסֵף.
מִפְּנֵי שֶׁעַד כָּאֵן לֹא קָאָמַר רַב יוֹסֵף הֵתָם [–בְּשַׁחֲטֵי דְרוֹם], שֶׁהַמִּזְבֵּחַ
מִקְדָּשׁ, אֱלָא מִפְּנֵי דְחָד מָקוֹם הוּא – שֶׁגַם בְּשַׁעַת פְּסוּלוֹ, הַקֶּרֶבן
בַּעֲדָהּ, בְּמִקְדָּשׁ אַחַד עִם מָקוֹם הַכִּשְׁרוֹ, אֲכַל הָכָא, בְּקִדְשִׁי בַּמַּת יָחִיד
שֶׁהוֹכַסְנוּ לְמַחֲצִית בַּמַּת צִיבּוּר, דְּתִנּוּ מְקוֹמוֹת נִינְהוּ – שֶׁמִּקְדָּשׁ
שַׁחֲטָתָם וּמִקְדָּשׁ קִלְטָתָם אִינוּ מִקְדָּשׁ אַחַד, לֹא נֹאמַר שֶׁתִּקְלָטָם
הַמְחִיצָה. אוֹ דִלְמָא לֹא שָׁנְאָ – אוֹ שְׂמָא אִין שְׁנֵי מִקְדָּשׁוֹת שׁוֹנָה
מִמִּקְדָּשׁ אַחַד, וְכֵשֶׁם שֶׁמִּקְדָּשׁ הַמִּזְבֵּחַ שַׁחֲטֵי דְרוֹם, כִּךְ תִּקְלֹט
הַמְחִיצָה קִדְשִׁי בַּמַּת יָחִיד. אוֹמֶרֶת הַגִּמְרָא: תִּיבְעִי – תַּעֲמֹד שְׂאֵלָה זוֹ
בַּסֵּפֶק.

הַגִּמְרָא עוֹבֵרֶת לְמַחֲלֻקַּת רַבָּה וְרַב יוֹסֵף שֶׁהוּבָאָה לַעֲלִי: מִיִּלְתָּא –
נִידוּן זֶה, שֶׁקֶרֶבן שֶׁנִּשְׁחַט חוּץ לְמִקְדָּשׁוֹ וְעָלָה לְמִזְבֵּחַ, אִם יִרֵד אוֹ לֹא,
דְּפִשְׁטָא לֵיהּ לְרַבָּה בְּחֹד נִיכָא וְלְרַב יוֹסֵף בְּחֹד נִיכָא – שֶׁפִּשְׁט
לְרַבָּה כֹּאחַד מֵהַצְדִּים [–שִׁירְדוּ], וְלְרַב יוֹסֵף פִּשְׁט כֹּהַצֵּד הַשֵּׁנִי
[–שֶׁלֹּא יִרְדּוּ]. מִיבְעִי לֵיהּ לְרַבִּי יִנְאי. דְּבָעִי רַבִּי יִנְאי, אֲכַרִּי עוֹלָת
בְּמַת יָחִיד שֶׁנִּכְסְנוּ פְּנִימָה לֵאחֹר שֶׁנִּשְׁחַטוּ בַּחוּץ, וּנִפְסְלוּ. שֶׁעָלוּ
לְמִזְבֵּחַ, (וִירְדּוּ) מֵהוּ [שִׁירְדוּ] – קִידֶשׁ הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא יִרְדּוּ, אוֹ לֹא
קִידֶשׁ וִירְדּוּ] (הִיכָא דִּלְאָ מְשַׁלָּה בָּהֶן הָאֹדֵר לֹא תִיבְעִי לָהּ, כִּי
תִיבְעִי לָהּ הִיכָא דְּמְשַׁלָּה בָּהֶן הָאֹדֵר, מֵא), הִרִי שֶׁנִּסְתַּפֵּק רַבִּי יִנְאי
בְּקֶרֶבן פְּסוּל שֶׁנִּשְׁחַט חוּץ לְמַחֲצִיתוֹ וְעָלָה לְמִזְבֵּחַ, אִם יִרֵד אִם לֹא, וְזוֹ
הִיא הִרִי מַחֲלֻקַּת רַבָּה וְרַב יוֹסֵף. אוֹמֶרֶת הַגִּמְרָא: תִּיבְעִי – תַּעֲמֹד
סְפִיקָתוֹ שֶׁל רַבִּי יִנְאי בַּסֵּפֶק.

הַגִּמְרָא חוֹזֵרֶת לְדוֹן בַּחֲלֻקֵי דִינֵים שֶׁבֵּין בַּמַּת צִיבּוּר לְבַמַּת יָחִיד:
אִיתָמַר, דִּין שַׁחֲטָתָהּ לִלְוָה בְּמַת יָחִיד נִחְלָקוּ בֵּין רַב וְשִׁמְוֵאל. חֹד
אָמַר בְּשִׁרְהָ, וְחֹד אָמַר פְּסוּלָהּ. מִבְּאֵרֶת הַגִּמְרָא: וְקָא מִיִּפְלְגִי בְּדִרְבִּי
אֶלְעָזָר – מַחֲלֻקָתָם הִיא, אִין יֵשׁ לִישֵׁב אֶת קוֹשִׁיִּית רַבִּי אֶלְעָזָר. דְּרַבִּי
אֶלְעָזָר רָמִי קָרָא אֶהְרִי – שְׂרָבִי אֶלְעָזָר הָעַמִּיד שְׁנֵי פְּסוּקִים זֶה כְּנֶגֶד
זֶה וּמִקְשָׁהּ, בְּתִיב (שְׂמֹאל א' יד ל') 'וַיֹּאמֶר בְּנִדְרָתָם, גָּלוּ אֵלַי הַיּוֹם אֲבָן
גְּדוֹלָה', הִרִי שֶׁהִקְפִּיד לְבָנוֹת מִזְבֵּחַ מִבַּעֲדוֹ יוֹם, כְּדִי לְהַעֲלוֹת עָלָיו
קֶרֶבָּנֹת, וְיֵשׁ לְלַמֵּד מִזֶּה שֶׁגַם בַּמַּת יָחִיד אִין לְהַקְרִיב בְּלִילָה. וּבְתִיב
בַּפְּסוּק שְׂאֵלָתוֹ (שם לר') 'וַיֹּאמֶר שְׂאֵלָה פְּצוּ כַּעֲס, וְאִמְרָתָם לָהֶם
הַגִּישׁוּ אֵלַי אִישׁ שׁוֹרֹ וְאִישׁ שִׁיָּהוּ, וְשַׁחֲטָתָם בְּזֶה וְאִכְלָתָם וְלֹא
תַחֲטְאוּ לָהּ' לֹאֲכַל אֵל תִּדְם. וְיִגִּישׁוּ כָּל הָעָם אִישׁ שׁוֹרֹ בְּיָדוֹ
הַלֵּילָה, וְיִשְׁחַטּוּ שָׁם'. וּבַפְּסוּק זֶה מְפֹרָשׁ שֶׁשֶּׁחֲטוּ בְּלִילָה, וְנִמְצָאוּ שְׁנֵי
פְּסוּקִים סוֹתֵרִים זֶה אֶת זֶה. וְנִחְלָקוּ רַב וְשִׁמְוֵאל כִּיצַד לִישֵׁב. מֵר

מִשְׁנֵי – הַפּוֹסֵל שַׁחֲטָתָהּ לִילָה בַּמַּת יָחִיד, יִישֵׁב, שְׂבָאָן – הַפּוֹסֵק
שֶׁשֶּׁחֲטוּ בְּלִילָה, דִּיבֵר בְּשַׁחֲטָתָהּ בַּהֲמוֹת חוּלִין, וְכָאֵן – הַפּוֹסֵק
שֶׁהֲצִרִיךְ שַׁחֲטָהּ בַּיּוֹם, דִּיבֵר בְּשַׁחֲטָתָהּ בַּהֲמוֹת קִדְשִׁים. וְאִם כֵּן מוֹכַח
שֶׁשַׁחֲטָתָהּ לִילָה פְּסוּלָהּ בַּמַּת יָחִיד. וְיִמַּר מִשְׁנֵי – הַמְכַשֵּׁר שַׁחֲטָתָהּ
לִילָה בַּמַּת יָחִיד, יִישֵׁב, שְׂבָאָן – הַפּוֹסֵק שֶׁהֲצִרִיךְ שַׁחֲטָהּ בַּיּוֹם, דִּיבֵר
בְּקִדְשִׁי בְּמָה גְּדוֹלָה – בְּקֶרֶבָּנֹת שֶׁהוֹקְדָּשׁוּ מִתְחִילָתָם לְהַעֲלוֹתָם
בַּמַּת צִיבּוּר, וְלִכְּן צִרִיכִים לְשׁוּחֲטָם בַּיּוֹם, מִפְּנֵי שֶׁכִּבֵּר חָלָה עֲלֵיהֶם
קְדוּשַׁת בַּמַּת צִיבּוּר, וְכָאֵן – הַפּוֹסֵק שֶׁנֹּאמַר בּוֹ שֶׁשֶּׁחֲטוּ בְּלִילָה, דִּיבֵר
בְּקִדְשִׁי בְּמָה קְטָנָה – בְּקֶרֶבָּנֹת שֶׁהוֹקְדָּשׁוּ לְהַקְרִיבָם בַּמַּת יָחִיד,
שֶׁהֵם אֵינֶם טַעֲוִנִים שַׁחֲטָהּ בַּיּוֹם.

נִידוּן נוֹסֵף אוֹדוֹת בַּמַּת יָחִיד: אִיתָמַר, עוֹלָת בְּמַת יָחִיד, רַב אָמַר אִין
מְעִינָה הַפֶּשֶׁט וְנִיתוּחָ – אִין נוֹהֵג בַּהּ הַמְצוָה שֶׁנֹּאמְרָה בַּפְּרָשָׁת וִיקְרָא
(וִיקְרָא א' ה) לְהַפְשִׁיט עוֹר הָעוֹלָה וּלְנַחַח אִיבְרֶיהָ. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר,
מְעִינָה הַפֶּשֶׁט וְנִיתוּחָ.

מִבְּאֵרֶת הַגִּמְרָא: וְקָא מִיִּפְלְגִי בְּדִרְבִּי יוֹסֵי הַגָּלִילִי – מַחֲלֻקָתָם הִיא,
בְּדַעַת רַבִּי יוֹסֵי הַגָּלִילִי. דְּתִנּוּ, רַבִּי יוֹסֵי הַגָּלִילִי אָמַר, עוֹלָה
שֶׁהֲקִרְבִּי וְיִשְׂרָאֵל בְּמִקְדָּשׁ קוֹדֶם מִתּוֹן תּוֹרָה, אִין מְעִינָה הַפֶּשֶׁט
וְנִיתוּחָ, מִפְּנֵי שֶׁאִין מְצוּת הַפֶּשֶׁט וְנִיתוּחָ נוֹהֵגת אֱלָא מְהֻקְמָת אֱהָל
מוֹעֵד וְאֵלֶּה, שֶׁאֵזְנוּ נִצְטוּ בַּהֲפֶשֶׁט וְנִיתוּחָ. וְנִחְלָקוּ רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן בְּדַעַת
רַבִּי יוֹסֵי הַגָּלִילִי. מֵר – רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר שֶׁלֹּא מַעֲט אֱלָא קֶרֶבָּנֹת
שֶׁקְדָּמוּ לְהַקְמַת אֱהָל מוֹעֵד, אֲבָל מְהֻקְמָת אֱהָל מוֹעֵד וְאֵלֶּה נוֹהֵגת
מְצוּת הַפֶּשֶׁט וְנִיתוּחָ, לֹא שָׁנְאָ בְּמָה גְּדוֹלָה וְלֹא שָׁנְאָ בְּמָה קְטָנָה.
וְיִמַּר – וְרַב סָבַר שֶׁגַם לֵאחֹר הַקְמַת אֱהָל מוֹעֵד, בְּבִמְהָ גְּדוֹלָה אִין
[–נִהְיָה מְצוּת הַפֶּשֶׁט וְנִיתוּחָ], בְּבִמְהָ קְטָנָה לֹא.

הַגִּמְרָא מְבִיאָה סִיעוּת לְרַבִּי יוֹחָנָן: תִּנּוּ, בְּתִנּוּ דְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּרַבִּים
שָׁבִין בְּמָה גְּדוֹלָה לְבִמְהָ קְטָנָה – אֵלֶּה הֵם הַדְּבָרִים שֶׁחֲלֹק בֵּמָה
גְּדוֹלָה מִבְּמָה קְטָנָה. קֶרֶן וְכִבְשׁ וְיִסּוֹד וְרִיבּוּעַ בְּבִמְהָ גְּדוֹלָה, וְאִין
קֶרֶן וְיִסּוֹד וְכִבְשׁ וְרִיבּוּעַ בְּבִמְהָ קְטָנָה – מִדִּינֵי בִמְהָ גְּדוֹלָה, שִׁדְּחוּ לוֹ
אַרְבַּע קֶרְנוֹת בְּרָאשׁוֹ, כִּבֵּשׁ לַעֲלִיָּת הַכְּהֻנִּים, אִמְרָה יִסּוֹד, וְשִׁתְּהָ
צוּרָתוֹ מְרֻבֶּעֶת. וּבְבִמְהָ קְטָנָה אִין דִּינֵים אֵלֹּ נוֹהֲגִים. כִּיּוֹר וְכִבְשׁ
בְּבִמְהָ גְּדוֹלָה וְאִין כִּיּוֹר וְכִבְשׁ בְּבִמְהָ קְטָנָה – וְכִמּוֹ כֵּן בַּמַּת גְּדוֹלָה
יֵשׁ לַעֲשׂוֹת כִּיּוֹר עַל גְּבִי בָּסִים, מֵה שֶׁאִין כֵּן בַּמַּת קְטָנָה. תָּהוּ וְשׁוֹק
בְּבִמְהָ גְּדוֹלָה וְאִין תָּהוּ וְשׁוֹק בְּבִמְהָ קְטָנָה – כֹּאשֶׁר מְקַרְבִּים תּוֹרָה
וְשִׁלְמִים בַּמַּת גְּדוֹלָה, יֵשׁ לְהִרִים מֵהֶם חוּהָ וְשׁוֹק, לְהַנִּיפֵם וּלְיַתֵּנָם
לְכַהֵן, מֵה שֶׁאִין כֵּן בַּמַּת קְטָנָה.

וְאֵלֹּה הֵם הַדְּבָרִים שֶׁבָּהֶם שְׁוִוִּיתָהּ בְּמָה גְּדוֹלָה לְבִמְהָ קְטָנָה, שַׁחֲטָהּ
בְּבִמְהָ גְּדוֹלָה וְקָטָנָה. הַפֶּשֶׁט וְנִיתוּחָ בְּגְדוֹלָה וְקָטָנָה. דָּם מִתִּיר
וּמִפְּגַל בְּגְדוֹלָה וְקָטָנָה – דִּין זֶה שֶׁבִּשְׂרָה הוֹבֵחַ נִיתֵר בְּאִכְלִיָּה בּוֹרִיקֵת
הָדָם, וּשְׂמַחֲשֶׁבֶת פִּיגּוּל פּוֹסֵלָת, נוֹהֲגִים בֵּין בְּגְדוֹלָה וּבֵין בְּקָטָנָה. וְכֵן
פְּסוּלָם שֶׁל בַּעֲלֵי מוֹמִין לְהַקְרִיב קֶרֶבָּנֹת, וְהִזְמִין שֶׁנִּתְּנָה הַתּוֹרָה
לְאִכְלִילָת הַקֶּרֶבָּנֹת, שׁוֹיִם בְּגְדוֹלָה וְקָטָנָה. הִרִי מְפֹרָשׁ שֶׁהַפֶּשֶׁט
וְנִיתוּחָ נוֹהֲגִים בַּמַּת קְטָנָה וְכִרְבִּי יוֹחָנָן.

שְׁנִינֵי נוֹהֲגִים: אֲכַל נוֹתֵר וְהִזְמִין וְהִטָּמָא שְׁוִין בְּזֶה וְכֹתָ. הַגִּמְרָא
מְבִיאָה בְּרִייתָא מִנֵּן שֶׁמִּשְׁחָשֶׁבֶת פִּיגּוּל פּוֹסֵלָת בַּמַּת יָחִיד: תִּנּוּ, רַבִּי
מִנֵּן לַעֲשׂוֹת, שֶׁהִזְמִין – פִּיגּוּל, נוֹהֵג בְּבִמְהָ קְטָנָה, בְּשֶׁם שֶׁהוּא נוֹהֵג
בְּבִמְהָ גְּדוֹלָה, (וְיֵשׁ לְדוֹן וְלֹמַר כִּךְ. הִרִי אִמְרָה תּוֹרָה שֶׁקֶרֶבן שֶׁלֵּן –
שְׁנוֹתֵר לֵאחֹר זְמַן אֲכִילָתוֹ, יִשְׂרָף, שֶׁנֹּאמַר (וִיקְרָא י' ז) 'וְהוֹתֵר מִבֶּשֶׂר
הוֹבֵחַ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בֹּאשׁ יִשְׂרָף, וְכִמּוֹ כֵּן קֶרֶבן פִּיגּוּל יִשְׂרָף, הִרִי
שֶׁהוֹשׁוּ שְׁנֵיהֶם זֶה לָזֶה, וְיֵשׁ לּוֹמַר, מֵה (פִּיגּוּל) [לֵן] פְּסוּל בְּבִמְהָ
קְטָנָה, אֵף (לֵן) [פִּיגּוּל] יִהְיֶה פְּסוּל בְּבִמְהָ קְטָנָה. דּוּחָה הַבְּרִייתָא:
אוֹ בִּלְדָּה לְדָרְדֵּר זֶה – הִרִי אֶפְשֵׁר גַּם לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ אַחֲרָת, דְּהֵאָא אִמְרָה
תּוֹרָה, שֶׁקֶרֶבן שֶׁלֵּן יִשְׂרָף, וְכִמּוֹ כֵּן יוֹצֵא – קֶרֶבן שֶׁיִּצְא מִחוּץ לְעוֹרָה,
יִשְׂרָף, וּמַעֲתָה יֵשׁ לּוֹמַר, מֵה יוֹצֵא בְּשֶׁר בְּבִמְהָ שֶׁהִרִי אִין לָהּ
מִחֲצִיאוֹת, אֵף לֵן בְּשֶׁר בְּבִמְהָ. וְאִם כֵּן שׁוֹב אִין אֲנוּ יוֹדְעִים שֶׁהִפְגִּיל
נוֹהֵג בַּמַּת קְטָנָה.

שׂוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: וְלֹא קָל וְחֹמֶר הוּא מְעוֹפּוֹת – וְכִי אִי אֶפְשֵׁר
לְלַמֵּד שֶׁפִּיגּוּל יִנְהֵג בַּמַּת קְטָנָה, בְּקַל וְחֹמֶר מִקְרָבָּנֹת הָעוֹף,

זבחים. פרק ארבעה עשר – פרת חטאת דף קכ עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קלה רש"י

שהכניסה. גרס בדרכי אלעזר שהכניסה לאחר ששחטה בחוץ קלטוה מחיצות לכל דבר גרס במסכת מעילה (דף ג.) אלמא אף קדשים שנשחטו בבמה קטנה שהקריב בגדולה כל דין במה גדולה נהוג בהן ושמעין מינה נמי דבשעת היתר במה נמי לא נשתנה דין גדולה מהלכתא ושתוקן הלשונות דרמי בר חמא פליגי אדרבי אלעזר: שהכניסה לפניו. אחר ששחטה

שהכניסה לפניו והוציאה לחוץ, מהו. מי אמרין, כיון דע"ל, קלטה לה מחיצתא. או דלמא, כיון דהדר, הדר. לאו היינו פלוגתא, דרבה ורב יוסף. דתנו, קדשי קדשים ששחטן בדרום, מועלין בהן (ואם עלו לא ירדו). ואיבעיא להו, (ירדו מהו שיעלו) [עלו, מהו שירדו. רבה אמר, (לא יעלו) [ירדו, ורב יוסף אמר, (יעלו) [אם עלו לא ירדו. תיבעי לרבה, תיבעי לרב יוסף. תיבעי לרבה, עד כאן לא קאמר רבה אלא במזבח. דחוי ליה, מקדש. דלא חוי, לא מקדש. אבל מחיצה, אף על גב דלא חוי ליה, קלטוה. או דלמא, אפילו לרב יוסף. עד כאן לא קאמר רב יוסף התם, אלא דחד מקום הוא. אבל הכא, דתרי מקומות נינהו, לא. או דלמא, לא שגא. תיקו. מילתא דפשיטא ליה לרבה בחד גיסא, ולרב יוסף בחד גיסא, מיבעי ליה לרבי ינאי. דבעי רבי ינאי, אברי עולת במת יחיד שעלו למזבח, (וירדו) מהו [שירדו]. (היכא דלא משלה בהן האור, לא תיבעי לך. כי תיבעי לך, היכא דמשלה בהן האור, מאי). תיקו. איתמר, שחיטת לילה בבמת יחיד. רב ושמואל, חד אמר כשרה, וחד אמר פסולה. וקא מיפלגי בדרבי אלעזר, דרבי אלעזר רמי

אבל בספרים ישנים גרסין קדשי קדשים ששחטן בדרום מועלין בהן אם עלו לא ירדו ואיבעיא להו ירדו מהו שיעלו רבה אמר לא יעלו רב יוסף אמר יעלו תיבעי לרבה כי ומיירי במשלה בהן האור להכי לכ"ע אם עלו לא ירדו ובריש מעילה (דף ב:) דאמר רבה אם עלו ירדו מיירי בלא משלה בהן האור ותדע בלא ההיא דמעילה צריך לאוקמא הכא במשלה בהן האור דאי בלא משלה אמאי אמר רב יוסף אם ירדו יעלו הא אמרין פרק ביש (לעיל מג.) כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו וכל שכן בשחיטת דרום דגרוע משאר פסולין והכא מיירי בהכניסה חיה וקלטוה כדן במה גדולה להצריך כיהון וריחויץ ידים ורגלים מן הכיור ואם היא שלמים בעי תנופת חזה ושוק ולפי גירסא זו גרסין בסמוך אברי עולת במת יחיד שיעלו למזבח של במה גדולה וירדו מהו שיעלו פירוש דכיון דשחטן בחוץ שמא הוי כמו שחטן בדרום וגם שמא כיון ששחטה בהיתר בחוץ בבמת יחיד שלכך הקדישה תחילה לכולי עלמא היכא דמשלה האור יעלה אבל ללשון ראשון דמבעיא ליה בלא משלה ומדמי ליה לשחיטת דרום הלא פשיטא אפי' שאר פסולין דלא גריעי כמו שחיטת דרום אם עלו וירדו לא יעלו בדאמר עולא פרק ב"ש (שם) אם לא משלה בהן האור כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו וצריך לומר הא דקאמר מילתא דפשיטא לרבה ורב יוסף מבעיא ליה לרבי ינאי היינו לאיכא דאמר:

הדרן עלך פרת חטאת וסליקא לה מסכת זבחים

קראי אהרדי. פתיב 'ויאמר בגדתם, גלו אלי היום אכן גדולה, וכתבי 'ויאמר שאול פצו כעם, ואמרתם להם הגישו אלי איש שורו ואיש שיהו, ושחטתם בזה ואכלתם בזה ותחמאו לה' לאכל אל הדרם. וגישו כל העם איש שורו בידו תלילה, וישחטו שם'. מר משנ, כאן בחולין, כאן בקדשים. ומר משנ, כאן בקדשי במה גדולה, כאן בקדשי במה קטנה. איתמר, עולת במת יחיד, רב אמר, אין מעונה הפשט וניתוח. ורבי יוחנן אמר, מעונה הפשט וניתוח. וקא מיפלגי בדרבי יוסי הגלילי, דתניא, רבי יוסי הגלילי אומר, עולה שהקריבו ישראל במדבר, אין מעונה הפשט וניתוח, שאין הפשט וניתוח אלא מאהל מועד ואילך. מר סבר, מאהל מועד ואילך, לא שגא במה גדולה, ולא שגא במה קטנה. ומר סבר, בבמה גדולה אין, בבמה קטנה לא. תניא פותיה דרבי יוחנן, דברים שבין במה גדולה לבמה קטנה. קרן וכבש ויסוד וריבוע, בבמה גדולה. ואין קרן ויסוד וכבש וריבוע, בבמה קטנה. פיור וכנו בבמה גדולה, ואין פיור וכנו בבמה קטנה. חזה ושוק בבמה גדולה, ואין חזה ושוק בבמה קטנה. דברים ששוותה במה גדולה לבמה קטנה. שחיטה, בבמה גדולה וקטנה. הפשט וניתוח, בגדולה וקטנה. דם מתיר ומפגל, בגדולה וקטנה. מומין זמן, בגדולה וקטנה. אבל נותר והזמן והטמא, שוין בזה ובה: תנו רבנן, מנין לעשות זמן' בבמה קטנה, בבמה גדולה. (אמרה תורה, לן ישרף, ופיגול ישרף. מה (פיגול) [לן] פסול בבמה, אף (לן) [פיגול] פסול בבמה. או פלך לדרך זו), דהא אמרה תורה, לן ישרף, ויוצא ישרף. מה יוצא, כשר בבמה. אף לן, כשר בבמה. ולאו קל וחומר הוא מעופות. מה

קראי אהרדי. פתיב 'ויאמר בגדתם, גלו אלי היום אכן גדולה, וכתבי 'ויאמר שאול פצו כעם, ואמרתם להם הגישו אלי איש שורו ואיש שיהו, ושחטתם בזה ואכלתם בזה ותחמאו לה' לאכל אל הדרם. וגישו כל העם איש שורו בידו תלילה, וישחטו שם'. מר משנ, כאן בחולין, כאן בקדשים. ומר משנ, כאן בקדשי במה גדולה, כאן בקדשי במה קטנה. איתמר, עולת במת יחיד, רב אמר, אין מעונה הפשט וניתוח. ורבי יוחנן אמר, מעונה הפשט וניתוח. וקא מיפלגי בדרבי יוסי הגלילי, דתניא, רבי יוסי הגלילי אומר, עולה שהקריבו ישראל במדבר, אין מעונה הפשט וניתוח, שאין הפשט וניתוח אלא מאהל מועד ואילך. מר סבר, מאהל מועד ואילך, לא שגא במה גדולה, ולא שגא במה קטנה. ומר סבר, בבמה גדולה אין, בבמה קטנה לא. תניא פותיה דרבי יוחנן, דברים שבין במה גדולה לבמה קטנה. קרן וכבש ויסוד וריבוע, בבמה גדולה. ואין קרן ויסוד וכבש וריבוע, בבמה קטנה. פיור וכנו בבמה גדולה, ואין פיור וכנו בבמה קטנה. חזה ושוק בבמה גדולה, ואין חזה ושוק בבמה קטנה. דברים ששוותה במה גדולה לבמה קטנה. שחיטה, בבמה גדולה וקטנה. הפשט וניתוח, בגדולה וקטנה. דם מתיר ומפגל, בגדולה וקטנה. מומין זמן, בגדולה וקטנה. אבל נותר והזמן והטמא, שוין בזה ובה: תנו רבנן, מנין לעשות זמן' בבמה קטנה, בבמה גדולה. (אמרה תורה, לן ישרף, ופיגול ישרף. מה (פיגול) [לן] פסול בבמה, אף (לן) [פיגול] פסול בבמה. או פלך לדרך זו), דהא אמרה תורה, לן ישרף, ויוצא ישרף. מה יוצא, כשר בבמה. אף לן, כשר בבמה. ולאו קל וחומר הוא מעופות. מה

שהכניסה. גרס בדרכי אלעזר שהכניסה לאחר ששחטה בחוץ קלטוה מחיצות לכל דבר גרס במסכת מעילה (דף ג.) אלמא אף קדשים שנשחטו בבמה קטנה שהקריב בגדולה כל דין במה גדולה נהוג בהן ושמעין מינה נמי דבשעת היתר במה נמי לא נשתנה דין גדולה מהלכתא ושתוקן הלשונות דרמי בר חמא פליגי אדרבי אלעזר: שהכניסה לפניו. אחר ששחטה בחוץ וחזר והוציאה: מהו. מי נהוג בה דין קדשי במה גדולה לטעון בתרומת חזה ושוק וצריך להחזירה לפניו או לא: ה"ג דתנו קדשי קדשים כו'. ולא גרסין דאיתמר ולא גרס אם עלו לא ירדו ומשנה היא במסכת מעילה: מועלין בהן. ולא אמרין כמאן דחנקין דמי וחזי להו כקדשים שמתו דיצאו מידי מעילה כדתניא במסכת מעילה: ה"ג במסכת מעילה וחזי נמי גרסין לה לאו היינו דרבה ורב יוסף דתנו קדשי קדשים ששחטן בדרום מועלין בהם ואיבעיא להו עלו מהו שירדו רבה אמר ירדו ורב יוסף אמר אם עלו לא ירדו רבה אמר ירדו דלא דמו לשאר פסולין שפסולין בקדש אלא כמאן דחנקין דמי אלמא לרבה לא אמרין קלוט לרב יוסף אמרין קלוט: דלא חזי לא מקדש. דתניא בפ' המזבח (ומקדש) (לעיל פג.) מתוך שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני בין ראוי בין שאינו ראוי ת"ל עולה והני לאו דמו ניהו דלרבה כמאן דחנקין דמי: דחד מקום הוא. שהרי בעורה נשחט: דבעי רבי ינאי אברי עולת במת יחיד שעלו למזבח מהו שירדו. ה"ג ובמעילה (דף ג.) נמי הכי גרס לה אבל לא ברבי ינאי גרס לה התם: אברי עולה שנשחטה בבמת יחיד. שלא במקומה הוא לגבי במה גדולה בקדש קדשים ששחטן בדרום: ה"ג איתמר עולת במת יחיד ששחטה בלילה רב אמר כשר ושמואל אמר פסול וקמפלגי בהא דרבי אלעזר רמי כתיב גולו אלי היום אכן גדולה בעד שהוא יום אלמא דלילה פסולה בבמה קטנה והתם במה קטנה הואי שהרי במלחמה היו ירודים אחרי פלשתים וכתבי סיפא דקרא וגישו כל העם איש שורו בידו הלילה: רב משני כאן בקדשי במה גדולה. שהוקדשו ליקרב בבמה גדולה ואע"ג דאקריבניהו בבמה קטנה בעינן יום: כאן בקדשי במה קטנה. קרבו בלילה: ושמואל משני הא דכתבי יום אקדשים קאי ואפילו בקדשי במה קטנה בעינן יום הא דכתבי לילה בחולין: במדבר. סיני: מאהל מועד ואילך. ששם נאמר בויקרא: קרן וכבש ויסוד וריבוע. ילפינן להו בפרק קדשי קדשים (לעיל טב.) ובמזבח של משכן כתיב כיור וכן בין אהל מועד ובין המזבח כתיב ביה (שמות ל): חזה ושוק. תנופה לפני ה' כתיב ביה (ויקרא ז): שחיטה הפשט וניתוח כו'. דלא אשכחן בהו מיעוטא: דם. לזריקה מתיר את הבשר בזריקה ומקמי זריקה אסירא: ומפגל. פיגול נהוג בהן כדיליף לקמן: ומומין. דלא אשכחן דשריניהו בקטנה: זמן. לאכילה: אבל הזמן והנותר והטמא כו'. סיפא דמתני' היא ולא בברייתא הוא: מנין לעשות זמן. להיות נפסל בנותר: ה"ל. היינו נותר: והיוצא ישרף. נפקא לן בפסחים (דף פב.) מזה לא הובא את דמה אל הקדש פנימה היתה לפיכך אבל תאכלו אותה הא אם לא היתה פנימה ראויה היא לשרף: מה יוצא כשר בבמה. קטנה שהרי כשרה בלא מחיצות אף לן כשר ומעתה לא יתא הזמן פוסל דהא אתאי מהאי דינא כדאמרן: ודין הוא. מדרך אחרת שיהא הזמן פוסל בה: ומה

ומה עופות שאין המום פוסל בהן. דאמר מר (תמורה דף יד.) אין תמות וזכרות בעופות: זמן פוסל בהן. דהא רבינוהו להו גבי פיגול ב' בית שמאי (לעיל מר.) אלמא פסול בהו זמן: תורת זבח השלמים. תורה אחת לכל השלמים ואפילו לשלמי במה קטנה למה שאמור בענין ומה אמור באותו ענין זמן לתורה וזמן לשלמים ומחשבת פיגול וזה דאיצטריך לרבינוהו משום דאיתא מבנין אב דהלן ישרף והוצא ישרף דלא יפסול בה זמן לפיכך הוצרך לרבותו: לעשות זמן במה קטנה בזמן במה גדולה. לתורה יום ולילה ולשלמים שני ימים ולילה אחד ונותר נמי מפיגול יליף (שם) מג' דעון עט וטמא נמי בהדיא פרשתא כתיב (ויקרא ז) והנפש אשר תאכל וגו':

הדרן עלך פרת חטאת וסליקא לה מסכת זבחים

מה עופות שאין המום פוסל בהן, זמן פוסל בהן. קדשי במה קטנה, שהמום פוסל בהן, אינו דין ש'זמן' פוסל בהן. מה לעופות, שכן אין הור' ב'שר בהן. תאמר בבמה קטנה, שהור' ב'שר בה, לא יהא זמן פוסל בה. תלמוד לומר וזאת תורת זבח השלמים, לעשות זמן במה קטנה, בזמן במה גדולה:

הדרן עלך פרת חטאת וסליקא לה מסכת זבחים

המשך ביאור למס' זבחים ליום ראשון עמ' א

כד' ו'יאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות ונשינו לה' אלהינו, ולבאורה תיבת זבחים' משמעותה 'שלמים', שהרי 'עולות' כתוב בנפרד, והכוונה שפרעה יתן להם בהמות להקריב שלמים ועולות, והלא קודם מתן תורה דינם היה כדין בני נח, ומוכח שבני נח הקריבו שלמים.

מתרצת הגמרא: כוונת משה היתה שפרעה יתן להם 'זבחים', כלומר בהמות הנשחטות לאכילה וגם עולות להקריבה.

מקשה הגמרא: והא פתניב – והלא כתוב (שם יח יב) ו'יניח יתרו' [חזקתן משה] עולה וזבחים לאלהים, ולבאורה הכוונה שקודם מתן תורה [שריגם היה כדין בני נח] הקריב יתרו עולה ושלמים לה'. מתרצת הגמרא: הפסוק ההוא בענין יתרו, לאחר מתן תורה הוא דבתיב, ולאחר מתן תורה כאשר חלה קדושת ישראל על העם, הקריבו עולה ושלמים.

מקשה הגמרא: הניחא למאן דאמר – מובן הדבר לדעה הסוברת ש[יתרו] אחר מתן תורה היה, אלא למאן דאמר – לדעה הסוברת ש[יתרו] קודם מתן תורה היה, מאי איכא למימר – כיצד תישב את הפסוק שאומר שיתרו הקריב שלמים, הלא לפני מתן תורה נחשבו כולם לבני נח. דאיתמר – שכן נאמרה מחלוקת האמוראים בבית המדרש, בני רבי חייא ורבי יהושע בן לוי נחלקו, חד אמר יתרו קודם מתן תורה היה, וחד אמר יתרו אחר מתן תורה היה. מתרצת הגמרא: למאן דאמר יתרו קודם מתן תורה היה, קשכר כמאן דאמר לעיל ששלמים הקריבו בני נח ועל כן הקריב יתרו שלמים.

הגמרא תולה את מחלוקת האמוראים [מתי היה מעשה יתרו] במחלוקת תנאים: בתנאי – כך נחלקו גם התנאים. נאמר בפסוק (שם יח א) ו'ישמע יתרו בהן מדיו', ויש לשאול מה שמועה שמע וכו' ונתגיר – איזו שמועה שמע שהביאה אותו להתגיר. רבי יהושע אומר, מלחמת עמלק שמע וכו', שהרי פתניב ב'צדו' – כתוב בפסוק שקדם לביאתו של יתרו (שמות יג) ו'יחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב', ומסמיכות הפסוקים יש ללמוד ששמועה זו הביאה אותו להתגיר.

רבי אלעזר המודעי אומר, מתן תורה שמע [וכאן], שבשניתנה תורה לישראל היה קולו של הקב"ה הולך מסוף העולם ועד סופו וכל [מלכ] עובדי כוכבים אחזקתן רעדה פתיגליהו ואמרו שירה,

המשך ביאור למס' זבחים ליום רביעי עמ' ב

שנינו בברייתא, שחזה ושוק ותרומת לחמי תודה נוהגין (בקרשי במה) [בבמה] גדולה, ואין נוהגין (בקרשי במה) [בבמה] קטנה, ומשמע שבבמה גדולה הם נוהגים אף בזמן היתר הבמות. מתרצת הגמרא: אימא – תקן בברייתא ואמור כר, נוהגין (בבמה) [בזמן במה] גדולה, כלומר בזמן איסור הבמות, ואין נוהגין (בבמה) [בזמן במה] קטנה – בזמן היתר הבמות, לא בבמות יחיד ולא בבמות ציבור, וכדברי רמי בר חמא.

אומרת הגמרא: ופליגא דרבי אלעזר – בדבר זה חולק רמי בר חמא על רבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר, עולת ב'מ' יחיד – עולה

שנאמר בענין ירידת ה' על הר סיני במתן תורה (תהלים כט ט), 'קול ה' יחלל אילות ויחשף יערות', ופירושו, קולו של הקב"ה כששמע במתן תורה, הפחיד את העמים החזקים כאילות, והעמים הנשולים לעצי היער הופשטו מכבודם. ובהיקלו כולו אומר כבוד' – ובהיכלו של כל מלך ומלך, כולו אומר כבוד להקב"ה, לפי שנתקבצו בולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו, מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם, (אמר להם) האם ה' למבול ישב' (שם כט ט), כלומר האם הקב"ה עומד להביא שוב מבול. [אמר להם] בלעם, וישב ה' מלך לעולם, כלומר, כבר נשבע הקדוש ברוך הוא שאינו מביא מבול לעולם. אמרו לו לבלעם, שמא מבול של מים אינו מביא, אבל מבול של אש מביא על העולם, שנאמר (ישעיה סו טז) 'כי (תנה) באש ה' נשפט' – עושה משפט לאומות העולם. אמר להם בלעם, כבר נשבע שאינו משחית כל בשר. שאלו האומות את בלעם, ומה קול ההמון הזה ששמענו. אמר להם בלעם, חמדה מוכה שהיא התורה יש לה בבית נגדיו שהיתה נגזרה אצלו תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנקרא העולם ויבקש ליתנה לבניו, שנאמר (תהלים כט יא) 'ה' עוז לעמו יתן', ר'עוד היא התורה שהיא מענום של ישראל. [מיד] פתחו בולם ואמרו 'ה' יברך את עמו בשלום'. ומאחר ומצאנו שאומות העולם הכירו בישראל שהם עמו של הקב"ה ושנתן להם את התורה, מסתבר שגם יתרו שהתגיר עשה זאת כששמע על מתן תורה לישראל.

רבי אליעזר אומר, קריעת ים סוף שמע יתרו וכו', שנאמר (יהושע א ח) ו'יהי כשמוע כל מלכי האמורי וגו' את אשר הוביש ה' את מי הירדן מפני בני ישראל וגו' וימס לבכם ולא היה בם עוד רוח מפני בני ישראל'. ואף רחב הוזהר סיפיה על פחדם של האומות כששמעו על קריעת ים סוף, ואמרה לשלוחי יהושע (שם ב' א) 'כי שמענו את אשר הוביש' – הפך ליבשה ה' את מי ים סוף, ובפסוק שלאחריו נאמר ו'נשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם, ומסתבר שיתרו התגיר כששמע זאת.

שואלת הגמרא: מאי שנא ה' – מדוע שונה הלשון שם כאשר האומות שמעו על בקיעת הירדן, דאמר (ליה) – שנאמר שם ו'לא היה בם עוד רוח', ומאי שנא ה' – ומדוע שונה הלשון כששמעו על קריעת ים סוף, דאמר – שנאמר ו'לא קמה עוד רוח באיש'.

שהוקדשה לשם עולת יחיד ונשחטה בחור, שהבנייה אחרי שחיתתה לפנים – אל תוך מחיצות המקיפות את במת הציבור, קלטה מ'חיצות לכל דבר, שכל דיניה כעולה שהוקדשה לשם במת ציבור. ואילו רמי בר חמא אומר, שאם הוקדשה לשם במת יחיד, וללשנא השניה אם זה זמן שנדהג בו במת יחיד, אין נוהגים בה דיני במת ציבור.

הגמרא מביאה ספק בענין קליטת מחיצות: בעי רבי ירמא, עולת – עולה שהוקדשה לשם ב'מ' יחיד,

זבחים דף קכ עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קלז

אומרת הברייטא: תלמוד לומר – אכן אין אנו יכולים להוכיח מדין
קל וחומר שדין פיגול יהא נהוג גם בקדשי במה קטנה, אלא שיש
ללמוד זאת מלשון הכתוב 'וְזֹאת תִּזְכֹּר' (ויקרא יא),
שהתורה נתנה תורה אחת לכל קרבנות השלמים, ואפילו לשלמי
במה קטנה, לענין כל הדינים הכתובים בפרשה זו, ומהו אנו לומדים
לעשות [לומר] שזמן אכילת קדשי במה קטנה, הוא בזמן אכילת
קדשי במה גדולה, וכמו כן יש לנו ללמוד שהפיגול והטומאה,
שהזכרו אף הם בפרשה זו, נוהגים גם בקדשי במה קטנה.

הדרן עלך פרת חמאת וסליקא לה מסכת זבחים

והרי הדברים קל וחומר, ומה עושות שדינים שאין המום פוסל בהן,
ואינם נפסלים להקריבה רק אם נעשו טרפה או מחוסרי אבר, מכל
מקום ה'זמן' פוסל בהן, קדשי במה קטנה, שנתבאר לעיל (ע"א)
שהמום פוסל בהן, אינו דין – קל וחומר, שיהיה ה'זמן' – פיגול
פוסל בהן. אומרת הברייטא, יש תשובה ופירכא על הקל וחומר,
שכן אפשר לומר, מה לעושות – הטעם שהחמרנו בעופות שיפסול
בהם הפיגול, שכן יש בהם חומרא אחרת, שאין הדין כשאר בהן –
שלא הוכשרו זרים להקריבם, ומפני חומרתם פוסל בהם הפיגול.
תאמר – יכול אתה לומר קדשי במה קטנה, שמכיון שהדין כשאר
בה, כמו ששינונו במשנה (לעיל ע"א), הוא הדין שלא יהא ה'זמן' פוסל
בה.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שלישי עמ' ב

הוכחה העיר. ביאור הפסוק הוא, שנבואה זו היתה בראש השנה
החל בעשירי לחודש, והוא יום הכיפורים של יובל שבו תוקעים
בשופר ונפטרים עבדים לבתיהם ושדות חוזרות לבעליהן ואז היא
ניכרת כשנת יובל, ולמדנו מן הפסוק שארבע עשרה שנה אחר
שנחרבה ירושלים היתה שנת יובל, והחורבן היה בשנת שלשים
ושש ליובל. והנה מכניסת ישראל לארץ ועד חורבן בית המקדש
הראשון חלפו שמונה מאות וחמישים שנה, ומנין זה הוא כמנין שבע
עשרה יובלות שלמים, וכיון שמבואר בפסוק שהיובל היה ארבע
עשרה שנים אחר שנחרבה העיר, מוכח מזה שלא מנו יובלות בארבע
עשרה השנים הראשונות מעת הכניסה לארץ ולכן נשלם יובל רק
ארבע עשרה שנים אחר החורבן, ובהכרח טעם הדבר הוא מפני שאז
עסקו בכיבוש וחילוק. וכיון שכבר הוכחנו ששנות הכיבוש היו שבע
שנים, יש להוכיח ששנות החילוק היו גם כן שבע שנים, שהן ביחד
ארבע עשרה שנים.

עוד נאמר בברייטא, מנין ימי אהל מועד ששננו ונגעוץ הוא המשים
ושבע שנים. מבארת הגמרא: מנא לן – מדיחין למדה הברייטא מנין
זה, דקתיב [שנאמר] אודות עלי הכהן בעת שנתבשר שנשבה ארון
האלוקים במלחמה עם פלישתים, (שמואל א' ד טו) 'וַיְהִי בַּהֲכֹרֶת אֶת
אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיִּפֹּל מֵעַל הַפֶּסֶא אַחֲרָיִת בְּעַד יְד הַשֶּׁעַר וַחֲשָׁבַר
מִפְרָקָתוֹ וַיָּמוּת, וַיָּנָם – ושנינו בברייטא, כשמת עלי הכהן חרבה
שילה, ובאו לנזב והקימו שם את אהל מועד, כשמת שמואל
הרמתי [שמואל הנביא] חרבה נזב על ידי שאול המלך, ובאו
לנגעוץ והקימו שם את אהל מועד, וקתיב [שמואל א' ט ז] (שמואל א' ז)
בשנה הראשונה שנעשה דוד מלך על כל ישראל [אחר שכבר מלך
שבע שנים על יהודה] 'וַיְהִי מִיּוֹם שָׁבַת הָאָרוֹן בְּקִרְיַת יַעֲרִים וַיָּרְבוּ
הַיָּמִים וַיְהִי עֶשְׂרִים שָׁנָה וַיָּנָהוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרָיִ ה'. וארון
האלקים הגיע לקרית יערים שבעה חודשים אחר שנשבה באותה עת
שמת עלי, וכאמור. ונמצא שמעת מות עלי, שאז חרבה שילה ובאו
לנוב בקאותה עת הגיע הארון לקרית יערים, עד תחילת מלכות דוד
על כל ישראל, היו עשרים שנה.

הגמרא מפרשת את מנין עשרים השנים. אומרת הגמרא: הני [אלו]
עשרים שנה, זהו חשבונן, עשר שנה ששלף שמואל בעצמו, כלומר
שהיה שופט על ישראל משמת עלי ולא היה עדיין מלך עד שהומלך
שאל, ושנה אחת ששלף שמואל ושאל יחד, לפי שהיה שאל
הולך בעצת שמואל בכל דבר עד מלחמת עמלק בו לא שמע
לשמואל ושוב לא יסף שמואל לראותו, ושנים ששלף שמואל לבדו,
ושבע שנים דמלך דוד בחברון על שבט יהודה, ובעת שהחל דוד
למלוך על כל ישראל, אז העלה את הארון לעיר דוד, ונמצא שהיה
הארון בקרית יערים במשך עשרים שנה.

ועד בנין הבית היו ארבע מאות ושמונים שנה, נמצא שששתיהן
למשכן שילה שלש מאות ושבעים שנה חסר שנה אחת, כלומר
שמנין ימי אהל מועד שבשילה היה שלוש מאות ושישים ותשע
שנים.

הגמרא מבררת את דברי הברייטא: נאמר בברייטא, ימי אהל מועד
ששםדבר ארבעים שנה חסר שנה אחת, מבארת הגמרא: מנא לן –
מדיחין למדה הברייטא מנין זה, דאמר מר – שנאמר בברייטא אחרת,
בשנה הראשונה ליציאת מצרים עשה משה את המשכן, ובשנה
השניה הוקם המשכן ושלח משה מרגלים לתור את הארץ.

עוד נאמר בברייטא, מנין ימי אהל מועד ששםדבר ארבע עשרה
שנה, שבע שנים ששכשו את הארץ, ושבע שנים שחלקו אותה בין
שנים עשר השבטים. מבארת הגמרא: מנא לן – מדיחין למדה הברייטא
מנין זה, שנאמר בפסוק (יהושע ד ט) דקאמר [שנאמר] כלב כאשר
ביקש לקבל בחלוקת הארץ את העיר חברון, בן ארבעים שנה אנכי
בשלות משה עבד ה' אותי מקדש ברנע לרגל את הארץ ואשיב
אותו דבר כאשר עם לבבי, וקתיב [שנאמר] שם עוד (שם פסוק ט)
ועתה הנה הדין ה' אותי כאשר דבר זה ארבעים וחמש שנה מאז
דבר ה' את הדבר הזה אל משה אשר הלך ישראל במדבר ועתה הנה
אנכי היום בן חמש ושמונים שנה, ומדברי כלב אלו ניתן לדעת
כמה שנים עסקו בכיבוש הארץ, כי עבריה לידן פר במה היו –
כאשר עבר כלב את הירדן, יחד עם כל העם, ונכנסו לארץ, בן כמה
שנים היה, פר שבעין ותמני – בן שבעים ושמונה שנים, שהרי
מהפסוק הראשון למדנו שבשנה השניה ליציאת מצרים [שאו נשלחו
המרגלים כאמור בברייטא המובאת לעיל], היה בן ארבעים שנה,
וכיון שלאחר מכן נשתהו עוד שלשים ושמונה שנים במדבר ועד
שמלאו ארבעים שנה ליציאת מצרים, נמצא שבעת הכניסה לארץ
היה בן שבעים ושמונה שנים, וקאמר [שנאמר] כלב בסוף שנות
הכיבוש, שעתה הוא בן חמש ושמונים שנה, נמצא שחלפו שבע
שנים.

אומרת הגמרא: הרי למדנו מכאן את המקור לאמור בברייטא אודות
שבע שנים ששכשו את הארץ, ועדיין יש לברר, שבע שנים שחלקו
בהן את הארץ, מנא לן – מדיחין למדה הברייטא מנין זה.
הגמרא מבארת בשני אופנים: איבעית אימא – אם תרצה תאמר
לתרין, מדשבע [ממה ששבע] שנים כבשו, שבע נמי [גם כן]
חלקו. ואיבעית אימא – אם תרצה תאמר לתרין באופן אחר,
שלמדה הברייטא שמנין שנות החילוק הוא שבע שנים מדלא
משפחה לה – משום שאם לא תאמר כן לא תוכל לקיים את האמור
באחת הנבואות ביחזקאל (מ א) שהיתה נבואה זו 'בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשׁ שָׁנָה
לְגֻלוֹתֶינָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּאַרְבַּע עָשָׂר שָׁנָה אַחֵר אֲשֶׁר

פרק ראשון – כל המנחות

משנה

כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות, והקומץ מוקטר על גבי המזבח, וכן שייריהן נאכלים על ידי הכהנים, אלא שלא עלו לבגדים לשם חובה, ועליהם להביא אחרת תחתיה. הוין מנחת חוטא ומנחת קנאות [מנחת סוטה], שאם נקמצו שלא לשמן הרי הן פסולות לגמרי, ואין קומצן מוקטר על גבי המזבח, וכן אין שייריהן נאכלים לכהנים. ובגמרא להלן (ד) יבואר מקור דין זה.

המשנה מפרשת את האופנים שבהם נפסלות מנחות אלו במחשבת שלא לשמה: מנחת חוטא ומנחת קנאות שקמצן שלא לשמן, או שנתן את קומצן בפלי שלא לשמן, והלך [או שהולך] את קומצן למזבח שלא לשמן, והקטיר [או שהקטיר] שלא לשמן של מנחות אלו אלא לשם מנחה אחרת, או שחישב באחת מעבודות אלו 'הריני עובד לשמן ושלא לשמן', או שחישב בשעת העבודה 'הריני עובד שלא לשמן ולשמן', הרי הן פסולות.

כיצד היא מחשבת לשמן ושלא לשמן, שבתחילה חישב על מנחת חוטא לשם מנחת חוטא ולבסוף לשם מנחת נדבה. וכיצד היא מחשבת שלא לשמן ולשמן, שבתחילה חישב על מנחת חוטא לשם מנחת נדבה, ולבסוף חישב עליה לשם מנחת חוטא.

גמרא

הגמרא מבארת את לשון המשנה 'כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות אלא שלא עלו לשם חובה'. שואלת הגמרא: למה לי למיתנא – למה לה למשנה להאריך בלשונה ולשנות 'אלא שלא עלו לשם חובה', ליתני – היה לה לשנות 'ולא עלו לבגדים לשם חובה', בלא 'אלא'.

משיבה הגמרא: הוה קא משמע לן – המשנה באה להשמיענו באריכות לשונה, שרק לבגדים הוא דלא עלו לשם חובה מנחות אלו שנקמצו שלא לשמן, הוה לשאר דברים מלבד דין זה המנחה

אגרות קודש

ב"ה, ד' אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה יצחק דוד שי

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו, בו כותב אודות פעולותיו הטובות (נוסף על מילוי ענינו בהנוגע לביהכ"נ, גם) בהנוגע להנקודה דהפצת המעינות חוצה, ובטח מוסיף בשני הענינים גם יחד, כי פשיטא שלא רק שאין בזה סתירה אלא עוד מסייע ענין אחד לחבירו, וכמובן גם מדבר משנה, מצוה גוררת מצוה. והרי רואים הענין גם במוחש, וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, קלייבען גשמיות און זייהען רוחניות שבחזא מחתא אמר זה. ומה טוב שבמקום שמבקר ומשפיע יתבונן בהאנשים דעל אתר ע"מ לבחור מביניהם מי שיוכל להמשיך ענינים לאחר כך ובטח יש למצוא מתאים לזה עכ"פ במדה חשובה אם לא בשלימות, אלא שכמו בכל הענינים יוצרך לחינוך והרגל בזה, שלכן נצרכה התבוננות בעוד מועד, ולמען יוכל לשדל את זה שימצא בכדי שישכים בלבב שמח ומתוך חפץ ורצון ויורוהו הדרכים איך לעשות בזה, מובן שכוונתי בזה לא לאיש אחד שיתעסק בכל המקומות שמבקר הוא שזהו דבר הקשור בקישורים גדולים מכמה טעמים אלא שבכל ביהכ"נ ומקום ימצא איש מאנשי המקום, וק"ל, והשי"ת יצליחו גם בזה.

בברכה להצלחה בכל הענינים, והשי"ת יעזרהו ויצליחו לנצל כחותיו במילואם בכרם חב"ד בענין ומקום המתאים - סו"ס.

גופה כשירה היא כשאר המנחות לכל דבר, ועל כן אסור לשנויי – להמשיך ולשנות במנחה זו שנקמצה שלא לשמה, ולעשות את שאר עבודותיה שלא לשמה. כדבר רבא לענין מחשבת שלא לשמה בזבחים. דאמר רבא, עולה ששחטה שלא לשמה, אמילו שאינה עולה לבעלים לשם חובה אסור לזרוק את דמה שלא לשמה. הגמרא מפרשת את טעמו של רבא: איכעית אימא – אם תרצה תוכל לומר שטעם איסור זה הוא מסכררא, ואיכעית אימא קרא – ואם תרצה תוכל לומר שמקור האיסור הוא מדרשת הכתוב. איכעית אימא, סכררא היא שאסור להמשיך ולשנות במחשבה הראויה של המנחה, שכן משום דמשני בה, כל הני ליכני בה וניזיל – וכי משום ששינה בה פעם אחת במחשבת הקמיצה יש לו להמשיך ולשנות בה במחשבת שאר העבודות. ואיכעית אימא, מקור האיסור הוא ממה שנאמר בקרא (דברים כג כד), 'מוצא שפתיך תשמור ועשית, כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה'. והלכה בדינו שבקרבות שאדם מחייב את עצמו מרצונו ישנם שני סוגים. שאם אמר בלשון 'הרי עלי קרבן' הרי זה נדר, ואם לאחר שהקדיש בהמה לנדרו אבדה או מתה הרי הוא חייב באחריותה, ועליו להביא אחרת תחתיה. אבל אם אמר על בהמה מסויימת 'הרי זו לקרבן' מיד היא מתקדשת בקדושת מזבח, ואם מתה או אבדה אינו חייב באחריותה, שכן לא התחייב אלא בהבאת בהמה זו בלבד. ולפי זה הכתוב האמור לכאורה תמוה, הלא מאחר שהתחיל בנדר שהוא ב'הרי עלי' כלשון הכתוב 'כאשר נדרת', מדוע הוא מסיים בלשון 'נדבה' שהיא ב'הרי זו'. וכי קרבן זה שנדר האדם בלשון נדר הוא נדבה, הלא נדר הוא, ואין קרי ליה [קורא לו] הכתוב נדר וגם קרי ליה נדבה. אלא בהכרח שכוונת הכתוב היא, שאם כמה ששדרת עשית והקרבנו לשמו, יהא נדר ויעלה לשם חובתך 'כאשר נדרת', ואם לאו – אם לא תקריבנו לשם מה שנדרת אותו אלא לשם זבח אחר, יהא קרבן זה נדבה, וכאילו התנדבת אותו לשם נדבה אחרת ולא לשם הנדר הראשון, ואינך יוצא בו ידי חובת נדרך.

משנה כל המנחות שנקמצו שלא לשמן – כגון שהתנדר מנחת מרחשת והביאה, וקמצה הכהן ואמר: "הריני קומץ לשם מחבת". כשרות – וקומצן נקטר, ושיריהן נאכלין. **אלא שלא עלו לבעלים** לשם חובה – דלא יצא ידי נדרו, וצריך להביא אחרת לשם מרחשת. **חוץ ממנחת חומא** – כגון ההיא דמטמא מקדש דכתיב

"וּקְרָא": "ואם לא תשיג ידו לשתי תורים" וגו'. ומנחת קנאות – מנחת סוטה, שאם קמצן שלא לשמן כגון לשם נדבה, או נתן בכלי את הקומץ שלא לשמן, או הולך או הקטיר שלא לשמן, או חישב באחת מעבודות הללו: "הריני עובר לשמו ושלא לשמו". או שלא לשמו ולשמו – באלו שתי מנחות

פסולין ואין שיריהן נאכלין, וטעמא מפרק בגמרא. והא דתנא "או שלא לשמו ולשמו" – דלא תימא לשמו ושלא לשמו הוא דפסולה, דתפיס לשון אחרון, אבל שלא לשמו ולשמו – לא, קא משמע לן דאף בתחלת דבריו אדם נתפס אית לן. **גמרא** מדרקתני – "אלא" משמע דכל דינה כמנחה כשרה אלא זה בלבד. **ואסור לשנויי** – בה שינוי אחר, כגון אם עבר וקמצה שלא לשמה – אסור לתת קומץ בכלי שלא לשמה. נדבה – בתמיה, והא נדר הוא דכתיב "כאשר נדרת" (דברים כג) **אם כמה שנדרת עשית** – לשמה – ידא נדר, כלומר יצאת ידי נדרך. ואם לאו – ידא נדבה, וביא אחרת לנדר. ונדרה

המנחות שנקמצו שלא לשמן – כשרות, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ ממנחת חומא ומנחת קנאות. מנחת חומא ומנחת קנאות שקמצן שלא לשמן, נתן בפלי והלך והקטיר שלא לשמן, או לשמן ושלא לשמן, או שלא לשמן ולשמן – פסולות. **פיצד לשמן ושלא לשמן** – לשם מנחת חומא ולשם מנחת נדבה, שלא לשמן ולשמן – לשם מנחת נדבה ולשם מנחת חומא. **גמרא למה לי למיתנא "אלא"? ליתני: ולא עלו לבעלים לשם חובה!** – הא קא משמע לן: **לבעלים הוא דלא עלו לשום חובה, הא מנחה גופה כשרה ואסור לשנויי. כדרבא, דאמר רבא: עולה ששחטה שלא לשמה – אסור לזרוק דמה שלא לשמה, איבעית אימא סברא, ואיבעית אימא קרא. איבעית אימא סברא, משום דמשני בה, כל הני לישני בה וניזיל? ואיבעית אימא קרא: "מוצא שפתיך תשמו ועשית כאשר נדרת לה" אלוהך נדבה; נדבה? נדר הוא! קרי ליה נדר וקרי ליה נדבה? אלא, אם כמה שנדרת עשית – יהא נדר, ואם לאו – יהא נדבה;**

ונדרה

כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות אלא שלא עלו לבעלים כו' – עבודה קמייא נקט, והוא הדין נתינה בכלי והולכה והקטרה כדקתני סיפא. ארבע עבודות יש בקומץ כנגד ארבע עבודות שיש בהם, כדאמרין לקמן בפרק שני (טו, א) ובפרק קמא דזבחים (ו, א). ובאותן ארבע עבודות פסלה מחשבה שלא לשמן, ומחשבת פיגול דחזין לזמנו וחזין למקומו, אבל בתנופה והגשה אין מחשבה פוסלת אף על גב דבעי כוונה. ובפרק קמא דזבחים (ו, ב) יליפין מקראי דמחשבה פוסלת בשלמים בארבע עבודות, ושאר זבחים יליפין משלמים בהקישא ד"זאת התורה" ומקרא ד"מוצא שפתיך" ומצריך לזו. ונראה דלמנחות נמי יליפין למצוה משלמים מההיא היקשא גופה כמו בזבחים, ומדרשא דרבי שמעון דררש בגמרא בסמוך: "קדש קדשים היא בחטאת וכאשם" – מנחת חוטא הרי היא בחטאת מנחת נדבה הרי היא כאשם, לא מצינן למילף, דלא עיקר דרשא היא, כדאמרין בפרק קמא דזבחים (יא, א) דעיקר קרא לכדרכי יהודה בריה דרבי חייא: בא לעובדה ביד – עובדה בימין בחטאת כו'. ולעכב במנחת חוטא מפרש התם – מדכתיב בה "היא" כמו בחטאת. וכן מפרש נמי בפירקין (מנחות ד, א) דגמר מנחת חוטא ומנחת קנאות דפוסלות שלא לשמן, דכתיב בהו "היא". ואם תאמר: ועופות דבעי לשמן, כדאמרין בגמרא ודכרתן בזבחים בפרק "חטאת העוף" (סו, ב), מנלן דאי מהיקשא ד"זאת התורה" – אי אפשר לומר כן, לפירוש הקונטרס דפרק קמא דחולין (כב, א) גבי עולת העוף דכתיב "זאת השני יעשה עולה כמשפט" דררש התם: כמשפט חטאת בהמה, דאינו בא אלא מן החולין ובידו והמינית, שהקשה שם הקונטרס דמהיקשא ד"זאת התורה" נפקא, דררש מניה בסוף "התורה" (מנחות פ, א): מה חטאת אינו בא אלא מן

החולין – אף כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין. ופירש בקונטרס (דמתוך כך) דעף לא כתב בההוא קרא, ולא אמרין אלא בקרבן בהמה! ואין לתרץ דילפינן עופות מזבחים לענין לשמן, דאיכא למיפרך: מה לזבחים שכן טענין כלים, דכי האי גונא פריך בפרק "איהו מקומן" (זבחים מז, ב) גבי צפון. ומיהו, לפירוש הקונטרס דחולין קשה: דעל כרחוק עופות כתיבי בקרא ד"זאת התורה", דמסיק התם דביום חטאת העוף מ"ביום צוות" נפקא דכתיב בחר היקשא ד"זאת התורה". וכן במגילה בפרק "הקרא למפרע" (ב, ב) גבי כל היום כשר למוליקה, דררש בגמרא מ"ביום צוות". ובפרק קמא דזבחים (ו, ב) גמרא חזן מן הפסח, דרש פסח לענין לשמן למצוה מדאיתקש לשלמים, מדכתיב "ביום צוותו להקריב את קרבניהם" – זה בכור מעשר ופסח. אם כן, כיון דעופות נמי מ"ביום צוות" נפקי שמע מינה דעופות נמי אתיין בהיקשא ד"זאת התורה", והוא הדין לענין שלא לשמן למצוה, מדאיתקש לשלמים, ולעכב בחטאת העוף דדרשין בתורת כהנים מדכתיב "היא". והא דאיצטריך לן "כמשפט" בפרק קמא דחולין (כב, א) יש לפרש אליבא דרבי אליעזר דפרק "התורה" (מנחות פ, ב) דלית ליה היקשא ד"זאת התורה". וצריך עיון, והדאי דרשא דמיתיי בפרק קמא דחולין (כב, א) דמשלו ולא משל ציבור דרש לה בפרק "התורה" (מנחות פ, ב) אליבא דרבי עקיבא ודלא כרבי אליעזר! ועוד, היכי יליפין עופות מחטאת בהמה? הא חטאת בהמה דקאמר על כרחיק לאו מפרו של אהרן קאי, דמה ענינו לשם, אלא מחטאת בהמה דלעיל מינה קאי שמביא בעשירות, שזו באה חליפין לה כדפירש שם בקונטרס. וחטאת בהמה מפרו של אהרן ילפא מדאיקרי חטאת, והיינו למד מן הלמד! ועוד קשה: למה לי למדרש התם בפרו של אהרן: משלו ולא משל מעשר? תיפוק ליה כדאמרין בספרי בפרשת "ראה אנכי" בענין דממעט עולות, משום דכתיב גבי מעשר "ואכלת", ופרו של אהרן לשריפה קאי! ומיהו בזה יש לומר: הא דכתיב "אשר לו" עיקר אתא למידרש: משלו ולא משל ציבור. ונראה לפרש דמיתורא דרשין כל חטאות, דכתיב בפרו של אהרן "את פר חטאת אשר לו", דהוה מצי למכתב: את הפר אשר לו, וכתיב "חטאת", למימרא דכל חטאות, בין חטאת בהמה בין חטאת העוף – משלו, דהיינו מן החולין ולא משל מעשר. והשתא נידא דלא הוי היקש. ומיהו, אכתי קשה: למה לי "כמשפט" לענין חולין גבי עולת העוף? תיפוק ליה מדרשא דספרי, דהא אינה נאכלת! ויש לומר: דסלקא דעתך דאתא "והקריבו" לחלק לענין חולין, כדדרש התם דחלק הכותב בין חטאת העוף לעולת העוף מדכתיב "והקריבו", מתוך כך נידא ליה דלא הוה יליפין לה מהיקשא ד"זאת התורה" – משום דכתיב "והקריבו". ואם תאמר: אם כן, מאי פריך התם: ביום מ"ביום צוות" נפקא: דילמא הייתי מחלק מ"הקריבו" ויש לומר: ד"ביום צוות" כתיב על "זאת התורה לעולה", דמשמע כל עולות. ולו שמן של מצורע דבעי לשמן, כדנתיב לקמן ב"הקומץ רבה" (כו, ב) (גמרא) וגבי שבע הזאות שבפרה (דקתני בברייתא) ושכפנים ושכמזרע שלא לשמן פסולות, פירש להרצות כדמסיק, יש לפרש דנפיק מהיקשא ד"זאת התורה", ד"ביום צוות" את בני ישראל להקריב את קרבניהם" (וקרא ו) איירי נמי בלוג שמן של מצורע דאיקר קרבן כדדרשין בפרק "זאלו מנחות" (מנחות עג, א): "אכל קרבנם" – לרבות לוג שמן של מצורע. אבל אין לתרץ דהוי בכלל אשם מצורע, דאם כן יפסל שלא לשמו לרבי אליעזר כאשם, ולקמן ב"הקומץ רבה" (כב, א) מסקינן דלא מיפסיל משום דהוי למד בהיקש, דבר הלמד בהיקש אין חזר ומלמד בהיקש. ומהא דררש במגילה (ב, ב) מליקה מ"ביום צוות", ושחיתה מ"ביום צוות", ולא דרש שחיתה מ"ביום צוות" כמליקה – משום דשחיתה לאו עבודה היא. **שלא לשמן** – לכאורה משמע דאיירי בשני קדש, כדמפרש בספרי: לשם מנחת חומא לשם מנחת נדבה, והוא הדין שני בעלים כדמוכח בגמרא בפרק קמא דזבחים (ו, ד, א). ושמן פשטיה ליה להתלמוד בכל דוכתי דשני בעלים כשני קדש, כתיבוצו של רבה דמשני בגמרא: כאן בשני קדש, כאן בשני בעלים. אי נמי, ממתניתין דפרק "בית שמאי" (זבחים מז, ב): לשם ששה דברים חובב נובה, לשם זבח לשם זבח. **לשמן** ושלא לשמן – בפרק קמא דזבחים (ב, ב) מסקינן דסתמן כלשמן קאמר. **קרי** ליה נדר וקרי ליה נדבה – משמע מזהב דכל היכא דכתיב "נדר" – נדר דוקא, ונדבה – נדבה דוקא. וכן בפרק קמא דראש השנה (ו, א) לענין בל תאזר. ואפילו לרבי מאיר דפרק קמא דחולין (ב, א) דררש: "טוב אשר לא תדור" – טוב מה ומה שאינו נדב כל עיקר, אלמא קרי לנדבה נדר – שאני הבא דררש מדשני קרא בדיבוריה. אי נמי, בחולין דרש, דכיון דחייש קרא לתקלה – לא שני נדר ולא שני נדבה, דבתריידו איכא למיחש. אי נמי, משום דנדר נפקא לן מ"כי תחולל", שמע מינה ד"טוב אשר לא תדור" לנדבה אתא. **ואם** לאו ידא נדבה – אף על גב דבפרק קמא דראש השנה (ו, א) דרש ליה לענין בל תאזר דלא שייך לאחר שחיטה, הבא דרש מפשטיה דקרא, דמשמע דקרי ליה לנדר נדבה.

שחיטה אחת לכולן – לקמן פריך דחלוקים בשחיטתן, דיש בצפון ויש בדרום. והא דלא קתני "הולכה אחת לכולן" – משום דאיירי הכא אליבא דרבי שמעון דלא חישי בהולכה בפרק קמא דבוכים (יד, ב), משום דהויא עבודה שאפשר לבטלה, ורבי שמעון דפליג אהילוך בובח לא איצטרך לפלוגי בהילוך דמנחות (מנחות יב, א). אבל תימה קצת:

אמאי לא פליג בקבלה דמנחות? דאיפשר נמי לבטלה לרבי שמעון, כדלקמן פרק "הקומץ רבה" (כו, א): מאי טעמא דרבי שמעון? בא לעובדה ביד – עובדה בימין כחטאת, אם כן לא בעי קבלתו **וזריקה** אחת לכולן – ואף על גב דיש במוטה אחת ויש במתן ארבע, פירש בקונטרס, דתנן: אם ניתנו כולן במוטה אחת – כיפר. ומיידו קשה: דהיתנין במתן ארבע שנתן לשם ניתנין במוטה אחת לירגו, דמעשיהו מוכיחין כשיתן השניים ויש לומר: דבשעה שנתן הראשונה שלא לשמו עדיין אין מעשיהו מוכיחין עד שיתן האחרון, ובשניה אין מחשבה פוסלת, כדתנן בפרק "בית שמואי" (ובחים לו, ב) דבמנחת אחת כיפר. אבל קשה מחטאת לשם עולה, דחטאת למעלה בקרנות ובאצבע, ועולה למטה ביסוד ובזריקה מן הכלי ועוד קשה מקבלה, דאשם קבלתו אף בשמאל, וחטאת בימין, ואף לרבי שמעון בפרק שני דבוכים (כו, א) ולקמן בפירוק (י, א) ונראה דהאי היה יכול להקשות כן לקמן. **מנחת** חטאת הרי היא כחטאת – אין זה דבר הלמד בהיקש חזור ונלמד בהיקש. דאף על גב דחטאת יליפין למצה משלמים בפרק קמא דבוכים (ח, א), מכל מקום הא כתיב ביה "היא" לגופיה לעכב, אבל קשה הא דילף מנחת נדבה מאשם דאינו מרצה, ואשם גופיה משלמים יליפין בפרק קמא דבוכים (שם) ויש לומר: דהך דרשא דביקרא אסמכתא בעלמא, כדמפרש בוכים דעיקר קרא לכדריה יתורה בריה דרבי חיאי ואתו, וילפין מנחה משלמים בהיקשא ד"זאת התורה". **מכרי** מחשבה דפסל רחמנא הקישא הוא – דאף על גב דהקישא ד"כחטאת וכאשם" לא עיקר, מכל מקום אתאי בהיקשא ד"זאת התורה", ובין דהקישא הוא – מה לי שני קדש מה לי שני בעלים. ואם תאמר: מה מקש אביי לרבה? תיקשי ברייתא גופה דמוכחא שיש חילוק, כדמפרש טעמא – משום דמעשיה מוכיחין ויש לומר: דיכול לישב הברייתא כהני אמוראי דלקמן. אי נמי, קסבר אביי דבין דשינוי קדש לא פסול משום דמעשיה מוכיחין – הוא הדין שינוי בעלים, ודלפנין משלמים כי האי גונא, דמה שלמים לא חלקת לפסול – אף מנחה לא תחלוק להכשיר. דכי האי גונא דריש תנא דבי חזקיה בפרק "אלו נשרות" (כתובות לה, א) גבי מכה אדם ומכה בהמה. והך סברא דלא חלק אשכחן בפרק קמא דבוכים (ו, א) גבי שלמים. **עולת** העוף שמוקלה למעלה – קא סלקא דעתין: אף על גב דכשירה כחטאת, מכל מקום אין דרך לעשות למעלה שלא יפול הדם לארץ, קדם שיבא למטה למצה.

מיצה

ונדבה מי שרי לשנויי בה? לימא, מתניתין דלא פריגי שמעון? דתניא, רבי שמעון אומר: כל המנחות שנקמצו שלא לשמן – כשירות ועלו לבעלים לשם חובה. שאין המנחות דומות לבוכים, שדבוכים מודינא דלא עלו. מעשיה מוכיחים – שהוא מכובד, דמרחשת עמוקה ומעשיה רוחשים רכין, מחבת צפה ומעשיה קשין, בפרק "כל המנחות באות מצה" (מנחות סג, א). **אבל בוכים אינו כן – אין להם מעשה מוכיח, הילכך מהני בזה לשנוי דלא עלו לשני חובה. מנחת חריבה – דמנחת חטאת (ויקרא ד) ומנחת קנאות, דכתיב בהו (במדבר ה): "לא ישים עליה שמן". כלולה – שאר מנחות. והשתא פליגא מתניתין עליה דרבי שמעון בתרתי: חדא – דמתניתין קתני בכל המנחות דלא עלו, והדא – דקא פסיל תנא ודין מנחת חטאת לגמרי. הניחא **לרב אשי** – דמתרץ לקמן, כי רימין דרבי שמעון דאמר בדוכתא אחריתי (במתניתין) אדרבי שמעון דהבא, ומתרץ להו רב אשי, דהא דאמר רבי שמעון עלו – באומר: "הריני קומץ מחבת לשם מרחשת", דכיון דלא אדכר שמה דמנחה, אלא שמה דמנח – דרבי רוח בעלמא ניתנו. והא דקאמר רבי שמעון בעלמא דלא עלו – כגון דאיכר שמה דמנחה. איכא לאוקומה מתניתין כרבי שמעון, דמתניתין דאיכר שמה דמנחה, כדמפרש: שלא לשמו ולשמו – לשם מנחת נדבה לשם מנחת חטאת. **אלא** לרבה ולרבה – דמשנוי לה בטעמי אחריני, כדמפרש לקמן, מאי איכא למימר? **ובי תימא** – מתניתין מיתוקמא כרבי שמעון, כדמשני רבה לקמן לטעמיה דרבי שמעון. כאן בשינוי קדש וכאן בשינוי בעלים; הא דאמר רבי שמעון עלו – בשינוי קדש, כגון מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת, דמעשיה מוכיחין שהוא מכובד. והא דאמר לא עלו – בשינוי בעלים, כגון שהביאה ראובן וקמצה כהן לשם שמעון, דליכא מעשה מוכיח אי דראובן היא אי דשמעון. והא מתניתין בשינוי קדש – מיירי, וקתני דלא עלו. דקתני: כיצד לשמן ושלל לשמן – כגון שקמץ מנחת חטאת לשם מנחת חטאת ולשם נדבה! **ומי** כדמשני **רבא** – לטעמא דרבי שמעון, דהא דאמר עלו – בקומץ מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת. משום דכתיב: "זאת תורת המנחה" (ויקרא ו) – תורה אחת לכל המנחות. והא דקתני לא עלו – בקומץ מנחת לשם זבח. ולקמן פריך: בקומץ לשם זבח להכשר נמי, דהא מעשיה מוכיחין עליה קאמרי ומשני לה לקמן (ג, א). והא דנקט לאקשויי במתניתין משלל לשמן, הוא הדין דמצי לאקשויי לשמן ושלל לשמן כדאקשין לרבה, אלא כי סידרא דמתניתין נקט ואילו. קדש קדשים **היא וגו'** – במנחה כתיב, וקרי לה חטאת ואשם, הא כיצד? מנחת חטאת הרי היא כחטאת, דקיימא לן (ובחים ב, א): כל חובכים שנובחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן פסח וחטאת אמרי:**

ואינו מרצה – לא עלו לשם חובה, דבוכים רבי שמעון מודה כדקתני לעיל. **אף מנחה כו'** – וקשיא דרבי שמעון אדרבי שמעון, כי במונחת חטאת ובין במונחת נדבה: **כאן בשינוי קדש** – כדפרישית לעיל. **מכרי מחשבה דפסל רחמנא הקישא הוא** – דאינקישא רחמנא מנחה לבוכים, כדכתיב (ויקרא ו): "קדש קדשים היא כחטאת וכאשם", ומכאן פסלה בה מחשבה כדכתיב (שם ז): "הקמריק אותו לא יחשב", אף מנחה נמי מה לי שינוי קדש ומה לי שינוי בעלים? **מחשבה דלא מינכרא** – אם מכובד ואם לאו, פסיל רחמנא, דחשיב לה מחשבה. **אבל מחשבה דמינכרא** – לכל שהוא מכובד, לא הי מחשבה. הך מחשבה דקדשים הרצאת דיבור בפה הוא, כדאמרין בבבא מציעא (מד, א): "על כל דבר פשע" – לחייב על המחשבה כמעשה, דאי לאו מוציא בפה – מחשבתו למאי נחייב לה? **עולת העוף** – נעשית למעלה מחוט הסיקרא, כדתינא בתורת כהנים: "ומלק ודקטי ונמצה", מה הקסרה בראשו של מזבח – אף מליקה בראשו של מזבח, ומיציגי נמי בהאי קרא כתיב. וחטאת העוף למטה, והכי מפרש בשחיטת קדשים בפרק "קדשי קדשים" (ובחים סה, א). **אי הכי** – כיון דמחשבה הגליה לכל לא פסלה, עולת העוף כו'. **תרצה** – תעלה לשם חובה. אלמה תנן בשחיטת קדשים בפרק "קדשי קדשים" (ובחים סד, ב) דלא עלתה: מליקה – כל חטאת העוף בכל מקום במזבח כשירה, בפרק "קדשי קדשים" (ובחים סג, א). והוא לא מחשבה דלא מינכרא, משום הכי תנן דלא עלתה. **עולת העוף** – הכשירה במיציגי, דכתיב (ויקרא ו): "ונמצה דמו על קיר המזבח". חטאת העוף תחלה ואחר כך מיציגי, דכתיב: "הזהר מדם החטאת וגו' ונעשאר בדם מיצה" (ויקרא ה). למפשה הוה **עבד** לה – כדכתיב (ויקרא ו): "על קיר", ומפרש בתורת כהנים: זה קיר התחתון. **הואה** – ארחו בגוף העוף ומעלה ומוריד בבה, והדם ניתנו מעצמו. מיציגי – סוחט בקצבנותיו ונצוק הדם הולך למרוחק.

מתרצת הגמרא: אין מעשי עולת העוף מוכיחים עליה שהיא עולה
ולא חטאת, משום דאמר הרואים על מיצוי דמה, דילמא מיצוי
דביתר [–שלאחר] הוזה הוא, ואף ממה שהוא ממצה את הדם
למעלה ולא למטה אין הוכחה שהיא עולה, דאמר רב – שהרי שינו
בובחים (א), מיצה את דמה של חטאת העוף בכל מקום במזבח
בשירה.

עוד מקשה הגמרא: לדברי רבה בשיטת רבי שמעון שכל שמעשי
מוכיחים איזה קרבן הוא אינו נפסל בשינוי קודש, חטאת העוף שהיא
דמה למטה מחוט הסיקרא כדינה לשם עולת העוף תרצה. דהרי
מעשיה מוכיחין עליה דחטאת עוף היא, משום דאי עולת העוף
היא, למעלה הוה עבדי לה, ומיצוי הוה עבדי ליה – למעלה מחוט
הסיקרא היה לו לעשותה, וכן היה עליו לתת את דמה במיצוי ולא
בהזאה. מתרצת הגמרא: הכי נמי – אכן לדעת רבי שמעון היא
כשירה ומרצה, אלא מה שאמר 'לפי שאין המנחות דומות
לזבחים', שמשמע שמודה בובחים בשינוי קודש פוסל בהם, הרי
קאמר 'לזבחים' ולא אמר 'לעופות', ולעולם יש קרבת עוף שאכן
דומים למנחות ואינם נפסלים בשינוי קודש.

עוד מקשה הגמרא: קדשי קדשים ששחטו בצפון העזרה כדינם
לשם קדשים קלים לדעת רבי שמעון לירצו [–ירצו], שהרי מעשיהן
מוכיחין עליהן דקדשי קדשים נינהו, משום דאי קדשים קלים הם,
בדרום העזרה הוה עבדי להו – היה שוחט אותם. מתרצת הגמרא:
אימור – הלא יש לומר דאמר בדרום ששחט קלים כשרה
אף בדרום, אולם דווקא בדרום ולא בצפון מי [–וכן] אמר הכתוב
כן, דהרי תנן בובחים (נה) 'קדשים קלים ששחטו בכל מקום בעזרה'.
עוד מקשה הגמרא: קדשים קלים ששחטו בדרום העזרה לשם
קדשי קדשים לירצו, שהרי מעשיהן מוכיחין עליהן דקדשים קלים
נינהו, משום דאי קדשי קדשים הם בצפון הוה עבדי להו, שכן
שחטת קדשי קדשים היא דווקא בצפון. מתרצת הגמרא: כששחטם
בדרום לשם קדשי קדשים, אמרי הרואים שקדשי קדשים נינהו,
ומיעקר הוא דעבר ונשחט להו בדרום – אלא שעבר על דין צפון
שנאמר בהם ושחטם שלא במקומם בדרום.

מקשה הגמרא: אי הכי הקומץ מהכת לשם מרחשת נמי יש לומר
שאין מעשיה מוכיחים עליה, אלא האי – האדם שרואה דקא קמין
לה למרחשת אמר, האי ממנחת מרחשת נדר, והא דמייתי לה –
ומה שמביאה במחבת באמת מנחה מרחשת היא כפי שנו, ו
ומעקר הוא דעבר ואתייה במחבת – אלא שעבר והביאה מחבת
במקום להביאה מרחשת, ויסבור שהכחן הקומצה לשם מרחשת אינו
מכוב, אלא קומץ אותה לשם מה שהיא באמת, ומדוע אין רבי שמעון
פוסלה משום שינוי קודש. מתרצת הגמרא: התם במחבת לשם
מרחשת כי נמי [–גם אם] ממנחת מרחשת נדר, מכל מקום כי מייתי
לה [–כשמביאה] במחבת, מחבת הויה – יש לה דין מחבת ולא
מרחשת. בדתנן להלן (קב), האימר 'הרי עלי להביא מנחה במחבת'
והביא אותה במרחשת, וכן הנדר 'הרי עלי במרחשת' והביא
במחבת מה שהביא הביא, והיא קריבה לשם אותו מין מנחה
שהביא ולא לשם מין המנחה שנדר, ואולם יד נדרו לא יצא. נמצא
שאף אם נדר הבעלים במרחשת, מכל מקום מאחר שבאה מחבת
מעשיה מוכיחים עליה שהיא מחבת, והכחן שקומצה לשם מרחשת
מכוב בדבריו.

שוב מקשה הגמרא: ודילמא – יסבור הרואה שאמר הבעלים על
סולת מסוימת 'הרי סולת זו' קדושה להביא אותה מנחה במחבת'
והביא אותה במרחשת, שמכל מקום היא קדושה בקדושת מחבת,
בדתנן במשנה להלן (ש) האומר 'הרי זו להביא במחבת' והביא
אותה במרחשת, או שנדר 'הרי זו במרחשת' והביא אותה במחבת,
הרי זו פסולה. שכן מאחר שהקדישה לשם מחבת חל בגופה שם
מחבת, ואף אם הביאה במרחשת לא משתנה שמה. נמצא שלדעת
הרואה הסובר שהקדישה הבעלים למחבת, הכחן הקומץ מרחשת זו
לשם מחבת אינו מכוב אלא עובר על דין הבאתה, ואם כן יש לה
לדיפסל משום שינוי קודש. מתרצת הגמרא: לשיטת רבנן הכי נמי

– אכן מנחת מחבת לשם מרחשת אין מעשיה מוכיחים שהיא מחבת,
שכן יתכן שהקדישה לשם מרחשת. אך לשיטת רבי שמעון
בברייתא (ש) לא כן הוא, כיון דאמר רבי שמעון באומר 'הרי עלי
מחבת' והביא מרחשת שאף יד נדרו יצא. אלא מוכח מדבריו
קביעותא דמנא [–קביעת הכלי] בשעת הנדר ולא כלום הוא, אלא
יוצאים ידי נדר של מנחת מחבת אף במנחת מרחשת, ואם כן לא שניא
אמר זו ולא שניא אמר עלי, וגם כשהקדיש את הסולת לשם מנחת
מחבת אין חל עליה שם 'מחבת' בדיבור בלבד, ועל כן אפשר
לשנותה ולהביאה מרחשת.

עוד מקשה הגמרא: לדברי רבי שמעון הסובר שכל שמעשי הקרבן
מוכיחים עליו אין בו משום שינוי קודש, אלא מעתה עולה ששחט
לשם חטאת תרצה, דהרי האי עולה באה מזכר ואילו האי חטאת
באה מזקבה, ומכך שבאה זכר מוכח שהיא עולה, ומדוע אינה מרצה
בשינוי קודש. מתרצת הגמרא: כיון דאיכא שעיר חטאת של נשיא
דזכר הוא, כל הרואה את הכהן השוחט את העולה לשם חטאת לא
ידיע שהוא מכוב בדבריו, שכן יסבור שהוא שוחט לשם חטאת
נשיא.

שוב מקשה הגמרא: אם אמר השוחט עולה, 'הריני שוחטה לשם
חטאת יחיד', מאי איכא למימר, הלא באופן זה ניכר לכל שהוא
מכוב, שכן חטאת יחיד אינה באה זכר, ומדוע אין העולה מרצה.
ותו – ועוד יש להקשות חטאת יחיד ששחט לשם עולה תרצה,
דהרי חטאת באה נקבה ועולה באה זכר, וכששוחט נקבה לעולה
המראה שלה מוכיח עליה שהיא חטאת ולא עולה. מתרצת הגמרא:
נקבות החטאת מיבסיא [–מכוסה] באליה שבזנבה, ואין הרואה
מבחין אם היא זכר או נקבה, ועל כן אין ניכר על מחשבת השוחט
לשם עולה שהוא מכוב.

שוב מקשה הגמרא: התנית – תירץ זה מיישב מדוע חטאת שנשחטה
לשם עולה פסולה רק היכא דאייתי [–שהביא] לחטאתו בפניה שיש
לה אליה, אבל אם אייתי שעירה ושחטה לשם עולה מאי איכא
למימר, הלא אין לשעירה אליה, וניכר עליה שהיא נקבה שאינה
ראויה לעולה. מתרצת הגמרא: אלא ההבדל בין זכרים לנקבות
לאו אדעתיהו דאינשי – אין אנשים שמים אליו את לבם, ועל כן
אין ניכר שהוא מכוב בדבריו כשאומר על חטאת ששוחטה לשם
עולה.

עוד מקשה הגמרא: פסח ששחטו לשם אשם לירצו [–ירצו], דהרי
האי פסח בא רק שה כן שנה, ואילו האי אשם בא רק מאיל כן
שתיים, וניכר עליו שהוא פסח ולא אשם, ומדוע הוא נפסל משום
שינוי קודש. מתרצת הגמרא: כיון דאיכא אשם נזיר ואשם מצורע
שבאים מכבש בן שנה, לא פסיקא ליה – לא ברור לו לרואה את
השוחט פסח לשם אשם שהוא מכוב, שכן יסבור שהוא שוחט לשם
אשמות אלו שהם בני שנה.

שוב מקשה הגמרא: אם אמר על הפסח שהוא שוחטו לשם אשם
גזילות ואשם מעילות הבאים מאיל בן שנתים מאי איכא
למימר, הלא באופן זה בודאי ניכר על דבריו שהם שקר.
ותו – ועוד קשה אשם גזילות ואשם מעילות ששחטו לשם פסח
לירצו [–ירצו], דהרי פסח הוא בן שנה, והני אשמות באים רק מאיל
שהוא כבש בן שתיים, ומאחר שמראיתם מוכיחה עליהם מדוע
אינם עולים לשם חובה. מתרצת הגמרא: אלא ההבדל בין כבש בן
שנה לבין איל בן שתי שנים לאו אדעתיהו דאינשי – אינו ידוע
לבני אדם, משום דאיכא בן שנה דמיחיו [–שנראה] בכן שתיים
ואיכא בן שתיים דמיחיו בכן שנה.

עוד מקשה הגמרא: שעיר עזים של חטאת ששחטו לשם אשם
שאינו בא אלא מכבשים או מאילים לירצו, דהרי האי כבש יש לו
צמר, ואילו האי שעיר יש לו שיער ולא צמר, ומאחר שהבדל זה
ידוע לכל אדם, נמצא שניכר על מחשבת שינוי זו שהיא שקר, ואם
כן מדוע הוא נפסל משום שינוי קודש. מתרצת הגמרא: אמרי
הרואים שדיקרא אוקמא [–איל שחור] הוא שנגז צמרו ונראה כמו
שעיר, ואין מראהו מוכיח על מחשבת השוחטו לשם אשם שהיא

1 **מִצָּה** דמה בכל מקום במזבח כשירה — אף על גב דכתיב בה יסוד, כדכתיב (ויקרא ה):
2 "מִצָּה אֶל יסוד המזבח", האמרין בפרק "חטאת העוף" (זבחים טו, ב) דמיצוי לא
3 מעבב אפילו לא מִצָּה כלל. ופולגתא היא בפרק שני דמעילה (ח, ב). **חטאת** העוף שהזה
4 דמה — לפי שהתחיל להקשות ממיצוי והזאה, מקשה נמו כן עתה. אבל כמו כן (עתה) היה
5 יכול להקשות ממליקת חטאת שמלקה למטה
6 לשם עולה, דמליקת עולת העוף למעלה,
7 כדאמרין בזבחים בפרק "קדשי קדשים" (סו, א),
8 מזה הקטרה בראשו של מזבח — אף מליקה.
9 **דאי** קדשים קלים בדרום הוה עביד להו —
10 סלקא דעתין: משום דלא ליתי למיטעי ולומר
11 שהם קדשי קדשים.

12 **ומיעבר** הוא דעבר ושחטינהו בדרום — הא
13 דלא משני הכי לעיל גבי קשיא
14 דחטאת העוף שהזה דמה למטה לשם עולת
15 העוף, פירש בקנטרס: משום דאיכא תרתין, ולא
16 טעי שיעשה הזאה ולמטה. ולפירושו קשה, דאם
17 כן תקשי לו מחטאת בדמה לשם עולה, דאיכא
18 תרתי שניני כדפרישנא לעיל ונראה דהשאת
19 חזר בו משניא דלעיל דלזבחים ולא לעופות,
20 דאכולהו איכא לשני דאמרין מיעבר עבר.
21 **אלמא** קביעותא דמנא לאו כלום הוא —
22 ובפרק בתרא (מנחות קד, ב) תנן:
23 "פירשתי ואני יודע מזה פירשתי" — יביא
24 חמשתן, ומוקי לה בגמרא כרבי שמעון. והיכי
25 אתיא כותיה דרבי שמעון? הא לרבי שמעון
26 אפילו פירש מחבת והביא מרחשת יצאו ושמו
27 התם בבא לצאת ידי שמים. ואי נמי, כגון דאיכא
28 חדא, דמיתא וקאמר: אם זו נדרתי — תהא
29 לנדר, ואם לאו — תהא נדבה.

30 **לא** שנה אמר כלי ולא שנה אמר זו — והקשה
31 הרב רבי יצחק בן הרב רבינו מאיר: תינח
32 מחבת לשם מרחשת, אלא חריבה לשם בלולה
33 — אמרי: הא בלולה היא, ומיעבר הוא דעבר
34 ועביד לה חריבה. וכן בלולה לשם חריבה ויש
35 לומר: דבהא לא טעי אינש, שיעשה חריבה
36 בלולה ובלולה חריבה. ועוד יש לומר: דנתיב
37 בלאו הכי, בין למאן דאמר מנחה קדושה בלא
38 שנו, בין למאן דאמר אין מנחה קדושה בלא
39 שנו לקמן, דר"ך עין. **כיון** דאיכא שיעור נשיא
40 — ואם עולה זו איל — אמרי: שעיר נשיא הוא,
41 כדאמרין בסמוך: אמרי דיכרא אוכמא הוא.
42 **אמר** לשם אשם גזילות לשם אשם מעילות
43 מאי איכא למימר — ואם תאמר: אכתי
44 אמרי דאי עבר עבר ומיתא ליה בן שנה. דהאמר
45 בתמורה בפרק "אלו קדשים" (יט, ב): אשם בן
46 שנה והביא בן שנים, בן שנים והביא בן שנה
47 — כשירה, אלא שלא עלו לשם חובה ויש לומר:
48 דרבי שמעון לטעמיה, דאמר התם: כל עצמה
49 אינה קדושה. **דהאי** צמר והאי שיער — צמר
50 לבן, כדכתיב (ישעיה א): "אם יאדימו כתולע
51 כצמר ידיו". שיער שחור, כדמשמע בריש
52 "המריצא יין" (שבת ע, ב): מאי טעמא עיני משגי
53 ברישא והדר אימרי? כביריתו של עולם, ברישא
54 חשוכא והדר נהורא. והיינו דקאמר הכא: אמרי
55 דיכרא אוכמא הוא. ובקנטרס לא פירש כן.

1 **אמרי** — אינש: ודאי חטאת היא, ודך מיצוי דבתר הזאה הוא. והאי דקעביד לה
2 למעלה — הא קאמר וכו'. **הכי נמי** — דודאי מודה רבי שמעון בה דכשירה. ולא
3 לעופות — דודאי לעופות דומין, דעופות עלו לשם חובה, כגון חטאת העוף שהזה
4 דמה למטה לשם עולת העוף. **אימר דאמר רחמנא אף בדרום** — דלא קבע להו צפון
5 כדקבע לחטאת ואשם ועולה, דכתיב בעולה:
6 "על ירך המזבח צפונה" (ויקרא א), וכתיב
7 בחטאת: "במקום אשר תשטט העולה תשטט
8 החטאת" (שם ו) וכן באשם. והא דקא קמין
9 לה במרחשת — כלומר, לשם מרחשת. מחבת
10 הויה — ומידע ידעי דמכוב. הכי גרסינן:
11 ודילמא זו **אמר** — כלומר, אכתי לא מינכרא
12 דסברי: קשטא קאמר דלשום מרחשת נדר,
13 ומיעבר עבר ואתייה במחבת. ודקא אמרת:
14 כיון דאתייה במחבת מחבת הויה — איכא
15 למימר: לא היא, דדילמא "מנחה זו אביא
16 במרחשת" אמר, דתו לא מצי לשנויה
17 למחבת. לרבנן — דאמרי: הרי זה פסולה, הכי
18 נמי דאיכא למימר ולמיפרך הכי. ואנן כרבי
19 שמעון קמיירי, ורבי שמעון אמר התם:
20 האומר "הרי עלי במחבת" והביא במרחשת —
21 אף ידי נדרו יצא, אלמא קביעותא דמנא לאו
22 כלום היא. **לא שנה אמר עלי ולא שנה אמר**
23 **היי זה** — הילכך, כי אתייה במחבת — מחבת
24 הויה, וכי קמץ לה לשום מרחשת — מחשבה
25 דמינכרא הויה. אבל גבי זבחים איכא למימר:
26 מיעבר עבר ושחטינהו בדרום. ואי קשיא: גבי
27 חטאת העוף לישיג ליה הכי, דסברי עולת
28 העוף הוא ומיעבר עברו: הא ליכא למיפרך,
29 דתרי אסורי לא מחזקינן ליה, חדא — דעביד
30 ליה הזאה, ועוד — דקא עביד ליה למטה.
31 עולה זכר, וחטאת נקבה. **אמר הרני שוחט**
32 **לשם יחיד מאי איכא למימר** — הא ודאי
33 ידענא דחטאת יחיד נקבה היא, כשבה או
34 שעירה! ותו דחטאת יחיד — נקבה היא,
35 והביא נקבה לעורה ושחטה לשם עולה, מאי
36 איכא למימר? **מיכסא** — נקבות דרחל
37 בלחיה בונבה, ולא ידענא. שעירה — דאין לה
38 זנב, מאי איכא למימר? אשם גזילות —
39 דכתיב ב"ויקרא": "והשית את הגזילה אשר
40 גזל וגו' ואת אשמו יביא" וגו' (ויקרא ה),
41 ואשם מעילות — בני שתי שנים ניהו, דכתיב
42 בהו "איל" (שם). אשם נזיר ומצורע — כתיב
43 בהו "כבש", וכל כבש בן שנה הוא במסכת
44 פרה (פרק א משנה ג). ותו אשם גזילות
45 ומעילות — דאיתנהו בדיניהו בני שתי שנים,
46 ושחטן לשם פסח לירצו: אשם אנו בא אלמא
47 מן הכבשים. **דהאי צמר** — אשם כבשים יש
48 לו צמר, ושעיר אין לו צמר אלא שיער
49 בעלמא, ודבר גלוי לכל הוא. **אמרי דיכרא**
50 **אוכמא הוא** — סברי: איל שחור הוא. ולחכי
51 נקט אוכמא, דסתם שעירים שחורים הן. **על**
52 **ופר** — חטאת, כגון פר כחן משיח ששחטו
53 לשם פסח ואשם, שאין באין אלא מן הצאן
54 לירצו.

מנחה

41 **שנה דמיתו כבן שנים, ואיכא בן שנים דמיתו כבן שנה.** — שעיר ששחטו לשום אשם לירצו, דהאי צמר והאי שיער! — אמרי:
42 דיכרא אוכמא הוא. — עגל ופר ששחטן לשום פסח ואשם לירצו, דעגל ופר בפסח ואשם ליכא! — אין הכי נמי,
ומאי

כאן בקומץ מנחה לשם זבח – בחנם נקט רבא ענין זה, דלא איירי ביה בשום דוכתא. דיתיריז זה עצמו שמוחל משום דכתיב "זאת תורת המנחה" היה יכול לתרץ כמו שתייך רבה: כאן בשינוי קודש כאן בשינוי בעלים, בשינוי קודש כשר משום תורה אתה לכל המנחות. ושמן לפיכך שינה לשונו של רבה, דהוה משמע אם היה אומר: כאן בשינוי קודש – דשינוי קודש כשר אפילו במנחה לשם זבח. ועוד יש לומר: דדייק לישנא דברייתא.

דמשמע ליה: "קמץ שלא לשמה פסולה" בשינוי קודש. ולקמן דקאמר: כולוהו כרבה לא אמרי, ולא מפרש טעמא דהו – נזחא לו למימר טעם השוה לכל האמוראים.

אף על גב דמחשבה דלא מינכרא היא ותיפסל – הרבה יש לתמוה: למה שנה לשונו מלישנא דלעיל בריש שמענתא, נזחא שקרא ללעיל "מינכרא" קרא הכא "לא מינכרא", וחד פירושא לתרייהו, ד"מינכרא" – היינו שניכר שמוחשבו שער, ו"לא מינכרא" דהכא – היינו דאין ניכר שיהא כמו שהוא מחשב, אלא אדרבה ניכר שאינו כמו שהוא מחשב ושמא שינה הלשון לפי שהוא כמו נתינת טעם דהיפסל, לפיכך נזחא ליה למיתקט הכא ולעיל על פסול לשון "לא מינכרא", ובסוף שמענתא דקאמר: כולוהו כרבה לא אמרי, אדרבה מחשבה דמינכרא פסל דחמנא. משום דקאי ארבה נקט לשון "מינכרא" על פסול.

לרבי שמעון הכי נמי – משמע דרבנן לא דרשי "זאת תורת החטאת". אף על גב דפרק "דמחטאת" (ובחים צב, א) בני דא חטאת שנינו על הבגד טעון כיבוש, דרשינן: תורה אחת לכל החטאות, וליכא מאן דפליג, במידי דכתיבא בחטאת גופיה דרשי ליה כולי עלמא, כגון הני דפרק "דמחטאת", אבל שינוי קודש לא כתיב בחטאת. ועוד, דכיוסב בגדים כתיב בהדיא פרשתא ד"זאת תורה", ואם תאמר: דפרק קמא דבחים (ט, ב) אמר רב משמיה דמבוג: חטאת ששחטה לשם חטאת נחשון כשירה, דתורה אחת לכל החטאות. ופרין רב משרשיא לרבא מבריייתא דרבי שמעון, טעמא דמעשה מוכיחין עליה, דא אין מעשה מוכיחין עליה – לא, לימא "זאת תורת המנחה" ומאי קשיא: אי רבא הוא דמפרש הכא טעמא דרבי שמעון מ"זאת תורה" ואומר רבינו תם: דהתם גריס "רבה", ורבה לטעמיה דמשני לעיל. כאן בשינוי קודש כאן בשינוי בעלים. ועוד יש לומר: דאפילו גריס התם "רבא" רוצה ליישב דברי רב ככולוהו אמוראי דהכא. ולפירוש רבינו תם קשיא, דנראה דרב משרשיא ליתפידו שר רבא היה, ולא שר רבה ועוד יש לומר: שרצה רבא ליישב שם דברי רב משמיה דמבוג אפילו כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון, דלית להו "זאת תורה". רב משרשיא, כשהקשה לו מרבי שמעון – היה יכול להקשותו ממתניתין, אלא נזחא ליה לאקשיי מבריייתא.

דאפילו רבי שמעון דמכשר – לא מ"זאת תורה" מבשר, וכן משמע שם פירוש הקונטרס. לשם חטאת דם לשם חטאת עבודה זרה כשירה – הך מילתא איתא בפרק קמא דבחים (ט, ב) שבמענתא דמבוג. ובאלו קרא ד"זאת תורה" מבשר חטאת לשם חטאת, בדקאמר התם רבא (לעיל) אאידך מילתא ד"ושחט אותה לחטאת" אמר רבא רחמנא, והרי חטאת לשם חטאת נשחטה.

אבל לשם עולה דאי פסולה. והוא הדין לשם חטאת נזיר ומצורע, דכעולות דמו כיון דאין באין על חטא. ואף על גב דרבי שמעון הוא דאמר דחטאת נזיר באה לפי שציער עצמו מן הדין – אין זה על חטא, כיון דציער יין לא מייחזי חטאת, אלא דרך מידות. ועוד דמשום חטא זוטרא די האי לא מיקרי חטאת. כאן בקומץ מחבת לשם מרחשת. ושניהם יש ליישב. כאן בקומץ מנחת מחבת לשם מרחשת.

חטאת

מיסתבר האי שנויא, דבולולה סתם נמי היינו מנחה. לרבה להאי גיסא – דמחשבה שאינה גלויה פסלה לה. ולא הגלויה. ולרבה להאי גיסא – דפסלה מנחה לשם זבח – מיבעיא לרבי אושעיא. ומכאן שייך לך דף ד, א קושיא דאבי –

מנחה לשם מנחה – מחבת לשם מרחשת, עלו. והא תנא מעשה מוכיחין עליה קאמר – דילכך מנחה לשם זבח נמי ליתכשר! הכי קאמר – אף על פי שאין המנחות דומות לזבחים, דאף על גב דהקומץ מחבת לשם מרחשת – מחשבה דלא מינכרא שיהיה כן היא, אלא ודאי ניכר שאינו כן, דהא מעשה מוכיחים איכא למימר

דתיפסל, דודאי סבירא לן מחשבה הגלויה לכל שהוא מכוב כל שכן שהיא פסולה – אפילו הכי עלו, דכתיב "זאת תורת המנחה". הא "לא מינכרא" לא דמי לההוא דלעיל. רבא ורב אשי סבירא להו דמחשבה הגלויה לכל שהוא מכוב כל שכן שפוטלת, והכי מתרצי לקמן: אדרבה, מחשבה דמינכרא שזאי שער פסל רחמנא, שזאי יאמרו מותר לשנות בקרבנות. ומאי אכל בובחים אינו כן – דמשמע: התם דין הוא דלא עלו, משום דשחיטה אחת לכולן? הא כל שכן דין הוא דעלו, במחשבה דלא מינכר שהוא שער היא דהא שחיטה אחת לכולן – ואיכא למימר דתעלה לשם חובה, דהא ליכא למיגר שזאי יאמרו מותר לשנות בובחים – אפילו הכי לא עלו, ד"זאת תורת המנחה חובה" לא כתיב, דליהוי משמע: תורה אחת לכל המנחות ותורה אחת לכל הבובחים. ותריצה – לשם חובתו אלמא תנן בובחים (ב, א): חוץ מן הפסח ומן החטאת? לרבנן – דלית להו "זאת תורת". הא אמר רבא חטאת חלב כו' כשירה – ולא עקר מינה שם חטאת ולא עלתה לבעלים. עולות בהדיהו ניהו – ואיכא למימר (שלא יאמרו) לשם עולת נזיר שחט, ונמצאת חטאת שלא לשמה כשירה להקריב. לישנא אחרניא: עולות ניהו – ואין באין על חטאת אלא להקריב, ולא חשיבי כחו כחטאת. ויש דמפרשים: עולות אינה – שטעונים נסכים כעולה, מה שאין כן בשאר חטאות. ולא עיקר הוא, תינח חטאת מצורע דאמרינן בפרק "שני מידות" (מנחות צ, ב) דטעונה נסכים, אבל חטאת נזיר לא טעונה נסכים מתני להו כולוהו לפסולא – אפילו חטאת חלב ששחט לשם חטאת דם פסולא מלהקריב. לא קשיא – דרבי שמעון אדרבי

הכי גרסינן: מחבת לשם מרחשת. והא תנא כו' – ואפילו מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת נמי תהא עולה לשם חובה, דהא מעשה מוכיחין הכי קאמר – כלומר, דהא מעשה מוכיחין גריעתא היא, דמחשבה דמינכרא שהיא שער פסל רחמנא, שזאי יאמרו מותר לשנות. והכי קאמרין: אף על פי שהמנחה אינה דומה לזבחים, דבמנחה אף על גב דמעשה מוכיחין, ואיכא למימר דמיפסלא במחשבה דלא מינכרא כמות שהוא אומר היא, אלא ודאי ניכר שאינו כן פסולה. והכי כשירה דהא איכר שם מנחה. ומאי אכל כו' כדפרשינן לעיל לטעמא דרבא. חרבה לשם בולולה – דקתני דעלו. אמאי אמר רבי שמעון – כלומר, מאי טעמא עלו? הא ודאי מחשבה, דהא ליכא הכא מנא: לשם בילה בעלמא – כיון דלא איכר בהדיא מנחת חריבה לשם מנחת בולולה – דברי רוח בעלמא ניהו, מכאן דאמר "הריני

קומץ לשם דבר אחר (בלול)". אי הכי בובחים – דמדמה רבי שמעון דלא עלו, אמאי מדמה? כי שחט עולה לשם שלמים תעלה לשם חובה, דהכי קאמר: חובה זו אני שחט לשם לעשות שלום בין קניי לבני? אדרבה מחשבה דמינכרא שהוא מכוב פסל רחמנא – שלא יאמרו: מותר לשנות ולעבור על עבודת קרבנו. זאת תורה לא משמע להו – דקשיא להו "זאת תורת החטאת", דלא אשכחן דאכשר רבי שמעון חטאת חלב לשם חטאת נזיר. דרב אחא – חריבה לשם בולולה. ואף על גב דשני ליה לא

קומץ לשם דבר אחר (בלול)". אי הכי בובחים – דמדמה רבי שמעון דלא עלו, אמאי מדמה? כי שחט עולה לשם שלמים תעלה לשם חובה, דהכי קאמר: חובה זו אני שחט לשם לעשות שלום בין קניי לבני? אדרבה מחשבה דמינכרא שהוא מכוב פסל רחמנא – שלא יאמרו: מותר לשנות ולעבור על עבודת קרבנו. זאת תורה לא משמע להו – דקשיא להו "זאת תורת החטאת", דלא אשכחן דאכשר רבי שמעון חטאת חלב לשם חטאת נזיר. דרב אחא – חריבה לשם בולולה. ואף על גב דשני ליה לא

קומץ לשם דבר אחר (בלול)". אי הכי בובחים – דמדמה רבי שמעון דלא עלו, אמאי מדמה? כי שחט עולה לשם שלמים תעלה לשם חובה, דהכי קאמר: חובה זו אני שחט לשם לעשות שלום בין קניי לבני? אדרבה מחשבה דמינכרא שהוא מכוב פסל רחמנא – שלא יאמרו: מותר לשנות ולעבור על עבודת קרבנו. זאת תורה לא משמע להו – דקשיא להו "זאת תורת החטאת", דלא אשכחן דאכשר רבי שמעון חטאת חלב לשם חטאת נזיר. דרב אחא – חריבה לשם בולולה. ואף על גב דשני ליה לא

מנחות דף ג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קמה

מחבת זו לשם מאפה של מרחשת, אבל אין כוונתו לקמוץ לשם
שיחול בה שם מנחה אחרת, ומחשבה במנא – על הכלין לא פסלה.
אבל אם קמץ מנחת מחבת לשום מנחת מרחשת, במנחה דפסלה
בה מחשבה קא מחשב – הלא הוא מחשב את מחשבת השינוי על
שם המנחה שמחשבת פיגול פוסלת בה.
מקשה הגמרא: והא תנא בברייתא שמפני ש'מעשיה מוכיחין עליה'
קאמר רבי שמעון שהיא כשירה, ואם כן יש לו להכשיר גם מנחת
מחבת לשם מנחת מרחשת.
מתרצת הגמרא: ה'י קאמר, אף על גב דמחשבה מינכר היא –
אפילו שניכר על מחשבת שינוי שהיא שקר, [ו]אם כן שכל שכן יש
לומר שתיפסל משום מחשבת שקר זו כדי שלא יאמרו שמותר
לשנות בקרבנות, מכל מקום היא כשירה, משום שמחשבה על הכלי
אינה פוסלת משום שינוי קודש. ומאי 'אכל בוכחים אינו בן' שאמר
רבי שמעון, שאף על גב שהיה מקום להכשיר זבחים שנשחטו שלא
לשמום משום דשחיטה אחת לזבחים בולן וזריקה אחת לכולן
וקבלה אחת לכולן, ומאחר שאין ניכר על מחשבת השינוי בהם
שהיא שקר אין לחשוש שמא יאמרו שמותר לשנות בקרבנות, מכל
מקום שינוי קודש פוסל בהם, משום שבזריקה דפסלה ביה מחשבה
קא מחשב, כלומר בעצם שם הקרבן הוא מחשב לשנות ולא רק
בצורתו.
אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי, לשיטתך שלא הכשיר
רבי שמעון אלא במחשבת שינוי על הכלי ולא על המנחה, בקומץ
מנחה חרבה משום בלולה אמאי אמר רבי שמעון שהיא כשירה,
הלא באופן זה ודאי מחשבתו אינה על צורת הכלי אלא על עצם שם
המנחה.
אמר ליה רב אשי, מכיון שלא הזכיר 'מנחה' אלא אמר 'לשם
בלולה' בלבד, דבריו מתפרשים לשום בילה בעלמא, כלומר לשם
צורה אחרת של דבר בלול ולא לשם מין מנחה אחרת, ומחשבת
הבל בעלמא היא ואינה פוסלת.
מקשה הגמרא: אי ה'י כששוחט עולה לשום שלמים מבלי להזכיר
תיבת 'קרבן' נמי יש לפרש בדבריו ששוחט לשום שלמים בעלמא,
כלומר לשם מתעשה עולה זו שלום בני לבין קוני, ולא לשם קרבן
שלמים.
מתרצת הגמרא: ה'י השתא – וכי יש לדמות שלמים לבלולה, הלא
התם בשלמים הזבח גופה איקרי – [נקרא] 'שלמים', דהרי בתיב
[ויקרא יא א] 'המקריב את דם השלמים', וכן נאמר [שם יד] 'הזריק את
דם השלמים', ועל כן כששוחט עולה לשם 'שלמים' משמעות דבריו
היא לשם קרבן שלמים בדווקא. אבל ה'א, מנחה גופה מי איקרי
– [וכי נקראת] בלולה, הלא 'וכל מנחה בלולה בשמן' בתיב ולא
'בלולה' בלבד, הרי לנו כי 'בלולה בשמן' איקרי, אבל 'בלולה'
סתמא לא איקרי. על כן אם קמץ לשם 'בלולה' בלא להזכיר תיבת
'מנחה', אין במשמעות דבריו לשם מנחה בלולה בדווקא.
מפרשת הגמרא במה נחלקו שלשת אמוראים אלו המבארים את
דברי רבי שמעון: בוללה אמוראים [ורבא ורב אשי], ברכה לא אמרי
ששינוי קודש אינו פוסל במנחה לפי שמעשיה מוכיחים עליה, משום
דאדרבה, במחשבה דמנכרא יותר מסתבר לומר דפסל רחמנא,
כדי שלא יאמרו שמותר לשנות בקדשים. ורבה ורב אשי, ברכה לא
אמרי שטעמו של רבי שמעון הוא משום דרשת 'זאת תורת המנחה',
משום ש'זאת תורת' לא משמע להו לדרוש שתורה אחת לכל
המנחות.
ורבה ורבא, ברכ אשי לא אמרי שרק באופן שלא הזכיר שם מנחה
הכשיר רבי שמעון, משום שהוקשה להם על פירוש זה בקושטא דרב
אחא בריה דרבא, שאם כן מדוע הכשיר רבי שמעון בחריבה לשם
בלולה.
מביאה הגמרא אמורא שהסתפק בפירוש דברי רבי שמעון: מילתא
דפשיטא ליה לרבא להאי גיסא, ולרבא להאי גיסא, מיפעיא ליה
לרב הושעיא – מה שהיה פשוט לרבה כצד זה שמחשבה שניכר בה
שהיא שקר אינה פוסלת, ולרבה היה פשוט להיפך שיותר מסתבר
לפסול בה מאשר במחשבה שאינה ניכרת, לרב הושעיא היה ספק
בדבר זה. דכ'י רב הושעיא, ואמרי לה – [ויש אמורים] בעא מיניה
רב הושעיא כן מרבי אפי, הקומץ מנחה לשום זבח בהמה,

ומאי 'שאינ המנחות דומות לזבחים' שאמר רבי שמעון, כוונתו לרוב
זבחים שנפסלים משום שינוי קודש, אבל מקצת מהזבחים אכן דינם
כמנחות ואינם נפסלים.
הגמרא מביאה תירוץ נוסף על הסתירה בדברי רבי שמעון שהובאה
לעיל (ב): רבא אמר, לא קשיא, כאן – בברייתא שהכשיר רבי
שמעון מנחות שלא לשמן מדובר בקומץ מנחה אחת לשום – [לשום]
מנחה אחרת, ואילו כאן – בברייתא השניה שפסל רבי שמעון מנחות
שלא לשמן מדובר בקומץ מנחה לשום זבח של קרבנות בעלי חיים.
מנחה לשום מנחה אחרת כשירה משום שנאמר [ויקרא יז ז] 'וזאת
תורת המנחה', ומכאן שתורה אחת לכל המנחות, ולפיכך שינוי
מחשבה ממנחה למנחה אינו נחשב לשינוי קודש. אבל קמיצת מנחה
לשום זבח נחשבת לשינוי קודש, שהי 'וזאת תורת המנחה וזבח'
לא בתיב, ואין תורה אחת למנחות וזבחים.
מקשה הגמרא: והא תנא בברייתא, שמפני ש'מעשיה מוכיחין
עליה' קאמר רבי שמעון שמחבת לשם מרחשת כשירה, ואם כן יש
לו להכשיר גם מנחה לשם זבח.
מתרצת הגמרא: ה'י קאמר, אף על גב דמחשבה דלא מינכרא
היא – אפילו שאין ניכר על מחשבת שינוי במנחות שהיא אמיתית
אלא אדרבה ניכר עליה שהיא שקר, ואם כן שכל שכן יש לומר
שתיפסל משום מחשבת שקר זו כדי שלא יאמרו שמותר לשנות
בקרבנות, מכל מקום היא כשירה, משום שנאמר 'וזאת תורת
המנחה' ללמדנו שתורה אחת לכל המנחות. ומאי 'אכל בוכחים
אינו בן', שחיטה אחת לכולן' שאמר רבי שמעון, אלא כך הוא ביאור
דברי רבי שמעון אלו, אף על גב שהיה מקום להכשיר זבחים
שנשחטו שלא לשמום משום דשחיטה אחת לזבחים בולן, ומאחר
שאין ניכר שהיא מחשבת שינוי אין לחשוש שמא יאמרו שמותר
לשנות בזבחים. ומכל מקום שינוי קודש פוסל בהם, שכן 'וזאת תורת
המנחה וזבח' לא בתיב, ולא אמר הכתוב שתורה אחת לכל הזבחים
כמו שתורה אחת לכל המנחות.
מקשה הגמרא: אלא מעתה, חטאת שבאה על אכילת חלב בשוגג
ששחטה לשם חטאת שבאה על שגגת דם או לשום חטאת הבאה
על שגגת עבודת בוכבים, וכן חטאת חלב ששחטה לשום חטאת
נזיר או לשום חטאת מצורע, תהא כשירה ואף תרצה. דהרי אמר
רחמנא [ויקרא יח ז] 'וזאת תורת החטאת', ואף כאן יש לדרוש שתורה
אחת לכל חטאות כמו שדורש רבי שמעון במנחות, ולא תפסול
מחשבת שינוי מחטאת אחת לחבירתה, והרי שינוי בזבחים (ב).
שחטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה.
מתרצת הגמרא: לדעת רבי שמעון ה'י נמי שחטאת לשם חטאת
אחרת מרצה. ולרבנן הפוסלים מנחה לשם מנחה אחרת וחולקים על
דרשת 'זאת תורת המנחה' ודרשת 'זאת תורת החטאת', ה'א אמר
[רבא] בחטאת לשם חטאת אחרת, שיש שהיא כשירה ויש שהיא
פסולה. חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם, או לשום חטאת
עבודת בוכבים כשירה, משום שכל חטאות אלו באות לכפר על
שגגת כרת ויש אחד להן, ועל כן אין שינוי זה עוקר את שמה של
החטאת. אבל חטאת חלב לשם חטאת נזיר [או לשם חטאת]
מצורע פסולה, משום דה'י חטאות של נזיר ומצורע עולות בהדיהו
נינהו – דומות הן לעולות שעיקר תכליתן אינו לכפרה אלא לדרוך,
וכן חטאות אלו אינן באות לכפר אלא להכשיר, ועל כן אם נשחטה
חטאת חלב לשמן הרי היא כחטאת שנשחטה לשם עולה.
רב אחא בריה דרבא מתני ליה לבלולה לפסולא – שונה את כל
מימרות רבא אלו לפסול, וגם השוחט חטאת חלב לשם חטאת דם
פסולה, שכן נאמר [ויקרא יא א] 'ושחט אותה לחטאת', ומכאן שצריך
לשוחטה לשם אותו חטאת שבשילה הוקדשה, ולא לשם עבירה
אחרת.
הגמרא מביאה תירוץ נוסף על הסתירה בדברי רבי שמעון: רב אשי
אמר, לא קשיא מדברי רבי שמעון המכשיר בברייתא הראשונה
מנחות שלא לשמן על מה שפסל אותן בברייתא השניה, משום שבאן
בברייתא הראשונה מדובר בקומץ (מנחת) מחבת לשום מרחשת,
וכאן בברייתא השניה מדובר בקומץ מנחת מחבת לשום מנחת
מרחשת. שאם קמץ (מנחת) מחבת לשום מרחשת, במנא קא
מחשב – הרי הוא מחשב מחשבת שינוי זו על הכלי, כלומר שתהיה

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 **כו** וְכֵל זֶה בְּפִלִים הַמוֹקְצִים שֵׁשׁ הַפֶּסֶד מְרֻבָּה בְּשִׁבְרֵתָן אֲבָל אִם הָיוּ חֲתִיכוֹת וְכוּכִית וְחֲבוּת שְׁעוּשִׁים מֵהֶן
2 חֲלוּנוֹת שְׁאִין בְּשִׁבְרֵתָן אֲלֵא הַפֶּסֶד מוּעָט שֶׁהָיָה סוּפֵן לְהַחֲתֹךְ לְחֲתִיכוֹת קְטָנוֹת אֲסוּר לְהַנִּיחַ תַּחְתֵּיהֶן בָּרִים
3 וְכִסְתוֹת אֲפִילוּ הֵן מִשְׁאוֹת קְטָנִים שְׁאֵפֶשֶׁר לְשִׁמּוֹט הַכָּרִים מִתַּחְתֵּיהֶם מִכָּל מָקוֹם עַד שִׁסְפִּיק לְשִׁמְטָם כּוֹלֵם בְּנֶחֱת
4 שְׁלֵא יִשְׁבְּרוּ הַפִּלִים הָרִי כְּבֵר הֵם מְבוֹטְלִים מֵהִיכָנֶם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה וְאֲסוּר לְבַטֵּל כְּלִי מֵהִיכָנּוּ אֲפִילוּ לְפִי שְׁעָה שְׁלֵא
5 בְּמָקוֹם הַפֶּסֶד ע"ט וְכֵל שֶׁכֵּן שְׁאֲסוּר לְפֹרֶקֶן בְּנֶחֱת¹⁹ שְׁאִי אֲפֶשֶׁר בְּלֵא טִלְטוּל קֶצֶת אֲלֵא צָרִיךְ לְהַתִּיר הַחֲבָלִים שֶׁיִּפְּלוּ
6 הַשָּׂקִים מֵעַל הַבְּהֵמָה:

חלק ב סימן רסו, דין מי שהחשיך לו בדרך, טעף כו

הלכתא רבתא

עט] במקום הפסד - היינו הפסד מרובה¹⁰⁰. כלי מהיכנו לפי שעה, וביטול כלי מהיכנו לגמרי חמור יותר
פ] לפורקן בנחת - משמע שטלטול קצת חמור יותר מביטול מטלטול קצת¹⁰¹, וטלטול גמור חמור מן הכל¹⁰².

ציונים והוספות

100) כפי שנכתב בס' רסה ס"ז בפירוש, וכאן לא כתב 'הפסד מרובה' - כיון שהוא מובן מאליו מתחלת ההלכה שכתב שבהפסד מועט אסור לו לבטל כלי מהיכנו לשעה, ומובן אם כן דהא דהתירו במקום הפסד (בסוף ההלכה) - היינו הפסד מרובה.
101) כדלעיל סכ"ד שהתירו טלטול קצת בשקים גדולים, אף שלא התירו ביטול כלי מהיכנו.
102) כדלעיל סכ"ה שהתירו ביטול כלי מהיכנו לגמרי (במקום הפסד מרובה) ולא התירו טלטול גמור (ע"פ מראי מקומות וציונים).

שולחן ערוך - הלכות ברכת הפירות

1 **יב** זגין שנתנו עליהם תאנים לחזק כח היין אע"פ שהזגין הם
2 (מרובה) [הרוב] יש להסתפק אם ראוי לברך על תמד הזה
3 בורא פרי הגפן כיון שכל כח התאנים במשקה ומספק יברך
4 שהכל כברכת מי שריית תאנים ושאר פירות שמברכין עליהם
5 שהכל לדברי הכל אם הם עומדים לשתייה כמ"ש בס' ר"ב ואם
6 שתה כשיעור שחייב ברכה אחרונה ורוצה לצאת ידי ספק ישתה
7 יין ויברך אחריו ויפטר מלברך אחר תמד זה ממ"נ שהיין פוטר
8 כל מיני משקה בין מברכה ראשונה בין מברכה אחרונה כמ"ש
9 בס' ר"ח וס' קע"ד:

10 **יג** אין מברכין על המים שהכל נהיה בדברו בתחילה ובורא
11 נפשות רבות באחרונה אלא כששתה לצמא אבל אם
12 שתה להבליע לוגמתו שחנקתו אינו מברך לא בתחילה ולא
13 בסוף לפי שאין הנאה לאדם בשתיית המים אלא בשעה שהוא
14 צמא אבל שאר משקין שיש הנאה לגופן בשתייתן ובטעמן צריך
15 לברך עליהם בתחילה ובסוף אע"פ שאינו תאב להם ואינו שתה
16 ברצון אלא מחמת אונס לוגמתו שחנקתו כיון שמכל מקום הוא
17 נהנה בשתייתם:

18 **יד** וכן כל האוכלים והמשקים שאדם אוכל ושתה לרפואה
19 אם טעמן טוב והחזיק נהנה מהם מברך עליהם תחילה וסוף
20 אע"פ שאינו תאב להם כלל ואינו אוכלם אלא מחמת אונס חליו
21 אבל אם הם רעים שאין לו הנאה אע"פ שמתרפא מהם אינו
22 מברך לא בתחילה ולא בסוף (ואם אינם טובים ולא רעים לגמרי
23 יש מי שאומר שלעולם מברך עליהם שהכל):

24 **טו** וכן חולה האוכל ביום הכיפורים או מי שאוכל דבר איסור
25 מפני הסכנה כיון שנהנה צריך לברך בתחילה ובסוף אע"פ
26 שאינו נהנה ברצון כלל אלא מחמת אונס חליו.

27 ויש אומרים שהוא הדין לבריא שאנסוהו לסטים לאכול ולשתות
28 שאע"פ שנהנה מחמת אונס צריך לברך אלא אם כן נפשו קצה
29 מלאכול בענין שאין זו הנאה כלל על דרך שנתבאר בס' קצ"ז
30 ויש אומרים שהבריא שאנסוהו לסטים אינו מברך על אכילתו
31 ושתייתו אע"פ שאי אפשר שלא ינהה כי איך יברך ה' שברא
32 מאכל זה או משקה זה ואין לו חפץ בו כלל עכשיו מה שאין
33 כן בחולה שכיון שכבר הוא חולה וחפץ להתרפאות במאכל או
34 במשקה זה כל שכן שחייב להודות לה' שבראם ואף שמשום
35 הנאת רפואה לבדה אין לו לברך ברכת הנהנין מכל מקום צריך
36 לברך משום האכילה והשתיה שהוא חפץ בהם כדי להתרפאות
37 כיון שכבר הוא חולה אבל באונס לסטים אף שכבר באו עליו
38 לסטים אילו לא נברא מאכל לא היו אונסים אותו לאכלו (וספק
39 ברכות להקל):

40 **טז** דבש שבישלו עם מיני בשמים כתושים כדי לבשמו כמנהג
41 הולכי דרכים הדבש עיקר והבשמים טפלים ומברך שהכל
42 שהרי הבשמים באים לתקן הדבש ולהטעימו אבל מיני מרקחת
43 מפירות או עשבים או מיני בשמים מרוקחים בדבש אפילו הם
44 כתושים ביותר ומעורבים בדבש הם חשובים עיקר ומברכים
45 עליהם ברכתם על דרך שנתבאר בס' ר"ב לפי שהדבש הוא בא
46 לקיים דבר המרוקח בו לפיכך הוא טפל אצלו אפילו הוא הרבה
47 ממנו:

11 כמ"ש בסי' ר"ב אלא א"כ אחד מהם עיקר אצלו והשני אינו
12 אלא לתקן ולהכשיר אכילת חבירו שאז גם בנתבשלו יחד מברך
13 על העיקר אף אם הוא המועט:
14 יח שהכל נהיה בדברו צריך לומר נְהִיָּה בקמ"ץ היו"ד שכל
15 הברכות נתקנו בלשון עבר כמ"ש בסי' קס"ז ולכן אומרים
16 בורא ולא הבורא מפני שבורא הוא יותר מבורר על העבר כמו
17 שנתבאר שם:

חלק א סימן רד דיני הברכות ליתר המאכלים טעמים יב"ח

1 יח במה דברים אמורים במרקחת (שהיא עשויה לקיום לאכול
2 ממנה מעט מעט לפרקים ולא לאכלה הרבה למזון ולתבשיל
3 לפיכך אין הדבש נחשב עיקר אע"פ שהוא הרוב) אבל תבשיל
4 העשוי לאכילה הנעשה מתערובת דבש ומינים אחרים שאינם
5 מחמשת מיני דגן אלא כגון פירות וקטניות הולכים אחר הרוב
6 ואם הרוב הוא דבש הוא עיקר ומברך עליו ופוסטו את הפירות
7 וכן בהיפך אפילו אינם כתושים ומעורבים עמו אלא עומדים
8 בעינם בתוכו כיון שנתבשלו יחד ונעשו תבשיל אחד וה"ה
9 לשאר משקים חוץ ממים אבל אם לא נתבשלו יחד ועירבן
10 לאכלן יחד אין הולכים אחר הרוב אלא צריך לברך על שניהם

לקוטי תורה

29 פירוש:
30 התואר "כנסת ישראל" קאי על כלל ישראל, היינו
31 כפי שכל ישראל מהווים מציאות אחת ("כנסת" הוא
32 לשון כינוס – שכולם יחד הם כחטיבה אחת).
33 ולפי זה מובן שהתואר "כנסת ישראל" אינו מוסב
34 על הגופים של בני ישראל שהרי ה"גופים מחולקים".
35 כלומר, מצד ה"גוף", כל אחד מחולק מחבירו והוא
36 מציאות נפרדת. ולכן, מצד הגוף "אי אפשר להיות
37 אהבה ואחוה אמיתית ביניהם".
38 אלא התואר "כנסת ישראל" קאי על נשמות ישראל
39 שהם בתכלית האחדות "מצד שורש נפשם בה' אחד",
40 כי מאחר שנשמות ישראל הן "חלק אלקה ממעל
41 ממש", הרי כל נשמות ישראל מאוחדות בתכלית, ורק
42 כשהן מתלבשות בגוף גשמי, המעלים ומסתיר על אור
43 הנשמה, נעשה פירוד בין אדם לחבירו.
44 ולפיכך מבואר בתורת הסוד, שכשם שיש "כנסת
45 ישראל" למטה, כך יש בחינת "כנסת ישראל" למעלה,
46 והיא "מקור נשמות ישראל" – היינו הנשמות כפי שהן
47 כלולות עדיין במקורן למעלה באלקות ("בה' אחד"),
48 ששם כולן מחוברות ("מכונסות") יחד כמציאות אחת
49 בתכלית האחדות [משא"כ לאחר בריאת ויצירת
50 הנשמות ("אתה בראתה כו'"), ובפרט בירידתן למטה
51 בגופים גשמיים, הרי גילוי אחדות זו של נשמות
52 ישראל תלוי בעבודת ישראל, כפי שיבואר להלן].
53 – ועל זה אמרו בזהר, שבחינת "כנסת ישראל"
54 למעלה ("מקור נשמות ישראל") נקראת בשם "אתה".
55 ואמרו, שאין חיוב לאדם בתפלה, רק שישמע
56 ויתבונן מה שאתה – הוא כנסת ישראל – מוציא
57 מפיו.

1 אחדות ישראל – עיקר גדול בעבודת התפלה
2 שיר השירים אשר לשלמה.
3 לפי פשוטו, פירוש "שיר השירים" הוא ששיר זה
4 הוא המעולה והמובחר מכל השירים שבעולם שנאמרו
5 להקב"ה. ויש להבין: מהו ענינו ומעלתו של "שיר"
6 זה ומדוע הוא נחשב כסוג בפני עצמו, למעלה מכל
7 שאר השירים?
8 [ולביאור הענין, יש להקדים]:
9 להבין ענין קבלת פני שכינה.
10 מצינו בכמה מקומות בחז"ל הלשון "קבלת פני
11 השכינה", ומשמעות לשון זה אינו כענין "ראיית פני
12 השכינה או "הנאה" מזיו השכינה (המובא בדברי חז"ל
13 במקומות רבים), אלא ענינו "קבלה" דוקא – "קבלת"
14 פני השכינה.
15 ויש להבין מהו ענין "קבלה" זו.
16 דהנה אמרו רז"ל השמע לאזניך מה שאתה מוציא
17 מפ"ך.
18 אמרו חז"ל, לענין קריאת שמע, "השמע לאזנך מה
19 שאתה מוציא מפ"ך". והנה, הפירוש הפשוט של הדבר
20 הוא שהאדם חייב לקרוא קריאת שמע בקול, באופן
21 שישמיע לאזניו את הדיבורים שבפיו. אמנם, לפי
22 פירוש זה ה' יכול לומר "השמע לאזנך מה שיוצא
23 מפ"ך"; והתיבה "אתה" ("מה שאתה מוציא מפ"ך")
24 מיותרת לכאורה.
25 [אך הפירוש הפנימי במאמר זה הוא]:
26 פירוש, כנסת ישראל נקראת אתה.
27 מבואר בזהר הקדוש, שבחינת "כנסת ישראל"
28 קרוי גם בתואר "אתה".

1 וזוהי כוונת אמרם ז"ל "השמע לאזניך מה שאתה
2 מוציא מפיו" – השמע לאזנך מה ש"כנסת ישראל"
3 ("אתה") מוציא מפיו.

4 כלומר: עיקר עבודת האדם בעת התפלה הוא
5 שישמע ויתבונן ("שמע" – לשון הבנה והתבוננות)
6 בדיבורי התפלה ש"כנסת ישראל" ("אתה") מוציאה
7 מפיו;

8 כי התוכן הפנימי של תפלה הוא – "התקשרות
9 והתחברות נפשו באלקות", ובלשון רבינו "הדבקות
10 האמיתית [בהקב"ה] ביראה ואהבה" [שזהו גם פירוש
11 לשון תפלה – "לשון חיבור, כמו נפתולי [אלקים]
12 נפתלתי"].

13 אך כדי שתהי' ההתחברות עם אלקות, צריך האדם
14 תחילה להיות מאוחד בתכלית עם כל בני ישראל
15 (בחינת "כנסת ישראל"), כי אין הקב"ה שורה אלא
16 במקום האחדות, "ולא כשיש פירוד ח"ו . . וכמ"ש
17 ברכנו אבינו כולנו כאחד".

18 ולכן עבודת התפלה כרבעי היא כאשר האדם
19 "שומע" ומתבונן בתפלת "כנסת ישראל" היוצאת
20 מפיו, כי רק כאשר הוא מחדיר בדעתו את תפלת
21 "כנסת ישראל" – היינו אחדות כל ישראל בתכלית
22 האחדות – ביכולתו להתחבר באלקות באמת (שזהו
23 ענין התפלה, כנ"ל).

24 [ומהי תפלת "כנסת ישראל" היוצאת מפי האדם?

25 – על זה ממשיך:]

26 **פירוש חיותו ונשמתו, יעקב חבל נחלתו.**

27 תפלת כנסת ישראל היא תפלת הנשמה, כי הנשמה
28 הקדושה שנמצאת בכל אחד ואחד מישראל למטה
29 (שהיא חיותו האמיתית של כל איש ישראל), קשורה
30 בקשר אמיץ וחזק עם שרשה למעלה.

31 וזהו הפירוש הפנימי בכתוב "כי חלק ה' עמו,
32 יעקב חבל נחלתו": "חלק ה' עמו" קאי על הנשמה
33 הקדושה שהיא "חלק משם הוי' ב"ה" ונשמה זו היא
34 "חבל נחלתו", היינו שקשורה ודבוקה בשרשה
35 ומקורה באלקים חיים (היא בחינת "כנסת ישראל"),
36 "כמו חבל על דרך משל, שראשו אחד קשור למעלה
37 וקצהו למטה".

38 ומאחר שהנשמה למטה קשורה עם שרשה למעלה
39 ששם כל נשמות ישראל הן בתכלית האחדות – לפיכך,
40 כאשר תפלת האדם היא תפלת נשמתו הקדושה לבד,

41 בלי תערובת ה"ישות" של גופו ונפשו הבהמית
42 (הגורמים לפירוד בין אדם לחבירו, כנ"ל), אזי אחדות
43 זו של נשמות ישראל למעלה בשרשן מתגלית אצלו
44 למטה, ועל ידי זה נפשו מתקשרת ומתחברת באלקות
45 בדבקות אמיתית.

46 [להלן פרק ב יבאר בפרטיות יותר ענין התפלה שהיא
47 תפלת "חיותו ונשמתו"; אך קודם לכן מוסיף רבינו ומבאר
48 את גודל הנחיצות של ענין אחדות ואהבת ישראל ("כנסת
49 ישראל") כהקדמה לעבודת התפלה:]

50 וכל ישראל אחד מעורב בחבירו, מה שחסר לזה
51 נמצא בחבירו, וכשיצטרפו כולם כאחד הם קומה
52 שלימה בידוע.

53 מבואר בכתבי האריז"ל ש"כל ישראל סוד גוף
54 אחד . . כל אחד מישראל הוא "אבר" פרטי, ומזה הוא
55 הערכות שאדם ערב בשביל חבירו . . כי כל ישראל
56 גוף אחד".

57 וכוונת הדברים היא לנשמות ישראל, היינו שכל
58 נשמות ישראל הן מציאות אחת; וכמו "גוף אחד"
59 שמורכב מאברים רבים, שכל האברים כולם מהווים
60 מציאות אחת, כך כל הנשמות הן כמו אברים פרטיים
61 של גוף אחד גדול.

62 [שלכן "יש בכל אחד ואחד בחינות ומדריגות מה
63 שאין בחבירו, וכולם צריכין זה לזה . . וכמשל האדם
64 שהוא בעל קומה בראש ורגלים, שאף שרגלים הם סוף
65 המדרגה ולמטה והראש הוא העליון ומעולה ממנו,
66 מכל מקום הרי בבחינה אחת יש יתרון ומעלה
67 להרגלים שצריך להלך בהם, וגם הם מעמידי הגוף
68 והראש . . ונמצא שאין שלימות להראש בלתי הרגלים,
69 כך הנה כל ישראל קומה אחת שלימה"].

70 וזהו גם התוכן הפנימי של חיוב ה"ערכות" שיש
71 בעם ישראל, שכל ישראל ערבים זה בזה – כי לשון
72 ערכות הוא (גם) מלשון עירוב, וכל אחד מישראל
73 "ערב" בעד חבירו, כי כל ישראל מעורבים יחד,
74 כלומר, נשמותיהן כלולות זו בזו ומאוחדות יחד, והרי
75 הם מציאות אחת ("סוד גוף אחד").

76 ולכן, כאשר יתפרד אחד מחבירו באיזו פירוד,
77 שמנתקת לבדו ורצונו ממנו מ[חמת] אחד הדברים
78 והענינים והמדות שלו, או [שמנתק] משכלו
79 ועבודתו במילי דשמיא בתורה ובתפלה, וכאשר כן
80 בלבדו, אז הוא מחסר במצימות לבו [- על ידי עצת
81 לבו הרעה] אבר אחד.

33 כשאין אחדות אזי יש סכנה גדולה, ולכן כתיב יחד
34 שבטי ישראל".
35 [וזהו "טעם נפלא בעוצם הטובה שהאדם עושה
36 לו ולכל העולם בקיום מצות עשה זו [של ואהבת
37 לרעך כמוך], ולהיפוך ח"ו כשמבטל מצות עשה זו
38 ועובר על לא תעשה של תורה דלא תשנא . . שעל ידי
39 התכללות נשמות ישראל אלו באלו והיו לאחדים ממש
40 כאילו היא קומה אחת לבד, על ידי זה גורם למעלה
41 ענין נפלא . . שה' ית' מתייחד עם הישראל והיו
42 לאחדים . . ואז הוא עובר על כל פשע של הישראל .
43 . כי האהבה תכסה . . משא"כ אם יש פירוד ח"ו
44 בישראל, כל אשר בו מום לא יקרב, ויגרום למעלה
45 בחינת פירוד, ואז יהי' רואה את החוב, ובפרט עליו
46 שהוא המפריד, רחמנא ליצלן מזה, וברכנו אבינו כולנו
47 כאחד, ואז כולך יפה רעייתי ומום אין בך".
48 והנה, אף שמצוות אלו – "ואהבת לרעך כמוך",
49 ו"לא תשנא את אחיך בלבבך" – הן מצוות תמידיות
50 שנוהגות כל היום כולו אפילו שלא בשעת התפלה,
51 מכל מקום, קיומן נוגע במיוחד לענין התפלה לפי
52 תוכנה הפנימי, כי רק על ידי שהנשמה הפרטית של
53 האדם היא באהבה ואחדות עם כל הנשמות והיא
54 "כלולה" מכולן, ביכלתה להתקשר ולהתחבר עם
55 אלקות כנ"ל.
56 ומטעם זה תיקן האריז"ל ש"נכון לומר קודם
57 התפלה – הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת
58 לרעך כמוך", כי רק על ידי האהבה והאחדות עם כלל
59 ישראל תוכל להיות דביקות הנשמה באלקות בעת
60 התפלה בשלימות.
61 "ולכן אנו מתפללים כל הבקשות בלשון רבים,
62 סלח לנו וכו', וכל בקשות התפלות הם על דרך זה –
63 מפני שלא עליו לבדו הוא מתפלל, אלא על הכלל
64 כולו".

ד"ה שיר השירים פרק א

1 כשיש איזה פירוד בלב בין אדם לחבירו, משום
2 שלא נראית לו הנהגת חבירו במילי דעלמא, או במילי
3 דשמיא בתורה ובתפלה (אם בענין של שכל
4 ו"השקפה") אם בענין של מדות) – הרי על ידי פירוד
5 זה (שבלבו) הוא גורם לכך שלא תשכון בקרבו מעלתו
6 המיוחדת של נשמת חבירו, ואם כן הוא נשאר פגום
7 ובעל מום ח"ו, והרי הוא מחסר אבר אחד ח"ו
8 מהקומה שלימה של כלל ישראל.

9 נכי "כששונא לאחד מישראל בלבו, הרי הוא
10 מפריד מנפשו אותו חלק של זולתו הכלול בו, ודוחהו
11 מעליו בשנאה זו ששונאו, ומסלק רצונו ממנו, וממילא
12 יש פגם וחסרון בנפשו, שנחסר בו החלק הנ"ל, ונעשה
13 בעל מום".

14 ונמצא ש"אין שמו שלם".
15 כלומר:

16 כאשר נפרד מחבירו בלבו, הרי לבד זאת שגורם
17 פגם לנשמתו ח"ו, הנה כיון שגורם שיחסר ח"ו אבר
18 אחד מהקומה הרוחנית של כללות נשמות ישראל
19 למטה, הרי זה גורם "פגם רוחני" ח"ו בבחינת "כנסת
20 ישראל" למעלה שהיא מקור כל נשמות ישראל, שתהי'
21 כביכול "מחוסרת אבר".

22 וזהו הענין ד"אין שמו שלם" – כי בחינת "כנסת
23 ישראל" למעלה היא בחינת "שמו" של הקב"ה,
24 וכשיש חסרון ח"ו בבחינת כנסת ישראל למעלה, הרי
25 ש"אין שמו שלם".

26 ועל בן החרד לדבר ה' מאד מאד יוהר בזה.
27 לכן, החרד לדבר ה' צריך להיות זהיר ביותר
28 ("מאד מאד") שלא להפרד מחבירו כלל אפילו בלבו
29 ובמחשבתו, רק להיות תמיד באהבה ואחדות עם כל
30 ישראל ממש, כדי שהקומה הרוחנית של כללות
31 נשמות ישראל תהי' בשלימות, בלי שום פגם וחסרון
32 רוחני ח"ו, כי "צריך להיות בלא מום כלל, וחס ושלום

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

4 וההידור בפנים רק מצד בחי' פנימית כח ואור דמקור
5 החכמה שמאיר בפנים כמ"ש חכמת אדם תאיר פניו כו' ונק'
6 פנים ע"ש בחי' הפנימי' כידוע אך להיותו בא מבחי'

1 (כט) אך הנה יש להקדים תחלה ביאור ענין הארת פנים
2 שיש בו ב' מדרגות הא' הנק' תפארת שיבה או
3 הדרת פנים זקן היינו זקן שקנה חכמה שבא התפארת

1 ההעלם לגלוי אור יאירו פניו כי בקיבוץ דמים אל הפנים
2 יצהבו הפני' וקיבוץ הדמים בא מב' סיבות הא' מלמעלה
3 למטה והוא מפני חידוש כח החכמה והשכל שבמוחו כאשר
4 יתחכם הזקן שקנה חכמה חדשה ממקורה בבחי' כח
5 המשכיל מן ההעלם לגלוי הרי נתגלה בחי' הפנימי' דחכמה
6 בפנים שמזה תתפעל הנפש בשמחה נפלאה ותענוג גדול
7 מאד עד שמחמת זה יקובץ הדמים בפנים שהוא גלוי פנימי'
8 התענוג ושמחת הנפש שבא בפני' בגלוי כו' וכמו ר' אבוח
9 מצא תוס' חדתא צהבו פניו כו' (ומה שנתאדם הפני'
10 והלחיים בדמים גשמיים היינו מפני שמחת הנפש שמביאה
11 האור לגלוי בדמים שבפנים וכמו כי קרן עור פניו כו'
12 ואמנם אין זה רק שמחה ותענוג שבאור ומקור החכמה
13 שנקרא חכמת אדם כמו השמח' בהמצאת שכל חדש כו')
14 ונמצא שהארת פנים זה הוא בא מלמעלה למטה כשנמשך
15 תוס' אור חדש בחכמה שבמוחו וזהו הנק' הדרת פנים של
16 זקן וכן תפארת שיבה כי כל חכמה שנמשך מפנימי' מקורה
17 נק' זקן ושיבה כו' וד"ל וכך הי' במ"ת שבאור פניו נתן לנו
18 כו' כמ"ש פב"פ דיבר ה' כו' וכתוב יאר ה' פניו אליך כו'

19 והיינו בגלוי אור פנימית חכמתו ית' בי' הדברות שע"ז נא'
20 חכמת אדם העליון תאיר פניו כו' פנים העליונים של אדם
21 דאצי' שנמשך מבחי' פנימי' התענוג ושעשועים דעצמות
22 המאציל עד"מ הנ"ל בחכמת אדם שלמטה כאשר יאירו פניו
23 ברוב אורה מחמת המשכת אור חדש בכח השכל כו' וזהו
24 שאמרז"ל במתן תורה נדמה להם כזקן כו' ובים נדמה להם
25 כבחור עושה מלחמה וזהו שאמר תפארת בחורים כחם
26 והדר זקנים שיבה כו' והיינו כמו זקן שקנה חכמה שבתורה
27 שזהו נק' הדר זקנים והדרת פנים הוא הזקן כנ"ל וד"ל וכך
28 הוא גם בכאור"א שמקבל מאור פני חכמתו גם עתה שמאיר
29 בפנימי' כ"ח מ"ה דנשמתו מאור פני' העליוני' מאחר
30 שדבריו חיים וקיימי' וישראל מתקשראי' בס"ר אותיות
31 התורה כמו במ"ת ממש וד"ל (וכן בעולי רגלים דכתיב
32 יראה כל זכורך את פני ה' כו' וכשם שבא לראות כו' ועתה
33 הן ג' תפלות כו') וזהו ג"כ ענין הדלקות נרות המנורה
34 במקדש שהוא להאיר אור בנשמות ישראל שנק' נרות ה'
35 שיקבלו מאור פני' העליוני' בתוס' אור חדש בפנימי' אור
36 החכמה שכנפשו להאיר במדות שכלב כנ"ל וד"ל:

שער החנוכה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

21 נמנה במקומו כי שרש הדעת למעלה מחו"ב שלכן יכול
22 לזווג חו"ב להביא העלם המושכל לידי גילוי בהשגה וכן
23 לקשר השכל עם המדות כו' וחיצוני' הכתר נמנה ב"ס
24 ולכן כשמונים י"ס בחיצוני' אזי הכתר נמנה ואז אין הדעת
25 נמנה, והנה לזה אמר שת"ת דאצי' הנק' עשיר ע"ש היותו
26 כולל הרבה בחי' ומוחי' דאור"א וחו"ג כידוע לא ירבה
27 מ"ס כי לכאורה הי' יכול להרבות מ"ס לפי שקן האמצעי
28 עולה עד פנימי' הכתר יותר משני קווי' חח"ן בג"ה וכמ"ש
29 ג"כ במ"א שגם בכלל שרש המדות שהוא ז"א גבוה
30 מהשכל שהם או"א כי רישא דז"א בעתיקא אחיד ותלייא
31 משא"כ או"א יונקים ממזלות שלכן יוכל להיות
32 ההתפעלות יותר מהשכל המולידים מפני שאין השכל אלא
33 מעביר להוליד ולגלות המדות וכמ"ש במצות תפילין בענין
34 הרצועות כו' וא"כ הי' יכול להרבות ולהמשיך מכתר ודעת
35 ששניהם בקו האמצעי ואז היו י"א ספי' וע"ז אמר וציוה
36 המאציל העליון המחלק השקל כנ"ל שהעשיר לא ירבה
37 מ"ס כי כך רצה להיות מנין זה דוקא, והדל דא צדיק בחי'
38 יסוד ז"א שנק' יתום מאמו בחי' יוסף משום דבינה עד הוד
39 אתפשטת ואינו מגיע ביסוד אבל יסוד אבא ארוך ומגיע
40 עד יסוד ז"א כי הנה מהתבוננות השכל יבא לידי הודאה

1 ד) וכ"ז הוא ע"פ פי' הא' שנו' לעיל פ"א בענין מחצית
2 השקל שר"ל מחצה כפשוטו וכמ"כ יובן פי'
3 השני ל' מחיצה כלומר המחלק לחצאים והוא ענין קו
4 המדה שהוא מחלק שני חצאי השקל שהוא י' עם ו"ד
5 שיהי' שני חצאים שווים כדי שאז יוכל הי' להגביה את ו"ד
6 המונחים בארץ כפי גובהו לא פחות ולא יותר מהמצטרך
7 כי הגם שנת"ל שהמ"ד מעלה מהמ"ן כפי ערכו אבל גם
8 המשכת מ"ד תחלה הי' ע"פ מדה מכוונת תחלה מעצמות
9 המאציל וז"ס מחצית השקל שמחלק קדש העליון לשני
10 חצאים שווים שיהי' מחציתו הנמשך מלמעלה למטה מכוין
11 כמו מה שצריכים להעלות המ"ן ממטה למעלה כנ"ל וע"י
12 נתינת מחצית שקל למטה היו מעוררים אותו בחי' המחלק
13 השקל כנ"ל והי' נמשך ג"כ חצי השקל העליון שהוא י'
14 דחכמה דא"ק המברר כנ"ל. ובוזה מובן מ"ש האריז"ל בפי'
15 מחצית השקל שהוא חד אורחא שבאמצעי' הראש והיינו
16 כפי הפי' השני ושניהם דברי אלקים חיים. וז"ש העשיר
17 לא ירבה ופי' הרע"מ דא עמודא דאמצעייתא לא ירבה
18 מעשר כמה דתנן בס"י עשר ספירות ולא י"א כו' הנה ידוע
19 בענין מספר י"ס שהכתר פנימיותו אין נמנה ב"ס ולכן
20 כשמונים ע"ס בבחי' פנימי' אין הכתר נמנה אלא הדעת

8 בו משלמת להארת הבינה כי כאמה בתה, ולכן ציונו ה'
9 ית' שהעשיר והדל שבינינו כל א' לא ירבה ולא ימעט
10 מנתינת מחצית השקל כי כך צ"ל המשכת י"ס ע"י י' גרה
11 לא פחות ולא יותר כי ע"י י"ס דמ"ד אלו יתבררו י"ס דתהו
12 שנפלו שהם ו"ד הנ"ל ואפי' הדל שאין לו מעצמו שואל
13 מאחרים כי המל' משלימתו כנ"ל. מה נעים חוקיו
14 ומשפטיו ב"ה ה' יגלה לנו נפלאות מתורתו אמן:

מצות מחצית השקל

1 כמ"ש מודים אנחנו לך (דה"א כ"ט י"ג) אבל יסוד שהוא
2 השפעה דלבר מגופא בבי"ע אין ההתבוננות והשגה
3 עליונה יכול להגיע שם כ"כ כ"א יסוד אבא שהוא בחי'
4 כח מה שלמעלה מהשגה שישנו אפי' בקל שבקלים שכל
5 א' מישראל יכול למסור נפשו כו' ולכן היסוד שהוא הדל
6 לגבי הת"ת דחוק לו להמשיך מספר י"ס ומ"מ ציוה
7 המאציל שלא ימעט מי"ס כי עטרת היסוד מל' הדבוקה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

31 והתפשטות שנק' מל' כנודע שהן הן נמשכין ומתעלמי'
32 בבחי' המל', ואז נבנית אח"כ בבחי' ע"ס שהם בחי' מקור
33 לבי"ע ממש, ונק' בחי' זו בחי' ארץ שהוא בחי' גילוי ממש
34 להיותה מתלבשת בבי"ע ממש, ע' ביאור שחורה אני פ"ג.
35 וע' בה"ז בלק במאמר שחורה אני ושם דכ"ב ע"ד ודכ"ג
36 ע"א פ' שהבחי' שנעשית מקור לבי"ע נק' אחר באחר
37 והבחי' שבאצי' נק' פנים בפנים, ושם ביאר שאין ערוך
38 ביניהם כו' (וכנודע שבחי' ט"ס דמל' הן המתלבשי' בבי"ע
39 ממש וכמ"ש כולם בחכ' עשית מלאה הארץ קניניך כו'
40 כנודע, משא"כ בבחי' כתר מל' הנק' המלך המרומם לבדו
41 המתנשא כו' שאינו מתלבש בבי"ע כו', והוא בחי' העלם
42 העצמי שמעלים לבחי' שפע האצי' כו') ושרשו הוא בבחי'
43 העלם דבחי' כתר עליון וכמ"ש כתר עליון איהו כתר מל'
44 כו' שלזאת ביכולתו להעלים ולהסתיר לבחי' שפע האצי'.
45 והנה ידוע דבחי' האצי' בכלל נק' הוי', כי יו"ד הוא בחי'
46 חכ' כו', משא"כ השפע שמאצי' לבי"ע נק' אלקי' כנודע,
47 ונק' ג"כ סובב וממלא, כי בחי' עולם האצי' בכלל ששם
48 חייהו וגרמוהי כו' בבחי' א"ס ממש נק' סוכ"ע, ונק' ג"כ
49 קוב"ה כנודע, משא"כ ביי"ע נק' ממכ"ע כו'. והנה כבר
50 מבואר למעלה שבחי' מל' היא בחי' הממוצע בין אצי'
51 לבי"ע, והיא כלולה מבחי' האצי' ממש וגם היא בחי'
52 מקור וראש לבי"ע כו' ע"כ היא נק' בחי' הוי' ונק' ג"כ
53 בחי' אלקי'. והוא ג"כ בחי' סובב וממלא, כי בחי' שפע
54 האצי' ממש שמתעלם בה הוא בחי' הוי' וסובב שבה, כנ"ל
55 שבחי' עולם האצי' בכלל הוא נק' הוי' וסובב כו', ומה
56 שנעשית מקור וראש לבי"ע ממש שמתלבשת בבי"ע ממש
57 כנ"ל נק' בחי' אלקים ובחי' ממלא, ובחי' הוי' שבה בבחי'
58 העלם ונק' ים סוף כו', ובחי' אלקים שבה הוא בבחי'
59 הגילוי נק' ארץ כנ"ל, וי"ל זהו שהמל' הוא ה"א אחרונה
60 דשם הוי', ומה שנק' ש' אלקי' זהו כשנעשית מקור לבי"ע.

ד"ה ויט משה את ידו

1 ג) ועוד מובן מזה שהממוצע הוא בחי' מקבל וגם הוא
2 בחי' משפיע, ובחי' המקבל שבו הוא למעלה
3 מבחי' המשפיע שבו, כי בחי' המקבל שבו הוא מה
4 שמקבל השפע מן המשפיע ממש כו'. וזהו"ע ואמונה כל
5 זאת וקיים עלינו ע' לקו"ת פ' עקב, וזהו ענין זנב לאריות
6 וראש לשועלים, ועד"ז הוא ענין הוי' הוא האלקי' ז"א
7 בעלותו לגבי עתיקא כאלקי' יחשב, א"כ היותו בחי' אלקי'
8 ומקבל, גבוה מהיותו בחי' הוי' ומשפיע כו'. ועי' בדרוש
9 הנותן לשכוי בינה וע' במא"א א' ססעי' קמ"ו. דהנה בחי'
10 המקבל דבחי' הממוצע נק' העלם, להיות כי השפע של
11 המשפיע מתעלם בו ממש בעצמיות הממוצע, משא"כ בחי'
12 המשפיע שבו שהוא מה שנעשה בחי' מקור וראש
13 להמקבל נק' בחי' גילוי להיות כי בחי' הראש והמקור הזה
14 בא בגילוי ממש לבחי' המקבל, וזהו ג"כ ענין חב"ד חג"ת
15 נה"י, שהבחי' המתגלה להמקבל זהו בחי' נה"י שבמשפיע
16 משא"כ בחי' חב"ד, עי' בד"ה ענין הנסכים פ"א.
17 וע"ד דוגמת כל המשל הזה הגשמי יובן עד"מ ג"כ
18 למעלה בבחי' מל' דאצי' שהוא בחי' הממוצע בין
19 אצי' לבי"ע, שמתעלם ומתלבש בה ממש בחי' השפע
20 דאצי' ממש, וממנה וע"י דוקא בא אח"כ השפע לבי"ע,
21 ולכן בזאת יבא אהרן בזאת דוקא, פתחי לי אחותי אנת
22 הוא פתחא לאעלאה לי זח"ג צ"ה א', ובלק"ת פ' ואתחנן
23 בד"ה למען תירא פ"א. ונמצא שג"כ היא כלולה מב' בחי',
24 בחי' מקבל ובחי' משפיע, ובחי' המקבל שבה היינו מה
25 שמקבלת שפע האצי' ממש, ובחי' המשפיע שבה הוא
26 במה שנעשית אח"כ בחי' מקור וראש לבי"ע ממש. וב'
27 בחי' אלו נק' ים וארץ שהם בחי' אתכסייא ואתגלייא,
28 דהיינו בחי' השפע האצי' ממש, שמתלבשת ומתעלמת בה
29 נק' ים שהוא בחי' העלם ואתכסייא כנ"ל, שבחי' המל'
30 דט"ס דז"א לבד נמשכין בבחי' המל', והיינו בבחי' הגילוי

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס החלצו

23 אבל הכרעה הכלולה במזיגה נכונה מחסד ודין יחד אין
24 לו מנגד כו'. וזהו מדת האמת דאמיתתו הוא דוקא כשיש
25 בו כל ההפכים ונושא את כולם (וכן בכל דבר האמת
26 שבו הוא הנקודה האמצעית שבו והוא מה שיוכל
27 להתחבר עם הדבר ההפכי כו'). וע"כ הוא מתקיים וכמ"ש
28 שפת אמת תיכון לעד כו'. ובאותיות של אמת א' מ"ם
29 ת' ראש תוך סוף שמתקיים בראש כמו בסוף וכמ"ש ראש
30 דברך אמת וכן חותמו של הקב"ה אמת והיינו תורה
31 דכתיב חתום תורה בלימודי שזהו תורה שבעל פה שהוא
32 סוף דבר ההלכה למעשה בגילוי רצה"ע שמתאים
33 לפנימיות הכוונה דתושב"כ כו' כמ"ש במ"א. ולכן אין
34 העולם מתקיים אלא באמת וכמא' המשנה על ג' דברים
35 העולם קיים על הדין ועל האמת כו' והיינו אמת דתורה
36 שעי"ז דוקא מתקיים העולם לפי שעושה שלום
37 והתחברות דריבוי ההפכים כו'. וזהו קרוב הוי' לכל
38 קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת היינו באמת דתורה
39 וכנ"ל. ופי' יקראוהו באמת שיקראו וימשיכו למהו"ע
40 אוא"ס ב"ה באמת דתורה שהוא בחי' החכ' דתורה כו'
41 והיינו ענין עסק התורה לשמה דוקא דהיינו לשם התורה
42 עצמה ואז הוא משים שלום בפשמ"ע כו'.
43 קיצור. המשכת אור העצמי לייחד י"ה הוא ע"י התורה,
44 אמת שנושא ההפכים ומחברם.

קונטרס החלצו רנ"ט

1 (ל) והנה המשכת אור העצמי דא"ס לעשות היחוד
2 וההתכללות דב' אותיות י"ה הוא ע"י התורה
3 וכמארז"ל ע"פ או יחזיק במעווי יעשה שלום לי שלום
4 יעשה לי כל העוסק בתורה משים שלום בפשמ"ע
5 ושלום בפשמ"ט. שלום בפשמ"ע הוא בב' אותיות י"ה
6 בפשמ"ט הוא אותיות ו"ה כו'. (והטעם די"ה נק' פשמ"ע
7 וו"ה פשמ"ט הוא כמ"ש הנסתר להוי' אלקינו והנגלות
8 לנו ולבנינו דאותיות ו"ה הם נגלות לנו ולבנינו אבל י"ה
9 הם נסתר להוי' אלקינו חו"ב כו' ולכן י"ה נקרא
10 פשמ"ע שזהו הנסתר להוי' אלקינו וו"ה שהן נגלות לנו
11 כו' נק' פשמ"ט כו') שהתורה עושה שלום והתחברות
12 בהאותיות די"ה וו"ה כו'. וי"ל דזהו"ע קוב"ה אסתכל
13 באורייתא וברא עלמא דכברייטו של עולם ברישא חשוכא
14 והדר נהורא שזהו"ע היחוד וחיבור דבחי' העלם וגילוי
15 כו' כנ"ל זהו ע"י התורה כו' ופי' קוב"ה אסתכל
16 באורייתא היינו בחי' שעושי' העצמים שנתלבש בתורה
17 דתורה נקראת אמת כמו שכתוב תורת אמת היתה בפיהו
18 כו'. וכתיב אמת קנה ואל תמכור דקאי על התורה שעז"א
19 אמת קנה שהוא ענין קנה חכ' קנה בינה כו'. ומדת אמת
20 היא מדה הממוצע בין חו"ג עד שאין לו מנגד כלל כי
21 למדת החסד יש מנגד שהוא מדת הגבורה שמנגד לחסד.
22 וכן מדת הגבורה יש לה מנגד מדת החסד שמנגד לגבורה

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"י

1 מעלת האור שהוא מעין המאור, ולכן גם הוא א"ס, כמו המאור. ורק ע"י הצמצום באור א"ס,
2 נאצלו עשר ספירות. גם אחרי הצמצום באוא"ס, נתהוו ממנו עולמות בלי גבול ומספר, כי גם
3 האור הוא בלי גבול

10 שְׁהָאֹר הוּא מַעִין הַמָּאֹר, דְּזֵהוּ עֲנִין וּמַעְלַת הָאֹר, דְּהָאֹר
11 עִם שְׁהוּא הָאֶרֶה לְבַד וְלֹא עֶצֶם, וּמִכָּל מְקוֹם הֵנָּה זֶהוּ
12 מַעְלָתוֹ שְׁהוּא מַעִין הַמָּאֹר, וְלֵהִיּוֹת שְׁהַעֲצָמוֹת הוּא בְּבַחֲיִנַת
13 פְּשִׁיטוֹת וּבְבַחֲיִנַת אֵין סוּף, לְכֵן הֵנָּה גַם הָאֹר שְׁהוּא מַעִין
14 הַמָּאֹר הוּא בְּבַחֲיִנַת אֵין סוּף, וְזֵהוּ אֹר אֵין סוּף, שְׁהָאֹר
15 עֶצְמוֹ הוּא בְּבַחֲיִנַת אֵין סוּף. וְהֵנָּה מִהָאֹר הֵנָּה הָיוּ עוֹלָמוֹת

4 (יב) וְהֵנָּה לְהֵבִין עֲנִין הָאֹצֵר לְמַעְלָה הוּא, דְּהֵנָּה אֵיתָא
5 בְּתַקּוּנֵי זֵהר"ב: "אֹר אֵין סוּף לְמַעְלָה עַד אֵין
6 קֶץ, וְלְמַטָּה עַד אֵין תְּכֵלִית". וְהֵנָּה מֵה שְׁאוּמְרִים "לְמַטָּה
7 עַד אֵין תְּכֵלִית", הַפְּנִיָּה שְׁהַגְלוֹי וְהַתְּפִשְׁטוֹת הוּא בְּבַחֲיִנַת
8 אֵין סוּף וּבְלִי גְבוּל פְּלִל, דְּזֵהוּ קְרִיאַת שֵׁם דְּשֵׁם אֹר אֵין
9 סוּף, דְּהָאֹר עֶצְמוֹ הוּא אֵין סוּף, וְטַעַם הַדְּבָר הוּא לְפִי

על ידי הצמצום שהיה באור אין סוף ברוך הוא, דעל ידי
הצמצום הרי בא האור והגלוי בבחינת מדה וגבול, ולכן
הם במספר עשר ספירות, ובכל זה הנה אחר הצמצום
נתהוו מכל מקום עולמות בלי גבול ובלי שעור, וכמו
שכתוב "ועולמות אין מספר", וכמאמר רבותינו ז"ל "אל
תקרי עולמות? אלא עולמות", שהן עולמות בלי שעור
ומספר כלל, וכדאיתא באדרא רבה¹⁰ "בגלגלתא יתבי
תריסר אלפי עלמין"¹¹, והמספר הזה דשנים עשר אלף הוא
רק לפי הענין שמדבר שם, שהיה מספר פנה, אבל באמת
הוא בלי גבול, עד שגם במדרגה היותר תחתונה דמדרגת
האצילות שהוא בחינת מלכות דאצילות, הנה בא ממנה
הרבות והתהוות עד אין מספר, וכמו שכתוב "מה רבו
מעשיך" ו"מה גדלו מעשיך", שהם רבות הנבראים וגדולי
הנבראים (כמבואר ב[מאמר] דבור המתחיל "וארא"¹¹), דכל
זה הוא לפי שהאור הוא אין סוף ובלי גבול, ולכן הנה גם
כמו שקבא על ידי הצמצום הנה התהוות הוא בלי מספר
וגבול.

פורים ה'ש"ת

וספירות עד אין קץ ובלי גבול כלל, ובאפנים אחרים
לגמרי, והינו שהעולמות והספירות גופא הן בלי גבול, לכד
זה שהם בלי גבול במספרם, וכמאמר בפרוש ענין ספירות
אין קץ, שהספירות עצמן הן בלי גבול, לכד שהם במספר
בלי גבול, וכדאיתא באדרא זוטא⁷ "כהאי בוצינא דאתפשט
לכל סטר ועבר, וכד תסתכל למנדע לון לא תשתבח אלא
בוצינא בלחודיה" (פהנר הזה אשר אורו מתנוצץ לכל עבר
ופנה, וכאשר תסתכל בו לידע אותו לא תמצא אלא הנה בלבד),
דלהיותן בבחינת פשיטות בעצם, לזאת הוא ברבוי
התחלקות מדרגות עד אין שעור, דזהו אמרו "דאתפשט
לכל סטר ועבר", אבל לאמתו הוא "בוצינא בלחודיה",
שהוא בחינת חד, וכמאמר⁸ "אנתי הוא חד ולא בחושבן"¹².
ולחיותו בבחינת חד בעצם, הנה פאשר הוא בא בהתגלות
הוא "ולא בחושבן", והוא בבחינת רבוי ביותר, אבל
לאמתו הוא בבחינת חד ממש. והנה מה שנגאלו
הספירות במספר עשר, כדאיתא בספר יצירה, "עשר
ספירות – עשר ולא תשע, עשר ולא אחד עשר", הנה זהו

(10) זוהר חלק ג קכח, ב. - להעיר מאגרת הקודש סימן כ (קל),
(א), לקוטי תורה פרשת במדבר ריש [דיבור המתחיל] וארשתין.
(11) ראה תורה אור דיבור המתחיל וארא - השני.

(7) זוהר חלק ג רפח, א. עיין שם.
(8) אליהו בתיקוני זוהר בהקדמה.
(9) זוהר חלק ג עא, ב. הקדמת תיקוני זוהר קרוב לסופה. וראה
גם כן זוהר חלק ג נח, ב.

ד. אתה הוא אחד ולא בחשבון (ביחס לספירות). ה. ב"גולגולת" יושבים (נמצאים) שנים עשר אלף עולמות.

לקוטי דיבורים

סוף שלפני הצמצום, ושימשיכו זאת על ידי עבודה דוקא.
זהו חידושו של אבי בענין חזר והאיר (כבר עשר
שנים שגופו של אבי אינו כאן, וצריכים לנשק את
הנשאר הגשמי מהגוף, למרות שלגבי שאר בני אדם אין
בכך משום מעלה (הכוונה על הנשאר מהגוף) אך
בצדיקים שונה הדבר וכו').
לאמתו של דבר הרי לא שייכת ברבי המלה
"חידוש". ענינו של רבי הוא לגלות למטה מה ששמע בגן
עדן. רבי הוא בבחינת "אנכי עומד בין ה' וביניכם בעת
ההיא להגיד לכם את דבר ה'"⁵, שכתוב במשה רבנו עליו
השלום. "להגיד לכם" פירושו להמשיך, והיינו להגיד לכם
דבר ה' - להמשיך לכם את דבר ה'. זהו משמעותו של
רבי - להמשיך גילוי אור בתורה, על דרך אופן לימוד
התורה בגן עדן.
"חידוש" אצל רבי היינו הענין של "ורבים השיב

הצמצומים של סדר השתלשלות הם בסדר והדרגה,
שכן המשכה או השפעה מעליון לתחתון מן ההכרח
שתהיה בדרך של צמצום העליון לפי ערך ואופן התחתון,
כדי שיהיה בכוחו של התחתון לקלוט אותה. הרי
הצמצום שהמשפיע מצמצם את עצמו בשביל המקבל,
הוא בסדר והדרגה, שכן המשפיע רוצה הרי את טובת
המקבל, ולטובת המקבל מן ההכרח שההשפעה תהיה
לפי ערכו, וכדי שההשפעה תהיה לפי ערכו מוכרח
המשפיע לצמצם את עצמו. במילא מובן שהצמצום של
שכל המשפיע הוא בשביל המקבל, כדי שיוכל להיות בו
גילוי אור.
בהתאם לכך, הרי מובן ממילא שהצמצום הראשון,
שהוא כביכול סילק אורו הגדול יתברך ויתעלה, הוא
בדאי בשביל טובת המקבל, שיוכל להיות לו גילוי אור
עליון יותר, והכוונה בזה היא שיהיה הגילוי של אור אין

יפה. שהרי ישנה הבטה שבגינה נעשה הלז ח"ו ור"ל גל של עצמות. כמאמר⁹ "יהיב עיני ביה ונעשה גל של עצמות", שבאמת אין זו דרך, רק כשצריכים לבטל את הקליפה בדרך של דחיה. שכן, גם אלה שאינם ח"ו כפי שצריך להיות, הרי גם בהם הכוונה העליונה היא שיהיה "בשוב רשע מדרכו וחיי"¹⁰, אך שיהיה ח"ו "מות המת" אין זו הכוונה העליונה. ועל כך כתוב¹¹ כי לא אחפץ כו', אין השי"ת רוצה בזה. הרצון העליון הוא שיעשו תשובה, ולכן על הבטה של צדיק להיות בעין טובה ובעין יפה. יכולות להיות לפעמים הבטה עמוקה ומספר מלים חמורות, מלים שבכוחן לחדור לפני ולפנים, כמו מלות התוכחה, שהמלים דוקרות ושורפות בפועל ממש. אך, לאמיתו של דבר הרי זו לטובה, כפי שכתוב ב"לקוטי תורה" בד"ה בשברי לכם מטה לחם¹². ברם, הבטה של צדיק על החוטא ר"ל יש בה באופן כללי משום מסירות נפש.

חטא עץ הדעת היה הסתכלותו של אדם הראשון במקום הקליפות. לפני החטא היה מקום הקליפות והסטרא אחרא מתחת לכל העולמות. רע הוא הרי מציאות נברא, ככתוב¹³ "וברא רע", אלא הבריאה של רע היתה מתחת לכל העולמות, ולא היה לרע שום שייכות לעולם. על ידי שחזה עברה על ציווי השי"ת, התגבר הרע ונעשה תערוכת טוב ורע בכל הנבראים. בא אדם הראשון והסתכל במקום הקליפות ברצותו לתקן מה שקלקלה חוה, וזה היה חטאו של אדם הראשון, שכן אדם הראשון לא היה רבי, גם פרצוף אדם קדמון אינו רבי, פרצוף הוא הרי ציור, ורבי אינו הענין של ציור (זהו מאמר המוסגר).

מעון⁶, הוא מסתכל על משהו שחטא ונכשל בעון ר"ל, הלז יודע מה שעשה והרבי רואה זאת עליו, ובהבטה זו הוא מעלה אותו. דרכי הרפואה הן, נתינת הכוח של הרבי, שהטוב שבהלז יתגבר על הלא טוב. שהרי גם מי שחטא ופשע ר"ל, קיים בו ה"ישראל". שזה פירוש מאמר רז"ל⁷ "אף על פי שחטא ישראל הוא", ה"הוא" הוא ישראל, כלומר בגלוי הוא אמנם לא טוב, הוא חוטא ר"ל, הוא חולה ר"ל, הראש והידיים אינם בריאים, הוא אינו מניח תפילין, וכך שאר האברים ח"ו אינם בריאים, אבל ה"הוא" שלו הוא ישראל. "הוא" פירושו נסתר ונעלם, מה שטמון ונסתר עמוק עמוק, כלומר מה שנעלם ונסתר בכל יהודי הוא בריא, הרי שההבטה של צדיק מעניקה כוח שהצד הבריא של החולה ר"ל יגבר על הצד החולה.

* * *

שתי דרכים בדרכי הרפואה: (א) נותנים רפואות למחלה. (ב) מחזקים את הכוחות של האברים הבריאים שיוכלו לעמוד במלחמה נגד האברים החולים ר"ל. כך הדבר גם ברוחניות, כשאחד חולה ר"ל על תפילין, על שבת, על טהרת המשפחה, על מאכלות אסורות וכו', ישנם שני אופני רפואה, לרפא את המחלות ר"ל ולחזק את הצד הבריא.

זוהי דרך הרפואה האמיתית, לעשות שני הדברים. וזהו "פעולת צדיק לחיים"⁸, הבטה של צדיק מעניקה כוח ב"ישראל הוא", שיתעורר בהתעוררות פנימית, ואז ייעשה החוטא והפושע ר"ל לבעל תשובה.

לאמיתו של דבר יש בהבטה על מי שיש בו רע משום מסירות נפש גדולה, ובמיוחד להביט בעין טובה ובעין

שמחת תורה תרצ"א

(10) יחזקאל לג, יא.
(11) יחזקאל יא, לב. וראה שם.
(12) ויקרא מח, א.
(13) ישעיה מה, ז.

(6) מלאכי ב, ו.
(7) סנהדרין מד, א. זח"ג קיד, א.
(8) משלי י, טז.
(9) ראה סנהדרין ק, א. בבא בתרא עה, א. זח"ג רכא, א.

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

יהודים עוזבים את פוזנא – פרק ק"ל

הקהילה היהודית בפוזנא, בהנהגתו של ר' משה, היתה מאורגנת בצורה נפלאה. הרעיון של "כל ישראל ערבים זה בזה" היה ביסוד כל התקנות שקבע ראש הקהילה. בזמנים טובים ובזמנים גרועים, רחמנא ליצלן, נשמר בקפדנות העקרון שצרכי הכלל הם מעל האינטרסים הפרטיים של זה או אחר, ולשם כך הונהגה משמעת קפדנית.

1 עתה, כאשר באו על יהודי פוזנא זמנים קשים והתברר כי הדרך הטובה היא שיעזבו את העיר
2 ויחפשו להם מקום אחר - נוצר ההכרח לדאוג שלא תפרוץ מנוסת בהלה בלתי מסודרת שתגרום נזק
3 גדול. הדבר היה חייב להישמר בסוד מפני השלטונות והאוכלוסיה הלא-יהודית, ולכן היתה צריכה
4 העזיבה להיות בהדרגה ובאופן בלתי מורגש. אילו היו צוררי היהודים יודעים מן ההחלטה היו מנסים
5 להשתלט על נכסים ורכוש באמתלאות שונות. משום כך נקבע סדר של עזיבה בשלבים, של קבוצות
6 קטנות ופזורות, על-פי הגרלה. מי שזכה בהגרלה היתה לו הזכות לעזוב מיד את העיר, אך בתנאי שלא
7 יורגש בכך. העוזב היה צריך למצוא הסבר שיתקבל על דעת בני העיר, כגון - צרכי מסחר, פרנסה או
8 סיבה משפחתית.

9 יחד עם זה הובטחו עניניהם של עניי הקהילה, ולשם כך נקבע שכל משפחה בעלת יכולת תפריש
10 רבע מרכושה לצרכי הקהילה וענייה.

11 כשהגיע תורו של ר' משה עצמו - החליט לעקור למינסק, לאחר שהפריש רבע מרכושו הרב. מינסק
12 היתה מקום תורה וחכמה, וגם מרכז למסחר. הדבר היה בשנת ת"פ.

13 צאצאיו של ר' משה היו נשואים ולא כולם הצטרפו אליו. בנו רבי שניאור זלמן, שסירב, כזכור,
14 לעסוק במסחר, החליט להתיישב בוויטבסק, עם אשתו המלומדת רחל. ר' שניאור זלמן היה חלוש
15 בגופו, אך היה מרביץ תורה גדול. הוא עסק במלמדות, אך לא נטל שכר לימוד. כן לא לקח תמיכה
16 מאביו. הוא חי מן הכסף שנתן לו אביו לאחר נישואיו. מכסף זה הפריש רבע לצרכי הקהילה בפוזנא
17 כדי לא להיכנס לחשש רחוק של רבית לא השתמש בממונו, כאחרים, להלוואות בעיסקא, ומשום כך
18 נאלץ לחיות בצמצום מן הקרן.

19 ר' קדיש, גיסו של ר' שניאור זלמן, הצטרף אל ר' שניאור זלמן ונסע אתו לוויטבסק. ר' קדיש היה
20 קשור מאד לר' שניאור זלמן. כזכור, פגעה בו מחלה קשה שגרמה לכך שישכח את לימודיו. עברו שנים
21 עד שר' קדיש רכש לעצמו ידיעות חדשות בתורה, אך לדרגתו הקודמת בחריפות ובקיאות לא הגיע.
22 ר' שניאור זלמן קירבו מאד כל העת ולמד איתו, משום כך היה ר' קדיש קשור אליו בלבד ונפשו.
23 מאידך, הרי למרות שהמחלה השפיעה גם על מצבו הגופני של ר' קדיש יכל להתמסר למסחר, ומצבו
24 הכלכלי היה שפיר מזה של גיסו.

25 כל הפרטים האמורים על משפחה זו נודעו עתה לברוך, בנו של ר' שניאור זלמן, מפי ר' יצחק
26 שאול (ראה לעיל, פרקים קי"ט-ק"כ), וכך קיבל מושג מדויק על סבו, ר' משה, על דודיו ודודותיו,
27 ועל אביו. הוא החל להבין יותר את דבורה לאה אחותו, אשר היתה משודכת, כזכור, לעילוי משאריי,
28 הגאון ראש הישיבה ר' יוסף יצחק.

29 בשעתו, לאחר הכנסו למצוות, כאשר עזב את וויטבסק, ולאחר שנתיים מהוריו, לא חש כל קשר
30 נפשי לאחותו המבוגרת ממנו. מעולם לא הקשיב לה ולא הבין אותה, הוא העדיף ללכת על פני תבל
31 ולחפש את דרכו העצמאית בעבודת הבורא.

32 ברוך נזכר כי אחותו מסרה לו, לאחר פטירת אמם, כתב-יד שנכתב על ידי דבורה לאה עצמה
33 ואמרה לו: "קרא את מה שכתבתי בשפה המדוברת ממה ששמעתי מפי אמנו, עליה השלום, שהיתה
34 מלומדת גדולה. היא ידעה את כל סדר היוחסין של משפחתנו, וכל מה שסיפרה לי רשמתי כאן.
35 כשתקרא את האמור כאן יתווספו לך ידיעות רבות".

36 אילו השכיל ברוך לשמוע בקול אחותו היה יודע מיד דברים שנודעו לו רק לאחר שנים רבות.
37 יתכן שהיה אז מסגל לעצמו יחס שונה לאחותו, ועל-ידי-כך לכל משפחתו. אף אין זה מופרך שבמצב

1 כזה לא היה עוזב את וויטבסק, והיה מונע מעצמו שנות נידודים. אלא שהיה לו רגש של הסתייגות
2 כלפי אחותו. ראשית, הניח, היא מבינה מעט מאד, שהרי היא - "אשה". בכלל, הקשר שהיה בינו
3 לבניה שוב אינו קיים מאז נפטרו הוריהם. נוסף לכל, נכתבו הדפים שאחותו רצתה למסור לו, בשפה
4 המדוברת.

5 ברוך החזיר אז, איפוא, את כתב־היד לאחותו, בנמקו כי סיפורי מעשיות הנכתבים באידיש נועדו
6 לנשים בלבד. גברים לומדים גמרא וספרי קודש אחרים. כך ניתק עצמו ברוך ממקור נובע מים חיים
7 שהיה פוקח את עיניו. הוא היה מתוודע לשורה של אישים גדולים בכמה דורות, סביו ואבות־סביו
8 עד למאות שנים אחורנית. הוא היה מתוודע לא רק אל קורותיהם כי אם גם אל רעיונותיהם והלך
9 מחשבותיהם. ודאי היה גם מוצא מענה לשאלות רבות שהציקו לו.

10 אך מסבב כל הסיבות הביא לכך שברוך ינדוד על פני ערים ועיירות, ובעיר דוברומיסל ישמע מפי
11 ר' יצחק שאול, האברך החסידי שהיה חתנו של הנפח, דברים שיולכו אותו אל סבו ר' משה, שהיה
12 חי אז עדיין במינסק. משום כך החל ברוך לחשוב על ביקור במינסק כדי להכיר את סבו. רגש הניכור
13 והזרות שחש אל קרוביו החל לפוג, ואת מקומו החלה לתפוס תחושת קירבה ושאִיפה להכירם יותר.

14 באותה עת כבר לא היה ברוך נער בר־מצוה כי אם בחור מגודל שהגיע לפרקו. ר' יצחק שאול
15 חשב לשדכו עם אחותו, וכתב על כך לאביו, שהיה, כזכור, אחד מחסידיו הראשונים של רבי ישראל
16 בעל־שם־טוב, אך כיוון שטרם קיבל מענה מאביו לא רצה לדבר על כך עם ברוך. ברם, ר' יצחק שאול
17 לא ידע כי למעשה נמצא ברוך כבר בשלב של כעין קשר שידוכין קיים.

18 ר' אברהם הגנן, שברוך הועסק אצלו זמן מסויים כשומר פרדסיו, היה זה ששאף ופעל לשדכו עם
19 רבקה בתו.

20 בביקוריו של ר' אברהם בוויטבסק חקר על מוצאו של ברוך, וכך התברר לו כי מבחינת היחוס
21 המשפחתי מתאים ברוך להיות בן זוגה של רבקה. בידעו כי ברוך קובע את עניניו באופן עצמאי, על
22 דעתו שלו בלבד, דיבר אתו בשעתו על הצעת הנכבדות, ולהפתעתו השיב אז ברוך כי במקרה זה אינו
23 רוצה להישען על בינתו והוא מעוניין שאחותו הנשואה דבורה לאה תחווה דעתה בענין. ר' אברהם
24 היה מוכן לדבר על כך עם דבורה לאה ועם בעלה, העילוי משאריי, שעליו שמע הרבה. הוא הניח כי
25 בשיחה אתם יגיעו לידי הסכמה, אלא שאז נעלמו עקבותיו של ברוך.

26 ר' אברהם ידע כי הוא נוהג לנדוד ממקום למקום. שוהה במקום אחד זמן מסויים ועוסק שם
27 בשקידה בתורה ובעבודה. לא היה מקום קבוע שבו היה אפשר למצוא אותו.

28 אך ר' אברהם היה חדור אמונה כי ימצא את ברוך במוקדם או במאוחר.

אגרות קודש

5 דלית ב'י הכירא, ובטח צריכים להסיר כל עניני הבלבול
6 והטרדא מקטנים יחיו, והזמן יקר מאד.

ב"ה ב' ו' אדר תרפ"ב
ראסטוב-דאן

7 החשב[נ]ן נחוץ מאד שיהי בכל דבר, ובכל זמן, ואך שוטה
8 הוא זה הנותן מקום לחשוב מחשבות בלתי ראויות, ובענינים
9 כאלו צריכים להזהר ביותר שלא ליתן מקום ע"ז.
10 הסדר שהציע בכללותו כמדומה שאין מה להרהר בזה

1 שלי וברכה,
2 במענה על מכתבו מטי' שבט, האמור במכתבי מכ"ד מנ"א
3 העבר הוא לפי מצב הזמן בכלל, ואיני אומר כי עתה השתנו
4 הדברים לגמרי, אך בד"כ יכולים להתפשט מעט במילתא

- 1 כלל, כי ישר הוא.
- 2 וע"ד לשנות בן בין הבנים כו' הנני מבין שאלתו באופן
- 3 כזה, דאם הבכור הוא רשע - יברכהו ה' - האם מגיע לו חלקו.
- 4 דבר זה מפורש בסעיף מיוחד (בשו"ע ח"מ רע"ז) דלעולם נוטל
- 5 חלקו פי שנים, והוא מה שעפ"י התורה, אשר לכאורה אין
- 6 שייך בזה עושר והפכו, ומשארז"ל (שבת י' ב') לעולם אל ישנה
- 7 אדם בנו בין הבנים הוא בדברים שיש רשות לאדם לעשותו
- 8 כחפצו אבל לא בדבר שהוקצב עפ"י התורה, ואין בזה משום
- 9 קנאה ותחרות כלל. ולענין העברת נחלה מאחד לאחד דהוי
- 10 במי שראוי ליורשו, ככהא אמר ברמב"ם הלכות נחלות פ"ו
- 11 ה"ג צו חכמים שלא ישנה אדם בנו בין הבנים בחייו כו', כי
- 12 בירושה יכול להעביר מירוש ליורש אלא שאין רוח חכמים
- 13 נוחה גם ח"ו כשאינו נוהג בו כשורה ומכ"ש בנהוג כשורה, רק
- 14 אם יכול להיות טעמי העושר והפכו, או שאר טעמים, וכמו
- 15 אחד הבנים העושה וטורח עם אביו יחד והשני במקום רחוק
- 16 ולעצמו, דאז מלבד היותו בן יש בו גם עניני שיתוף בכח
- 17 ועבודה כו', אשר בגלל זאת ירבה לו איזה יפוי כת, ויתחשב
- 18 זה לחלק כל האחים גם הבכור היינו מחלק הפשוט שבו, אבל
- 19 במה שזיכהו התורה (בהפי שנים נגד הפשוט) מזה אי אפשר
- 20 לנכות, והאם החלק פי שנים הוא רק במוחזק או גם בראוי,
- 21 בזה לא ברור לי, ובכל אופן העושר וכו' אין זה נוגע.
- 22 ומבואר בשו"ת דברי ריבות דכל עניני ירושה הוא רק כמו
- 23 שהוא עפ"י תורה, וכל דברי חוק העמים איזה שתהיי לא תוכל
- 24 לעשות שינוי במה שאמרה תורה.
- 25 והשי"ת יתן לו ולנו אריכות ימים ושנים לשקוד על
- 26 התורה במנוחת הדעת והמוח גו"ר.
- [אג"ק מוהרי"צ כרך יד]

אגרות קודש

ב"ה, ה' אד"ש, תשי"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ וכו' הרב עזריאל זליג שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נתקבל מכתבו - בלי הוראת זמן הכתיבה - בו כותב ראשי נקודות מהנעשה אצלו, ולפלא ההפסק ארוך ממכתב אחד לחבירו ואם הסיבה שאין מה להודיע, הרי התמי' גדולה עוד יותר שהרי ידוע הציווי שצ"ל כל יומא ויומא עביד עבידתי ובפרט בתקופתנו דדרא דעקבתא דמשיחא שמוכרח הפצת המעינות חוצה, ואם על כאו"א לעסוק בזה עאכו"כ תמים ובת תמים וק"ל. ומה שאומרים אשר ישנם עכובים וכו' כבר מבואר בתורת החסידות שכל העכוב הוא בשביל שינצחו אותו ויתגברו עליו ולא בא בשביל שיעכב בפועל ופשוט, ויה"ר שעכ"פ מכאן ולהבא ימלא את האמור וחפץ ה' בידו יצליח לעשות את מחנכם הט' מחנה חסידותית, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשו"ט בכל האמור ולפורים שמח,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

נ. ב.

בשאלתו בענין מחנה קיץ היומי, - מובן שנכון הדבר, אלא שלא רק להמשיכו כמו שהוא, אלא לגדלו ולפתחו כהציווי דמעלין בקדש.

ב"ה, ב' אדר ב', ה'תשי"ז

ברוקלין, נ. י.

לכבוד מר יצחק שי קורן

שלום וברכה!

מאשר הנני בתודה קבלת מכתבו מכ"ג בשבט והקודמו, ואתו הסליחה על איחור התשובה, כי חיתי למענה מתושבי הכפר חב"ד ע"ד מצב הענינים שם.

ובמענה על תוכן מכתבו, בהקדמת הבעת תודה על התענינותו בעניני כפר חב"ד, אשר בודאי ימשך כבודו בזה גם להבא, ותקותי חזקה שתביא תועלת להתפתחות הכפר בכיוון הרצוי; ולעצם השאלה בה נוגע כבודו:

(א) בענין הלוואות בשביל החברים החקלאים, שכפי כתבו אפשר להבטיח שהאחריות תחול אך ורק על החברים החקלאים בלבד, באם תאפשרנה ע"י ועד הכפר פעולות שונות הכרחיות לקידום החקלאים - כיון שאינו מפרש לאיזו פעולות מתכוין קשה לי לחוות דעתי בזה. אבל כיון שאפשר לסדר שהאחריות בעד ההלוואות תחול על החברים החקלאים בלבד, מובטחני אשר ועד הכפר בודאי ישתף פעולה להגשים את ההלוואות, ובפרט אשר בועד הכפר ישנם גם חקלאים; ואשר לבלתי חקלאים, כיון שלא יקופח חלקם הרי זהו ענין של זה נהנה וזה לא חסר וסופו של דבר - גם נהנה.

(ב) בשאלת המדריך, לצערי קבלתי ידיעות אשר המדריך מתערב לא רק בענינים החקלאיים כ"א גם במוסדות החנוך אשר שם וכי"ב. עוד נקודה בלתי רצוי כלל בהנוגע לתפקידו של המדריך בכפר הוא מה שכמה עניני עזר וסיוע לא רק מתקבלים על ידו אלא גם מתחלקים על ידו, שזה נותן לו אלמות לכפות דעתו על חלק מסויים מתושבי הכפר. וכידוע עד כמה מקפידים להפריד בין הרשויות שלא יתרכז כל השלטון במקום אחד. ותקותי שבודאי אפשר למצוא צורה שחילוק העזר יהי לא על ידי זה שיש לו דיעה בשאר ענינים.

(ג) מובן הדבר שקשה למצוא איש שיהי כ"כ ישר הולך שיחווה דעתו רק בשאלות שלפתרון שולח, ולא יאמר דבר בהנוגע לכל שאר עניני המקום בו נמצא אף שגם בהם מעונין הוא, ובפרט אשר בטח יימצאו תמיד אנשים שירצו לנצל השפעתו בשביל הגשמת דיעותיהם הם. אבל לדעתי, במצב הכפר עתה, מוכרח הדבר שהמדריך יתענין רק בעניני חקלאות מבלי להתערב כלל בענינים שמחוץ לתפקידו. ובאם בשום אופן אי אפשר למצוא איש כזה, מסופקני במאד אם לא יצא שכר ההדרכה בהפסדה. ובפרט שבהפסד נכלל גם פירוד הלבבות של תושבי הכפר כאשר איש הבא מבחוץ יתערב בעניניהם ויכריח על ידי העזר שבא על ידו משוא פנים לחלק מהתושבים לגבי חלק האחר.

(ד) בשאלת הקמת מוסד מרכזי לקני' ומכירה ולריכוז התוצרת החקלאית וכו', מובן שכמה אופנים ודרגות בדבר, אם בצמצום גבולותיו או בהרחבתו. ובכל אופן, לדעתי, כמה מגרעות ברעין זה, ומהן - שעל ידו בטח תתמעט היזמה הפרטית של התושבים. וכן יש להביא בחשבון הנקודה הפסיכולוגית הכרוכה בזה ביחס לתושבי הכפר, אשר באו ממדינה בה סבלו רבות ממוסדות מרכזיים שהשתלטו על חייהם ומוכרחים היו להלחם במחתרת וכו'. ואף שבטחוני שהמוסד אשר כבודו מציע אין בו מקרים הללו, בכל זה יש מקום לחשש לרושם בלתי רצוי על כמה מתושבי הכפר.

ואפשר שיש מקום לצרף הדבר עם הצרכני' שישנה כבר בכפר, שאל"י כבר הורגלו וההסתגלות תהי' קלה יותר, ולא יעורר פחד מדרכי כפי' והכרח.

(ה) כמדומה, שבשיחתנו כשביקר כבודו כאן, הבעתי תקותי שהכפר יתפתח על ידי צירוף תושבים חדשים, ולא רק מהעולים ממדינתנו לפנים, וזהו עוד טעם שבמסגרת הכפר לא יהי' כל ענין של הכרח וריכוז יותר מדי, בכדי לתת האפשרות לחוג יותר רחב של מועמדים להתיישב בו. והרי כמה מהמועמדים יפחדו מעניני ריכוז שלא הורגלו בהם.

ו) פשוט הדבר, וכמו שכותב כבודו, אשר מוכרח הוא שלא רק יתבסס מצב החקלאים של עתה, אלא שגם יתפתח וגם יתרבה מספר החקלאים. שלכן בטחוני שהחלק הבלתי חקלאי לא רק שלא יפריע בזה, אלא שגם יסייע, והרי סוף סוף בעלי השקפת עולם אחת הם, ועברו ביחד כמה מצוקות ותלאות, שעל ידי זה מתקרבים עוד יותר איש לרעהו. אבל פשוט גם כן שאין לכפות על החלק הבלתי חקלאי שויתורו על כל עיניהם בשביל ההתפתחות הצד החקלאי. ומוכרחני לומר שבתכנית הכפר נכללת לא רק התפתחותו בתור מושב חקלאי, אלא גם חלק המלאכת-יד וגם בתור מרכז חב"די תרבותי בשביל כל ארצנו הקדושה, שזה קשור במוסדות חנוך מתאימים, בתי ספר למלאכה, בתי חנוך לבנים ובנות וכו', שבודאי בקר אותם כבודו בהיותו בכפר חב"ד.

אכפול תקותי אשר כבודו מצדו יסייע ככל התלוי בו להתפתחות כפר חב"ד בכיוון למטרת התיסדותו, לא רק על ידי שיאפשר השגת ההלוואות עתה, אלא גם בעתיד באם יודרש סיוע כגון זה, וכמו שדברנו כאן, מבלי שעל ידי זה ישתנה אפילו במקצת צביון כפר חב"ד וצורתו.

בכבוד ובברכה לבשו"ט.

[גי' אד"ש, תשי"ז]

...וכבר כתבתי לאיזה מאנ"ש, אשר למרות שמחד גיסא גדול החשך מאשר לפנינו בדורותינו אלה חשך כפול ומכופל, הרי לאידך גיסא בכמה ענינים רואים במוחש יותר ברור ובהירות מאשר לפני זה [וכמ"ש על סוף ימי הגלות, יתבררו ויתלבנו ויצרפו וגו'], ואחד מהענינים שנראים עתה ברור יותר אפילו לאלו הרחוקים מתורה ומצות, הוא הקישור ההדוק שבין הגשם והרוחני, הפנימיות והחיצוניות, שדיעה זו הולכת ורווחת אפילו בין האינם יהודים, בחכמת הרפואה, בחכמת התכונה, בחכמת הפיזיקה וכו' ופשיטא בין בני ישראל (שעי"ז מובן עוד יותר ההכרח דהפצת המעיינות נשמתא דאורייתא, וביחוד בין אלו העוסקים בגופא דאורייתא).

ובהנוגע לנידון דידן, הנה כל אלו שזכו וזוכים לקחת חלק בעניני תורה ומצוה ובפרט במוסד חינוך על טהרת הקדש וביחוד מוסד המייחד נשמתא דאורייתא וגופא דאורייתא, בריאות הגוף שלהם תלוי בבריאות הנשמה שלהם שהיא בעיקרה תלוי באותו הענין שהוא השער שלהם להעלות כל עניניהם מלמטה למעלה ולקבל כל ההשפעות שלהם מלמעלה למטה. ועד"ז הוא בהנוגע לכת"ר שמוכרח הדבר שיוסיף אומץ כו"ב בעבודתו בקדש בביסוס והתפתחות המוסד הק' בו זוכה לעבוד, ועי"ז יתוסף בבריאות הגוף גם כפשוטו. ויתוסף גם הצלחת הטפולים הרפואיים שייעצו אותו, ומ"ש שציווהו לנוח, אפשר למנוחה בכמה אופנים, ובנדון זה צריכה המנוחה לא רק שלא תחליש בהעבודה בתו"א, אלא שעוד תוסיף בזה.

...ואחרון חביב - להודעתו מהכנס נכדו בקרוב לעול מצות, ואשר התחיל להניח תפילין חדש לפני זה, - יהי רצון שיקבל עליו עול תורה ועול מצות בשלימות, ויגדל להיות חסיד (בדוקא) ירא שמים ולמדן.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ג. ב. תמהתי במ"ש הוא שהיום ז. א. כ"ה אד"ר התחיל נכדו להניח תפילין, ובכ"ה אד"ש נעשה בן יג' שנה, כי אף שכתוב בהגהות הרמ"א (או"ח סי' נ"ה) שנעשה - בשנה מעוברת - בן יג' שנה באדר שני, הנה לבד שהר"ש הלוי חולק ע"ז אלא שלא נפסקה הלכה כמוותו שמוכן שזהו לחומרא [ואפשר גם לקולא במקום שיש עכ"פ חשש איזה שהוא], משא"כ בהנוגע להנחת תפילין, שבלא"ה הובא במג"א להניח שני חדשים לפני זה, ומובא בהיום יום שמנהגנו הוא להתחיל בשני חדשים קודם. ואפילו לפ"ד הרמ"א להתחיל להניח ביום הבר מצוה (שאין אנו נוהגים כזה כלל כנ"ל) עכ"פ כדאי להתחיל להניח חודש ויום א' לפני זה וכמובא באורחות חיים להרה"צ מספינקא סי' ל"ז.

פרשת ויקרא

א וַיִּקְרָא אֶל־מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר: ד דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲדָם כִּי־יִקְרִיב מִכֶּם קֶרֶבן לַיהוָה מִן־הַבְּהֵמָה מִן־הַבֶּקָר וּמִן־הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת־קֶרְבָּנְכֶם: ז אִם־עֹלָה קֶרְבָּנוּ מִן־הַבֶּקָר זָכָר תָּמִים יִקְרִיבנוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב אֹתוֹ לְרֹצְנוֹ לִפְנֵי יְהוָה: ח וּסְמוּךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: ט וְשָׁחַט אֶת־בֶּן הַבֶּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: י וְהִפְשִׁיט אֶת־הָעֹלָה וְנָתַח אֹתָהּ לְנֹתָחֶיהָ: יא וְנָתְנוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֲצִים עַל־הָאֵשׁ: יב וְעָרְכוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנֹּתָחִים אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפֶּדֶר עַל־הָעֲצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ: יג וְקָרְבוּ וּכְרָעוּ יָרֵחַן בְּמִים וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ עֹלָה אִשָּׁה רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה: יד וְאִם־מִן־הַצֹּאן קֶרְבָּנוּ מִן־הַכְּשָׂבִים אוֹ מִן־הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יִקְרִיבנוּ: טו וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לִפְנֵי יְהוָה וְזָרְקוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: יז וְנָתַח אֹתוֹ לְנֹתָחָיו וְאֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־פֶּדֶרוֹ וְעָרָךְ הַכֹּהֵן אֹתָם עַל־הָעֲצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ: יח וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ עֹלָה הוּא אִשָּׁה רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ד' אדר שני תשמ"א)

ויקרא (א, א)

האות א' היא זעירא, ואלו האות א' שבמלה "אדם" בתחלת דברי הימים היא רבתי. ויש לומר בדרך הרמז: פאן מדבר בקריאתו של הקב"ה אל משה, ובניסח להקב"ה - על האדם להקטין את עצמו ולהיות 'זעירא'. אף בדברי הימים מדבר בתולדות העולם, ובניסח לעולם - על האדם להיות 'רבתי', למשל ולהשפיע על סביבתו.

שני י' ואם מן העוף עולה קרבנו ליהוה והקריב מן התורים או מן בני חינוך את קרבנו: טו והקריבו

הכהן אלה המזבח ומלך את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר המזבח: טו והסיר את מראתו בנצתה והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן: יז ושפע אותו בכנפיו לא יבדיל והקטיר אותו הכהן המזבחה על העצים אשר על האש עולה הוא אשה ריח ניחח ליהוה: ס ב ונפש כיתקריב קרבן מנחה ליהוה סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה: ד והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קמצו מסלתה ומשמנה על כל לבנתה והקטיר הכהן את אופרתה המזבחה אשה ריח ניחח ליהוה: ז והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יהוה: ס ד וכי תקרב קרבן מנחה מאפה תגור סלת חלות מצת בלולת בשמן ורקקי מצות משחים בשמן: ס ה ואם מנחה על המזבח קרבנד סלת בלולה בשמן מצה תהיה: ו פתות אותה פתים ויצקת עליה שמן מנחה הוא: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 7)

ונפש כי תקריב קרבן מנחה (כ, א)

קרבן, מלמד שהיחיד מתנדב עצים (תורת כהנים)

יש לשאל, הרי עצים הם 'מכשירי קרבן', ולא קרבן. ויש לומר, דהנה בקרבן ממש חש האדם ספוק מן שפשה פעלה חשוכה (ריח ניחוח לה), ולכן אין בו התבטלות מלאה. אף קרבן עצים, שאינו קרבן ממש, אינו גורם ספוק לאדם, והתבטלותו היא מלאה. נמצא, שה'קרבן' שבעצמים נעלה יותר מקרבן עצמו.

שלישי י' ואם מנחת מרחשת קרבנד סלת בשמן תעשה: ח והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה ליהוה והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח: ט והרים הכהן מן המנחה את אופרתה והקטיר המזבחה אשה ריח ניחח ליהוה: י והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יהוה: יא כל המנחה אשר תקריבו ליהוה לא תעשה חמץ כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליהוה: יב קרבן ראשית תקריבו אתם

לִיהוָה וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא־יָעֹלוּ לְרִיחַ נִיחֹחַ: ^א וְכָל־
קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלֶח תִּמְלֹחַ וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח
בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל כָּל־קָרְבָנְךָ תִּקְרִיב
מִלַּח: ^ב וְאִם־תִּקְרִיב מִנְחָה בַּפּוּרִים לִיהוָה
אֲכִיב קִלּוֹי בָּאֵשׁ גֵּרֶשׁ בְּרִמָּל תִּקְרִיב אֶת מִנְחַת
בַּפּוּרֶיךָ: ^ג וְנָתַתָּ עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְשִׁמְתָה עָלֶיהָ לִבְנֵה
מִנְחָה הוּא: ^ד וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־אֹפְרֹתָהּ מִגִּדְּשָׁה
וּמִשְׁמֶנָּה עַל כָּל־לִבְנֹתָהּ אִשָּׁה לִיהוָה: ^ה פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ט א עמ' 337)

וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ (ב, יג)

שְׁתֵּי תְכוּנוֹת לַמֶּלֶח. א. הוּא מְקִים אֶת הַדָּבָר הַנִּמְלָח. ב. הוּא
מְכַלֵּה אֶת הָרַע, לְהֵיוֹתוֹ מִבְּחִינַת גְּבוּרָה ("בְּרִית אֱלֹהֶיךָ"). וְיֵשׁ
לְבָאֵר, דִּהְיָה 'קָרְבַּן' הוּא לְשׁוֹן קְרוֹב. קִיּוּם - הַקְּרוֹב לַה' צָרִיךְ
לְהִיטֵב בְּאִפְסָן שֶׁל קִיּוּם נֶצְחִי, "בְּרִית", שֶׁהִיא "הַתְקַשְׁרוּת וְאַהֲבָה
רַבָּה וְנִפְלְאוֹת לְמַעַלְהָ מִהַשְׁכָּל". כְּלִיּוֹן - הַקְּרוֹב לַה' נִפְעֵל גַּם
בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה, כִּד שֶׁהָרַע שָׂבָה מִתְבַּטֵּל וְנִהְפֶּךָ לְקִדְשָׁה.

רביעי ג. ^א וְאִם־יָזַבַח שְׁלָמִים קָרְבָנוֹ אִם מִן־הַבָּקָר
הוּא מִקְרִיב אִם־זָכָר אִם־נִקְבָּה תָּמִיד יִקְרִיבוּ לִפְנֵי
יְהוָה: ^ב וְסִמֶּךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ קָרְבָנוֹ וְשִׁחְטוּ פֶתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וּזְרָקוּ בְּגִי אֹהֶל הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם
עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ^ג וְהִקְרִיב מִזִּבְחַת הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה
לִיהוָה אֶת־הַחֹלֶל הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת כָּל־
הַחֹלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב: ^ד וְאֶת שְׁתֵּי הַכְּפָלִית וְאֶת־
הַחֹלֶב אֲשֶׁר עָלָהּ אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסֶלִים וְאֶת־הִיתָרָתָהּ
עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַכְּפָלִית יִסְרְנָה: ^ה וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ
בְּגִידֵיהֶן הַמִּזְבֵּחַ עַל־הַעֲלָהּ אֲשֶׁר עַל־הָעֵצִים
אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לִיהוָה: ^ו פ
וְאִם־מִן־הַצֹּאן קָרְבָנוֹ לִזְבֹּחַ שְׁלָמִים לִיהוָה זָכָר אוֹ
נִקְבָּה תָּמִיד יִקְרִיבוּ: ^א וְאִם־כֶּשֶׁב הוּא־מִקְרִיב אֶת־
קָרְבָנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה: ^ב וְסִמֶּךְ אֶת־יָדוֹ
עַל־רֹאשׁ קָרְבָנוֹ וְשִׁחְט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וּזְרָקוּ
בְּגִי אֹהֶל אֶת־דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ^ג וְהִקְרִיב
מִזִּבְחַת הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לִיהוָה חֹלֶב הָאֵלִיָּה תְּמִימָה
לְעֹמֶת הָעֵצָה יִסְרְנָה וְאֶת־הַחֹלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־
הַקֶּרֶב וְאֶת כָּל־הַחֹלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב: ^ד וְאֶת שְׁתֵּי
הַכְּפָלִית וְאֶת־הַחֹלֶב אֲשֶׁר עָלָהּ אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסֶלִים

וְאֶת־הִיתָרָתָהּ עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַכְּפָלִית יִסְרְנָה:
^א וְהִקְטִירוּ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ לֶחֶם אִשָּׁה לִיהוָה: ^ב
וְאִם־עֹז קָרְבָנוֹ וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה: ^ג וְסִמֶּךְ
אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְשִׁחְט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד
וּזְרָקוּ בְּגִי אֹהֶל אֶת־דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
^ד וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ קָרְבָנוֹ אִשָּׁה לִיהוָה אֶת־הַחֹלֶל
הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת כָּל־הַחֹלֶב אֲשֶׁר עַל־
הַקֶּרֶב: ^ה וְאֶת שְׁתֵּי הַכְּפָלִית וְאֶת־הַחֹלֶב אֲשֶׁר עָלָהּ
אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסֶלִים וְאֶת־הִיתָרָתָהּ עַל־הַכֶּבֶד עַל־
הַכְּפָלִית יִסְרְנָה: ^ו וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ לֶחֶם
אִשָּׁה לְרִיחַ נִיחֹחַ כָּל־חֹלֶב לִיהוָה: ^ז חֶקֶת עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם כָּל־חֹלֶב וְכָל־דָּם לֹא
תֹאכְלוּ: ^ח פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כז עמ' 10)

כָּל חֹלֶב לַה' (ג, טז)

הַקְדִּישׁ דָּבָר, יִקְדִּישׁ מִן הַיָּפֶה שְׁבוּנָסִיו . . כָּל חֹלֶב לַה'
(רמב"ם)
בְּגִמְרָא (שְׁבַת קלג, ב) אֵיתָא זְה אֵלִי וְאַנְהוּ, הַתְנָא לִפְנֵי
בְּמִצְוֹת. וְיֵשׁ לוֹמַר: זְה אֵלִי וְאַנְהוּ - דִּין בְּגִבְרָא. עַל הָאֵדָם
לְהַתְנָאוֹת לִפְנֵי ה' עַל יְדֵי הַשְׁמוּשׁ בְּחִפְצֵי־מִצְוָה נְאִים וּמִשְׁבָּחִים.
כָּל חֹלֶב לַה' - דִּין בְּחִפְצָא. כָּל חֶפֶץ הַנִּמְסָר לְרִשּׁוֹת גְּבוּרָה, מִן
הָרְאוּי שֶׁיִּהְיֶה מִן הַטּוֹב וְהַנָּאֶה.

חמישי ד. ^א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ב דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נִפְשׁ בִּיתְחִטָּא בְּשִׁנְגָה מִכָּל
מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָה וְעֵשָׂה מֵאַחַת
מֵהֵנָּה: ^ג אִם הַכֹּהֵן הַמֹּשִׁיחַ יִחְטָא לֹא־שִׁמַּת הָעָם
וְהִקְרִיב עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פֶּר בֶּן־בָּקָר תָּמִיד
לִיהוָה לְחֲטָאת: ^ד וְהִבִּיא אֶת־הַפָּר אֶל־פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה וְסִמֶּךְ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַפָּר
וְשִׁחְט אֶת־הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה: ^ה וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמֹּשִׁיחַ
מִדָּם הַפָּר וְהִבִּיא אֹתוֹ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד: ^ו וְטָבַל
הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ בְּדָם וְהִזָּה מִן־הָדָם שִׁבְעַ
פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה אֶת־פְּנֵי פֶרֶכַת הַקֹּדֶשׁ: ^ז וְנָתַן
הַכֹּהֵן מִן־הָדָם עַל־קַרְנוֹת מִזְבֵּחַ קִטְרֶת הַסַּמִּים
לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת כָּל־דָּם הַפָּר
יִשְׁפֹךְ אֶל־יְסוֹד מִזְבֵּחַ הָעֲלָה אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל

יִשְׁפֹּד אֶל־יִסּוּד מִזְבַּח הָעֹלָה: ^ט וְאֶת־כָּל־חֻלְבּוֹ
יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ כַּחֲלָב זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְכַפֹּר עָלָיו
הַכֹּהֵן מִחֻטָּאתָו וְנִסְלַח לוֹ: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2 קוטי שיחות 12 עמ' 40)

אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחְטָא (ד, כב)

אֲשֶׁרִי הַדּוֹר שֶׁהַנָּשִׂיא שָׁלוּ נוֹתֵן לָב לְהִבִּיא כַּפֶּרָה עַל שִׁגְגָתוֹ

(רש"י)

הַנָּשִׂיא 'וְהַמֶּלֶךְ' בְּאֵדָם הוּא - הַמֶּלֶךְ, הַשְּׁלִיט עַל הַגּוֹף (קמ"ז
לדבר: 'מֶלֶךְ' רָאשֵׁי תַבּוּת מֶלֶךְ, לֵב, כֶּבֶד). וְהוּא אֲשֶׁרִי הַדּוֹר -
הַתְּנַהֲגוֹת הָאָדָם הוּא כְּרָאוֹי, כְּאֲשֶׁר הַנָּשִׂיא שָׁלוּ נוֹתֵן לָב - הַמֶּלֶךְ
שְׁלִיט עַל תַּאֲוֹת הַלֵּב. וְכַמְבָּאָר ב'תַּנְיָא', ש'כָּל אָדָם יָכוֹל בְּרָצוֹנוֹ
שֶׁבְמוֹחוֹ לְהִתְאַפֵּק. . . שְׁלֵא לְמֵלֵאוֹת מִשְׁאֲלוֹת לְבוֹ".

שְׂשִׁי ^כ וְאִם־נִפְשׁ אַחַת תִּחְטָא בְּשִׁגְגָה מִעַם הָאָרֶץ
בְּעִשְׂתָּהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשֶׂינָהּ
וְאָשָׁם: ^{כא} אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חֻטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא
וְהִבִּיא קָרְבָּנוֹ שְׁעִירַת עִזִּים תְּמִימָה נִקְבָּה עַל־
חֻטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: ^{כב} וְסִמָּךְ אֶת־יָדוֹ עַל רֹאשׁ
הַחֻטָּאת וְשָׁחַט אֶת־הַחֻטָּאת בְּמָקוֹם הָעֹלָה:
^{כג} וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בָּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קֶרְנֵת מִזְבַּח
הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־דָּמָהּ יִשְׁפֹּד אֶל־יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ:
^{כד} וְאֶת־כָּל־חֻלְבָּהּ יִסִּיר כְּאֲשֶׁר הוֹסֵר חֲלָב מֵעַל
זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ לְרִיחַ נִיחֹחַ
לַיהוָה וְכַפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לוֹ: ^{כה} וְאִם־כִּבְשֶׁשׁ
יָבִיא קָרְבָּנוֹ לַחֻטָּאת נִקְבָּה תְּמִימָה יְבִיאָנָה:
^{כו} וְסִמָּךְ אֶת־יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחֻטָּאת וְשָׁחַט אֹתָהּ
לַחֻטָּאת בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשָּׁחַט אֶת־הָעֹלָה: ^{כז} וְלָקַח
הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֻטָּאת בָּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קֶרְנֵת מִזְבַּח
הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־דָּמָהּ יִשְׁפֹּד אֶל־יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ:
^{כח} וְאֶת־כָּל־חֻלְבָּהּ יִסִּיר כְּאֲשֶׁר יוֹסֵר חֲלָב הַכֹּשֶׁב
מִזְבֵּחַ הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן אֹתָם הַמִּזְבֵּחַ עַל
אֲשֵׁי יְהוָה וְכַפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל־חֻטָּאתוֹ אֲשֶׁר־
חָטָא וְנִסְלַח לוֹ: ^{כט} וְנִפְשׁ בִּי־תִחְטָא וְשָׁמְעָה
קוֹל אֱלֹהִים וְהוּא יֵדֵר אוֹ רֹאֶה אוֹ יִדַּע אִם־לֹא יִגִּיד
וְנָשִׂא עֹנֹו: ^ל אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגְעַר בְּכָל־דִּבְרֵי טָמֵא
אוֹ בְּנִבְלַת חַיָּה טָמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טָמֵאָה
אוֹ בְּנִבְלַת שָׂרִיץ טָמֵא וְנִגְעִלָם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא

מוֹעֵד: ^א וְאֶת־כָּל־חֲלָב פֶּרֶ הַחֻטָּאת יָרִים מִמֶּנּוּ
אֶת־הַחֲלָב הַמְכַסֶּה עַל־הַקָּרֵב וְאֵת כָּל־הַחֲלָב
אֲשֶׁר עַל־הַקָּרֵב: ^ב וְאֵת שְׁתֵּי הַכִּלִּית וְאֶת־הַחֲלָב
אֲשֶׁר עָלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסֶלִים וְאֶת־הִיתָרָת עַל־
הַכֶּבֶד עַל־הַכִּלִּית יִסִּירָנָה: ^ג כְּאֲשֶׁר יוֹרֵם מִשּׁוֹר
זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִירָם הַכֹּהֵן עַל מִזְבַּח הָעֹלָה:
^ד וְאֶת־עוֹר הַפֶּר וְאֶת־כָּל־בִּשְׂרוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְעַל־
כִּרְעָיו וְקֶרְפוֹ וּפְרָשׁוֹ: ^ה וְהוֹצִיא אֶת־כָּל־הַפֶּר אֶל־
מַחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל־מָקוֹם טָהוֹר אֶל־שַׁפְּךְ הַדָּשָׁן
וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל־עֵצִים כְּאֵשׁ עַל־שַׁפְּךְ הַדָּשָׁן
יִשָּׂרַף: ^ו וְאִם כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנִגְעִלָם דָּבָר
מִעֲיִנִי הַקֹּהֵל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר
לֹא־תַעֲשֶׂינָהּ וְאָשָׁמוּ: ^ז וְנִודְעָה הַחֻטָּאת אֲשֶׁר
חָטָאוּ עָלֶיהָ וְהַקְרִיבוּ הַקֹּהֵל פֶּר בֶּן־בָּקָר לַחֻטָּאת
וְהִבִּיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: ^ח וְסִמָּכוּ זָקְנֵי
הָעֵדָה אֶת־יָדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הַפֶּר לִפְנֵי יְהוָה וְשָׁחַט
אֶת־הַפֶּר לִפְנֵי יְהוָה: ^ט וְהִבִּיא הַכֹּהֵן הַמִּשִּׁיחַ מִדָּם
הַפֶּר אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד: ^י וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶצְבָּעוֹ מִן־
הַדָּם וְהִזָּה שִׁבְעַ פַּעַמִּים לִפְנֵי יְהוָה אֵת פְּנֵי
הַפָּרֹכֶת: ^{יא} וּמִן־הַדָּם יִתֵּן וְעַל־קֶרְנֵת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר
לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל־הַדָּם יִשְׁפֹּד
אֶל־יִסּוּד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר־פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
^{יב} וְאֵת כָּל־חֻלְבּוֹ יָרִים מִמֶּנּוּ וְהַקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ:
^{יג} וְעָשָׂה לִפְרֵ כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לִפְרֵ הַחֻטָּאת בֶּן־יַעֲשֶׂה־
לוֹ וְכַפֹּר עֲלֵהֶם הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לָהֶם: ^{יד} וְהוֹצִיא
אֶת־הַפֶּר אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׂרַף אֹתוֹ כְּאֲשֶׁר שָׂרַף
אֵת הַפֶּר הָרִאשׁוֹן חֻטָּאת הַקֹּהֵל הוּא: ^{טו} כְּאֲשֶׁר
נָשִׂיא יִחְטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֲלֵהוּ
אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשֶׂינָהּ בְּשִׁגְגָה וְאָשָׁם: ^{טז} אוֹ־הוֹדַע אֵלָיו
חֻטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהִבִּיא אֶת־קָרְבָּנוֹ שְׁעִיר
עִזִּים זָכָר תְּמִימִים: ^{טז} וְסִמָּךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַשְּׁעִיר
וְשָׁחַט אֹתוֹ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יִשָּׁחַט אֶת־הָעֹלָה לִפְנֵי
יְהוָה חֻטָּאת הוּא: ^{יז} וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֻטָּאת
בָּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קֶרְנֵת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־דָּמָו

וְאִשָּׁם: גֵּאוֹ כִּי יַגַּע בְּטִמְאַת אָדָם לְכָל טִמְאַתּוֹ
אֲשֶׁר יִטְמֵא בָּהּ וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ וְהוּא יֵדַע וְאִשָּׁם:
וְאִזְנֵי נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבִטָּא בְשִׁפְתָּיִם לְהִרְעוֹת אֹתוֹ
לְהִיטִיב לְכָל אֲשֶׁר יִבְטֵא הָאָדָם בְּשִׁבְעָה וְנִעְלָם
מִמֶּנּוּ וְהוּא יֵדַע וְאִשָּׁם לְאַחַת מֵאלֹהֵי: ה וְהָיָה
כִּי־יֵאָשֵׁם לְאַחַת מֵאלֹהֵי וְהִתְוֹדָה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ:
וְהֵבִיִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא
נִקְבָּה מִן־הֵצֵאן בְּשִׁבְעָה אוֹ־שְׁעֵי־תַעֲוִיִּים לְחַטָּאת
וּכְפָר עָלָיו הִכְהֵן מִחַטָּאתוֹ: י ואִם־לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ דִּי
שֶׁה וְהֵבִיִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר חָטָא שְׁתֵּי תֵרִים
אוֹ־שְׁנֵי בְּגִידֵי־זָוָה לַיהוָה אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד
לְעֹלָה: ה וְהֵבִיִּיא אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר
לְחַטָּאת רִאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת־רִאשׁוֹ מִמּוֹל עֶרְפוֹ וְלֹא
יִבְדִּיל: ט וְהָיָה מִדָּם הַחַטָּאת עַל־קִיר הַמִּזְבֵּחַ
וְהַנֶּשֶׂאֶר בָּדָם יִמָּצֵה אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חַטָּאת הוּא:
וְאֶת־הַשְּׁנֵי יַעֲשֶׂה עֹלָה בְּמִשְׁפַּטּוֹ וּכְפָר עָלָיו הִכְהֵן
מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 25 עמ' 225)

לְרִים נִיחֻם לֵה' (ד, לא)

בפרשת קרבנות לא נאמר לא אֶל ולא אֱלֹקִים אֱלֹא ה', שלא
לתן פתחון פה לבעל דין לחלק (לאומרים רשויות הרבה הן...
לכך נאמר בכלם רִים נִיחֻם לֵה', רש"י) (מנחות קי, א)
יש להמתיק את הלשון "לבעל דין" על פי הירוע שקרבן הוא
לשם תְּרִי, מדת הַרְחָמִים, לא לשם אֱלֹקִים, מדת הַדִּין - "זוֹכֵת
לְאֱלֹקִים יִתְרִם" (ומה שנזכר גם שם אל - ראה זח"ג לא, א: אי
לא זכאן, הא אל קימא ואקרי גבור).

שביעי יא ואִם־לֹא תִשָּׁג יָדוֹ לְשְׁתֵּי תֵרִים אוֹ לְשְׁנֵי
בְּגִידֵי־זָוָה וְהֵבִיִּיא אֶת־קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂיתָ
הָאִפָּה סֵלֶת לְחַטָּאת לֹא־יָשִׁים עָלֶיהָ שָׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן
עָלֶיהָ לְבִנָּה כִּי חַטָּאת הוּא: י וְהֵבִיִּיאָה אֶל־הַכֹּהֵן
וְקָמַץ הִכְהֵן וּמִמֶּנָּה מְלֹא קִמְצוֹ אֶת־אֲזֻכְרֹתָהּ
וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ עַל אֲשֵׁי יְהוָה חַטָּאת הוּא:
י וּכְפָר עָלָיו הִכְהֵן עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא מֵאַחַת
מֵאלֹהֵי וְנִסְלַח לוֹ וְהָיָה לְכֹהֵן בְּמִנְחָה: ס י וַיִּדְבֹּר

יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: טו גִּפְשׁ כִּי־תִמְעַל מֵעַל
וְחַטָּא בְּשִׁגָּה מִקְדָּשִׁי יְהוָה וְהֵבִיִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ
לַיהוָה אֵיל תָּמִים מִן־הֵצֵאן בְּעֶרְכָּךְ בְּסֶף־שְׁקָלִים
בְּשִׁקְל־הַקֹּדֶשׁ לְאִשָּׁם: טו וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן־הַקֹּדֶשׁ
יִשְׁלֵם וְאֶת־חֲמִישְׁתּוֹ יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן אֹתוֹ לַכֹּהֵן
וְהִכְהֵן יִכְפֹּר עָלָיו בְּאֵיל הָאֲשָׁם וְנִסְלַח לוֹ: פ
י ואִם־נֶפֶשׁ כִּי תִחַטָּא וְעֲשֵׂתָה אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת
יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תַעֲשֶׂנָּה וְלֹא־יֵדַע וְאִשָּׁם וְנִשְׂאָ
עוֹנוֹ: י וְהֵבִיִּיא אֵיל תָּמִים מִן־הֵצֵאן בְּעֶרְכָּךְ לְאִשָּׁם
אֶל־הַכֹּהֵן וּכְפָר עָלָיו הִכְהֵן עַל שְׁגִיגָתוֹ אֲשֶׁר־שָׁגָג
וְהוּא לֹא־יֵדַע וְנִסְלַח לוֹ: יי אִשָּׁם הוּא אִשָּׁם אִשָּׁם
לַיהוָה: פ י וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: טו גִּפְשׁ
כִּי תִחַטָּא וּמַעַלָּה מֵעַל בִּיהוָה וְכַחַשׁ בַּעֲמִיתוֹ
בְּפִקְדוֹן אוֹ־בְתִשּׁוּמַת יָד אוֹ בְגֹזל אוֹ עֶשֶׂק אֶת־
עֲמִיתוֹ: כו אוֹ־מִצָּא אֲבֹדָה וְכַחַשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל־
שֶׁקֶר עַל־אַחַת מִכָּל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה הָאָדָם לְחַטָּא
בְּהִנָּה: כו וְהָיָה כִּי־יִחַטָּא וְאִשָּׁם וְהָשִׁיב אֶת־הַגִּזְלָה
אֲשֶׁר גָּזַל אוֹ אֶת־הָעֶשֶׂק אֲשֶׁר עֶשֶׂק אוֹ אֶת־
הַפִּקְדוֹן אֲשֶׁר הִפְקֹד אֹתוֹ אוֹ אֶת־הָאֲבֹדָה אֲשֶׁר
מָצָא: טז אִזְנֵי נֶפֶשׁ כִּי יִשָּׁבַע עָלָיו לְשֶׁקֶר
וְשָׁלַם אֹתוֹ בְּרִאשׁוֹ וְחֲמִשְׁתּוֹ יוֹסֵף עָלָיו לְאִשָּׁר הוּא
לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אֲשֻׁמְתּוֹ: כז וְאֶת־אֲשָׁמוֹ יָבִיִּיא לַיהוָה
אֵיל תָּמִים מִן־הֵצֵאן בְּעֶרְכָּךְ לְאִשָּׁם אֶל־הַכֹּהֵן:
כ וּכְפָר עָלָיו הִכְהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְנִסְלַח לוֹ עַל־אַחַת

מִכָּל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לְאִשְׁמָה בָּהּ: פפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 942)

וְלֹא יֵדַע וְאִשָּׁם וְנִשְׂאָ עוֹנוֹ (ה, יז)

עָרְכוּ שֶׁל אִשָּׁם תְּלוּי (שְׁתֵּי סְלָעִים) הוּא יוֹתֵר מֵעֶרְכוֹ שֶׁל
חַטָּאת. בְּטֶעַם הַדְּבָר יֵשׁ לוֹמֵר, דִּהְיָה בְּשֶׁאֲדָם חוֹטֵא בְּשׁוּגָג אֵךְ
הוּא מִבְּחִין בְּכָךְ וְיִדְרַע שֶׁנִּכְשֵׁל - סִימָן הוּא שֶׁבִּפְנִימִיתוֹ אֵינְנוּ
מוֹכֵן לְהַשְׁלִים עִם מִצְוֵי שֶׁל חַטָּא. אֵךְ כְּשֶׁנִּכְשֵׁל בְּחַטָּא מִבְּלִי
לְשִׁים לֵב לְכָךְ - תְּרִי זֶה מוֹכִיחַ עָלָיו שֶׁבִּפְנִימִיתוֹ אֵין מִדָּה
מִסְפָּקֶת שֶׁל רְחִימָה מִפְּנֵי חַטָּא. מוֹכֵן אִם כֵּן, שֶׁאִשָּׁם תְּלוּי כֹּא
לְכַפֵּר עַל פָּגַם נֶפֶשׁ עֵמֶק יוֹתֵר.

ק"א פסוקים, ער"ל סימן. צו"ה סימן.

בעת הגבחה הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט

ועוֹטֵף בַּמַּעִיל). * כַּשְׁמַגְבִּיהִין הַסֵּפֶר תּוֹרָה לְהִרְאוֹת הַכְּתָב לַעַם, כֹּל אָדָם יִשְׁתַּדֵּל לִקְרֹב עֲצֻמוֹ לְבִימָה כְּדִי שִׁיּוּכֵל לִקְרֹא מִה שֶׁכְּתוּב בַּסֵּפֶר תּוֹרָה בַּעַת הַגְּבִהַת הַסֵּפֶר תּוֹרָה, וַיֹּאמֶר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֶזְרָתִים הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּה מֵאֲשֶׁר. דְּרִכָּיָה דְּרִכֵּינַעַם, וְכִלְנְתִּיבְתִּיָּה שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׁמְאֻלָּהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד. וַיַּחֲפִץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מִדִּיִּיקִים לַגְּלוּל הַסֵּפֶר תּוֹרָה נִגַּד הַתִּפְרִי, שֶׁמִּקּוֹם הַתִּפְרִי יִהְיֶה בִּאֲמֻצֵּעַ הַסֵּפֶר תּוֹרָה מִבְּחוּץ. * הַאֲבֵנִט חוֹגְרִים בַּתְּחִילָת שְׁלִישׁ הַתַּחֲתוֹן שֶׁל הַסֵּפֶר תּוֹרָה.

לֹא יִתְחִיל הַמִּפְטִיר לְהַפְטִיר עַד שִׁיִּגְמֹר הַגּוֹלָל לַגְּלוּל הַסֵּפֶר תּוֹרָה, כְּדִי שֶׁגַּם הַגּוֹלָל יוּכַל לְהִבִּין וּלְשִׁמּוֹעַ מִמֶּנּוּ, שְׁחוּבָה הִיא עַל הַכֹּל לְשִׁמּוֹעַ הַהַפְטָרָה כְּמוֹ הַפְּרָשָׁה שֶׁבַּסֵּפֶר תּוֹרָה.

בִּרְכַּת הַהַפְטָרָה לִפְנֵיה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבִמְשָׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָה:

חֻבָּה הוּא עַל הַכֹּל לְשִׁמּוֹעַ הַהַפְטָרָה כְּמוֹ הַפְּרָשָׁה שֶׁבַּסֵּפֶר תּוֹרָה. לִפְיָךְ, לֹא יִקְרָאוּ שְׁנֵים הַהַפְטָרָה כֹּאחֵד בְּקוֹל רֶם שְׁשֵׁנִי קוֹלוֹת אֵין נִשְׁמָעִים, וַיֵּשׁ נוֹהֲגִים מִטַּעַם הַיְדוּעַ לָהֶם, שֶׁלֹּא לְסִמּוּךְ עַל שְׁמִיעָה בַּלְבָּדָה, אֲלֵא הֵם בַּעֲצָמָם קוֹרִין הַהַפְטָרָה וְשׁוֹמְעִין הַבְּרֻכּוֹת מִפִּי הַמִּפְטִיר. וּמִכֹּל מִקּוֹם, צְרִיכִים לִיְזַהֵר שֶׁלֹּא יִקְרָאוּ בְּקוֹל רֶם אֲלֵא בְּנִחַת (מִלָּה בְּמִלָּה עִם הַמִּפְטִיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוֹקֵן, חֶלֶק ב' סִימָן רפ"ד סִיפֵי י"א

הַפְטָרָה לִפְרִשְׁת וִיקְרָא בִישְׁעִיה פֶּרֶק מ"ג

כֹּא עֲסִזוּ יִצְרָתִי לִי תִהְלֵתִי יִסְפְּרוּ: כֹּכ וְלֹא־אֲתִי קִרְאֵת יַעֲקֹב כִּי־יִגְעַת בִּי יִשְׂרָאֵל:
כֹּכ לֹא־הִבִּיאתָ לִי שָׁה עֲלֵתִיךְ וּזְבַחִיךְ לֹא כִבְדַתְנִי לֹא הֶעֱבַדְתִּיךְ בְּמִנְחָה וְלֹא הוֹגַעְתִּיךְ בְּלִבְנָה: כֹּכ לֹא־קִנִּיתָ לִי בְכֶסֶף קֶנֶה וְחִלָּב וְזַבַּחִיךְ לֹא הִרְוִיתְנִי אֵף הֶעֱבַדְתְּנִי בְּחִטָּאתֶיךְ הוֹגַעְתְּנִי בַּעֲוֹנֹתֶיךְ: כֹּכ אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִחָה פֶּשְׁעֶיךְ לְמַעַן וְחִטָּאתֶיךְ לֹא אֲזַכֵּר: כֹּכ הוֹפִירְנִי נִשְׁפָּטָה יָחַד סֵפֶר אַתָּה לְמַעַן תִּצְדֹּק: כֹּכ אֲבִיךָ הִרְאִשׁוֹן חֲטָא וּמִלִּיצֶיךָ פֶּשְׁעוֹ בִּי: כֹּכ וְאֶחָלָל שְׂרִי קָדַשׁ וְאַתָּה לְחֶרֶם יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְגִדּוּפִים: מִדֹּ אֶעֱתָה שְׁמַע יַעֲקֹב עֲבָדֵי וְיִשְׂרָאֵל בְּחִרְתִּי בּוֹ: כֹּכ־אָמַר יְהוָה עֲשֵׂךְ וְיִצְרָךְ מִבְּטָן יַעֲזֹרְךְ אֶל־תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל בְּחִרְתִּי בּוֹ: גִּפִּי אֶצְק־מִיָּם עַל־צִמָּא וְנוֹזְלִים עַל־יִפְשָׁה אֶצְק רֹחִל עַל־זֶרְעֶךָ וּבְרֻכְתִּי עַל־צִאֲצָאֶיךָ: ד וְצִמְחוּ בִּבְיִן חֲצִיר כְּעֶרְבִים עַל־יְבִלִּי־מִים: ה וְהָיָה אֲנִי וְהָיָה יְקָרָא בְּשֵׁם־יַעֲקֹב וְהָיָה יְכָתֵב יְדוֹ לִיהוָה וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנָה: ו כֹּכ־אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְגִאֲלוֹ יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי רֹאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבְּלָעָדִי אֵין אֱלֹהִים: ז וּמִי־כְמוֹנִי יִקְרָא וְיִגִּידָהּ וְיַעֲרֹכָהּ לִי מִשׁוּמֵי עַם־עוֹלָם וְאַתִּיּוֹת וְאֲשֶׁר תִּבְאֲנָה יִגִּידוּ לָמוֹ: ח אֶל־תִּפְחָדוּ וְאַל־תִּרְהוּ הֲלֹא מֵאֵז הִשְׁמַעְתִּיךְ וְהַגְּדַתִּי וְאַתֶּם עַדִּי הִישׁ אֱלֹהִי מִבְּלָעָדִי וְאֵין צוֹר בְּלִידַעְתִּי: ט וְיִצְרִי־פֶסֶל כָּלֵם תִּהְיֶה וְחִמּוּדֵיהֶם בְּלִי־עֵילוֹ וְעִדֵּיהֶם הִמָּה בְּלִי־רָאוֹ וּבְלִי־דַעַו לְמַעַן יִבְשׁוּ:

יִמְיָצֵר אֶל וּפָסַל נֶסֶךְ לְבַלְתִּי הוֹעִיל: יֵהֵן כָּל־חֲבֵרָיו יִבְשׁוּ וְחֲרָשִׁים הֵמָּה מֵאֲדָם
 יִתְקַבְּצוּ כָּלֶם יַעֲמֻדוּ וּפָחְדוּ יִבְשׁוּ יָחֵד: יִחְרַשׁ בְּרוֹל' מַעֲצָד וּפַעַל' בַּפָּחִם וּבַמִּקְבּוֹת יִצְרֶהוּ
 וּיַפְעִלֵהוּ בְּזֹרֹעַ כַּחֲוֹ גַם־רַעַב וְאִין פָּח לֹא־שָׁתָה מַיִם וַיַּעַף: יִחְרַשׁ עֲצִים נָטָה קוֹ יִתְאַרְהוּ
 בְּשֹׁרֵד יַעֲשֶׂהוּ בַּמִּקְצָעוֹת וּבַמַּחֲוֹנָה יִתְאַרְהוּ וַיַּעֲשֶׂהוּ כְּתַבְנִית אִישׁ כְּתַפְאֶרֶת אָדָם לְשִׁבְת
 בֵּית: יִלְכְּרֹת־לּוֹ אֲרָזִים וַיִּקַּח תְּרוּזָה וְאֵלֹזִן וַיֹּאמְצִלּוּ בַּעֲצֵי יַעַר נָטַע אֲרֹז וְגִשְׁם יִגְדֵּל:
 טו וְהָיָה לְאָדָם לְבָעַר וַיִּקַּח מֵהֶם וַיִּחַם אֶף־יִשְׁכִּי וְאָפָה לֶחֶם אֶף־יַפְעֵל־אֵל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה עֲשָׂהוּ
 פֶּסֶל וַיִּסְגְּד־לָמוֹ: טז חֲצִיז' שָׂרָף בְּמוֹ־אֵשׁ עַל־חֲצִיז' בְּשֹׁר יֹאכֵל יִצְלָה צִלִּי וַיִּשְׁבַּע אֶף־יִחַם
 וַיֹּאמֶר הָאֵח חֲמוּתִי רֵאִיתִי אֹר: יז וַיִּשְׁאֲרִיתוּ לֹאֵל עֲשֶׂה לְפֶסֶל וַיִּסְגְּד־לּוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיִּתְפַּלֵּל
 אֵלָיו וַיֹּאמֶר הֲצִילֵנִי כִּי אֵלִי אַתָּה: יח לֹא יִדְעוּ וְלֹא יִבְיֵנוּ כִּי טַח מִרְאוֹת עֵינֵיהֶם מִהַשְׁכִּיל
 לַבָּתָם: יט וְלֹא־יָשִׁיב אֶל־לְבּוֹ וְלֹא נָעַת וְלֹא־תְבוּנָה לֵאמֹר חֲצִיז' שָׂרָפְתִּי בְּמוֹ־אֵשׁ וְאֶף
 אֶפִּיתִי עַל־גַּחֲלֹיו לֶחֶם אֲצִלָּה בְּשֹׁר וְאֹכֵל וַיִּתְרוּ לְתוֹעֵבָה אַעֲשֶׂה לְבּוֹל עֵץ אֶסְגֹּד: כ דַּרְעָה
 אֶפֶר לֵב הוֹתֵל הִטָּהוּ וְלֹא־יִצִּיל אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא יֹאמֶר הֲלוֹא שָׂקָר בִּימִינִי: כא זְכַר־אֱלֹה
 יַעֲקֹב וַיִּשְׂרָאֵל כִּי עֲבָד־אֶתָּה יִצְרָתִיךָ עֲבָד־לִי אַתָּה יִשְׂרָאֵל לֹא תִנְשָׁנִי: כב מַחֲתִיתִי כָּעַב
 פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חֲטָאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גֹאֲלֶתִיךָ: כג רָנּוּ שְׁמַיִם כִּי־עֲשֶׂה יְהוָה הֲרִיעוּ
 תַּחְתִּינֹת אֶרֶץ פָּצְחוּ הָרִים רָנָה יַעַר וְכָל־עֵץ בּוֹ כִּי־גָאֵל יְהוָה יַעֲקֹב וּבִיִּשְׂרָאֵל יִתְפָּאֵר:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
 הַנָּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכֵּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה
 הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲוֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
 מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִגְיָה:

שְׁמַחְנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵינוּ הַנִּבְיָא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחְךָ, בְּמַהֲרָה
 יָבוֹא וַיִּגַּל לְבָנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד אַחֲרָיִם אֶת כְּבוֹדוֹ.
 כִּי בִשְׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁפַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְגִן דָּוִד:
 עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנִּבְיָאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שֶׁנִּתְּתָ לָנוּ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
 מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
 אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לוח זמנים לשבוע פרשת ויקרא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	5:52	5:59	8:17	8:22	8:49	8:54	9:53	9:50	17:45	17:49	18:09	18:13	17:29	18:22
חיפה (ח)	5:52	5:59	8:17	8:21	8:49	8:53	9:53	9:49	17:44	17:48	18:08	18:13	17:18	18:22
ירושלים (ח)	5:49	5:56	8:16	8:20	8:47	8:51	9:51	9:48	17:45	17:49	18:09	18:13	17:09	18:21
תל אביב (ח)	5:53	6:01	8:18	8:22	8:50	8:55	9:54	9:50	17:44	17:49	18:08	18:13	17:28	18:23
אוסטריה וינה (ח)	6:11	6:23	8:34	8:41	9:06	9:13	10:10	10:05	17:49	17:58	18:19	18:28	17:39	18:41
אוסטרליה מלבורן (ק)	7:11	7:06	9:46	9:44	10:16	10:19	11:21	11:22	19:57	19:48	20:23	20:13	19:30	20:24
אוקראינה אודסה (ח)	6:14	6:26	8:43	8:36	9:15	9:09	10:13	10:08	17:52	18:00	18:20	18:29	17:41	18:33
אוק. דנייפרופטרובסק (ח)	5:58	6:10	8:26	8:19	8:59	8:52	9:56	9:51	17:33	17:43	18:03	18:12	17:23	18:16
אוק. ז'יטומיר (ח)	6:25	6:37	8:53	8:45	9:25	9:18	10:22	10:17	17:57	18:07	18:27	18:37	17:47	18:41
אוקראינה קייב (ח)	6:16	6:29	8:45	8:38	9:17	9:10	10:15	10:09	17:50	18:00	18:21	18:31	17:40	18:35
אוקראינה דונייצק (ח)	5:46	5:58	8:15	8:08	8:47	8:40	9:45	9:40	17:23	17:32	17:53	18:02	17:13	18:06
איטליה מילאנו (ח)	6:39	6:51	9:08	9:02	9:41	9:34	10:39	10:34	18:19	18:27	18:48	18:56	18:08	19:08
אקוואדור קיטו (ח)	6:13	6:14	8:48	8:46	9:18	9:16	10:20	10:19	18:36	18:34	18:57	18:55	18:17	18:59
ארגנטינה ב. איירס (ח)	6:48	6:43	9:19	9:21	9:52	9:53	10:56	10:57	19:26	19:18	19:51	19:43	19:01	19:54
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	7:33	7:26	10:08	10:11	10:39	10:42	11:45	11:46	20:26	20:16	20:52	20:42	19:59	20:46
ארה"ב בולטימור (ח)	6:21	6:30	8:44	8:49	9:22	9:17	10:21	10:17	18:06	18:12	18:32	18:38	17:53	18:42
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ח)	6:09	6:19	8:39	8:34	9:11	9:06	10:10	10:06	17:56	18:03	18:23	18:29	17:44	18:40
ארה"ב ג'רסי (ח)	6:10	6:20	8:39	8:34	9:12	9:06	10:10	10:06	17:55	18:02	18:22	18:28	17:43	18:40
ארה"ב דטרויט (ח)	6:46	6:56	9:16	9:10	9:48	9:42	10:47	10:42	18:32	18:39	18:59	19:06	18:19	19:17
ארה"ב הייסטן (ח)	6:32	6:39	9:02	8:57	9:34	9:30	10:34	10:30	18:27	18:30	18:50	18:54	18:12	19:03
ארה"ב לוס אנג'לס (ח)	6:04	6:12	8:34	8:29	9:06	9:01	10:06	10:02	17:57	18:02	18:22	18:26	17:43	18:35
ארה"ב מיאמי (ח)	6:31	6:37	9:00	8:56	9:33	9:29	10:33	10:30	18:27	18:30	18:50	18:53	18:12	19:02
ארה"ב ניו הייבן (ח)	6:07	6:17	8:35	8:30	9:08	9:02	10:06	10:02	17:50	17:57	18:16	18:23	17:37	18:36
ארה"ב שיקאגו (ח)	6:03	6:13	8:34	8:28	9:06	9:00	10:04	10:00	17:51	17:58	18:18	18:25	17:39	18:35
בוליביה לה פאס (ח)	6:26	6:24	9:03	9:03	9:32	9:32	10:36	10:35	19:03	18:59	19:25	19:20	18:41	19:24
בלגיה אנטוורפן (ח)	7:02	7:15	9:30	9:23	10:03	9:55	11:00	10:54	18:33	18:43	19:04	19:14	18:23	19:30
בלגיה בריסל (ח)	7:01	7:14	9:30	9:23	10:02	9:55	10:59	10:54	18:35	18:45	19:06	19:16	18:25	19:30
בלרוס ליובאוויטש (ח)	6:16	6:31	8:46	8:37	9:18	9:09	10:14	10:08	17:44	17:56	18:18	18:30	17:36	18:34
ברזיל ס.פאולו (ח)	6:02	5:59	8:36	8:35	9:07	9:07	10:10	10:10	18:36	18:30	18:58	18:53	18:13	18:59
ברזיל ריו דה ז'נירו (ח)	5:48	5:46	8:22	8:22	8:53	8:53	9:57	9:56	18:22	18:16	18:44	18:39	17:59	18:45
בריטניה לונדון (ח)	6:18	6:32	8:41	8:48	9:20	9:13	10:17	10:12	17:52	18:03	18:24	18:34	17:43	18:49
בריטניה מנצ'סטר (ח)	6:29	6:43	8:58	8:50	9:30	9:22	10:27	10:21	17:59	18:10	18:31	18:42	17:50	18:59
גרמניה ברלין (ח)	6:26	6:40	8:55	8:47	9:27	9:19	10:24	10:18	17:57	18:07	18:29	18:39	17:48	18:43
גרמניה פרנקפורט (ח)	6:42	6:55	9:12	9:05	9:44	9:37	10:42	10:36	18:19	18:29	18:49	18:59	18:09	19:03
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	5:57	6:00	8:36	8:36	9:06	9:07	10:10	10:10	18:41	18:34	19:04	18:57	18:18	19:01
הודו בומביי (ח)	6:48	6:53	9:17	9:13	9:49	9:46	10:50	10:47	18:48	18:49	19:10	19:11	18:31	19:15
הודו פונה (ח)	6:42	6:47	9:12	9:09	9:44	9:41	10:45	10:42	18:45	18:47	19:07	19:09	18:29	19:13
הונגריה בודפשט (ח)	6:01	6:13	8:30	8:23	9:02	8:55	10:00	9:55	17:38	17:47	18:07	18:16	17:27	18:20
טורקיה איסטנבול (ח)	6:19	6:29	8:48	8:42	9:20	9:15	10:19	10:15	18:03	18:09	18:29	18:36	17:50	18:40
יוון אתונה (ח)	6:39	6:48	9:08	9:03	9:40	9:35	10:39	10:35	18:26	18:32	18:51	18:57	18:13	19:01

לוח זמנים לשבוע פרשת ויקרא בערים שונות בעולם
 זמני יום ראשון ויום שבת
 (ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ח)	6:23	6:34	8:50	8:44	9:23	9:17	10:21	10:16	17:58	18:07	18:27	18:36	17:48	18:40
מקסיקו מ. סיטי (ח)	6:40	6:45	9:14	9:11	9:44	9:41	10:46	10:43	18:51	18:53	19:13	19:15	18:34	19:19
ניו זילנד צ.צ. (ח)	6:21	6:13	8:52	8:55	9:25	9:28	10:30	10:31	19:07	18:57	19:35	19:24	18:41	19:28
נפאל קטמנדו (ח)	6:12	6:18	8:44	8:40	9:15	9:11	10:15	10:12	18:13	18:16	18:36	18:39	17:57	18:43
סינגפור סינגפור (ח)	7:09	7:11	9:39	9:37	10:11	10:10	11:13	11:11	19:21	19:20	19:42	19:41	19:02	19:45
פולין ורשא (ח)	5:54	6:08	8:24	8:17	8:56	8:48	9:53	9:48	17:27	17:38	17:59	18:10	17:18	18:14
פרו לימה (ח)	6:10	6:09	8:39	8:39	9:12	9:12	10:15	10:14	18:30	18:26	18:51	18:47	18:09	18:51
צרפת לאון (ח)	6:56	7:07	9:26	9:20	9:58	9:52	10:56	10:51	18:37	18:45	19:06	19:14	18:26	19:26
צרפת פריז (ח)	7:08	7:20	9:37	9:30	10:09	10:02	11:07	11:02	18:45	18:54	19:15	19:24	18:35	19:37
קולומביה בוגוטה (ח)	5:56	5:59	8:31	8:29	9:01	8:59	10:03	10:02	18:17	18:16	18:38	18:37	17:58	18:41
קנדה טורונטו (ח)	6:32	6:42	9:02	8:56	9:34	9:28	10:32	10:28	18:16	18:23	18:43	18:51	18:04	19:02
קנדה מונטריאול (ח)	6:10	6:21	8:39	8:33	9:11	9:05	10:09	10:05	17:51	17:59	18:19	18:27	17:40	18:40
קפריסין לרנקה (ח)	6:00	6:08	8:27	8:22	9:00	8:56	9:59	9:56	17:46	17:51	18:11	18:16	17:32	18:20
רוסיה מוסקבה (ח)	6:49	7:04	9:20	9:11	9:51	9:42	10:48	10:42	18:18	18:31	18:52	19:05	18:11	19:21
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	6:39	6:50	9:07	9:01	9:40	9:33	10:37	10:32	18:15	18:24	18:44	18:53	18:04	18:57
שווייץ ציריך (ח)	6:41	6:53	9:12	9:05	9:43	9:37	10:41	10:36	18:22	18:31	18:51	19:00	18:11	19:12
תאילנד בנגקוק (ח)	6:25	6:29	8:55	8:52	9:27	9:25	10:28	10:26	18:29	18:30	18:51	18:52	18:12	18:56

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

תחילת זמן קידוש לבנה באה"ק:
מוצש"ק פרשת ויקרא, ו' אדר ב'

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קָדֵשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכל פלאיב ואורב ולסמים וחיית רעות בדרך ומכל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה)** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il